

ISAACI
CASAVBONI
IN PERSII SATIRAS
LIBER COMMENTARIUS.

EIVSDEM
Persiana Horatij imitatio.

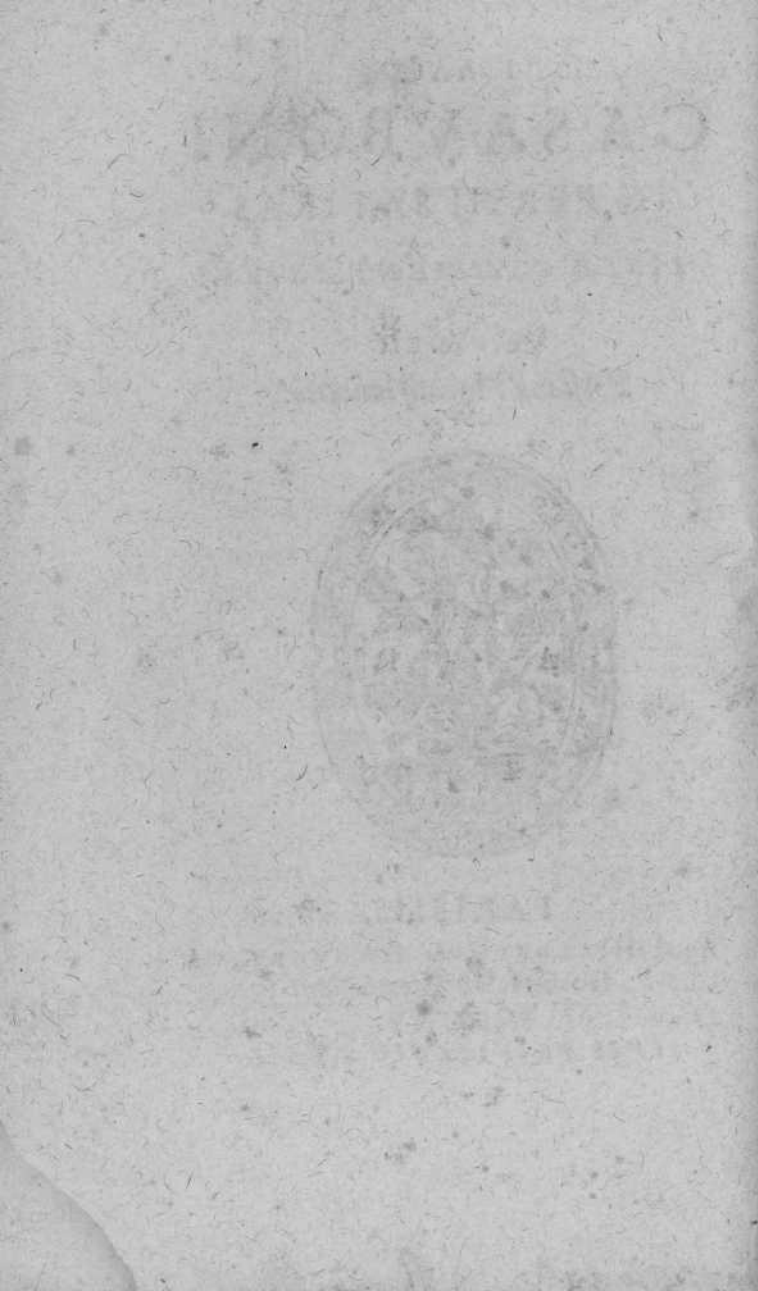

PARISIIS,
Apud HIERONYMUM DROVART, via
Iacobæ, sub Scuto Solari.

M. DCXV.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

el catholico go.

Burboa

ISAACI
CASAUBONI
IN PERSIVM
PROLEGOMENA.

ATIRAM Romanā
duo ista præcipuè cō-
stituūt: doctrina mo-
ralis, vrbalitas & sales:
cætera cōmunia sunt
eius poëtis, cum aliis
multis: acumē differē-

di, eloquendi facultas, numerorum con-
cinnitas: anima verò, vt sic dicam, & *oēs*
vis vicijs eius carminis est, vitiorum insecta-
tio, & ad virtutem cohortatio: ad quæ
perficienda salibus & iocis tanquam telo
vritur. habet hoc Satira Romana cum e-
thico philosopho cōmune, quod de mo-
ribus tractat: sed tractationis proprius est
modus. docet hic: illa plurimum casti-

gat: naturam & causas virtutum ac vitiorum ethicus inquit: satiricus poeta vitiosos ferè obiurgat: bonos parcius laudat & rarius. præterea censura sua scōmata, risum, atque interdum etiam comicam & ἀγροικὴ βωρολογία satiricus admiscet: quo nihil alienius à seueritate philosophica. nam cynicos & similis petulantia magistros, præter habitum nihil quicquam philosophorum habuisse certum. *ιδιαιτατον* verò Satiræ, merci lex. Minus rectè sentire eos, qui Romanam Satiram cum Græcorum Satyrica poësi cōparant, vt ab illa ortam, satis probauimus eo libro quem de vtraque illa poësi in gratiam nobilissimi doctissimique viri, Ioannis de Rieu Rutenorum præsidis, à nobis scriptum, Persio comitem adiecimus. Cùm autem trium Romanæ Satiræ poëtarum, Horatij, Persij, & Iuuenalis, idem sit propositum, idem scopus, quem antè diximus: magna tamen inter ipsos est differentia: quod breuiter heic ostendere cōstituimus: non eo quidem animo, vt aliū alij ambitiosè anteponamus. sic enim existimamus: omnes esse eximios, omnes lectu dignissimos, & qui diuersis virtutibus

laudem prope parem sint consecuti. sed
 quando neq. hi, neque omnino quisquam
 mortalium πάντα κατὰ τοῦ δουῖ πειρικῶς ἐγγύετο, mu-
 nire viam iuventuti volumus, ad æstimã-
 das ipsorum virtutes iudicio recto : & ἀπο-
 τυχίαι, siquæ illæ sunt, animaduertendas.
 qua in re, cùm vel suauissimus studiorum
 positus sit fructus: difficultas sine contro-
 uersia versatur maxima. præclarè enim
 hoc Dionysius Longinus, vt alia multa:
 ἢ τῶν λόγων, inquit, κρίσις, πολλῆς ἔστι πίεσις τελευ-
 τῶν ἐπιχρήνημα. nos verò vt huic oneri subi-
 remus, non humerorum fiducia, sed pu-
 blicæ vtilitatis studium compulit. Acce-
 dit huc, quod consentientibus veterum
 suffragiis, qui poëtam nostrū mirati sunt,
 auctoritatem iudicij sui recentiorum non
 nemo opponere non dubitauit. at qui vir?
 tanti iudicij, tantæ eruditionis, tam por-
 tentosi acuminis, vt & Persius magnum
 solatiū habeat, quod Aeneæ magni dex-
 tra cadit: & nos vel bonam causam pro-
 dere, diu constitutum ac certum habueri-
 mus, potius quàm cum illo Hercule in
 certamen descendere. Verùm de censu-
 ra diuini illius viri postea: nunc quas di-
 ximus differentias proponamus. Prima &

omniū maxima est circa τὸ φιλοσοφικὸν μέγεθος, iam enim diximus non leuem esse huic poësi cum morali philosophia affinitatē. quid enim philosophiæ proximum & affine, si hoc non est, de virtutibus & vitiis disputare? heic verò magnum inter hos discrimen. vt enim quisque fuerat educatus, vt erat doctus & moratus, ita versatus est id hac parte. Horatius libertinæ profapiæ homo, & patre coactore natus, etsi magno parentis studio eductus, nihil spirat heic altum, sed vbique circa vulgatissima morum præcepta occupatur: quòdque longè grauius est, & fatetur ipse de se, parum sibi constat, nec fidelem virtutis magistrum agit. passim enim in aliena transit castra, non tanquam explorator, sed tanquam transfuga. sæpe Stoicum dicas: sæpe Epicureum, aut Aristippeum: sæpe verò de Anyti & Meliti aut Aristophanis gente prognatum: adeò frequenter & acerbè Stoicos, penes quos solos illa ætate sapientiæ magisterium fuit, suggillat, & irridet, neque dubitandum est, qualem videmus in ipsius scriptis, talem fuisse in vita quoque inconstantiam. scripsit enim sicuti vixit. Iuuenalis mores ig-

gnoramus: in Satiris quidem suis τὰ φιλοσο-
 φοίμια sic tangit vt facile appareat, diutur-
 niorē ipsum rhetori quàm philosopho o-
 perā dedisse. è rhetorū enim schola & de-
 clamationū exercitationib. ad satirā scri-
 bendam haut dubiè se contulit: vnde illa
 acuta dicta, & vt vocabant sentētia quas
 in opere admirabili De poëtica tanto pe-
 re Iulius Scaliger est admiratus. Persius
 verò qui ad Satiræ scriptionem, vt testa-
 tur ipse, in quinta, ab eodem Cornuto
 fuerat institutus, à quo rerum Stoicarum
 cognitionem acceperat, (magnis enim
 opibus innutritus, ac felicissimè fuit edu-
 catus) & vtroque φιλοσοφικώτερος est: & eo no-
 mine Horatio longè melior, quod vni x-
 quus virtuti, perpetuus ac constans vitio-
 rum hostis, sui semper similis, instrumen-
 to grauiorum artium poëticam locuple-
 tat: Stoïcā denique professionem nun-
 quam obliuiscitur, adeò exactè & doctè
 aliquando συνίζων, vt ne Zeno quidem ip-
 se aut Chrysippus, quod alibi dicebamus,
 porticum illam melius fuerit fulsurus. ita-
 que cū vniuersè huius philosophiæ duæ
 sint partes à sapientibus proditæ, Decreta
 & Præcepta, siue ἡ δολματικὴ καὶ ἡ περιμετρικὴ.

omnis Horatij & Iuuenalis de virtute oratio ad præceptiuam partem spectat: decreta serio attingunt nunquam. Persius verò affurgit altius, & Stoicum de vltimo fine dogma vbique vrget, vbiq. inculcat: gnarus præcipuū caput *ἐπιτεκνιάματα* doctrinæ huius eo contineri. qui igitur non ignoraret longum iter esse ad vitæ emendationem per præcepta: breue & efficax per dogmata: prudentissimo consilio vtrumque institit: quod nos suis locis diligenter obseruauimus. Scias verò cum Persium legas, sentire illum quæ dicit, & quod Græci aiunt, *πάνυ ἐκ διαδέσσεως χράσθην, ἐκ ἀπὸ τῶν δολμάτων, ἐκ ἐκ ἀπὸ τῶν χειλῶν.* didicerat nēpe nobilissim⁹ iuuenis à Cornuto præceptore suo, viro iuxta sapiente & docto, non magis de virtute loqui, quàm ex virtute viuere. quod enim probitatē quam in aliis exigebat ipse præstaret, testis est qui vitam eius scripsit, auctor dubio procul antiquissimus. testis etiam est modestia illa diuina quam vbique præ se fert in hoc libro. testis & illa consuetudo artificissima cum Thrasea Pæto, viro ad exemplum virtutis nato, & Arria Pati cōiuge, ipsius cognata, prioris illius Arriæ *ἡσθη κλέος*

οὐρεγὸν ἡκει, filia, matri quam simillima. teste
 teis deniq. & alij quorum amicitia vsum
 legimus, viri omnes grauiissimi, & magna
 sui sæculi ornamenta, Seruilius Nouia-
 nus, Lucanus, Seneca. Quamobrem om-
 nium Persij laudum hanc primã & velut
 fundamentũ cæterarum ponimus, quod
 ad præcipiendũ de virtute, non vt aliquis
 è circo aretalogus, aut indoctus è triuio
 cynicus profiluit: sed sciētiarum plenus;
 & disciplinis philosophorũ diu excultus,
 eò accessit: propter emendatos mores su-
 scepto operi non minus aptus, quàm elo-
 quendi facultate abunde instructus. Est
 & alia non contemnenda circa hanc par-
 tem inter hos poëtas differētia. nam Ho-
 ratius, quod aliis ipse sapienter præcipit
 illo versu,

Denique sit quod vis simplex duntaxat &
vnum: nunquam ipse, aut
 rarissimè in Satiris suis seruauit. quam-
 cunque enim materiam fuerit aggressus,
 eam mox deserit: nudas sæpe præceptio-
 nes congerens, non multò aliter ac vetu-
 stissimi illi, ἃ τὸ ἑλεπασκεύου λόγου πάντη πάντως,
 ὡς εἰπὶν, ἀμύητοι, Theognis, Phocylides, &
 his similes. itaque pars maxima Satirarum

Horatianarum meram lancis illius saturæ
 & παλιόρπου imaginem exhibent. Longe a-
 liter poëta noſter: qui more philoſopho-
 rum à propoſita initio theſi vix digredi-
 tur, abit certè nunquam: vt non aliud fe-
 rè ſcribere ſatiram ei fuerit, quàm petitos
 è philoſophia locos carminis legibus in-
 cludere. Lucilium ſine dubio imitatus eſt
 Horatius: Perſius verò, primus omnium
 Romanam Satiram huius generis, duplex
 enim fuit, hac obſervatione auxit, corre-
 xit, atque in melius mutauit. etſi enim ad
 priorum imitationem, maximè autem v-
 nius Horatij, totum ſe comparauerat: iu-
 dicio tamen vbique uſus eſt ſuo: vt etiam
 inferius ſumus obſeruaturi. Probauit Per-
 ſij conſilium Iuuenalis: qui non per ſatu-
 ram, quod aiunt, varia argumenta eodem
 carmine complectitur: ſed Perſiano mo-
 re cuique ſatiræ ἐν τῷ ἀπλουῦ ὑποκείμενον γένος vt
 plurimum addicit. Huc etiam pertinet
 quod in Perſiana Horatij imitatione ob-
 ſeruabamus, de grauitate in diſputationi-
 bus nonnullis Stoicorū explicandis, Per-
 ſio ſeruata, Horatio neglecta. cuius rei il-
 luſtre eſt exemplum in Perſij quinta, &
 Horatij Dauo: ex quorum carminum cō-

paratione ingenia vtriusque poëtae diuersa, & discrepantes idæ quas rhetores dicunt optimè queant dignosci. Differunt præterea hi poëtae in salibus & illa vrbinitate quam Satiræ Romanæ propriam diximus. necessitatem huius partis in hoc poëseos genere docet Persius, cùm scribit de Horatio:

*Omne vaser vitium ridenti Flaccus amico
Tangit & admissus circum præcordia ludit.*

etiam in quinta cùm facit Cornutum hæc sibi dicere: --*pallentes radere mores*

Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
quare non potest dubitari ipsum in Satis scribendis id habuisse propositum, vt tristitiam argumenti & reprehensionum atrocitatem iocorum festiuitate exhilararet. sed Persius iam tum in illa sua adolescentia, grauis, totusque ad seueritatem factus, Xenocrati quàm Menippo similior, Gratiis, meo iudicio, rarò litauit. longe enim hac laude & ab Horatio superatur, & à Iuuenale: quorum vterque felicissimè est affectus, quod voluit noster, nec potuit, excellent in eo Horatius & Iuuenalis: etsi ratione diuersa: nam illius sales πῶς ὀχλιωτὴ ἀναγωγίαν, & vt ita dicam,

plebeium aliquid fere sapiunt: huius omnes ioci, quibus abundat, sic sunt urbani & falsi, ut acumen sæpe atque eruditionem præ se ferant, & ingenium longo declamandi usu probe subactum. In nostro vero loca non pauca sunt quæ palam ostendunt non displicuisse illi iocos, sed non contigisse, quod de Demosthene Fabius scribit: velut in prima ubi diserte ait, ridere se malos poetas: ille verò non *σεῶπις* solum, sed etiam *λοιδορεῖ*. iocosa & non inuenusta illa: *-nunc non cinis ille poeta*

Felix? -

& quæ sequuntur.

illud conuitio propius:

Racidulum quiddam balba de nave locutus
item illa *-nugaris cum tibi calue*

Pinguis aqualiculus proteso sesqui pede extes.
ita verò,

O Iane à tergo quem n. - indignationem illius magis arguunt, quam aptitudinem ad mouendum risum. quin etiam, sicut in Demosthene obseruarunt veteres critici, nunquam adeò à sese seipsum abire, quam ubi facetus vult videri: ita nos de Persio pronuntiare non vereamur, si qua sunt in eius libro frigidiuscula dicta, si qua ex periculo petita, in ea ipsum incidisse,

dum quærit iocos & vult ridere, quod per naturæ suæ temperamentum illi nequaquam licebat. frustra enim est cùm persuadere vult nobis, fuisse se petulanti splene cachinnonem. ain'tu Persi? οὐκ ἔστι γὰρ εἰς, ἢ λίσσεται εἰς, & nobis ignosce, qui hoc tibi non credimus: quin potius existimamus in te expetiisse, quod apud Attica de Persa nescio quo dixit: ὅτι ῥᾶόν ὄστι πῦρ ἐκτείνουσι ἀπὸ σοῦ ἢ βέλονται. Enimuero cū sint loci plures è quibus ridicula dicta ducantur, Horatius & Iuuenalis eos iocos non rarò vsurparunt, quibus aliquid inesset obsceni: qua impuritate cùm fere in totū Persius abstinerit: non ambigent sani iudices, quin etiam in eo dicendus sit vincere, in quo culpa ingenij vincitur. nimium enim risus pretium est, si honestatis & probitatis impendio constat. Sed quæ ridere negavit Persio natura, ingenti dote defectū & ὑσέρημα istud pensavit, cū illi vim dedit & acrimoniam, & illud quod magistri dicendi τὸ ἐναργίον πνεῦμα dicere cōsuerunt; quam virtutem tanti facit criticus Halicarnassensis, vt Isocratis orationē, quod ea careret, anima carere dicat. in Persio verò qui spiritus? qui ardor? qui stimuli?

niam libertas quidem tanta, vt ne mortis quidem metu adduci potuerit, quò Neroni parceret. & tamen lenissimorū fuisse morum accepimus: sed acrem faciebat impressum eius animo, altisq. nixum radicibus, vitiorum odium. Quod igitur desiderant sapientes, contra vitia dici asperè, contra pericula animosè, cōtra fortunam superbe, cōtra ambitionē contumeliosè, vt ad Senecā suum scripsit olim Lucilius: id cū noster efficiat, illud simul *ἐν πολλοῦ τῷ φριόντος* præstat, quod ante dicebamus, vt liqueat tibi illum sensisse quæ scripsit. Atque hæ sunt differentiæ præcipuæ quas in tribus hisce poëtis circa illa deprehendimus, quæ Satiram Romanam proprie *χαρακτηρίσται*. ad reliquas verò quod attinet virtutes *τῷ τε φρεσματοῦ καὶ τῷ λεκτικῷ τύπου*, ne longum faciam, ita sentio. puritate sermonis, gratia narrationum & ἀφειδίαι atque inexplicabili quodam, etiam extra iocos, lepore excellit Horatius. vbertate inuentionis, copia exemplorum, tractandi dexteritate, *τῷ φρι τὰς νοήσεις ἀδρετιβόλα*, denique *τῇ ποιητικῇ καὶ ἀξιωματικῇ λέξει* præstat Iuuenalis. Persius inter hos duos interiectus, neq. castitate sermonis Iuuenali ce-

dit: & illa quam exposuimus pugnacitate, celeritate, & *ῥορρότητα* Horatium superat. character dicendi in Horatio humilior, in Persio grandior, in Iuuenale vt plurimum sublimis, figurarum, quæ sunt orationis lumina, beata apud Horatium & Iuuenalem copia, noster illis potissimum quæ rebus addere pondus sunt idoneæ, & *ἰσοπλοία καὶ ἐνσχηματῶν* pene regnat. vel illas mihi considera hominis sordidè parci descriptiones, quas in quarta, in quinta, & in sextæ duobus locis posuit. non poterant tenacium mores effingi maiore cum euidētia. taceo de verborum tropis, quorum crebritatem apud Persium sola excusauerit Satiræ licentia: densitate enim sua orationi tenebras nonnumquam offundunt: de quo mox. Numerorum vero concinnitatem cum apud Horatium nullam inuenisset, nullum iuncturæ studium: hanc securitatē Persius nequaquam probauit: sed numeris ita consuluit, vt ista laude eum quem sequebatur longo intervallo pone se reliquerit. quid enim huius versibus numerosius? quid absque molitie concinnius? neq. electione est opus: omnes apti: omnes sonori: quidam verò

ita magnifici, vt ad maiestatem Maroniani carminis videantur aspirare. neque aliquis mihi illum obiiciat,

--euge euge, omne is bene mira eritis res.
 probauimus enim, ingeniosissimum poetam arte & iudicio vsu viribus suis eo loci pepercisse. Exposuimus hactenus, vt erat noster captus, præcipua capita institutæ comparationis inter Romanæ satiræ clarissimos poëtas: ostendimus quæ singulorum propria essent *κατορθώματα*, quæ *ἐλαττώματα*: clarissimæque, nisi fallor, demonstrauimus, ex illis esse neminem, qui virtute quadam sibi peculiari reliquis non præstaret: neque rursus esse vllum, qui cæteris ratione aliqua non esset inferior. Persium verò adeo non esse indignum qui comparetur cum Horatio & Iuuenale, vt vel de palma cum vtrouis eorum iure suo possit contendere. etsi non sine aliqua ipsius iniuria potest cum tantis ingeniiis committi Persius: cui per breuitatem vitæ totum se palàm facere, & ingenij sui dotes maximas publicare non licuit, vt ex vno libello, atque eo imperfecto nec dum perpolito illum æstimare, hoc vero sit leonem ex vngue, quod apud Homerum

De rante parat conq̃ se expugen confor

merum faciunt proci ἀπὸ τῆς ἐκ βακίων ἐπι-
 γουίδος τὸν ἀνδρα. Quid igitur de grauissimi
 illius Censoris iudicio dicemus, qui tan-
 tum virum suffragiis priuatum in Caritū
 tabulas retulit? & quidem non censoria
 nota affectum, sed ignominiā elogio mi-
 serè iugulatum. ineptum pronuntiat, in-
 dignum qui cum reliquis in comparatio-
 nem veniat, ostentatorem eruditionis,
 obscurum denique, non secus atque alte-
 rum Heraclitum vel Cinnam. Pax! vir
 incomparabilis, ποῖόν σε ἔπος φύγῳ ἕρκος ὀδόντων;
 Persius vt sit ineptus? si ineptum diceret
 quem Græci ἀπίδαμον ἐν τῷ γελσίῳ, concede-
 rem. ne nos quidem enim imus inficias
 facultatem huius rei illi defuisse. sed ostē-
 tatorem eruditionis quod nominat, om-
 nino haut persuadet. fatemur eruditissi-
 mum poëtam eruditionem vbique ostē-
 dere: vsquam ostentare, negamus. illud
 doctissimi quique solent: quis autem v-
 beriùs quàm σεβασμιώτατος hic Censor? cu-
 ius scripta omnia χρυσοῦ χρυσότερα, si quis ne-
 gat thyma veterum vndique redolere,
 haut mecum sentit. hoc solet vanissimus
 quisque tantum, insolentissimus ἔοψιμαδέ-
 σαίτης: quorum nihil in splendidissimum

hunc Romanum equitem cadit: de cuius singulari modestia, & liberali educatione sub maximis præceptoribus, non autem cathedrariis sophistis, & vitæ illius auctor meminit, & nos aliquid suprâ attigimus. At obscurus est, & dignus cui nomen indatur Scotino. mirari subiit non semel, de obscuritate Persij verba fecisse illum virum, cui nihil erat obscurum. certè aliud Quintilianus iudicabat cum vera laude dignum pronuntiaret: aliud Hieronymus, cùm disertissimum Satiricum vocaret. mihi quoque non pauci huius poëtæ versus ita clari & λευκοὶ videntur, vt vel incisio à mediocriter doctis legi possint. quare non totus liber profectò est obscurus: sed loca tantùm nonnulla. quid? solus hic obscurus? non etiam optimus quisque attentissimum & πολυμαδέστατον requirit lectorem? non cōmemorabo Thucydidis τὰς ἀρρωσίσεις, τὰς ἐμπεριβολὰς, τὰ γλωσσηματικὰ καὶ ξένα, τὰ ἀνακόλουθα, & similia multa quibus obducta caligo ingens illius historiæ. filebo Platonis τὰς ἀκρότους καὶ ἀπλωεῖς μεταφορὰς, de quibus Longinus. hoc solùm dicam, maximarum difficultatum ea potissimum scripta esse plena, quæ omnium seculo-

rum docti homines maximè sunt admirati. quis Pindarum intelligeret aut Aristophanem absque eorum interpretibus foret? quis Græcis literis doctus choros tragicorum inoffenso pede percurrit? Theocriti τὰ σκληρὰ notant veteres critici: neque indignètur. nos offendent Persiæ difficultates? & qui laboriosas illius opilionis ineptias non grauamur: tam seuerum huius carmen vt intelligamus, operæ nos pœnitebit? Porrò obscuritatis huius diuersas afferre causas possumus, eâsque certissimas. in auctore sunt aliquæ, aliæ extra illum, quædam in interpretibus. Non negabo perobscura quædam esse in quarta, prima quoque: sed poëtæ facile ignosco, cum cogito crudelissimi & φονικω-
τύτου tyranni, in quem illa erant, metu, de industria atramenti sepiarum aliquid esse affusum: neque dubito sapientissimum præceptorem Cornutum scribenti adfuisse, qui vetus verbum crebrò illi insuffurraret, Σκόπισον. quod etsi disertè Probus, siue quicumque est vitæ scriptor, non dicit, ea tamen narrat, ex quibus hoc debeamus colligere. Iam cum scribit idem βιο-
γράφος, verecundiæ virginalis Partheniani

nostrum fuisse : aliud agens causam nos
 docet cur ille loc⁹ tenebrosè fuerit tra-
 ctatus, cui vix alius toto libro obscuritate
 par, obscœnitate similis nullus. *ἄριστοπλὴ* il-
 lam dico è quarta, *At si vinctus cesses.*
 Etiam illud vltro concedimus, nonnulla
 Persij loca tropis parum vsitatis & auda-
 cioribus esse offuscata. huius quoque non
 culpam, sed causam, ita enim dicere æ-
 quius, ingenio poëtæ assignamus: quod
 cùm esset magnum, magna sectabatur. di-
 ctiones autem tropicas magnitudinem
 natura sua habere, cùm alij docent τῶν ἄρισ-
 τῶν λόγους, tū affirmat hisce verbis ὁ τῶν πάλαι
 κριτικῶν κριτικώτατος Longinus, *μεγάλει*, inquit,
φύσει εἰσὶν αἱ ῥοπικαὶ λέξεις, καὶ ὑψηλοποιὸν αἱ μεταφοραὶ καὶ
οἱ παιδητικαὶ καὶ φραστικαὶ καὶ τὸ πλεῖστον αὐτῶν χεῖροσι τόποι.
 hæ sunt illæ parū moderatæ & inclemen-
 tes (id enim est *ἀπαιεῖς*) metaphoræ quas ait
 idem in Platone, quo nemo vnquam fa-
 cundior, notari solitas à dicendi artificib.
 nonnullis. etiam Demostheni quæ obii-
 ciebantur ab Aeschine, tanto eum hiatu
 vt θαύματα diceret esse νόηματα, quid aliud
 fuère, nisi paullò duriores translationes?
 adeò magnis quibusque ingeniis familia-
 res huiusmodi excessus, & *περὶ κενδύου μὲν ἄρα*

ditiones. Dionysio quidē Halicarnasseo si credimus, πῶς ἀσπίειαν πολλὰ χροῖ δεινότητα εἶναι: non iam excusandus fuerit nobis Persius, verūm præconio ἐν μοισίαις clarandus. Fuit præterea Flaccus noster οὐ φιλόμυθος πῶς, sed amans breuitatis: quæ res obscuriorem est vbi illum reddit. non alia caussa fuit, vt vnum saltem exemplum afferam, cur hæctenus non intelligeretur ille versus:

Inuentus Chrysippe tui finitor acerui:

quem primi nos, absit verbo inuidia, ex poëtæ mente sumus interpretati. Extra auctorem possunt multa afferri: ego pauca tantum commemorabo. Quod igitur multa obscura hodie videntur, quæ cum scribebantur pueris erant obuia: non penes auctorem culpa hæret, sed penes lectorem. quotus enim quisque Persium legentium saltem mediocrem morum veterum & historiæ antiquæ cognitionem sudore partam habet? Adde quod ipsa rerum natura, progressu temporum ita nouam rebus humanis faciem inducit, vt ad intelligendos veteres scriptores, nihil persæpe hodiernæ vitæ cōparatione nos iuuante, velut in tenebris sit micandum, & fallacibus coniecturis ad veritatis inda-

gationem insistendum. atque huic querelæ tum præsertim est locus, quando vel priuati vel publici mores perstringuntur: in quo solo & comœdia & satira Romana versantur. Non prætermittam genus ipsum poëseos, natura sua difficilioris. nam vt alibi probamus, Satira hæc & genus & nomen est non plebeij poëmatis, sed carminis eruditi: & propter affinitatē quam habet cum dramaticorum fabulis, ipsa personarum mutatione perplexum. Interpretes verò diuerso modo obscuritati de qua dicimus causam præbuerunt: veteres, quia perierunt: quæ fuit seculi barbari flagitiosa negligentia. recentiores, quia alia οὐχ ἐρμηνεύσαντες, alia παρερμηνεύσαντες, lectores persæpe aut incertiores & indoctiores quam dudum aut malè doctos dimiserunt. Nemo in suam contumeliam dictū putet, quod de iis dicimus qui hanc prouinciã ante nos administrarunt. nam & nos qui eorum diligentia succreui-
mus, tam meminimus homines esse, falli faciles, literis leuiter tinctos, quàm scimus, ipsos quæ nesciuerunt aut malè sciuerunt, ignorasse vel probasse quia homines erant. hoc ingenuè profitemur non-

dum quenquam incidisse in manus nostras è tot poëtæ huius interpretibus, cuius rationem & interpretandi viam possemus probare. vnicum excipio Hadrianũ Turnebum virum in hoc genere literarum eminentissimum. qui si ex professo Persium suscepisset enarrandum, nullo, vt arbitror, spicilegio nobis relicto, aliud scilicet curassemus. nunc cum obiter tantum quædam tractauerit, exemplo illius ad hoc quicquid est operis concinnandum sumus excitati. Quoniam autem de libri huius obscuritate multa docti indoctique passim loquuntur: ne quid omitteremus quod ad lucem illius posset desiderari, postquam semel interpretem professi eramus, Græcorum illud verbũ *χελώνης φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν* censuimus nobis esse vsurpādũ. quò enim interpres, nisi vt obscura illustret, difficilia facilia reddat vel primas literas doctis? quod quidem dum pro virili nostra conamur, eò prolixiores facti sumus, quò breuior Persius. nam illorum fastidia quibus satis est magnos scriptores *ὀλοσχερῶς ἀφρονεῖν* sapientissimo Imperatorum Marco reprehendi memineras. Simul iuuabat eius auctoris explicationi immo-

rari, cuius singula prope verba aliquid
 βιωφελὲς continere animaduvertebam. Mul-
 ta nos in tam erudito poëta obseruasse de
 quibus ne cogitarant quidem alij, si dixe-
 rimus, fiducia veri sit, non inanis iactatio.
 quid autē præstiterimus, docti & candidi
 lectoris facimus arbitrium: nam etsi me-
 diocris saltē diligentia sumus nobis con-
 scij: scimus tamen, οὐ πάντως τῶν ἀπορροχόντων εἶναι
 τὰ ἄλλα, vt dicebat olim B. Chrysofomus:
 ἀλλὰ δηλονότι τὸ ἀνώθεν βραβεύοντος.

DE PERSIO
NONNVLLA:

SIVE,

AD PERSII VITAM A
PROBO AVT ALIO VETVSTO
auctore scriptam, *Nota.*

PERSIAE gētis per quàm
rara in veterū monu-
mētis mētio extat. ple-
beiam non patritiam
fuisse, Fasti suadent, in
quib⁹ nemo, quod sciā,
eius nominis celebra-
tur. id nos eo magis miramur, quia de ve-
tustate illius gētis dubitare nō possumus.
Tēpore belli Punici secūdi circa annū V.
C. 10XLIV. florebat militari laude in Ro-
manorū castris, C. Persius, vir impiger, nō
in trāscursu Liuiο narratus in xxvi. histo-
ria. Annis post hunc paullò minus centū,

vixit Romæ C. Persius, *omnium fere nostrorum hominum*, verba sunt M. Tullij, *doctissimus*: cuius miniatutas ceras adeò reformidabat ille aliorum irrisor, Lucilius vt sua à Persio legi nollet: quod præter ipsius testimonium, etiam Cicero & Plinius memoriæ prodiderūt. An ex eadem stirpe isti duo orti sint, & vtrum commune Persio nostro cum ambobus aut altero eorum genus fuerit, in tanta veterum monumentorum inopia sciri hodie non potest. Primum generis auctorem Græcū fuisse, aut à Græcis oriundum, haut fortasse temere ex ipso nomine cōiiciebam: nam Persius Græcū est nomen, non minus quàm Perseus & Persæus. nobilem sane philosophum Persæum de quo Diogenes Laërtius aliique multa, etiam Persium reperimus nominatum: vt in antiqua vita Arati poëtæ. Persij quoque poëtæ Græci Phocaensis vetustissimi, ex Apophthegmatis Callisthenis Iulius Pollux libro nono meminit: vrbani illius in Eubulum Atarnitam dictum eò loci commemorans: non autem Eubuli in ipsum Persium, vt scriptum scimus ab eruditissimo viro Lilio Gyraldo, Pollucis ver-

bis perperâ acceptis: quæ in vulgatis editionib. corrupta, ut sit aliqua sententia, ita legimus: *ὡδ' δέ τι καὶ νομισματικὸς εἶδος οὕτως ὀνομαζόμενον ΦΩΚΑΙΤΑΙ.* Φησὶ *Ζουῦ ἐν τῷ Αποφθέγματι τοῦ Κομνηθένου, ὑπὸ Εὐβύλου ἑταρνήτου τὸν ποιητὴν Πέρσιοι ἀμφότερον, εἰς Μιτυλιῶν ἀπελθόντα Ζεῦψαι, δὲ τὸ πρὸς Φωκαίτας οὐκ εἶχον, ἔχον ἢ δὲ ἐν Μιτυλιῶν μάλλον ἢ ἐν Ἀτάρνῃ.* Eubulus iste Atarnensis ille est de quo Laërtius in vita Aristotelis: homo dives, & ut scribit Strabo, argētarius. iocus Persij est in ambigua notione vocis *φωκαίτης*: quæ & Phocæa prognatum, & certum genus nummi significat. cùm igitur patria relicta Atarnam venisset Persius ad Eubulum, ut illius opibus sustentaretur, falsus exspectatione sua Mitylenam se transferre fuit coactus: vnde ad Eubulum scripsit, mirari se, quod homo avarus & pecuniæ amans phocaitas Mitylenam passus esset transferri, neque Atarnæ retinisset. Sed redeo ad nostrum: cuius vitam habemus à vetustissimo auctore scriptam, siue Probus ille fuit, siue alius:

in qua sunt digna animaduersione nonnulla : quæ heic breuiter indicabimus : nã scripti codices ab edita lectione nihil ferè variabant. Principio scribit *natum Persium pridie nonas Decembreis , Fabio Persico , L. Vitellio Coss. decessisse VII I. Kalend. Decemb. Rubrio Mario , Asinio Gallo Coss.* in fine verò sic : *Decessit vitio stomachi , anno ætatis xxx.* non constat his ratio. nam falsum est vixisse Persium annos triginta ; qui, si ratio incatur temporum heic adnotatorum, nouem circiter dieb. prius obiit, quàm annum vitæ vigesimum octauum impleret. incidit enim Fabij & Vitellij consulatus in annum V. C. *IOCCXXCVII.* Tiberij xx. à passione Domini primum, vt placet diligentioribus temporum scriptoribus. Marius verò & Asinius octauo Neronis anno Coss. fuerunt. sic igitur corrigendus error in numeris admissus. propius ad verum accedit Hieronymus qui in Chronico Eusebij anno vitæ xxix. mortuum Persium adnotat. Persij patrem Flacci cognomē habuisse ex hac vita discimus : vnde paret illud quàm sit ridiculú, quod quidam somniarunt : poëtam nostrum id cognomen inuenisse ab Horatij

Flacci imitatione. quod non solum *ἀνισό-
γεντον*, sed etiam ineptum est. nec minus il-
lud quod addunt, Seuerum esse eundem
nuncupatum, ob sectæ Stoicæ professio-
nem: mirū quis hoc ipsos docuerit: nam
& vitæ scriptor, & omnes veteres hoc my-
sterium nobis inuiderūt. sed videtur huic
vanissimo commento occasionem præ-
buisse inscriptio illa, memoria auorum
Volaterris, (ea Persij patria) inuenta: vbi
A. Persij cuiusdam octēnis pueri fit men-
tio cui cognomen fuit Seuero. Rhetor
fuit Virginius Flaccus apud quem stu-
diuisse Romæ dicitur Persius. Pater fortas-
se fuerit aut patruus Verginij Rufi illius
qui temporibus Neronis studia iuuenum
eloquētiae fouebat, vt refert Tacitus An-
nalianum libro xv. is est de quo Plinius Se-
cundus epistola prima libri ii. quem etiā
de arte rhetorica scripsisse auctor *Quin-
tilianus*. Inter Persij amicos nominat hic
auctor *Calphurnium Staturam*: nisi legen-
dum est *Suram*: quod commune fuisse
cognomen multis gentiū Romanarum,
nemo ignorat. illud verò alterum alibi
legere non meminimus. Ait: *coluit vt pa-
trem Seruilium Numanum*. scribendum,

Nonianum. hic ille est Seruilius Nouianus de quo Fabius libro decimo, in censura de ætatis suæ historicis. meminere illius & Plinius vterque. Mox cùm ita scribit: *Ipse etiam decem ferè annis summe dilectus à Pato Thrasea est:* hoc videtur dicere, affinitatem quæ Persium Thraseæ coniungebat, ante annos ferè decem fuisse prius contractam, quàm supremum ipse diem obiret. quæ subiicit de Persij opibus ita scribi debent: *Reliquit circa H-S vicies matri & sorori: scriptis tantùm ad matrem codicillis, rogauit eam, vt daret Cornuto sestertia, vt quidam dicunt centum: vt alij volunt argenti facti pondo viginti.* Vicies sestertium æstimatione Budæi aureorum solatorum quinquaginta millia efficiunt. æstimatione aliorum circiter millia XLV. centum sestertia Budæo, aurei Francici bis mille quingenti: aliis, bis mille tantùm. absurdissimè hæc vulgò accipiuntur. Quod ait Probus reliquisse Persium hunc librū imperfectū, & versus aliquos in vltimo libri fuisse demptos: non ita accipiendū quasi deesset aliquid sat. VI. quæ haut dubie integra est, neque poterat concinniore sine claudi, quàm vt hodie finitur. sed

si quid demptum est, dubio procul prin-
 cipium illud erat nouæ satiræ. Et si verò
 certum est, rectè Persij librum hodie in
 sex satiras distingui: in antiquissimis ta-
 men membranis aliam distinctionem in-
 uenimus. in multis enim codicibus quin-
 que solùm satiræ numerantur, quarta ad
 tertiam adiuncta. in quibusdam cōtinuus
 est vnus liber, nulla Satirarum facta di-
 stinctione. Sane Priscianus atq. alij gram-
 matici antiqui quoties Persium laudant,
 librum nominant, non satiras numerant.
 Lege deinde, *Scripserat & paucos in focrum
 Thraseæ Arriæ matrem versus, quæ se ante
 virum occiderat.* notissima est historia de
 Arria vxore Pæti Cæcinæ, quæ mater fuit
 Arriæ coniugis Thraseæ Pæti, atque ipsius
 Thraseæ focrus. Scribe etiam: *editum li-
 brum continuo mirari homines, & diripere
 cœperunt.* non *deripere*, aut vt doctis qui-
 busdam videbatur *diribere*. elegantissimo
 verbo expressit auiditatem lectorum,
 qui librum Persij simul ac fuit publica-
 tus, cupide sibi quisque parabant. Postre-
 mò sciendum, quædam à grammaticis tã-
 quam Persij afferri, quæ in his illius satiris
 non inuenias. vt exempli gratia, à Seruio

NOTAE AD PERSII VITAM.
in tertium Georgicorum illa verba,

Findit infantes status. --

ab Isidoro hunc versum, libro XVII.

*Buccina iam priscos cogebat ad arma Qui-
rites :*

quæ vel alius sunt Persij quàm nostri: vel
aliorum poetarum, & meræ hallucina-
tiones grammaticorum.

ISAACI
 CASAVBONI
 AD PERSI SATIRAS
 LIBER COMMENTARIUS.

AD PROLOGVM.

EXEMPLVM Dramaticorum poëtarum secutus est Persius, cum Satiris suis hoc prologo prælusit. cæteri poëtæ Persio vetustiores, vel in totum præmio abstinuerunt: vel ab opere legitimo non separarunt: vt in Æneide Maronis est videre. at posterior poëtarum ætas, præmia huiusmodi frequentauit, modo versu, modo soluta oratione, vt Stadius & Martialis, Ausonius quoque interdum. Claudianus, qui eo more omnium maxime vsus, elegiaco semper carmine. Persij autem Satiras, magnam cum dramaticorum fabulis habere adfinitatem, clarum ex iis quæ de Satira disputauimus. quo minus ferendi fuerunt veteres literatores illi, qui scazontem hunc esse Persij, ausi negare. At causam velle quærere,

cur diuerso metri genere heic vsus poëta : hoc vero esset similia illis antiquis insanire, qui præpostera ostentatione ingenij vestigarunt, cur Græcus poëta Iliadem à consonante *υ* esset aspiciatus, Odysseam ab *α* vocali. Philosophos potius audiamus, qui in explicandis animi facultatibus duas statuunt diuersas : τὸ ἐπελευστικὸν ἢ ψυχῆς εἶδος, & τὸ πρῶτον κινῶν : hac vti nos, cum certa ratione ducti, & quod nomen sonat, attendentes, aliquid agimus : illa quoties sine cogitatione, nedum ratione, & vt loquitur Dionysius Halicarnassæus αὐτοματίζοντες ἀνευ γνώμης, facimus aliquid aut dicimus : cuius non aliam afferre causam possumus, quàm ἐπίλειπιν, hoc est, quod ita venit nobis in mentem : vt longè ineptissimum sit eius rationem ire excogitatum, quod sine ratione ab auctore fuerit vsurpatum. Non defuerunt qui hos versus proprie ad Satiram primam pertinere autumarent : quare etiam reperti, qui illos cum sequentibus heroicis continuerunt. Sane etiam in Satirico Petronij scazontes hexametris præpositos ac cohærentes inuenias : imò vero tota alterius generis Satira, nihil erat aliud, nisi mistura quædam carminum diuersorum modorum cum prosa, vt suo loco diximus : cæterum istorum errare sententiam, & res ipsa, & omnes quas vidimus membranæ veteres manifestò arguunt. Proculdubio decepti isti sunt, quod Persij mentem in hoc prologo scribendo male caperent : de quo tot diuersæ sententiæ sunt proditæ, quod reperti sunt hæctenus (extiterunt autē prope innumeri,) poëtae

huius interpretes. Est vero hoc carmen duplicis argumenti, ut & partes illius sunt duæ, versum ambæ septenorum. primi septem versus mixtum habent argumentum: de se enim agit poëta *περὶ ζουθύως*, obiter vero de æqualibus sibi poëtis, quos traducit: posteriores septem meram continent aliorum poëtarum irrisionem. Totum carmen si versus numeres à maiori parte *διασυρτικὸν* censeas: si id spectes, cuius potissimum caussa est scriptum, *περὶ σοδακῶ* vel *ἀνάθηματικῶ* generi potius adscribas. *περὶ σοδιον* veteres appellarunt, vel *περὶ σοδακὸν ἔπος*, carmen quo deos affabantur, cum ad illos adibant: *ἀνάθηματικὸν*, quo offermenta sua & donaria honori deorum consecrabant. planè eiusmodi est hoc carmen: suas enim Satiras Apollini Palatino, vel aliis literarum præsidibus diis affert: non tanquam opimam victimam: sed veluti donarium *λιπὸν*, à magna quidem voluntate, sed viribus modicis profectum. hoc vult cum ait: *ipse semipaganus, Ad sacra ratum carmen affero nostrum.* in his verbis positus est præcipuus poëtæ scopus in scribendo hoc carmine: quæcunque alia his adtexuntur, simbræ sunt paludamento assutæ: ἵδη δὲ nempe *περὶ ζουθύωσι*, quibus Persius partim modestiam suam ostendet, partim iudicium de malis poëtis, quorum ea tempestate magnus erat Romæ prouentus. Singularis modestiæ est, quod negat se poëtam: quodque se ad tantam gloriam ne aspirare quidem fatetur: & præmia poëtis debita aliis æquo animo relinquere: non minoris iudicij illud, quod pro poëtis se non habere ostendit

4 AD PERSI PROLOG.
eos qui populi Rom. æstimatione, summi in eo
genere censebantur.

NEC fonte labra prolui Caballino:) Iam diximus
mixti argumenti esse partem istam priorem.
huius meminisse oportet, si volumus rectam
poëtæ mentem assequi. sic enim sua extenuat,
vt simul ineptorum hominum factum retundat
& vrbane castiget. Desiderium poëtandi iam in-
de ab Augusti temporibus familiaris plerisque
Romanorum morbus fuit: ad otium enim à mi-
litari studio traducti astu cati principis, quid po-
tius facerent, quàm vt ignobile suum otium pan-
gendis carminibus traducerent? Nota Horatij
non falsa querimonia,

Scribimus indocti doctique poemata passim.

Idem alibi,

---populus lenis hoc calet vno

Scribendi studio, pueri patresque seueri

Fronte comas vincti cenant & carmina dictant.

Sed auxit hic *ἐπιδημιος* Romanorum morbus Ne-
rone principe mirum quantum. exemplum enim
belluæ illius poëticam lauream palàm affectantis
leuissimum quemque impellebat, vt poëta vi-
deri & vellet & posse speraret. tulere hoc indi-
gnè legitimi Musarum mystæ: qui illarum sacra
adeo fædè pollui non poterant non dolere. Hinc
illa Persij indignatio, cuius testem Satiram pri-
mam reliquit. eo carmine multa *ἀσπίδος* in illis
ψευδώνυμοις poëtis reprehenduntur, vt ibi dice-
mus: in hoc vero prologo nominatim vassania
illorum arguitur, qui literarum & omnis eru-
ditionis rudes cum essent, poëtarum tamen no-

men, quæ erat insignita eorum impudentia, sibi vindicabant. nihil enim arrogantius iis, qui paullum aliquid vltra primas literas progressi, falsam sibi doctrinæ persuasionem induerunt. Isti sunt quos Græci & M. Tullius appositissima voce *μουσοπαιδάντοις* appellarunt: qui poëticæ facultatis qua superbiebant, nullum argumentum proferre habebant, nisi illud commentitium & vanum, quod afflatu quodam repentino Musarum vel Apollinis facti essent poëtæ. Quod igitur ait Persius, *Nec fonte labra prolui Caballino*: non negat præcise modico se haustu fontis sacri Musarum fuisse potatum: sed eos irridet, qui videri volebant totum illum exhaustisse. & fortasse priuatim quendam tangit, qui tale quid de se *νεανικώτερον*, seculi vitio vsus, iactauerat. Aliud est modice de fonte bibere, aliud se fonte proluere: cuius verbi vis necessario heic expendenda fuerat interpretibus, nunquam autem id verbi temere vsurpatur bonis scriptoribus, sed cum maximo sententiæ incremento. Plautus Curculione de anu multibiba: *age effunde hoc citò, In bathrum: prope proluo cloacam*, Claudianus de raptu libro II.

----*astra viarum*

Mutauere fidem: vetito se proluit Arctos

Aequore.

Hoc est, tanta rerum mutatio facta, vt illa sidera polaria quæ prius æquore tingi metuebant, affatim maris aqua se lauerint. idem poëta in Sere-næ laudatione Hispaniam *ἵσκει μιάζων*.

-----*primo lauat æquore Solem*

*India: tu fessos exacta luce iugales
Proluis, inque tuo respirant sidera fluctu.*

India lauat: sed Hispania proluit quod longe ma-
ius. in III. consulatu Honorij canit de Theodo-
sio.

*Te tuus Oceanus natali gurgite lassum
Excipit, & notis Hispania proluit undis.*

Sic hoc loco emphasin magnam ea vox habet.
de Musarum fonte bibisse, aut aqua illius asper-
sum fuisse, sine inuidia & mediocres poëtae glo-
rientur: at proluisse se illo fonte, nemo dixerit
sine putida iactantia. sic Ausonius Mosellam
suam, poëma castigatissimum, vocat *tenuè liba-
men Musæ*: postea addit de poëtis aliis,

--- sunt tibi multi

*Alme amnis, sacros qui sollicitare fluores
Aonidum totamque solent haurire Aganippen.*

Promodo potæ aquæ facultatem cuiusque æsti-
mant poëtae: Statius in Surrentino Pollij:

Non mihi si cunctos Helicon indulgeat amnes.

Sic etiam Eunapius *παρίδα Κασαλία* appellat op-
pido tenuem dicendi facultatem. Non præter-
mittam quod apud Theonem Arati interpretem
legi: huic vni fonti primitus tributam fuisse
Κελύων appellationem. inde ad alios fontes vo-
cem transiisse.

Caballino.) Etiam hæc vox suum aculeum ha-
bet. poterat enim sic: *Nec fonte equino labra mer-
simus nostræ.* maluit autem *Caballino*: quod nomen
est inhonestius, vt rectè iudicat vetus interpres:
sed cur hoc verbum vsurparit non ea causa est,
quam ille affert: neque illud solum, quod nume-

rosior ita fit versus: verum ista, quod contem-
nenti & subsannanti ea vox erat aptior. *καβάλλης*
enim Græcis & Latinis caballus, non quivis
equus dicitur, sed iumentum dossuarium *πυλαεργ-
ζόν*. Horatius, --- *olitoris aget mercede caballum*. aut
pistrinense. Aufonius,

Cui subiungabo de molarum ambagibus

Qui machinali saxa volunt pondere

Tripedes caballos, terga ruptos verberere.

Ideo literatores Græci *καβάλλης* dici putarunt, ab
iniiciendis oneribus, quod voce *καβάλλειν* Dori-
bus vsitata pro *καταβάλλειν* putabant significari. ab
istis terga ruptis transtulerunt ad cuiuscunque
equi *ἐντελισμὸν* ac vilitatem declarandam. Luci-
lius, *succussator tardus caballus*: cui opponitur apud
eundem, *equus gradarius, optimus vector*. Seneca
epistola LXXVII. *O quantum erat seculi decus, impera-
torem triumphalem, censorium, & quod super omnia est
Catonem vno caballo esse contentum*. apud Petronium
περιμῶδες illud, *lassus tanquam caballus in cliuo*. quod
proverbum aliter extulit Ovidius in primo Re-
medij.

Principio cliui noster anhelat equus.

Paulus Aquilegiensis diaconus libro historiarum
XI. Socratis verba Latinè vertens, *caballos* voca-
uit, quos ille asinos. Socratis verba: *ἀφείλε ἢ καὶ τὸ
δημόσιον πῶν χειρῶν δέμον, οἷον ἡμίονων, βοῶν καὶ ὄνων*. ver-
tit: *abscidit quoque etiam publicum cursum mularum
& cabalorum*. in Cedreni libris, pro bobus qui à
Socrate nominantur, ponuntur cameli: vt du-
bitari possit num apud Paulum *camelorum* scri-
bendum sit pro *cabalorum*. appellatur autem Ca-

ballinus fons Persio ἡ ἵππου χρωὶν mōtis Heliconis non in contentum ipsius fontis, qui vnâ cum monte & vniuerso tractu Musis erat sacer: sed in odium istorum pseudopoëtarum. similiter Iuuenalis cum de perfido Græculo Barea delatore loqueretur, ipsum equum alitem Pegasum, poëtis decantatissimum, caballi appellatione afficit.

Stoicus occidit Baram delator amicum

Discipulumque senex, ripa nutritus in illa

Ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi.

Non quod Pegaso, quem in cœlis vetustas collocavit, vellet ire detractum: sed quia Græcos male oderat: nominatim Corinthios è quibus erat ille sycophanta qui Baram afflixerat. insigne autem vrbis Corinthi erat Pegasus, vt sci- mus ex antiquis nummis. Vnde nata sit in animis veterum hæc opinio, quasi Aganippe & Hippocrene fontes poti inspirationem facerent literarum, non tacet Solinus. videtur ea persuasio incessisse hominum mentes post Homeri & Hesiodi tempora. nam Homerus nusquam illorum fontium meminit: ne tum quidem cum de Phemio cantore ἀποδιδάκτω loquitur. Hesiodus Hippocrenem quidem nominat, initio Theogonia: sed de haustu aquæ illorum fontium, οὐδὲ γέυ. quanquam posteriores Græci poëtæ, quod Hesiodus canit repente se factum poëtam, Μουσῶν ἐπιπνευστῶν ἀνδρῶν, etiam ad potum Hippocrenei fontis retulerunt. Alcaeus in epitaphio illius.

Τοῖσω γδ ἃ γῆρω ἀπέπνεεν, ἐγνέα Μουσῶν

Ὁ πρέσβις κριταρῶν γευσάμενος λιβάδων.

Idem leges apud alios quoque.

Nec in bicipiti somniasse Parnasso Memini) Quem admodum illi fontes de quibus modo dicebamus, poti credebantur facere poëtas: sic vicini montes Helicon, Cithæron, & Parnassus, eos qui conscenderent, aut inibi versarentur. Hæc quoque superstitio recentior est illis antiquissimis poëtis Homero & Hesiodo: apud quos nihil simile est inuenire: præbuit tamen Hesiodus huic fabulæ occasionem, cum caneret, poëtica se facultate donatum fuisse,

Ἀρνὰς ποιμαίνοντι ἐλικῶνος ἑὸν ζαθέοιο.

Ait factum se poëtam cum pasceret oves in Helicone: infecuta ætas accepit, quasi dixisset, ideo poëtam euasisse, quod in Helicone esset versatus. Ac quoniam solebant ægroti in Æsculapij vel Apollinis templis incubare, vt insomnia captarent, quibus morborum remedia præscribi credebant: eum morem & superstitionem ad suos illos montes transtulerunt, sibi que persuaserunt, eos qui in illis montibus somniassent, repente poëtas existere. Propertius libro III.

Visus eram molli recubans Heliconis in umbra

Bellorophonteï qua fluit humor equi:

Reges Alba, tuos, & regum factatorum,

Tantum operis nervis hiscere posse meis.

Contra Persius, poëtam se negat, quia non somnari in Parnasso. In antiquis scholiis legimus tangi heic Ennium, qui dixerit se vidisse somnium in Parnasso, Homerum sibi dicentem, quod eius anima in ipsius esset corpore. tangit hoc ipsum Ennij somnium & Propertius ibi-

dem, sed paulo aliter. In antiquissimis membranis è bibliotheca præstantissimi viri Claudij Puteani, per vnicum S, scribitur *Parniso*: quomodo & in aliis melioris notæ codicibus semper ferme offendimus. sic Græcos variè scribere obseruabamus Παρνασός, Παρναωός, Παρνησός, Παρνηωός, & Παρνηδός quoque, si fides Hesychio, nec vicinitate duorum nominum deceptus, Parnethem Atthidis montem cum hoc Phocidis confundit. Nugātur Græci grāmatici Parnassum quasi Larnassum fuisse dictum: quod in eo monte diluuij λαβνάξ hoc est arca constitisset. nos alibi dicebamus & Bæotix & vicinæ Phocidis pleraque loca à Cadmo & aliis Phœnicibus aut Syris fuisse condita. cuius rei, etiam si Plutarchus atque alij historici siluissent, appellationes tamen ipsorum manifestam fidem facerent. ab ea origine est huic monti nomen. פּרְנִס Parnes Syris est νέμειν: & פּרְנִסִּין *parnasin*, pastores. inde Parnassus αἰ γομαί; sic montem dixerunt vbi greges suos pascebant. similiter à verbo פּרְנַק *parnak* siue *pharnak* fuit in Asia vsitatum nomen Pharnaces: cui respondent Græca Hedycharis & Hedyllus. nam Syrum verbum significat ἡδύχαρις. Mons quoque Helicon ab ἡλίη *Halac* videtur appellatus quod eo loci conuenirent: Cithæron à קִתְרֹן *Kathar* rupes. omitto similia nomina in eodem tractu multa, quæ ad eandem originem facile fuerit reuocare. sed hæc alius sunt loci.

Vt repente sic poëta prodirem.) Mira emphasis in his verbis. non satis habuit dicere *repente* hoc est ἐν τῷ πνεύματι, sine vlllo temporis impendio:

cuius vel plurimi iactura solent coli Musæ. sed addit sic, id est, ὅς εἰχον παθεῖας ἢ ἀπαθεῖας, ἕτε ἐς τὸ ὄρεσ ἀνέβαινον: quasi ex afflatu solo numinis Parnassum insidentis illiteratissimi quique fierent poëtæ. prodire verbum, duplicem notionem habet: modo simpliciter προσέρχεται, dare se in conspectum; modo idem est cum existere. & subito emergere, vt Sol ἀνατέλλων, vel aliquis è machina Deus comicus.

Heliconiadas pallidamque P.) Imperiti poëtæ nihil nisi Heliconem & Pirenen cæterasque Musarum sedes in ore habebant: his vt se quam dissimillimum probaret noster, cedere se illis ait, & Helicone & locis id genus omnibus: non adeo quod Musas & sacra Musis loca parum venerationetur: sed vt longissimè se abesse ab istorum tumido fastu & opinione sui significaret. similis locus initio Satiræ quintæ, vbi non aliter accipiendus ille versus. *Grande locuturi nebulas Helicone legunto.* Vides non simpliciter Heliconem repudiari, sed eos qui in Helicone nebulas legerent: hoc est typhi & vanæ δοκίμοσφίας ac confidentiæ pleni, in poëtica studiis versarentur. Rectè meliores omnes libri, *Heliconiadas*, non vt in nonnullis *Heliconides*, vtrunque admittit Græca analogia: sed non vulgari vsus iudicio poëta doctissimus *Heliconiadas* maluit: etsi alterum lex metri potius suadebat. ratio autem est, quia aucto syllabarum numero, ac præsertim inserta vocali grandifona *a* versum effici videbat amplioris soni & κομπεδέσειεν: quod optime conueniebat sententiæ qua inflatas iactationes inanium

hominum suas nugas magnificentium, derideret. Peculiaris laus magnorum ingeniorum, aptare affectibus voces, quod tentarunt multi, præstiterunt autem duo illi omnis doctrinæ apices, Homerus & Virgilius.

Pallidamque Pirenen.) Latini poëtæ inter sacros Musis fontes Pirenen censuerunt, vt hoc loco Persius, & alij passim. Græci tamen scriptores, quorum hoc erat pontificium, nihil eiusmodi agnoscunt, neque poëtæ, neque geographi: nam quod refert Pausanias, de simulacro Apollinis ad hunc fontem, nihil ad rem. Ego non dubito hanc Romanorum opinionem ex illorum errore ortam esse, qui duos fontes Hippocrenen in Helicone Phocidis, & Pirenen in Acrocorintho, incogitantia, vel etiam imperitia rerum geographicarum confuderunt. multa enim peccant poëtæ etiam primarij in locorum nominibus. hic vero error eò facilius admissus atque vsu confirmatus est, quod vterque horum fontium auctorem habuit Pegasus Bellerophontis: excitatus vterque impressione vngulæ illius equi volucris. Vetus Persij interpres qui meminerat Musas in Helicone & illo Phocidis tractu habitare, non dubitavit Pirenen interpretari hoc loco de fonte Heliconio. id vero commentum procliuè refellere: neque enim dubitare possumus, quin Musicus iste fons, ille ipse sit, quem in Acrocorintho describit Strabo cum omnibus geographis. Státius, Genethliaco Lucani,

Lucani proprium diem frequentet,

*Quisquis collibus Isthmiae Diones
Docto pectora concitatus aëstro,
Pendentis bibit vngula liquorem.*

Idem Thebaidos libro III.

*It comes Inoas Ephyre solata querelas.
Cenchraque manus: vatam qua conscius annis
Gorgoneo percussus equo.*

Notat ibi Lactantius vetus interpres: equo Pegaso, cuius vngula percussus locus, fontem effudit, qui Hippocrene dicitur: hoc enim fonte qui labra proluerit poeta fiet. Vides similem errorem eruditi grammatici, ei quem notabamus in Persij scholiasta, quia enim sciebat fontem Musis dicatum Hippocrenen dictum fuisse: falso pro Pirene Hippocrenen heic hariolatur. Pirenæ fontis aquæ *δαυνης ἔκπνομος*. Straboni dicitur, Pausaniae etiam *πείν ἡδύς*. quod igitur pallidam Pirenen vocat satiricus, vel ad fabulam referendum, & luctum Pirenæ matris Cenchriæ, ex cuius lacrymis fontem hunc manasse fabulantur auctore Pausania: vel ad pallorem, quem sibi etiam studio & arte interdum conciliabant isti famæ negotiatores poetæ. potes & ad illuuiem referre ac squallorem horum quos perstringit: qua de re in altera prologi parte plura.

Illis remittoq.) Meliores libri & Puteani membranæ, *remitto*: alii codices *relinquo*: vt in ad finem sententia satira quinta: -- *mensis que relinque Mycenæ*. non aliter per antiquæ clarissimi viri Iacobi Bongarsij membranæ. per placet *remitto*. signatum verbum apud optimos scriptores hac notione, cum aliquid *παρὰ τὸ μέγα* & reuicimus

vel oblatum.

Quorum imagines lambunt Hederae f.) Hoc est ambitiosus hominibus, qui non quod literas verè ament, aut quia diuinæ poëtices præstantiam intelligant, Musas colunt: verùm vt nomen sibi pariant, & iudicio infani principis aliorumque imperitorum, honores mereantur legitimis poëtis debitos. non sine satirico sale poëtas *δοξολόποις* hac periphrasi describit, vt apparet ex verbo *lambunt*; quod translatum est à canibus, queis proprium lambendo bibere. heic valet vndique cingere, *ἄρισσεφανοῦν* vel *πυκάζειν*. apta vox indignanti, vt apud M. Tullium de cohorte Verris *cohors horum canum, quos tribunal meum vides lambere*. Fuit illud maiorum institutum præclarum, dedicandi in bibliothecis quâ publicis, quâ priuatis imagines & statuas doctorum, easque semperuienti hedera coronandi. sed hunc honorem Persius vir cordatus, non faciebat nauci: qui sciret atate sua dignis indignis, imò his potius, eum deferri. Virtutis enim præmia tum demum à sapientibus honesta & expetenda existimantur, cum pro meritis conceduntur: eadem si per gratiam vel ex libidine diuidantur, non iam virtutis sunt testimonia, sed fortunæ fauentis. extat in eam sententiam elegans Polliani epigramma dignum quòd heic obiter exponamus: male enim vulgo accipiunt.

Εἰ μὴ χεῖρα φλάρε, ἠροῖμιν δάκτυλος ἢ ποῖς

Εἰς τῶν σῶν σότων τῶν κατατειγομένων.

Χεῖρα γὰρ τὸν κληῖρον, ὃν εὐκλήρησας ἐν ἄλλοις

Ὡς ἄρ' ἠρεῖας τῶ σεφάνου μαρίδος.

ineptulus poëta Florus in agone Musico, non suo merito, sed inopia vel imperitia antagonista, vel etiam peruerso eorum iudicio, quorum ea fuerat cognitio, coronam adeptus, honore illo superbus, familiari suo Polliano succensebat, quod sibi non gratularetur: eamque cessationem inuidiæ adscribebat, quasi esset sua corona ἀλγιδὸν ἐφ' ἑαλωῶν Polliano: qui respondens illi hoc tetra-
 sticho, *Ego verò, ait, Flore, nisi gaudeo, fiam eorum pedum vnus quos tu in tuis chartis torques miserè: hoc est male peream. Gaudeo inquam: idque ita esse iuro tibi per Fortunam, & sortem qua fauente tibi, coronam poëticam ita nactus es, vt in diuisione hereditatis qua parentum morte obtigisset, partem optimam. Hoc vult Pollianus: gaudere se & Floro gratulari, non quidem vt præmium ingenij ac doctrinæ adeptus: sed vt Fortunæ munus consecuto non poenitendum. Similis sententiæ est istud Senecæ in libello. *Quare bonis viris mala accidant: Descendisti ad Olympia: sed nemo præter te: coronam habes, victoriam non habes. Non gratulor tanquam viro forti, sed tanquam consulatum præturam ve adeptus.* χηρεία υεις Polliano dicitur, pars quæ sortito euenit è parentum hereditate. non est enim, vt quidam putarunt substantium χηρεία: sed est ἀχηρείος, vnde, apud poëtam vox χηρείος. propriè χείρες de viduo aut vidua: sed & de orbis dicitur, vt & Hesychius adnotat. Cum è certamine par virtutis testimonium referebant ambo antagonista, tunc victores ambo sine victoria, aut potius vt Theocritus & Polybius eos vocant, εὐπρωτοι, præmium Deo consecrabant, cuius id festum erat, sicut testis est*

A. Gellius lib. xviii. cap. ii. quod alibi Seneca vocat *hieram facere*. interdum vbi *χηματίτης* erat ἀγών, præmium æquis partibus utrique cedebat: vbi erat corona præmium, videntur vel sorte litem diremisse, vel arbitrio iudicis. Vt non sine causa hanc quæstionem olim tractauerit Chrysippus in libro de officio iudicis, proposita specie duorum cursorum, qui metam simul attigissent. testis Plutarchus, qui in libro Περὶ Στωϊκῶν Ἐνασπιωμάτων de Chrysippo loquens, ait: ἐν τῷ ᾧ περὶ τῆς δικάζειν ἰσοδρόμος δύο δρομῆς ὁμοῦ συνεμπίπην, (ita lego non συνεκπίπην, quod tamen potest utcumque exponi) ἀλλήλους, διαπορεῖ τί τῷ βραβευτῇ κερδῆς πλεῖσσι. πότερον, φησὶν, ἔξεισι τὸν βραβευτῶν τὸν φοῖνικον, ὁπότερον βούλεται ἀποδοῦναι, καὶ ἂν τύχῃσιν αὐτῶ συνεδέεσθαι ὄντες, ὡς ἂν ἐνταῦθα τῶν αὐτῶ πειχισμῶν τρόπον τινά· ἢ μᾶλλον, ὡς κοινῶν τῶν φοῖνικος γέροντος ἀμφοτέρων οἰοῦναι πινος κλήρου ἡρωιδίου ἐνάλλως καὶ τὴν ἐπίκλινον, ὡς ἔτυχε δοῦναι αὐτῶν. dubitat Chrysippus, debeátne brabeuta palma vti tanquam sua, & vtri libuerit deferre: an potius rem, utrique iure quæsitam, ei ad iudicare, qui sorte arbitra abstulerit. ex hoc loco intelligimus quid sit κλήρου συκληροῖν in Polliani versu.

Hederæ sequaces) Leonidas poëta Græcus πολυπλευρῆα κισσὸν dixit, Virgilius quoque & Catullus errantem. Philippus in epigrammate tribuit ἑρπυσιῶν ὄφλιον πόδα hederæ, & ait χρεῖναι, quod explicant superiora. Sic autem antiqui lyrici, inquit Seruius *flexipedes hederas* dixerunt.

Ipse semipaganus Ad sacra vatium carmen affero nostrum.) His verbis præcipua carminis huius intentione

tentio continetur, ut iam diximus, neque repetemus. *semipaganum* se appellat quasi incoatum poëtam dicas, ut non penitus ἀείσακτον, ita assistentem adhuc in cortina & tantum ἀκροδιγῶς ἀψάμβρον τῶ λέκτρος. modestiam appellationis huius opponit arrogantiae poëtarum μονοσπατάκτων de quibus dixit. Notissimum est, paganus & miles esse τῶν πορὸς π. Vita in literis militia quaedam est, aut quasi militia, ut placet Iurisconsultis. imo verò Latinè loquentibus omne ἐπιτήδευμα, & functio muneris publici aut privati militia dicitur. paullo aliter Plinius epistola ad Rufum, libro VII. *Ut in castris sic etiam in literis nostris sunt plures cultu pagano, quos cinctos & armatos, & quidem ardentissimo ingenio, diligentius scrutatus inuenies.* Simili translatione dixit Lactantius libro primo, *oratores veterani suae professionis.* & similia multa alij auctores. *paganus* cum vero militi opponitur, est ὁ ἀσπράτευτος: cum quasi militi, ὁ ἰδιώτης. *semipaganus* ὁ ἡμίερον σοφίας ἢ ἡμιπαροῖς λαχὼν, ut loquitur Philo Περὶ γεωργ. sic ἡμίερον πῶ ἐπισήμιον κτήσιδιαι apud Simocatium. non dissimile est apud Pindarum in III. Nemeonic. ἀρετὰς ἀτελεῖ νόω γεύεσσι, de poëtis verè semipaganis, & ἀκραντα γαρύεσσι. Græci huiusmodi homines ἡμιτελεῖς πρὸς λόγους vocant, ut Dionys. Halic. & ἀκροσόφοις, idem alibi: atqui mira vox, nam passim leges ἀκρος παιδείων pro perfectè docto. sed vocis ἀκρος anceps notio Græcis. verba illius eruditissimi critici ita corrigere in libro De dicendi vi Demosthenis, πρὸν ἀντιπίου γδ' μάλλον ὑπολάβοι τις ἀνὴρ, μήτε ὀλιγόπρονος, μήτε ἀψίκο-

εως, μήτε ἀκρόσοφος. nam deprauatissimè pro ἀψίκο-
 εως editū περιψίκοεως. Est & aliter hanc vocē inter-
 pretari: vt *semipaganum* se eò dicat Persius, sati-
 rarum scriptor, quia sine fabulis, quas non ad-
 mittit genus hoc carminis, nulla censebatur esse
 poësis legitima. poëta ergo diceretur ob numeros,
 quibus ceu vehiculo à veris poëtis mutuato, su-
 blimior incedit eius oratio: at poëta *semipaga-
 nus* & ἡμιτελής, eo quod carmina illius fabulis
 careant. Plutarchus multa in hanc sententiam
 in commentario, Quomodo iuueni legendi sunt
 poëtæ: & longe prior illo grauiorque auctor
 Aristoteles, animam poëseos, fabulam esse pro-
 nunciavit. placebit opinor, nonnullis hæc in-
 terpretatio: nos scimus menti auctoris priorem
 conuenire: à qua errabit quicumque discesserit.

Ad sacra vatium carmen affero nostrum.) *Afferre
 carmen ad sacra vatium* generaliter exponi potest,
 de omnibus qui poëmata sua recitabant veterum
 more, aut aliter publicabant: quod φέρειν εἰς μέσον
 dicit Plutarchus Περὶ τῆς ἀκούσθην. Sicut athletæ prius-
 quam legitimi agonistæ censerentur, nomen da-
 re tenebantur, & probari, quod ἀπογράφειν &
 ἐκκείναι dicebant: sic qui accenseri numero poë-
 tarum volebant, poëtis carmina sua cōmunica-
 bant, & iudicia illorum experiebantur: hæc erat
 illorum ἀπογραφή καὶ ἐκκείσις. Cōmune est omnium
 artium vt sacra habeant sibi propria. in Euthy-
 demo Platonis leges τὰ ἱερά τὰ σοφιστικά: apud poë-
 tas passim sacra & ὄργια Musarum. vt apud Ari-
 stidem καὶ τῶν ἐξοργουμένων, qui eloquentiam cor-

tumpebant dicuntur *χρᾶνξιν ὄργια Μουσῶν*, id est, sacra oratorum : diuersa sunt ab istis rhetorum *τεχνολόγων* sacra, quorum meminit Quintilianus libro v. sub finem : *Peregisse mihi videor sacra tradentium artes.* Manilius initio operis gemina sacra commemorat *Carminis & rerum*, hoc est, poëtarum & astrologorum. Firmicus libro ii. *Nunc tui qui hos libros legere conaris, cum natura sacris imbutus, atque initiatus sacrati operis disciplina fueris. & docti μύσας se, ἱερεῖς, & sacerdotes vocant, vt Vlpianus Iuriconsultos. Iustitia sacerdotes.* Statius *Luca-num Romani chori sacerdotem* : Synesius ep. xcix. de Theotimo poëta, *αἰδοῖ Μουσῶν τὸν ἱερεῖς αὐτῶν ἄξιον ἐπιπέειν.* ita passim. Nihil vetat hunc Persij locum ita accipere : quia tamen consuetudo fuit tum Romæ, vt in æde Apollinis Palatini docti conuenirent, & sua scripta eò deferrent, præstat ex eo more poëta verba interpretari, quomodo illa superius accipiebamus.

Quis expediuit psittaco suum χᾶρες.) Hæc iam altera pars prologi huius, quam diximus totam esse *δρασσητικῶν*. Nam eorum interpretatio pridem explora, qui arbitrati sunt de se poëtam heic loqui, & causam afferre, cur ad versus faciendos animum appulerit : egestate nempe fuisse coactum, & fame. nã ridiculi homines erant, & rerum omnium imperitissimi, quibus de tanto viro, natalibus, opibus, eruditione conspicuo, &, quod omnia superat, seuerissimæ disciplinæ alumno, tam absurda sententia potuit probari. Scilicet morum publicorum censuram suscepit.

set Persius, quod operis huius est argumentum, si paupertate adactus mercedulæ ac stipis miseræ desiderio opus instituisset. Non igitur de se hæc Persius: verum de illis ipsis poetis, quibus modò dicebat, se remittere, Heliconiadæque pallidamque Pirenen. Quamplurimos tum Romæ res familiaris domui angusta impellebat, audere aliquid in literis, multi ad forum se conferebant: plures cum agere causas nescirent, aut nimis laboriosum putarent, ad poëtis studium tanquam in portum confugiebant. Petronius Arbiter Persio æqualis, *Multos, ô iuuenis, carmen decepit: nam ut quisque versum pedibus instruxit putavit se continuo in Heliconem venisse sic forensibus ministerij exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem tanquam ad portum faciliorem refugerunt: credentes poëma facilius extrahi posse, quam controuersiam sententiolis vibrantibus pictam.* Ad istos falso creditos poëtas referendi sequentes Persij versus. Nam quod illi impudentes iactabant, somniasse in Parnasso, & ab ipsis Musis fuisse doctos: id Persius refellit, veram afferens causam, quæ misellos ad templa Musarum, tanquam ad egestatis suæ asylum compulisset: ut vel ex eo appareret, horum scripta non poëtarum *γονίμων* esse *γονήματα*, sed infelicium ingeniorum *ἀμαίματα* quædam & *παρὰ φύσιν ἐπιγράματα*. Comparat istos Persius cum auibus, quæ natura sua humanæ vocis ignaræ, arte tamen eo perducuntur, ut nostra verba conentur. Natura autio generi *ψῆφον* & *φωνὴν* dedit: *διὰ λεκτον* propriam hominis dotem non de-

dit. Strepere igitur, sonum ac vocem edere possunt: articulate loqui, non possunt. pauca quaedam inter aues reperiuntur disciplinae capaces, quas cibo prius abstentas, magistri partim verberibus partim blandiente cibo, humanam vocem cogunt imitari. Tres heic nominantur eius generis, psittaci, corui, picæ. possunt his addi, turdi, sturni, lusciniæ, erithaci (qui sunt iidem æstiu phœnicuri,) merulæ, cornices, & faru Calicutensis: è quadrupedibus vnica hyæna Indica siue crocotta: de cuius voce humanam experimente, & pernicie certa auscultantium, præter geographos, multa Porphyrius III. Περὶ ἀπορίας. Ingeniosissimè Persius cum istiusmodi auibis componit famelicos poëtas: illæ, vt dicant loqui naturæ suæ vim faciunt: hi, vt versum pedibus instruant, genio atque ingenio destituti, egestate coguntur: atque vt illæ auiditate cibi qui ostentatur, in loquellam humanam erumpunt: ita isti, in adyta penetrare Cæmentarum nituntur, spe lucelli infelicis: cuius si luculentior spes aliqua affulserit, tum vero illi superbire, & caput cælo inferre sibi videri. hæc mens sequentium septem versuum.

Quis expedit psittaco suum γαίρε.) Duobus verbis idem dicit, *expedit* & *docuit* sequenti versu. ignorantia & ἀδυναμία est instar vinculi, quo ingenium alligatum est, vt πένυ pes: soluitur eo vinculo atque expeditur ignarus cum docetur, vnde dicitur λύσις, solutio δόσεως quæ mentis discursum, siue δυνάμιν impediēbat, ne vltius.

progredere. Aviariorum industria instituntur ad loquellam & psittaci & picæ, ac cæteræ loquaces & κοίλαι aves. horum meminit Manilius libro quinto.

*Quinetiam linguas hominum, sensusque docebit
Aerias volucres, novaque in commercia ducet,
Verbaque precipiet nature sorte negata.*

Firmicus ex Manilio sed non ex mente Manilij vsquequaque libro VIII. cap. XIV. In Sagittarij parte decima oritur Cygnus: hoc oriente sydere qui natus fuerit, aut aves capiet, aut mercabitur, aut ingenioso studio aibus humane vocis sonum insinuat. Quomodo autem doceantur ad speculum huiusmodi aves, explicat Gregorius Nazianz. pulcherrimis hisce versibus:

*Ἦρες μὲν καλέουσι ὁμοίον ἀνθρώποισι,
Φωνῆς ἀλλοτεῖς ζήλημονες ἢ ἐδίδαξαν
Εἰδῶλον ἕξαστο κατ' εἰσοπλήσιο φεανδῶν
Ἦρες, κρυπταδίω τε τοῖς ὅτι κεφαλῆως φῶς.]*

Συμτ χαῖρε.) Ut plurimum docebantur hæ aves salutationis verba, vel singula, χαῖρε, Ave, Salve: vel paullo plura, vt κόνδιτον πῶ apud Simplicium: vel εὖ παρέπε, & Ζεὺς ἰλέως, καὶ τὰ τοιαῦτα, inquit Philostratus. sic Apsephæ regis Libyæ psittaci, quos dimisit doctos canere, Ἀψεφᾶς θεός ἔστ. interdum etiam plurium vocum versus aut sententias docebantur: vt illi corui, qui admirationi fuerunt Augusto ex Actiaca victoria reuertenti, quorum alter institutus fuerat dicere, Ave Casar, victor, Imperator: alter, Ave victor Imperator Antoni. sed maioris admirationis est, quod Pli-

nus ait, & sæpè audiuiumus, discere aues non loqui solum, & paucas voces reddere, quas docti fuerint: verùm etiam sermocinari, & ad interrogata respondere, ac domesticorum peccata iudicio suo prodere. Porphyrius, De abstinentia ab esu animalium, libro III. hoc argumento probare nititur, non esse omnino bruta animalia ratione destituta. εἰ φαίνηται, ait, ἢ ἡμᾶς μιμούμεθα, καὶ πῶς ἑλλάδα γλώσσαν ἐκμανθάνοντα, καὶ σωμέντα τῶν ἐφεσώτων, πῶς οὕτως ἀναιδῆς, ὡς μὴ συλχαρεῖν εἶναι λαχικῶς διότι αὐτὸς οὐ σωμένην ὧν λέγουσι κόρακες γουῖ καὶ χίπια, εἰδασκοί τῶν καὶ ψιπῆχοι, ἀνθρώποις μιμουῦνται, καὶ μέμνηνται ὧν ἀν᾽ ἀκούσωσι, καὶ διδασκόμενοι ὑπακούουσι τῶν διδασκάντων, καὶ πολλοὶ γε ἐμμένουσιν δι᾽ ὧν ἐδιδάχθησαν καὶ τὸν ἀμαρτάνοντας καὶ τὸν οἶκον. Singularis apud Cedrenum historia legitur de eo psittaco, qui Leone Basilij filio per calumniam delato, & à patre in carcerem coniecto, assiduè dictitans, Ἀἰεὶ αἰ κύειε Λέων, senatoribus à Basilio inuitatis, miraculo fuit, quod videretur αὐτοδίδακτος & per se casum heri deflere: lacrimas itaque senatores non tenuerunt, neque ante conquieuerunt, quam liberationem Leoni à duro patre tandem impetrarent. non dissimilis corui illius historia, qui repudiatus ab Austusto dixit, *Opera & impensa perit*, vt refert Macrobius.

Verba nostra conari.) Legitur in nonnullis blandiri, quod omnes membranæ repudiant: nec minus illum barbarum & ridiculum versum qui à nonnullis inter hunc & præcedentem collocatur. Apage à tam docto poëta tantam labem.

aptū verbum heic *conari*: sicut dixit Quintilianus in prima institutione de infantibus, *futurus eloquentissimus, loqui primum incerta voce tentavit.* & Minutius Felix, eos *dimidiata verba tentare.*

Magister artis, ingenijque largitor venter, n.) Venter quidem hoc est fames & egestas ingenium non largitur. è contrario potius, multis cum illos res aduersæ premunt, ingenium minuit, & virtus atque omnes animi vires: quod Poëta intellexit, cum dixit, perire dimidium virtutis ei qui seruus fiat: ἡμῶν τῆς ἀρετῆς ἀπαραρεῖ δούλιον ἡμῶν. & Plato negat, vllum animal mæstum canere. οὐδὲν ζῷον λυπούμενον ᾄδει. Iuuenalis etiam satira VII. multis disputat, magnum & perfectum poëtam esse non posse, hominem egenum, & ἀχρηγίτον, vt loquitur Aristoteles in sententia non dissimili, cui non affit, *Anxietate carens animus.* ideo dicebat Ioannes Chrysostomus, solitudinum assiduitate aciem ingenij hebetari, & grauiorem plumbo effici, qui prius ales poterat videri. Sic ille in libro De sacerdotio: ἦδη ὃ καὶ φροντίδες σωεχῆς ἡμελωσαν τὸ τὴν διανοίαν ὄξυ, καὶ μολίβδου βαρύτερον τὴν πλῆθὸν ἀπειροβάσωτο. & iam ibidē dixerat, vel maximas ingenij vireis ad extremam imbecillitatem assiduis curis redigi. ἢ αἰθυρία, inquit, καὶ αἰσωεχῆς φροντίδες δεῖναι καταβαλεῖν ψυχῆς δυνάμιν, καὶ εἰς αἰδένησαν καταγῆν πῶν ἐλάττω. Præterea quis nescit, ingenium earum virtutum esse, quæ à natura ingenerantur, non arte vel studio parantur? Quomodo igitur *magister artis & ingenij largitor venter*, siue paupertas? nam hoc αἴω καὶ τῶ Ἐρῆλλοῦσιν, at-

que affirmant Græci Latinique scriptores. Theocritus non solum magistræ artium inopiam vocat, sed etiam addit solam: ἢ πάντα Διόφαντε μόνα παρ' τέχνας ἐγείροι. è scena est ille versus sententiæ eiusdem, sed moderatior: λιμὸς δὲ πολλῶν γίγνεται διδάκαλος. Archytæ Pythagorei est, ἡρώ πάντ' ἐδίδαξεν. τί δ' οὐ χρεῖά κεν ἀνέυροι; omitto similes his Græcorum χρεΐας: quibus & Latini consentiunt. Plantus Stichus:

---paupertas fecit ridiculus forem

Nam illa omnes artes perdocet, ubi quemque attigit.
Manilius libro primo.

Et labor ingenium miseris dedit: & sua quemque
Aduigilare sibi iussit fortuna premendo.

his verbis Manilius non solum idem dicit quod Persius: sed etiam quæstionem omnem soluit. re vera enim, neque opes, neque paupertas, aut minuunt, aut acuunt ingenium per se: verum ideo hæc laus paupertati tribuitur, ut mater artium credatur, quia premendo iubet aduigilare sibi, ut dicit Manilius: cuius mentem non possum interpretari melius quam verbis aurei doctoris Ioannis Chrysostomi: qui è calamitatibus hanc utilitatem percipi docet, quod vagum animum, & circa multa hiantem, serio cogit attendere, atque ad seipsum conuertit. Verba illius sunt in quarta ad populum Antiochenum: ἢ θλίψις εἰς σπουδὴν ἐπιτάγει, καὶ πηλαγηθῆναι ἔξω, καὶ παρὶ πολλὰ πῦρ διαύσαι κελυθῆναι, πρὸς ἑαυτῶν ἐπιτρέφει. Eandem causam reddit philosophus, cur plures reperiantur, qui aduersam fortunam recte ferant: quam læta qui

vtantur bene. Quod igitur sæpe accidit, vt desperatio salutis, victoriam & salutem afferat: idem in reliqua fit vita: & vt Laberius ait, *calamitas virtutis est occasio*. οὐδὲν γὰρ τὸ πάχειν εὐρετικώτερον, inquit Gregorius Naz. quod non in sola paupertate verum est, sed in omni dolore etiam ex alio quouis affectu. Hinc credita Aristoteli ira fortitudinis cos. etiam poëticae facultatis cotem dixeris quia sæpe, quod Iuuenalis ait,

Si natura negat, facit indignatio versum.

Propterea vetustissimi sapientes Amorem, quem inter naturæ principia statuebant quasi efficien-tem causam, matre Penia, patre Poro dixerunt ortum: quod *μυθολόγημα* pluribus explicant Platonici ad mellitissimi sui doctoris Symposium. *Ingenij* nomine docilitatem, memoriam & cæteras intellectus virtutes appellari, docet M. Tullius, v. De finibus. & has acuit paupertas, & alterius generi. morales, in voluntate positas Antiphanes, Πενία γὰρ ὄσιν ἢ τρέπων διδάσκαλος. Æschylus in Agamemnone.

--- αἰ νήσιδες

Δύσε διδάσκειν ἐξοχώταται, φρενῶν

Ἰατρομαύταις. ---

quod vulgo

Græci breuius, *παθήματα, μαθήματα*.

Negatas artifex sequi voces) Hellenismus notissimus, *artifex sequi*, vt satira prima. -- *nec ponere lucum Artifices*. Sed Græci in simili sententia *δεινός* dicerent, non *τεχίτης*. Nihil figura ista frequentius apud Persium, & poëtas omnes Latinos. *Sequi* heic valet facere sequi: est enim vnum

verbum loco duorum positum: significat autem, exprimere, dicere. Græce dixeris, δεινὸς γὰρ ὁ λιμὸς καὶ πῦρ ὑπὸ τῆς φύσεως οὐ συσκευαρμιδύας φωνὰς ἐκβιάζειται. negatas voces, vt Manilius supra,

Verbaque præcipiet natura sorte negata.

Quod si dolosi spes refulserit nummi.) Si mendicula hæc poëtarum Mecænatem nanciscantur, adeo sibi boni videntur poëta, adeoque insolefcunt, vt cum Bauij sint aut Mæuij, pro germanis tamen Virgiliis haberi postulent. *dolosum nummum* appellat, vel communi vsus epitheto, ad sententiam nullum habente momentum: vix autem ac ne vix quidem magna pecunia sine doli ac fraudibus cogitur. Vel dolosus nummus dicitur, non virtute partus, sed per fœdam adulationem, & opinione falsa cuiusdam in poësi præstantiæ, non multo aliter δολοῦσθαι κέρδεσσι, dixit Pindarus, pro sectari quæstum inhonestum, in oda ad Hieronem Pythionicam μὴ δολωθῆς, inquit, φίλε κέρδεσσι ἐυτραπέλοισι. hoc est, ne decipiaris lucris blandientibus: neque siueris persuaderi tibi pecuniæ parcimoniam in specie honestam, re turpem. Vsus verbo δολοῦσθαι, vt eos perstringeret qui auctores erant Hieroni ne ὑστεροφημίαν beneficiis in poëtas & historicos redimeret. non probum esse id consilium, & ridiculos qui darent vocibus illis innuit δολωθῆς & ἐυτραπέλοισι.

Refulserit) Liber Puteani, *refulgeat*. Ioannes Saresberiensis libro vii. cap. xvi. Nullum graue periculum est, si spes dolosi nummi refulgeat. Ita loquitur

Perſius, velut de re, quæ repente exiſtat, & caſu quodam. Quia enim non ex merito ipſorum, ſed ex aliorum ſtultitia, malis poëtiſ commodæ hæc eueniunt, optare quidem illa ſemper potuerunt: at ſperare non item.

Coruus poëtaſ & poëtiſ picaſ.) hoc eſt malos & indoctos poëtaſ, ad naturalem earum auium vocem reſpicit, non eam quam edunt cum humanam loquellam imitantur: excellunt enim & coruus & pica in eo genere: at naturalis eorum vox, non ſolum ingrata, verum & infauſta veteribus habita, præſertim corui: & κλώζοντοſ, *glucitantiſ*: & κρώζοντοſ, *grocitantiſ*, & cum glucit vocem velut ſtrangulati. diuerſos enim ſonos edit coruus, plures pica, de quibus alibi. In plerique libris etiam antiquiſſimis, perperam ſcriptum *poëtiſdaſ*, aut *poëtiſdaſ*. poſterius palam vitioſum, alterum miro conſenſu tuentur vetuſti codices: nec plane analogia caret: nam vt ὀλινητεῖſ ab ὀλινητήſ, ita ποιητεῖſ à ποιητήſ, poteſt formari. melius tamen, *poëtiſ*, vt ſemper Græci ποιήτεια: cui ſimile eſt ψάλτεια, & ſυμβολίſτεια apud Menandrum, & ſυλλογίſτεια apud Origenem tomo v. contra Celfum. & alia multa.

Cantare credaſ Pegaſeium meloſ.) Prima fronte videtur idem dicere cum Martiali.

Sint Mecænateſ, non deerunt Flacce Maroneſ.

atqui plane contraria meſ Perſij. hoc vult enim: iſtoſ ἀφουῖſ verſificatoreſ, ſi ſemel liberati fuerint ærumna domeſticæ paupertatiſ, adeo ſpirituſ attollere, vt cū illoſ videat, aut verſuſ ſuoſ

recitantes audias, incomparabiles poëtas esse
 censeas, qui omnium priorum luminibus ob-
 struxerint. *credas* igitur, non ex illorum opibus,
 aut cum illorum carmina legas: sed cum audias
 sua prædicantes. *melos* membranæ omnes: etsi
 dubitationem veterum criticorum producit
 scholia vetusta, quæ *necefary* ab aliis scribi testan-
 tur. Puto mirum illis visum esse, Persium in car-
 men Latinum licentiam Græcanicam inuexisse;
 nam si Græcis literis vel leuissime tincti erant,
 quam vim habeant liquidæ consonantes apud
 illorum poëtas non poterant ignorare. Home-
 rus in duobus continuis versibus hymni in Mer-
 curium, & corripuit & produxit priorem vocis
 μέλος. Antipater epigrammate in Anacreontem,
 Ἀκμῶ οἱ λυθέν μελιζέται ἀμφὶ Βαδύλλῳ, Christodo-
 rus in Aglaum, Ἀγλαὸς εἰσήκη χρησιμολόγος ὄν πνα φασί.
Pegasus formatio Ionica metri causâ. Πήγασος,
 Πηγάσειος, Πηγάσηϊος. sicut Τήϊος pro Τεῖος.

AD SATIRAM PRIMAM.

PRIAM hæc satira prima duplici constat argumento, vt supra de prologo dicebamus: nam & heic de se incæptoque hoc suo satiras scribendi agit simul, & de aliorum ubi æqualium studiis ac scriptis. Tota igitur satira ad duo capita refertur: quorum alterum est hoc. Rectè Persium ad satiram scribendam animum appellere, spreto vulgi iudicio, potentum gratia, ipsiusque adeo Neronis: periculo etiam quod ab illo & cæteris magnatibus ostendebatur, neglecto. Alterum caput ex priorē nascitur, eiusque rationē continet. eo docetur fuisse totam rationem studiorum Romæ esse corruptam: non poëtas, non oratores eo animo ad literas accedere quo par erat: aut illas sic tractare vt *γυμνάσις* Musarū alumnōs deceret: ipsorum denique auditorum vniuersi populi iudicia esse peruersa: cum nihil vulgo probaretur, nisi quod maximè vituperari mereretur. In fine carminis, velut corollariū adtextitur, versuum XII. quibus philosophorum more explicat Persius,

qualem desideret lectorem. Hæc summa est satiræ totius: quam si lubet inscribas licet maiori parte, vt fieri amat, *Contra eos qui literis male vtuntur*. Græce dixeris venustè, *κατὰ τῶν ἐξορχνυμένων*: hunc enim titulum præfixit Aristides vir magnus iudicij, diatribæ illi suæ non dissimilis argumenti, quam aduersus sui temporis sophistas, rhetoras & oratores conscripsit: mutuatus eam vocem è sacris opertancis: quæ si quis irreuerenter habuerat aut prodiderat, *ἐξορχήσεισαι* dicebatur. Aristides verò *ἐξορχνυμένοις* appellat in ea epigraphe, indoctos & venena solidæ eruditionis: in quos & Persius hac satira, vt diximus, acriter inuehitur. Eodem verbo vsus Athanasius de Arrio loquens cuius erat oratio elumbis & viro indigna, vt postea dicemus. *τοιούτοις*, ait ille in secunda contra Arrianos disputat. *ρήμασιν ἐξορχνυμένοι πιάζουσιν οἱ ἄτιμοι*. paullo aliter Gregorius Nazianz. de eodem Arrio. at diuersa notione de se id verbū vsurpauit Synesius epist. cxxxvii. Quoniam autem vetus est etiam doctissimorum querella de Persij obscuritate: nos autem optamus vel pueris planissimum opera nostra cum reddi: age ad maioris interpretationis lucem consideremus satiræ huius *μεληχὲ μέρη*, membra inquam & membrorum partes: quo facilius, cum ex vniuersi carminis, tum ex singularium partium consideratione appareat quod nos quidem contendimus, nullius philosophi orationem scholam gregi suo explicantis, melius coherere potuisse, quàm sint omnes huius satiræ

partes ex sese inuicem aptæ atque connexæ. Eam nos, *διδαχῆς χάριν* in membra siue *ὀλοχρεῖς* partes octo tribuimus. Prima deliberationem Persij continet cum amico, debeat necne satiram scribere. est enim dramaticum hoc carmen, quod ipse poëta monet illo versu, *Quisquis es, ὁ modo quem ex aduerso dicere feci.* Rationes igitur inter se conferunt Persius & ille alter, quem sine nomine introducit secum loquentem. Hic Persio superueniens Satiras meditati, & iam scribere adgresso, illum à proposito conatur dimouere, eo argumento vnico, quod genus id poëseos Romæ lectorem non sit inuenturum: imo contra, eius auctorem sint aspernaturi & principes, & alij proceres, atque vno verbo, populus vniuersus. Respondet Persius: non tanti se iudicia istorum peruersa facere, vt eorum rationem in hac deliberatione censeat sibi esse habendam: porrò autem, à satira scribenda temperare non magis posse, quàm à ridendo, si oblata fuerit res ridicula. *αὐτὸς γὰρ ἐφέληκεται αἰδέσθαι σίδηρος*: & olera ipsa olla legit. Postea demonstrare incipit Persius, satira dignissima esse quæ vulgo Romæ agerentur ab omnibus: ac quò procederet ordine disputatio, non confertim omnes homines, aut temere obuium quemque arripit: sed distinctè singula hominum genera in hoc opere spectantur, & examinantur. Igitur ne longe exemplum peteret, eos primum sermone hoc primo inuadit, qui liberalium disciplinarum studium profitebantur: quorum è numero & Persius erat, &

ille

ille alter qui cum eo colloquebatur. ita ad secundam partem fit transitus, quæ ibi incipit. *Scribimus indocti, doctique præmata passim.* Inuehitur hac in parte in sui temporis poëtas: *κακώσεως ἢ μολισκῆς, καὶ φιλοδοξίας* eos arguens, quod dicendi scribendique leges corrumpere, & literis ad inanem ambitionem abuterentur. ex eo manantia aliquot instituta commemorat, exagitatque: illum nescio quem grauitate censoria increpans, qui malæ causæ patrocinium suum accommodare sustinebat. Tertia pars sequitur, ab illo versu, *Quis populi sermo est? quis enim? nisi carmina molli.* qua mollitiem & imperitiam scribentium, maxime autem Neronis, ac deprauata auditorum iudicia, nihil nisi tenerum ac delicatum probantium, festiuè irridet. Quarta deinde pars subiicitur: ea perstringuntur verborum obsoletoꝝ sordes, quas ex antiquis poëtis, multi illa ætate repetebant, *ὄργῆς παρσείας τελέως ἀμύνητοι.* incipit eo loco: *Est nunc Bris.* Quinta sequitur pars, tota aduersus eos qui corruptam mollitie orationem in forum introducebant: plus operæ in eo ponentes quo iudicis aures titillarent, quam vt causæ iusta exponerent: quæ erat amētiæ vltima linea. Sexto loco fractos orationis numeros exagitat, & Sotadicam poësim: qua Nero & tota eius cohors, moribus Sotadicis prædita mirifice delectabatur: Romanus verò populus ita nouum inuentum mirabatur, vt vulgo iactitaretur, tunc demum poësim, quam à maioribus imperfectam accepissent, omnibus

numeris esse perfectam. è contrario pronuntiat Persius, talem poësim detestatione dignam, nō solum eorum, qui ad poëtices verā laudem aspirarent: sed omnium qui hoc saltem meminissent, viros se natos: proinde exoletis esse relinquentiam. incipit eo loci, *Sed numeris decor est & iunctura addita crudis.* Hanc Persij liberiolem indignationem, quam pró temporibus publicæ seruitutis seu principe Nerone, excipit familiaris eius ac monitor: præsens illi à magnatibus periculum denuntians: si pergeret hac libertate ea reprehendere, quæ ipsis placerent, maxime autem Imperatori. heic vero Persius, ironia quadā prius vsus, quasi consiliū laudaret: mox aperte multis exemplis prolatis suam, & omnino publicam libertatem acerrimè propugnat atque hanc facimus septimam satiræ partem, ab illo versu, *Sed quid opus teneras mordaci.* Octaua deinde sequitur & vltima, ab illo loco, *Audaci quicumque afflate Cratino.* vbi declarat poëta, quibus has satiras scribat, & quo genere hominum sua velit legi: à quibus nolit vt dictum isti sibi putent, *Odi profanum vulgus & arceo.*

O curas hominum! ô quantū est in rebus inane!) Pronuntiat hic versus à Persio, cum defixus in cōtemplatione rerum mundi huius, & eorum omnium quæ mortales agimus, illas vanitati obnoxias, hæc plusquam vana esse animaduertens, satiram scribere instituit. Atq; hoc versu vnico legem proæmiorum mirifice impleuit poëta: & attento & docili auditore facto: summa etiam proposita omnium quæ deinceps erat dicturus:

atque adeò omnium quæ in hoc genere dici à quoquam poterant. Omnino carminis satirici τὸ σαρκείωδον γένος, & adæquata materia, vt vocant, his verbis continetur. similis apud Iuuenalem locus satirarum initio.

Quidquid agunt homines, votū, timor, ira, voluptas, Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.

Et satira decima item alius, *Ridebat curas? nec non & gaudia vulgi Et lacrimas.* sed longè exactius ac luculentius noster: qui philosophica tributione vsus, nihil quicquam omisit eorū quæ satiricum cachinnum possunt mouere. per *curas hominum* intelligit τὰ σαρκείωδα & actiones ac studia cuncta mortalium. *rerū* appellationem refer ad τὰ ὄντα: quod genus est diuersum & ἀπιδιηρημένον ἀπὸ τῶν σαρκείωδων: res dico, non ab hominibus factas, sed à natura creatas: cuiusmodi sunt gēma, aurum, argentum, & similia his alia, in quib. stupēt plerorunque animi. hæc etsi aliter quàm homines, & facta hominum, tamē & ipsa atq; adeo vniuersa κρίσις τῆ ματαιώτητι & εὐταγῆ: vt literis quoque sacris erudimur, Scilicet omne hoc & partibus suis quotidie corrumpi, & totum aliquando interiturū Stoici crediderūt. etsi κόσμου φθορὰν varie exponebāt: quod nunc missum facimus: neq; enim ad rem pertinet. Nam quod heic res dicuntur inanes, eò potissimū spectat, quia homines illas sectantur sine inani κενῆ γενεῶν, vt explicat docte Chrysostomus homilia XII. in eam ad Ephesios, Nō probo vt hæc duo membra ἐν παραλλήλῳ de eodem accipiantur, & rerum quoq; nomine actiones intelligātur: quas scimus à philosophis

etiam οὐσίαι appellari, vt in Theæteto Platonis. sed recta est & vera prior interpretatio. Habemus igitur qua de re sit dicturus: res mundanas & curas hominū: & quid de illis dicturus: nempe vanitatem illarū est demonstraturus. attentionem facit exclamatio: cui non aliter locus, quā vbi res magna admiratione digna agitur. Vides quam apto, quam philosophico, quā τεχνικῶν principio vtatur Persius. Tali prorsus exordio & regius Hebræorum vates vsus, cum illam vere diuinam Satiram suam auspicans exclamat: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Si librorum sacrorum vt Græcorum poëtarum notitiā Romani habuissent, quis dubitaret de Solomone Persium hoc principium esse mutuatum? nunc ξωλέπιωσιν hanc vt fortuitā agnoscimus, ita mirari satis nequimus. idem enim dixerunt, eodem loco, eodem fere modo. Non multum dissimilis sententiæ vox illa aurea Seueri Imper. qui omnia quorum infano amore ardent homines adeptus ipse, & vana expertus omnia, tandem coactus est exclamare OMNIA FVI, NIHIL EXPEDIT. quam sententiam sapientissimus ille Imp. Marcus, ὁ ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφικώτατος, iis quæ de se scripsit, sæpe inseruit: & in quarto ait idem ὄλον κενόν: quod paulo aliter Persius? *quantum est in rebus inane.* Vt apud philosophos τὸ κενὸν & τὸ νασὸν opponuntur, sic in ethicis bona malæque inania & solida. Horatius, *& inane abscondere solo.* Solida sunt quæ rem cum nomine habent. coniunctam: inania siue vana, quæ no-

men tantum sine re. Ita dicimus diuitias inanes: quæ non præstant quod verarum est diuitiarum præstare: quare etiam ἀνύπαρκτα vocantur sapientibus, falsa mortalium bona: quia nuda sunt nomina, ea facultate destituta apud vulgushominum, quam appellatio promittebat & cuius causa erant expetenda. Gregor. Naz. in ea quam dixit Iuliano censuum æquatori. Διὰ τὴν ἀγαπήν τὰ μάταια καὶ ἀνύπαρκτα πρᾶγματα; Nicetas in illum locum: μάταιον λέγεται τὸ κενόν ὅταν ὄνομα μὴ ᾖ, πρᾶγμα δὲ μὴ ᾖ οἶον, ὄνομα μὲν πλούτου, πρᾶγμα δὲ οὐδαμῶς ὄνομα δόξης καὶ δυναστείας, καὶ μὴ εἶ τὸ ὄνομα ψιλόν. οὕτω καὶ πᾶσαι αἱ ἡδοναὶ τῆς βίου καὶ εὐπρεπείας ψεύδονται καὶ ἀπατώσι. & statim, ἐπίσης τῶν βιωτικῶν πρᾶγμάτων καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι. ideo quæ sūt huiusmodi, nomina appellantur, velut rei appellatione indigna. Synesius epistola LXXVIII. χειρῶν δὲ τῶν πολέμων καὶ ἐν ὀνομάτων πολλῶν. milites imbelles vocat ὀνομάται. hæc igitur ratio est huius appellationis. nec multo aliter Hebræi magistri vocem חַזַּק apud Solomonem exponunt. at B. Hieronymus in erudita interpretatione eius libri aliam causam affert: vanas dici res mundi huius, nō ἀπλῶς, sed ad Deum comparatas, quod sublimius est quam ut videatur eius in mentem Persio venisse. Curas hominum vanissimas iam olim graphice descripsit Democritus apud Hippocratem, in nobilissima ad Damagetum epistola: vbi familiaris sibi risus causam explicat Hippocrati. Poterant huc congeri ex Græcis Latinisque scriptoribus multa similis sententiæ: sed quia huiusmodi γνωμικῶς.

omnibus nota, non committam neque heic, neque aliis similibus locis; vt in re non necessaria superuacua diligentia laudem videar affectasse. multa *ἀδρόως* complexus facundissimus vir Ioannes Chrysoſtomus homilia x. in eā ad Hebræos.

Quis leget hæc?) Fingit Persius defixo sibi in his cogitationibus, ac priore versu iam scripto, superuenisse aliquem: qui eos secum sermones habuerit, quos deinceps refert. Tota enim satira instar dialogi cuiusdam est contexta: etsi personarum appositæ non sunt. quod sæpè inuenire est apud poetas præsertim satiricos: interdum etiā apud philosophos & sophistas: vbi magnæ oriuntur aliquando tenebræ ex perturbata ratione personarum: sicut insigni exemplo nuper ad Dionem Chrysoſtomum docebamus. idem & heic accidit: proximos enim versus in vetustissimis quoque membranis perperam distinctos offendimus. atqui nulla erat difficultas: nā præter hæc pauca, *Quis leget? & nemo Hercule.* deinde *Vel duo, vel nemo: durum & miserabile.* item, *Nolo*, omnia sunt Persij ad illa vsque *At pulcherrū est digito monstrari.* Non mala autem affertur ratio, cur à scribenda satira deterreri debeat Persius. omnis enim scriptionis finis est lectio: non per se quidem: verum ideo, quia vtilitas quam præcipuè spectamus nulla potest sine lectione percipi. Est autem sapientis, naturam quæ nihil frustra facit, in omni actione suscipienda imitari. sublato igitur scriptionis fine, efficitur scriptionē esse superuacua: à qua vir sapiens de-

beat abstinere. hæc quidē recte : sed aliò spectat hic monitor, vt statim indicaturus est Persius.

Min' tu istud ais?) dicitur hoc à Persio, ob vocem repentinam attonito eius quem nesciebat adesse, aut non cogitabat, in ea quam diximus meditatione totus.

Nemo, Hercule, nemo?) hæc ita distinguenda vt diximus. priora sunt monitoris, quod dixerat cū interrogatione, quæ negationi ἰσοδυναμῆι, diserte repetentis & iureiurando confirmantis. postrema vox Persij εἰς ἄνευνοῦσθον, quasi auditione rei inopinatæ commoueretur.

Vel duo, vel nemo : turpe & miserabile, quare?) Et punctorum ratione & personarum variè accepta hæc verba etiā vetustissimis criticis. In Puteani codice initium versus cum fine præcedētis cohæret : Persio enim tribuuntur : quasi ille non concederet amico, satiras suas prorsus à nemine legendas : saltem enim vel duos vel tres repertū iri, qui legerent. sed monitor non expectans vt inchoatam sententiam Persius absolueret interpellet & subiicit, *nemo*. non est inepta hæc lectio, & quæ seduli monitoris pulcre morem exprimit. In meis membranis totus quidem versus monitori tribuitur, vltima voce excepta : sed prima verba sic εἰς ἄνευ. *Vel duo, vel. nemo*. initio concedere poëtæ voluit, non plane ei defuturos lectores. verum illos paucissimos numero futuros : puta duo aut tres : sed statim, ceu nimium dixisset, quod dederat repetit & præcise negat vel vnum iri repertum. Lectio aliorum

librorum quam probauimus, exprimunt familiaria Græcis dicendi genera, ἢ ὀλίγοι, ἢ οὐδεὶς, & ἢ τις ἢ οὐδεὶς, quoties summam raritatem volunt indicare: quod iam olim Gulielmus Canterus in suis lectionibus eruditè obseruauit: multa & nos exempla adnotabamus: Hippocrates De morbo sacro, καὶ ἐπὶ τῆ νοῦσος αὐτῆ ἐπλαμβαίνει, ἀλλ' ἢ ὀλίγοις ἢ οὐδένα. Ælianus De animalibus lib. vii. cap. viii. θαυμάζει τις ἢ οὐδεὶς: ραισιβίσιμι sunt qui admittuntur, idem alibi, ἢ τι ἢ οὐδέν, Dio libro xlviii. κλεινὸν ἢ τις ἢ οὐδεὶς σέφανος ἐδόθη. idem alibi, numero multitudinis: οἱ δὲ λοιποὶ, ἢ πινὰς αὐτῶν, ἢ οὐδένας ἤδεσαν. sic alibi sæpius. libro autem xli. aliter extulit. ἐγνωθὲν ὅτι αὐτὸς μὲν ἢ αὐδένα, ἢ πινὰ αὐτῶν ἠπίστατο.

Turpe & miserabile) Non Persio adscribenda hæc sunt cum vulgo interpretum: sed eius familiariter mentem suã plenius explicanti. nam quod iidem interpretes τὸ *quare*, & mox *Νυχα* monitori tribuunt, absurdissimum est. Poterat videri Persij amicus in dando hoc ei consilio, ea ratione moueri, quam supra exposuimus, & probam diximus esse ac validam. nunc verò cum dixit, *turpe & miserabile*. palam illud facit, non quia nemini sit profuturus Persij labor, hoc illi se consilium dare: verum ideo, quia nullam auctori gratiam aut gloriam sit allaturus. Illud prius sapientem poterat mouere: hoc posterius iure exploditur à Persio.

Quare?) quid est, inquit Persius, cur turpe & miserabile pronunties, si Satiras scribam quas

nemo sit lecturus? nempe ita iudicas, de existimatione mea actū esse & fortunis, si pessimus audiā poëtarum, & libellos meos vel poëmatis Labeonis, quē legit nemo postponant Nero & alij proceres. deinde aduersus hæc disputās Persius, *Nuga*, ait, &c.

Nemibi Polydamas & Troiades Labeonem Prætul.) ingeniosissime poëta duos versus *Ιλιαδ. χ.* (errant qui alterum horum aliunde petunt.) hoc vnico expressit. Πουλυδάμας μοι ποῦτος ἐλεγχείῳ ἀναθήσει: & statim, Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρωάδας ἐλεγεσιπέπλοις. sic M. Tullius vtrumque Homeri versum vsurpat epistola quinta ad Atticum, libro *II.* & prima libri *VII.* aliter sensero? αἰδέομαι non Pompeium modo sed Τρῶας, καὶ Τρωάδας. Πουλυδάμας μοι ποῦτος ἐλεγχείῳ ἀναθήσει. quis tu ipse scilicet, laudator & scriptorum & factorum meorum. vide & epistolam *XVI.* libri *VIII.* Polydamas & Ciceroni & Persio est alterius Catonis, aut ipsius virtutis nomen. ineptum nimis quod argutatur de ea voce antiquus scholiastes nescio qui. is Latina voce exprimit *multinubi*, quia δάμαρ est coniux: & multitudinem vxorum putat Neroni exprobrari. quid putidius hoc commento? etsi non defuerunt qui probarent. præterea falsissimum est Polydamantem describi à poëta garrulum & ineptum. at quot locis eius virtutem prædicat, Homerus? velut *Ιλιαδ. μ.*

Οἱ μὲν ἀμ' Ἑκτόρ' ἴσαν, καὶ ἀμύμονι Πουλυδάμαντι.
componit eum cum Hectore, & quidem honestissimo elogio adiecto, cum Hæctoris nudum

nomen posuisset : vt quem loco depressoerat posterius nominans, virtutis testimonio attolleret. postea vocat ἀμώμητον & consilium illius laudat : Βουλὴ Πουλυδάμαντος ἀμώμητοιο πίδοντο : alibi πεπνυμένος prudentem. *Iliad. σ.*

Τοῖσι δὲ Πουλυδάμας πεπνυμένος ἤρχ' ἀγορεύειν.

Et Troiades.) satiricè pro Troiani. Homerus simpliciter, Τρῶες καὶ Τρωάδες, sexus vterque. sed mollitiem Romanorum obiter carpit Persius. Illa ætate qui ab antiquo erant ciues Romani & αὐλόχθονες, Troianam originem affectabant : vt à face nouorum ciuium separarentur, qui à temporibus Iulij Cæsaris ciuitatem ac tribum fuerant adepti. Iuuenalis satira prima:

— iubet à præcone vocare

*Ipsos Troiugas : nam vexant limen & ipsi
Nobiscum.*

satira octaua.

*At vos Troiugena vobis ignoscitis : & quæ
Turpia cerdoni, Volfos Erutumque decebunt.*
in xi. *Claram Troiugenis factura & nobile fulcrum.*

Labeonem.) de Attico Labeone & ineptissima Iliadis versione quam ediderat, præter Persij & vetusti interpretis testimonia nihil habemus compertum.

Nugæ : non sè quid turbida Roma Eleuet.) Reicit Persius datum sibi consilium, & causam subiungit. Erras, inquit, si in æstimatione bonorum aut malorum poëmatum iudicio standum putas magnatum Romanorum : idonei enim talium iudices non sunt : & vt loquitur Aristote-

les ἐν ἀσφαλῆς ὁ χυμῶν. *Turbida Roma* dicitur, in qua fierent omnia ab occupatis, imo occupantium, vt ille ait: sic enim in vrbe illa aut orbe potius viuebatur, vt qui in turba se mutuo trudent impelluntque: quod ex Iuuenalis satira tertia, vt alios taceam, notissimum est. Vitruuius in præfatione libri quinti. *cum animaduertissem distentam ciuitatem publicis & priuatis negotiis paucis iudicauit scribendum.* sic fere apud Sidonium Apollinarem libro viii. *turbida & præceps festinatio.* vel ab aquis vox est translata: sicut Græcis homo non compositæ mētis dicitur *δολερός, παραλυθός, & παραχόδης.*

Eleuet, accedas; examénne improbrum in illa Castiges trutina.) Quod Græci dicunt cum *κρίθειον* quo aliquis vtitur, damnant, ἡ σάθμιν ἀσάθμιντος, pluribus verbis expressum à Persio. Sermo autem allegoricus: nam *eleuare*, & *examen castigare in trutina*, ex arte stathmetica sunt petita. neque enim, vt in Ranis Aristophanis, *ταλαάντω μοισκὴ σαθμῆτι.* In vtraque libra & momentana duarum lancium, & Cāpana *μονοπλάστηγι* examen appellatur ligula (& Græci *ἰλωσίδα* vocāt) erecta super scapo, quæ vetus interpretes hastam eleganter nominat. Græci *ζυγὸν & φάλαγγα.* hac nusquam inclinante, & subansa latente, æqualitas & *ἰσορροπία* rerū appensarum ostēditur. hoc Persius vocat *examen castigare in trutina.* ita loquitur elegans scriptor Calsianus Collatione xxiii. capite v. *cum è contrario theorica bonum inde pensaret; ac velut in vna lāce tantorū laborū profectum, in altera delectationem diuina contemplationis appenderet, diu examine pectoris sui quodammodo*

castigato, tandem proclamat. quid sit castigare zygonatis, declarat interpret antiquus: *Castigare est digito libram percutere, ut temperetur, & præ agitatione post æquum conquiescat.* digna interpretatio nostra animaduersione: nam percutere digito libram, fraudē molienti videatur potius conuenire, quàm verum quærenti: simillime profus ut in metiēdo si quis mensuram feriat: quod qui facerent, notati sunt Græcorum voce κροσιμῆσιν, quam de minutis furibus vsurpabant. propterea cum pretiosa appendebant, magnam curam adhibebant, quò sibi cauere ab hominibus libram siue scapum percutere gnaris: adeo ut propter eam causam modus ipse libram tenendi Imper. Constantini lege extet descriptus in Codice Theodosiano, titulo De Ponderatoribus, & auri inlatione. *Aurum, inquit, quod inferitur aqua lance & libramenti paribus suscipiatur: scilicet, ut duobus digitis summitas lini retineatur, tres reliqui liberi ad susceptorem emineant: nec pondera deprimant. nullo examinis libramento seruato, nec æquis ac paribus suspensio statere momentis.* simile fraudis genus admittitur commota lance quod παρασλεύεσθαι dicitur. B. Chrysostomus in posteriorem ad Timotheum: ὁ ζυγὸς ἐὰν ἔχη παρασλευομένη πλὴν πλάστῆρα, οὐ κρίνει δικαίως τὰ καθήκοντα ἀφισεζόμενος. Suspicio igitur scripsisse veterem illum grammaticum, *percurrere*: quod proprie locum habet in statera, quæ scapum habet punctis distinctum. hac cū aliquid appendimus, altera manu æquipondium per scapum ducimus, eumque tandiu

percurrimus, donec steterit examen *ἀκλίνας*: quod Latini dicunt *compescere examen certo puncto*. Persius satira v. *Diluis helleborum, certo compescere puncto Nescius examen*. quod nos *libram* percurrere ab hoc grammatico dictum putamus, id Vitruvius sic expressit *aquilibrum in alteram partem scapæ per puncta vagari* libro x. cap. viii. etiam sequentia verba interpretis mira sunt: *Et præ agitatione post æquum conquiescat*. hoc vult: non prius scapum agitari desinere, quàm in suo puncto sacoma fuerit collocatum: ita demùm æquato examine, quiescit libra. *Castigo* primæua notione *ἰμαγτοῦ* loro cædere & cæsto. Siculi Diores vnde ad Italos vox venit *καστός*, dicebant pro *κιστός*. quanquam Hesychius *καστόν* interpretatur nom loro sed fustem, & propriam Athamanum vocem ait: quorum dialecti sæpe meminit. à casto, castigo, vt ab insto instigo, & fustigo posterior ætas à fuste. *cæstum* pro vinculo habes apud Varronem in libris de re rustica.

Nec te quæsueris extra.) iudicia populi Ro. reiciienti Persio, obiici poterat, quis erit igitur cui te placere studeas? respondet his verbis. tu ne inquit me vis ex aliorum iudiciis pendere? ego vero de me & meis, alios non consulo, verum ipsum me: quod & tu si me audias, facies. Propriũ est eorum qui gloriam sectantur, facta sua non ad rectæ rationis obrussam exigere: sed ad gustum illorum à quibus laudari cupiunt. ideo Græci philosophi dicunt *τὰν δοξοκόπις πρὸς ἕτερον ζῆν*: quod quàm miserum sit, pulcherrime exponit Dio

Chrysoſtomus prima diſſertatione de gloria. ubi etiam ait, qui morbo hoc laborant ſolere curioſe inquirere quid quiſque de ſe ſentiat: ſi in laudatores inciderint, beatos ſe putare, & prædicare: ſi aliter, animo penitus concidere: cum ex alieno iudicio ſemper ipſi de ſe ſtatuant. ἕκαστοι, ait, ἢ ὑπὸ τῶν τῆς ἡγεσίας κρατουμένων ἀφίεργεται πρὸς ἕτερον ζῶν, καὶ τί πρὸ αὐτῶ λέγει τις φρονήζων· καὶ μὲν εὐφημίῃ τις, ὡς οἶεται, μακάριος καὶ φαιδρὸς· εἰ δὲ μὴ, ταπεινός τε καὶ κατηφής, καὶ τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι νομίζων ὁποῖον αὐτὸς εἴποι τις. hæc in genere Dio de laudationis audis: proprie verò de miſera eorum conditione, qui eloquentiæ famam apud vulgus cupiunt conſequi, Synefius in Dione multa elegantiffimè & γαφικώτατα. Sapiens contra vt ſuis vel laudis vel culpæ notam apponat, ad alium iudicem non adit, quàm ad rectam rationem intra ſe habitantem. Stoicorum eſt præceptum illud huic loco conuenientiffimum: τῆ δόξῃ τῶν ἄλλων μὴ κέχρησθαι πρὸς τιμὴν αὐτῶ κείσθαι, ἀλλὰ αὐτῶ καὶ τοῖς κρείττοσι, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν τῆ ἀληθείᾳ. Aufonius in acroaſi Pythagorica, de viro bono:

*Iudex ipſe ſui, totum ſe explorat ad vnguem:
Quid proceres, vanique ſcrat quid opinio vulgi
Securus. ---*

In carmine aureo Pythagoreorum, πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνοσιν αὐτὸν: quam gnomen multi ſcriptores uſurparunt. quod autem de ſapiente dicitur, qui tenet artem vitæ, in cuiuſcunque artis perfectè perito locum habet: vt ope-

rum suorum sit ipse sibi iudex : & ea bene aut
 secus habere pronuntiet è præscripto rationis
 in mente sua sitæ non ex aliorum opinionibus.
 Ioannes Chrysostomus De sacerdotio : ὁ
 αἰετος δημουργός , αὐτὸς ἔσω καὶ κερτὴς τῶν αὐτῆ τεχνη-
 μάτων * καὶ καλὰ καὶ φαῦλα ταύτῃ πιδέδωκε τὰ γινόμε-
 να , ὅταν ὁ τεχνητάρβμος αὐτὰ νοῖς ταύτας φέρῃ τὰς ψή-
 φους * πῶ δὲ τῶν ἕξωθεν δέξαν πῶ πεπλανηθῆτω καὶ
 ἀδόξον , μηδὲ εἰς νομὴν βαλλέδω ποτέ. Hanc propter
 causam Aristides æquales suos sophistas acri-
 ter obiurgat , quod dicerent , non ex suo iu-
 dicio scribere se , verum vt apud corrupta iu-
 dicia frigus euitarent . quam esse stultitiam in-
 signem multis docet initio τὸ κατὰ τῶν ἐξορχου-
 ρόων : éstque ille locus cum isto Persij confe-
 rendus. Non obstat his , quod pars magna ho-
 minum φιλαυτία laboramus , & nostra mira-
 mur sæpe etiam vitia . nempe hoc male sani
 homines faciunt , vt satira quarta dicetur : nos
 autem heic loquebatur de sapiente , vel con-
 summato artifice , qui causas omnium quæ ad
 artem pertinent habeat notas : & quod Quin-
 tilianus ait , se veretur. Eleganter & vere Boë-
 tius libro Consolationis suæ : *Vide , ait , quid
 æterna lex sanciat : melioribus animum si conforma-
 ueris , nihil opus est iudice præmium deferente : tu te
 ipse excellentioribus addidisti . Si studium ad peiora
 deflexeris , extraneæ quesueris vltorem : tu te ipse in de-
 teriora detruxisti.*

Nec te quesueris extra.) hoc illud est quod Stoi-
 ci dicebat , non debere studiosum virtutis ex-

tra se conuertere, vt aliis placeat: satis enim illi esse, si præstaret, vt esset quod cupiebat, videri autem velle, ei curandum non esse. hoc ita illi, οὐ δὲ ἔξω σπαφίῳαι πρὸς τὸ βούλεσθαι ἀρέσαι πινι. vide Enchiridium Epicteti & alia illorum scripta.

Nam Romæ est quis non? ac si fas dicere, sed fas, T.) Quod verbo ostenderat, cum turbidam vocaret Romam, id nunc pluribus exequitur. duo autem simul præstat: nam & causam promit cur iudicium Romæ non faciat tanti: & incepti sui de satira scribenda rationem affert. cum autem vellet Persius in flagitia & probrosam Neronis ac reliquorum vitam inuehi, indignationem illius æquissimam metus inhibuit: ideo coactus est mutata velificatione, animi sui sensum per figuram exprimere: hoc est, loqui tacendo: nam & τεχνολόγων παῖδες hanc figuram ἀπισσιώπιον ac *reticentiam* siue *obtritentiam* nominant: quando amplius aliquid silentio innuitur, quam oratione potuerit exprimi. nam ex mente & affectu loquentis supplere auditor debet quod deest. vt heic. Romæ est quis non? nempe corrupti iudicij, & indignus cuius rationem habeas: quippe delitiis & luxu perditis, omnes virtutis osiores, & honestarum omnium artium: de quibus tunc merentur pessime, cum illas suo contactu scendant: denique si à p̄ncipe orsus singulos istorum consideres, omnes imperiti, omnes asini: hoc enim vult Persius: quod cum heic non esset ausus dicere, vbi incaluisset, non abstinuit quia

quin poneret: *Auriculas asini Mida rex habet.* sed mutarunt amici eodem compulsi metu. simile de Roma iudicium facit Plinius Secundus in re grauiore: sic enim ait in epistola ad Caluissium libro II. *Αλλὰ τί διατίθεται in ea ciuitate, in qua iam pridem non minora præmia, immo maiora nequitia & improbitas, quàm pudor & virtus habent?* Mollior erit sententiâ, si ita capias, Nam *Romæ quis non?* est poëta, videlicet: aut quis tam auersis Musis natus est versificator insulsus, qui magni poëtæ nomen facile non consequatur, si prauis iudicij hominibus placere studuerit? paullo post -- *non heic est Ilias Atti Ebyria veratro?* vbi hanc sententiam pluribus persequitur.

At si fas dicere.) quam ægre se contineret hæc indicio sunt. alij libri *ab si fas dicere*: quæ interiecto *πάθος* valde auget, ac summum desiderium libertatis arguit, ad declamandum contra vitia: quare addit,

Sed fas.) significans in proposito perseverare se scribendi satiras.

Tunc cum ad canisem & nostrum istud viuere triste Aspexit.) Quicquid isti iudicaturi sint, inquit, ego tamen scribendas mihi satiras iudico, quoties ob oculos mihi pono quibus in studiis isti se occupent, iam inde ab eo tempore cum excesserunt ex ephebis ad vltimam vsque senectutem: cum tamen graues & seueri velint videri. Græcum est, *nostrum istud viuere*, ἡδὲ ζῆν ἡμῶν. vita hæc quam Romæ viuimus plerique omnes. Cicero, *beato viuere vestrum*, primam personam usurpat

obiurgationi molliendæ: more omnium qui inuehuntur in vitia & vitiosos. *viuere triste*, ὁ συνδρωπὸς βίος, qualis est eorum maxime, *Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt*: qui in literis sacris dicuntur ἀθανίζεν τὰ πρὸς ὁσωπα. Apud Hippocratem in Coacis & alibi ἡ συνδρωπότης opponitur ἐυχροία: quia tristitia vultus accedit ad pallorem. quare non vno loco in Euangeliis vocem συνδρωπὸς Syrus interpres vertit רבב ut si aratrum dicas, vel μελανείμονα. sed Syrus non ad vestis colorē retulit, ut in רבב sacerdotum appellatione: verum ad pallorem vultus. in Threnorum Thargum verbo רבב est expressum, quod apud LXX. verbo πλιούδω. Differunt aliquid *tetricitas* & *tristitia vultus*: quæ posterior vox sæpius in deteriorem partem accipitur, velut ab affectatione aut morositate orta. Lucanus ad Pisonem:

*Talis inest habitus, qualem nec dicere mæstum,
Nec fluidum est: lata sed tetricitate decorum.*

Et nucibus facimus quacunque relictis.) Non contentus poëta simpliciter dicere, vitam male ab istis collocari: amplius addit, totam, à carceribus ad metam. quod ipse designat extrema illius ponens adolescentiam & senectutē. canities quam priore loco nominauit ὄσσειν πρὸς τρεῖν Ομηρικῶς, extremā ætatis tegulam heic denotat: etsi nō raro accidit, ut iuuenes, interdum etiam ut adolescentis fiant cani. vidimus nos & viuere scimus, qui in priore adolescentia canuerint. virilia studia & transitum à puerilibus nugis ad virorum curas, hac periphrasi expressit, *& nucibus facimus*

*σηκεσιν*que relictis. Inter puerorum oblectamenta sunt nuces. in cōmentariis Rabbīnorum legere memini, patris familias officium esse, die festo, hilaritatis instrumenta domesticis suis præbere, pro cuiusque persona: pueris vero iubentur dari *אמגדל* *amygdala*, *פומה*, *noces*. prima dictio multa significat: sed quoties cum *אמגדל* iunguntur *אמגדל* *amygdalæ* intelliguntur, aut alius fructus duri corticis. ludebant pueri nucibus variis modis, quorum nonnulli hodieq. pueris in usu: ut cum in pyramidē quatuor nuces exteuntur: quam lusionem describit Philo in *κοσμοποιία*: in carmine veteri de nuce & hanc habes & alios multos modos. Apud Lucianum in Cronosolombis, *καρύσις* & *πρασίς* ludunt viri: quod de vna specie lusionis accipiendum esse, non de duabus, sequentia suadent, *πεπλεύθη ἐπὶ καρύων*. calculis igitur ludebant: sed nuces erant præmium vincētis. ipse Augustus cum pueris minutis nucibus ac talis ludebat, referente Suetonio: quod magis miror quàm quod lego apud Nicetam Choniatem Alexium imperatorem *καρυαίζοντα*: nam & pæne puer iste erat & præterea Græculus. at puerorum lusionem fuisse non virorum, & Seneca docet De tranquillitate vitæ libro II. cap. XII. & Persius clarè: qui *noces relinquere* dixit pro vir fieri, & virilia negotia capessere: Ptolomæus in IIII. Tetrabibli vocat *μετάβασιν ἀπὸ τῆς πιζυγνισθῶν καὶ ἀκαταστάτων, καὶ πλασῶν* (*malim ἀπλάσων*) *ἀμαρτημάτων ἐπὶ τὸ πρῶτον πικρὸν, καὶ αἰσθητὸν, καὶ φιλότιμον*. Translatum à pueris ca-

tamitis. Seruius, meritorij, pueri quibus licentor uerbantur. antiqui recedentes à turpi seruitio nuces spargebant. Catullus:

Da nuces pueris iners

Concubine: satis diu

Lufisti nucibus.

non dissimile illud Augustini primo Confessionum: à nucibus & pilulis, & passeribus ad praefectos & reges transire.

Cum sapimus patruos.) viri seueri existimari uolumus. patruus & tutor saepe idem sonant ac grauis censor, & obiurgator, Horatius: *ne sis patruus mihi*. Persius in III. *ne sic mihi tutor*. nota locutio ex Cicerone, Suetonio, alijs. Manilius libro v. in superciliosorum pædagogorum genitura:

veterumque exempla reuoluent

Semper, & antiquis laudabant uerba Catonis,

Tutoris uel supercilium, patruique rigorem.

ideo Græci patrum dixerunt πατῶν: etsi aliter paullo Plutarchus sub finem libri ἐπιφιλαιαδελφίας, & Simplicius in Epictetum.

Tunc, tunc.) tunc fas esse iudico urbem Romam satirico sale defricare. orationem abrumpit, quasi præ stomacho plura non posset:

Ignoscite. Nolo.) concludens satiram omnino se scripturum, veniam facti petit, quod alter verbo negat.

Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.) audiens Persius præcidi sibi omnem ueniam spem, familiari sibi ironia simulat in dubio sibi esse

animum, & qui paullo momento huc illuc possit impelli. Sed non diu in illo fluctuat salo: statim enim decernit & ad priorem mentem redit. expressit autem illud Horatij sui:

Naturam expellas furca: tamen usque recurret.

sic enim ait: factum se à natura cachinnonem & σαρκόν: itaque velit nolit oblata re ridicularisum sibi necessariò oboriri. *petulans splen*, qui iusto maius spatium petat & occupet: quoniam, ut docent medici & Plinius ex illis, *intemperantiam risus constare lienis magnitudine quidam putant. Serenus Samonicus: Splen tumidus nocet, & risum tamen addit ineptum.* Ne pueri quidem nesciunt posuisse veteres lætitiæ affectum in splene, iracundiæ in felle, pauoris in corde, amoris in iecore, pudoris in fronte. etiam in commentariis Rabbīnorum *החיש* vel *החיש* hoc est, splen, sedes risus esse dicitur. Sententia Persij est: cum adè flagitiosè viuatur Romæ: mirari neminem debere, bonorum liberam indignationem. simillime Iuuenalis in prima,

Difficile est satiram non scribere: nam quis iniqua

Tam patiens vrbis, tam ferreus, ut teneat se?

Sic & poëta epigrammatum quidam Græcus, cum dixisset, sapius se cū animo suo constituisse, epigramma nullum facere: ut stultorum odia vitaret, quæ sibi versibus suis excitauerat: quoties tamen inquit, in oculos meos incurrit Pantagathus Paphlago, *σέξαι τὸν νόσον οὐ δυνάμεις.*

Scribimus inclusi numeros ille hic pede liber.) Sequitur pars satiræ huius secunda: cuius summam

& nexum cum præcedente perstrinximus. cum deterretur poëta à satira, neque ille eo consilio vellet vti, redit ad filum orationis inchoatæ illo versu:

O curas hominum! ô quantum est in rebus inane!

sed quod in genere ibi propositum fuerat, in specie heic consideratur. Ex omnibus autem hominum generibus, eos primo loco aggreditur, qui Musarum sacris erant operati: primum, quia hi Persio notissimi, & vt sic dicam magis obuij: vt aliunde curationem incipere non debuerit: deinde quia horum vitia eò ferebat impatientius, quod videbatur infamiæ pars in ipsum redundare, vt consecraneum illorum, & studia eadem colentem, etsi non eodem modo. Quemadmodum autem satiram vniuersam in sua membra, perspicuitatis gratia distinximus: ita etiam heic particulas singulas separatim enarrabimus: in quo auctorem ipsum, & ductum orationis eius sequemur: neque exemplo quorundam aut negligemus τῆξιν admirabilem poëtæ philosophi: aut inani ἀπειρηγία τὸν λόγον τεμαχίζοντες, vt ait Plato, nodum in sirpo quæremus. Sunt igitur periochæ istius particulæ duodecim συμφορῆς illæ quidem, atque ex se inuicem aptæ: distinctæ tamen satis ἐπισημαίως, si attendimus. Porrò istas omnes tot numero particulas, ad tria capita commodè referas: nam aut narrat Persius vitia quæ ipsius ætate vigeabant: aut ea castigat, ipsis præditos ad veram virtutem hortans, & solidam gloriam, spreta eiusdem falsa imagine: aut

denique eadem illa vitia defenduntur excusanturve sub persona aliena.

Scribimus inclusi.) Hoc & sequenti versu particula prima continetur : proponit dicturum se de poëtis & oratoribus : ac simul notat hoc illorum primum vitium, quod cum grandia & sublimia scribere affectarent, tumida inflataque oratione veram eloquentiam corrumpere. Ait *inclusi*, quia secreto & libero ab arbitris loco scribentibus est opus. propterea quæ bonarum matrum familias laus est, τὸ οἰκουεῖκόν καὶ οὐ φιλέξοδον eadem & eruditi hominis : domi inquam se continere inclusum : Philo Iudæus in lib. de Abrahamo. συκλειπαύματος, inquit, ὁ σοφὸς οἰκοὶ τὰ πολλὰ κραταύρει, μόλις τὰς κλισιάδας ὑπερβαίνων, ἢ διὰ τὰς ἐπιφοιτῶντας συνιχέστερον, ἔξω πόλεως περιελάδων, ἐν μοναχείῳ ποιῆται τὰς διατριβὰς. secedebant igitur ad stilum Romani vt ait Quintilianus : & scripturi intra cubicula sua in lectis se continebant, sicut ad Suetonium docebamus : vel penulis se inuoluebant, bis inclusi : nam ita loquitur idem Quintilianus alibi. Fortasse etiam ad illa respiciebat Persius, quæ apud eundem auctorem in libro De oratoribus Aper poëtis obiicit : quod relinquenda ipsis esset conuersatio amicorum, & deserenda cætera officia, studio opinionis & famæ, cui soli seruebant.

numeros ille, hic pede liber.) Oratores ac poëtas promiscuæ exagitat Persius hac satira. etsi autem propriæ sunt quædam poëtarum, aliæ oratorum reprehensiones, vt postea videbimus:

in commune tamen πάντες οἱ ἀμφὶ τῶν λόγων sic reprehenduntur, vt quæ de alteris dicuntur, etiã ad alteros, qui similia peccarent, pertinere sit existimandum. habet enim omnis eloquentia aliquid commune, vt recte Quintilianus ait libro x. cap. de imitatione. *pede liber est orator & quicumque prosa oratione utitur.* mirum extitisse, qui de dramaticis poëtis acciperent: quod non magis cum apertissima Persij mēte pugnat, quàm ab eo seculo est alienum quo ista scribebantur.

Grande aliquid.) Sublime dicendi genus etiam grande dicitur. heic vero vt etiam in quinta atque alibi, in vitio ponitur hæc vox, & orationis ideam non vere grandem denotat, sed vāgrandem, id est tumidam, & falsa specie sublimitatis blandientem. quia enim apex facultatis dicendi, seu versu seu prosa, est magniloquentia, atque vt Longinus ait ἀκρότης καὶ ἐξουχίτης λόγων ἕστ' ἡ ὑψηλὴ; ideo multi ætate Persij, non quod magnarum virium sibi essent conscij, sed auiditate gloriæ eum characterem affectabant. infra, *Dicere res grandes nostro dat Musa poeta.* & Petronius quoque Arbitet in studiosis eloquentiæ reprehendit, *verum tumores, & sententiarum vanissimum strepitum.* recte autem Quintilianus iudicat, cum pronuntiat, quo quisque ingenio minus valet, hoc se magis attollere & dilatare conari: vt statura breues in digitos eriguntur, & plura infirmi minantur. Nam tumidos, inquit, & corruptos, & tinnulos, & quocumque alio cacozeliæ genere peccantes, certum habeo non virium. sed infirmitatis vitio laborantes: vt

corpora non robore, sed valetudine inflantur. Quare cum multa sint orationis vitia, nullum tamen est hoc familiarius illis, qui à sana & secundum naturam enuntiata semel discesserunt. multa de hoc Quintilianus diuersis locis: sed longe plura Longinus in aureolo nec satis vnquam lecto libello *ἄρι ὕψους.*

Quod pulmo anima praelargus anhelet.) orationem grandia professam sed turgentem describit his verbis, plane satiricè: nam vera magnitudo aliis longe rationibus paratur, quàm dictionum aut periodorum longitudine, quam solam heic istis tribuit. conferunt sane aliquid ad sublimitatem ampli soni verba, ac grandia & periodi longiores. verùm ita demum, si illa prius adsint in quibus vera magniloquentia est posita: materia grandis, verba cum iudicio & electa & collocata: figuræ cum verborum tum sententiarum non temere vsurpatæ, sed ex arte. his si oratio careat, & sesquipedalibus tantum verbis turgeat, aut longis periodis incedat: τὸ ὀγκώδες & σῶμφον κ' παρὰ μέλος οἰδαῖνον habebit: à vera magnitudine quam alienissima erit. *animam* pro spiritu, posuit, quod Hebræis familiarissimum. pulmo est ταμείον πνεύματος: spirationis & respirationis instrumētum: quod cum difficulter facimus, anhelare dicimur. id autem accidit vel propter defatigationem ex laboris nimietate: vel propter pulmonis paruitatem. orationem longis periodis contextam ita exprimit, quæ recitari non possit absque vexatione pulmonis, & anhelitu.

sic comicus in Ranis dixit Æschylum *καταλεπτο-
λογείν πλευμόνων πολὺ πόνον*: irridens, non vocis ni-
miam contentionem, vt quidam putant, sed am-
pullatam eius orationem & dithyrambica ver-
ba, quæ vocat ipse illo loco *ῥήματα ἰπποβάμονα καὶ
μοφοπαρῆ πνακιδόν ἀπὸ πῶ δμα γηῆσι φύσῃματι*. scho-
liastes recte ibi notat: τὰ τοιαῦτα ῥήματα μὲ πολλοῦ
ἰξέρχονται πόνου. vere enim laborat pulmo cum pro-
nuntiatur ex huiusmodi verbis contexta oratio.
sed valde rem exaggerat Persius, cum addit, *animata
prælargio*: vitiosissimam enim oportet esse il-
lam orationem, quam sine anhelitu pronuntiare
ne illi quidem possint, qui optimo sint pulmo-
ne. est autem laus præcipua pulmonis, vt sit ma-
gnus; deinde vt mollis & validus, qui multum
spiritum possit admittere & emittere, *ταυκενὸ ὕμνος
ὡς αὐ βούληται*, inquit philosophus in libro Περὶ
ἀκουσῶν. Propriè vitium est non orationis sed
pronuntiationis anhelatio: de quo vitio M. Tul-
lius III. De orat. *Nolo verba exiliter exanimata exi-
re: nolo inflata. & quasi anhelata grauius*. Prorsus
aliò spectat Persij hic cachinnus: quod attenden-
ti non est obscurum.

Scilicet hæc populo pexusque togæque rec.) Hic in-
cipit altera particula versuum quatuor: quibus
exponit Persius finem cuius gratia plerique
tum Romæ scribebant: simul mollitiem eorum
commemorat. finem docet fuisse non vt cui-
quam prodesse: sed vt recitatione suorum
scriptorum ingenij famam consequerentur. ita
malo sine rem per se laudabilem corrumpabant:

qua de re plura Persius postea. mollitiei duo argumenta profert, cultum nimium atque indecorum quoties ad recitandum prodibant: & in ipsa recitatione vocem fractam atque effeminatam, & aspectum arte deprauatum ad blanditiem. Scitum autem illud Fabij, *ex voce atque actione pellucere mores.* duo igitur reprehendit in suorum hominum recitationibus: rem ipsam primò, deinde rei modum.

Populo) duplex fuit recitatio, domi amicis conuocatis ad emendationem: publicè in auditorio vel alibi, in quanta maxima fieri poterat corona, ad ostentationem. *populus* & *simos* de numeroiore cœtu dicuntur: sed Persius qui hæc carpenti studio dicit, ambitionem recitantium hoc verbo perstringit: multum enim laborabant recitaturi, vt esset auditorum concursus maximus. amicos igitur & notos sibi omnes aduocabant, & variis modis inuitabant. Quintilianus De caussis corruptæ eloquentiæ: *Bassus*, is erat poëta, cum toto anno vnum librum excudit & elucubrauit, rogare vltro & ambire cogitur, vt sint qui dignentur audire: & nec id quidem gratis: nam & domum mutuatur, & subsellia conducit, & libellos spargit. Synefius hoc vocat *παραγγέλλειν ἀπόαμα ἐπιδείξιν.* vocat & *δουλοποιεῖν*, quasi ostiatim auditores essent conquirendi.

Pexusque togaque recenti.) Recitaturi elegantix studebant. Moris itaque fuit, vt loti prodirent, pexa coma, atque barba, & candidati: nihil denique omitterent quod aliquam ipsis gratiam &

commendationem posset conciliare. Synesius in Dione in luculenta descriptione ærumnarum quas miseri recitatores exantlabant : *ὃς ἢ κεν φέρων ἀκουστικὰ χερσίνεντε καὶ ἠδὲ τοῖς ἀγαθαῖς αὐτῶν παιδικαῖς, δι' οὓς ἔχει ἢ πονήρας, σκίπτεται δὲ ὑγιαίνον· ὁ δὲ καὶ ἐλούπιτο πρὸς τὴν κρείας, καὶ εἰς αὐτῶν ἀπώλησιν, ἔδωκε καὶ χήματα σοβαροῖς, ἵνα καὶ δόγμα καλὸν ἦ.* Togam recentem & à fullone candentem Romani assu-
mebant die quouis festo siue publica siue pri-
uata solennitate vt hic : Græci pallium recens.
vtriusque vestis & moris huius meminit Arria-
nus in dissertatione xxii. libri tertij : *καὶ δεῖ σε ἐν κομῆσιν σολίσῃ ἢ πελοποννήσου ἀναβάνα ἐπὶ πούλιον διαγρά-
φην πῶς Ἀχαιοὺς ἀπέθνηκε.* non sunt audiendi : qui
vtramque hanc vestem ad Romanos referunt:
nec cogitant de Græcis siue non minus quam de
Romanis loqui Arrianum siue Epictetum.

Pexus.) proprie ὁ κτηνοδεῖς, vt in Gloss. heic ὁ
πευρεῖς delicatus. sic apud Quintilianum lib. pr.
pexus pinguisque doctor. & alibi idem, *nec perferri in
iudiciis tristem & impexam antiquitatem.*

Et natalitia tandem cum sardonyche albus.) Mos
eius ætatis hominum, vt anulis manus ornarent:
aliquando etiam onerarent, in quibus preciosis-
simæ gemmæ inclusæ: præcipuæ autem sardony-
ches. Martialis,

Cuius & hinc lucet sardonychata manus.
& sæpius Iuuenalis, atque alij. *natalitia sardonyx,*
vel quæ die natali, cum munera misitabant ami-
ci & clientes, esset accepta: Plautus Curculione:

Hic est annulus quem ego tibi misi natali die.

vel, quæ solis diebus natalibus assumi solita. utro modo accipias pili non interest vnus. ratione caret quod quidam adnotant, gestatam gemmam die natali datam ad numerosæ clientelæ iactationem. oro te, qui anulum videbant, vnde potuerunt diuinare clientis eum esse munus? tandem, eo refer, quod qui ornantur postremo loco annulos assumunt post alia ornamenta omnia. vel refer ad longam expectationem recitationis: multo enim ante diem edicebant, cum populum inuitabant. Iuuenalis-*latam fecit tum Staius urbem, Promisitq. diem.* hæc est quam modo Synesius vocabat *τὴν κρείαν*: vocat & *προσδοκίαν* ibidem.

Albus.) vel albus: ita erit dictum *toga recen- ti albus*, pro eo quod vulgò solet vno verbo candidatus, Ouidius de die natali,

Scilicet expectas solitum tibi moris honorem:

Pendeat ex humeris vestis vt alba meis.

idem alibi,

Quæque semel toto vestis mihi sumitur anno

Sumatur fatis discolor alba meis.

Vel potius, pallidus, & de euentu recitationis anxius. ita dicebat Synesius paullò antè recitatu- ros metu & reuerentia auditorum *ἔχειν ποιήτως*, non valere, etsi bonam simularent valetudinem. adde quod studium & ingens cura qua parabant se ad recitationem pallidos efficiebat. Synesius ibidem: *καί τοί γε καὶ ἐν δίκη μικρῶν τυχάνεις δεσποτῶν, ὅς τις πολλὰς μὲν τύκτας αὐτοῖς ἀνέτηλ'· πολλὰς δὲ ἡμέρας παρατάθῃ, καὶ μικροῦ δεῖν ἀπετάλαξε τίω ψυχῆν ἑσπῆ*

τε λιμοῦ καὶ φρογίδων, ἢ ἀγαθόν τι συλλέξῃται.

Sede legens celsa.) Scribendum *leges*: etsi aliter antiquæ membranæ, in quibus est *legens*. simili errore ut cum *quotiens*, *totiens* & alia scripserunt pro *quoties*, *toties*. Scilicet *sede leges, celsa*, id est, nimirum hic tuorum studiorum & scriptorum est finis, ut recites, & ex recitatione gloriam reportes inanem. Veteres dicebant stantes, recitabant sedentes. Plinius epistola sexta lib. VI. *dicenti mihi sollicitè assistit, assidet recitanti.* & libro II. in epistola ad Cerealem recitantes ait sedentes agere, non ut oratores cum gestu, incessu, discursu etiam. in Protagora Platonis veterum magistrorum consuetudo notatur, qui discipulos iubebant ἐπὶ τῆ βῆθρον ἀναγινώσκειν præstantium poetarum poemata. Sedebant autem qui recitabant *sede celsa*, Arrianus paullo ante, ἀναβαίνου ἐπὶ πούλκιον. puluinum appellat, cathedram cui impositum puluinum. apud Senecam Consolatione ad Marciam, *ascendere puluinum*, de eo dicitur qui sella vehitur aut lectica. sed πούλκιον apud Græcos alibi non memini legere: legi πούλιτον: quam vocem Arriano suspicabar restituendam: nec male conveniat indignanti ex histrionica arte translata dictio. eius enim est propria. Glossarium: *Pulpitum* θυμάλη, συνίδωια, ἐπίπιδον. Iuuenalis,

Haud tamen inuideas vati quem pulpita pascunt.
sed nihil affirmamus. *Celsa sedes* idem ac cathedra sublimior. Sulpitius Severus libro II. de B. Martino obseruat, illum in secretario nunquam sedisse in cathedra: sed in tripitiis, siue sellula ru-

sticana tripede: ibidémque pro magno flagitio refert visum à se quendam, *sublimi solio quasi regio tribunali, celsa sede sedentem.*

liquido cum plasmate guttur Mobile collueris.)
 Etiam Synesius nos docet, quantam curam adhiberent recitatores, vt sua vox auditoribus placeret. quosdam refert solitos tragacantham edere: quam herbam scribit Dioscorides libro III. arteriæ asperitates tollere, quæ vocem minutatim concidunt, cum melle delincta. alios commemorat Synesius, quibus recitantibus pone astabat seruus à pedibus, ampullam aut guttulum tenens: ad istum se conuertebant inter recitandum, & raucesserè incipientem vocolam forbitiuncula reficiebant. Erant & alia medicamina ad fingendam vocem, imo ad corrumpendam teste Fabio: qui libro primo auctor est, à plerisque suæ ætatis vocem fuisse in canticum dissolutam & effæminatam. *πλάττειν φωνὴν* dicitur phosnascus, qui arte vocē corrigit, & format in melius. inde *πλάσματα*, remedia in eam rem. & *πλάσις φωνῆς* ac voces *πεπλασμέναι*, modo in bonam, modo in malam partem. Plutarchus in Cicerone, *ἢ φωνὴ πολλὴ καὶ ἀγαστὴ, σιλητὴ ἢ καὶ ἀπλᾶτος.* deinde, *ἢ τὴ φωνὴ λαμβάνουσα πλάσιν.* *liquidum plasma, ὑγρὸν & ὑγραῖνον:* vel potius *λειανόν:* est enim de genere eorum medicamentorum quæ *λειαντικὰ* vocant Græci medici.

guttur Mobile collueris.) ita meliores membr. non *colluerit*, quod in aliis libris legitur. ineptè, nisi scribas *Sede leget celsa*, signata vox colluere,

de liquido plasmate. est enim γαργαρίζειν, & ἀναγαργαρίζειν. Græcorum sæpe apud Plinium, dicitur & de amphoris ac similibus vasis quæ infusa aqua & intus agitata purgantur. *mobile guttur* vel propter agitationem necessariam in gargarismis: vel pro λείον, per quod vox facile transmittitur, omni asperitate sanata.

patrans fractus oculo.) oculis in lasciviam resolutis: quales sunt qui κεκλασμένοι, & κλαδαεῖ, & ὕψοι ὀφθαλμοὶ Græcis, *putres* Horatio. apud Polemonem ὕψον βλέπειν est signum φιλομαθείας. Synesius idem notavit in suis recitatoribus, sed mollioribus verbis expressit. *πρὸς γὰρ*, inquit, *τῷ θεάτρῳ*. nam ille vultus renidentis heic intelligitur à Persio: nisi quod ipsius atate & vox & oculi & totus vultus vt cum effeminata oratione congruerent, studio ad mollitiem & lasciviam componebantur: quod sæpe Quintilianus quoque reprehendit. *frangere* Latinis est idem ac effeminare, robur virile in muliebrem mollitiem corrumpere. Quintilianus: *Non enim puerum feminea vocis exilitate frangi volo.* sic Græci *φρύγιον* dicunt: nam *φρύγιον* est frangere. vocant & κεκλασμένοις fractos delitiis. Observabis in eruditissimo poëta nullum verbum temere positum, & quod suo pondere careat: vt hic, *fractus & oculo*, & *patrans*, quæ vox est satiricæ licentiæ: notum enim quid sit patrare. Hieronymo *Quæstionibus* in Gen. *patrans voluptas* pro *πρωισιασμός*. inde *oculi patrans*. vetus poëta ἀδώνυμος.

Cox non laudo hominis: nam perfidum & exitiale:

Non

Non laudo os : namque est vaniloquum & fatuum.

Non oculos : etenim sunt lufci oculi atque parvantes.

hoc autem vnico exemplo omnia damnantur quæ appellat Plutarchus recitantium *ῥήματα φορητά.*

Heic neque more probo videas , neque voce serena :) Hæc tertia pars est : qua narrat Persius, sed satirico more, corruptelam auditorum, qui poëtas recitantes non minus turpiter audiebant, quàm ipsi fæde ac molliter & scribebant & pronuntiabant. itaque similes habebant labra lactucas, erátque operculum patella dignissimum. Recitationum prima institutio pulcherrima fuit & formandis ingeniis vtilissima : amicos enim decumati iudicij paucos eligebant, quibus scripta sua communicarent, vt ex illorum censura ea emendarent. sed mox præclarum institutum in vanissimam ostentationem vertit : neque enim sua corrigere sed laudari postulabant recitatores, & grande sophos tollere. itaque Persij ætate eo ventum erat, vt sine iudicio vllò, sine modestia, inuerecundè prorsus atque impudenter qui recitationi intererant, confusam vocem attollerent, & omnia laudarent : sed illa potissimum quæ pastoritia fistula & sibilis erant dignissima : tum enim maximi clamores & plausus excitabantur, cùm tenerum aliquid ac molle ad aures acciderat. hinc illæ putidæ acclamationes *οὐδῶς, δῖός, Bene, Recte, Decenter,* & similes de quibus alibi dicebamus. Iure igitur Persius morem hunc damnat, & improbum vocat. non

prætermiffa hæc pars à grauiffimo fcriptore Plutarcho in libro De officio audiendi, vbi multa peccata commemorantur illis familiaria, qui ad audiendum conuenerant. ibi etiam ait illos ἀρρημονεῖν & ὑπεραρρημονεῖν καὶ πολλὰ σολοικίζεν ὅτι τινὲς ἀκρόασιν. heic, id est, in recitationibus quarum præcedit mentio. ita veteres, non tunc.

neque voce serena Ingentes trepidare Titos.) videas, inquit, Romanos proceres incondita voce acclamare, vt homines leuiffimos. Titi sunt Romani, qui prænomine hoc denotantur: quia

--gaudebant prænomine molles Auricula.--

fic in quinta, Marcus pro ciuis Romanus. Marcus dixit: ita est: adsigna Marce tabellas. inter prænomina honestiffima erant Marcus & Titus. nam quod in antiquorum scholiorum farragine legitur ab obscæna vocis titus notione, (vnde titulus verbum χακέμφοτον apud nequitiarum fcriptores,) Titos heic appellari Romanos: etsi probari fcimus viris eruditiffimis, esse tamen ab hoc loco alienum putamus, at ingentes Titi dixit quia proceres præsertim leuitatis accusat: etsi omnes Romani ciues Troiugenæ atque ingentes Titi haberi volebant. τὸ trepidare caue referas ad libidinem. sed est illi simile satiræ sequentis letari prætrepidum cor. quibus in locis, & similibus, trepidatio est πλίνσις μὲν χαρῆς ἀπειροκάλου πρὸς ἔπιπαινον. exilitio cum gestiente & indecora lætitia ad laudandum. tot verbis expressum à Plutarcho obseruabamus quod ingeniosiffimus poëta voce vnica, nescio an apertius, certe ἐμφατικώτερον

dixit. sed loquitur Plutarchus de laudato non de laudante vt Persius : sic ille Πειρὶ τῷ ἀκούειν quo loco monet in recitationibus multum profici posse etiam ex vitiis recitantis : καὶ γὰρ, inquit, δεινοῦ ματος ὑπέλεια, καὶ ῥήματος κενότης, καὶ ῥήμα φορτικόν, καὶ πῖσις μὴ χαρῆς ἀπειροχάλου πρὸς ἔπιαινον, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μᾶλλον ἀκροωμένοις ἐφ' ἑτέραν, ἢ λέγουσιν ἐφ' ἑαυτῶν καταφάνεται. Græci πῖσιον, vel πῖσιαν recto iudicio opponūt. vt in Præceptis politicis eiusdem scriptoris, πρῶτα ἀρ' ἡμῶν ἔχουσα κρίσιν καὶ λόγον, ἀλλὰ μὴ πῖσιαν ὑπὸ δόξης κενῆς ἢ φιλονεικίας πινός, ἢ πρῶτων ἑτέρων ἀπειρίας. vox non serena, est κροτοδορυβος, confusa acclamantium simul & plaudentium vox atque plausus. Epicurus in epistola ad Leonteum Lampfacenum : Παιανὲν αἰαξ, φίλον Λεοντεύειον ! οἷα κροτοδορυβὸς ἐνέπλησας ἀπ' ἀγρόντας σου τὸ ἐπιστόλιον. *serenitas* Latinis dicitur vacuitas passionum, ἀπάθεια, γαλιωότης, vt mox dicemus. Aufonius de patre suo : *Tranquillus, clemens, oculis, voce, ore serenus.* at de iracundo magistro idem : *tristis senio, nec voce serenus.* sed melius expriment quid sit vox non serena, Plutarchi verba libro aduersus Colotam Epicureum : τῖνι πρῶσι πινωδῶν ἀξίως ὄνοματι τῶν ὑμετέροις βεβόμοις, καὶ ὀλολυμοῖς, καὶ κροτοδορυβόις, καὶ σεβασίαις καὶ ἐπιθειάσεις αἷς πρῶσι πινωδῶν καὶ καταφάνεται τ' ἐπὶ ὑδοναῖς παρακαλοῦνται ; Romæ verò temporibus Persij ingens amor erat teneræ atque effæminatæ vocis. Seneca pater *Controuersiar.* libro primo : *Cantandi saltandique nunc obscæna studia effæminatos tenent : & capillum frangere & ad muliebres blanditias vocem extenuare, mollitie corporis certare*

cum fœminis, & immundissimis se excolere munditiis nostrum adolescentium specimen est. Igitur, & qui recitabant aut declamabant, vel etiam causas dicebant, cantabant, vt sæpe quæritur Quintilianus: & qui acclamabant inflexu modulationis turpissimæ vocem torquebant: ipsæque acclamationes instar mollissimorum canticorum erant conceptæ. qua de re multa alibi dicebamus. extat Dionis Chrysostomi oratio, qua populum Alexandrinum grauiissime obiurgat. propter similes acclamationes, quibus resonabant eorum theatra omnis obscœnitatis plenissima.

(cum carmina lumbos Intran.) cum obscœnus recitator in animis audientium pruritus obscœnos excitauit. hæc enim vis est carminis: quare etiam medici, in his Paulus Ægineta disertis verbis, ad excitandam languentem Venerem vel præcipuum remedium præscribunt Priapeorum, & similis poëseos infamis assiduam lectionem. Lumbi nomen dupliciter à Latinis accipitur: angustius pro ea parte corporis quæ spinæ inferiores quinque vertebrae complectitur. hanc veteres libidinis sedem agnouerunt: ipsosque adeo lumbos à libidine esse denominatos, non est vana hariolatio. nam & Græci eam partem (Ψῶν nominant) ita describunt: Ψῶς δὲ ὅν αἱ ὀπέξεις κινῆσαι πρὸς ἕξιν. ex eo lumbi apud scriptores, Veneris sedes. Iuuenalis, --cum tibia lumbos

Excitat. ----- aliquando lumborum appellatione dorsum intelligitur: quæ pars in ferendis oneribus plurimum laborat. ita apud Hora-

tium, *dolare lumbos fuste*. ideo roboris sedes in lumbis, vel ab hac notione, vel ab illa priore; quia virium argumentum est facultas generandi: eunuchi verò infirmi sunt, nec robore valent. hinc igitur *elumbis*, de parum virili, atque enervato, aut eo qui laboret lumbagine.

Et tremulo scalpuntur vbi intima versu.) *scalpente*, obscœna notione, vt apud Græcos ξύειν & κινῆσειν. *tremulus versus* pro lasciuo, vel compositione & sensu, vel pronuntiatione & gestu. nam dixit, *patranti fractus ocello*. contrarium est vocis serenæ: sic apud Galenum in libro De curatione affectuum animi, γαλιούτης (quæ dicebatur Stoicis τὸ εὐσαθέημα, & καρτασματικὴ καὶ ἰδεὰς τῆς ψυχῆς διάθεσις, Senecæ, *composita mentis habitus*;) opponitur τοῖς γαργαλισμοῖς. & recte *tremulum* dicitur ex quo nascitur in audientium animis voluptas quædam titillans, contraria grauitati & constantiæ, vt ait Cicero. *intima sunt αἱ ὀρέξεις*, & pars animi qua concupiscimus, & quæ, vt loquitur M. Tullius, voluptate alitur: vel corporis partes quæ cōcupiscentiæ illi seruiunt. Quomodo autem vim suam exerant in corpora auditorum tremuli versus & lasciuia cantica, ex iis clarum quæ de rerum sympathiis docent philosophi. de qua Aristoteles in septima Problematum parte multa, & quod huc maxime facit Virbius Stagirita Iulius Cæsar Scaliger exercitatione in Cardanum cccii.

Tun' vetule auriculis alienis colligis escas?) Expositis vitiis eorum qui literas Romæ tractabant,

nunc aggreditur poëta eorundem castigatio-
nem. Antè omnia dictum est, qui scriberent, non
alia sine scripsisse, quàm vt laudarentur. hoc stu-
dium vanum esse ostendit Persius : cùm præser-
tim illi quibus placere cupias, indigni sint, quo-
rum iudicia facias tanti : vt plane contrarium sit
eius quod dicebat Ennius : *Laudari à laudato viro
pulchrum.* quarta hæc particula est, versuum duo-
rum.

Tun' vetule aur.) non pertinet *vetuli* appella-
tio ad monitorem illum qui supra Persium com-
pellauit: sed notantur ea voce, nisi fallor, quidam
Romani, quos in senectute nugari non pudebat:
ideo dicebat superius :

*Tunc cùm ad canitiem & nostrum istud viuere triste
Aspexi.*----- tunc, inquit, ô stulte, & eo
quidem stultior, quod in stultitia consenuisti,
adeo amens es, vt versus faciendi laborem susti-
neas, non propter amorem literarum, aut vllam
adeo voluptatem, quam ex studiis capias : sed vt
tuorum scriptorum recitatione aliis volupta-
tem, tibi gloriolam parias? *auricularum esca* sunt
οἱ λόγοι, poëmata vel orationes, tritissimum est
apud Græcos *ἐνωχίδει λόγοις*, & *ἐνωχίαι καὶ ἐστία-
σαι ἀκοῶν.* & similia multa. *colligere escas auribus*,
vt in Pœnulo Plautina, *oculis epulas dare.* Ioannes
Chrysostomus : *προφὴ ὀφθαλμῶν διαεία.* at animi
pabulum, literæ & eruditio. ideo etiam *κοιλίας*
appellatione animus interdum denotatur. Gre-
gorius Nazianzenus initio cuiusdam homiliæ
quam habuit Nazianzi : *κοιλίαν ἢ ἑαυτῆ ἡυχῆ ὄνο-*

μαζὲ καὶ τὰς τῶν προπῆς νόμοις ὡς χαρητικῶν καὶ ἀναδοπι-
κῶν, ἢ οὕτως εἶπω τῷ ἐν τῷ λόγῳ προφῶν· ὁ γὰρ ἔστι σῶ-
ματι βροχὴ, τῷ ἐν ψυχῇ λόγος. & ut ciborum ita λόγων,
id est eorum quæ legimus vel audimus quædam
est concoctio: cùm non mandamus illa in me-
moriam, sed in succum vertimus & ad usum re-
uocamus. Epictetus in Enchiridio: αὐτὸ πρὶ θεωρή-
ματος ἐν ἰδιώταις ἐμπύπῃ λόγος σῶμα τὸ πολὺ· μέγας δὲ
κίνδυνος εὐθὺς ἐξεμέσαι ὁ ἐν ἐπιφασ. ad quem locum
eruditè explicat Simplicius quid sit πέψις λόγων,
quid ἐμετός· eum vide. Porro vis huius reprehensionis
maxima in voce *alienis* posita, quippe a-
lienissimum est à sapiente, facere aliquid pro-
pter alienam voluptatem. verùm hæc propria
est miseria gloriam sectantium: quod felicitatem
suam in aliena operatione ponunt: hoc est in
voluptate quam capiunt alij ex ipsorum labore.
finem videlicet quo suas actiones, si saperent,
referre debebant, qui sic viuunt ignorant. hæc
Persij mens: quem postea dicturi sumus, ex Stoi-
corum disciplina omnia semper ad suum finem
voluisse referri. Appositissime ad hunc locum
Marcus Antoninus libro vi. Ο φιλόδοξος ἀλλοστείαν
ἐνέργειαν ἰδίον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλόδοξος, ἰδίαν
στῆσιν. ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἰδίαν περὶ ξιν.

Tum vetule auriculis al.) Ioannes Saresberien-
sis libro iii. Porro qui vultum induit alienum, & va-
rias affectuum alternat facies, incolumitati sensuum
assidias parat, & Sordidus auriculis alienis colligit escas.
non puto aliter legisse in Persio: sed de industria
mutasse, & in aliam sententiam torsisse. nam in

voce *vetule* magna emphasis, vt ostendimus. Iuuenalis : *dic senior bulha dignissime.*

Auriculis, quibus & dicas certe perditus ohe.) tantum laboras vt placeas aliorum auribus ? at quibus auribus ? nempe eorum qui adeo sine iudicio laudant quos laudant, vt cogaris vel inuitus id agnoscere : qui sæpe sis expertus, illos tua scripta ita magnificè extollere, vt te, licet vanissimam suppuderet : adeo vt diceres illis ohe : satis est. Verissimè Boëtius de consolat. *qui falsò prædicantur*, ait, *suis ipsi necesse est laudibus erubescant.* hæc Persij mens : de qua miror ne suboluisse quidem tot interpretibus : qui in expositione huius versus mirè nugantur & variè. Quid sit apud Latinos poëtas *dicere ohe*, nemo tam hospes in literis quin sciat. nam qui *ohe* volunt esse *αἰεὶ* bacchantium & lectionem omnium membranarum atque editionum mutant, ne verbo quidem refelli à nobis merentur. nos hunc locum aliter nunquam accepimus : sed postea obseruauimus & verba & sententiam ab Horatio Persium esse mutuatum : vt iam ne mutire quidem aliter sentientibus liceat. Horatij versus attulimus in diatriba de Persiana imitatione Horatij.

quibus & dicas cute perditus ô.) Vetus dictum est, Βάρεσ πὲρ καὶ τί σ' ὄσιν αἰνεῖσθαι λίαν. hoc præcipue verum est in liberalibus ingeniis, quibus molestissimum acroama in os laudari. ideo dixit alius poëta verè : Αἰνοῦμενοι γὰρ οἱ ἀγαθοὶ, τρέπον πινὰ Μισοῦνται αἰνοῦντας, ἐὰν αἰνεῖσθ' ἄγαν. sed quem modestis viris etiam mediocris laudatio, sæpe etiam de-

bita, pudorem exprimit : eum ab hominibus vanis non elicias nisi immodicis encomiis & quæ omnem fidem longè superant : vt si cui pumilano ac Therfiti velis persuadere eum esse gigantem formæ absolutissimæ. ideo Persius de auidissimo gloriæ, & vanissimo loquens, ait, *quibus dicas & tu cute perditus*. propriè vitium corporis hæc verba designant, *cute perditus* : quæ vel de scabioso possumus interpretari, vel de eo qui aqua intercute laboret. sed conuitium corpori dictum, ad animum referri debet : quod in omnibus linguis familiarissimum est. sic etiam *prurire* & *scalpi* similiter transferuntur. conuenientissimum erit, si de hydrope accipias. reuera enim vani & φιλόδοξοι hydrope laborantibus similia patiuntur. Lucilius, *Aquam te credo in animo habere inter cutem*. itaque opinio sui & οἴσος, vocatur hydrops. Sidonius Apollinaris libro ix. ad Faustum : qui Sidonio non communicauerat librum à se editum : *An supercilium tanquam difficilis ac rigidi plosoris extimescebas ? & quanam est cuiquam peritiæ ceruix tanta quæve hydrops, vt etiam tepida vestra non feruentissimis laudibus persequatur ?* sin de scabioso malis, simile erit illi Luciliano :

Tristem & corruptum scabie, & porrigine plenum,

Quò didicisse ? nisi hoc fermentum & quæ semel intus In.) Heic caussam agit ambitiosorum & φιλόδοξων hominum poëta, sub aliena persona. Quis igitur fructus erit studiorum, si is non est, vt per illa ad famā & nomen perueniamus ? hæc illi : éstque particula quinta. Obseruandus au-

tem Persij mos proprius: quoties enim alium inducit sibi aliquid obiiicientem, sic personam alienam sustinet, vt suam interea non ponat. hoc multis locis necessariò obseruandum: velut in isto: nam inde est quod ambitioni & κενοδοξία istorum patrocinians, simul tamen satirico sale eos defricat, ac ridet. patrocinium est ab eius mente cuius personam assumit: irrisus, est ab auctoris mente.

Quo didicisse?) quis est finis studiorum si hic non est? Iam diximus solere Persium ad cõtemplationem reuocare finis cuius caussa hæc omnia fiunt de quo multa inferius. heic igitur ostendit, proposito hoc exemplo, ignotum vulgò esse finem studiorum, & sicut alibi dicit, *quidnam victuri gignamur.*

nisi hoc fermentum.) Volebat dicere is cuius vicem Persius loquitur: nisi scientia quam fuerit aliquis adeptus, proferatur in publicum. Persius σωματικὸς pro scientia dixit, *fermentum* & *caprificus*: quia vt fermentum in massa contineri non potest, quin det significationem sui, eamque feruefaciat, attollat ac tandem rumpat: item caprificus in saxorum commissuris enata impediri nequit quominus saxa disiciat: ita eruditio in animo leui & inanem gloriam ambiente habitare non potest, quin vt fermentum attollat illum atque inflet, & vt caprificus, foras prodire & agnosci laudarique ab omnibus cupiat. Historiam variorum fermentorum, habes apud Plinium: cuius ætate, vel circa, primus

fieri cepit fermentum ex ipsa farina quæ subigitur, priusquam addatur sal. Plato inter ζέσιν & ζύμωσιν non distinguens definit sic: ἢ γλώσσης οὐσίας ἁμοῦ κίνησις καὶ αἴρωσις. sed optimi auctores ad affectus animi hanc vocem trāsferunt. pro ira apud Plautum, esse in fermento. hoc est, θυμοῦ δαυ φλεγμαίνειν ὑπὸ χολῆς. Iuuenalis, -- accipe & istud

Fermentum tibi habe. -- hoc est, indignandi causas. simillime Hebræi γῆν quod fermentare est, pro turgere ira, & βιάζεσθαι accipiunt. dicitur & de aliis affectibus etiam in sacris libris, tum etiam aliorum auctorum: quia fere παθήματα sunt οἰδήματα & φισοῖ. Prudentius: *Cum fermentati turgescant mores.* frequens vox in Nouo instrumento.

& quæ semel intus Innata est.) Non displiceat simul. nam cum doctrina simul ingeneratur ac crescit in horum animis gloriæ titillatio. sed aliter omnes membranæ: nec muto.

rupto iecore.) Non constant sibi veteres in assignandis sedibus cuique affectui: nam pudorem, verbi gratia, modò in oculis habitare dicunt, modò in fronte. sic & amorem vanæ gloriæ, modò in pulmone collocant: Persius, *pulmonem rumpere ventis.* modò in iecore, vt heic: mox etiam, -- *neque enim mihi cornea fibra:*

ἢ πᾶν ἀφιλόδηγός εἰμι. Dio Chrysostomus, in Diogene, aut de virtute, loquens de Hercule: τὸν Περμηδέα, σφιστῶ πῆλα ἐμοὶ δοκεῖν καταλαβὼν ὑπὸ δόξης ἀπολλύμενον, καὶ νῦν μὲ οἰδοῦντος αὐτῶ καὶ ἀίχροντος ἢ ἡπατος, ὅποτε ἐπιμνήστω. πάλιν ἢ φθίνοντος ὅποτε ψέζον αὐτῶ.

ἐλεήσεις καὶ φοβήσεις, ἐπιπύσει τὴν πύφον. Est & intelligendi fons ac sapiendi. in quinta :

Quod latet arcana non enarrabile fibra. notissimus verficulus est, en cor Zenodoti iecur Crateris.

exierit caprificus.) fico sterili saxa disfici omnes norunt, vel ex poetarum testimoniis. sed non sola caprificus id potest. Seneca Naturalium quaest. libro II. de spiritu & aëris intensione loquens : *Consideremus quam ingentem vim per occultum agat. Paruula semina, & quorum exilitas in commissura lapidum vix locum inuenit, in tantum conualescunt, ut ingentia saxa distrahant & monumenta dissoluant : scopulos rupesque radices minutissima ac tenuissima. Hoc quid est aliud quam intensio spiritus, sine qua nihil validum, & contra quam nihil validum est ?* Proclus apud Epiphanium contra Origenem deficus grano idem dicit, & fusè explicat, non de caprifici : quam arborem Græci ἐείνεον vel ὄλωδον, Messenij τράζον vocabant. etiam hederæ vis eadem. in Bæoticis narrat Pausanias Mineræ templum Alalcomenis sua ætate concidisse, cum innata hedera in commissuris saxorum ea disiecisset. de virgultis idem potest obseruari. Cassiodorus libro II. ad Aloisum architectum : *Virgulta quoque noxia importunitate nascentia, cuiuslibet cespitibus auferantur : ne radicum quidam capilli paulatim turgentibus, fabricarum visceribus inserantur, & more vipereo prolem sibi sæcunditate contraria nueriant, vnde se compago casura disrumpat.*

En pallor semiúmque ! ô mores !) Sexta particula interpretationem & dignationem Persij con-

tinens, ob vanitatem istorum. Ergóne, ait, in ea tempora deuenimus, vt nō in alium finem literis insudetur, quam ad ostentationem ingenij?

O pallor.) in tertia: Hoc est quod palles: Quintilianus septima institutione: nemo expectet, vt alieno tantum labore sit disertus: vigilandum ducat, iterum enitendum, pallendum. Palloris huius duas causas affert Philo: laboris assiduitatem, & spem incertam finem optatum consequendi: ait in Allegoriis, ἄχρῳ οἱ ἐν ἀσκήσει, διὰ τε τὸν πρῦχοντα πόνον καὶ διὰ δῆος τῆ μη πυχρῖν αὐ ἴσως τῆ κατ' ἐυχρῶ τέλοισ. omittit præcipuam causam, corporis incuriam & genij defraudationem: quæ fuit veterum contentio in studiis admiratione digna. describit multis Aretæus capite de affectibus stomachi, libro De diuturnis morbis. legant studiosi illum locum, est enim elegantissimus & plane memorabilis. ibi igitur de abstinentia vel potius fame veterum eruditorum loquens, inter cætera hæc scribit. οἷσιν ἰσχυρῶς μὲν διαίτης, ἀδρῆς καὶ ποικίλης, λιγῶς δὲ ἢ τροφῆς, καὶ ὕδωρ ποτῶν, καὶ ἐν ὕπνῳ αὐπνίῃ. his, inquit, contemptus inest victus copiosi ac varij: pro cibo est fames: pro potu est aqua, pro somno insomnia. Persius tangit in tertia: -- cur quis non prandeat hoc est.

seniumque.) Aretæus ibidem: τοῖσδε οὐκ τακιδῶν μὲν τῶ σκλήρωτος, ἀχρῶσι, καὶ ἐν νεότητι μεγαλῶσι, καὶ ἐν ἐνοίῃσι κωφοῖ, ψυχρῶ δὲ ἀμειδέες, ἀμείλιχοι. comitatur hos corporis tabes: sunt pallidi, in iuuentute senes, ob cogitationem muti, animo à risu alieno, insuaues, & incommodi. ita scribendum est: nam in editis libris pro κωφῶν ridiculo errore κωφοῖ scri-

ptum est. id vult quod aliis verbis expressum à Persio: *Obstipo capite, & figentes lumine terram.* nam qui in alicuius rei cogitatione sunt toti, nec vident nec audiunt: quod exemplo suo probavit Archimedes. *senium* est non solum properata & *αετώως* senectus, cuius meminit Aretæus: sed *κακουχία* illuuias & pædor. in sexta,

-----*vsque recusam*

Curvus ob id *minui* senio, aut *cœnare sine vncto*. & hominem odiosum & *δυχερὴν* vocabant *senium*. Lucilius: *In numero quorum nunc primus Trebellius multum Obmarcescebat, febris, senium, vomitus, pus.* vide ad sextam.

ô *mores!*) imitatur M. Tullium in Catilinam. Martialis:

Dixerat ô mores, ô tempora Tullius olim.

Vsque adeone Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?) Consentunt omnes auctores sapientiæ, eum qui vitam rectè & sapienter instituat, nihil quicquam suscipere aut facere opinionioni ac famæ seruientem. passim leges apud Græcos philosophos: *ὁ σοφὸς ἑδὲν ἐπιτηδεύει ἢ ἀεζῆται ἢ εὐδοκίμειν χάεν.* incipiens è contrario, nullius rei, quamuis honestæ ac pulchræ studio ducitur, nisi persuasus sit eam sibi vtilitatem & gloriam allaturam. id verò aliter fieri non potest, quàm si notum aliis fuerit, scire ipsum quod sciat. Dio Chrysostomus in Rhodiaca: *οὐδεὶς αἰρεῖται τῶν πολλῶν, ὃ, τι αὐτῷ οἴηται βελλὸν εἶναι μόνον αὐτὸ πεπεσέχθαι, μηδένα δὲ εἶναι.* multa disputat in hanc sententiam Marcus Antoninus libro xiv. & re-

fert Eustathius in *Οδωσ. Α.* veteris cuiusdam dictum : *Μηδὲν ἐθέλω καλῶν ἔχειν ἀγνώστον*: negat velle inesse sibi aliquid pulchrum & honestum, quo se præditum esse alij ignorent. Hi sunt quos Græci dicunt *ὀπδεικταῖν* & *φανηπαῖν*: cuius contrarium est, disciplinis incumbere propter ipsas, & *ἀνεπιφροσύτως*: quod doctum se scribit Marcus Imper. à Sexto philosopho. & præcipitur omnibus ab Epicteto : *μηδὲν βούλει δοκεῖν ὀπίσθασθαι*. Gregorius Nazianzenus, *τὸ δεικνῖν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ὡσπερ οὐδὲ ὄναρ ἀλλότριον*. Plutarchus inter signa profectus hunc quoque ponit, velle facere quod rectum est: neque id velle sciri, & vt ipse loquitur, fores non spectare. Origo erroris huius quem heic carpit Persius, est, quod finem actionum suarum male statuerent: in fama nempe vulgi & lingua hominum: qui finis nugatorius est, & inanis ac ventosus. extat B. Augustini grauis epistola, qua Dioscorum hoc insanix genere cum vulgo insanientem, seuerè castigat allato etiam hoc Persij loco.

Scire tuum nihil est.) non iuuat, nihil valet. formula contemnendi. Clemens Alexandrinus: *τῇ κερδοδξίᾳ ὀπλέγετε, Ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ' οὐδὲν ἢ τ' ἀρεθ.* dicebant & *Οὐδεὶς τέπε λόγος*. vt in veteri prouerbio, *Τῆς λανθανούσης μοισικῆς οὐδεὶς λόγος*. ita olim concinnabamus, quod Suetonius vertit, *Occultæ musicæ nullus est respectus*.

At pulchrum est digito monstrari.) Septima particula, aliã eiusdem farinae obiectionem completens ex persona collocutoris. *digito monstrari,*

δακτυλόδεικτος. quo verbo Philo vsus atque alij. monstrabilis δακτυλόδεικτος. Sidonius libro III. ob omnia felicitatis naturaeque bona monstrabilis. vel ἐπισημος.

Ten' cirratorum centum dictata fuisse, Pro nihilo pendas?) Mos veterum ludimagistrorum erat, vt discipulis suis non eorum tantum auctorum scripta praelegerent, quos vetustas commendaret, sed etiam nobilissimi cuiusque æqualium suorum. Marcus Tullius ad Q. fratrem. *Alterum est de Caluanti Marij oratione quo ! scribis: miror tibi placere me ad ipsum rescribere: praesertim cum illam nemo lecturus sit, si ego nihil rescripsero: meam in illum pueri omnes tanquam dictata perdiscant.* videntur hoc docti viri excogitasse, & studiosi expectiisse, quo facilius in notitiam hominum peruenirent. quare narrat Eusebius libro IX. Maximum tyrannum & acerrimum Christianismi hostem, literas sub Pilati nomine confictas, cōtumeliarum in Seruatorem mundi plenas, ludimagistris tradidisse, in scholis praelegendas. *cirratos* dici pueros qui ludum frequentant, item *capillatos & crinitos*, etiam pueri sciunt. Hieronymus Aduersus Rufinum: *quasi non cirratorum turba Milesiorum in scholis fragmenta decantet.* vide eundem in Apologetico ad Domnionem, vbi hoc loco utitur.

ecce inter pocula quærunt Romulidae saturi.) In hac parte octaua satiricum cachinnum poëta exercet, vt istis qui laudari sua poëmata à Nerone & proceribus tanti aestimabant, rei vanitatem
osten-

ostenderēt. Docet igitur, non inter res serias, sed inter oblectamenta literas haberi à plerisque magnatum: ac laudari quidem ab iis poëtas, & encomiis maximis ornari: sed inter pocula & in vino: vt facilè omnes intelligant quanti laudationes istæ fieri debeant; à parum sobriis & madidis profectæ. Ingeniosè autem Persius rem ob oculos sic ponit, vt horû hominum vanitas manifestissimè appareat.

inter pocula.) Vetus hic mos & à Græcis acceptus: sed hoc oblectandi sui causâ, non vt accuratius quicquam tractarent. Hieronymus aduersus Rufinum. *Quaeso te, amice charissime, huiusmodi deliramenta dimittas, & prandiorum cœnarûmque fabulas, pro argumento non teneas veritatis.*

Romulidæ saturi.) nec viri solum, sed etiam fœminæ. Iuuenalis in sexta:

*Illa tamen grauior, quæ cum discutere cepit,
Laudat Virgilium, peritura ignoscit Elisæ,
Committit vates & comparat: inde Maronem,
Atque alia parte in tyutina suspendit Homerum.*

Hic aliquis cui circum humeros hyacinthina lena est.) Erat moris vt in missuum interuallis, aut remotis mensis, aliquis conuiuiarum. vel memoriter, vel de scripto p̄iorum alicuius poëtae recitaret: vnde mox conuiuibus ansa fabulandi nascebatur. hoc nunc facit iste inter delicatos delicatulus, cui circum humeros hyacinthina lena est. vestis triclinaris mollior & coloris exquisiti argumentum est solutorum morum. satis constat eætate qui elegantiores videri volebant cœnato-

ria & vniuersam vestem tricliniarem splendissimam habuisse. in dibapha igitur purpura, & in coccinis aut hyacinthinis discumbebant. Petronius Arbiter : *Vestimenta mea accubitoria perdidit, qua mihi natali meo denotauerat cliens quidam, Tyria sine dubio, sed iam semel lota.* sic iste in hyacinthina veste accubitoria accumbit. *lena* enim hoc loco *λευκίνηπιδε* vestem hibernam designat : etsi non id propriè significat. color hyacinthi suaue rubentis proprius magnatum in vestibus : idque iam olim : nam in Sapiencia Siracidæ capite XL. opponuntur *ὁ ὑάκινθον φορῶν* & *ὁ αἰμόλιον*. quid ? quod etiam hyacinthinas comas feminarum lasciuarum legere est ? adeo in deliciis erat ille color. exemplum habes apud Lucianum in Rhetorum mag. *hyacinthina* autem legitur constanter in omnibus codicibus ac membranis antiquissimis meis, Puteani, atque Bongarsij. imitatus hunc versum Claudianus de bello Getico :

Hic aliquis grauiornatu cui plurima dictis

Consiliisque fides.--- & Persius in III.

Hic aliquis de gente hircosa centurionum.

Rancidulum quiddam balba de nare locutus.) quod supra dicebat recitatores suorum operum vocem frangere solitos, & ad muliebrem sonum torquere : id nunc docet etiam à proceribus seruatum, si quando animi causa poetarum carmina legerent vel recitarent. *Rancor* est certarum rerum diutius asseruatarum corruptus odor : veteres magistri vertunt *ταγγόν*, quod oleo vitiatum proprium. sic *olei rancor*, apud Latinos : sed di-

çitur & de aliis. inde transfertur ad res ingratas,
& deformes: planè vt *οὐραϊς* apud Græcos ad
quamlibet *ἀνδρῶν καὶ θυγῆταιν*. Martialis:

Qui sic rancidulo loquatur ore.

balba de nare.) duriore translatione vsus, na-
ri tribuit, quod linguæ conuenit. balbuties e-
nim vitium est linguæ peculiare. sed poëta mul-
ta vitia congestim ponit, quod loquatur rancidè,
quod balbè, quod de nare. quæ caue sic accepe-
ris vt verba sonant: hoc enim solùm voluit si-
gnificare, naturalem vocis modum ab istis effæ-
minari. *de nare* loqui dicuntur, quibus spiritus
qui per nares exit, non liberè fluit, ob angustiam
tramitis.

Phyllidas Hypsipylas, ratum & plorabile si quid.)
Omnia reprehendit: quod animi tantum caussa
sacra Musarum attingerent: quod vocem turpi-
ter fingerent: & quod non Homeri nec Virgi-
lij aut veterum tragicorum, vel omnino alicui-
us masculi poëtæ carminibus se oblectarent:
sed tenera adamarent poëmata non magnæ rei:
puta elegias de infelicibus amoribus Phyllidis
aut Hypsipylæ, & similia alia. vnum enim ponit
exemplum pro omnibus. *plorabilia ratum* quid
aliud interpreteris quàm elegias? quod carmen
esse querulum & aptum plorantibus, sciunt &
qui nondum asse lauantur. ideo sequitur,

-----non si qua elegidia crudi

Dictarunt proceres. ---- quid? Phyllis &
Hypsipyle an non elegiis aptæ materiæ? an non
inter Nasonis epistolas vna est Phyllidis ad De-

mophoontem, altera Hypsipylæ ad Iasonem; hæc dubio procul ita perspicua, vt aliter interpretantibus silere liceat.

Et plorabile si quid Eliquat.) Claudianus in Eutropium, --*verbisque sonat plorabile quiddam Vltra nequitiam fractis.* ---- *eliquat* translatum à metallis & id genus rebus, quæ natura sua compactæ sunt & duræ: cùm liquantur mollescunt & corrumpuntur. sic isti vocem quam à natura acceperant virilem, delicatam reddunt ac fœmineam. sed variè hoc verbum capitur. aliquando pro liquorem exprimere, vt apud B. Cyprianum, *de saxo durissimo oleum eliquare.* idem alibi, *eliquamus in vobis dulcedinem charitatis, vt hæreat palato nostro Et visceribus sapor dilectionis infusus.* interdum pro purgare & liquidum reddere. Seneca *Quæst. natur. lib. III. de quodam fonte, fœda quedam turbidus ex intimo fundit, donec liberatus eliquatusque est.* vnde & pro exponere accipitur. Augustinus *epist. XXII. Sed prius opus est eliquare, quomodo sententiam tuam recipiam.*

Et tenero supplantat verba palato.) vocem naturalem ac robustam arte frangit ac corrumpit. palæstræ verba sunt *supplantare, subneruare, υποσκελίζειν, περιπιζειν*: quæ venustè ad ea significanda transferuntur, quæ non ex vera virtute fiunt: *verba supplantare palato*, est, non bene nec plenè pronuntiare, sed molliter palato illidere. in formanda voce palatum est quasi *ἵψειον*: at plectri loco est *ὁ γαρφαριών*, vt explicat Galenus. Sidonius Apollinaris libro IX. diuersum ab hoc vi-

tium pronuntiationis notat, cum ait, *orationem salebrosas passam iuncturas, per cameram palati volutatam balbutire.*

Affensere viri:) qui *pro* poëta recitabat, illud agebat, ut mollia carmina molliter pronuntiaret: laudant reliqui utrumque & vocem & carmen. atque illi thiasotæ suo assentiuntur, pulcerrimum esse carmen quod recitavit. effunduntur igitur omnes paulatim in auctoris tam bonorum versuum laudationem. quod si viro- rum grauium id iudicium esset, non temeraria vox malè sanorum, prorsus felix talibus encomiis erat poëta ille prædicandus. nunc quia ab illaudatis laus illa proficiscitur, falsè Perſius eos deridet.

nunc non cinis ille poëta Felix?) annon iustam hîc poëta causam habet, cur certam fiduciam concipiat, de fama nominis sui etiam ultra cineres ac post obitum mansura?

non leuior cippus nunc imprimi offa?) Virgilium imitatur, apud quem ait Cornelius Gallus poëta, --- *ô mihi tum quàm molliter offa quiescant*
Vestra meos olim si fistula dicat amores.

Ridere lubet veterum stultitiam: qui amicorum defunctorum urnis cippos & columnas marmoreas cum imponerent, optabant tamen iisdem terram leuem. notissima formula est ad quam Perſius alludit. iidem contra, inimicis quorum memoriæ non fauebant, nullum saxum imponebant, & grauem tamen terram, atque ut pondere vrgerentur, optabant. Tibullus;

Quisquis es, infelix, urgeat ossa lapis.

Propertius

Urgeat hunc supra, vis caprifice tua. τῶ ἰμ-
primit Græci verbi ἐπίστυμα vim expressit.

Laudant cōmuniute. primo assentiuntur laudan-
ti: deinde ipsi laudant: nempe vbi plus poti ca-
lidiores & alacriores sunt facti. plane hic locus
est eximius.

nunc non è manibus illis, Nunc non è t.) Vete-
res Græci ac Latini, quorum felicitatem plus
quam humanam volebant videri, dicebant de
viuis, ex eorum vestigiis flores nasci: vel terram
sponte sua in illorum honorem flores produce-
re: de mortuis ex ipsorum tumulis suauè olentes
quosque flores erumpere. quæ sententiæ ex ve-
teri more sunt ortæ aspergendi floribus, hono-
ris causa & fauoris: quod Græcis est φυλλοβολεῖν,
de quo multa ad Suetonium notabamus. hinc
illud Virgilij de puero Salonino,

Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores.

cui geminum votum apud Persium in secunda:

--- *quicquid calcauerit hinc rosa fiat.* & si-
milia his passim, quæ putidum sit adnotare. hinc
etiam est, quod ver perpetuum optabant suorum
tumulis, eoque frui perpetuò manes bonorum
credebant. Iuuenalis,

Dij maiorum umbris tenuem & sine pondere terram

Spirantésque crocos, & in vrna perpetuum ver.

inde vernare pro continua felicitate vti apud
multos scriptores. ~~Utantur tunc in tumulis suis~~

~~ita ut in eorum cunabulis flores erumpant~~

~~ἡ δὲ ἰσχυρὴ ἀρκετοῦ ἀνεπίσημοῦ εἰς ἡμᾶς
 ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἀσέβητον ἔσθαι. γὰρ ἡ ἀσέβεια
 ἡμεῖς, ὡς ἔχει ἡ βία, ἀνεπίσημοι. Ἐπεὶ οὖν
 ἡμεῖς, οὐκ ἔχομεν ἀσέβητον ἔσθαι, ἀλλὰ
 ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἀσέβητον ἔσθαι, ἀλλὰ~~
 singularare in morte Hieronymi viri maximi, quod
 recedente eius anima dicitur flagrantissimus o-
 dor subsecutus, & per dies non modicè durasse.
 non dissimilis apud Plutarchum De oraculorum
 defectu narratio, de illo miraculoso homine, ex
 cuius ore loquentis suauissimus odor manabat.

fortunatæque fauilla.) κατὰ γῆρας in voce fauilla,
 propriè enim est cinis callidus fouens ignem, &
 vt poëtæ dicunt σπέρμα πυρός.

rides, ait, & nimis vncis Naribus indulges.)
 Nona pars: in qua αἰδῦποφέρει hic malorum caus-
 farum patronus, sine causa Persium cachinnari
 & rem non ridendam ridere: quippe communi
 quodam consensu omnes mortales, & viuis sibi
 celebritatē nominis optare, & defunctis famam
 perennem. cur igitur contemnit Persius eum
 honorem quem poëtis Romani proceres defe-
 runt? ait constanter membranæ, non ais.

os populi.) τὸ δὲ σώματος εἶναι: quod dixit En-
 nius, -- volito viuis per ora virum.

& cedro digna locutus.) Athanasius: ἢ κέδρος ἀ-
 κρετικῶ ποιεῖ τῶν σικωλῆκων τὴν κεδρεΐαν. apud Mar-
 cellum empiricum sæpe fit mentio cedriæ libra-
 riorum, quæ aliis dicitur cedriū, libros enim eo
 liquore quem cedrus exsudat, linebant: quia res
 vinctæ cedrio, à tineis & carie non læduntur. Lu-

cianus aduersus indoctrinum : τὰ βιβλία ἀνεκτίθεις αἰεὶ,
 καὶ ἀπολλᾶς, καὶ ἀφροσύνης, καὶ δειφῆς τῷ χρόνῳ καὶ τῷ κέδρῳ.
 Vide Plinium libro *xiiii.* cap. *xiii.* & eo priorem
 Vitruuium, libro *xi.* cap. *ix.* Nec solam cedria
 vngi soliti melioris notæ libri, sed etiam in ar-
 culis materiæ cedrinæ seruari; ac fortasse etiam
 tabulis cedrinis amiciri à bibliopegis propter æ-
 ternitatem, vt loquitur Vitruuius,

nec scombros metuentia carmina nec thus.) Sido-
 nius de cartha vbi versus suos exarauerat:

*Quæ scombros meritò pipérque portet:
 Nam quisnam deus hoc dabit, relicta
 Vt vel suscipiat bonos odores?*

vbi venustè alludit ad Græcorum prouerbium,
 si pereundum, ἐξ ἀξίου γουῦ ξύλου.

Quisquis es ô modo quem ex aduerso dicere feci.)
 Decima hîc pars incipit τὴν περὶ τῶν μέλων : in qua
 Persius non vt salebrosus poëta, quod isti aiunt,
 saluatim & leuiter : sed grauiter & more philo-
 sophorum accuratissimè superiori obiectioni
 respondet. Primùm distinctione vtitur è philo-
 sophiæ penetralibus petita : docens aliud esse
 gloriam sectari tanquam finem actionum sua-
 rum : & eandem probare tanquam ἐπακολουθήσια
 & vt Stoici vocabant ἐπιθήνημα quoddam τῶν κα-
 τὰ φύσιν ἀρετῶν, & gratam atque amabilem virtutum
 omnium comitem, illos igitur tota via à recta
 ratione aberrare, qui ad gloriam, ceu ad scopum
 vnicum collimarent : non illos qui laudem ho-
 nestis artibus partem in bonis & expetendis, aut
 certè sumendis censerent : quod & se facere in-

genuè profitetur. Deinde aliam distinctionem subiungit veræ solidæque laudis & falsæ atque inanis : nam vanas futiles atque cachinno satirico dignissimas esse eas laudationes de quibus **egit**, duplici via probat: priùs quidem à persona laudantium : qui sine iudicio bonos malosque poëtas acclamationibus illis suis insanis prosequerentur : tum autem à persona eorum qui laudabantur : quos arguit non virtute & recta via ad famam grassari : sed obliquis itineribus & artibus fœdissimis: adeo quidem vt illis ipsis irrisui essent, qui corrogati & munusculis deliniti solebant ipsos laudare.

si forte quid aptius exit.) Singularem modestiam suam vir diuinus vbique ostendit : heic verò quot illius argumenta ἐπισώρευση? ab eadem mente est etiam verbum *exit*, quod de opere dicitur studio & labore ad finē perducto. nō de iis quæ vt in prologo dicebat de poëtis μουσοπιατικτοῖς, repēte & Musarū sola inspiratione proueniunt. apud Senecam epist. xci. *festinare & lente exire* sunt contraria. Horat. *cur vrceus exit?* Seneca, *Aliquo vel casu vel exercitatione exhibunt recta*, id est, finem rectum consequentur : nam *exire* est πλειούδα, sic tela exit, cum detexta à iugo deponitur, & vt dicam cum Theocrito, ἡ τελαίνα ἀφ' ἰσῶν. Lactantius, *per ipsas difficultates nobis ex-eundum est, qui ad summum bonum tendimus.* & heic *exire* ad finem ac metam peruenire est. contraria notione aliquando accipitur : vt in quinta,

----- momento turbinis exit.

Quando hæc rara avis est.) Non habet hunc versum codex Bongarsij: at Puteani habet, & omnes alij quæ editi quæ inediti. hæc non hoc iidem codices rectè.

Laudari metuum.) Stoici enim bonam famam non negligebant: sed inter res indifferentes quidem, sed tamen præpositas numerabant. ἀδιαφόρων duo genera illis erant, περιτρώα & ἀποπεριτρώα. περιτρώα in triplici distinctione versari docebant: circa animum, corpus, aut res externas. Laërtius in Zenone: λέγουσιν ἀδιάφορα περιτρώα ἐπὶ τῷ ἐκτὸς, πλούτον, δόξαν, εὐχρίαν καὶ τὰ ὅμοια. sed de fama dissenferunt Stoici: aliis, propter se præpositam & sumendam esse dicentibus, quod Carneadi placebat: aliis non propter se, verum propter aliquam vtilitatem: qua detracta, dicebat Chrysippus, ne digitum quidem εὐδοξίας χείρι esse porrigendum. plura M. Tullius in libro de finibus III. & præclarè ac sapienter Galenus initio libri septimi Therapeut. Eos autem qui ὑπεροφημίαν, id est claritatem quæ post mortem contingit, negarent bonum esse, refellit Seneca epistola CII. Marcus Imperator, libro IV. τίς ἔστι καὶ ὅστιν ὅλως τὸ ἀκίμησον ἢ ὅλον κενόν.

neque enim mihi cornea fibra.) etfi ἀπαθεῖς audimus nos Stoici, amorem tamen non exuimus bonæ famæ: sed tangit & nos ea cura. *fibra* heic est cor: item in quinta,

Quod latet arcana non enarrabile fibra.

licet insint fibræ etiam aliis partibus naturalibus, vitalibus. at sedem intelligentiæ & cæte-

rarum animi facultatum creditum est etiam Chryssippo & aliis Stoicis esse cor: de quo disputat multa Galenus in libris de dogmatis Platonis & Hippocratis. idem sæpe docet præsertim in libris De usu partium, corpora, aut partes corporis duras, pene esse sine sensu. in tertio scribit τὸ ἐγάτως σκληρὸν ἔγγισ' ἢ κεν ἀναισθησίας ἀνάσκη. cuius rei demonstratio est apud Platonem in Theæteto, & Aristotelem in secundo De anima. Iure igitur Persius ei quem voluit intelligi ἀναισθητον, honestarum rerum intelligētia & amore carentem, tribuit cor prædurum. fibræ enim posuit pro corde, vt diximus. fibræ autem cordis sunt illæ quidem duræ, hoc est omnibus aliis duriores: sapientissimus enim ille ἀριστοτέλης prouidit, ne facillè possent lædi: ideo καὶ σκληρότητι καὶ τόνῳ καὶ τῇ ξυμπάσει ῥώμῃ καὶ δυνάμει πολὺ δή τι παρ' ἁλλήλοισιν αἰ τῆς καρδίας ἴνες ἀπασῶν τῶν ἄλλων, ait Galenus in vi. De usu part. at præduræ tamen non sunt, ne plane fierent ἀπαθεῖς, ac sine sensu. cornea heic pro valde dura. Catullus, corpora sicciora cornu. apud Dionem Chrysostomum κερρατοποιεῖν τὰ βλέφαρα, cornea reddere siue dura. Sidonius in tertio Ep. cornea crura, cornea substantia. idem Persium imitatus Gelonis tribuit initio libri iv. corda cornea, fibrásque glaciales. imitatur & alibi, vt libro viii.

Saxa & robora, corneásque fibras,

Mollit dulciloqua canorus arte.

at Persius Homerum videtur: cuius est versus de Vlysse vxorem post annum vigesimum sine

ullo animi motu intuente,

ὄφθαλμὸς δὲ ὡσεὶ κέρας ἔσται, ἢ ὀπίσθησεν.

etiam vulgò Romæ corneos vocabant τῶν ἀπαθείς,
& humanis affectibus carentes, & quibus natu-
ra concreta essent ossa, vt scribit Plinius lib. vii.
cap. xix. vulgò Græci homines in affectibus len-
tos vocabant de nominibus lignorum prædu-
rorum ilicis & aceris, πεινίους ἢ σπενδαμίνους: Sy-
nefius: τῶ λοιποῦ σπενδαμίνῳ μοι ἢ ἀκλινεστέρα σιῶ-
σιδε. id est, amoris vestro non ita vt antea indul-
gebo.

*Sed recti, finemque extremumque esse recusato Eu-
ge tuum & belle.*) Laudem, inquit, non respuo:
sed pro fine & ultimo scopo eam mihi propone-
re nolo. Omnino Stoicum sapientem ex his fa-
cilè agnoscas: vitur enim distinctione Stoico-
rum, sine cuius notitia hunc locum bene inter-
pretari non est. Heic verò obseruari à studiosis
Persij volumus, si ex antiqua eius vita nescire-
mus, aut conici aliunde non posset, Stoicæ di-
sciplinæ hunc fuisse alumnum: tamen ex eo li-
quidò potuisse nobis constare, quod subinde ad
finis contemplationem nos reuocat. Consenti-
unt sanè omnes sapientiæ magistri, doctrinæ
moralis esse principium, maximèque necessa-
rium illud caput, quo totius vitæ propositum,
hoc est finis & summum hominis bonum con-
stituitur. hoc enim qui norit vnicum probè,
omnia eum rectè facturum, hoc est sapientem
futurum, Marcus Tullius ait in v. de finibus:
cognitis rerum finibus, cum intelligitur quid sit & bo-

porum extremum & malorum, inuenta vitæ via est, conformatiōq. omnium officiorum. & sæpe alibi, idem & Dio Chrysoftomus in tertia de gloria: ὁ πῶς εἰς πρὸς τὴν ὁρῶντα, καὶ τὴν βουλόμενον πάντα τὰ ἄλλα καὶ πρὸς πρῶτον, καὶ οἰκονομεῖν, ἅπαντα αὐτῷ ἡδὴ καλῶς διασχεπτῆται, καὶ τὰ μείζων δοκῶντα καὶ τὰ μικρότερα. Galenus quoque seriò affirmat, in consideratione finis causam effectricem sitam esse humanæ felicitatis: ἐν τῇ πρὸς τέλος σκέψει τὸ κύριον ὅτι τῆς ἀνθρώπινος εὐδαιμονίας. ibidem vocat τὴν πρὸς τέλος ἐπιβολὴν ῥίζαν. vnde oriuntur benefacta & secus. Cicero similiter, *stirpem*. cùm igitur philosophia quæ ad mores spectat sit duplex, dogmatica & parænetica, priorem illam quæ velut basis est cui altera incumbit, sapientissimus quisque orsus est à disputatione de fine: quod ante omnes fecisse summum philosophum initio Nicomacheorum videmus. Nos verò putamus ἢ ἀρετὴν factum illud ab Hebræo sapiente, qui regem librorum, Psalmos regis poëtæ & paucorum aliorum, in ordinem redegit, vt cæteris omnibus eum anteponeret quo hæc de fine quæstio luculenter, et si verbis non multis, explicatur. Sed omnium maximè in hac quæstione immorati sunt Stoici, quod ex Cicerone, Seneca & Græcorum fragmentis satis constat. hinc est quod toties Persius in tam paucis versibus finis meminit: velut hoc loco, & in secunda:

Quid inuat hoc, nostros templis immittere mores?

hoc est, quo fine hoc facimus? in tertia,

Est aliquid quò tendis & in quod dirigis arcum?

iterum,

*Iure etenim id summum, quid dexter senio ferret
Scire erat in voto. ---- in quinta,*

--petite hinc iuuenésque senésque

Finem animo certum, ----

Heic verò

Persius non solùm finis meminit, verùm etiam Stoicorum distinctionem adhibet, vt monitori suo os obturaret. Dicebat ille errare Persium, qui laudem præclaris ingeniis delatam flocci faceret: respondet, non aspernari se quidem ingenij famam: sed non pluris quàm par sit eam æstimare: pro fine igitur eam non habere, qui nullus sit alius præter summum bonum: sed inter *εὐδαιμόνεια* ducere, quorum adeptio nullum ad beatam vitam momentum afferret. hanc rerum differentiam quomodo Stoici explicarent, paulò antè attigimus. est huic ad finis & alia distinctio scholæ eiusdem, inter *οἰκείον τέλος*, siue *τέλος*, & *ἐπιθυμία*. quædam enim, vt voluptatem, non propter sui naturam assumi docebant, sed tanquam accessionis vice. hæc Laërtius. Seneca De beata vita ita expressit capite ix. *Sicut in aruo quod segeti profcissum est, aliquid flores internascuntur, non tamen huic herbule, quamuis delectet oculos tantum operis insumitum est: aliud fuit serenti propositum, hoc superuenit: sic voluptas non est merces, nec caussa virtutis, sed accessio.* quod Græcis Stoicis *ἐπιθυμία* & *ἐπιθυμία*, Senecæ superuenire, & accessio. aliter M. Tullius. Cæterum non Stoicorum est inuentum hæc distinctio, vt multis placet: sed & rem & verba ab Aristotele sunt mutuati: nam quod

illi ἐπιθρόνημα, maximus philosophorum ἐπιθρό-
 μον τέλος. vt in Nicomacheorum vltimo, capite
 quarto: τελῶϊ, inquit, πῶ ἐνέργειαν ἢ ἡδονὴν οὐχ ὡς
 ἢ ἕξις ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ὡς ἐπιθρονομίον τι τέλος. οἶον
 τοῖς ἀκμαίοις ἢ ἄρα. idem & de gloria sentiendum.
 recti finem extremūque dixit pro τ' ἀγαθὸν ὅσῳ ὄσῳ
 τέλος κ' ἔσται. rectum est τὸ καλὸν vel ἀγαθόν. recti
 finis, τὸ καλλίστον vel ἀεισόν. simile est cūm ὅσῳ κάλλους
 ponitur pro κάλλιστος, ὅσῳ πενίας, pauperissimus. præ-
 clare & nos in idiomate nostro res in suo genere
 præstantes, tanquam finem vltimum assecutas
 vocamus fines siue finitas, vt pannum, telam &
 similia. ita Græci τελείας à τέλος.

Euge tuum & belle.) laudationem, præsertim
 tuam. sic accipiendum, ne videatur de inani fa-
 ma solūm sentire, cūm negat esse finem.

nam belle hoc excute totum.) vide & seriò ex-
 pende quam dignæ sint quæ expetantur lauda-
 tiones ab istis profectæ. *belle totum* valet hic, cun-
 ctos illos qui laudantur, & quasi orbem illorum
 vniuersum. *excute*, ἐκπινάσειν. heic pro singula
 seorsum considerare. de Iliade Attij suprâ. recē-
 tem poëtam, non veterem tragicum intelligi in-
 dubitatum est.

ebria veratro.) hoc est quam illi expressit non
 copia ingenij; ἀφύης enim & ineptus poëta erat:
 sed labor improbus ac gloriolæ pruritus, & si
 quæ alia sunt infeliciū ingeniorum irritamen-
 ta. cum alia autem excitando ingenio tardo va-
 lent, tum etiam interdum pharmaca, inque his
 veratrum. clarum vel exemplo Carneadis Aca-

demici, qui solitus elleboro purgari, quoties cum Zenone Stoico res illi erat futura. iamque ea res in morem studiosorum transferat. Plinius libro xxv. cap. v. *Candidum purgat, vomitione, causâsque morborum extrahit: quondam terribile, postea tam promiscuum, ut plerique studiosorum gratia ad providenda acrius quæ commentabantur sumfstaucrint.* Ilias, igitur veratro ebria, siue plena, Persio dicitur, ad quam scribendam multa portione ellebori Attio fuerit opus. quod certum est argumentum infelicis poetæ: quia veri poetæ naturæ munere fiunt, inquit Pindarus: hæc verò destituti & solo studio freti, corui loquaces euadunt, non poetæ. sic ille Olympionic. oda II. σοφὸς ὁ πολλὰ εἰδὼς φύσιν μαδόντες ἢ λάβροι παγγλωσσίᾳ κόρητες ὡς ἀκραντα γαρύετον. aliis verbis sententiam eandem sæpe expressit, magniloquus ille poetæ, naturam ubique attollens, artem verò deprimens. lege septimam & nonam eius libri odam. in tertia etiam Nemeonicarum *Ἰεφλωϊσὶ ἀνδρας*, & imperfectos nec germanos poetæ, qui arte fiderent pronuntiat. Rectè obseruat Plutarchus & scriptis & factis hominum hoc inesse, ut careant gratia cum apparent coacta & labore multo expressa: quem parum felicem genium facilè animaduerti potuisse scribit in Antimachi poetæ, Dionysij tabulis, & Pelopidæ factis: hæc enim *ἰσχυρὸν ἔχοντα καὶ πόνον, ἐκβεβιασμένοις*, inquit, *καὶ καταπύνοισ ἔοικε.*

non si qua elegidia crudi Dictarunt proceres?)
illa maximè solita laudari significat, quæ à diuitibus

bus

bus ac potentibus scriberentur : licet essent ipsi quidem *crudi*, hoc est, ventri & luxui magis quam Musarum studiis dediti : & carmina quæ componebant, *elegidia*, hoc est, non magna poemata & opera legitima : sed minuta quædam opuscula, vt elegiæ non *πολύστιχοι* : & similia momenti non magni carmina. Rudes adhuc & *περυρίζοντες* candidati poëtices, solent elegiaco carmine scribendo vires ingenij periclitari : idcirco elegia appellarunt etiam alia parua atque *εὐτελῆ* carmina. Dio Chrysostomus in iv. De regno appellat *ἐλεγεῖον* heroicis versus quibus inscriptus erat nequissimi Sardanapali tumulus : τὸ τῷ Σαρδανάπυλῳ προσφέρεται πολλάκις ἐλεγεῖον,

Τέσσ' ἔχω ὄσ' ἔφαρον, καὶ ἐφύβησα, καὶ μετ' ἐρώτων

Τέρπν' ἔπαθον· τὰ δ' ἵ λοιπὰ καὶ ὄλβια, πάντα λέλειπται.

similiter Latini *elegidia* & *elegidiaria* dixerunt. istos tamen de quibus loquitur Persius veras elegias scriptitasse ille versus indicat,

Phyllidas Hypsipylas vatam & plorabile si quid.

τὸ *crudi* etiam ad studia potest referri : vix bene adhuc inchoata istis, nedum perfecta. sic accipit Petronius Arbitr.

non quidquid denique lectis Scribitur in citreis.)

diuitum omnes nugas, qualescunque tandem essent, laudari solitas indignatur Persius. *lecti citrei* opulentorum proprii : qui vt Plinius docet vsque inde è Libya materiam lignorum petebant. Virgilius in Ceiri:

Nec Libys Assyrico sternetur lectulus ostro. Veteres autem lectulos habuisse lucubratorios, vbi stu-

derent ac versus facerent, obseruabamus ad Suetonij librum II. ac multis exemplis probabamus. ad eum morem Persij hunc locum ibi referebamus: quod cur damnarent quidam, alia causa non erat, nisi ea quam nolo dicere. etsi non nego etiam ad tricliniarios lectos referri posse, & eos versus quos inter cœnam bene madidi proceres interdum funditabant. omnino rector est prior interpretatio.

calidum sis ponere fumen.) postquam ostendit *ἀκροσίαν* & vanitatem laudantium: nunc artes exponit vanissimas eorum qui laudabantur. corrogabant enim auditores & impensis cœnarum suffragia illorum redimebant. quod & in caudicis notat Iuuenalis satira XIII. Mos autem notus ex Horatio, alijsq. Petronius: *Multò me turpior est tu, Hercule, qui ut fortis cœnares, poetam laudasti.* eadem cōsuetudo etiam apud Græcos. Lucianus, *Ῥητόρων διδασκ. οἱ φίλοι δὲ παιδάτωσαν αἰεὶ καὶ μὴδὸν τῶν δείπνων ἀποπνέτωσαν.* Est apud Philostratum in Polemone sophista faceta historia de quodam indocto, sed diuite recitatore, qui fœnus exercebat, & pacto de vsuris hoc semper addebat, *τὸ καὶ μελετῶντος ἀκροάσεσθαι*: atq. ex hac pacti conuenti lege aduersus eos agebat, qui recitationibus suis non interessent, *fumen calidum* ait, quia cibos quam feruentissimos mensis inferre moris erat: vt ad Athenæum monebamus.

Et verum, inquis, amo.) Mira elegantia vanitatem horum *φιλοδόξων* poetarum ob oculos ponit, *μυήσεως* figura venustissimè vtens. isti, ait,

postquam aliquid recitarunt, auditores quid sibi visum fuerit rogant. ac quasi proficere non laudari cuperent, verum sibi dici orant: & veritatem se amare dicitur, putes cum hæc videas quamuis graues esse viros. pari suauitate vanitatem eandem expressit, Arrianus libro tertio, eo capite quod aduersus τῶν ἀναγιγνώσκοντες καὶ διαλεγόμενοι ἐπιδεικτικῶς de quibus heic Persius, est scriptum. *ᾠροῦμαι*, inquit, *ἐπαινεθεὶς ᾠροῦμαι, καὶ πάντων ἐλαγας, τί σοι ἔδοξας; Θαυμαστὸς κέερε, ἢ ἐμὲ σοι σωτηρίαν. πῶς δ' εἶπον δεῖνο; Ἰὸ ποῖον, ὅπου δέξασθα ἢ Πᾶνα καὶ τὰς Νύμφας. Ὑπεφυῶς.* ne dici quidem potest, quam bene hæc Persij locum illustrent. sed poëta doctissimus istum versum

Et verum inquis amo: verum mihi dicite de me, ex Plauti Mostellaria pene ad versum transcripsit: vbi Philematium Scapham ancillam sic alloquitur. *Ego verum amo, verum volo mihi dici: mendaces odi.* lege totum principium eius scenæ, actu primo: est enim singulari lepore conditum Marcus Tullius ad Quintum fratrem iudicium Cæsaris de suis versibus scire cupiens: *Dic mihi verum: num aut res cum, aut χερακτῆς non delectat? nihil est quod vereare: ego enim ne pilo quidem minus me amabo.* Hac de re φιλαλήδως, & vt soles scribe fraterne.

Quæ pote?) non potest ab istis verum audiri: semper enim vt Quintilianus scribit in x. à corrogatis laudabantur etiam quæ non placerent. Rectè autem notat vetus interpres & hunc & sex continuos versus esse per parenthesis insertos.

vis dicam?) ego qui blanditiis tuis non sum corruptus, possum tibi verum dicere, modò velis ipse audire.

nugaris, cùm tibi calue Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.) hoc est Persij de istis iudicium. accipe igitur de te quid sentiam: ego te stultum pronuntio, qui vitam omnem ad canitiem vsque traducas in nugis & inutili poëtandi studio: cùm sint alia potiora quæ ei studio præuerti debeant: imprimis autem mores emendare, & vitam corrigere quam per voluptates traducas, in curanda cute plus à quo operatus. *nugari* pro versus facere vulgatissimum est. *calue*, vt suprâ *vetule*: sed caluus in stultos & improbos notissimum & vsitatissimum conuitium est. periphrasis est γάστρωνος κατὰ σπυρικωιδίου ἐπὶ τρυφῆς, vt loquitur Basiliius, & hominis qui ventri abdominique seruiat in istis, *Pinguis aqualiculus*: quia vt ex aquali funditur aqua, sic ab illa parte vrina. sed Latini ea voce vsi variè. apud medicos interdum etiam pro ventriculo. quomodo Marcellus Empiricus accipit non semel. Seneca ad Lucilium: *cùm peruenit cibus in ventrem, aqualiculi feruore concoquitur, tunc demum corpori accedit.* heic stomachi ventriculus dicitur Senecæ aqualiculus. Theodorus verò Gaza imam inferioris ventris partem, quam Aristoteles sub ἡσπερ locat & ἐπίσσιον vocat, *aqualiculum* dixit, Persium potius secutus, quàm aliorum vsum vocis huius. *propenso* omnes membranæ constanter: non *pro-tento*, vt apud Hieronymum in Hieremiam, &

Priscianum libro VI. alibi apud Hieronymum leges, *propensus aqualisculus*, vt libro secundo aduersus Iouinianum. extet autem *κρείως*: inde *extantia ventris* apud Cælium Aurelianum, cui ea vox familiaris.

O lane à tergo quem nulla ciconia pinxit.) Hoc versu & duobus sequentibus iudicium suum quod modò exposuit, confirmat etiam aliorum suffragiis: vt intelligerent isti, non suam vnus sententiam hanc esse: verùm publicam omnium, atque adeò illorum ipsorum qui fœda assentatione soliti laudare, nam istos palam quidem & in os laudare: absentes vero non continere se, quin quod sentiant, vel voce vel gestu exprimât: ipsos verò stupidos vehementer esse, qui irrisiones illorum non intelligerent. exclamat igitur, *ἀναιδήσιαν* istorum & stuporem admirans. hæc nuda est huius loci sententia. verùm eam poëta *ἰσχυροπαισμένως διὰ τὸ ἀναντίου* enuntiat: nam vt istorum infelicitatem ostendat, beatum prædicat Iannum bifrontem illum deum: cui *ἀνα πρὸς καὶ ὀπίσω* cernenti, facile sit à fuce eorum sibi cauere, qui in coram laudarent, à tergo subsannarent. Eodem argumento vtitur Aristides aduersus eos qui laudationibus imperitorum corrupti, eloquentiam ipsius ætate corrumpebant: negat vel imperitissimos homines, & fæcem ipsam vulgi vitiosam orationem ex animo laudare: sed repentina quidem volaptate titillatos, grande sophos exclamare: ceterùm vbi ad se redierint, culpâre atque irridere eos ipsos, quos antea visî

essent admirati. *σκεψάμεθα δὴ*, inquit, *καὶ ἴδτε ὅτι οὐδέ οἱ δῆμοι τὰ θεάματα ταῦτα, ὡς μάλιστα πρὸς αὐτοὺς ἤττασθαι φήσεν, παντὶ τῷ θυμῷ φιλοῦσιν, οὐδὲ ἀσπάζονται· ἀλλ' ἐν μὲν τῷ παρεχθῆμα γαργαρίζοντι ἀπελθόντες ἢ εὐθὺς καταγελῶσι.* de Iano bicipiti & quadricipiti omnia & pueris nota.

O Iane.) supple quod reticuit poëta: beatum te! *μακαρίζω σε τῆς τύχης*: laudo fortunas tuas: vt cum in Rudëte Plauti Labrax è mari eiectus ait:

O scirpe scirpe laudo fortunas tuas,

Qui semper seruas gloriam aritudinis.

qui locus, non propter sententiam, sed propter τὸ ἦθος, huic geminissimus.

à tergo quem nulla ciconia pinsit.) hoc est, quem nullus laudator pictus pone subsannat. sed poëta pro generali verbo subsannare, tres species siue modos sannarum posuit, quibus veteres utebantur. Sanna irrisio est, non simplicib. verbis, sed cum gestu, quod propriè dicunt Hebræi *יגל*. hic gestus pro lasciuia hominum & fuit & hodie est multiplex, olim tres illius modi erant visitatissimi, quos heic poëta describit. Primus est cum indice digito in eum directo quem ridebant, crebra eiusdem curuati motitatione, ciconiam rostro pinstantem imitabantur. hanc sannam vocabant ciconiam: vel propter prælongum huius auis rostrum: vel quia symbolum erat ciconia non solùm grati animi, verùm etiam prudentiæ. Græci pro ciconia cornicem videntur in ea re nominasse: Hesiodus,

Μυδὲ δόμων ποιῶν ἀνσπίξενον καταλείπειν

Μὴ τι ἐφεζομένη κρώζει λακέρυζα κορώνη.

caue, inquit, domum relinquant imperfectam: ne caput tibi tundat garrula cornix. Scholiastæ; ἵνα μὴ ψέροντες πινεὶ βόπον κορώνης πολλὰ κρωζέσις πηλα φθέρων) ἐπὶ τῷ ἔλλειπει. Ioannes Tzetzes: μὴ πινωμισκόπος κὲ λίαν κρακτικὸς κὲ λάλος, ὅπως αὐτῶ μώκοις καταχέη σου. Sannam verò istam aliter Hieronymus exprimit, quam descripta est à nobis: nam in epistola ad Rusticum monachum ita scribit. Ne credas ludatoribus tuis: imò irrisoribus aurem ne libenter accommodes: cui cum te adulationibus fouerint, & quodammodo impotem mentis effecerint: si subito respexeris, aut ciconiarum deprehendes post te colla curuari: aut manu auriculas agitari asini: aut æstantem canis protendi linguam. vult ciconiam colli motu exprimi, non vt dicebamus digiti motitatione. potest fieri vt vtrumque sannæ genus ciconia diceretur. à nostra mente stat vetustissimus. interpres cuius extat in hos versus breue, sed eruditum scholium. quod enim nos pluribus diximus, ille sic, manu ciconiam significare. stat & Hieronymus ipse, cuius sunt verba ex præfatione in Sophoniam, Qui si scirent Holdam viris tacentibus prophetasse, nunquam post tergum meum manum incuruarent in ciconiam.

pinfit.) Antiquissimi quidam critici legerunt pisat, vel pisit. Diomedes grammaticus libro 1. Pinso, pinsas, pinsare: pinso, pinsis, pinsere. vel piso, pisas, pisare: pisis, pisere. est apud Persium ambiguum,

O Iane à tergo quem nulla ciconia pinfit:

pinfit an pinsat, vel pisat aut pisit legendum sit: sed

apud veteres reperimus *n* literam additam. & *p*insit secundum tertium ordinem : vt Ennius decimo *Animalium*, *p*insunt terram genibus. sic legimus corruptissimum hunc Diomedis locum in vulgatis libris. duplex fuit dubitatio grammaticorum super hoc loco : vtrum prior syllaba cum *n* scribi deberet an sine eo : & posterior syllaba per *a* scribenda esset, an per *i*. non enim deerant qui deriuatas voces à pilo, cùm pro pistillo capitur, sine *n* scriberent, sicut *pisitare* dicitur pro *pinsitare*. legas & *pisere* pro *pinsere* : nam in xv *III*. Plinij meliores libri habent, *pisente pilo praeserrato*. at in septima Vitruuij Institutione leges, *rudus pinsatione solidare*. item, *rudus pinsum*.

Nec manus auriculas imitata est mobilis albas.)

Alter hic sannæ modus. quos enim esse asinos significare volebant, opposito temporibus pollice, & manu commota sannam eis faciebant. ratio autem est quia solus ferre ex animalib. homo aures à natura accepit immobiles : asinus cōtra maximè mobiles. huic sannæ affine est, quod ad contentum rei alicuius declarandum, caput mouebant, quia aliter aures non poterant. ideo etiam *σειειν τὸ ὠτι* id dicebant. Galenus De differentia pulsuum libro secundo : *ὅτι τέτοις ὁ ζέρον ὡσπερ ὄνος ἔσειεν ἢ δὴ τὸ ὠτι*.

nec manus.) supplendum sic : & ad quem irridendum nullius manus imitata est auriculas asini.

Nec linguae quantum sciat canis Appula, tanta.)

Tertius sannæ modus, linguam exertare ad con-

tumeliam alicuius. mos vetustissimus, ut apparet ex historia illius Galli qui cum Manilio Torquato pugnavit, apud Livium libro VII. & A. Gellium lib. IX. cap. XIII. Locutio autem similiter supplenda, ut proximo versu. & cuius irridendi causa nemo linguam exeruit. nemo est qui ignoret canes fessos, cum per arctum diei currunt, solitos linguam ex ore patulo proiicere. *sitiat* praeagnans ut vocant verbum, pro sitiens promat, ut *oscitat*, fatira tertia, pro oscitando eructat. *esurire* apud B. Cyprianum pro edere more esurientium. in libro De Spectaculis: *prima victoria est, ultra modum humani ventris esurire potuisse super titulo corona.* loquitur enim *ὅτι ἂν ἀνακταμοφάγας* veterum athletarum.

canis Appula.) Apulia feruida est regio, & ut vocat Horatius siticulosa. non soli autem canes linguam proiiciunt sitientes. Nonnus libro XI. de tauro:

--- *ὃ γλαυκῶπι ἐπιμαρτυρεῖ δὲ ψῆς
Χείλεσιν οἱ γομφύοισι προέχουσαν ἀδύρετον.*

tanta.) non aliter membranae; puto tamen scripisse Persium, *tantum*, quae lectio & elegantior longe est, & planior. sic autem & quidam editi praeferunt.

Vos o patricius sanguis, q.) In hac particula postrema secundae partis, id agit poeta, ut si nequeat vulgus populi Ro. abducere a vanitate illa ac vitiis quae haecenus descripsit: at patritios saltem, & nobilissima quaeque ingenia ab iis institutis deterreat, quae adeo foeda sunt, & liberaliter natis educatisque tam indigna. Captare enim fa-

mam ex scriptione versiculorum aut similibum nugarum, feras utcumque in eo qui aliam rationem nullam inire potest, qua se tollat humo & rei familiari prospiciat: in eo iure rideas, quem natales & auitæ opes ad rempublicam capeffendam vocant.

quos viuere fas est Occipiti cæco) quos natalium humilitas non cogit spe alicuius commodi scribere ac recitare: sed licet famam iis artibus quaesitam contemnere, & eximere vos eorum cachinnis qui miseros recitatores palàm laudant, clam subsannent. *viuere occipiti cæco illis fas*, qui nihil coguntur admittere cuius gratia optare debeant Iani oculos, de quo modo dictum.

posticæ occurrite fanna.) quid sit fanna iam diximus. errant qui Græcam vocem putant. olim obseruauit Aristophanes grammaticus Cratinum comicum ex omnibus Græcis scriptoribus *σάννας* vocem posuisse pro stulto. coniecit autem Eustathius à Sannis populis quos ipsius ætas vocabat Tzanos, hoc nomen translatum esse ad significationem stultitiæ: ut Latini rupiconem & agrestem, dixerunt Opicum, pinguem Vmbrû, stultum Marrucinum, nos suspicamur originem vocis esse ab Hebræorum verbo *רנש* *acuerere*: unde *רש* dens, & *רנש* aculeata oratio, cuiusmodi est fanna. Græci eadem notione etiam vocem *μῶκος* posuerunt, nam *μῶκον* ita definit Simplicius in Epictetum: *μῶκος ὄστιν ὁ μυκτηρισμὸς καὶ ὁ δὲ ποιοῦ χάματος εὐτελισμὸς*. plane sannam melius non est definire.

Quis populi sermo est? quis enim? nisi carmina molli N.) Hæc tertia satiræ pars: cuius sententiam antè exposuimus. quanquam non displiceat si prioribus hæc connectantur: vt sit hoc duodecimum μέγος τῆ περὶ τοῦ μέλους. nam vt veteres critici censent rectè, iungi hæc debent cum illo versu,

Et verum, inquis, amo verum mihi dicite de me. ibi putidam κενοδοξίαν arguebat hominum laudari in os cupientium: heic fœdam adulationem describit Gnathonum istorum de quibus antè est dictum.

quis enim?) ἐμφατικώτατα dictum: quasi vrbs vniuersa admiratione percita adeo boni poëtæ, aliud nihil loqueretur nisi laudes eius & encomia. similem emphasim obseruabamus apud Theophrastum in verbo κατενεχθῆναι isto loco ex descriptione adulatoris: πῦδονίμεις χθὲς ἐν τῇ σοφ. πλάζωνων γὰρ ἢ τειάκοντα ἀνθρώπων καθημένων, καὶ ἐμπροσθέντος λόγου τίς εἴη βέλπιστος, ἀπ' αὐτῆ ἀξιαφόρις πάντας ἐπὶ τὸ ὄνομα αὐτῆ κατενεχθῆναι.

nisi carmina molli Nunc demum numero fluere.) Iudicia auditorum carpit, qui eam solam orationem probabant, siue ἔμμετρον, siue ἀμετρον, quæ tenera quadam elocutionis cute esset operta, vt scribit, & Quintilianus libro v. capite xii. vbi ostendit, quod & alibi repetit, è declamatorum scholis hanc deprauationem masculæ orationis manasse.

vt per leue seueros Effundat iunctura vngues.) Quintilianus ibidem: dum leuia sint ac nitida,

quantum valeant mihi interesse arbitramur. sic apud Græcos rhetoras λειότης ὀνομάτων & λεαίνην τὴν χεῖρα-σκευῶν. locutio ab arte fabrili translata: nam qui marmora poliunt aut ligna, operis leuitatem vngue explorant: quod propriè ἐξονυχίζειν dicunt. Sidonius Apollinaris libro ix. epistola v i i. ad tessellarios & psephothetas retulit: sic enim Persij verba ἠπέφερον. Tota denique, (loquitur de structura orationis) liquida prorsus & ductilis: veluti cum crystallinas crustas, aut onychinas non impacto digitus vngue perlabitur: quippe si nihil eum rimosis obicibus exceptum tenax fractura remoretur. sed & marmorariorum ac statuariorum verbum est ἐξονυχίζειν: vnde ἐν ὄνυχι ὁ πολλὸς γίνεσθαι dicitur, cum vltima restat manus operi admouenda: vt in celebri dicto Polycleti plastæ significis, χαλεπώτατόν ἐστι τὸ ἔργον, ὅταν ἐν ὄνυχι ὁ πολλὸς γίνηται.

scit tendere versum Non secus ac si oculo rubricam dirigat vno.) quasi dicat, optimus est versuum faber. simile illud Cratiji in Eumenidibus: τέκτονες ἐυπαλάμων ὕμνων. quod ridet Aristophanes in Ranis. sed caret culpa Persius, qui non ex persona sua hoc dicit; verùm ineptis & imperitis hominibus conuenientem attribuit sermonem: quod cum etiam in sequentibus ingeniosè ab eo sit factum, vulgò non est animaduersum. Cur vno oculo ἀκριβέστερον res videamus ac melius, caussa hæc est: quod vis optica quæ ab vno principio diuiditur in geminos oculos, cum alterius operatio impeditur, ad alterum tota se confert, sitque hoc modo se ipsa validior: non enim ces-

fat otiosa facultas videndi : sed quò potest ad actum pergit. adeo vt si diuturnius fuerit illud impedimentum , consuetudine in alteram naturam vertente , spreto inutili organo , vis illa hæreat tota penes alterum oculum. sic Geta quidam , vt narrat Appianus , cum metu triumuiralis proscriptionis pelle alteri oculo imposita luscum se finxisset , longo post tempore , vbi periculum euasisset , detecto oculo , luscum reapse factum se est expertus. Non prætermittam luculentos Gregorij Nazianzeni super hoc versus , in encomio virginitatis. Sic ille :

Ἦδη καί πιν' ὄπωμα λιδοζόον , ἢ πιν' ἔργων
 Ἰδεῖν δουρατέων , πινυτὸν κ' φραδμονας ἀνδραγ,
 Ἰδεῖν σαδμησιν ἐπὶ λὺ διατεκμήρωνται,
 Ωκ φαίων ἕτερον κὺ ἰσπὶ βλαφαροισιν ἔδησαν,
 Τῶ δ' ἑτέρω πέμψαντες ὄλον φαίος εἰς ἕν ἀγεῖδέν
 Ατρεχίης ἐτύχισαν. ---

Sive opus in mores , in luxum in prædia regum.)
 imitatur vanitatem stultè & per adulationem laudantium : quibus parum est simplici laudatione eum quo de agitur afficere : nisi mirè amplificent , & singularem hominis facultatem cuiusuis argumenti quoquo modo tractandi deprædicent. sed cum ait , *Sive opus in mores* : τὸ opus bifariam potest exponi : siue opus sit in mores inuehi : vel , siue opus fuerit institutum ab illo aduersus mores. *opus* autem *in mores* & *luxum* , interpretor de satirico scripto : quod videntur ea ætate multi tentasse , partim cæmine heroico vt Persius , partim per saturam mixtis oratione & versu , vt Petronius. non assen-

tior veteri interpreti & aliis qui *mores* de comædia accipiunt, *luxum* de satira. pridem enim comædiæ scripto Romæ frigere cœperat. Satiræ autem obiectum esse non vnum aut alterum vitium, sed in vniuersum, corruptam publicorum morum disciplinam, sæpe diximus. *prandia regum* de tragædia accipio cū veteri interprete, maximè propter ista satiræ V.

*Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestæ
Feruebit, sæpè insulso cænanda Glyconi.*

ex quibus constat nobis sapius tractatum à diuersis poëtis Neroni æqualibus illud argumentum. notemus tamen loquendi genus, *dicere in prandia regum*, pro tragædias scribere, quarum hypotheses prandia regum contineant: putem locutionis huius insolentiam veteres nonnullos grammaticos impulisse, vt *τὸ* in aliter in hoc versu acciperent. pro de, & *καὶ*: quomodo etiam apud Græcos *καὶ* vsurpari, modo in laudem modo in vituperationem, notum. atque ita hunc locum etiam Priscianus capit libro xviii. sed hæc interpretatio coacta est, ne dicam inepta: nam illa *in luxum* quomodo huic interpretationi aptabuntur?

Dicere res grandes.) eam laudem scriptores eius ætatis affectabant. Suprà,

*Græde aliquid quod pulmo animæ prælargus anhelet.
nostro de Musæ poëta.*) huic de quo loquimur: sunt enim populi verba recentis adhuc è poëtæ cuiusdam recitatione. sed Neronem præcipuè intelligi existimantibus assentimur.

Ecce modò heroas sensus afferre docemus.) Expofita inani grandiloquentia quam tunc omnes peruerfo iudicio feftabantur : nunc cauffam vnã è præcipuis commemorat, illius vitij ea autem eft, praua institutio : nam cum ftilus fublimis confummata quædam fit perfectio artis rhetoricæ, vt antè dicebamus ex Longino: nihil poterat aut ineptius aut absurdus fieri, quàm cum in fcholis rudes difcipuli instituebantur loqui grandia, fed culpa huius rei penes parentes erat potius quàm penes rhetoras : voluntatem enim patrum non iudicium fuum fecuti in his exercitationibus doctores peccabant. Perfius igitur, & præceptores obiurgat ob præpofteram hanc docendi rationem : & mox etiam in parentes omnem ferme culpam reiicit. Omnino autem conferenda hæc Perfiana funt, cum iis quæ eadem de re grauiffimè differuntur initio Satirici Petroniani. videbis mirum confenfum duorum eruditiffimorum fcriptorum in damnanda iuuenum institutione quæ ipforum ætate obtinebat. non ignoramus omnes interpretes aliter ifta accipere : fed ij quàm fallantur Perfius ipfe optimè docuerit. Non malè autem heic ftatuas tertiam partem fatiræ huius : cuius quidem nexus cum præcedenti aptiffimus : & transitio clara cum ait, *Ecce modo b.* fic paullo poft, *Eft nunc Brifæi quem.*

heroas sensus.) pro heroos : & fortaffe fic fcribendum. Statius:--*heroos grefsu truncare tenores.* omnes tamè membranæ aliter, eftq. hæc enal-

lage poëtis familiaris & Latinis & Græcis, vt ad Theocritum olim obseruabamus: sic infra,

Italo quod honore supinus. ---

hoc est,

Italico. *heroes* siue *heroi sensus* sunt materiæ sublimis generis, & ille cuius meminit Petronius, *tumor rerum.*

afferre docemus.) nos patres docemus, vel iubemus vt rhetores doceant. Legitur in aliis *videmus.* quam scripturam etiam vetustissimi quidam libri seruant. firmat quod sequitur, *cum videas.* & ita superius: *Heic neque more probo videas.* placet tamen *docemus*, cum Bongarsij codice, & aliis nonnullis. refero enim ad doctores iuuentutis, qui inanes eorum animos rerum cognitione, ad magna priùs aspirare præcipiebant, quàm in planis & humilibus stilum exercuisent.

nugari solitos Græcè.) hoc est puerulos vix adhuc primas literas doctos. ea ætate Rómاني puerorum studia à literis Græcis auspicabantur. Fabius libro primo, *A sermone Græco puerum incipere malo: quia Latinus qui pluribus in vsu est, vel nobis nolentibus se perhibet: simul quia disciplinis quoque Græcis priùs instituendus est, vnde & nostræ fluxerunt. non tamen hoc adeò supersticiosè velim fieri, vt diu tantùm loquatur Græcè aut discat, sicut plerisque moris est.* ex his Fabij liquidò constat, Persium his verbis *nugari solitos Græcè* aspiciendos expressisse pueros primis adhuc literis operatos: quod & sequentia testatius adhuc faciunt.

nec ponere lucum Artifices.) pueri cum primùm rhe-

rhetorum scholam salutauerant egressi è grammatico ludo, exercebant stilum in descriptionibus ac narrationibus historicis. Quintilianus libro II. cap. IV. *Hinc iam quas primas in docendo partes rhetorum putem, tradere incipiam. mox: apud rhetorem initium sit historica narratio, tantò robustior quantò verior.* rhetores, vt vides, discipulis tenerimis argumenta narrationum proponebant, ex historiis petita. similia sunt argumenta quæ heic proponuntur: descriptio luci, vel ruris luculenti, aut vitæ rusticæ. est autem *rus saturum*, rus siuæ prædium bonis refertissimum, & quod describere vel laudare cupientibus, futurum sit benigna materia. ita dixit Seneca Naturalium libro V. cap. IX. *locos ob humidam cœli naturam saturos & redundantes.* familiare verbum poëtis ponere de descriptione. in quinta Persius,

Fabula seu mæsto ponatur hianda tragædo.

& ita Horatius.

vbi corbes Et focus, & porci, & f.) explicat pluribus quod voce vnica significauerat, cum *rus saturum* vocauit. copias ruris breuiter recensens, & loca aliquot indicans, vnde ruris encomia duci & latè diffundi poterant. ad copiam spectant hæc, corbes, focus, porci, fœnum: loca *ἱστορικὰ* ruris sunt historiæ rerum memorabilium quæ ruri sunt factæ: nam qui rus aut rusticam vitam laudare aggredietur, in rem suam illas historias scitè conuerterint. porrò eiusmodi historiæ sunt, quæ heic tanguntur, Parilia siuæ Romæ vrbis origo, & Romuli ac Remi na-

tales, & L. Quinctio Cincinnato delata dictatura cum rus coleret. Sed obseruandū est poëtam sigillatim hæc ita recensere, non tanquam rhetorem, qui suos discipulos instituat, & ad fontes digitum intendat: sed vt satiricum cachinnonem: solent autem & satirici poëtæ & comici & omnes qui in carpendis vitiis versantur, ad singulorum facta sæpe respicere: vt quasi sub exemplo doceant, & acrius pungant. haut dubiè Persius sæpe in hoc libello id fecit: vt paullò post, ipsis etiã Neronis versib. prolatis & satiræ suæ insertis: verùm nos hodie amissis auctoribus illi æqualibus & memoria rerum illarum extincta, multa necesse est ignorare. hæc ideo dicimus, quia persuasum habemus, Persium isto loco vbi rus saturum describit, certum aliquem suorum æqualium ridere, qui in eo argumento ineptè atque infeliciter fuerat versatus. omnino hoc ita esse euincunt vel illa verba quibus hic locus clauditur, *Euge poëta*. quibus significat, tam ineptum carmen recitatum nihilominus fuisse, & plausus magnos tulisse. Quid potissimum in eo poëmate reprehenderet Persius, eo amisso nescimus. sed docent rhetores, huiusmodi rudium ingeniorum exercitamenta, vel eo nomine solita reprehendi, quòd arida essent atque ieiuna: vel contrà, quòd sinuosa & accersitis descriptionibus, in quas, ait Quintilianus, pleriquæ imitatione poëticæ licentiæ ducuntur, lasciuia. an igitur vtrumque Persius carpit? quid aridius aut ieiunius fingi potest, quàm si cum insti-

tuēris rus saturum laudare, circa corbes, focum, porcos, & fœnum immoreris? leuia enim ista sunt ac nihil, præ Bacchi Cererisque muneribus, fructuum copia gregibus atque armentis aliisque multis, in quibus sita sunt agrorum diuitiæ ac suauitates. rursus sinuosa ac lasciuia sit oratio necesse est, si historias quæ heic tanguntur, fusè prosequaris, nec modum serues: quod longè difficillimum est.

vbi corbes.) & corbes & corbulæ apud rei rusticæ scriptores passim.

Et focus.) Scripti quidam, *Et focus*. perperam: caminus luculentus non minima pars est commodorum vitæ rusticæ. Virgilius,

Ante focum se frigus erit, se mensis in umbra.

& fortasse qui hîc ridetur poëta, alium locum erat imitatus parum feliciter, vbi focum laudat Maro:

*Hic focus & tedæ pingues: hic plavimus ignis,
Semper, & assidua postes fuligine nigri.*

Hic tantum Borcæ curamus frigora; quantum

Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

& porci.) videtur quem hîc tangit, nimius fuisse in hoc immundo pecore.

& fumosa Palilia fœno.) Varro apud veterem interpretem: *Palilia tam priuata quam publica sunt apud rusticos: ut congestis cum fœno stipulis ignem magnum transfiliant, his Palilibus se expiari credentes.* purgationum quæ die Palilium fiebant etiam Ouidius meminit: sed mos iste transfiliendi ignem è fœno & stipulis excitatum, cuius Propertius

quoque meminit libro quarto, valde notandus est: quia ex eo cognoscimus unde mos ille esset ortus quo & veteres quidam Christiani leguntur vsi, ignem transiliendi certa anni die, expiationis causa & diuinationis. Theodoritus in Quæstionibus nondum editis eius meminit, sed aliam originem illius facit: nam explicans morem transmittendi filios per ignem, cuius sæpe fit mentio in veteri Fœdere: adhuc sua ætate seruatam à nonnullis fuisse eam consuetudinem scribit, idque se in quibusdam ciuitatibus fieri vidisse testatur. ἐγὼ, οἶμαι, inquit, τὸ μέγιστον ἡμῶν φθάσαν ἢ πλείους εἶδος τὸν λόγον ἀνιπτεῖται· εἶδον γὰρ ἐν ποσὶ πόλεσιν ἀπ᾽ ἑτοῖς ἐν ταῖς πλατείαις ἀππομύθας πυράς, καὶ ταύτας πινὰς ὑπὸ ἀπομύθους καὶ πιδῶντας, οὐ μόνον πνῆδας ἀλλὰ καὶ ἀνδρας· τὰ δὲ γε βρέθη πνεύσῃ τῶν μητέρων φρεσὶ μὲν διὰ τὴν φλογός. εἶδον δὲ ἀποτροπασμὸς τις εἶναι καὶ κείδαρασι. diem non indicat Theodoritus huius superstitionis: ne Glycas quidem secunda Annalium parte hunc illius locum laudans. & fortasse de paganis loquitur Theodoritus, non de Christianis. sed & hos morem illum παρρησιαστικὸν vsurpasse constat. atque vt Palilium catharismi exeunte vere, aut ineunte ætate agitabantur à rusticis Romanis: sic isti Iunij die xxiii. aut xxiv. in quam Ioannis Baptistæ natalis incidit, ignem è fœno excitatum transiliebant. Refert Balsamo Cyri Michaëlis Constantinopolitani patriarchæ verba, quibus ritus multos adnotat quos ea die nonnulli vsurpabant. ibi igitur inter cætera hæc scribit: καὶ πῶς ἐπαύσαν τῆς χυ. τὸ

Ἰουαίου μίμωσ ἠθροίζοντο ἐν ταῖς ῥυμίσι καὶ ἐν πσινοίκίαις
 αἰδρες καὶ γυναικες, καὶ δι' ὅλης νυκτὸς πυρκαϊὰς ἀνάπτοντες
 ἐπίδων ἱερῶν αὐτῶν, καὶ ἐκκληρονοίζοντο, ἥτοι ἐμωτεύοντο
 παρὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας καὶ ἄλλων πινῶν δαιμονιωδῶς.
 referuntur autem hæc Cyri Michaëlis verba à
 Balsamone, ad concilium Trullense: cuius l. xv.
 canone disertè vetantur huiusmodi πυρκαϊὰὶ pro
 domibus atq. officinis extari solitæ, αὖ καὶ ἱερῶν ἀλλε-
 ρει, inquit patres, κατὰ τι ἔθος ἀρχαῖον ἐπιληροῦσιν.
 propterea diem illum Ioanni Baptistæ sacrum
 Lampadem vocarunt: vt ex Ioanne Chrystosto-
 mo Iosephus Scaliger obseruauit, in septimo
 operis magni.

Cùm trepida ante boues dictatorem induit vxor.)
 rectè *cùm*: non vt alij *quem*. hoc enim vult tunc
 ipsum arasse *cùm* aduenerunt legati. Liuius: *ibi*
ab legatis seu fossam fodiens bipalio innixus, seu cùm
araret, operi certè, id quod constat, intentus. nota hi-
 storia.

trepida.) festina, more Virgilij, inquit Seruius.
 Liuius: *togam propeere è tugurio proferre vxorem Ra-*
ciliã iubet. vel metu perculsa: utiq. *cùm* exponen-
 tes legatos audisset, qui terror esset in exercitu.
 omnia enim trepidationis plena.

Et tua aratra domum licitor tulit.) *δείωσις* est in
 his verbis: nam quantum hoc, quod aratori li-
 ctor publicus ministrauerit, eiusque aratra do-
 mum retulerit: sed videtur ille de quo sentit Per-
 sius malè eum locum tractasse.

Est nunc Brisæi quem venosus liber Acci.) Quar-
 ta hæc pars satiræ istius, poetis & oratoribus ex

æquo conueniens: qua eos irridet, qui in iactationem eruditionis voces poëticas vsurpabant. in quo vitium duplex obseruant dicendi magistri: prius cùm obsoleta verba putide in vsum reuocantur: quæ multorum hodie est fatuissima infania: alterum est, cùm duriores poëtarum translationes, & ea quæ vix ipsis poëtis sunt permiffa, putant sibi licere vsurpare, aut imitari vtrunque errorem multis locis magnus ille magister eloquentiæ Fabius reprehendit, velut in octauæ Institutionis proœmio: *Quid quod nihil iam proprium placet, dum parum creditur disertum, quod & alius dixisset? A corruptissimo quoque poëtarum figuras seu translationes mutuamur: tum demum ingeniosi scilicet, si ad intelligendos nos opus sit ingenio.* & capite secundo eiusdem: *Obscuritas fit etiam verbis ab vsu remotis: vt si commentarios quis pontificum, & vetustissima fœdera, & exoletos scrutatus auctores, id ipsum petat ex his: vt quæ inde contraxerit non intelligatur: HINC ENIM ALIQUI FAMAM ERUDITIONIS AFFECTANT, VT QVÆDAM SOLI SCIRE VIDEANTVR.* hæc ille Dionysius quoq. Halicar. grauißimam aduersus id genus moriores sententiam profert. ait enim hoc illos facere, *καὶ τὸ ἑπιμαθεῖας καὶ ἐπιεργαλίας, τοῖς ἀρχαίοις ἢ παλαιῶν ἀριστῶν πηλοτάτας.*

Brisei quem venosus liber Acci.) Ita vetus lectio: non *Brisei*, neque *Acti* vel *Atti*. L. Accium veterem poëtam tragicum Pacuij ὁμολογοῦν intelligit, non autem Labeonem de quo facta bis

mentio in præcedētibus. Accium & Pacuuium
ita passim coniungunt scriptores. Martialis,

Attonitūsq̄ legis terrā frugiferā

Accius & quicquid Pacuiūsq̄ vomunt.

pro *Brisei* lego *Briseis*. notissimum sc̄minæ no-
men ex Homero & aliis poētis: eius casus tra-
gædiæ conuenire nemo potest negare. *Briseis*
igitur liber venosus & *Antiopa verrucosa* duarum
tragædiarum nomina sunt, quarum hanc Pa-
cuuius composuerat, illam Accius, figuratè verò
omnia illorum scripta designabantur duabus
illis vocibus. Non ignoramus quæ scripta sunt
tam à vetustis, quam à nostri seculi viris doctis
ad interpretationem alterius lectionis. sed vide-
tur nobis plane durum, & sine exemplo vt Ac-
cium Persius *Briseum* siue *Briseum* dixerit, Bac-
chi cognomine, quia tragædia Baccho sacra.
quam coactum hoc? quam longè petitum?

venosus liber.) deformis, vt sunt homines ma-
cri & senes vieti quibus dedit longa ætas *defor-*
mem pro cute pellem. istis enim venæ extant, car-
ne senio absumpta. *venosus* autem omnes mem-
branæ non *nauosus*, vt suspicabatur Hadrianus
Turnebus lux & decus suæ ætatis.

ærumnis cor luctificabile fulta.) verba Pacuuij,
in quibus duo notari voluit ac rideri Persius.
metaphoram primùm impropriam, duram &
ineptam. nam *fulcire xueiws* quidem est *ὑποστυῖν*,
vt vertunt antiqui magistri & *σνεύζω, ἐπέσειν*. cū
autem transfertur, auxiliij semper significatio-
nem habet. sic apud Lucretium, *fulcire cibus atq̄*.

omnia sustentare, sicut dicitur Gregorio Nysseno, ἡ τροφή τῆς ψυχῆς ἐστὶν τὸ τῆς φύσεως ἡμῶν ἐνδεές, & fulcire rempublicam saepe M. Tullius. animo fulcire corpus Seneca De beata vita. Pacuuius verò arumnis fulcire pro cingi vndique & opprimi posuit, sanè quàm ἀκίρως: deinde autem vox luctificabile sententiæ non quadrabat: éstque in eo manifesta affectatio vocabuli soni grandioris: cuiusmodi sunt eius formæ omnia: quibus solet Maro maîestatem suo carmini conciliare: vt, lacrimabile bellum: ineluctabile fatum: illatabile murmur: alioquin religiosiores fuisse veteres Latinos in eiusmodi vocibus, docet M. Tullius, qui κατεληπτόν cùm vertisset comprehensibile, quasi magnum aliquod ausus, feretis hæc? inquit. & Seneca notat apud Mæcenatem irremediabile pro ἀνίκητον, epistola cxiv. simile apud Lucilium, monstrificabile: apud disertissimum scriptorem Lactantium insustentabilis dominatio libro vii. capite xvi. pro eo quod Græcis ἀνυπόστατος ἀρχὴ, de quo ad Athenæum libro iii. cap. xx. & incogitabilis ὁ αἰὼντος, eidem Lactantio libro i.

Hos pueris monitus patres infundere lippos Cùm videas.) à doctoribus eloquentiæ in patres culpam transfert. Petronius. Quid ergo est? parentes obiurgatione digni sunt, qui nolunt liberos suos seuera lege proficere. Primum enim sicut omnia spes quoque suas ambitione donant: deinde cùm ad vota properant, cruda adhuc studia in forum propellunt, & eloquentiam qua nihil maius consistitur, pueris induunt adhuc nascentibus. hæc Petronij verba cum is

conferri debent quæ superius dicta sunt in tertia fatiræ huius parte. rectè *insundere*, nam puerorum ingenia instar vasorum sunt : præcepta instar liquoris : quæ similitudine multi veterum vsi.

querisne vnde hæc sartago loquendi?) misturam probatarum & damnatarum dictionum in oratione vocat *sartaginem loquendi*. allusum videtur ad panes *ταγμαίαις*, (nam *τάγμαιον* siue *τήγανον* sartago est :) Athenæo atque aliis descriptos : qui confiebant è variarum rerum miscella, farinae, adipis, mellis, sesami, casei & similibus. An respicit ad stridorem ingratorum rerum quæ in sartagine friguntur? vt autem Persius *sartaginem* de oratione dixit: sic Eubulus Græcus comicus feruentium patinarum sonum, appellauit *λάλημα*, id est, loquelam :

Λοπαῖς παφλάζει, inquit, βαρβαρί λαλήματι

Πιδῶσι δ' ἰχθῆς ἐν μάσεισι τηγάνοις.

sartago, vox origine Syriaca *תרג* vnde est *תרג* *sartago*.

vnde istud decus.) corruptæ eloquentiæ, cuius facinoris cum pudere auctores deberet, illi contrà de teneris sensiculis & sententiolis vibrantibus sic triumphant, quasi de re bene gesta.

Trossulus.) notum qui propriè dicti sint trossuli: sed vulgò ita vocabant *τὰς κομῆσις καὶ φιλοκάλοις*, qui cultu & toto vitæ genere cæteris præstare vellēt. Varro Sesquiulyllæ: *Nunc emunt trossuli nardo nitidi vulgò Attico talento equum*. Seneca epistola LXXXVII. *O quam cuperem illi nunc ac-*

currere aliquem ex his troffulis in via diuitibus.

exultat tibi per subsellia l.) iactitat sese inter eruditos, vt cum in subselliis sedet, aut cum transit per subsellia habita recitatione. Quid si hoc accipias de auditoribus, quorum culpa non minor quam eorum qui perperam scriberent, vt sæpiùs dictum antè? optimè verò quadrabit huic interpretationi quod ait, *exultare per subsellia.* nam ea fuit audientium immodestia, vt non solum inuerecunde acclamarent: sed etiam subsillirent atque exilirent. ideo Plutarchus Παιὲ τῷ ἀκούειν, inter ea quæ vocat τὰ κενὰ τῆς ἀκροάσεως, ponit τὰς κραυγὰς, τὸν θορύβου καὶ τὰ πιδήματα τῶν παρόντων. qua de re plura dicta sunt ad illum verbum, *Ingentes trepidare Titos.*

leuis.) λείος. mollis ac στυφείος. propriè ὁ περιπεπλημένος, vultus & resinatus.

Nil ne pudet capiti non posse pericula cano P.)
Quinta hæc pars satiræ, ad oratores propriè pertinet: aduersus eos scripta qui tenerum dicendi genus ne in scholis quidem & auditoriorum umbra ferendum, transferebant in forum, & veras causas sic agebant tanquam fictas declamationes: vt si in arenam de vita pugnaturi, non veris armis ornati descenderent, sed ludicris & ad ostentationem comparatis ornamentis. Laborasse hoc vitio eam ætatem, neque sine causa hanc querelam Persium instituisse, en testem exceptione maiorem. Fabius libro iv. cap. ii. *Ne sententia quidem velut fatigatum intentione stomachum iudicis reficere dissuasim: mox: quod cum sit factum*

his quoque temporibus, quibus omnis ad utilitatem potius, quam ad ostentationem componebatur oratio, & adhuc erant seueriora iudicia: quanto nunc faciendum magis, cum in ipsa capitis aut fortunarum pericula irrupit voluptas? capite III. Plerisque moris est, probato rerum ordine protinus utique in aliquem letum ac plausibilem locum, quam maximè possint favorabiliter excurrere, quod quidem natum ab ostentatione declamatoria, iam in forum venit postquam agere causas, non ad utilitatem litigatorum, sed ad patronorum iactationem repertum est.

cano.) vel verè cano: quod auget *maidos*: vel atrato & squallido, reorum more: quæ etiam res canitiem solet accelerare.

quin tepidum hoc optes audire Decenter!) quin gloriæ tuæ seruias, & id præcipua cura agas, vt plausum feras: quod institutoris eloquentiæ proprium, non viri sapientis. nam vt Quintilianus ait in VIII. vbi res agitur & vera dimicatio est, vltimus esse debet famæ locus. sed quid vocat tepidum decenter? placebat legi *trepidum*: quod verbum est Horatij ac Persij. prorsus ita dictum superius, *Ingentes trepidare Titos*: qui locus validdè confirmat nostram emendationem. atque hanc lectionem inuenimus adnotatam in vno eorum veterum codicum quos à clarissimo Bongarsio accepi. verumtamen & liber ille & cæteræ omnes membranæ quibus vsi sumus, consentiunt cum vulgatis. videtur etiam Sidonius Apollinaris hunc locum imitatus, vt sæpe alios, cum scribit in epistola ad Faustum libro IX, *qua-*

nam est cuiquam peritiæ cervix tanta, quæ hæc hydrops, ut etiam tepida vestra non feruentissimis laudibus persequatur? vocantur autem tepida Sidonio, dicta mediocria, nec primæ notæ, ita hæc capi ea vox potest: ut sit audire tepidum decenter, velle laudari, vel modica laudatione. sensus hic erit: cùm defendens reum capitis criminibus suis infamem, sperare non possis eas acclamationes, quas mereri solet bonæ causæ disertus patronus: tu tamen adeo vacors es, ut ne sic quidem gloriolæ studium ponas: sed omni studio id conaris efficere, ut vel tepidè lauderis, si pleno ore non potes. tepere, feruere, frigere, & frigesacere, sic sæpe vsurpantur. alienissimum est quod causæ Pedij Blæsi hoc verbum quidam accommodant. in vniuersum enim loquitur.

Fur es, ait Pedio.) Mæuius ac Titius, & apud Græcos Dio ac Plato, apud Arabes Zeidon & Amron, nomina sunt περικὸς atque exempli causæ vsurpari solita: sic Pedius hæc pro mali oratoris exemplo sumi potest: nam ita Horatius posuit, cuius verbis sæpe loquitur Persius. hoc si sequimur, Fur es, interpretabimur, fur est ille à quo dicis inepte causidice Pedi. solent patroni alienam causam sic tueri ut suam: ideo Persius & hæc & in sequentibus oratorem non aliter alloquitur, quàm si suam ipse causam ageret. Atq; hoc nomen insulsi causidici eo libentius videtur Persius vsurpasse, quod poterat eadem opera ad Pedium Blæsum facere allusionem: qui, ut narrat Tacitus, Nerone imperante repetunda-

rum postulatus damnatusque est à Cyrenensibus. nam quod illum ipsum Pedium Blæsum putat vetus interpres intelligi, stare non potest aliter, nisi vt concedamus hunc reum suam per se causam egisse. magis putem oratorem illum perstringi, qui pro Pedio in senatu orauit.

crimina rasis Librat in antithetis.) non vno modo corrupta erat illorum temporum eloquentia. sed plurimi eo peccabant, quod præcipuam oratoris virtutem ponerent in sententiarum argutiis, quibus naturale orationis robur eneruabatur, vera pulcritudine in fucum & nugas degenerante. Quintilianus libro primo: *plerique nouorum, inquit, omnium operum solam virtutem sententias putauerunt.* & libro VIII. *consuetudo iam tenuit vt mente concepta sensus vocaremus: lumina autem, præcipueque in claussulis posita sententias: quæ minus crebra apud antiquos, nostris temporibus modo earent.* postea: *nunc illud volunt, vt omnis locus, omnis sensus, in fine sermonis feriat aurem.* prætermitto similes locos, quibus cum aliorum eloquentia damnatur à præstantissimo illo doctore: tum imprimis Senecæ, qui id genus sententias plurimum adamauit & sectatus est. huiusmodi sententias Persius heic intelligit, appellatione antithetorum: non quod propriè antitheta & sententiæ illæ sint idem: sed ita exponi id verbum eius ætatis consuetudo postulat: nam sententiæ illæ de quibus diximus, acuta quædam erant dicta & τῆν διαβολήν figurata & τῆν λέξιν: itaque enunciabantur per antitheta, isoptota, homæoteleu-

ta, & similes Gorgiæ inuentiunculas. neq. aliud Persius intelligit, quàm quòd in XI. dixit Quintilianus, *sententiosis flere.* & quòd in XII. *periodis postulare.* Sed & ipsa per se antitheta, & totus similiarum figurarum apparatus, ab oratione ubi res agitur & vera dimicatio est, sunt aliena: ideo pronuntiat Dionysius Halicarnasseus, Isocratis orationē in suo genere alioquin præstantissimā, ad pugnam tamen & veras causas futuram fuisse ineptam: quia seruit apud illum ἡ διαύοια τῶ ῥυθμῶ ἢ λέξεως, & vt eleganter ait, τῶ κομψοῦ λείπεται τὸ ἀληθινόν. appellat autem antitheta, & totum Gorgiæ artificum, τὰ κομψὰ καὶ δεατικὰ καὶ μαιρακίωδη. rectè sane. nam vt ait Demetrius, ἡ ὁμοιότης ἢ τῶν τὰ κῶλα καὶ ἢ ἀντίθεσις ἐκλύει πλὴν δεινότητα διὰ πλὴν κακοτεχνίαν. idem semper iudicium fuit sapientissimi cuiusque viri: qui in suis æqualibus hoc vitium acriter reprehenderunt. Extat Philostrati sophiste epistola ad Iuliam Augustam ex qua potest intelligi quantopere grauissimus censor Plutarchus has adfectatas elegantias habuerit exofas: postquam enim probare conatus est veteres sapientes non aborruisse ἀπὸ τῆς γοργιάζειν, subiicit πῆδε δὴ καὶ σὺ εἰ βασιλεῖα, ἢ θαρσαλέωτερον τῆς ἑλληνικοῦ Πλούταρχον μὴ ἀχθεῖται τοῖς σοφισαῖς. μήδ' εἰς διαβολὰς καδίσαομαι τῶ Γοργίου· εἰ δ' οὐ πείσεις. σὺ μὲν οἶα που σοφία καὶ μῆτις, οἶδα τί καὶ ὄνομα θέομαι τῶ ποιῶδε. ἐγὼ δ' εἰπὴν ἔχων οὐ ἔχω.

rasis.) politis nimia arte. translatum ab ebocariis, & statuariis. Statius de Phidia,

---quod ebur Pisato pollice rasum.

librat.) eleganter & aptè. nam Gorgiæ imitatores, non solum periodos accuratè polibant: sed singulas etiam dictiones ac syllabas in fine periodorum maximè expendebant atq. appendebant, vt exirent tandem illæ figuræ quas adeo affectabant parisa, isocola, homœoteleuta & similes. *libratio* ῥυθμῶν dictionis propria. sic Hebræi rhythmos suos definiunt. שיניה הרבור בר במשקל *cuius oratio est librata.* Imitatur Persij hunc locum Hieronymus in epist. ad Pammachium, cum scribit: Non pudet Christianos & sacerdotes Dei, quasi de rebus ludicris agatur, verbis dubiis hære, & ambiguas librare sententias, quibus loquens magis quàm audiens decipitur. & sæpius eodem libro.

doctas posuisse figuras Laudatur.) Malim, *doctus.* Iuuenalis, ---- *doctus spectasse lacunar.*

an Romule c.) an adhuc vir es? minimè verò, sed mollis & effæminatus. *Romulus* est quiuis Romanorum. mollia facta dictaque nec Romano nec masculi spiritus viro conueniunt. Marcus Antoninus libro II. παῖς ὡς φένηζε σιβαῶς ὁ Ρωμαῖος καὶ ἄρβλυ τὸ ἐν χερσὶ μὲν ἰ ἀκριβοῖς καὶ ἀπλάστων σεμνότητος. quia credebant Romulum vrbi à se conditæ præsidere, ideo bona & mala illi ferebant accepta. inde ista Persij expostulatio. similiter Iuuenalis cum Marte expostulat satira II.

--- ὁ pater Urbis

Vnde nefas tantum Latii pastoribus? vnde

Hæc tetigit Gradine tuos vrtica nepotes.

Men' moueat quippe, & cant.) Quintilianus In-

stitutione vndecima: *Commoueaturne quisquam eius fortuna, quem tumidum ac sui iactantem, & ambitiosum institorem eloquentia in ancipiti sorte videat? Non: imo oderit reum verba aucupantem, & anxium de fama ingenij, & cui esse diserto vacet.* causam pete ex eodem auctore libro sexto, & Dionysio Halic. in Isocrate. vbi sic lege hunc locum: *χαει- ενπισμὸς πᾶς ἐν σοῦδ' ἢ καὶ χακοῖς γινόμενος ἄωρον περὶ μα- κρὴν πολεμιώτατον ἐλέω.* non vt editum est, *ἐν σοῦδ' ἢ καὶ χαλῶς.* atque hic est, cui vt ait Demetrius Phalereus, siue alius est eius libri auctor, vetus pro- uerbiū conuenit, *ἐν πενδοῦσι γὰρ ἄν.* eum vide.

cum fracta te in trabe pictum Ex humero portes)

Quia magis afficiunt quæ oculis quàm quæ au- ribus percipiuntur: ideo picturam adhibebant ad mouendam misericordiam, non naufragi so- lum, quod multi testantur, sed etiam patroni quidam in foro. auctor Quintilianus libro VII. *Sed non ideo, inquit, probauerim quod factum & le- go & ipse aliquando vidi depictam tabulam supra Io- nem (is locus in foro) in imaginem rei cuius atroci- tate iudex erat commouendus.* Argumentum tabu- larum huiusmodi habes apud Lucianum initio libri de mercenariis conuictorib. similes erant tabulæ quas diis dedicabant & qui naufragio euaserant, & quicumque alio insigni periculo fuerant liberati: quocirca dicit Iuuenalis in XII.

---pictores quis nescit ab Iside pasci?

hinc est ortus ille mos, vt alios taceam, veterū Christianorum, vt qui è morbo conualuerant illi sancto cuius ope credebant se sanatos dona-

ria suspenderent ex auro vel argento, vel viliore materia, imaginem habentia partis quæ fuerat affecta. narrat Theodoretus octava Therapeutica.

verum nec nocte paratum Plorabit.) *verum plorare* quod philosophus dixit *πεφυκότως*, voce significantissima: quasi naturam ipsam flentis assumeret qui flentem inducit. sic apud Dionysium & alios rhetoras ἢ ἀληθινὴ λέξις, opponitur nimia arte paratæ, & panegyricæ. *nocte paratum flere* Aristoteli *πεπλασμένως*. sic ille libro II. Rhetoric. διὸ δεῖ λανθάνειν ποιούτως καὶ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως ἀλλὰ πεφυκότως. vide locum. Dionysius Hali- carnassæus ἀντορυὸς καὶ ἀντιπαρῆματεύτως λέγειν significantissimè illud prius de Lysia loquens. eidem *nocte paratum* dicitur ἐν κατασκευῆς λέγειν καὶ μεμνηνευμένα πρὸς ἀπάτην: qualem ait fuisse Isai orationem. Quintilianus in X. *Vt illa quæ dicimus non domo artulisse, sed ibi protinus sumfisse videamur, & oratori & ipsi causse plurimum confert: nam & magis miratur, & minus timet iudex quæ non putat aduersus se præparata.*

qui me volet incuruare querela.) Seneca Conso- latione ad Polybium: intelliges non magis tibi incuruari licere, quàm illi, si quis modo est, cuius humeris mundus innititur. idem lib. III. De ira: non est magnus animus quem incuruat iniuria. Græcum est, *καμπτεῖν*. Sidonius imitans hunc locum *inflecti* pro eo posuit, epistola VII. libri primi: *quis super statu tuis nimis inflecteretur, quem videret accuratum delib- rûmque lutumis aut ergastulo inferri.*

Sed muneris decor est & innectura addita crudis.)

Commodus atque è vicino transitus est à Gorgianis figuris in prosa ad versuum rhythmos : de quib. in sexta hac parte agit. γοργιάζειν in carmine, res vetus : neque enim defuerunt ne inter Græcos quidem vel meliore seculo, qui eam vanitatem in poëmata sua inueherent. Plutarchus professus hostis huiusmodi ineptiarum Aristophani inter cætera obiicit τὸ φορτικὸν ἐν λόγοις καὶ θυμηλικὸν καὶ βαλάουσον. λέγω ὅ, inquit, τὰ ἀπίθετα καὶ ὁμοίόπιστα καὶ παρωνυμίας. sed in comœdia quæ pullatæ maximè turbæ iudiciis stat, utcunque hoc feras : in alio carminis genere odiosa res atq. ridicula : utiq. in iis prorsus intolerabilis, qui grãdia scribere aggressi, maiestatem heroici carminis puerilibus his figuris infringerent. notant sane critici veteres, Maronem cuius iudicium pro lege aliis poëtis esse debet, ne huius generis ὁμοιοτέλετον faceret, cecinisse,

Cum canibus timidi venient ad pocula damæ :
non autem *timida*. Ab hoc autem principio, & ridiculo studio γοργιάζειν in poëmatibus, originem habuerunt versus rhythmici, quos ætate Persij primus vel inter primos vsurpauit nero. hoc solū differunt Gorgiæ imitatores in versu, ab eiusdem æmulis in soluta oratione : quod hi πώσεως similitudinem ponebant in fine coli, vel clausula periodi : illi modò in coniunctorum versuum ultimis syllabis : modò in quinto semipede eiusdem versus & fine. sicut ex allatis à Persio exemplis constabit. Sotadicam verò hanc poësim supe-

rius vocabamus, non propter metri aliquam similitudinem: sed propter similiter corruptum fractumque libidine animum, ex quo manabat hoc dedecus, sicut mox verissimè dicturus est Persius.

Sed numeris d.) Hunc versum profert is qui tota hac satira vulgarium poëtarum causam agit.

decor.) non τὸ πρέπον, sed τὸ χεῖλος.

& iunctura addita.) quidam codices *abditæ*. inepte. hoc vult iste: priorum temporum oratores ac poëtas artem non tenuisse componendæ orationis: quo nouo inuento recentiorum hominum, quos damnabat Persius, ad perfectionem perducta sit dicendi scribendique facultas. *numeri crudi* sunt oratio nondum satis expolita, & vt loquitur Plautus, eodem genere translationis vsus; nondum probè cocta. *iunctura* spectatur in cuiuscunque orationis compositione: éstque ea in verbis, incis, membris, periodis, vt in nona scribit Quintilianus. ita leges apud Græcos magistros dicendi ἀρμοζὺν ὀνομάτων, πρὸς δὲ καίλων.

Claudere sic versum didicit Berecynthius Attin.) bene mones, inquit respondens Persius: sanè enim præclarè isti de Musis Romanis sunt meriti, qui non contēti solutam orationem corrupisse, etiam poëtices sacra polluerunt, inuento hoc genere nouo versuum rhythmicorū, cuiusmodi sunt isti Neronis: --- *Berecynthius Attin,*

Et qui cæruleum dirimebat Nerea delphin.

item,

*Sic costam longo subduximus Apennino.**Torua Mimalloncis implevant cornua bombis.**Et raptum vitulo caput ablatura superbo.*

in primo exemplo spectari debent duorum versuum ultimæ dictiones eodem modo desinentes: in tribus sequentibus singuli versus suam modulationem intra se absoluunt: éstque *ῥέσις* mutua partium inter se, sicut in aliis, prioris versus cum posteriore. hanc *ῥέσιν*, hoc est, desinentiæ *ταυλότητα*, & ut rhetores appellant, *τὸ ὁμοιόπρωτον καὶ ὁμοιοτέλευτον*, hodiernorum idiotismorum poeta vocant rhythmum, & rhythmicos versus quibus in plerisque linguis hodie est usus. at Græcis & eorum discipulis Latinis, ὁ ῥυθμὸς ἢ λέξιως longè est alius. *εὐρυθμον* enim illi, hi *numerosam* aut *concinnam* orationem appellarunt, non quæ referta esset periodis aut colis similiter desinentibus, cadentibusve: sed quæ characteri suo convenientes pedes haberet, nec lege omni soluta ferretur præceps. philosophus in tertio Rhetoricorum *τὸ εὐρυθμον* & *τὸ ἀσπρωτον* opponit ut contraria: idèmq; *τὸ εὐρυθμον* & *τὸ ἑμμετρον* distinguit ut diuersa. volunt enim & Aristoteles & omnes doctores eloquentiæ, oratoris dictionem numeris quidem constare, & pedibus certis, id est rhythmò: at dimensionem certam, siue *τὸ ὁμοιον τῷ ῥυθμῷ* nequaquam habere: id enim poëmatis esse propriū. At is qui hodie dicitur rhythmus, in syllabarum paritate & similitudine desinentiæ totus est positus. nō dubito verum esse quod

aliàs differemus. Ex iis quæ dicta sunt intelligitur quæ fuerit poëseos illius origo, quam hodiernarum linguarum poëtæ colunt. Sed non desunt qui putent, nihil vetare quo minus antiquæ poëticæ leges etiam in recentibus hisce linguis retineantur. quod cum in nostra Gallica antè à nonnullis frustra & ridiculè tentatum esset: audet tamen N. Rapinus ingenio fretus quo excellit, idem propositum virgere: suntq. adeo nobis ab illo ἑμπεροὶ quædam ὀδὰὶ ostentæ, exquisitissimæ elegantix atque ἑμπελέστωι.

Berecynthius Attin.) Sic legendum est: quod pridem monuit Iosephus Scaliger: qui primus huc pertinere vidit Dionis in Nerone verba hæc ἐν Ἰδαρῶν δὲ Νερὸν Ἀττινὰ ἢ Βάνζας. quæ verba cum aliter legerentur, princeps ille ita constituit doctissima coniectura: veteres & *Atty*s dixerunt & *Attin*, vt idem ~~scripsit~~ probat. Fabulam *Attyos* fusè persequitur Arnobius in v.

Et qui carulcum dirimebat Nerea delphin.) hic versus ei subiectus fuerat à Nerone cuius extrema tantum verba posuit Persius: ex quib. inepta patet affectatio eiusdem desinētix. Sed non puto adeo væcordem fuisse, vt integra carmina hoc modo contexuerit, quod fecere postea minores. nimis tamen frequentasse has figuras Neronem certo certius. nam alioquin quem mihi dabis ex primæ notæ poëtis in cuius libris tales versus non possint adnotari? Sed multum interest fluat ista sponte sua, an ex affectatione putidula manent. Quare sine caussa Persij de Neronis versi-

bus iudicium doctissimi quidam viri improba-
runt, quia meminerant apud Virgilium & alios
eximios poëtas, rhythmicos hoc genus versus
extare.

Sic costam longo subduximus Apennino.) in pen-
themimeri & vltima versus est rhythmus. Atque
hoc genus carminis ita probatum est, cum latè
regnum occuparet barbaries, vt tota cænobia
πῶν μοναζόντων poëmatis fuerint impleta eiusdem
farinæ. exempla adferrem, nisi versarentur in
omnium manibus quamplurima, partim sacri,
partim historici argumenti. Inuenies & apud
optimum quemque veterum similes versus, vt
iam diximus, sed raros. Homeri est ille omnium
elegantiarum patris:

Εκ γδ Κρητίων ἦρος εὐχόμεναι εὐθειάων.

cui versui numerosissimo par est hic Virgilij,

Cornua velatarum abigiturque antemnarum.

Alibi Homerus, Εκ γδ Ωρέστω πίοις ἔσπεται Ατρείδαο.
Hesiodus,

Χαίρεις πῦρ κλέψας, κὶ ἑμὰς φρένας ἠΐσσοπέουσιν.
idem,

Ἄλλοτε δ' αὖτε λέοντος ἀναιδέα θυμὸν ἔχοντος.
& alibi quoque similiter. Sic apud Latinum poë-
tam interdum: vt in III. diuini operis,

Lumina: vidi atro cum membra fluentia rabo:
& mox.

Nam simul expletus dapibus, vinoque sepultus.
deinde,

Aetnaeos fratres caelo capita alta ferentes. alibi,
Vinique fundebat pateris animamque vocabat.

etiam in duobus iunctis versibus interdum : vt,

Hesperidum templi custos , epulâsque draconi

Quæ dabat , & sacros seruabat in arbore ramos.

utrobique ὁμοιοσημονοῦσι quintus semipes & syllaba vltima. reperias etiam in tribus coniunctis versibus eiusdem desinentiæ *ἑσπερίων* potius quàm obseruationem, apud Statium in carmine quod inscripsit Abascantij pietas:

Nuntiat è celsis ales Tegeaticus astris:

Quæque cadit liquidas Iunonia virgo per auras,

Et plecturato pluuium ligat aëra gyro.

similia multa possunt obseruari apud Ouidium & alios omnes antiquos poëtas: quæ operibus illorum rarò interspersa, venustatis laudem merentur: cùm contrà propter crebram ac continuam id genus figurarum vsurpationem, iure merito censor noster Neronem ac Neronianos poëtas non solùm φορτικότητος notet, verùm etiam effœminatæ ac flagitiosissimæ vitæ, vt mox videbimus. Quod enim plerique Neronis versuum essent huiusmodi, etiam iste arguit,

Collæ Cytheriacæ splendent agitata columbæ:

quem tamen versum Seneca vocat disertissimū: eapte credo ratione, qua eiusdem principis clementiam alibi dilaudauit.

Subduximus Apennino.) inuenimus scriptum à Pœnino. contra fidem antiquarum membranarum, & auctoritatem Quintilianii. Sic ille libro nono. Est in eo quoque nonnihil quod singulis verbis bini pedes continetur, quod etiam in carminibus est permolle: nec solùm vbi quina syllaba nectuntur, vt in

his fortissima Tyndariadarum : sed etiam ubi quaternæ, cum versus cluditur Apennino , & armamentis & Oriona.

Arma virum, nonne hoc spumofum & cortice pingui?) Et Nero & similes poëtæ in quos Persius inuehitur, tanta stultitia fuerunt, vt qui omnia faciebant quò tenerum carmen scriberent, egregios tamen diuini Maronis imitatores se putarent iactaréntque. adeo nimirum istis obbrutuerat palatum, vt grandiloquentiam & maiestatem Maroniani carminis se affecuturos sperarent, si nihil eorum negligenter, per quæ lasciuus Romuli nepotibus, Troadibus non Troibus scripta sua placere posse intelligerent. Hunc furorē castigat hæc veræ poëseos vindex Persius. Inducit patronum illum malorum poëtarum causam suam Virgilij auctoritate defendentem: quippe nihil grandius quàm *Arma virum.*

ARMA VIRUM,) Familiarissimum est Hebræis, Græcis & Latinis loquendi genus, cum à primis libri vocibus totum librum designamus. non malè sic ista accipias: tota enim *Æneis* magnum spirat, tota est ἡλικί. sed non malè etiam ad prima illa verba restringas quæ posita sunt. nam Virgilius grande opus aggrediens, verè grandi vsus est exordio, & vt monebat Pindarus, ἀρχαυδύου ἔργου πρῶτον ἐδουκε τηλαυγίς. magnitudo hæc in duobus posita, rebus & verbis. vtrumque heic magnificum. ait canere se, quid? *Arma*: nihil nobilius armis: adeo quidem vt multorum iudicio sola arma nobilitent. addit

Virum. quid secundum superos homine præstantius in hac rerum vniuersitate; imo alter mūdus ipse homo est: atqui inter homines pauci viri. Iam si verba spectes, illud insigne quod tantum opus auspicatus est à voce quæ & incipit & desinit in vocalissima omnium vocalium, **A R M A.** literam verò **R.** quam multi refugiunt vt caninam, quis non videt virilem facere pronuntiationem, sublata omni mollitie?

nonne hoc spumofum.) Meminerit lector eius quod antè monebamus: eum qui Persio contradicit, sic animi sui sensa eloqui, vt verbis tamen vtatur ex mente Persij, inde est quod sublime dicendi genus ita heic exprimit, *spumofum & cortice pingui*: quæ verba vitiosum characterem denotant, non verè grandem, quem iste tamen voluit intelligi: sed ita illum facit Persius loqui de industria: quoniam tumor erat non vera magnitudo pro qua iste pugnabat. ἀφρώδης & spumosa dicuntur aptissimè, quæ magni præter inanem speciem nihil omnino habent.

& cortice pingui.) hoc est φλοιού μεσόν, aut φλοιώδης. sic enim Græci appellant nugatoria & quæ vitiosa tument magnitudine. Longinus Περὶ ὑψους de Clitarcho: φλοιώδης γὰρ ἀνὴρ, καὶ φυστὸν κτῆ τὸν Σοφοκλέα, Μικροῖς μὲν ἀυλισκοῖσι φορβείας δὲ ἄτερ. *cortex pinguis* hoc loco non est ὁ πίον, qualis est quarundam arborum liber: sed ὁ παχὺς & crassus.

Vt ramale vetus negrandi subere coctum.) Responso Persij allegorica: metaphoram enim

continuat qua vsus fuerat qui dixerat Virgilij
poëmata esse cortice pingui. assentitur Persius,
crassum corticem, hoc est τὸ ὑψηλόν, habere Ma-
ronis scripta : sed tumorem vanum illis negat
inesse. sublimitatem ostendit operum Virgilij,
comparans illa cum arbore grandis corticis : at
sublimitatem illam castigatam esse, & veram,
non speciem solùm inanem, indicat, comparans
eius scripta non cum quavis arbore μεγαλοφλοίω :
verùm cum illa arbore siue ramo, qui natura qui-
dem magni sit corticis, sed quem longa dies &
Solis radij siccauerint, multùmque imminue-
rint.

ramale vetus.) Ouidius :

Multifidásq; faces ramaliáque arida tecto.

hinc veteruosa ramalia apud Cassiodorum.

vagranti subere.) non φελλόν significat heic
vox *subere* : sed ἀπλωσ quemuis grandiozem cor-
ticem, quia suberis longè crassissimus est liber.
inde etiam κατ' ἐξοχὴν cortex dicitur. Horatius,
Tu leuior cortice. quod Græci dicunt, κορυφώτερος
φελλοῦ. sic *natate sine cortice*, hoc est, ἀνευ φελλοῦ.

coctum.) quicquid laudare vellent coctum
vocabant : vt contrà quæ vituperabant, cruda.
modò Persius, --- *numeris iunctura addita crudis.*
ramorum autem excisorum cortices soli expo-
siti, humore omni exhauriuntur quo antea tu-
mebant.

Quidnam igitur tenerum & laxa ceruice legendum?)
Colloquentis cum Persio verba. ita autem se ab
illo interrogari facit, vt ampliùs possit ipse ma-

los poëtas irridere, pro quibus dicebat ille alter, *laxa cervice legendum.*) alludit ad recitationes quæ fiebant de scripto. quare Græcis recitatores vocantur οἱ ἀναγιγνωσκόντες. Qui molliter recitabant, etiam cervicem suo quodam & peculiari modo inflectebant: is quippe mos ac gestus delicatorum & τρυφωτῶν. Lucianus de molli sed virum fortem simulante. *μυεῖα ὄβρι τὰ ἀντιμαρτυροῦντα τῷ χήματι, βιάδισμα καὶ βλέμμα καὶ φωνὴ καὶ βράχλος ἐπιεκπλασμένος.* Firmicus Maternus contra gentes: *Exornant muliebriter nutritos crines, & delicatis amicti vestibus, vix caput laxa cervice sustentat.* Seneca epistola cxiv. de Mæcenate qui etiam in oratione difflebat. *Incipitque respirans ut cervice laxa feratur.* Dio Chrysostomus inter mollitiei probrosæ certas notas duobus tribusve locis τὸ τὴν πρᾶχλον ἐπικλίνεσθαι posuit. scriptor quoque gravissimus Gregorius Nazianzenus in altera Σηλιτενικῇ, quo loco signa enumerat in Iuliano sibi notata, ex quibus iam olim erupturam quandoque illius nequitiam prædixerat, omnium primum recenset laxam cervicem. οὐδενός, inquit, ἔδωκε μοι σημεῖον εἶναι χριστοῦ αὐτοῦ ἀπαχθῆς, ὅμοιοι παλλόμενοι ἐν ἀνασκούμῳ, & quæ deinceps enumerat.

Torna Mimalloneis implerunt cornua bombis.) Ironica Persij responsio. quæris quinam versus pulcri sint iudicandi? qui autem nisi isti, & similes his, *Torna M.* Sunt autem Neronis versus, ex eius Bacchis: cuius carminis etiam Dio nominatim fecit mentionem, ut antea ostendimus. Laborant verò hi versus eadem illa affectatione

rhythmi, de qua superius est dictum. Nihil agunt eruditissimi viri qui Neronem ineptiarum absolute, Persium ἀκρισίως damnant, quia Catulli versum è Pelei nuptiis

Multi raucisonis efflabant cornua bombis,
suo isto sit imitatus. nam Catulli quidem carmen propter hunc versum illius non magis est reprehēdere, quam formam bonam propter aliquem næuulum. at Neroniana poësis, quæ tota ex maculis & verrucis erat conflata, quî poterat videri pulcra? quid quod homo furiosus Bacchas non scripsit solùm, sed & saltavit? quod virum grauiissimum Persium non paullo magis offendebat, quàm versus eiusdem mali. Adde quod multum interest μάλλον ὃ τὸ πᾶν, inter eum qui certo consilio vitia affectat, & pro virtutibus sectatur, & eum cui fortè aliquid exciderit negligentius ac molliusculum.

Torta.) pro torta. etiam veteres magistri exponunt *torium* λοξόν.

Mimalloncis.) Nonnus,

Βακχὰς ἀκρίδεμος ἐπεκροτάλιζε Μιμαλλῶν.

lege Strabonem lib. x.

bombis.) Tubarum & instrumentorum sonos Latini bombos vocant aliter quàm Græci. inde apud Seruium, *bombi organariorum.*

Et raptum vitulo caput ablaturo superbo.) vitulus, est Pentheus, propter adiectam vocem *superbo.* vel est ταῦρες ὑβρισίης: nam etiam apud Euripidem Bacchæ vitulos occidunt vaccas & tauros:

--- αἱ δὲ νεμορῶναι χλόω.

Μόχρῳ ἐπιλήθον χεῖρὲς ἀσιδήρου μέγα.
 Ἄλλας δὲ δαμάλας διεφόρουσιν ἀπερτίμασι.
 ποστὰ :

Ταῦροι δ' ὕβρισι κ' εἰς κέρας θυμούμφοι
 τὸ πρῶτον, ἐσπράλλοντο πρὸς γαίαν δέμας,
 Μυεῖάσι χειρῶν ἀγρόμφοι νεανίδων.
 Θάσσον ἢ διεφοροῦντο σαρκὸς ἐνδύτα

Ἡ σὺ ξυλάλαις βλέφαρα βασιλείοις κόραις.

ex his versibus possumus interpretari Neronis verba *vitulo superbo*. Atque hinc intelligimus Bacchas Neronis eiusdem argumenti fuisse cum Bacchis Euripidis.

Bassaris, & lyncem Menas flexura corymbis.) Fin-
 gunt poëta currum Bacchi à lyncibus trahi. Ne-
 ro autem fecerat lyncibus vehi Bacchas, tantâq.
 facilitate animal ferum ab illis regi, vt pro fre-
 nis essent ipsis hederæ. nam *flexura* heic est *λύσι-*
χίσουσα, vt rectè quidam sunt interpretati. *co-*
rymbi *συνεκδοχικῶς* pro tota hederâ, non enim
κνείως accipiendum. Hoc autem spectat eò, vt
 diuino afflatu furere Bacchæ probarentur, non
 impulsu humano ferri. in quam sententiâ multa
 apud Euripidem. Porro hic & sequens versus
 rhythmo non peccant ita vt præcedentes: mol-
 les tamen & vitiosi sunt, nec planè rhythmo de-
 stituti. verùm heic τὸ ὁμοιοτέλευτον in disjunctorū
 versuum sine spectatur, non vt antè in conti-
 nuorum clausula. Duplex *χάσις* siue *καταλήξεως*
παιότης in his quatuor Neronis versibus. duo-
 rum priorum vterque in penthemimeri & sine
 propriam modulationem habet. sed hoc am-

plius primus & tertius similiter desinunt, *bombis* & *corymbis*: item secundus & quartus, *superbo*, & *Echo*. hoc malo sequi nunc, quàm quod aliquando sum suspicatus, secundi & tertij versuum Neronis permutatas sedes fuisse, cum auctor fecisset hoc modo:

Torua mimalloneis impleuit cornua bombis
Bassaris: & lyncem Menas flexura corymbis:

Ei raptum vitulo caput ablatura superbo
Euiou ingeminat: reparabilis adsonat Echo.

Μenas.) Philo Πειφουαρρίας: πῶ ἀρετῶν ἢ ἀφ' ἧς εἶνον ἐργασίας μαινομένην ἐκάλεισαν οἱ παρῶτοι, καὶ τὰς ἐξ αὐτῆ καταχέουσι θροιάδας Βακχίας, Μαινάδας.

Euiou ingeminat.) Euripides:

--- αἱ δ' πῶ τεταλμύλω

Ὀργῶν ἐκίνουσι θυρσον εἰς βακχεύματα,

Ἰακχον ἀθρήω σόματι ἢ Διὸς γόνον

Βεβήμιον κηλοῦσαι. πῶ δ' πινεβάκχευσ' ὄρεσ

Καὶ θῆρες. ---

clamabant autem εἰσοῖ, εἰσοῖ, *Euohe Bacche pater.*

reparabilis adsonat Echo.) Aufonius, *resonabilis Echo.* ac Calphurnius ecloga v.

---- *reparabilis inchoat umbras.*

Hac fierent si testiculi vena vlla paterni Viveret in nobis?) hoc est, si quid in nobis virilis roboris maneret, vt loquitur Quintilianus libro i. Petronius: *Si quid ingenui sanguinis habes, non pluris illam facies, quàm sportam: si vir fueris, non ibis ad sportam.* Philo Iudæus de mollibus loquens: οἱ νόσον θήλξαν νοσείν ἐπιζώμενοι, τὰς τε ψυχὰς καὶ τὰ σώματα διαφύροισι μηδὲν ἐμπόρευμα ἢ ἀρρένος θηρίας ἐώντας

Ἰσοπέδιον. Persij verba Seuerus Imp. eleganter retulit ad corruptam maiorum disciplinam, in epistola quam refert Spartianus. Non est autem minus verum quàm graue & seuerum sophi huius de causa corruptæ poëtices iudicium. nam plane ita est à natura comparatum, vt sit oratio veluti speculum morum, & intimorum animi affectuum: atq. vt Græcorum est prouerbium, οἶος ὁ βίος, τοῖος ὁ λόγος. neq. existimare debemus discinctum, solutum, ac Sotadicum genus dicendi ab animo sobrio, composito aut casto posse proficisci. Quare inter cætera argumenta quibus pij patres impietatis nefariæ reum peregerunt infelicem illum Arium, etiam hoc fuit, magni à magno præsertim Athanasio aestimatum: quod de re omnium maxima soluta atque in modum cantorum fracta oratione tractasset. eiusmodi namque fuit eius Thalia: sicut alibi, cum bono Deo, ad lucem multorum locorum Athanasij, & aliorum patrum quos parum cepere magni nominis viri, multis probabimus.

summa delumbe salina Hoc notat in labris.) adeo, inquit, vir non est Nero, vt mollitie certet cum fœminis. itaque nihil mirum si eius poëmata vt Manas, id est, Bacchæ, & Attin elumbia sint atque enervata. nam vox ipsa illius loquentis non virum notat, sed fœminam. solent enim & fœminæ deliciores, & earum æmuli viri loquelam non ex imo pectore, vt Homerus ait, petitam edere: sed in extremis labris formatam. hoc cum Neroni exprobrat Persius, simul scri-

scriptorum & vitæ totius mollitiem illi obiicit. *delumbe hoc*, idest delicatuli huius poësis. *natat summa salina in labris*: id est, nullum habet solidæ eruditionis fundamentum: sed in extremis labris ex superficiali doctrina quadam nascitur temerè, & sine arte. Quintilianus lib. x. cap. 111. *sine conscientia profectus non à summo petiti, ipsa illa ex tempore dicendi facultas inanem modò loquacitatem dabit, & verba in labris nascentia, illis radices, illis fundamenta sunt: illis opes velut sanctiore quodam arario recondita.* sic λαλεῖν ἀπὸ τῶν χειλῶν & λαλεῖν ἀπὸ τῶν δοξμάτων opponit Epictetus apud Arrianum, libro secundo, capite xvi. qui locus huic illustrando est appositissimus.

Et in vdo est Manas & Attin.) & coria, & multa alia aquæ immersa & madefacta robur suum ac τόνον priorem amittunt, fiuntque languida & mollia. ex eo dixit poëta, *in vdo esse pro ὑγρὸν εἶναι*, molle, fœmineum atque eneruatum, neque vilo partum labore.

Nec pluteum cadit, nec demorsos sapit ungues.) idem dicit, sed aliter. negat enim Neronis ac similia scripta oleum redolere & lucubrationem sollicitudinemque verè doctorum: sed leuium esse hominum, qui animi solùm causa & vt viderentur docti, literas tractarent. Quintilianus libro x. capite tertio: *Tum illa quæ aperitiorem animi motum sequuntur quæ ipsa animum quodammodo concitant, quorum est, iactare manum, torquere vultum simul, & interim obiurgare, quæque Persius notat cum leuiter dicendi genus significat.* Nec

pluteum, inquit, cedit, nec demorsos sapit unguis: etiam ridicula sunt, nisi cum soli sumus.

Sed quid opus teneras mord.) Haec tenus rationibus conatus est Persij monitor, à proposito eum dimouere: quibus cum nihil se intelligeret proficere, palam minas intentat in septima hac parte.

Mordaci radere vero.) Græcorum est prouerbium τὸ ἀλκιδὲς πικρὸν. apud Socratem historicum, & alios Græcorum. Dio Chrysostomus initio Troici: τὸ μὲν ἀλκιδὲς πικρὸν ἔστι καὶ ἀλκιδὲς τοῖς ἀρόητοις. τὸ δὲ ψεύδους γλυκὴ καὶ παροισιῶς. hanc persuasionem vt ex animis hominum delerent Ægyptij, sacra Mercurio instituerūt facere xix. die primi mensis, in quibus mel & ficus edentes dictitabant DVLCIS VERITAS. Plutarch. De Iside & Osiride: τῇ ἐνάτῃ ἐπὶ δέκα τῆς περὶ τὴν μίμωδον εὐσεβίζοντες τῷ Ἑρμῇ μέλι καὶ σῦκον ἐδίδοσαν ἐπιλέγοντες, ΓΑΤΚΤ Η ΑΛΗΘΕΙΑ. huic Ægyptiorum consuetudini, adfinis est ritus Iudæorum vescendi intybis & aliis herbis amaris cùm Pascha celebrarent: quod Hebræi ἐλλωρίζοντες dicunt, τὸ ἐπὶ πικρίδων τὸ ἄζυμα ἐδίειν. Lege Philonem, Περὶ τῆς εἰς τὰ παροισιῶματα σωόδου: & Iosephum Scaligerum in sexta Emendatione temporum. Præclare Augustinus in epistola ad Romulum: *Veritas & dulcis est & amara, quando dulcis est, parcit: quando amara, curat. si non recusas bibere quod in hac epistola offero, probabis quod dixi.* Adi B. Hieronymum in illa verba, sub finem Ecclesiastæ: *Verba sapientum vt stimuli. sic & reliquæ virtutes corru-*

ptis hominum iudiciis amaræ censentur, vitia dulcia. caussam affert Ioannes Chrysostomus homilia v. in posteriorem ad Titum. tangit & Persius heic: *teneræ enim auriculæ sunt quæ appellat Chrysostomus corrupta αἰδηθῆαια, & τῶν ἡ κακουμένων διασποφῶν.* at contra in v.

Stoicus hic aurem mordaci totus aceto.

de eo qui & audire & dicere verum libenter solet. sic *δύκνειν* apud Græcos, & apud Sidonium *pipervata dicta & pipervata facundia.* Erat autem & Stoicorum scitis hoc vnum, omnes sapientes esse austeros, & illis similes vinis, quæ medicaminis vim habent ad computationes inepta. Diogenes Laërtius in Zenone: *φασὶν ἀσκησις εἶναι πάντας τοὺς σπουδαίους, τῶ μὴτε αὐτοὺς πρὸς ἕδονῶν ὀμιλεῖν, μὴτε παρ' ἄλλων τὰ πρὸς ἕδονῶν πρὸςδεχέσθαι. καὶ ἄλλως δὲ εἶναι ἀσκησὶν (τὸν σφόν) παρεπλησίως λεγόμενον τῶ ἀσκησῶ οἴνω, ὃ πρὸς μὲ φαρμακοποιίαν χεῖνται, πρὸς δὲ πρὸς πρὸς οὐ πάνυ.* ita scribendus hic locus. atque ad hoc Stoicum dogma allusum videtur à Persio illo versu satiræ v.

Vide sis, ne maiorum tibi forte Limina frigescant.) ne incipias potentibus ac Neroni imprimis odiosus esse. refer ad quotidianarum salutationum morem. nam qui parum grati erant durius tractabantur ab ostiariis & admissionum magistris. hoc vocat Persius eleganter, *limina frigescere.* translatum à cibis pridianis & frigidis, qui minus placent. vnde & Græcorum proverbium: qui cum aliquid eleuarent soliti dicere, ad forum frigidorum ciborum id pertinere. Plutar.

chus De communibus notionibus contra Stoicos: τὰ πὶ μὴ εἰς τὴν τῶν εἰδῶν καὶ ψυχῶν ἀρετὴν εἰ βέλ-
λα παραῶν. ἐν δὲ τοῖς αἰς ἐνὶ μάλιση θεωρηματικαῖς καὶ μὴ
σπουδαῖς λεγομένοις ποιησάμεθα τῷ λόγῳ τὸν ἑξουσιάζοντα.
Maiores vulgo Latinis οἱ θεωρητέστεροι: heic aliter:
maiores enim dixit pro eo quod Horatius, maiores amici.

Sonat heic de nave canina Littera.) heic, id est, in liminibus Neronis ac procerum. *sonore littera canina* dicitur, cū irritatus aliquis minas fundit. propriè in canibus hirrientibus locum habet. non incommodè Persio possent hæc verba tribui: tum autem *heic* fuerit, in tuis verbis monitor. sensus erit, intelligo quid velis: periculum enim præsens denuntias, si in proposito permanfero. priorem interpretationem iure aliquis præferat.

Per me equidem sint omnia protinus alba.) Non discedit Persius à familiari sibi ironia, de qua superiùs diximus. *alba*, id est, approbatione & laudatione digna. Saresberienfis libro VIII. *Omnia maiorum alba sunt & decora: nihil in eis est, quod canino morsui pateat, aut sannam ut Satiricus ait, posticam mercatur.* omnia ista ex Persio.

Nil moror.) omnem iam pono curam publicos mores carpendi, ac proinde satiræ scribendæ.

Euge omnes, omnes bene miræ eritis res.) adeo censoris tristem personam exui, ut contra laudare ex æquo omnes, bene aut secus vitam instituentes, sim paratus, obiter ostendit poëta qui-

bus artibus tenuioris sortis homines procerum amicitiam sibi conciliarent ac seruarent : assentatione videlicet, cum omnia illorum dicta factaque laudarent, ac mirari se dicerent. Porro hic versus insuauis, durus ac planè ridiculus est. nam quis ita loquitur, vt de iis quos vult laudare dicat, *vos estis bene miræ res*: deinde monosyllaba quæ versum claudit omnem illi concinnitatem adimit. Quid igitur? an ridiculus Persius talis versus auctor? minimè verò. quin eo maiore dignus laude, quo duriora hæc sunt atque inconcinniora. de industria enim persæpe Satirarum scriptores in vitiis obiurgandis elegantiam refugium, & de re ridicula pene ridiculos versus scribunt: non quia nō possint meliores: sed vt hoc quasi contemptu suæ existimationis, ex animo se scribere probent, & qui reprehenduntur agnoscant, nihil ea scriptione quæri præter ipsorum emendationem. Horatij fuit hæc mens, cum satirarum poëtæ sic præciperet in decima libri primi.

*Et sermone opus est modò tristi sæpe iacoso,
Defendente vicem, modo rhetoris atque poëta,
Interdum urbani parentis viribus, atque
Extenuantis eas consultò.*

quod aliis præcepit, ipse in eo argumento tractando seruauit: suis inquam viribus pepercit, easque consultò extenuauit: vt nemo facilè lyricum Horatium in Satiris agnoscat. cum igitur Horatio suo heic obtemperauit Persius: tum etiam Chryssippo item suo, qui in primo de rhe-

torica disertè scripsit, sapientem de virtute scribentem non illas solùm minutas rhetorum præceptiunculas insuper habiturum, quibus cauendum præcipiunt vocalium concursum, & si quæ sunt similia, sed & maiora quædam alia in oratione peccaturum, solæcismos etiam interdum admissurum, quorum alios puderet. Chryssippi verba sunt hæc apud Plutarch. οὐ μόνον ταῦτα (loquebatur ἐπὶ τῇ φωνιέντων συκρούσεως) παρετέον τῷ βελτίονος ἐχθροῖς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀσπερίαις, καὶ ἐλλείψεϊς, καὶ γὰρ διὰ σολοικισμοὺς ἐφ' οἷς ἄλλοι αὐτὸν αἰχμηδεύουσι ἐν ὀλίγοις.

Hoc iuuat?) Legendum cum interrogatione, ut apud Horatium vnde sumsit. postquam dixit se omnia & omnes paratum laudare, An, inquit, placet hoc vobis? ut si dicat: nimirum hoc vultis, & hoc exigitis à clientibus amicisque minoribus vestris, ut vestra omnia assiduè mirentur. *Iuuare* Latinis sæpe est non βονδεῖν, sed delectare. sic Græcis ἀνεῖν, verum aliter construunt. in Apologia Socratis apud Platonem, ὡς ἀνησας. quare me iuuat hæc tua responsio, non ut est editum ἀνησας.

Hic, inquit, veto quisquam faxit oletum.) ἐπιμονή. hæc procerum Romanorum mentem pluribus verbis explicat. nempe hoc ais, pro sacrosanctis haberi velle Neronem & illi similes proceres: atque ut grande nefas existimatur, si quis in loco sacro aluum exonerauerit, aut minxerit: sic postulare istos, ut patri religione caueant omnes vel ioco vel serio ipsos carpere. *facere oletum*, vnica voce dicitur *oletare* in antiqua lege apud Frōtinū.

Pingue duos angues :) Appone indicium loci consecrati deſum vel heroum alicui, eius rei ſymbolum apud veteres fuit anguis, vt notum eſt. Aristophanes Pluto: Εξήξάτις οὐδ' δύο δράκοντ' ἐκ τῆς νεώ. vbi vides eundem numerum atque heic. Scholiastes: κοινῶς πᾶσι τοῖς ἥρωσι δράκοντες περιπέθεντο. alibi de his plura.

pueri , sacer est locus : extra M) Calphurnius ecloga secunda :

----ite procul , sacer est locus , ite profani.

extra Meite.) Summæ impietati tribuebant veteres, in loco ſacro vrinam facere: quod tamen per laſciuiam à multis fieri ſolitum legimus apud Aristophanem, Iuuenalem, alios. Plutarchus de Chryſippo loquens: ἐν τῷ πέμπτῳ πάλιν Περὶ φύσεως λέγει, καλῶς μὲν ἀπαγορεύειν τὸν Ἡσίοδον εἰς ποταμοῖς ἢ κρήναις οὐρεῖν· ἐπὶ τῷ μάλῳ ἀνεκτέον εἶναι τὸ τοῦ πρὸς βωμόν οὐρεῖν, ἢ ἀφ' ἰδρύμα θεῶ· μὴ γὰρ εἶναι πρὸς λόγον εἰ κωῖες καὶ ὄνοι τὸ τοιοῦτον ποιῶσι, καὶ παιδάκια γήπια, μηδὲ μίαν ἐπιπροφιλῶ μὴδ' ὀπλοισμὸν ἔχοντα πρὶ τῷ τοιούτων. ita ſcribendus hic locus. Porro eadem reuerentia poſteà etiam ſimulacris ſtatuíſq. principum eſt exhibitã: vnde ſub malis principibus calumniandi occasio delatoribus: vt probat exemplum quod in Caracallo narrat Spartianus.

ſecuit Lucilius urbem.) poſita ironia conſilium prius ſuum exemplo Lucilij atque Horatij confirmat.

urbem Te Lupe , te Muti.) irriſit & Romani populi publicos mores, & nominatim primores populi.

Et genuinum fregit in illis.) enallage personæ poëtica, pro in vobis. *fregit* pro tanta vehementia infixit vt frangeret. *ἄο δὲ ἐνός*, vt sæpe, sic in symbolo Pythagoræ, *ὁδόντας μὴ καταγύνειν*. ita ferè Iuuenalis, *frangere subsellia* de magno plausu. Terentius Adelphis, *colaphos infregit*.

Omne vaser vitium videnti Flaccus amico T.) *vaser*, *callidus* & *solers*, cum infinitiuis apud Persium, nihil aliud nisi Græcorum *δεινός*. *Ἰὸ videnti* accipe pro *συμπάροντι*. leuiter enim mutat illud Horatij, *videntem dicere verum*.

Et admissus circum præcordia ludit.) *ἐπαλαζή*. ludendo admittitur circum præcordia. *admittere circum præcordia*, Homero, *ἐνὶ φρεσὶ καταδέδου*.

Callidus excusso populum suspendere naso) notissimum & hodièque vsitatissimum sannæ genus, cum aliquid eleuantes caput quatimus sursum versus: quem gestum mirè expressit post Horatium Persius, verbo *suspendere*.

Men' mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe?) Plena modestiæ oratio. sic enim loquitur, quasi futurum sit ipsi satis, inter amicos familiares de corrupta à Nerone & Neronianis poësi intra priuatos parietes conqueri: quod minus est eo quod Lucilius & Horatius voluerunt sibilicere. *men'* vetus lectio non *me*. idque multò melius. *cum scrobe ἀκύρωσ* pro in scrobe. Aufonius Paulino:

*Depressis scrobibus vitium regale minister
Credidit; idq. diu rexit fidißima tellus.*

Hic tamen infodiam.) *ἐναποθύσω τῆς τῆ δέλτα*.

quamuis te dissuadente, ego tamen iudicij mei testem satiram scribam, non vt eam temerè in lucem edam: sed quia vocem rumpere amor rectæ eruditionis, præ indignatione æquissima, me cogit. *hic*, id est, in hoc carmine, siue hoc libro, non autem in scrobe: ideo sequitur, *vidi vidi ipse libelle. infodiam*, id est, cõsignabo & huic chartæ credam, deinde eam occulam ac quasi aggesta humo obruam. duas enim actiones vox ista hic denotat: quarum vtramque exponit Ouidius in xi. *Metam.* de tonsore Midæ loquens. alioquin *infodere*, siue *καταχωρεύειν* pro arcanum diligenter celare ponitur. Ioannes Chrysostomus in iii. ad populum Antiochenum homilia: *αὐτὰρ ἄρα ποτε καὶ θόξῃ ἀνέχεσθαι τῶν ἑτέρους λεγόντων κακῶς, κατὰ χροσόν, ἐπιόκτεινον τὸ λεχθὲν, λήθη προέδοσ.*

Vidi, vidi ipse libelle, Auriculas asini Midæ rex habet.) Apud Ioannem Saresberiensem lib. iij. scribitur, *Auriculas asini Midas habet.* sed aliter in antiquissima Persij vita. idque melius: nam priorem eius vocis Græci, Latinique corripiunt. *Homerus,*

Καλὴν περθένος εἰμὶ Μίδου δὲ ἐπὶ σίματι κείμα.

Ouidius: *Vnius sermone Midæ.* reddidimus autem Persio suam scripturam: quam à Cornuto interpellatam Neronis metu, perpetuo exulare à sua sede iniquum erat. Et mirum profectò posteriorum criticorum extitisse neminem, qui ad huius rei absurditatem animum aduerteret. nihil enim Cornutum impulit vt audaculus heie esset & manum Persij sollicitaret, nisi quod me-

moriæ illius, & domui vniuersæ, atque adeo sibi ipsi qui fuerat eius præceptor, timebat. tolleres timendi causam: nihil mutasset. nihil igitur iam mutemus: qui eius faciendi causam nullam habemus. Porrò his paucis verbis summa ac præcipuus scopus primæ huius satiræ continetur: breuissimo enim hoc elogio suum ostendit iudicium de Neronis poësi, & omnium qui eius exemplum sequebantur. sed animi sui mentem allegoria pulcherrima extulit. τὸ πῆλόν & verba tonsori Midæ conueniunt: de quo Naso,

---secedit humumque

Effodit: & domini quales aspexerit aures

Voce refert parua: terraque immurmurat hauste.

sed tum dicendum fuerat *ô serobs*: pro quo dixit *ô libelle*, cæterum *ἡ διαβόια* & poëtæ mens sic postulant verba accipi, quasi esset scriptum: etsi palàm quod sentio dicere non licet: ego tamen profiteor, atque huius mei iudicij te, mi libelle. testem apud posteros esse cupio: profiteor inquam de Nerone & Neronianis, qui sacra Musarum turpiter inquinant, ita iudicare me, vt meros esse asinos pronuntiem.

hoc ego opertum Hoc ridere meum tam nil.) Conclusio hæc est vltima totius deliberationis, quæ hæctenus est agitata, referri autem hæc verba debent ad illa præcedentia:

Nemibi Polydamas & Troiades Labconem

Præulerint.---

ibi dicebat ideo

damnari consilium suum de satira scribenda ab illo suo monitore, quia proceres Rom. vel La-

beonis Iliadem ipsius satiris essent anteposituri : nunc postquam causas sui concilij fusè explicauit, negat se velle cum quoquam eorum poëtarum qui vulgò accepti essent has suas satiras commutare. nimirum pluris faciebat Persius generosam qua vtitur in hoc libro in carpendis vitiis libertatem : quàm cuiusquam gratiam, aut spem vllorum commodorum, viri magnanimi hæc certa nota. Dio Chrysostomus in ea de inuidia, ὁ πρὸς ἀκρίθειαν ἀνδρείος ἔχει μετὰ λόφρον ἐκείνῳ πρὸς οἴκῳ τὴν ἐλευθερίαν τὴν αὐτῆς ἔχει τὴν παρρησίαν, πικρὴ πικρὸς ἀπίμου χάριν, ἢ δυνάμειος, ἢ χημιάτων. Labeo heic in exemplum nominatur, eorum poëtarum qui tunc florebant & gloria & gratia. sed eius nominatim fit mentio propter superiorem versum. strenuè enim errant, qui ad Neronis Iliadem hunc locum referunt. Satiras eleganter ἀριστέλει duabus adhibitis notis : quod sit carmen operatum, & ad mouendum risum appositum. quàm belle hæc naturam eius generis carminum aperiant? qua de re dictum est suo loco. *operatum* translata vox à sacris opertaneis, quæ μυστήρια Græcis : vbi obscurè & δι' αἰνιγμάτων res diuinæ significantur. *ridere meum* τὴν ἐμεῖον παρρησίαν καὶ ἐμπισμὸν. *tam nil*, quod initio huius deliberationis tantopere eleuabas vulgi iudicium secutus.

Nulla tibi vendo Iliade.) πρὸς οὐδεμίαν σοὶ ἀλλάξαιμι τὴν Ἰλιάδα. Montes auri non meream vt mutato ingenio fierem Labeo, vel quilibet alius ex istis ineptis poëtis, qui assentando & miserè versificando Neronis amicitiam naçti, vulgò ceu beati

prædicantur. Digna vox generoso animo : qualis illa Promethei ad Mercurium apud Æschylum:

Τῆς οἷς λατρείας πλὴν ἐμὴν δυσπραγίαν

Σαφῶς ὀπίσσω, ἐν αὐτῷ ἀλλάξαμι ἔργω.

Audaci quicumque afflate Cratino.) In hac vltima satiræ istius parte philosophos imitatur Persius: quos persæpe est videre qualem lectorem desiderent, quibus scripserint, & vt philosophus loquitur, quis futurus sit οἰκείος ἀκροατής, diligenter explicare. Facit hoc Aristoteles in primo Nicomacheorum libro. Strabo etiam accuratè in primo τῶ γεωγεαφουβύων. sic & Galenus non vno loco, Simplicius in Epictetum, cùm initio tum alibi, atque alij magni scriptores. simul verò Persius ad illa monitoris sui superiora verba, *Quis leget hac?* seriò respondet: *Mea*, inquit, leget is qui scriptis Eupolidis, Cratini & Aristophanis, ac reliquorum priscae comœdiæ poëtarū fuerit innutritus. hos enim in suggillandis vitiosis hominibus imitamur: hinc toti pendemus.

Audaci Cratino.) verè audaci. omnium enim veteris comœdiæ poëtarum Cratinus liberrimus fuit, vel potius maledicentissimus: & qui conuitia, quibus refertæ erant illius comœdiæ, nullo sale condire curaret: quod Eupolis & Aristophanes studiosissimè fecerunt: sed aperto capite, quod aiunt, cum vitiis manum confereret. Aristophanis scholiastæ: Κρατίνος ὁ τῆ παλαιᾶς κωμῶδειας ποιητῆς ἄτε δὴ καὶ τὰς Ἀρχλόχου ζήτησεις (fortè, καὶ τὰ Ἀρχ. ζήσεις ἐπι) ἀντιθετὸς ταῖς λοιδορίαις ἔστιν. οὐ γὰρ ὡσαύτῃ Αἰσωφάνης ὀπιτρεῖ χεῖν πλὴν χεῖν τοῖς σκώμμασι

πειῖ, τὸ φορτικὸν ἢ ἐπιτιμίας διὰ ταύτης ἀναιρῶν. ἀλλ' ἀπλῶς κτ' τὴν παρομίαν γυμνῆ τῇ κεφαλῇ τίθησι τὰς βλασφημίας κτ' τῶν ἀμαρτανόντων.

Adflatae Cratino.) Familiaris Persio enallage. ὁ quicumque afflatae Cratino, pro ὁ tu quicumque es afflatus Cratino. in tertia :

Censorémve tuum vel quod trabeate salutas.

dicitur autem *afflatus Cratino* is qui Cratini fabularum lectione assidua fuerit affectus, & amorem virtutis inde conceperit. translatum ab animalibus quæ τῇ ἐντὸς αὐρῇ ἀερανέουσι, vt loquitur Hippocrates in epistola ad Crateuam. vel à pratis, quemadmodum de Platonis dictione dixit Dionys. Halic. ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἐνωδεσάτων λειμώνων αὐρῆς ἡδεῖα ἐξ αὐτῆς φέρεται. sed Græci auram appellāt & afflatum vim omnem quæ ab alio in alium transit: vt cum, exempli causa, consuetudine sapientum sapientes fimus, doctorum docti. sic ait Philo, De insomnis, sapientem spiritum quendā longè latèque fundere quem attrahentes eius vicini meliores mores assumant: ὅσοι γείτονες, ait, καὶ ὄμοροι σοφοῦ τῆς ἀπ' αὐτῶν πάντες αὐρῆς ἐπὶ μύκισον χροιάς βελπουῶται τὰ ἦδη. inde passim apud illum leges. τῆς ἀρετῆς αὐρῆς ἐπιπνεῖσθαι, & αὐρῆς ἢ ἐπιθήμης καταπνεῖσθαι, ac similia multa. sic αὐρῆς συνέσεως apud Epiphanium: *veritatis auram colligere*: apud Lactantium, in tertia Institutione. & *veritatis odore afflari*, eo sensu idem in VII. Vt autem *afflari à Cratino*, hoc est, scriptis Cratini dixit Persius: sic πειν τὰ βιβλία dicuntur Græcis. Origenes in extremo operis contra Celsum, τὸ ἐν τῷ-

χαίροντός' ὅστι τῷ εὐκλείνου συγγράμματι καὶ οἷς ἡμεῖς κατ' ἀν-
τὴ ἐπισηρορέουσαμεν, κρίναι ὀπίστερα μᾶλλον πνεῖ τῆ ἀληθεί-
νου θεοῦ. quod aliter accipiendū, quàm apud Dio-
nyfium Halic. cùm Xenophontem ait πνῆιν, siue
ἐμπνεῖν. hoc est ad sublimiorem stilum paululum
accedere. καὶ ποτε, inquit, διζέειρα βουληθεῖη τ' φεθ-
σιν, ὀλίγον ἐμπνεύσεις, ὡσπερ ἀπόγειος αἶρα, ταχέως σβέν-
νυται. sed quod heic verbo afflari significatur, id
Græci solent exprimere voce *προσαναχρῶννυδα*,
quasi colorem aliquem induceret assidua & at-
tenta lectio: vt in ix. Symposiacorum Plutarchi,
καὶ πρὸς τὸ το πύζειν Πλάτωνα τῇ Ομηρικῇ νεκίᾳ προσα-
ναχρῶννυδμον.

Iratum Eupolidem.) Cogitandum cur Eupoli-
dem vocet *iratum*, quem testantur veteres critici
remissiolem & Cratino fuisse & Aristophane.
iocis enim ac salibus abundasse, qui non conue-
niunt iratis: sed scribunt alij aliter: primum A-
ristophanem modestiæ aliquid & grauitatis ve-
teri comœdiæ attulisse, quem ante ipsum, & Cra-
tinus & Eupolis contumeliis in omnes implef-
sent, *πικρότερον καὶ αἰχρότερον ἢ ἔδει*. An *iratum* dixit
pro tristi ac seверо? quod epithetum commune
est omnium qui vitia reprehendunt. an ad pecu-
liarem aliquam illius fabulam respicit, cuius scri-
ptionem suscepit iratus?

prægrandi cum sene.) Aristophane: quem se-
nem vocat ob monendi increpandique partes,
quas sustinet in fabulis. sic senem Horatius vo-
cat Lucilium, non propter ætatem: sed propter
grauitatem argumenti in quo se exercuit. nam

Lucilium annum ætatis XLVI. non excessisse testis Eusebius in Chronico.

palles) Eleganter : *iratum Eupolidem palles* , pro studiosè adeo versas , vt pallorem inde contrahas. vel sic accipe : inuehentem acerrimè contra improbos ciues & vitiosos legis *ἔμπροσθεν* , & afficeris , quasi præsentem téque ipsum increpantem audires. hæc efficacia est sublimis eloquentia , siue oratorem legas , siue poëtam vt docet etiam Longinus.

si forte aliquid decoctius audis.) electum à se auditorem inuitat ad lectionem suarum satirarum ; sed ita vt ab insita modestia non discedat. lege hæc , inquit , si tamèn est aliquid in his tua lectione non indignum. suprà idem :

---*si forte quid aptius exit.*

est autem *decoctius* idem ac elaboratum diligentius : vt unguenta quæ eo sunt acrioris odoris quò diutius coxerint. vel accipe pro castigatius , limatius. *decoquere* est minuere , detrahere : vt minuit aqua dum coquitur. ita & docti scripta sua vbi semel illa effuderunt , diligenter castigant plurima detrahendo : cuius decoctionis nobilissimum exemplum in diuino Marone : nam hîc mane componere solitus quinquagenos aut plures eo versus : quos opera vespertina redigebat ad denos aut duodenos. Quintilianus libro II. cap. IV. *Materiam esse primùm volo vel abundantiorè atque vltra quàm oporteat fusam. Multum inde decoquent anni , multum ratio limabit , aliquid vel vsu ipso deteretur.* Sidonius ad Probum libri II.

initio : cùm ille adhuc etatulam nostram , mobilem, teneram, crudam modò castigatiora seueritate decoqueret , modò mandatorum salubritate condiret. translatio est elegans. at Cicero longè aliter voce eadè vsus : cùm in tertio de oratore vult oratorem habere suauitatem austeram & solidam : non dulcem atque decoctam. sumsit autem à vino non solùm colari, verum etiam decoqui solito ad delicias, vt omnem austeritatem poneret : quod inter luxuriæ corruptelas veteres scriptores sæpe ponunt.

Inde vaporata lector mihi ferueat aure) opto contingat mihi studiosius & frequēs lector ex eorum numero, qui aureis purgatas habent lectione diligenti veteris Græcorum comœdiæ. *τὸ ferueat* vel assiduitatem lectoris alioquin rari potest denotare, vel numerum & frequentiam. *feruere* enim & negotium dicitur, quod vrgetur diligenter : & forum, cùm eò concurritur à multis. *vaporatam aurem*, dixit ad medicorum *καταρροίης* ac fatus alludens. in quinta : *purgatas inseris aures.*

Non hic, qui in crepidas Gr.) dixit à quibus sua velit legi : nunc dicit à quibus nolit. illorum duo genera facit : priore loco eos ponit, qui odio Græcorum omnem transmarinam sapientiam oderant ac ludibrio habebant : deinde illos, qui omne in vniuersum philosophiæ studiū damnabant, & illius magistros ac sectatores irrisui habebant. istos à libelli huius lectione summonet Persius, & sua iubet curare : cuiusmodi autem studia essent quibus erant dediti philosophiæ vituperatores ex postremo versu cognoscemus.

qui in crepidas Graiorum ludere gētit Sordidus.)
 duas adfert notas quatuor versibus, primi illius
 hominum generis, de quo diximus. Isti sunt, ait
 qui Græcis suam in cultu elegantiam criminis
 loco obiiciunt: cū sint ipsi multo magis vel
 reprehendendi propter sordes & avaritiam: vel
 irridendi, propter affectationem ineptam illu-
 uiei & neglecti cultus: quasi id esset certissi-
 mum militaris animi argumentum. Crepidæ
 Græcorum propriæ, vt calcei Romanorum. sed
 Persius crepidas nominās totum intelligit Græ-
 corum studium φιλοκαλίας circa cultum: quo
 vsos esse illos elegātiore vel ex eo constat, quod
 proceres Romani cū vellent animum remitte-
 re, atque hilarius viuere, Neapoli præsertim,
 vel Athenis, vel alibi inter Græcos, τὸ τετραγώνον
 ἱμάτιον, id est pallium & crepidas assumebant:
 quod olim Scipioni, Sullæ, Antonio atque aliis
 ab eorum inimicis pro crimine est obiectum.
sordidus, vel ad avaritiam potest referri, vel ad ni-
 miam cultus negligentiam. Erant Romæ quàm
 plurimi, qui togam Romanæ grauitati propriam
 vestem, grauarentur: eaque neglecta vel pallia-
 ti si tenuioris fortunæ essent: vel penulati aut
 lacernati in publicum prodibant. Lege Sueto-
 nium libro ii. capite xi. sed & multi erant qui
 vt militare robur præ se ferrent ab omni elegan-
 tiore & humaniore cultu videri volebant abhor-
 rere: quos Persius in tertia, *hircosam gentem cen-*
turionum. in quinta, *varicosos centuriones* propter
 ea nominat: nam isti erant illa ætate philosophiæ

ac literarum præcipui hostes.

(*lusco qui poscit dicere lusce.*) Scripsimus *poscit*, non *possit*. vtrunque inuenire est in veteribus: sed illud melius. nam id est *poscit* hoc in versu, quod *gestit* in superiore. & mox, *scit*. vtraque vox $\xi\iota\upsilon$ denotat vitij, & inolitam consuetudinem. est autem superioris notæ illustratio quædam à simili. absurdè enim facere eos ostendit, qui in Græcis habitum Græcanicum damnant, atque adeo instituta aut mores suæ gentis: non minus quàm illos qui debilitatem suam debilibus exprobrarent, & corporis vitia iis quib. fingendis natura peccasset. Peruersissimi moris est, *ἀνάμνησις* & debiles, vel aliqua corporis labe insignes irridere: quæ improbitas, etiam anathemate vindicatur in clerico, canone LVII. eorum qui Apostolici nominantur. *lusco dicere lusce*, est ridere hominè m luscum. & in debilitatem illius dicta dicere. *lusce* habent membranæ, non vt alij codices *luscus*. quod si cui placeat, sensus erit optimus: qui Græcos homines Græcanicis vitiis laborantes ridere amat, *luscus* ipse, & iisdem vitiis obnoxius. *dicere lusco*, pro dicere in luscum, vt apud poëtam, *It clamor celo*.

(*Sese aliquem credens.*) $\nuομίζων \epsilon\alpha\upsilon\tau\acute{o}\nu \epsilon\iota\upsilon\alpha\iota \tau\iota\upsilon\alpha$. Hæc altera est nota, & prioris vitij fons: nam isti Græcos, vel vt loquebantur, Græculos, ideo aspernabantur, quia erāt ipsi arrogantes ac superbi, primùm quidem vt Romani ciues, vel Itali: deinde vt dignitate aliqua ornati, aut Romæ aut in municipiis Italiæ.

Italo quod honore supinus.) in vniuersum eos reprehendit, qui ob honores, & publica munera qualiacunque tandem ea essent, superbibant. sed ad eleuationem rei ponit exemplum illius qui non Romæ dignitatem aliquam obtinuisset, verum in aliquo municipiorum Italiae: qui honos nihil fiebat à Romanis. Seneca pater III. libro *Controuers.* *Censorinus aiebat, de his qui honores in municipiis ambitiosè peterent, Videor mihi in somnis laborare.*

supinus.) arrogans, & animi vitium ipso gestu corporis palam faciens. est genus hominum superbia inflatorum qui ingrediuntur adeo erecto corpore, atque ὑψαίχηνες, vt in cælos oculi eorum ferantur non multo secus ac resupinatorum. isti sunt quos Epictetus apud Arrianum ait, quò admirationi sint omnibus, ita incedere, quasi veru deglutissent. sic ille libri primi cap. XXI. Τί ὑμῶν ὀβελίσκων κατὰ πῶν περιπατεῖς; ἠδελον ἵνα μέγχι οἱ ἀπαντῶντες θαυμάζωσι. Græci οὐβείν & ὑψαίχην de his vsurpant. item ἐξυπιάζειν. Clemens Alexandrinus Pædagogi libro III. inter exempla incessus culpabilis ponit τὸ ἐν ταῖς ὁδοῖς σαλεύειν καὶ ἐξυπιάζοντα παρελέπειν εἰς τὸν ἀπαντῶντα, εἰ ἀποβλέπουσιν εἰς αὐτόν· καὶ δάσῳ ἐπὶ σκωῆς ἐμπομπέοντα καὶ διακτυλοθεῖν τὸ μῦθον. ita *supinus* heic & *supinare* apud Senecam in II. De beneficiis: ὁ *superbia* *magne* *fortune* ! ὁ *stultissimum* *malum* ! Libet interrogare, quid tantopere te *supinet*, quid vultum habitumque oris peruertat, vt malis habere personam quàm faciem.

Fregerit heminas Arreti ædilis iniquas.) ponit exemplum dignitatis quæ per se non magnæ rei, leuibus tamen hominibus inflandis sufficiat, ea est, ædilitatis functio non in vrbe, sed in Italico municipio quodam, puta Arreti. municipia multa ac colonias suos ædiles habuisse iam pueris notû esse debet, ex M. Tullio, Spartiano in Hadriano, lapidib. antiquis, & aliis testimoniis. Etiam illud ex libris Iuris notissimum, ad curâ tam ædilium vrbicorum quàm municipalium totius Munitiæ frumentariæ disciplinam & coërcitionem spectasse. de mensuris igitur iniquis cognoscebant, & vt ait Iuuenalis in x. vasa minora frangebant. Idem ne quis malas merces venderet impediabant. Plautus Rudente :

---quamuis fastidiosus

Ædilis est : si quæ improbæ sunt merces, iactat omnes.

Nec qui abaco numeros, & secto in puluere metas Scit risisse vaser.) Hic alterum genus hominum declaratur, quod spernit à se Persius, & satiris suis. ij sunt, qui studia philosophiæ rident : quod fecerunt ferè semper Romanorum pleriq. vniuersum verò philosophiã debes intelligere *αυθεντολογικῶς*, etsi Persius duas solùm illius partes attingit: arithmeticã, cuius numeri in abacis discebãtur, & geometricam cuius figuræ in puluere solitæ describi. hic est qui propriè *scholasticus puluis* dicitur, M. Tullio *eruditus puluis*, & hæ *χαμυρὸν ἰσκόνοιοι*, quarum multa vbique mentio.

multum gaudere paratus, Si Cynico barbam petu-

lans nonavia vellat.) qui abhorrebant à Græcorum disciplinis, ij philosophos qui è Græcia Romam immigrabant, ludibrio habebant: quod his versib. Persius ostendit. illa autem ætate plerique philosophi vel Stoici erant vel Cynici: eæ duæ sectæ tum vigeabant cæteris iacentibus, quibusdam etiam prope extinctis. vbique verò, non solùm Romæ, Cynicorum magna vilitas, vis vulgò omnes illudebant, eos percutiebant, & variis contumeliis vexabant. quod ne ipsis quidem nolentibus faciebant: cùm nati ad gloriam homines, argumento opus haberent in quo suam illam mirabilem patientiam atque ἀπαθείαν ostentarent. Sed erat imprimis odiosum illud patientiæ Cynicorum experimentum, cuius heic meminit Persius. Apparet enim solitas à petulantibus hominibus meretrices cum illis committi: vnde necesse erat sequi πλατὺν ζέλωτα & irrisum eorum omnium qui certaminis illius erant spectatores. Simillimum est quod in schola Alexandrina factum aliquando legimus, nequissimorum quorundam nebulonum conspiratione in Theodorum iuuenem, omni iam tum laude virtutis conspicuum atque illustrem. summissum est enim scortum impurum quod in foro ipsum aggredereetur. hic est qui postea Gregorius Thaumaturgus est dictus, cuius vitam Gregorius Nysenus libro singulari est complexus.

gaudere paratus.) *paratus*, id est εὐδαιμόνιος, qui in more habeat id facere, & quod in describendis moribus hominum solet Theophrastus dicere,

τοιούτος ἔστιν οἶος. vt in sexta, -- *nescire paratus.*

Horatius, --- *& depugnare parati.*

sic apud Iuuenalem, *laudare paratus: nescire paratus.* & multa similia: amat enim Iuuenalis eam vocem.

Cynico.) viuebat tum Demetrius Cynicus, cuius singularem ac stupendam virtutem dilaudat Seneca, & apud Arrianum Epictetus. in huius honorem & similia, qui fuerunt omnibus seculis oppido pauci, *Cynicus* heic ἀπλῶς pro philosopho ponitur. in genere verò de Cynicis quorum ea tempestate vberimus erat prouentus, malè senserunt, non solum isti osores Græcarum disciplinarum, sed etiam è Græcis sapientissimi quique. non enim vera virtute admirationem vulgi colligebant: sed vultus toruitatem & tristitiam ac dissentientem à cæteris habitum pessimis moribus, atque impuræ obscœnitati prætendebant. Lege Dionis Chrysostomi sermonem Alexandria habitum. Porro quantopere Cynici etiam in Græcorum vrbibus, nedum Romæ ab omnibus spernerentur, potest intelligi, vel ex eiusdem Dionis xxiv. in principio.

barbam vellat.) quia indolentiam & vacuitatem affectuum profitebantur Stoici atque Cynici, propterea cùm in publico conspiciebantur quò specimen darent suæ virtutis ab obuiis variè irritabantur. alius eos fanna excipiebat, alius conuitium dicebat, alius vestem trahebat, aut barbam vellebat, aut alio quouis modo molestus erat. auctor Dio Chrysostomus in ea de schema

philosophi: sic olim Socrates per Athenas ingrediens solitus *παρὰ πύλλεσθαι*, vt ait Laërtius, inde prouerbiū de omni contemptu, ἢ *πώγωνε πύλλην πνί*, vel vt Iulianus loquitur *ὄβειζεν εἰς τὰς ἐπὶ τῷ ἄρχειοῦ τείχους*. & Latinis, *barbam aliqui vellere* cui simile in secunda satira, de fatuo & ad ludibrium exposito,

--- *Stolidam præbet tibi vellere barbam.*

petulans nonaria.) meretrix de via prætereuntes petere ac laceffere solita: nonariæ à nona hora dictæ, quod ea hora pateret aditus ad lupanaria: cùm antè clausæ essent fores, vel ex more, vel ex lege, aut edicto aliquo. cui simile est edictum illud Ampelij præfecti Vrbi sub Valentiniano, quo cauit ne vsque ad præstitutum diei spatium lixæ coctam proponerent carnem, vt autor est Ammianus Marcellinus. at contra Colophonij quondam, luxu perditus populus, legem tulerunt, vt à mane ad vespèram quæstum meretrices facerent: post solem occasum *λύχων ἀφαις*, se continerent. auctor Athenæus libro XII. Hora nona apud veteres procurando corpori accommoda. quare etiam viri sobrij ea hora ad cœnam se comparabant, vt de Marco Antonino testatur Galenus, de monachis Palladius, Augustinus de se. Aristæas vetustissimus scriptor de LXX. interpretibus: *μέγχι μὲν ἄρως ἐνάτης τῆς σμυρδαίως ἐγένετο. μὲν δὲ πάντα ἄφρὶ πλὴν τῷ σώματος Στεγασίαν ἀπελύοντο γίνεσθαι.*

His mane edictum, post prandia Callirhoen do.)
Studia eorum exponit, quibus satirarum suarum

lectione interdicebat: ait istos duo solum curasse: forum, propter auaritiam: & lupanaria, amore voluptatis. hæc igitur studia se illis relinquere sine inuidia satiricè ostendit. *do valet mando:* quod apparet ex Horatio:

----*forum Putealque Libonis*

Mandabo siccis.----

edictum intellige

prætoris: & ab vna specie iurisdictionis cæteras omnes cape. mane autem iudicia exercebant, & sicci, vt modò Horatius. idem poëta:

----*ante secundum*

Roscins orabat sibi adesses ad Puteal cras.

Martialis,

Exercet raucos tertia caussidicos.

Callirhoes voce heic, (nomen id scorti quondam celeberrimi) vniuersa voluptuariorum studia, atq. occupationes *σκηνδοζήκων* intelliguntur.

AD SATIRAM SECUNDAM.

Æ C satira grauissimum
continet argumentum,
de precibus ac votis: è
penetralibus eius philo-
sophiæ depromptum, quæ
fuit veteribus sapientibus
pro theologia. nam Deus
esset annon, & curaret
mortalia necne, in physicis suis plerique phi-
losophorum quæsiuerunt. eorum verò quæ ad
ὁσιότητι spectabant, & hominum aduersus Deos
officia, partem magnam in ethica disciplina
sunt complexi. Eius generis est satira hæc: cui
si metrum detrahas, nihil illi ad philosophicam
grauitatem defuerit: non magis quàm aliqui è
Platonis libris, Plutarchiue aut cuiusuis aliorum
vel primæ notæ philosophorum. Inter varias
autem quæstiones quæ cadunt in tractationem
κατὰ ὁσιότητος, & de vero superum cultu, non mi-
nima est illa quæ de rectè orando numine, deque
votis faciendis agit. multiplex enim mortalium
error in hac parte solet versari: vt non sine causa

Stoici pronuntiarint solum sapiētem scire orare rectè, solum esse sacerdotem. Hierocles: ὅθεν καὶ μόνος ἱερεὺς ὁ σόφος λέγεται (Stoicis nempe, Diogene teste ac Stobæo:) μόνος θεοφιλὴς μόνος εἰδὼς εὐξάσασθαι. neque hæc tantùm Stoicorum fuit sententia, sed & philosophorum aliorum: qui in hoc consentiunt propriam philosophi laudem esse, bene Deum orare. Maximus Tyrius xxx. dissertatione: αὐτὴ ἐξέλιπεν τῆς βίου φιλοσοφίαν, ἐξέειλεν αὐτῆς τὸ ζώπυρον, τὸ εὐπνοῦν, τὸ μόνον εὐξάσασθαι πτωχόν. Sed non defuerunt olim, qui Deos negarent esse orandos: quæ fuit sententia Cyrenaicorum philosophorum vt scribit Clemens, atque omnium illorum qui diuinam prouidentiam negabant, quorum præcipui fuerunt Epicurei: hoc enim semel posito, superos humana nō curare, sequitur necessariò frustra esse, qui opem illos poscant. Atque huius sententiæ etiam Aristotelem fuisse, apud Sextum Empiricum sciimus legi: sed nos summo viro iniuriam fieri non dubitamus. Maximus verò Tyrius cognomine Platonius, quid super eo censuerit ex eius diatriba illa cuius modò meminimus sciri potest. Enimvero qui negarent esse orandum, paucissimi tantùm furiosi philosophi, postea deteriores his & pauciores hæretici, ab omni æuo extiterunt: at malè orare, non paucorum sed omnium mortalium, communis error semper fuit, iis solis exceptis, qui à vero sapientiæ doctore fuissent eruditi. bene enim orare Deum, vt alicubi ait Augustinus, gratia spiritalis est. Hunc igitur tantùm & adeo latè fufum

hominum errorem, cùm viderent agnoscerent-
 que ex parte sapientes: medicinam illi facere pro
 sua virili, & quantum ferebat publica sæculi im-
 peritia, (nam & ipsi heic cæcutiebant,) sunt co-
 nati. Eo spectarunt quæcunque à Græcis philo-
 sopheris *ἀπὶ εὐχῆς* siue *προσευχῆς* scripta fuerunt:
 quo in argumento etiam Aristotelem fuisse ver-
 satum Laërtius testis, qui librum illius *ἀπὶ εὐχῆς*
 laudat. ex Proclo scimus, scripsisse & alios ea de
 re philosophos: sed horum omnium nihil fermè
 ad nos peruenit præter eximium illum quidem,
 sed tamen vnicum Platonis dialogum, qui Alci-
 biades secundus inscribitur & *ἀπὶ προσευχῆς*. E
 Latinis, si qui fuerunt philosophi qui hanc ma-
 teriam separatim tractassent, eorum scripta non
 meliore quàm Græcorum functa sunt fato: sed
 vetustati magna tamen gratia, quod duas saltem
 eius argumenti satiras summorum scriptorum,
 Persij istam, & Iuuenalis decimam, ad nos trans-
 misit integras. Omnes isti, Plato, inquam, Per-
 sius ac Iuuenalis, commune hoc habent, quod
 peccata à vulgo hominum in oranda solita
 committi arguunt: sed Persio propria hæc laus,
 quod paucissimis versibus plura capita doctrinæ
 huius, quam vel Plato vel Iuuenalis, est comple-
 xus. Tres sunt omnino huius carminis partes
ὀλοχρεῖς. Prima extra rem est, soli decoro seruiēs:
 ideòq. breuissima, & quatuor tantùm versuum,
 quibus paratur aditus ad tractationem proposi-
 tæ theseos. Macrinum enim familiarem suum
 laudat, quod scientiam bene orandi ac vota fa-

ciendi teneret. neque vulgi erroribus hac in re implicaretur. Ij cuiusmodi sint deinceps explicatur. Secunda igitur parte de iis præcipuè tractat, qui in votorum materia peccarent: ostenditque alios res impias à diis petere solitos, quos quidem grauissimè increpat: alios non impia quidem deos poscere, sed friuola, ipsis sæpe poscentibus non profutura: atque istorum præterea ineptias tangit, & ritus in precibus concipiendis supersticiosos, & irrisione satirica dignissimos. Postremò pugnantia sibi inuicem contraria hominum vota exagitat. hæcenus de votorū materia: quod solum argumentum attigit Iuuenalis diuinisque versibus luculentissimè executus est. Platonis quoque dialogus totus ferè in eo versatur, vt doceat rem arduam esse, & in qua magistro Deo sit opus, vt sciamus ecquas res à Deo possimus petere aut debeamus. Porrò votorum genera duo sunt: nam interdum solas preces nostras Deo offerimus: quod propriè nos precari, Græci *εὐχεσθαι* & sæpius *προσεύχεσθαι* dicunt interdum precibus adiicimus promissionem, & ea concipimus, quæ propriè Latinè dicuntur vota. Græci hoc *κατεύχεσθαι*, vel *εὐχεσθαι κατέπιπτος*, vt passim apud historicos, *εὐχεσθαι καὶ τὴν νικηθείων*: sic etiam *εὐχεσθαι καὶ τιμῶν*, καὶ βούς καὶ τὴν ἀφροτόκων. sed & *εὐχεσθαι* & *εὐχῆ* de voto vsurpantur: quod rectè Hieronymus in ea ad Suniam & Fretelam obseruauit: idémque multis persequitur Gregorius Nyssenus episcopus, in secundo commentariolo super oratione domi-

nica. Hæc vota iam inde ab ipso mundi conditu instituta ea sine sunt, vt grati animi significationem darent, qui opem à numine essent consecuti. Sed mox deprauatis hominum moribus, & prauis persuasionibus eorum animis corruptis, eò tandem impietatis ventum est, vt deos more hominum capi donis, eamque esse mercedem beneficiorum quæ à diis acciperentur, cæcum vulgus sibi persuaderet. auxit errorem poëtarum natio quorum vox est,

Δῶρα θεῶν πείθει, δῶρ' αἰδοίους βροτῶνας :

& similes multæ. Ita paullatim nundinatio quædam, & vt vocat Plato in Eutyphrone, ἐμποικίη τέχνη inter deos atque homines fuit instituta. De hoc tanto humani generis errore agit Persius in III. satiræ parte. originē huius stultitiæ ostendit, & vanitatem vanissimam falsè grauitérque irridet. de quo Plato etiam tractauit cum in Eutyphrone, tum in Alcibiade secundo. Persius verò non solùm falsam opinionem hominum castigat : sed etiam postremis quinque versibus, planè aureis, doctrinam de votis Deo gratis veram & vel Christiano præceptore dignissimam, est complexus.

AD PLOTIVM MACRINVM.) Duplex fatiræ huius inscriptio in membranis : prior nomen continet illius ad quem est missa, qui non fuit Minutius Macrinus Brixianus, de quo Plinius epistola xiv. libri primi : quod quidam interpretes coniicebant : sed alius Plotius Macrinus, homo veteribus qui quidem ad nos perue-

nerunt indictus. videtur autem hic Macrinus condiscipulus fuisse Persij, apud Seruilium Nummanum: quem Persius, vt ait auctor vitæ illius, coluit vt patrem: sed erat Macrinus aliquanto quàm Persius natu grandior. puto sic accipienda veteris scholiastæ verba: *Alloquitur Plotium Macrinum. hominem sanè eruditum, & paterno se affectu diligentem, qui in domo Seruilij didicerat: à quo agellum comparauerat, indulto sibi pretio aliquanto. altero titulo argumentum satiræ indicare critici voluerunt: nec tamen consecuti sunt quod voluerunt. Pithœi libri præferebant, De bonamente: Puteani, De vita honestate. quorum vtrumque est ἀρεστὸν δόξασθαι. Melius inscribas ἀπὸ σοφίας: eo sensu quo definitur à Platone in Eutyphrone, ἐπιστήμη ἀρεστῶς ἢ σοφῶς δόξαι. M. Tullius paullo aliter ex eodem Platone: Sanctitas est scientia colendorum deorum.*

H V N C *Macrine diem numeru meliore lapillo.*)

Cùm esset moris dies amicorū natales muneris missitatione cohonestare: soliti sunt viri docti, opuscula sua ad amicos eruditos natalitij titulo mittere, sicut loquitur Censorinus, in præfatione libelli eo occasione scripti. Ac quoniam magna religione natali die vota concipiebantur in annum proximum, aut plures sequentes: inde occasionem sumit Persius de votis cum Macrino differendi. Quàm inepti autem & ridiculi sunt illi diobolares analytæ, qui δόξαι huius satiræ isto versu contineri scripserunt? hæc illorum ars est egregia, quæ nihil eos nisi nugari docet,

& felicioribus ingeniis maleuolè obtrectare.

numera meliore lapillo.) Numerare vel signare albo lapillo aut calculo, locutio *παροικισμός*, ad cuiuscunque gaudij significationē. notissima historia ex Græcis & Plinij septimo. Symmachus duriusculè vsurpauit libro primo epistola xc. *Ego etsi intelligo quod nostri amore fallaris titulum tamen præclari testimonij, albo calculo veterum more signabo.*

Qui tibi labentes apponit candidus annos.) Ita melius quàm *apponet.* & ita meliores libri. *ponere* & *apponere* verba sunt calculonum, vt apud Græcos *πδέναι* & *ωεστδέναι*: quod ad Theophrasti Characteres notabamus. ita heic accipiendum. *labētes annos* dixit pro lapsis: nisi eò respicit, quod sæpe inchoatus annus pro absoluto numeratur: cùm xx. annos natum dicimus eum qui agat vigesimum. at cùm *ἀκριβοροζούμερο*, summæ annorū non apponimus nisi eum qui sit elapsus.

Funde merum Genio.) Abunde explicat Censorinus, quem lege. Præter rem quidam eruditi Censorini verbis quibus negat Genio hostiam faciendum, exceptionem adiecerunt de porco. nam loquitur Censorinus de munere natali, quod annali die soluebatur: qua quidem die nullquam leges maectatam vllam in honorem Genij victimam. Horatij locum malè interpretantur, qui huic obseruationi putant repugnare: in epistola ad Ælium Lamiam libro III.

---- *cras Genium nero*

Curabis, & porco bimestri

Cum famulis operum solutis.

errant qui ex eo quod Genij fiat heic mentio, de natali die sensisse Horatium existimant. quid? an igitur numquam nisi die natali Genio faciebant sacra? imo verò quoties hilarius ac lautius se excipiebant, toties Genium se placare veteres autumabant. unde illa genera loquendi manarunt, *curare Genium*, & *Genium defraudare*, ac similia. hoc igitur vult Horatius: debere Lamiæ maturè focum componere, & cætera parare ad diem genialiter agendum. cur autem? non sanè quod Lamiæ natalis esset: verùm quia cessatura sit vniuersa familia ab opere, impedita tempestatis obscenitate, quam imminere in diem crastinam, tanquam vates illi denuntiat cùm canit:

----*cras foliis nemus*

Multis, & alga litus inutili

Demissa tempestas ab Euro

Sternet: aquæ nisi fallit augur

Annosa cornix. ----

non tu prece pascis emaci Quæ nisi subd.) Ingeniosissimè Persius duo capita illa proponit, de quibus hac satira tractare instituit, materiam, & formam votorum: Macrino suo debitæ laudis testimonium perhibens, quod in neutro horum peccaret: non in materia: quia nihil petebat à diis parum honestum, aut cuius ipsum pudere deberet: non in modo: qui nullam cum diis nundinationem exerceret: ac ne precibus quidem nimis cupidis aut anxiiis deos sollicitaret: quod illi solent qui superstitioni propriè dicti

dicti sunt veterib. Latinis. Hac Persius de Mar-
crino, vt esset occasio ceteros obiurgandi qui
in vtroque horum peccarent.

prece poscis emaci.) εὐχὴ ἐμποεικῆ. cuius contra-
rium est τὸ ἀπλῶς καὶ εὐδαιμόνως εὐχεῖσθαι. oratio sim-
plex & liberalis. apud sapientissimum Marcum
Imper. lib. v. *precem emacem* est interpretari, vel
quæ habet coniunctum sacrificium maioris ali-
cuius victimæ, aut votum rei consecrandæ: quod
est velut pretium diis repensum, vt sit in emtio-
ne contrahenda. vel, quæ toties fuit repetenda,
& tam assiduè ac λιπαρῶς καὶ εὐπενῶς facienda, vt
hoc ipsum pretij loco cenleri possit: quia vt ait
Seneca, *nulla res carius constat quam quæ precibus
emta est.*

Quæ nisi seductis nequeas committere diuis.) hoc
est turpia vota nulla facis, & eiusmodi quæ pa-
lâm non possis nuncupare, & voce alta. Antece-
dens pro consequenti posuit, *seductis diis com-
mittere*, pro tacita & submissa voce enuntiare:
qui secretò cum aliquo volunt loqui à turba
eum seducunt, ne aliquis Corycæus exaudiat.
Caue putes damnare Persium his verbis preces
immurmuratas, qua de re mox.

At bona pars procerum tacita libabit acerra.) Hic
incipit εὐελγος vulgaris erroris in precibus fa-
ciendis. Et si autem videtur poëta cum isto, tum
precedenti sequentiq; versu tacitas preces &
sufurros templorum reprehendere: non tamen
illud est quò præcipuè spectat. sed ad gravissi-
mum peccatum, quod consuetudine immur-

murandi tectum latebat: nam alioquin cur reprehenderet Persius, quod publicis Romanorum ritibus erat receptum? Seneca De beneficiis libro II. *Vota homines parcius facerent, si palàm facienda essent: adeo etiam deos quibus honestissimè supplicamus, tacitè malumus & intra nosmetipsos precari.* Precationes vel publico fiunt vel privato nomine. omnes concipi solitæ vel voce palàm: vel susarro tacito, vel scripto. Vox autem adhibita, vel sacerdotis, vel præconis, hoc est, κήρυκος siue ἱεροκήρυκος, vel propria eius qui orabat. nam etiam privati in templis voce vsi interdum cùm precarentur: quod Persius etiam ad ostentationem fieri solitum à nonnullis ostendit, cùm ait,

Mens bona, fama, fides, hæc clarè & ut audiat hospes. at Iulianus in Misopogone

hoc quoque nomine Antiochenses Christianos reprehendit, quòd non orarent silentio: sed αἰκοσπίας loca sacra replerent. quare etiam Tertullianus in De oratione docet, *sonos vocis subiectos esse oportere*, hoc est submissos, & murmur potius quàm vocem. & Clemens Alexandrinus sola spiritus contentione sine vocis ministerio preces optimè peragi disputat in VII. Stromat. ἔστιν, inquit, μηδὲ φωνῆ τινὲ ἐν χλῆ παρὰ πέμπειν, σωτηρίοντα μόνον ἔνδοθεν τὸ πνευματικόν πᾶν εἰς φωνὴν τινὴν νοητὴν, καὶ τινὴ ἀσπίπτουσαν πρὸς θεὸν ἐπιστροφῆν.

libabit.) hoc est, libare solet: perperam alij libri, *libavit.* non enim sic Latini loquuntur, verùm Græci. Menander apud Athenæum: τὰ κερυκευμῆνα μᾶλλον προσδέξατο, id est, προσδέχεται

φιλει. loquitur enim de communi more. Plutarchus in præceptis nuptialibus: οἱ τῆ γαμψιᾶ θύοντες Ηερα, πῶ χολῶ οὐ συγκαταγίξοισι τοῖς ἄλλοις ἱεροῖς ἀλλ' ἐξελόντες ἔρριψαν παρὶ τῆ βαμῶν. hoc est, ῥίπτειν εἰώθασι. sic Homerus & alij poëtæ, quod alibi notabamus. at Hebræi & Latini futuro plurimum vtuntur. Horatius:

----non hic cuiquam parceret amico. &

Gestiet à furno redeuntes scire. --- Iuuenalis,

Nil vetitum fecisse volet quem non pudet alto

Per glaciem perone tegi.----

Haud cuius promptum est, m.) Non est facile

cuius ita affectus suos ratione recta gubernare, vt nihil optet, nihil à superis petat, nisi quod illa præscripserit. hoc illud est quod suprâ dicebamus, solum sapientē scientiā tenere bene orādi.

murmūrque humilisque susurros Tollere de templis.) Etiam illi quos dixit *tacita libare acerra*, non penitus tacebant: sed obscuram de more vocem intra dentes edebant: quam vocat heic Persius, *murmūr*, & *humiles susurros*. Clemens quoque Alexandrinus ψιθυριστὸν similiter appellat, ad hunc morem alludēs, cū scribit in VII. Strom. etiam eos qui Deum precantes susurrant, clausis labris, tacitè loqui atque intus clamare. ἔστιν, αἰτ, ὡς εἰπείν πολυηρότερον, ὁμιλία πρὸς τῆ θεῶν ἢ εὐχῆ. καὶ ψιθυρίζοντες ἄρα, μηδὲ τὰ χεῖλη ἀνοίγοντες μετ' ἑστῆς προσλαδιδῶμεν, ἐνδοθέν κεκράγαμεν. Irrepsit postea etiam in Ecclesiam mos susurrandi, tum quoque cū audiebatur Dei verbum: quem morem defendebat ineptè ac perperam vulgus imperitum, Davidis au-

Et oritate: qui dixit in libro Psalmorum: *in templo Dei unusquisque laudem dicit.* Basiliius in xxviii. psalmum: τὸ πᾶν μακρολογίας τὸν οἶκον πεισιώτατον τὸν οἶκον τὸ προσευχῆς, παρακούοντες τὸ ψαλμοῦ τὸ διαμαρτυρηθῆναι καὶ λέγοντες, ὅτι ἐν τῷ ναῷ τῷ θεοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν. σὺ δ' οὐ μόνον οὐ λέγεις, ἀλλὰ καὶ ἐτέρῳ ἐμπόδιον γίνῃ ἐπιτρέφων πρὸς ἑαυτὸν καὶ τῷ ἰδίῳ δορυφόρῳ ὑπερηχῶν τῷ διδασκαλίᾳ τῷ πνεύματος.

Et aperto vivere voto.) nullum votum facere quod nolis esse apertum. Eò spectabat illud veterum Pythagoreorum symbolum *μὴ φωνῆς εὐχοῦ*, quod profert atque explicat Clemens. Simile est, *in publico vivere, & aperto ostio*, apud Senecam epistola XLIII. *Rem dicam ex qua mores astimes nostros. vix quenquam inuenies, qui possit aperto ostio vivere. Ianitores conscientia nostra, non superbia opposuit. Sic viuimus, ut deprehendi sit, subito aspici.* Marcus Imperator libro tertio: ἐπίστέον ἑαυτὸν μόνον φαντάζεσθαι πρὸς ὧν εἴ τις ἀφνω ἐπιπέροιο τί γὰρ διανοῆ; καὶ παρηγορίας παραχρῆμα αὐτὸ ἀποκείναιο ὅτι τὸ καὶ τό. ὡς ἐξ αὐτῶν ἐνδύς δὴλα εἶναι ὅτι πάντα ἀπλᾶ καὶ ἐυδῆ, καὶ ζῶου κοινωτικῶν, καὶ ἀμελοῦντος ὑδροικῶν. *Assuefacere te debes ea solum cogitare, de quibus si quis repente te interroget, Quid nunc cogitas? liberè statim possis respondere, Hoc est illud: ut ex iis continuò fiat manifestum, omnia in te simplicia esse & mitia, & animanti ad communionem nato conuenientia: qui omnia spernat ad voluptatem spectantia.* Marcus Tullius in III. De officiis: *Ea deliberanda omnino non sunt in quibus est turpis ipsa deliberatio: atque etiam in omni deliberatione celandi atque occultandi, spes opinioque*

remouenda est. Seneca : *Sic uiue cum hominibus, tanquam Deus videat : sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant.*

Mens bona, fama, fides.) Mimesis venusta : ipsas enim ponit voces optantium. deest autem, utinam contingat mihi: vel aliquid simile. Mentem bonam sibi optare, formula fuit & consuetudo orantium: quo respicit Seneca epistola xli. initio. *Facis rem optimam & tibi salutarem, si ut scribis, perseueras ut ad bonam mentem. quam stultum est optare, cum possis à te impetrare. Non sunt ad cælum eleuanda manus, nec exorandus ædituus ut nos ad aures simulacri, quasi magis exaudiri possimus, admittat.* Propertius,

Mens bona, si qua dea es, tua me in sacraria dono. hæc clarè & ut audiat hospes.) nempe optantur.

sub lingua immurmurat.) Græci ὑπὸ ὀδόντα dicere amant, non ὑπὸ γλώσσαν. sic ὑπὸ ὀδόντα χρύζειν apud Athanasium : ὑπὸ ὀδόντα λαλεῖν apud Basilium : ὑπὸ ὀδόντα τονδορῶζειν passim alij : ἐν τὸς τῶ χειλῶν ὑποσέειν de voto improbo Aristænetus : cui affine apud Tertullianum, *labia vibrare.*

ô si Ebullit patrui præclarum funus.) Ita membranæ Puteani & aliæ : non ebullet, pro ebullierit : ἀρχαῖως : ut axim pro egerim : comedim & edim pro edam vel, ederim : apud M. Tullium & Horatium, dedim pro dederim. Tertullianus de resurrectione carnis : *Dedim aduersario dicere.* Potrò ebullire, quod propriè in aqua feruente locum habet, ad omnia repentina transferri eleganter solet variè constructum. frequens ver-

bum apud M. Tullium, Senecam, veterem librorum sacrorum interpretem, Tertullianum, Victorem Lirinensem, & alios etiam inculpatæ Latinitatis auctores.

patruus præclarum funus.) Huiusmodi impia vota Romæ tum frequentia: neque vlla de re sapius consulebantur astrologi. Iuuenalis in VI.

Consulit ictericæ lento defunere matris:

*Ante tamen de te Tanaquil tua; quando sororem
Efferat & patruos.*

idem in III.

---- motus

Astrorum ignoro: funus promittere patris

Nec volo, nec possum. ----

præclarum funus) frustra torquent se quidam interpretes de epitheto illo *præclarum*. quod autem hoc referunt ad morem reponendi thesauros in conditoriis, tam alienum est ab auctoris mente, quàm quod maximè. quid igitur? nimirum *et n. dei* hoc dictum: estque vt Seruius dicere solèt oratio morata. Qui illa impia vota faciebant soliti semper aliqua ratione pudori suo cōsulere, & nefandam cupiditatem velare. eò pertinet quod paullo post sequitur,

----namque est scabiosus & acri

Bile tumor. ----

quasi cupiditas alienæ mortis ex commiseratione oriatur, non ex malo animo: sic qui astrologos consulebant super obitu suorum, aliquid causabantur cur vitalis non esset is de cuius capite agebatur. Iuuenalis.

Consulit ictericæ lento defunere matris.

Alia via idem hîc facit, qui de morte patrum vota faciens, beneuolum tamen animum ostendit, cum defuncto pollicetur præclarum funus, hoc est, magnum funeris atque exequiarum apparatus.

Et ô si *Subraſtro crepet argenti mihi ſeria.*) mortes ſuorum, & inuentio theſauri, inter exempla votorum hominis auari ſolent iungi. Dio Chryſoſtomus, in quarto de regno: τῶν δὲ θεοῖς τέλειον ἔχει εἶναι λογιζέται, ὅτι μὴ πολλοῖς αὐτῶ μηδὲ μεγάλοις θηταίως παρεθδεικνύουσιν, ἢ θανάτοις τῶν οἰκείων πινῶν καὶ συγγενῶν, ὅπως ἔχει κληρονομεῖν. Petronius: *ſtatim antequam limen Capitoliſ tangant, alius donum promittit ſi propinquum diuitem extulerit: alius ſi theſaurum effoderit.*

dextro Hercule.) atqui Ἡρακλεῖον Græci vocant luctum præter ſpem oblatum atque inuentum, videtur ſeruata hæc diſtinctio, vt eorum tantum quæ in foro aut viis vrbicis inuenirentur gratia Mercurio haberetur: quia is deus ἀγοραῖος erat ac dicebatur. Herculem autem etiam à ſtudioſis rei faciendæ fuiſſe cultum, & κλυτοτέτω exiſtimatum Græci Latinique auctores teſtantur: fatiſque notum eſt, non minus Herculi quàm Mercurio ſolitum polluceri à repente ditatis. ad κερδ' ὄον Herculem alludit ille apud Plautum in Moſtellaria, qui ait de Tranione damnoliſſimo Theuopidis ſeruo:

—is vel Herculi conterere quæſtum poſſiet.

Non debuit doctiſſimus vir Lilius Giraldus, ex hoc loco ceu proprium Herculis cognomen af-

ferre, τὸ dexter. nam dextro heic κοινῶς positum pro βοηθουῦτος ἢ σωπερουῦτος, & pro eo quod Horatius quem imitatur dixerat, amico Hercule. sic Apolline dextro dixit Propertius libro III. Iose dextro Persius in v.

pupillimve utinam quem proximus heres Impello expungam.) cupiditatem perdendi pupilli cui successurus esset auarus, significantissimis verbis exprimit. quem, inquit, impello: translatum verbum ab iis qui in turba properantes alios impellunt, inuicem sese trudentes acri contētionē. Iuuenalis in III.

---- sicuret nocte togatus

Currere, cūm Prator liēctorem impellat, & ire

Præcipitem iubeat, dudum vigilantibus orbis.

prorsus ἐμφατικῶς eo verbo heic vsus Persius. illud verò ἐμφατικώτατον, ad exprimendam festinationem huius voti, quod *expungam* vno verbo dixi, pro, eo expuncto ac de medio sublato, in vacuum ipse veniam, vt loquitur Horatius. petita vox è numeris militum, vt rectè vetus interpres censet: vel è libris rationum. in illis militum nomina post missionem aut mortem delebantur: vnde *manipulos expunctos* dixit Plautus: in his vt quodque nomen erat solutum, statim inducebatur, aut ἐχάριτο. passim apud Tertullianum: neque dubium est iuriconsultos indidem, hoc est, ex vsu communis vitæ, has voces esse mutuatos.

namque est scabiosus & acri Bile tumet.) iam diximus quò hæc pertineant. morbidum corpus

αὐτὸ κακοχρῆμας & cachexiæ plenum describit his notis. omnia quæ vituperabant *scabiosa* dicebant: vt in quarta, *scabiosum far*, & apud Iuuenalem, *scabiosum pomum*. Vox *tumet* suspiciōnem iniicit de hydrope, cuius tumoris varias species describunt medici. etsi non oritur hydrops ex acri bile, vt ait Persius. sed ridiculè faciunt qui isto loco *λεπτοχρῆσιν*, vt poëtam, cuius verba simpliciter accipi debent, cum medicorum scriptis conciliēt. Apage verò illam emendationem quam iidem afferunt, vt *atra* legatur non *acri*. obsecro nunquam legerunt *σεμνίαν χρῆσιν* in medicorum libris? aut quare sine vlla causâ certissimam omnium librorum scripturam audent sollicitare?

Nerio iam tertia ducitur vxor.) iam olim *διποχρησίδου* cepit hic locus. nam membranæ quibus vsi sumus vetustissimis, *conditur* exhibebant. sed antiquior illis Seruius in illum versum,

Exportant tectis & tristia funera ducunt,
legit *ducitur*, quem secuti sumus. accipit autem Seruius *τὸ ducitur*, pro effertur: quam interpretationem etiam ille grammaticus erat secutus, qui glossæ loco apposuerat vocem *conditur*. vnde hæc diuersa lectio. Obserua autem, quàm honestè votum improbissimum hic auarus exprimat: neque enim vxori mortem optat: quæ tamen erat huius voti summa: sed alium prædicans beatum, cui hæc fortuna sæpius contigisset, figuratè quid cupiat ipse ostendit. vbique singularis poëtæ huius apparet industria in imitatione eorum quæ geruntur: quod proprium est poëtarū.

Hac sancte ut poscas Fiber.) adeo stultus es ut non verearis improba & impia vota numini offerre, modò tantùm lotionibus corporis purificaueris. Castimonia est duplex, animi & corporis: vtraque opus est ad diuos aduentibus, ut disputat Cicero II. De legibus. Sed vulgò homines faciunt, quod Persius ait. Philo Iudæus, Quod numen non flectatur, hunc hominum errorem, vel ut ipse appellat *εὐήθειαν*, notat his verbis. *εὐήθεις εἰς μὲν τὰ ἱερὰ μὴ ἐξείναι βαδίζον, ὅς αὖ μὴ πρῶτον λουσάμενος φαιδρωήνται τὸ σῶμα, εὐχόμενοι δὲ καὶ δούλον ἐπιχειρεῖν ἐπὶ κεκλιδωμένῃ καὶ πεφυριμένῃ διανοίᾳ.*

Tiberino in gurgite mergis Mane caput bis tērg.) Mos omnium veterum, ut priusquam ad deos adirent, aut facerent sacra, sese purificarent: de quo multa olim notabamus ad Theophrasti Characteres, in notatione superstitiosi. Heic verò pro locorum aut sacrorum diuersitate, multiplex fuit obseruatio: nam alij maris aqua se lauabant: quò respiciebat Euripides cùm faceret,

Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακία.
 alius poëta verbum *βαπτίζον* in eam rem vsurpauit: *ἀριμάντειαν κάλει χροῖω, καὶ βάπτισον σταντὸν εἰς θάλασσαν.* alij flumine lauabantur, alij aqua fontana. Philo de sacrificantibus: *οἱ μὲν ἄλλοι χροῖω ἀπαίτες ἀμιγεῖ ὕδατι ἀριμάννονται· θαλάπην μὲν οἱ πολλοὶ πνῆς δὲ ποταμοῖς, οἱ δὲ κάλπεσιν ἐκ πηγῶν ἀρνούμενοι.* Præterea alij totum lauabant corpus, alij tantùm caput, ut heic & apud eundem Theophrastum: atque alij caput bis mergebant, alij ter, ut declarat heic Persius. sic aquam è fonte haustam in

caput inuergebant alij bis, alij ter.

Et noctem flumme purgas.) è lecto surgentibus varia purificatione opus: primùm ipsa nox polluere credebatur, vt notat Seruius. Propertius,

Ac primum pura somnum tibi discute lympha,
deinde appellatione noctis Venus intelligitur: de quo genere purgationis plura nuper ad Spartianum. ita contracta pollutio, vel aspersione aquæ, vel numero dierum tollebatur, vt est apud M. Tullium, & probant poëtæ. huc pertinet & genus illud purificationis, de quo Athanasius disputat in epistola ad Ammum monachum. Nō solum autem cùm ad deos adituri erant his purificationibus utebantur: sed etiam cùm alia negotia procurare vellent. Lege Columellam lib. XII. cap. IV.

Hæc age responde, min.) Venustissimo dialogismo stultam impietatem eorum arguit, qui scelerata vota cuiusmodi sunt superiora, diis offerebant. Arguit autem ἐκ τῆς μάλλον ἢ ἥπιον. nemo homo quantumuis consceleratus pro tribunali iudex sedens vocem illius ferat, qui talia à se petat: Iupiter feret? Ex istis autem sequitur, horum votorum auctores, Iouem & deos alios sibi fingere longè iniquiores & scelestiores quàm vllus possit hominum reperiri.

minimū est quod scire laboro.) ἐν ἡδαι dictum. ita enim solemus dicere: vt ille apud Theocritum, μικρὸν ἀκουσον.

De Ioue quid sanctis) In mutuis disputationibus, qui causæ confidunt, & certam ἐκ πολλοῦ τῆ

ἀριόντος victoriam sibi spondent, ij non grauan-
tur ad probationem eorum descendere, quæ sine
flagitio & ex arte sumere poterant. quæ æquitas
ingenti pondere rem grauiorem facit, vbi est
expressa confessio conclusione argumenti. hoc
Persius diuinitus imitatur hoc loco. disputat, vt
diximus, ἐκ τῶ μᾶλλον καὶ ἥσσον. quis dubitat deos
meliores atque iustiores esse quouis mortalium?
quod potest esse magis εὐπαρεχάρινον λῆμμα, vt vo-
cant philosophi? hoc tamen non sumit, sed pe-
tit: imò tacitam eius confessionem exprimit ab
aduersario.

ἐστνε vt præponere cures Hunc?) præponere cures
ἀντὶ τῶ præponas. sic facere incipere, pro facere. &
Græci ἀρχαί τε λέγειν, pro λέγειν. & similia multa
etiam apud πεζογράφους scriptores.

cuinam? cuinam? vis Stasio?) Legimus diu sic
hunc locum: -- ἐστνε vt præponere cures

Hunc cuiquam? cuinam? vis Stasio.--

quæ lectio perspicua est. sed omnes veteres v-
troque loco agnoscunt *cuinam*. quare ea scriptu-
ra admittitur, distinguendum post vocem *Hunc*.
nondum Persius sensum absoluerat cum volen-
tem sciscitari ab isto, annon Iouem quouis iudi-
ce humano putaret iustiore: anteuertit peti-
tione sua iste, & ait *cuinam?* quasi stupefactus no-
uitate huius interrogationis. excipit verò Per-
sius *cuinam? vis Stasio?* quasi dicat, quæris cui ho-
minum Iouem censem anteponendum iustitiæ
& æquitatis ergo? possem dicere ex vniuerso ge-
nere humano nullum esse hominem cum Ioue

cōparandum. sed hoc non dico : neq. enim summo iure tecum agere volo : illud dico , quod negare non potes , Iouem Staio saltem præstare.

vis Staio? an scilicet hæres , Quis potior iudex puerisue quis aptior orbis ?) Ex historia famosissimi illius iudicij Iuniani quam narrant M. Tullius in Verrem , ac pro Cluentio & Asconius Pædianus , mutuatus est Persius Staij nomen. nullus enim vnquam illo turpior aut inquinatio iudicum fuit confessus. ex eo numero fuerunt illi tres Staienus , Gutta , Bulbus , quos toties exagitat Cicero. in antiquis Persij scholis perperam scriptum *Albus* pro *Bulbus*. nam in vniuersa illa historia eo nomine nullus celebratur: *Albius* autē ipse est Oppianicus. de Staio siue Staieno qui in ea caussa iudex sedit , & cum cæteris fœdam nundinationem exercuit , multa M. Tullius.

an scilicet hæres , Quis potior iudex , puerisue quis aptior orbis ?) Hæc ita vno spiritu continuanda , sublata interrogationis nota : quæ vulgò ponitur post *hæres*. scilicet , inquit , dubitare aliquis potest , hoc est , omnino dubitare nemo potest , quin melior sit futurus iudex Iupiter quàm Staius.

puerisue quis aptior orbis.) respicit illa antè posita : -- *pupillumve utinam quem proximus hæres Impello expungam.*-----

Hoc igitur quo tu Iouis aurem impellere tenta ,
Dic agedum Staio.) Seneca epistola x. Nunc quanta
dementia est hominum ? Turpissima vota diis insur-
rant : si quis admouerit aurem conticescent. & quod

scire hominem nolunt, Deo narrant.

prò Iuppiter ô bone clamet.) vox detestantis, prò Iuppiter. passim apud comicos. item ô bone Iuppiter Lucilius emendante Iosepho Scaligero apud Nonium:

---- qui te bone Iuppiter, inquit, Mutiuit, cum cœnabit dominum fore Crasso?

Iuppiter at sese non clamet Iuppiter! ipse?) hæc placita distinctio vt priore loco Iuppiter sit ὁ ἄριστος πῶσις, posteriore κλητικῆ. nec displiceat scribi cum Pithœi libris ad pro at. in antiquis tamen membranis paullò aliter conceptus est locus, hoc modo:

----prò Iuppiter ô bone clamet Iuppiter : at sese non clamet Iuppiter ipse?

Ignouisse putas.) Si nostra vota Ioui displicent cur iniuriam non vliscitur? præclare ad hanc obiectionem poëta: lentam numinis iram non esse veniæ ab eo indultæ certum argumentum: & longè falli eos qui propterea aduersus Deum insolecant: cuius vindictam suo tempore exferendam, nulla ratione sint euitaturi. Sine interrogatione autem melius scribi hos duos versus: vt pronuntientur à Persio ἀπὸ λῶς narrante hanc vulgi stultitiã, quæ postea ab eodem acriter exagitur.

quia cum tonat.) Idem D. Chrysostomus homilia quadam, de temerè iurantibus: ὅτι σκηπτὸς ἀΐων ἐκ ἐρχεται, ὅτι οὐ πάντα ἀνατέτραπται ἐς ἡμέρας κερτέων ἢ θεῶν ἵνα λάχαια λάβης, ἵνα ὑποδύματα;

ocynus ilex.) hoc est, aliqua arborum altissimarum, cuiusmodi est αἰείνος siue ilex.

Sulfure discutitur sacro.) Vt fulgur pro fulmine

vsurpant Latini, propter cognatam vtriusque naturam: sic propter eandem causam sulfur posuit Persius cum fulmen intelligeret. nam & odorem habent sulfuris fulmina, & lux eorum est sulfurea. Et fulmen autem & sulfur inter res sacras habitum olim ut disertè docet Aristoteles. neque verum est quod quibusdam placet, sacrum dici heic sulfur ad distinctionem veri sulfuris. nam & hoc inter maximè sacra, *δεινόν* ideo grecis dictum, & ad omnes expiationes ac *καθάρσεις* semper adhibitum. philosophi verba sunt Problematum, sectione XXIV. *Διὰ τί τὰ δερμά λουτρά ἱερὰ; ἢ ὅτι ἀπὸ τῶν ἱεροτάτων γίνονται δείου καὶ κεραυνοῦ;* fulmen verò etiam ignem sacrum vocabant, ut Ammianus Marcell. libro XXI I. Iouem autem fulminantem, pro variis fulminis effectis Latini dicunt, vel *excutere*, vel *percutere*, vel *discutere*, quam sermonis proprietatem cum alibi obseruabis, tum in Naturalibus Senecæ.

quàm tūque domūsque.) Videtur alludere Homeri locum de iis quos serior quidem, sed eò grauior Dei vindicta persequitur. illos enim ait poëta perire & ipsos & vniuersam domum.

Εἴωρ γὰρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπου ἐκ ἐτέλεσεν,

Ἐκ καὶ ὄψ' ἐτελεί· σὺν τε μεγάλῳ ἀπέπτεον

Σὺν σφῆσι κεφαλῆσι γυναιξί τε, καὶ τεκέεσσιν.

An quia non fibris ouium Ergennaque iub.) Nisi sublata interrogationis nota superiores duos versus ita accipias, sicut ostendimus, ut narrationem contineant *ἐλεγχον*, non bis idem dixerit Persius: quod omnino haut probo. Ibi igitur re-

tulit quæ vulgò esset hominum persuasio de longa numinis patientia : heic opinionem illam confutat solita acrimonia. quid ais, inquit? quia fulmine non iceris, ideo habes ludibrio Dei patientiam? sed poëta vnus verbi loco κεραιωοπλήξ fulguris, aut κεραιωοβολειῶσαι, descriptionem posuit hominis fulguriti, ex ritibus sui seculi. Moris erat vt icti fulmine quo loco fuerant extincti, ibi relinquerentur, neque instar aliorum cremarentur: locus ipse sacer habebatur ac certis cerimoniis, prout libris fulguralibus Tagetis, & aliorum Etruscorum continebatur, sacra eò loci fiebant: neque id semel solùm, sed in posterum etiam religiosè locus colebatur, aris etiam ibi positis & reliquo sacrificiorum apparatus. Nota iam eruditis hæc superstitio ex Festi variis locis, Artemidoro, Seruio, aliis, maximèque ex recētiorum diligentia: vt opus non sit παλλολογείν. Ex hoc igitur ritu fulguritum describit Persius istis versibus: *An quia non iaces, inquit, in lucis triste cuitandúmque bidental*: appellat bidental ipsum fulguritum, poëtica licentia: nam vulgò ita vocabant locum cui religio propter talem casum accesserat, qui in medio extincti cadauer habebat: *quod in eo bidentibus sacrificarent*, inquit Festus. ergo vt Lucilius *carcerem* appellauit hominem dignum carcere, vel qui sapius *carcerem* inhabitauerat: sic Persius *bidental* hominem cui mortuo bidental est factum, loco consecrato, & circumsepto. atque altari adiecto. *triste bidental*, dixit Horatij imitatione vt suo loco

loco notamus. addit *euitandum*, quia vt Marcellinus ait libro xxiii. *hoc modo contacta loca* (Græci *ἐπιλύσια* vocabant,) *nec calcari debere fulgurales pronuntiant libri.* rectè autem *iaces*, quia vt diximus, ac lege Numæ apud Festum disertè cauetur, quem Iouis fulmen occiderat, eum supra genua tollere fas non erat, neque illi iusta facere. addit *lucis* quia sæpe fulminantur lucorum arbores sacrae, & si qui sunt in lucis homines, vnde illa orta quæstio, quæ multos olim philosophos torfit: Quare Iupiter ferienda transit aut innoxia ferit? de qua Seneca non nihil ii. Naturalium capite xlvi. sed hæc quæstio ad illam referenda, Cur Deus malos affligit rarò, bonos sæpe, ne dicam semper? quam thesim mirificè tractat idem Seneca in libro De diuina prouidentia. vel dixit Persius *iacere in lucis fulguritum*, quia ille locus vbi occisus est fit bidental, id est locus sacer. & luco etiam similis, cùm intactum maneat quicquid in eo nascitur. Quoniam autem in procuratione rei fulguritæ nihil tentabatur, nisi præeuntibus harum rerum interpretibus, vt loquitur Ammianus, ideo dixit Persius,

-- *fbris ouium Ergennaque iubente.*

figura est ἐν δὲ δύοιν. neque enim duo sunt consultores Ergenna & fibræ ouium, sed consultis maectatarum ouium fibris, quid opus sit docet Ergenna. nemo ignorat disciplinam illam totam Etruscorum fuisse, quod tot locis Seruius, Festus, Seneca, alii que testantur. Ergenna igitur fulguratoris & interpretis ostentorum Etrusci, no-

men est Etruscum, vt Porfenna, Sisenna, Perpen-
na, & similia.

*Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam Iupi-
ter?*) qui fulmine ictus non es, idcirco ludibrio
Iouem habes? Fatui hominis est ac Babæ alicu-
ius, vel abiectissimi certè, barbam suam præbere
vellendam, quasi hominibus petulantibus ludi-
brium debeas, aut eorum petulantem lasciuiam
non possis effugere. Familiare erat Græcis ac La-
tinis, vt quibus illudere volebant, barbam illis
vellerent, vt dicebamus ad satiram superiorem.
Simile est apud Plutarchum τὸ σκέλη πῖς ὑποσώσι
παρέχειν. *crura præbere clam trahentibus.* quod soliti
quidam facere, vt hac sua patientia misericor-
diam prætereuntium commouerent: cùm sub-
inde homines petulantes crure tracto eos dei-
cerent ac solo illiderent. ita enim fuit moris, Lo-
cus Plutarchi est in libro De vitioso pudore. Sed
Persius qui hanc παροιμίαν locutionem de Ioue
vsurpat, videtur alludere ad veram historiam, &
rem gestam. Legitur enim Dionysius tyrannus
diis barbam vulsisse, ac detraxisse cùm sua sacri-
legia iocularibus etiam dictis factisque prose-
queretur. lege Lactantium libro secundo cap. iv.
& Græcos. τὸ *præbet* in simili sententia verbo
ἐμπαρέχειν expressit Grægorius Naz. cum emphasi
magna.

*aut quidnam est qua tu mercede deorum Emeris
auriculas?*) aut si negas ludibrio Iouem à te ha-
beri, annon metuis ne te ille malum malè per-
dat? nisi fortasse dicturus es, te iram eius plac-

turum sacrificiis tuis ac donis. sed quod tantum munus à te offerri potest, vt hac mercede illudere eius auribus possis, ac nefaria hoc genus vota ab eo petere? τὸ αὐτὸ initio sententiæ in sermone obiurgantis, Atticæ est venustatis. sic apud Demosthenem ἢ εἰμίτω, ἢ δεξιάτω, & similia: vbi semper illud reticetur, si quod dico verum non est. mercede emere ἀρχαῖως dictum, vt *emtius miles* apud Festum, & *auxilia coemere* apud historicos, & similia. *emere* autem *deorum aures mercede* illos dicit Persius qui pretiosa donaria vuentes, impia à diis peterent: quæ est Platonis ἐμποικὴ τέχνη.

(*pulmone & lactibus victis?*) separanda hæc sunt à superioribus, & cum acrimonia pronuntianda. quæsiuerat qua mercede placari à se posse sperarēt iratos deos scelerati isti homines: nunc eorum vicem responsionem ipse subiicit. sed satiricā & irrisionis plenam. an dicetis sacrificiis vestris aut donis posse vos deos demereri? scilicet auro & argento dij flectuntur, qui illa non pluris faciunt quàm pulmonem & lactes. Aristotelis præceptum est in tertio Rhetoricorum, quoties vituperabis aliquid, vt ex iis quæ ad genus idem pertinent id ponas quod vilissimum est: quoties laudare institues, id quod nobilissimum ἢ ἐν ταῦτῳ ἤσει. eo præcepto hic vsus noster philosophus. nam ex omnibus quæ diis offeruntur, quid vilius pulmone & lactibus? atqui Persius appellationib. istis cõplectitur quæcũq. diis offerri solent, libationes, hostias, victimas,

hecatombas, myriombas, & quantumvis pretiosa donaria.

Ecce auia, aut metuēs diuī matertera.) Transfit Persius ad speciem aliam votorum eiusdem generis : hoc est in quibus peccatur in materia, sicut in superioribus : sed non tam grauiter : vt mereantur hæc vota humana dici, ab infirmitate & imperitia hominum profecta, potius quam malitia : cū illa priora essent ferina vota, hominum τῶν κακῶν τεθελωμένων. Huius generis sunt illa vota quæ persequitur ordine Iuuenalis, pro opibus, pro potentia, pro eloquentia, pro militari gloria, pro fama, pro longæuitate, pro forma, & similia his : quæ omnia probat Iuuenalis aut superuacua esse, aut pernitiōsa. Etsi autem nullum est tempus, quo non res huiusmodi nobis ac nostris optemus : sunt tamen tempora quædam peculiaria, ad vota nostra concipienda destinata : puta, cū vxorem ducimus, cū nascuntur nobis liberi, cū honorem aliquem adimus, aut similes priuatas solennitates celebramus. Propterea Persius de istis votis acturus, vt melius rem exprimeret, ad diei lustrici considerationem nos vocat : qua potissimum die effundebat se in vota charitas parentum erga liberos. Ea igitur vota, & varios ritus queis vtī mos erat in illis concipiendis, ob oculos ponit Persius, & mox damnat.

Ecce auia & metuens diuum matertera, c.) τὸ ἐκεῖ transitioni seruit. Olim non statim vt erat natus infans aliquis & tolli iussus, pro vitali & *zoviuo*

partu habebatur. sed aliquam multi expectabantur dies qui fidem facerent vitalis fœtus. plena fides apud Græcos septima vel decima die parta credebatur, vt scimus ex Aristotele & Aristophane, ac Græcis grammaticis: tum securi festum illi diem celebrabant. sed prius lustrabatur infans: quod quinto die Græcos factitasse, eumque diem *ἀυφιδέσιμα* dixisse, ex Platone, Suida, atque Hesychio notum est. Plautus quoque in Truculento fabula palliata, & Atheniensium moribus accommodata (*ὃ δὲ πάλιν τὸ δέκατος Ἀδύνησι.*) quinto die pro puero solitum sacrificari ostendit. Romani de partu, vitalis esset necne Pilumni lectum consulebant. Seruius: *Varro Pilumnium & Picumnium infantium deos esse ait, eisque pro puerpera lectum in atrio sterni, dum exploretur an utilis (fortasse vitalis: etsi ferri potest:) sit qui natus est: neque dubium spectasse eodem Iunonis mensam, quæ per totam hebdomadam proponebatur.* Tertullianus De anima cap. xxxix. *Cui hominum non adhaerebit spiritus nequam, ab ipsa etiam ianua natiuitatis animas aucupabundus, vel quæ inuitatus, tota illa puerperij superstitione? Ita omnes idolatria obstetrice nascuntur, dum ipsi adhuc vteri infans apud idola confectis redimiti, genimina sua demoniorum candidata profitentur: dum in partu Lucinae & Dianæ ciulatur: dum per totam hebdomadam Iunoni mensa proponitur: dum vltima die fata scribunda aduocantur. postea lustricum infantium diem celebrabant: qui fuit octauus puellarum, nonus puerorum, auctoribus Festo, Plutarcho,*

ac Macrobio. ille dies & lustricus nominatur, quia lustrabatur infans : (ideo *lustralis solemnitas* dicitur Symmacho in epistola ad Flavianum fratrem :) item nominalis , quia nomen illi tum indebatur, quod præter iam dictos testatur Suetonius in Nerone, capite v i. Tertullianus eam diem hebdomadæ vltimam vocat : quod non repugnat ei quod diximus : nam videtur illa cuius meminit Tertullianus hebdomas religiosa non statim à natiuitate cepta fuisse : vt nihil vetet diem eandem vltimam esse hebdomadæ & natiuitatis octauam vel nonam. idem eruditissimus scriptor in libro de idololatria eam diem Nominalia appellat , Gregorius Nazianzenus *Ὀνομασία* : alij Græci *ἑορτῶν ὀνομάτων*. Illa die puerū lustrabant, nomen illi imponebant, ac vota pro eo faciebant. Sed præcipua religio in electione nominis in quo semper omen futuræ felicitatis captabant. Auctor est beatus Chrysostomus in xv. caput prioris ad Corinthios : moris fuisse adhuc ætate sua nonnullorum qui pro Christianis haberi volebant, vt infanti nomen imposituri, lumina multa accenderent, suum cuique nomen assignantes : puta vni lumini Zosimi appellationem indebant, alteri Stephani, tertio Procopij, & ita in cæteris : atque eius demum quod cæteris extinctis superuixerat, nomen arripiebant ac puero imponebant. *ὡς ἂν*, inquit, *καλεῖσθαι τὸ παιδίον δέη, ἀφέντες ἀπὸ τῶν ἀγίων. αὐτὸ καλεῖσθαι ὡς οἱ παλαιοὶ τὸ σφερότερον ἐποίουν, λύχνους ἀφαντες, καὶ ὀνόματα αὐταῖς ὀπιθεῖντες, ἢ διαρκέσαντα μέχρι πολλῶν,*

τῆ παιδὸς πολὺν ὀμῶνυμον. ἐν τούτῳ πολὺ ἀλλ' ὁ σοχαστό-
 μμοι βιώσονται χρόνον. Captabant eadem omnia &
 ex aliis rebus, cuiusmodi sunt loci temporis que
 περιτάσεις: cuius rei exempla sunt in historiis vete-
 rum. Atque hoc est quod Tertullianus vocat *fata*
scribēda aduocare, cuius moris & Aufonius memi-
 nit, vt obseruauit magnus Scaliger: in Paren-
 talibus scribens de Æmilio Magno Arborio,
 auunculo:

Me tibi, me patribus, charum decus esse professus,

Dictasti fati verba notanda meis.

videntur hæc quæ vocabant fata, in quadam
 tabula solita perscribi: nam & Ioannes Chryso-
 stomus similis tabellæ meminit, quæ nascente
 infante scribebatur. Verba illius sunt in eam ad
 Galatas, vbi grauiter conqueritur vir pius de
 ausu nefario eorum qui tabellas impietatis ple-
 nas cū infantes nascerentur scribere soliti:
 Ἑλλήνων ἔθη, inquit, παρά ποί τ' ἡμετέρων φυλάττεται
 κληρονομίαι καὶ οἰωνισμοί, καὶ σύμβολα, καὶ ἡμερῶν παρατη-
 ρήσεις, καὶ ἢ ἐπὶ πλεὺς χρόνον σπουδή, καὶ τὰ πάσις ἀσεβείας
 γέμοντα γραμματεῖα, ἀ πεποικύων τ' παιδῶν εὐθέως ἐπὶ
 κελῶ τ' ἑαυτῶν πωπιδέαι κεφαλῆς: possunt sancti hu-
 ius patris verba & ad hunc ritum trahi, & aliter
 accipi: nam fortasse hæc pittacia quorum me-
 minit, ad genethliacorum ineptias pertine-
 runt. Hæc igitur & similia his die lustrico fie-
 bant, quem describit heic Persius.

auia & metuens diuim matertera.) conuenie-
 bant ad Nominalia omnis cognatio. lustrandi
 partes propriæ piatricum muliercularum fuere:

quæ erant anus recoctæ, circumferendi, & omnium rituum illorum superstitionosorum peritæ. Plutarchus in libro de superstitione *ῥαίας ἀπριμακρέας* sapius nominat. in lustricis autem infantium diebus id ministerium obibant vetulæ cognatæ. quare non temerè heic auia ac materteræ nominantur à Persio. nec sine causâ dixit *metuens diuim*: sed vt superstitionem aniculæ ostenderet. ea enim est superstitionosi periphrasis ex mente veterum, de qua dicebamus ad Theophrasti characterem *δεισιδαιμονίας*: interdum etiâ pij: vt in illo Ouidij in v. Metam.

Emathion equi cultor timidusque deorum.

cunis exemit puerum.) vt præfens sisteretur ad sacra quæ pro ipsius salute tum aliis diis deabusque fiebant, tum etiam deæ Cuninæ.

frontemque atque vda labella Infami digito, & lustralibus antè saluis Expiat.) Lustrationes veterum peragebantur circumlacione in orbem, & affricatione, quod *ἀπριμάττειν* Græci dicunt: eamque vocem pluribus ad Theophrastum exposuimus. Egregius verò hic locus de ritibus quibus recens nati lustrabantur. hinc igitur cognoscimus, infantibus die lustrico suo saliuam ad labra & frontem solitam admoueri, (~~quibus postea in Clivis... aut lib... die sacro... :~~) idque digito infami. idem & in aliis quibusdam lustrationibus fiebat. saliuæ enim inesse vim quandam mirificam existimabant, vt fusè docet Plinius lib. xxviii. cap. iv. alludit eò Athanasius cùm Priscillæ & Mon-

tani deliria appellat *χαῶν πύσματα*, in tractatu contra omnes hærefes. verùm ad expiationes, ferè non meram adhibebant salivam, sed pulverem sputo turbatum, hoc est, lutum. Petronius: *Μοχ turbatum sputo pulverem medio sustulit digito, frontemque signavit.* neque heic aliter lustralem salivam interpreto: nam sine luto expiationes non peragebantur. ideo *πυλώσεις & καταβορβορώσεις* inter genera catharmorum quos superstitioni homines stultè excogitauerant, ponit Plutarchus. modò autem luto sese inquinabant expiandi peccati gratia: quod apud Aristidem in Sacris dicitur *τὸ πλοῦ λαμβάνειν*: modò in luto se volutabant quod *πλοῦσαι τῷ θεῷ* dicebant, & *καταβορβορώσειν* ritum illum vocabant. Lutum verò quo aniculæ piatrices utebantur, vel sputo proprio conficiebant, vt diximus: vel è balnearum cellis petebant, auctore Chrystomo, qui eius vanitatis meminit in priorem ad Corinthios. eius verba apponam, vt cum Persianis cõferantur. *βόρβορον αἰγιώτικον ἐν τῷ βαλανείῳ λαμβάνουσαι, τροφοὶ καὶ θεραπεινίδες καὶ τῷ δακτύλῳ χρίσασαι, καὶ μὲνῶπου τυπούσι τὸ παιδίον.* solent, ait, nutriculæ aut ancillulæ vel aliæ mulieres luto è balneis sumto, digito infantem linere, & frontem illius signare.

infami digito.) medio: Petronius. is verò infamis: neque aliæ res nisi probrosæ porrectione huius digiti indicabantur. Dio Chrystomus orat. xxxiii. *εἴ τις παραχρῆναιτο εἰς πόλιν ἐν ἧ πάντες ὁ, πὶ αὐτῷ δεικνύουσι, τῷ μέσῳ δακτύλῳ δεικνύουσι, ποίαν*

πῖνα ἠγῆσται τῶν πάλιν ταύτων;

vrentes oculos inhibere perita.) fascinum pueris præsertim suis timebant. saliuam autem siue lutum eò valere credebant. subiicit Ioannes Chrysostomus verbis modò allatis : πῖς ὁ πῖλος ἰσφδαλιμὸν πονηρὸν ἀπερέθει, φησὶ καὶ βασικανίαν ἢ φθόγον. eam ob causam, & Cuninæ vota faciebant. Lactantius libro primo : *Cunina infantes in cunis tuebunt, ac fascinum subtrahet.* amuleta etiam & res turpiculas ideo pueris appendebant.

Tunc manibus quatit.) Expiatio præcedit preces : hæc iam sequuntur. cùm autem pro infantibus vota faciebant manibus quatere eos solebant, quasi præcentibus diis illos ostenderunt. Homerus de Hectore, *Ιλιάδ. ζ.*

Αὐτὰρ ὄγ' ὄν φίλον ἐπὶ κύσε πῶλέ τε χερσὶν,

Εἶπεν ἐπιυξάωνος Διὶ τ' ἄλλοισιν ἔθεισσι. quod poëta dixit πῶλην χερσὶν, alij ἀγοράζην, quod exponitur Hesychio, τὰ παιδία ἔχει χερσὶν ἀναπάλην. Lycophrῶ *βεβήσαι* de votis pro infante similiter loquês:

Σφῶ πατεὶ λάσπε τὰς ἐπικόους λιταὶ

Σκύμων παρ' ἀρχαίῃσιν αἰετῆ βεβήσας.

spem macram.) infantem tenellum ac ferme adhuc à partu rubentem. *spes* Latinis familiare est pro pueritia aut iuuentute : item pro puero ac iuvene. Virgilius, ---- *nec spes iam restat Iuli.* Seneca apud Tacitum : *Quartus decimus annus est, Caesar, ex quo spes tua sum admotus.* ita accipe Aufonij versum in Parentalibus, qui virum eruditum Eliam Vinetum ad incitas redegit:

Pastor chore nepos : spes cuius certa fuit res.

hoc est, qui in iuuentute talem te præbuiſti qualem ſolet pater optare vt fiat, & ſperare futurum filium vbi maturuerit. Idem in Profeſſoribus:

Herculane qui profeſtus gremio de noſtro & ſchola ſpem magis quàm rem fruendam præbuiſti auunculo.
ſic etiã in Protreptico ad Auſonium nepotem.

Nunc Licini in campos, nunc Craſſi miſtit in aedes.)
votum pro diuitiis: quod quia frequentiffimum eſt, & omnibus commune, ideo & Perſius & Iuuenalis illud cæteris omnibus præpoſuerunt. Latini ſcriptores ad exemplum ditiffimorum Licinium & Craſſum nominant, vt heic Perſius, & Seneca epiſtola cxx. Vetus interpres fluctuat heic: modò pro eiufdem hominis nominibus hæc accipiens: quod refellit Seneca apertè diſtinguens in gemino huic loco inter Craſſum & Licinum ſiue Licinium: eſſi de gente Licinia & Craſſus ille diues fuit. Etiam illud falſum quod ex aliorum ſententia idem interpres ſubiicit de Licino Auguſti tonfore ac liberto. Noli dubitare per campos Licinij vetuſtum illum intelligi Licinium Stolonem, qui ob poſſeſſa cum filio agri iugera ccc. damnatus eſt: ſicut per ædes Craſſi opes denotantur illius Craſſi, quem teſtatur in vita Plutarchus, crebris domorum emtionibus ac venditionibus, ingentes quæſuiſſe ſibi opes.

Hunc optent generum rex & regina.) Votum pro forma & potentia: eſt enim mixtũ, vt ferè ſunt hominum cupiditates. Iuuenalis ſeparatim vtrumque hoc caput eſt perſecutus: ſimile quid

olim accidit Maximino Iuniori, vt refert Capitolinus.

Hunc rapiant.) sic apud Græcos ἀπάξω & αἰσχρολόγη de re admodum expetita. in vetere Persij vita, deripere eo sensu.

Quisquid calcauerit hęc rosa fiat.) Votum pro absoluta omnibus numeris felicitate: quā poetica circumlocutione exprimit. in prima,

---- è manibus illis Nascentur viola.

Claudianus in laude Serenæ, -quocumq. per herbam

Reptares fluxere rosa.----

vide si lubet Animad. in Athenæum libro iv. capite XIII. non malè scripseris *hec. rō fiat* pro nascatur, vt apud Græcos ἡρίδα pro ἡυηδία.

Asi ego nutrici non mando vota.) Nutricum præcipuus in alumnos affectus: sed prudentia quanta solet mulierculis inesse quibus ne liberalis quidem educatio contigit. frustra erat Chrysippus cū nutrices si fieri posset sapientes optabat. nam omnino fieri haud potest. Optabant illæ igitur suis alumnis non quæ sunt verè bona: sed quæ videntur ipsis esse. hoc vult Persius: horum parentum vota similia esse stultarum nutricularum votis malè sanis. Seneca epistola XXXII. *Optauerunt tibi alia parentes tui: sed ego contrà, omnium tibi eorum contemptum opto, quorum illi copiam.* idem in LX. *Etiam num optas quod tibi optauit nutrix, aut pædagogus aut mater. Nondum intelligis quantum mali optauerint.* mox vocat execrationes parentum non vota. Atque his verbis tægit poeta insignem illum hominum errorem.

traria vitæ ratione destruunt: quod quid est aliud nisi numen irridere? Scitum enim est Græcorum præceptum: sic deos opem esse poscendos, ut interea ab opere manum non amoveas. τὰ χεῖρα ποπιφύροντα δειπὶ πύχην καλεῖν. Timotheus ad ecclesiam catholicam libro primo: *Inconsultissimum ac stultissimum est, id quosdam agere, ut quod affectu ac voto volunt, id ipsum re atque actu nolle videantur.* profert sapiens hic duo eiusmodi hominum exempla: prius est illorum, qui valedudinem prosperam petunt à superis. & Bacchanalia interim viuunt. alterum genus est eorum qui opes deos poscunt, cum ipsi quæsitis non parcant, sed sua in cassum dilapident. Sultitiam hanc hominum fusè persequitur Maximus Tyrius sermone xx.

Poscis opem neuuis.) Clemens Alexandrinus Stromatum libro VII. εἴτα νήφοντες ἠὲ ὑγείαν αἰτῶνται, ὑπὸ φρεσὶ πλάμῃσι ἢ καὶ μέθαις ἐκχυλιόμῃσι καὶ ταῖς ἑορταῖς νόσοις ὀπασπῶνται.

neuuis.) robori corporis quod maximè possum in neruorum integritate: inde νευροῦσθαι pro firmari: quod etiam ad animum transferunt. Philo Iudæus, νευροῦσθαι ταῖς παλαιήσοσι dixit in Mosis vita. huius contrarium apud poëtam est ἀπογυῶ.

corpsûque fidele senectæ.) corpus cui suæ vires permaneant ad senectam vsque. dictum eleganter.

sed grandes patinæ, tuc.) Maximus Tyrius: ἀλαβούμῃσι νόσοις ἢ νοστροῶν ἢ ἀπέρονται. Laërtius de

Diogene cane *κύνη ἀνίσχ' τὸ δύνει τοῖς θεοῖς ἰατῆρ' ὑ-
γιαίας, ἐν αὐτῇ δ' τῇ θυσίᾳ κτ' ἠ' ὑγιαίας δεῖπνεῖν.* patinae
Græcis *πατῖνα* siue *βατῖνια*, grandes patinae, quæ
Græcus comicus *πατῖνῶν σαρφύματ' :* Plautus *pati-
narum struicem.*

tucetâque crassa.) vox Gallica *tucetum* vt adno-
tant veteres critici: *ζωμὸς παχὺς* exponitur Græ-
cis magistris, quod firmat vox *crassa*. Arnobius
videtur minutalis genus facere, & à verbo tun-
do vocis originem repetere.

Rem struere exoptas caso bone.) Alterum exem-
plum, contraria sunt vota, rem optare struere,
hoc est *ἐπισφύειν*: & armenta sua ire minutum:
quod sine diuitiarum notabili iactura fieri non
potest. Cùm autem sint minuendæ rei sexcenti
modi: Persius eius potissimum impensæ memi-
nit, quæ in sacrificiis versatur: vt duo simul in
istis reprehenderet: profusionem partarum iam
opum studio nouas parandi: & stultam illam
opinionem, quasi largitione ista sua deos ob-
stringerent sibi, vt paria secum facerent, ex illa
iurisperitorum formula, do vt des, ita com-
modissimè & sensim delabitur in sermonem de
votis propriè sic dictis, & fœda cum diis nundi-
natione.

Mercuriûmque Arcessis fibra.) iugibus sacrifi-
ciis litare tentas Mercurio, vt multus tibi quæ-
stus obueniat vel ex mercimoniis tuis, vel ex stu-
diis & opera forensi, vel ex ruris prouentu, aut
nescio vnde ex inopinato. eiusmodi sunt lucra
quæ conciliat Mercurius.

*Tot tibi cum in flammis iunicum omenta liquef-
cant.*) cum tot maiores victimas cædas: ut sunt
boues, tauri, iuueni, & iunices siue *δαμάλεις*. Et
si autem in honorem deorum mactari victimæ
dicebantur: ut plurimum tamen minuta quæ-
dam diis adolebant, cætera conuiuantes absu-
mebant: qua de re plura ad Athenæum libro iv.
cap. xi. inter illa minuta fuit omentum. Catullus
epigrammate in Gellium,

Omentum in flamma pingue liquefaciens.

loquitur de Persis qui in suis sacrificiis victimam
secare in partes, & diuidere inter se soliti, animã
deo relinquentes: nisi quod *τὸ ἐπίπλου π μικρὸν
πιδέασιν ἐπὶ τὸ πύρ*, inquit Strabo.

Et tamen hic extis & opimo vincere ferto. Intendit.)
Superstitionum errorem his quatuor versibus
depingit. hi enim persuasi maxima quæq. sacrifi-
cia plurimum apud deos posse: nullis parcebant
sumtibus, quo possent eos demereri. quare eue-
niebat sæpe, ut qui ditescendi studio deos cole-
bant, fœda hac illorum *κολακεία* ac nundinatio-
ne, auitas opes consumerent. ita malè cum iis
agitur, qui existimant *τοιοῦτον εἶναι τὸ ἔργον ὡς τὸ
ὑπὸ δούρων περιγέσθαι, ὡς ἰκκὸν τομισίω*, ut ait Plato.
Hanc vanam & ridiculam persuasionem gra-
phicè ob oculos ponit Persius.

opimo vincere ferto.) Rectè *ferto*: non *farto*:
quod in deprauatis codicibus inuentum malè
tuentur. Catonis de re rustica caput cxxxiv. lege.
sed Persius *ἀπλῶς* pro re diis oblata heic accipit,
non pro libo. etiam illud falsissimum, *χλωὰς σίτυ-*

ταῖς & altiles alios esse à fartis. non obseruarant, *farcire* Catoni atque aliis id esse. quod Græcis *στρίζειν* aut *στρέειν*.

Nequicquam fundo suspirat nummus in imo.) donec peruentum sit ad vltimum ferme arcæ vel loculorum nummum. tunc sera pœnitentia animos istis incessit. frustra: *δεινὸν γὰρ ἐν πύθολοις φεῖσθαι*, ait Hesiodus: quem noster hoc versu imitatur.

Si tibi crateras argenti.) Aperit iam Persius totius huius erroris fontem: quod nimirum de diis non aliter isti sentirent quàm vt de hominibus, humanósque illis affectus, ac vitia tribuerent. Qui igitur cupiditate opum arderent, de diis idem existimarunt.

crateras arg.) ita scribunt Latini, & formant, *craterra*, *craterra*. dicunt & crater cum Græcis. quod huic loco non conuenit.

incus&que pingui Auro dona feram.) *incudere* verbum ἠ̄ τοξευτικῆς, pro imprimere cudendo. Virgilius, *cratera impressum signis*. Græci *ἐμπύσειν* hoc dicunt & *ἐμπύειν*, quod planè est incidere. vnde *ἐμπύσειν τὴν τέχνην* quæ operibus argenteis signa aurea imprimebat, sicut dicebamus ad Suetonij librum secundum. huc refer Senecæ verba ex epistola quinta: *Non habemus argentum in quod solidi auri calatura descenderit.* pro malleo ducere simpliciter aliquando vsurpatur. Valerius Flaccus libro secundo: *Incuse sonitum mirabere massæ.*

sudes.) *παντοῖος ἀνὲρ καὶ χαρῆς ἡύοιο*. ingens autem gaudium quod ex lucro homo auarus capit, varriè auctores exprimunt. M. Tullius in simili lo-

co III. De officiis: Si daves hanc vim M. Crasso, ut digitorum percussione heres posset scriptus esse, in foro mihi crede saltaret. Persius sudorem illi tribuit, hoc est grauem commotionem: quales sunt illæ quas sequitur sudor. Aspasix verum in v. Athenæi cum hoc loco componebamus Animaduers. cap. xx.

Κατὰ ὅπως ἤχουσα χερσὶ ὑπο σῶμα λιπαίνω
 Ἰδρῶν. ---

quam obseruationem sine causa quidam conati sunt incrustare. Philo Iudæus de Aarone: ἡ ἰλιπὶς τὸ ἀωχμηθὲν ἀναχαλᾶ καὶ λιπαίνει τὴ φροντίδων.

(& pectore lauo Excutias guttas.) lacrimæ præ gaudio: tanta est stultitia tua, malè in aliis libris, pectore lato. Virg.

---se mens non laua fuisset.

hoc est, nisi fuisset stulti. ita heic pectus lauam. lacrimæ omnis fere grauioris commotionis comites: nam etiam somnianti fluunt Turno apud poëtam, ---off. ique & artus

Perfudit toto proruptus corpore sudor:

sed ex repentino maximè gaudio lacrimæ manare solitæ, ut passim obseruant auctores. sequitur in versu Aspasix: βλεφάρων ἢ ῥόος πίσην ἐκ ἀδελήτως. & alij plurimi, ut apud Suetonium lib. II. cap. LVIII. notabamus. causam harum lacrimarum explicant philosophi. ut Alexander Trallianus in Problematis. vide Senecam epistola xcix. & magnum Basilium in commentario Περὶ εὐχαιρίας. docet verò Simplicius in Epictetum, ex contrariis causis dolore & gaudio, quorum affe-

et tunc illo constringimur, hoc relaxamur, eodem affectus in nobis edi. *ὅκ τ' λυπηρῶν καὶ τ' ἡδύων τὰ αὐτὰ πως ἔπεται. τὰ λυπηρὰ πλεῖσ' τὰ δ' ἡδύα διαχέει.* quo loco prætermitti lacrimas à Simplicio non oportuit.

letari prætrepidum cor.) ita rectè membranæ, melius quàm *letetur*. quid vñtatius hoc genere locutionis historicæ per infinitivum? quam poëta elegantissimè heic vsurpavit. vocem *prætrepidum*, vel vt in aliis, *perrepidum* exposuimus satira I.

Hinc illud subiit, auro f.) hinc, id est, quia deos æstimamus vitiis nostris, vt loquitur Seneca. idem philosophus epistola cxv. *Admirationem nobis parentes auri argentique fecerunt: Et teneris infusa cupiditas altius sedit crevitque nobiscum. Deinde totus populus in alio discors, in hoc conuenit: hoc suspiciunt, hoc suis optant, hoc diis velut rerum humanarum maximum, cum grati videri volunt, consecrant.* similia his Lactantius libri vi. initio.

auro sacras quod ouato Perducis facies.) quod argento, auro, ac gemmis deos colimus. quod quia in maius voluit poëta extollere, ponit exemplum maximæ impensæ quæ in hoc genere solet fieri apud Romanos: quibus fuit moris, vt ex manubiali pecunia viri triumphales dona diis pretiosissima consecrarent. exempla vbique obuia in historia Rom. *aurum ouatum*, quod Ouidius aurum tropæorum appellat illo versu in epistola ad Germanicum lib. ii. de Ponto.

Déque tropæorum quod sol incenderas auro.

Perducis facies.) totas facies, totasque adeo statuas deorum ducis ex auro. *ducere* heic ἐλαύνειν: unde opera χρυσήλατα, vt σφυρήλατα.

nam fratres inter abenos. Somnia p.) Sub exemplo quod dixit explicat planius. Nam exempli gratia, inquit: sunt in Apollinis Palatini porticu quinquaginta Ægypti filiorum effigies consecratae omnes ex ære, & honore pari. verum si persuasum alicui fuerit, se veriore *δὲ ἔσκοιμύσεως μαθητὴν* esse adeptum, cum his vota faceret, potius quam illis: is hos quos sibi propitios credit, instituet *κολακεύειν* & singulari honore præ ceteris afficere, atque auro colere. barbam igitur auream illis curabit apponi, & donaria pretiosa appendi. Quare verum apparet quod diximus: ita nos cum diis agere, vt cum hominibus. salutem medici diligentia partam, cum grati esse volumus, auro pensamus. idem erga deos quoque fit. hæc sententia huius loci.

fratres inter abenos.) Non possunt de Castore & Polluce hæc accipi: apparet enim de pluribus loqui poetam, quam de duobus, qui de simulacris deorum in Pantheo accipiunt, & ad tertium caput nos reiciunt libri xxxiv. Plinij, ludunt suos lectores. Acronem igitur sequamur, & eius interpretationem, quæ apud veterem scholiasten.

Somnia pituita qui purgatissima mittunt.) in somnis curationes indicare varios deos aut heroas, credidit vetustas: et si præcipuè Apollinis, atque Æsculapij illæ partes credebantur esse à Græcis

& Romanis: postea verò gliscente superstitione
 Ægyptiaca, Isis & Osiris ac Sarapis eandem vim
 habere existimati sunt: nec solum isti, sed etiam
 Ægypti filij hi quinquaginta, si Acroni credi-
 mus. *somnia mittere* dixit, pro *σέβειας δὲ ἐνείκη-
 τωι*, & ut loquitur in Sacris Aristides, *ὁ ψεῦδος ὀφ-
 ῆται*, quæ cuiusmodi fuerint, nusquam discas
 melius, quàm ex illis nugacissimis libris, magni
 alioquin scriptoris. *somnia* autem *pituita purga-
 tissima* appellat figuratè illa quorum fides cert-
 tior in sanando & efficacia maior, per *somnia*
 enim siue infomnia, intelligit præmonstratas
 curationes ac *σέβειας*.

Præcipui sunt:) præcipuò honore coluntor
 illi. sic tu tecum statuis si gratus es.

fitq. illis aurea barba.) nec solum honore verò
 borum eos ducis esse colendos, sed etiam ornand-
 dos pecunia tua. Videntur aureas barbas diis de
 se bene meritis apposuisse: quod & hic locus, &
 illa de Dionysio tyranno historia quam supra te-
 tigimus confirmat. Quare iis potissimum diis à
 quibus plurima sperabant, aut quorum potesta-
 tem maximam putabant, auream barbam trib-
 uebant ut Ioui, quod testatur Sueton. in Cali-
 gula cap. LII.

Aurum vasa Numæ, & Saturni que in pulvis erant.
 Ex hac peruersa hominum opinione illud fecit
 tum est, ut frugalitas veterum in cultu deorum,
 locum iam nullum habeat, sed contra in tem-
 plis auro & argento omnia miteant.

vasa Numæ.) vasa fictilia cuiusmodi erant qui-

bus olim Numa ceremoniarum primus auctor Rom. uti instituit. et si dici potest, seculi eam ἀ-τόμητα fuisse non hominum. de capedunculis & urnulis fictilibus Numæ, Cicero & alij.

Saturniisque impulsit æra.) æra in quibus veteris pop. Ro. opes etiam publicæ erant positæ. alludit ad ærarium quod in æde Saturni: nam è re dictum fuit ærarium. alioquin omnia antiqua dicuntur *χρόνια* & Saturnia. *impulsit* loco deiecit & contemni fecit, ut rectè expositum in Bonghianis membranis.

Vestalesque urnas.) urnis aquam necessariam ad sacra Vestales gestabant: ut de Tarpeij filia notum quæ arcem Sabinis prodidit.

Tuscum fictile.) An quia ex Etruriæ figulinis Romam afferretur? puta Areto: Antidamus in moralibus: *quis auerruncasset tam Arctinas hominum mentes?* Fulgentius exponit, testæ, vel argillaceas. An eo respicit, quod pleraque ad religionem spectantia habuerunt Romani ab Etruscis?

O curvæ in terris anime, cælestium inanes!) Postest hic versus & cum sequentibus iungi: sed præstat esse epiphonema, præcedentibus verbis subiectum: appositissimè illud quidem, & meritissimè. quid enim stultius aut improbius, quàm propria vitia in deum transferre? iure igitur exclamat Persius, ignorantiam Dei suis hominibus exprobrans, & rerum diuinarum. Est autem exacta vituperatio per ἀπὸν & θεῶν, ut præcipiunt rhetores. ἀπὸν est, cælestium inanes.

ἴσως, ὁ *curia in terris anima*, *προπορεύσας* enim posuit. Simillimum huic est illud in Evangelio à Domino pronuntiatum. *μαίσαλέν μου εἶ. ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.* ut quidem illum locum Theophylactus interpretatur. sententiam verò huius versus aliter extulit Lactantius libro vi. cap. primo. *Homines*, inquit, *nihil sapiunt nisi terram: bonæque & mala solius corporis sensu & voluptate perpendunt. Huius arbitrio ut religionem ponderant, sic totius vitæ suæ acta disponunt,* idem politissimus scriptor lib. ii. capite ii. hunc Persij locum affert, & cùm eo loco, tum etiam alibi multa in hanc sententiam disputat.

curia in terris anima.) Beatus pater Chryostomus concione xxi. in eam ad Ephesios: *μέχρι πίνος ἔσμεν σάρκες; μέχρι πίνος ὅπῃ τῆ ζωῆς κινήσουμεν;* & sæpius *κατωφερεῖς ἀσ χαμαιζήλους,* & *πάντες ἐν τῆ ζωῆς κινήσουμεν* homines eandem ob causam vocāt Græci patres. *in terris* autem membranæ omnes, non *in terras*, idque est *ἐμφοτικώτερον*; qui non solum terram spectant, sed in illa toti harent: ne minimum quidem attollentes se supra humum, apud Lactantium tamen est *in terras*.

cælestium inanes.) inanes eius cognitionis ac scientiæ, quæ docet quid sit Deus, & quomodo adoretur, atque oretur rite. verum enimverò huius scientiæ non multò maiorem quàm reliqui habuit notitiam Persius, aut omnino quisquam mortalium, quem non recreasset qui creauerat, refecisset qui fecerat, ut ait Augustinus.

Quid inuat hoc, templis nostros immittere mores.}
 Epiphonemati subiicit increpationem, semper autem sibi similis noster philosophus: quem antè docuimus omnia dicta factaque hominum ad finem suum exigere. ita heic obiurgationem suam ab eo capite deriuat: stultos esse probans qui frustra diis pretiosa dona offerant, qui diuitiis nec capiantur neque vtantur. *quid inuat?* id est in quem finem hoc facimus, quod corruptelam morum nostrorum inferimus in res religionis? nam quia luxuria & auaritia animos nostros occupant, ideo sic erga deos nos gerimus, quasi & illi essent luxuriosi & auari. præclare Arbitr. *Ipse senatus recti bonique præceptor, mille pondò auri Capitolio promittere solet: Et ne quis dubitet pecuniam concupiscere, Iouem quoque pecunia exorat.*

Et bona diis ex hac scelerata ducere pulpa.} καὶ ἐκ τῆς ἰδίης ἠδὲ καὶ θεῶν δόξα ἔστι τοῖς θεοῖς ἀγαθὰ καὶ κατὰ δόξαν. bona diis ducere, valet, ducere atque existimare illa diis esse grata, quæ sceleratæ huic pulpæ sint grata. Bona sunt alia aliis: nam verbi gratia, hominibus multa non sunt bona, quæ alij animantium generi sint bona ac grata. nec quod vni bonum, statim & alteri. errant igitur qui bona & grata numini censent, quæ vident iudicio hominum esse bona. quid illi, qui non sani hominis, sed vitii corrupti iudicio comprobata bona, putant Deo placere? *pulpa* est caro sine ossibus: à palpitando dicta: mollis enim est ac tremula: heic pro carne accipitur & toto corpore, quod mollicie ac luxu diffluit. planè

sicut in sacris libris *caro* solet ponit. & Chry-
 stomus paulò antè *μέγισταί τινος ἐσὶν οὐρανός*; ex sic
 capitur heic, vt cùm dicimus, *ex tuis moribus de
 meis iudicas*. est igitur, *ex hac scelerata pulpa*, iudi-
 cium sequentes carnis: siue quod distant luxu-
 ria & auaritia quibus seruimus. *sceleratam* vocat
 autem *pulpam*, id est carnem, quia per flagitia ac
 scelera voluptuarij solent ei gratificari.

Hæc sibi corrupto cassiam dissoluit oliuo.) Quod
 modò dixit, frustra ad deos luxuriæ instrumen-
 ta transferri: id septem sequentibus versibus
 tractat vberius: comparans inter se luxuriam
 quæ ab hominibus in habitu ac cultu vsurpa-
 tur: cùm illa quæ in cultu deorum. vtramque
 pronuntiat vitiosam: sed hanc eò magis, quod
 dij quorum caussa aurum, argentum, gemmæ
 & similia parantur, illis nullo modo vtuntur:
 cùm homines contra in vsum suum illa vertant,
 & voluptatem magnam ex iisdem rebus ca-
 piant. Qui autem mulieribus non viris cultus
 pretiosus conuenit, ideo de illis loquitur, non
 de viris. Omnia autem quorum meminit com-
 muniã erant vtrique luxuriæ generi: nam & ad
 deorum cultum ornatumque illa vsurpabantur,
 vnguenta, purpura, gemmæ, aurum.

Corrupto oliuo.) vnguentum curat conficien-
 dum è cassia præsertim nigra, pretiosissimum
 omnia autem vnguenta sunt mixto oliuo: nam
 oleum est materia apta suscipiendis odoribus
 seruandisque. itaque in oleum transferuntur ab
 vnguentariis, rectè autem *corrupto*: quicquid

enim desinit illud esse quod fuit, corrumpi dicitur. olim Lacedæmonij cùm vnguentarios vrbe pellerent, criminis loco obiicerunt, *quod oleum disperderent*. ergo etiam mixtiones quales fiunt à myrepsis & pictoribus sunt φδοραί. neque aliter pictores loquebantur vt vsurpat Plutarchus in VIII. Sympos. sic μίανειν dixerunt pro μινύειν, & μίανσις pro mistione, vt disputant Plutarchus idem ac Porphyrius: & ita doctissimus Persius, sequente versu, *vitiato murice*.

Et Calabrum coxit vitiato murice vellus.) lanam Tarentinam coquendo infecit liquore è conchylio muricis.

Hæc baccam conchæ rasisse.) Est alia quæ iubet sibi margaritas quæri. *baccam conchæ radere* est τὸν μαργαρίτου χαίρειν ἀπὸ τοῦ κόλπου, vt loquitur Græcus scriptor apud Athenæum libro III. margaritam vocat *baccam*, Virgilium imitatus. Plinius *nucleum* dixit, vt obseruabamus alibi. infimæ Latinitatis auctores *perulos*, quod nomen idioma nostrum seruauit. extat apud veterem interpretem Horatij.

Stringere venas Feruentis massæ crudo de puluere iussit.) iussit conflari in vnã massã crudum puluerem è venis terræ, siue fodinis auri vel argenti. non potest dubitari quin de auro & argento sentiat Persius: quare voce *stringere* est abusus: nam illi propriè in solo ferro locus est, vt disertè Plinius obseruat libro XXXIV. cap. XIII. ferri autem quis vsus in muliercularum mundo? *Stringere* est malleo tundere ita vt eliciantur stri-

sta, hoc est *αυτῶν*. sed in arte metallica est *συλλε-
μαίσειν*, vt dicebamus ad librum v. Strabonis: hoc
est, terram vnde fit ferrum conflare in naturam
ferri: quod fit coquendo in fornace. inde stri-
cturæ ferri apud Virgilium: & illæ quæ sic pro-
priè dicuntur, de quibus Plinius. aurum quoque,
siue in ramentis collectum, siue in globis aut
ballucis inuentum, in massam conflatur in for-
nace: *stringi* tamen non dicitur, quod sciam La-
tinis scriptoribus. *crudum puluerem* vocat ramen-
ta, aut terram in fornace nondum coctam.

Peccat & hæc peccat.) etiam illa luxuria qua
homines in cultu suo vtuntur vitium est, & pec-
catum,

vitio tamen vititur.) sed id peccatum eo minus
est, quia est aliquis saltem vsus hominibus ea-
rum rerum. hæc quidem sententia defendi po-
test: certum tamen, *τὸν τρυφῆς* non necessita-
tem aut vtilitatem, sed voluptatem & delicias
spectare, cum auro & gemis & cæteris id genus
se se exornant. itaq. non vtuntur illis, sed fruun-
tur. quare *vititur* heic accipio pro fruitur. Sic &
Seneca in III. De ira, peiorem esse iram quàm
luxuriam eo probat, quod luxuria sua voluptate
fruat.

at vos Dicite pontif.) atqui in rebus sacris ne-
que vllus vsus est auri & gemmarum: nec existi-
mare debemus de iis tam malè, vt putemus il-
los oblectari more hominum cultu sumptuoso
ac delicato. Rectè autem pontifices compellat,
penes quos omnium sacrorum cura, & à quibus

sacerdotum omnium collegia pendebant.

in sancto quid facit aurum?) ita membranæ omnes: apud Lampridium in Alexandro, *in sanctis*. alij codices, *in sacro*. quod postremum sequor potius. nam *sacrum* est res deo sacra. unde est apud Plautum, *sacro manus admoliri*. & ita apud M. Tullium. Porro etiam qui solo naturæ ductu Deum norant, ἀνευθεῖ ac rei nullius indigentem illum esse sciuerunt, omnis ætas & natio: non solum Iudæi, qui propterea ἴψω Deum ΟΡΓ. ΜΑΧ. dixerunt. Sacrificia igitur & dona diis offerenda, verè docent etiam philosophi, non quasi illis egeant: sed quia suum erga numen affectum qui sacrificat, aut dona appendit, palàm facit. Dio Chrysostomus in Rhodiaca: καὶ ἀν ἀπίσθη τις τοῖς θεοῖς, καὶ ἀν θυμιάσῃ μόνον, καὶ ἀν προσάψῃ ἡται, κἄν ἢς ἐξ ἑαυτοῦ ποιήσῃ διανοίας, οὐδὲν ἔλαττον πεποιήκε. οὐδὲ γὰρ δέεται ἢ ποιούτων ἴσως αὐθενός ὁ θεός. οἶον ἀγαλμάτων ἢ θειῶν. ἄλλως ἢ οὐ μάττω γίνεται ταῦτα, πλὴν προσθυμίαν ἡμῶν καὶ πλὴν διάθεσιν ἐμφανόντων πρὸς αὐτοῖς. Aurum verò adeo sanctimoniam nullam adiicit rebus Deo consecratis, vt contrà, templa quædã vetustas habuerit, in quæ aurum inferre erat nefas. itaque ædem ingressuri, aurum ponebant, inquit Plutarchus in Politicis præceptis.

Nempe hoc quod Veneri donata à virgine pupæ.) hoc est, nihil. verumtamen non omnino nihil: nam affectus & venerationis magnitudinem pretium rei consecratæ indicat. Pupæ à virginibus pubertatem consecutis aut nupturis Veneri

solitæ dicari, vt ab ephebis bullæ: quia in omni mutatione, insignia vel instrumenta vitæ antea actæ diis consecrare moris erat. Horatius:

----*Veianius armis*

Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,
idem alibi: ---*donasset iamne casenam*

Ex voto Laribus quarebat.----

sic zonam virginalem nupturæ suspendebant. & multa testimonia, Pupa est *πλαγγών*, vnde *planguicula* apud Ciceronem ad Atticum. Has icunculas coroplathi è gypso conficiebant in gratiam puerorum. *ἀνδριαντία* vocabant Græci, sed vtitatius *κόρας*. Dio Chryostomus in Rhodiaca: *ὁμοίως δίδοτε τὰς ἀνδριαντίας, ὡς περ οἱ τὰς κόρας ταύτας ἀνούμμοι τοῖς παισίν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι διδάσκει οὕτως ὥστε λυπεῖσθαι μετ' ὀλίγον σωτελέετων.* vetus scholium: *κόραι τὰ παρὰ τῶν κοροπλάδων λέγεται γύψινα πλαγγόμμορα ἀνδριαντία.* sic Lactantius hunc Persij locum tractans lib. II. cap. I V. imagines & statuas deorum nihil aliud esse ait, quàm *grandes pupas.* illum locum vide.

Quin damus id superis.) Præcipiendi duplex via: nam aut ostenditur vitium & vetatur: aut indicatur quod rectum est, & iubetur. Hac ratione totam Dei legem, hoc est Mosem & prophetas tribuerunt magistri Iudæorum in classeis duas, præcepta negantia vel vetantia: & affirmantia siue præipientia. ipsi appellant *ἢ πηχὸ πηχη* & *πηχη πηχὸ*. Vtrumque genus præceptorum complexus est Persius hac satira sua: cuius priora omnia sunt *ἑλεγκτικά*: nam vitium vt

πολλαχρῶν est ac πολυχρῆς, ita multis refutari opus habet. verum & rectum simplex est, & quod paucis verbis expediri queat. quinque igitur extremis his versibus quid super proposita quaestione sentiendum sit, breuiter simul ac grauiter explicat. Summa est: Deum in accipiendis sacrificiis ac donis, non rem oblatam attendere: sed offerentis animum: qui si iustus sanctusque sit, gratum esse quod offeratur, quicquid illud tandem sit, licet minimum, aut minimo minus. eadem Socratis apud Platonem doctrina, sub finem libri De votis: δεινὸν αὖ εἶη, inquit, εἰς πρὸς τὰ δῶρα καὶ τὰς θυσίας ἀποβλέπεισιν ἡμῶν οἱ θεοὶ, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχὴν, αὖ τίς ὅσιος καὶ δίκαιος τολχάνη.

de magna quod dare lance Non possit magni Messala lippa propago.) quod nullis opib. parabile est, animū rectum & θεοσεβῆ. Virtus & pietas doceri possunt, auro redimi nequeunt. alludit ad morem libationum in patellam, quæ fiebant in mensa, de iis quæ erant apposita. de quo more alibi diximus, & plura alij. Simul innuit poëta his verbis, rarò & vix ac ne vix quidem fieri, vt mens recta ac pia, in magnis opibus seruetur: quod in Euangelio suo aliis verbis pronuntiat Dominus, Matthæi x. & Lucæ xviii.

magni Messala lippa propago.) quiuis ex istis qui sola maiorum nobilitate tument, cùm sint ipsi vitiis operti. de M. Valerio Coruino Messala, qui olim inter cæteros proscriptus, postea singulari fato amicitia Augusti floruit, plena sunt veterū monumenta: eius filius videtur heic tan-

gi, qui prouerbio fidem fecerit, ἡρώων παῖδες λῶ-
σαι. Vetus interpres paullò aliter, quem lege.
Messala pro nobili & diuite quouis poni solet à
poëtis. Martialis :

Marmora Messala findit caprificus.

Compositum ius fásque animi.) Virtutem om-
nibus suis numeris absolutam hac periphrafi
expressit. notissimum est, ius ad officia inter ho-
mines referri : fas verò ad pietatem erga deum.
animi præferunt membranæ nostræ, non *animi*,
vt in aliis libris. *compositum ius fásque animi* appel-
lat, animum bene comparatum ad omnia diuina
humanáque iura. τὸ εὐτακτον ἢ ψυχῆς πρὸς τὰ θεῖά
τε καὶ ἀνθρώπινα δίκαια. *compositum* verò intellige ex
Stoicorum disciplina & mente Persij, ad naturæ
legem : id enim Stoicis est examen omnium vir-
tutum, vt quibus finis ille vltimus quo omnia re-
ferantur, sit, conuenienter naturæ vitam insti-
tuere.

sanctósq; recessus Mentis.) sic *μυχῆς διανοίας &*
ἀδύτα Græci. D. Paulus τὰ χρυστὰ τῶ ἀνθρώπων. Phi-
lo Iudæus in libro, Deum mutari non posse : de
vera purificatione eorum locutus, qui ad deos
adeunt : ὁ ἀνὲν τάτων, inquit, δυσκάρδιος τὸν ἀφιστά-
δω. λήσθητι γὰρ οὐδέποτε ἢ τὰ ἐν μυχῆς ἢ διανοίας ὀρεόν-
τα, καὶ τοῖς ἀδύτοις αὐτῆς ἐμωφισατέντη. sic etiam *ταμεία*
διανοίας dixit Chrysostomus, sed diuerso sensu in
quarta ad populum Antiochenum, & *ταμεία ψυ-*
χῆς, quinta in Matthæum : κόλπον ψυχῆς Athana-
sius, vt Persius in v. *sinuosum pectus. τε ἀνθρώπινου*
νοῦ τὴν ἀποθήκην Gregorius Nyssenus.

Et *incoctum* generoso *pectus* honesto.) & animum imbutum honestate generosa. *honestum*, ἐλλωσιῖ προίψα virtute. sic illi τὸ χαλόν. *pectus* nusquam non poetis est animus. *incoctum pectus* dixit: animum non leuiter tinctum colore virtutis, sed perfectè, & vt Græci dicunt ἐς βιάδος ac δευσοποιῶ βαφῆ. quod miro loquendi genere philosophi Græci, ac patres exprimere solent, cùm dicunt oportere σωροισοῦσθαι τοῖς χαλοῖς. *incoquere* verbum est tinctorum, de dibaphis & saturioribus coloribus. Virgilius:

Vellera mutantur Tyrios incocta rubores.

idem recoquere, vt in istis Senecæ: quemadmodum lana quosdam colores semel ducit, quosdam nisi sapius macerata & recocta non perbibit: sic alias disciplinas ingenia cùm accepere, protinus præstant: hæc nisi altè descendit, & diu sedit, animum non colorauit, sed infecit: nihil ex his quæ promiserat præstat. intelligit igitur Persius constantem sibi atque immutabilem virtutem. eodem loquendi genere vtitur Antonius in tertio eorum quos de se scripsit. vbi sapientem & eum qui aperto viuat voto, appellat, πάσης ἀνάσθητον ποιησίας, ἀθλητικῷ ἄθλου τῷ μεγίστου, τὸ ἑαυτὸ μηδενὸς πείδους καταβληκτικῶν, διγαμοσύνην βεβαμμένον ἐς βιάδος. vides idem planè loquendi genus: nam βεβαμμένον ἐς βιάδος, est *incoctum*. sic apud Plutarchum διὰ βιάδος ἐκκεράννυσθαι τοῖς φυσικοῖς λόγοις, in libro de contrarietatibus Stoicorum. vim huius verbi *incoctum* vt exprimeret Lactantius, libro sexto, cap. II. Persij verbis vocem *naturalis* adiecit, quam perperam acceperunt nonnulli.

nulli. sic ille: *Sentiebat videlicet non carne opus esse, ad placandam cœlestem maiestatem, sed mente sancta & iusta, & pectore, ut ipse ait, quod naturali sit honestate generosum.* ideo autem illa vox inferta, quia naturalia firmissimè hærent, ut natiui colores & similia. nisi tamen *honestatem naturalem* apellavit Lactantius ad dogma Stoicum respiciens, de quo paulò antè dicebamus. huic βαφῆ quæ nunquam remittit, contraria est ὑποσυφῆ, ex eadem tinctorum officina vox petita, quam alibi explicamus. ἀρετῆς ὑποσυφῶν siue σύμματα Quintilianus ita expressit in decima institutione: *non sufficit imaginem virtutis effingere, & solam ut sic dixerim cutem, vel potius illas Epicuri figuras quas è summis corporibus dicit effluere.* hæ sunt quas Epictetus apud Arrianum libro III. cap. xv. vocat κρείνας ὑπολήψεις: *cùm virtutem leuiter sectamur faciles mutari & refingi instar ceræ: cui contrarium est apud eundem τὸ παλινῶν τὸ δόγμα: quod dixit Seneca in medullas emittere, in aureo libello De tranquillitate animæ. generosum dixit honestum, quia vera pietas generosa est, bonæ spei plena, & ut antè dicebamus ex Marco Antonino, ἐλευθέριος: contra superstitio meticulosa, & in humum deiecta. quare Plato superstitionem esse disputat, non θεοπραξίαν numinis, sed κολακείαν: cui vitio proprium τὸ ταπεινόν, quod generoso animo repugnat.*

Hæc cedo ut admoceam templis, & farre litabo.)
 Hoc, inquit, est quod Deus spectat in sacrificiis, non magnitudinem impensæ. iam diximus, &

Platonis eiusdem cum hac satira disputationem, ita concludi. Porphyrius, Πιεὶ ἀποχῆς, libro II. Τὸ δαμόγιον, inquit, μᾶλλον πρὸς τὸ τῶν θυόντων ἥδος ἢ πρὸς τὸ τῶν θυομένων πλῆθος βλέπει. *animus sacrificantium, non numerum eorum quæ sacrificantur spectat Deus.* Laberius: *Penas Deus non plenas aspicit manus.* apud Hieroclem extat ille versus sub Dei persona, sanè egregius:

Εὐσεβέεσι βροτῶν γάνυμαι τόσον ὅσον ἐλύμω.

(*Et fante litabo.*) οὐλαῖς καλλιερῆσω. eadem mens veteris oraculi apud eundem Hieroclem,

Ἀλλὰ μοι εὐάθε χόρδρος ἀγακλύτου Ερμιοῦνος.

Dio Chrysoftomus in XIIII. ὅσω αὖ εὐσεβέεσσι καὶ ἐσιώτεσι γήνοδε, τοσούτω ἐλάττων ἔσαι παρ' ὑμῖν ἑλιθανωτὸς καὶ τὰ θυμιάματα, καὶ τὰ σεφανώματα, καὶ δύσιντε ἐλάττοις θυσίαις, καὶ ἀπ' ἐλάττονος διαπαίης.

AD SATIRAM TERTIAM.

VAS satiras de studiis fecit
 Persius, primā & tertiā :
 sed non tamen argumē-
 to eodem: nā illa in viros
 τελείους inuehebatur, qui
 poëtica aut oratoria fa-
 cultate vel malè vteren-
 tur, vel in malū finē : hæc
 iuuetutē alloquitur, quæ studia literarū atque im-
 primis philosophiæ, negligēter tractabat, aut etiā
 contemptui habebat. in illa acrem censorem age-
 bat Persius: heic paullo vehementiorē præcepto-
 rem. Stoici inquā philosophi personam sustinet
 poëta in hoc præstātissimo carmine : qui iuvenes
 Romanos nobilitate atque opibus florentes quā
 obiurgat, quā hortatur, confirmatque in susce-
 pto philosophiæ studio. ad hæc enim duo capita
 referri vniuersa debet satira. Principio molli-
 ticem eorum arguit & desidiam, quod non nisi
 ægrè & alto iam sole è stratis surgerent, ac de li-
 bris cogitare inciperent : deinde quod illibenter

ac segniter in studiis versarentur, eorum *ἀρτιμε-
δουσίαν* castigat, & inanes prætextus irridet qui-
bus uti moris erat plerisque studiosorum in scho-
lis, ne pensum implerent suum. Ac quoniam
quo quisque iuuenum erat nobilior aut maiori-
bus innutritus opibus, eò difficilius ad Græcani-
cas disciplinas animum appellebat, ideo cum
istis præcipue agit poëta: frustra illos aut diui-
tiis aut gloriæ maiorum suorum incumbere, si
interea more discincti natiæ viuerent, hoc est,
vilissimi cuiusque ex ima plebe. quin horum con-
ditionem longè meliorem esse, quod liberali in-
stitutione destituti, sic in sordibus vitiorum vo-
lutarentur, ut infelicitatis suæ nullum haberent
sensum: illos verò ad magna natos, & institutos
honestè cura parentum ac diligentia philoso-
phorum quibus essent traditi, nisi hac ætate profi-
cerent, seram pœnitentiã cum magno animi cru-
ciatu olim acturos. Quia autem multi Romano-
rum procerum fuere, qui liberos suos non cura-
rent philosophiæ præceptis imbuendos: ne ho-
rum exemplum discipulis suis noceret, it ob-
uiam Stoicus hic, & illos quidem iuuenes excu-
sationem mereri ait, si philosophiam cuius nul-
lum gustum accepissent vnquam, floccifacerent:
ipsum verò omni vituperatione dignissimos fore,
si post agnitam sapientiæ præstantiam, segnes in
eius studio atque amore se præberent. Heic igitur
ad capescenda philosophiæ studia magna
contentione eos hortatur: diuinis planè versibus
totius moralis doctrinæ summam comple-

ctens: vt vel ex paucis illis verbis, disciplinæ illius excellentia atque vtilitas, vel potius necessitas ad vitam bene instituendam, ac beatè tranquillèque agendam, posset intelligi. Postremò quia plurimi semper Romæ fuerunt qui philosophiam aspernarentur, & Græculos vocarent illius studiosos, stultitiam istorum exagitat hic doctor: ostenditq. non magis eorum rationē esse habendam, quàm alicuius ægroti, qui animi vitio medicum curare tentantem extruderet, ac minis conuitiisque exciperet. quippe, medicinam corporis sanitatem polliceri, quam interdum ægroti respuant: philosophiam animi morbis mederi: quo nihil magis abominētur vitiosi. Hæc est pulcherrimæ huius diatribæ (sic enim iure appellauerim) summa: quã non bene animo conceperant, qui titulum illi hunc præscripserant: quem multi etiam veteres codices seruant.

INCREPATIO DESIDIÆ. nec melius vetustæ Bongarsij membranæ, quæ titulum hunc exhibent: IN LVXURIAM ET VITIA DIVITVM. quæ verba è scholiis antiquis petita sunt: vbi legimus, *hanc satiram è Lucilij libro quarto esse translataam, castigantis luxuriam diuitum & vitia.* verum est, Lucilium libro satirarum suarum quarto in luxuriam diuitum & vitia esse inuectum: apparet enim manifestò hodièque è pauculis fragmentis quæ supersunt: sed viros & conuiuatores intempestiuos ac temulentos, aut alio luxuriæ genere peccātes secuit eo libro Lucilius: non iuuentutem Musarum & Sophiæ sa-

cris operatam, ad quam propriè satira hæc spectat. illud è libro tertio eiusdem poëtæ non alienum à principio satiræ huius. *E somno pueros cum mane expergitus clamo.*

NEMPE hæc assidue.) Familiare est satiricis poëtis, ut ex abrupto ordiantur, & molles aditus ad susceptum argumentum spernant, quos alij plerunque scriptores studiosè sectantur. multa igitur diligentia lectoris veniunt supplenda: imprimis autem, quis loquatur: ferè enim dramatica sunt eorum scripta. heic ergo inducitur philosophus iuuenes sibi in disciplinam datos excitans, & post longam patientiam irascens illis, quòd seriùs pro suo more surgerent. errarunt veteres interpretes illi qui pædagogi verba hæc esse putabant: non enim de iis in hac satira agitur, qui in pueritia primas literas sub pædagogo didicerent: sed de illis, qui opera philosophi studiis philosophiæ imbuebantur. Ac Romæ quidem magnates soliti philosophos domi alere quorum priuata cura liberi ipsorum instituebantur: Athenis verò aut Rhodi, aut quocunque aliò studiorum causa mittebantur iuuenes, apud philosophos ferè diuertebant.

iam clarum mane fenestras intrat.) iam fugit optima diei pars: quam rectè prisca *ὀρθρινὸς* mane vocarunt. Lege Senecæ epistola cix. & in De breuitate vitæ. Quare apud Romanos ludi literarum aperiebantur prima luce. Iuuenalis in septima:

Dammodo non pereat mediæ quod noctis ab hora

Sedisti.--- Est verò *clarum mane*, sol altus, clarius factus & *δραυέσεργς* discuffis nubibus, quæ ferè orientem obumbrant.

Et angustas extendit lumine rimas.) hypallage. non enim rimæ extenduntur, aut dilatantur, quod ineptè quidam scribunt: sed lumen extenditur transmittente Sole radios suos per rimas.

Stertimus.) hoc est, vos iuvenes stertitis. sed apta obiurgationibus prima persona. sic mox, *Tunc querimur.* multis autem etiam viris familiare hoc vitium Romæ. Seneca epistola cxxii. *Turpis qui alto sole semisomnis iacet: cuius vigilia medio die incipit: Et adhuc multis hoc antelucanum est.*

indomitum quod despumare falernum Sufficiat.) facitis sobrij quod ebrios deceat, quibus edormiēda est crapula pridiana conuiuij tempestiui. quod hoc est adeo longum tempus, quod sufficiat coquendo quamuis dura vinò: quod propterea *indomitum* poëtis solet vocari, vt Virgilio, Lucano, Persio. *despumare* hic valet transmittere è ventriculo vinum, vbi despumarit spatium temporis tandem concoctum.

quintâ dum linea tangitur vmbra.) hoc est, quinta in solario linea tangitur vmbra gnomonis, & instare iam indicat meridiem. Ad quintam lineam negotia curabant: Martialis,

In quintam varios extendit Roma labores.
quinta prandere multis consuetum. Aufonius in Ephemeride:

Sofia prandendum est : quartam iam totus in horam

Sol calet : an quintam flectitur umbra notam.

alij cùm à prima ad quintam tempus omne in studiis impendissent , ea hora corpus curare in xyltis aut cryptoporticibus incipiebant : vt de se testatur Plinius libro nono , epistola ad Fufcum.

En quid agis?) id est agitis. plures enim alloquitur. numeri enallage , Pindaro & aliis poëtis translaticia. in Persio verò mira. τὸ *En* feruit indignationi, vt docet ad Terentium Donatus.

siccas insana canicula messes iam dudum coquit.) non ipsam quidem canis sydus, sed Sol potius coquit messes & æstu omnia adurens, rabiem canibus immittit. verùm sequuntur poëtæ vulgi errorem hunc, ex eo natum, quod Sole Cancris signum peragente, canicula oritur. non igitur causa intensioris caloris est Sirius, verùm signum solummodo. quare melius Homerus de eo fidere, κακὸν δὲ τε σῆμα τέτυκται : quam eius posteriori qui magno consensu τὸ τὸ κωνὸς ἄστρον παραίτηον ἢ τὸ κωνιάτων ὀπτάσιως pronuntiarunt : quem errorem prolixè confutat Geminus in sua Isagoge εἰς τὰ φαινόμενα.

Et patula pecus omne sub ulmo est.) rustica meridiei descriptio. Virgilius :

Nunc etiam pecudes umbras & frigora captant.

Vnus ait comitum.) restituimus heic veram interpunctionem, quæ in omnibus libris, credo, deprauata, interpretibus fuit fraudi. quia enim τελεία σίμῃ in fine superioris versus posita non

erat, ad præcedentiã hæc retulerunt: & vnum comitum putarunt dici Persio, philosophum qui superioribus verbis discipulos suos stertentes increpuit: qui magnus est error. nam *comites* heic sunt condiscipuli. falluntur nimis qui ad philosophos referunt quos proceres Ro. in suo comitatu soliti erant habere.

verũme ? itãne ?) mirè ἦθος exprimit, nam stupet iste quod audit de alto iam sole: quasi tum primum, nec vnquam antè ipsi contigisset. atqui dicit magister, *Nempe hæc assidue.* ergo addit *ocys adsit* &c. quasi paratus iacturam temporis diligentia sarcire.

ocys adsit Huc aliquis nemon'?) Et heic mores delicatæ iuuentutis pulcherrimè exprimit. cùm iubet aduenire aliquem, neque nomine designat, plures sibi famulos innuit. cuius vanitatis habes exempla apud Athenæum. quod autem statim irascitur, facit quod delicatuli solent.

turgescit vitrea bilis.) irascitur. M. Tullius ex Homero,

Corque meum penitus turgescit tristibus iris.

Græci vno verbo ὀργᾶν. Stoici iracundiam definiunt, iram turgescentem: *χολος ὄσιν ὄσιν δινιδουσα.* *vitrea bilis*, apud medicos, *ὕδης ὄσιν χολη, & ὕδης ὄσιν φλέγμα.* reuera splendet bilis ac *σινβει*: nec sine causa Horatius dixit,

---*iussit quod splendida bilis.*

Findor. vt Arcadiæ pecuaria rudere credas.) Alij codices,

Finditur: Arcadiæ pecuaria rudere credas.

ut poëta hæc omnia sint verba obiter increpan-
tis hunc delicatulum iuuenem, sine caussa ve-
hementius irascentem. sed omnes membranæ
nostræ habent *Findor*. quare ita hæc distingue:

---turgescit vitrea bilis:

Findor.---

hactenus iuuenis:

quem irridens subdit Persius, vel qui antè est lo-
cutus doctor: ut *Arcadia pec. r. c.* quasi dicat: ve-
rum est quod ais findi te, & ira supra modum esse
concutum: sic enim clamas, ut asino rudenti &
ὄγκωδῶ sis similis. postquam dixit turgescere si-
bi bilem, meritò subiicit, *findor*: hoc est ῥήγνυμαι
τῷ χόλῳ ἢ λακῶ.

Arcadia pecuaria.) Luithprandus Historiarum
libro primo cap. xl. *Vxor tua quia regem noluit,*
aut ut magis credendum est, non potuit, asinum te ne
mentiretur effecit, dum te etiam cum Arcadia pecua-
ribus ad præsepe declinare coëgit. de asinis *Arcadiae*
Varo, Plinius & Græci.

rudere credas.) Membranæ dicas. *Ausonius:*
asinos quoque rudere dicas.

Iam liber & bicolor positus membrana capillis.

Inque m.) Desidiam in surgendo & mollitiem
notavit: nunc lentitudinem in studendo, &
ἀπὸ πρὸς θυμῶν carpit. Per ista autem quæ fieri vul-
gò solent à pueris apud magistrum: intelligi de-
bent omnia quæ prætexere moris est iuuentuti
dissolutæ & studia literarum fastidienti. Sanè
iuvenes quos alloquitur, non erant id ætatis, ut
ista dicerent puerilia: sed Persius hoc significare
voluit, quæcunque tandem essent quæ ad velan-

dam ignauiam afferri solent, tanti facienda esse quanti ista puerorum nugatoria. Membrana utebantur pueri in ludis non ceris & stylo: quæ tamen expeditior scribendi ratio erat, ut obseruat Quintilianus in x. cap. xii. erat autem membrana in qua scribebant bicolor: alba ab interiore parte: ab altera in qua fuerant pili crocea: Iuuenalis, satira septima,

----atque ideo crocea membrana tabella

Impletur.-----

caue confundas

hanc membranam cum ea pelle qua libros operiebant. capillos poeta μεταχειριστικῶς posuit de pilis. pumice poliebant non solum opercula librorum, ut apud Catullum, & alios: sed etiam membranas uti videtur, in quibus scribebant: itaque cum atramento, calamo & cultello, pumicem ad manum habebant semper, qui membrana aut charta utebantur. sed is pumex præcipuè ad exacuendos calamos erat illis vsui. Vetus poeta in suppellectile notarij enumeranda, Florilegij Græcorum libro vi. çapite ἀπὸ τὰ χειρῶν:

.. Καὶ λίθον ὀκείοντα, ὄδον ἔσθι διστὸν ὄδοντα

Θήγεται, ἀμβλυπτεῖς ἐν δελιχοχραφίης.

item alij poeta illo loco,

crassus calamo quod pendeat humor.) quod atramentum nihil notet calamo per membranam ducto: quod accidit vel atramenti vel calami vitio: hic si parum filius, illud si fuerit crassius.

Nigra quod infusa vanescat sepiæ lymphæ.) quia sepiæ succus Græcis μέλαν Latinis atramentum dicitur, μεταληπτικῶς sepiam posuit pro atramento

librario : quod tamen è sepiis non fiebat , sed è fornacium balinearúmque fuligine. Plinius lib. xxxv. cap. v. & fusè Dioscorides extremo libro quinto. Afros verò è sepia sibi atramentum solitos parare auctor vetus interpret. Atramenti vitium duplex, si vel pinguius sit iusto, vel nimis dilutum : vtrumque vitium tangit Persius.

Dilutas querimur geminet quod fistula guttas.) non est aliud atramenti vitium ab eo quod iam dixit, sed est vitij eius effectus. guttam appellat heic Persius illud atramentum quo charta notatur in membrana. *geminat autem guttas* calamus, cùm liquidus fluit atque vberius quàm par sit. *fistula* ὁ δὲναξ, ὁ χάλαμος. omnia angusta cùm in longum producta sunt Græci ἀυλοῖς, Latini *fistulas* vocitant. sic *fistula cibalis* & *spiritalis* apud Lactantium De opificio Dei.

buccine rerum Venimus.) cône deliciarum peruenisti, & eo recidit spes quàm de te parentes & præceptores conceperant?

at cur non potius, teneròque columbo, Et similis regum pueris, p.) Si ita animo es auerso à studiis, vt nugarú prætextu ea deferas, cur animi sensù dissimulas? cur amorem virtutis professus es, cùm philosophiæ operam dare cepisti? cur non potius voluptatibus, quando illas tanti facis, te immergis & virtuti palàm renuntias? tum tu non in schola apud philosophum durè & asperè educaberis: sed domi in summis deliciis, more columborum, quos puellæ magna cura alunt: & more etiam puerorum regum, qui ad omnem

στυφλῶ à tenera ætate instituuntur : adeo quidem vt ipsis persæpe nutricibus suis morositate sua negotium facestant : modò aliquid petètes quod non oporteat, modò aliquid reiicientes secus quàm oporteat.

tenero columbo similis.) Columbos olim impenso studio viri fœminæque alebant : quod ex Theophrasti Characteribus, Athenæo, aliis constat. notum verò hanc auem Veneri sacram esse habitam : quare inter blanditias amantium fuit & columbi appellatio, vt apud Catullum, vel palumbuli, vt in x. Apulei. Persius verò isto loco mollem institutionem & voluptuariam denotat. qualis ea est, quàm πλοισακλιῶ ἀγωγῶ Marcus Antoninus appellat initio librorum suorum. ita enim scribendum non διαγωγῆς.

Et similis regum pueris.) Puta alicuius Sardana-pali, vt ait Theano in epistola ad Eubulam : de qua mox dicemus. quia pessima horum est institutio, propterea veteres παρσιμαδῶς de corrupto deliciis, aut de intemperante dicebant, *est similis filii regum.* Dio Chrysostomus in vna earum quas pro se habuit. πολλοὶ κατεγέλων τὴν πέλειος διαφροσύνης οὐδὲν κατὰ τιῶ ἀφροσύνη τῶν παίδων ἢ βασιλέων.

pappare minutum poscis.) cur non poscis vt cibus probe mansus à nutrice in os inferatur tibi ? hoc solet fieri in anniculis infantibus, aut non multò maioribus : sed regum pueri, hoc est delicatuli pueri etiam grandiores obtinere volunt omnia, quæ recens natis fierent. quid mirum de

istis ? nam eò deliciarum & viros quosdam venisse legimus, vt dicerent labori sibi esse, cibum dentib. comminuere ad edendum. Beatus Chrysostomus multorum querelas huiusmodi sibi ipsi esse auditas scribit, homilia xiiii. in eam ad Romanos : *αὐτὸ μὴ βουλώμεθα, inquit, καὶ τὰ ῥᾶστα φοροῦν καὶ ἡμῶν φανέσθαι. πῶς τὸ φαγεῖν ῥᾶστον ; ἀλλ' ὑπὸ πολλῆς βλακείας πολλοὶ καὶ πρὸς τὸ τοῦ θυγατρῶντοισι πολλῶν ὃ ἀκούω λέγοντων, ὅτι καὶ τὸ φαγεῖν χάματος.* conuenit istis non malè versus Lucilij, *Quàm fastidiosum ac vescum cum fastidio edendi viuere.* non dissimile est quod in descriptione pigri positum est à Salomone, Prouerbiorum cap. xxvi. adeò illum ab opere abhorrere, vt pro magno labore ducat, manum ad os admouere. Sed huic loco longè simillimum est quod apud vatem diuinum & verè sublimem Isaiam obseruabamus, capite tertio: nam sicut heic Persius vt delicias exprimeret molliculorum iuuenum, ait illos *pappare minutum pascere*, id est infantium tenellorum mores imitari: sic Hebræus scriptor, vt mulierum *τρυφῶν* ob oculos poneret, ait inter cætera : *הַשֵּׁשֶׁת הַיְהוֹנָה* ad quorum verborum singularem cum pari emphasi venustatem non aspirat linguæ Latinæ egestas. Græcè dixeris ad verbum *ἐν τῷ βαδιζῆν καὶ γηπάζην βαδιζοισιν*: hoc est, sic incedunt quoties per vicos ingrediuntur, vt infantium paruulorum imitètur incessum. id enim significat *ἡδὺ* quod pulcerrimum est verbum. *πάππα* Græcorum infantibus idem quod nostris hodie : & *πασπάσει* etiam apud Homerum vox infantilis;

pro patrem vocare. apud Romanos aliter. Varro Catone, vel de liberis educandis. cum cibum ac portionem suas ac rapas dicunt, & matrem mammam, patrem tatam. inde pappare pro cibum poscere. vel etiam pro edere: Plautus in Epidico:

Nouo liberto opus est quod pappet.----

ita heic Persius accipit. minutum si cum pappare iungas, erit λειανδέν, μαροσιδέν, mansum & alienis dentibus comminutum: vt solus supersit labor deglutiendi. sin coniungas cum verbo, non inelegans fuerit τῆ κλαυθμυεισμοῦ periphraſis, poscere minutum. nam poscere omnino heic significat, querula voce ac lamentabili postulare, qui est infantium κλαυθμυεισμός. Plutarchus in v. Symposiacorum: τὸ βρέφη ψωμίζοισιν αἱ τροφῆ ἕως αὐ ἐκ-εῖναι κορεθῶσι ἢ κοιμίσωσι πωσιμῶνα κλαυθμυεισμόν. Extat fragmentum epistolæ Theanus Pythagoreæ quam scripserat de recta liberorum educatione, vbi pleraque exponuntur argumenta corrupti indulgentia pueri: omnium autem primum est hoc: οὐ δ' οἶον Σαρδαναπάλου γονεὺ πιδύνη τὰ τέκνα, πλὴν τ' ἀρένων φύσιν ἐρύπθουσα τῆς ἡδοναίης. τί γὰρ αὐ ποιήσει τις παιδίον ὃ αὐ μὴ τάχον φάγη κλάει; deinde, καὶ μὴ μαροῦται δυσκολαίης;

Et iratus mamma lallare recusas?) inter alia argumenta delicatæ morositatis infantium quos nimia indulgentia corrumpit, est illud, quod facillè irascuntur: quod vitium ab eo principio contractum, in reliquam durat ætatem. Seneca De ira libro secundo cap. xxi: Nihil magis facit iracundos, quam educatio mollis & blanda. ideo vnicis

quo plus indulgentur, pupillisque quo plus licet, corruptior animus est. ideò ait Persius, *iratus mamma*. hoc est matri: vt in superiore loco Varronis: vel auia, aut nutrice. nam variè hanc vocem vsurpabant, vt & Græci suam *μάμμη*. irati autem infantes *lallare recusant*, hoc est dormire nolunt, cùm eos siue mater, siue nutrix in cunis collocatos, prouocat ad somnum cantillando. propriè *lallare* nutrix dicitur quæ nāniam canens puerum demulcet, vt somnum ei conciliet. Exponunt hunc locum quæ scripsimus ad Theophrasti characterem *λαλαῖς*: quæ petat inde si quis volet.

An tali studeam calamo?) Notat pertinaciam desidiosæ iuuentutis, quæ obiurgata respondat, & culpam excusare mauult, quàm mores mutare. quod non prætermisit Theano: *καὶν ἐπιπυῖς ἀνπιμάχεται*. Horatium autem imitatur vt antè diximus.

cui verba?) putas te mihi verba dare posse? ipse tibi facis iniuriam non mihi.

Quid istas Succinis ambages.) canere vt Græcis *ἄδειν*, est idem sæpe repetere. *succinere* heic ad vocem monentis eadem sæpe respondere. de tibia succentia & incentia, amabo, omittamus. alienissima enim sunt huic loco. *ambages* sunt quæ Aristoteles vocat *τὰ κύκλω*: cùm non dicitur res ipsa, sed aliud quid eius loco.

tibi luditur.) ad te non ad me alex huius damnum spectat. rectè vetus interpres, te ipse il ludis.

effluis amens.) Sic legendum non *effluis*. allegorica

gorica locutio est, quam sequentibus versibus persequitur. comparat iuuenem mollitie deprauatum, cum vase fictili, multis modis corrupto. primum hoc est quod effluit. quod non accipiendum vt apud Terentium, *plenus rimarum sum*, de eo qui linguam nesciat tenere: sed ἀπλῶς, de eo qui sit moribus deprauatis, & voluptatibus diffuat. nam ita Græci Latinique loquuntur. passim legas in Cicerone *liquefcere fluereque mollitie*: & *liquefacere voluptatibus*: quod Græcis est *ηίκεν*. inde *fluidi οἱ ἰδονικοὶ* apud Senecam, & id genus plurima. In septimo Ioannis Saresberienfis alia textura est horum versuum: sed ab illo profecta, non à Persio: Conuenientissima autem comparatio hominis cum vase testaceo. Lege Chrysofostomi sextam homiliam in posteriorem ad Timotheum.

Contemnere.) & hoc ab Horatio sumit. eiusdem sententiæ est apud Epictetum in Enchiridio: *ἡίσεις σεαυτὸν ἢ περὶ κόλας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις.* *contemnere* autem intellige ex mente Stoici qui loquitur: nempe ob vitia tua: nam alioquin vulgi & malorum iudicia aspernantium sæpe virtutem, & eos qui ex virtute viuunt, contemnenda esse docent Stoici & omnes sapientes. Multa in eam rem præclarè M. Antoninus lib. xi. tangit & Seneca epist. xiv.

sonat vitium percussa, maligne Respondet viridi non cocta fidelia limo.) Pergit vasis fictilis vitia describere: quæ omnia ἀλλήλοεικῶς dicuntur de iuvene corrupto. Notabilis verò in his verbis

ταυτολογία : nisi eam commendaret, nedum excusaret, quod dicuntur hæc ab irato : amant verò irati sæpius idem repetere, βασιλολοζουῦτες ἄμα καὶ ταυτολοζουῦτες. igitur, *sonare vitium*, & *maligne respondere* annon idem sunt ? utique : nisi ita legas & interpreteris, vt mox dicemus. item *fidelia viridi limo* & *fidelia non coctæ* quid admodum differant nullus video. nam ideo viridis limus dicitur, quia non est probe coctus, nec quantum postulabant rationes figulinæ artis. *limum* pro argilla posuit.

sonat vitium.) σαθρὸν ἐδέγγεσθαι Platonī in Theæteto: cui opponit ὑγιὲς ἐδέγγεσθαι. in Luciani Parasito legitur σαθρὸν ἀποδέγγεσθαι, pro σαθρὸν. Plutarchus de adulatoribus, σαθρὸν ὑποκρίσθαι καὶ ἀγνοῦν.

percussa fidelia.) ἀρικρούειν ὄσρακον. in Philebo Platonis: Lucianus διακρούειν. κωδωνίζειν Aristophanes in Ranis. Vitruvius libro vi. *tangere*, & *ad crepitum sumere* : vt *crepare fatira* v.

---pulsa dignoscere cantus

Quid solidum crepet.---

maligne respondet.) eleganter testa percussa dicitur *respondere*, cum ἀντιχρῖ. sic Græcis ὑπακούειν. Plutarchus in octavo Symposiacorū, problemate III. καὶ ἀγρείων τὰ κενὰ πληθύνοντα μᾶλλον ὑπακούει πληγῆς, καὶ ἢ ἕχρον ἀποτείνει μακρὰν, quod in genere dictum est, *vitium sonat*, εἰδικῶς explicatur cū ait, *maligne respondet*. & fortasse scribendum *respondens*. sonus integræ & vitio carentis testæ est ὄξισ καὶ πρὸς vt dicitur in Græcorum commentariis de re rustica, libro vi. cap. III. at rupta

testa sonat *maligne*, hoc est paruum sonum : sic
lux maligna apud Virgilium.

Vdum & molle lutum es.) Vsitatum est Roma-
 nis conuitium in hominem nequam : *lutum es.*
 Lucilius, Nil parui ac pensi vtiliter edoceas *lutum.*
 Βιωφελὲς οὐδὲν πλὴν οὗτος αὐτῷ μάδοι. sed non ita heic
 accipit Persius. pergit enim in eadem allegoria
 ab arte figulina. *lutum* igitur est terra fictilibus
 apta, sed adhuc rudis. Tibullus:

Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis

Pocula, de facili composuitque luto.

Cicero in Pisonem : quid cessat homulus ex argilla
 & luto factus Epicureo ? ἀλλ' ἠγορευκῶς verò denotatur
 ea voce indoles iuuenis melioris cultus ca-
 pax, sed nondum exulta. id enim vult : quem-
 admodum argilla nisi accedat figuli manus lu-
 tum manet : sic adolescentes quantumuis εὐφροῦν
 nisi magistris dent operam, manere horridis &
 incultis moribus. quare subiungit, *nunc nunc pro-*
perandus. pulcerrima εἰκὼν, quod fateantur vel
 ofores huius viri diuini : sed quæ non per omnia
 respondeat : nam argilla cum infecta manet, ca-
 ret culpa : homo non plane, qui à natura ignicu-
 los omnium virtutum accipit, quos nisi excitet,
 & illuc eat quo melior natura eum ducit, vitu-
 peratione dignissimus est.

nunc nunc properandus & acri Fingendus sine fe-
ne rota.) cur *nunc nunc* ? quia etsi nulla ætas ad
 discendum fera : iuuentus tamen tenera adhuc
 & vda vt sic dicam, capiendis habilior discipli-
 nis. Seneca epistola xxv. *Quadragenarum pupillum*

cogitas sub tutela tua continere? respice aetatem eius iam duram & intractabilem: tenera finguntur, similia hic Plato in secundo de Rep. Gregorius Naz. de educatione sua parentum cura:

Τοῖς μὲν ἐγὼν ἀπαλῶ πλάθω φρένα κ' νεόπικτος

Οἷα τυρὸς ταλάρου λάμβανον ἄλλα τύπον.

idem alio carmine:

Ὅσοις ἤθεα κεδνὰ διαπλάουσιον ἄριστοι

Ὡς τυρὸν πλεκτοῖσιν ἔειδέμενον ταλάροισι.

Plutarchus de liberorum institutione; ἐξ ἀρχῆς τὰ τῶν τέκνων ἤδη ῥυθμίζειν προσήκει. εὐπλάσον γὰρ καὶ ὑγρὸν ἢ νεότης, καὶ τῶν τόπων ψυχῆς ἀπαλαῖς ἔδη τὰ μαθήματα ἐντέκεται· πᾶν δὲ τὸ σκληρὸν χαλεπῶς μαλάσσεται. planè id ipsum dicit quod significare voluit heic Persius: et si aliunde petitum est Plutarchi simile. Atque hanc ob causam eruditio Græcis παιδεία est appellata, vt vel ipso nomine monerentur patres ne liberos suos, id est παῖδας sinerent ἀπειθεύτους, & expertes disciplinarum. Iamblichus in Pythagoræ vita: ὁ πατὴρ τὸν παῖδα σφί τῆ παιδείαν τιμὴν ἐπινοῦμον τῶν ἐμείνων ἡλικίας κελεύσει ἀποδύξην. *proper adus* autem & *fingendus* idem ac si diceret *properè fingendus*. vt in Aulularia Plauti, *vascula intus propera atque eluc*. id est, *propera eluere*.

properandus.) Iuuenalis:

Argillam atque rotam properare. ----

sed paulò accipit aliter.

Fingendus sine fine rota.) perstat in allegoria. sic autem & πλάθην Græci de institutione vsurpant: & Latini *fingere*. Silius Italicus lib. iv.

Atque his præformat dictis fingitque monendo.

τὸ *sine fine* valet *sine intermissione*, & continua opera.

sed rure paterno Est tibi far modicum.) desidiosos, & in studiis segnes hactenus carpsit: nunc aliud pus attingit: fastum & fiduciam quam concipiunt liberi ex opibus & nobilitate parentum ac maiorum suorum. *far modicum* πλοῦτος αὐτάρ-
κης.

purum & sine labe salinum.) partæ sunt mihi opes virtute meorum maiorum: quas non metuo ne quis mihi casus auferat: sunt enim bonis artibus quæsitæ. sali vis inest contra putredinem? inde purum vocant poëtæ, vnde illud Catulli *purior salillo*. ita autem de opibus suis loquebantur præfiscini: vetus poëta,

Est mihi rus paruum, fœnus sine crimine paruum.

Quid metuas?) & hic versus sub adolescentis persona pronuntiatur. quid aliquis metuere debeat, cui hæc sint ad manum præsidia? planior lectio sit *Quid metuam?* sed aliter scripti libri. possunt & Stoico ascribi, διὰ μεσοῦ orationem iuuenis interfanti.

cultrixque foci secura patella.) hæc superioribus connectenda. ostendit eo maiorem sibi esse fidem, quod & iustè opes suæ fuerint partæ & superi diligenter ex iis culti: quod ab vno genere pietatis indicat: id autem est, libationes illæ rerum mensæ appositarum, quæ in patellam fieri solitæ, & ita in focum deferri, atque ibi adoleri. notissimus mos poëtis aliisque scriptoribus. hæc patella videtur seruari solita in foco: vt pro-

pterea dicatus heic *cultrix foci*. vel accipe simpliciter pro *σεγμήστεια*, cum vetere interprete. ait autem *secura*, quia non sit metus ne vel propter inopiam, vel propter irreligiositatem deficiat quod in patelam coniiciatur.

Hoc satis?) Quid ais? inquit Stoicus doctor. an nescis bonorum tria esse genera, animi, corporis, fortunæ: è quibus animi bona ita excellent, vt sola dici verè bona mereantur: tunc igitur ad eò amens, vt fortunæ munera, quæ an in bonis censenda sint non conuenit inter sapientes ad beatè viuendum putes tibi esse satis? ita exponi debet τὸ *satis*: Stoici enim ad finem omnia referunt, vt sæpe monuimus: quare *satis esse* heic valet, pro summo bono censerì.

an deceat pulmonem rumpere ventis St.) an sapienter facis quod propter nobilitatem generis tui attollis spiritus? *ventos* appellat quos vsitatius dicunt spiritus: Græci *πύσματα* & *ὄλον*. sic spiritum quoque illum quem anhelando ducimus vocant ventum optimi scriptores Latini. *rumpere* heic, est, implere supra modum. sic in v. *rūpere buccas*. id est implere ac *ουσαίν*. ita *rumpere horrea* Sidorius Apollinaris, libri primi epist. viii. *innumeras cumulos frugibus rupta congestis horrea dabunt*.

Stemmata quod Tusco ramum millefime ducis.) quod genere ortus es ad eò vetustæ nobilitatis, vt millesimus sis à primo parente qui in stemmate tuo collocatur. ait *Tusco*, quia antiquissimarum Romæ familiarum pars maxima ex Etruria venerant. *ramus* est familiæ soboles ex stirpe deducta:

vel successor in recta linea: Gregorius Nyffenus Περὶ θεότητος ἰσοῦ καὶ πνεύματος, loquens de Isaaco à patre sacrificando: ἕτος ἢ διαδοχῆς ὁ κλάδος; *millesime* & sequente versu *trabeate* vocandi casus pro nominatiuo: quod poëtis familiare Græcis ac Latinis, vt pridem obseruatum eruditis.

Censoremve tuum vel quod trabeate salutas?) Scribendum, *Censoremve tuum*, quò enim duplex disiunctiua? ὁ νοῦς: vel eòne tibi places, quod ortus es genere equestri? equites in transfuèctione trabeati censorem præteribant ac salutabant. de eo more omnibus & pueris noto, cur plura heic dicamus causæ non est. neque enim Romanarum rerum commentarios scribimus: sed Persium interpretamur, poëtam haut quaquam adèd facilem, vt interpretem suum occupare nequeat.

Ad populum phaleras: ego te intus & in cute noui.) A fortunæ aut corporis bonis reuocat iuuenem φερματίας ad vera bona: animi nempe, quæ intus latent. Si nihil aliud, inquit, habes quo glorieris, præter *phaleras*, hoc est, bona, aut corporis, aut externa, quæ fortunæ vocant, abi & populo tua illa bona iactato. ille plaudet tibi, & te mirabitur: ego miserabor potius, & infelicem putabo. cur autem? quia vera felicitas in animi bonis est posita. quo genere bonorum parum te esse instructum, liquidò constat mihi: noui enim quam sis *Introrsum turpis, nequicquam pelle decorus*. Inter ornamenta virorum fortium fuerunt phalerae, vt omnes sciunt. hæc qui erant consecuti eum insolentius iactarent, proverbiali locutioni

locum fecerunt: quæ res inanes & fastuosæ appellantur phaleræ. sic & Græci loquuntur. Plutarchus De amore diuitiarum: *πῖνι τῷ καλῶν ἢ ἀρετῆς τὰ τῶ πλούτου φάλαρα πάντα καὶ ἀριδείραια καὶ θανάματα κοροσιώδη παρέσθαι ἀξιον.* vbi vides in gemina sententia idem verbum positum, vnde etiam intelligimus quantum illi obseruationi tribui debeat quæ phalararum heic docet ideò fieri mentionem, quia sermo sit de equite. nam profectò apud Plutarchum cessat illa ratio.

Non pudet ad morem discincti viuere natta.) Noui te inquam, & quæ sit tua vita, qui mores. nempe vitii obnoxius viuis, non secus ac natta aliquis, & bambalio. nihilne te pudet generis nobilitatem parum honesta vita inquinare? *natta* semper in membranis: & ita in Pinariorum nummis, qui hoc cognomen tulerunt. propriè sic vocabant qui sordidas artes exercebant, vt fullones, & *βυρσοδέξας*. origo vocis Græca, vt sciunt eruditi. postea ad animum transtulere & vitæ dissolutæ homines atque inhonestæ ita dixerunt, qualis fere est vita pullatæ turbæ, & eorum quos discinctos Latini, Græci *εὐλύτοις* vocant. heic verò is intelligitur, quem philosophus *ἀκόλαστον* vocat. Zonæ vsus apud veteres indicium faciebat emendatæ vitæ & sobriæ: ideo Chrysostomus in Matthæum, de seculi sui molitie queritur, quo seruata paucis antiqua disciplina.

Sed stupet hic vitio, & fibris increuit opimum Pingue:) Iuuenem ferocientem ob splendorem ge-

neris & diuitias, nattæ alicui similem dixit propter animi vitia, superiore versu: nunc probat, in paritate vitiorū, non parem esse vtriusq. conditionem: sed longè hunc quam illum esse infeliciorē. rationem affert, quia ille quidem sensum nullum habet suæ miseriæ: hic verò sentit malo loco se esse, & vbi tandem vitiis penitus succubuerit, seræ pœnitentiæ cruciatum intolerabilem non effugiet. Ex his clarum, nattam quem vocat Persius, eum esse quem ἀκόλαστον siue intemperantem philosophi dicunt: *iuuenem* esse quem illi ἀκρατή & incontinentem. vterque horum malus est: sed magna inter vtrumque differentia, vt philosophus in Ethicis docet, & heic Persius explicat. ambo voluptatis mancipia sunt: verū ita, vt sine vlllo sufflamine ruat ad fruitionem voluptatum intemperans: cū neque cogitet de virtute quicquam, neque sciat malè agere se, quasi penitus esset in eo extincta ratio. quare Aristoteles hunc natura peccare dicit, in II. Nicomacheorum: Philo Iudæus, ζῆν καὶ ψύεον, quod pluribus explicat in libro de herede rerum diuinarum. alter ille contrà, repugnante intus ratione peccat, & sciens prudensque flagitium admittit: praua consuetudine, vt ait philosophus, ad peccandū illectus, non ignorantia virtutis. Philo Iudæus incontinentem velut in medio collocat, eius quem ait ζῆν πρὸς θεόν, qui est Stoicorum sapiens: & eum qui ζῆν πρὸς ψύεον, vt modò dicebamus. tria enim hæc vitæ genera ibi ab illo proponuntur. Vter igitur

horum deterior ? videtur Persius intemperantem præ incontinenti pene μακρείζην: cùm tamen variis locis pronunciet philosophus, peiorem longè esse intemperantem: vt qui naturæ vitio peccans sanari & reuocari ad frugem nequeat. φαυλότερος, inquit in π. Nicomacheorum, ὁ ἀκόλαστος τὸ ἀκρατοῦς· δυνατότερον γὰρ τὰ φισιχὰ τῷ ἔθει ἔθους ἡμιούρων. de hoc & Philo aliis verbis dicit idem: τὸ πρὸς ἡμέσιν ζωῆς ἡὺς οὐδ' ὅλως ἀνέστη, οὐδ' ἐξήτησεν ἀναβλῦσαι, φωλιῦν δὲ μυχοῖς ἀδύτοις τῷ ἀβιώτῳ βίῳ χαίρει. sed hoc Persij sententiæ nihil obstat: qui & ipse suum nattam, id est, intemperantem, facit insanabilem luculentis versibus: qui est infelicitatis summus apex: verùm eo solū nomine, quod infelicitatis suæ sēsum iste nullum habet, iure Persius mitius cum ipso agi pronuntiat, quàm cum incontinente: quem assidua primum cum vitiis pugna habet exercitum: deinde post admissum flagitium dolor ex pœnitentiâ vrit incomparabilis. Amplius obseruandum est, eum incontinentem de quo Persius loquitur, non planè eundem esse cum eo de quo Aristoteles: nam is de quo philosophus, inter virtutem ac vitium ita nutat, vt spes superfit posse eum transire ad meliora: τὸ γὰρ ἔθος, inquit, ἄλλω ἔθει ἐκκρούεται. at Persius, de eo sentit, qui in illa fluctuatione consenuerit, & in vitiis perdurauerit: quod genus hominum altero peius esse etiam literæ sacræ pronuntiant. de his Galenus in xi. de vsu partium, τῆτοις, αἰτ, ἐλεείδαι προσήκει.

Sed stupet hic vitio.) stupere Latinis est ἀνωδιπτεῖν.

intemperans *vitio stupet*, id est, ita à vitiis possidetur, vt de virtute ne cogitet quidem: est enim *ἀκολασία* iis morbis similis qui sensum morbi adimunt: propterea & insanabilis est. Lege Plutarchi libellum, quo morbos animi & corporis inter se comparat. contrariū fit in eo quem incontinentem vocabamus, & in eo quem Stoici proficientem, siue procedentem & *προϊόντα*.

fibris increvis opimum Pingue.) *ἐπαχύνθη ἡ καρδία αὐτῆς, καὶ ἀνάσθητος ἐγένετο.* pinguedo sensum adimit. idem igitur dicit ac præcedentibus verbis, *stupet vitio*. Philo Iudæus hoc dixit, *αἱ ἡδοναὶ ἀπερξίαν ἐνεποίησαν τῆ ἀσθήσεσι*. Aufonius: *Ignorat alto mens obesa viscere. pingue ἢ παχύτης.* in *Catalectis Scholasticorum natio madens pingui.* vbi *opimum pingue* valet pinguedo pinguis: quomodo sæpe apud Hippocratem, & Galenum, *οἶνος ὁ οἰνώδης*.

caret culpa:) cur? quia *οὐδεὶς ἐκὼν ποιεῖς. οὐδ' ἄκων μάλας*, vt est apud philosophum. Itaq. fatis imputabant intemperantiam qualis heic intelligitur. Iuuenalis in secunda:

---verius ergo

Et magis ingenuè Peribomius: hunc ego fatis

Imputo, qui vultu morbum incessūque fatetur:

Horum simplicitas miserabilis: his furor ipse

Dat veniam: sed peiores qui talia verbis

Herculis inuadunt, & de virtute locuti.

Geminū huic est illud Domini Iesu in ix. Ioannis, *εἰ τυφοὶ ἦτε, καὶ αὐτὸ εἶχετε ἀμαρτίαν.* & Menandri illud, *ὁ μὴδὲν εἰδὼς μὴδὲν ἐξαμνητάνη.* & quod modo ex Galeno afferebamus, commiseratione

hominum esse istos dignos.

nescit quid perdat.) omnino pauci hominum sciunt, quid perdant, cum virtute relicta vitium sequuntur. Iamblichus in Protreptico de simili hominum genere loquens: οὗτοι, inquit, τοσούτω μάλλον εἰσὶν οἴοις ἐκ οἴονταί, ὅτι οὐχὲ οἴονταί· ἀγνοοῦσι γὰρ ζημίαν ἀδικίας, ὃ δὲ ἦκιστα ἀγνοεῖν. Lege Philonem πρὸς μέδης.

Et alio Demersus, summa rursus non bullit in vnda.) hoc illud est quod ait Aristoteles, intemperantem nulla unquam tangi pœnitentia: & propterea sanari non posse. ἀνάσκη, inquit, ἢ ἀκόλασον μὴ εἶναι μετα μελητικόν. ὡς τ' ἀνάτος. Persius igitur eū comparat cum homine submerso, qui nunquam emergit, sed funditus perit, hanc sententiam adfini similitudine illustrat & pluribus verbis persequitur Philo Iudæus, in libro Ὅτι τὸ χεῖρον &c. χαλεπὸν διοχθλιῦν αἰ τε καὶ ἀνευρωθῆναι τὰ τῆ ἀιδήσεων σώματα, ὡς ἀχανέσιν αὐτοῖς πλὴν τῆ ἀιδητῶν φορὰν ποταμοῦ πλημμύροντος δίκλω ἐπιχεῖσθαι, μηδενὸς πλὴν βίαιον ὀρμηλῶ ἀν' ὠδοῦτος. τότε γὰρ ἐκωρπηθεῖς ὁ νοῦς τοσούτω κλύδωνι, βύθιος εὐείσκειται. μή δ' ὅσον ἀνανήξασθαι καὶ ὑπερκύψαι διωάμβρος. nec semel alibi apud elegantissimum illum scriptorem legas τὸν τῆ ἀιδητῶν ποταμόν.

demersus.) βεβαπισμένος. sic loquitur Gregorius Thaumaturgus in gratiarum actione ad Origenem: cū præceptorem qui ab errore suos reducit, ait τὸς βαπτίζομενοις ἀνιμάσθαι. Simile est apud Ioannem Chrysostomum, εἰς αὐτὸν τῆ πυθμῶνα τῆς κακίας καταπίπειν, in posteriorem ad Timotheum.

Summa rursus non bullit in vnda.) non emergit. Philo modò ἀνανήξαδαι & ὑψώσαι dicebat. Dio Chrysoftomus ἀνανεύσαι eodem sensu, in IV. de regno. εἴ πως δύναιτο κινηθεῖς ἀπὸ τοῦ τῶ φου καὶ ἂ δέξῃς μικρόν τι ἀνανεύσαι. vbi scribi malim κενωθεῖς: si forte leuatus typho & gloria, possit pauxillum emergere. est enim Dioni ἀνανεύσαι quod Persio, *summa bullire in vnda*, hoc est extare & respirare ex aquis. hoc simile à Stoicis suis mutuatus est Persius. nam illi plurimùm eo vsi. M. Tullius in III. de finibus ex Græcis Stoicis: *ut qui demersi sunt in aqua, nihilo magis respirare possunt, si longè non absunt à summo, ut iam iamque possint emergere, quàm si etiam tunc essent in profundo: &c. bullire Persius posuit pro ebullire.*

Magne pater diuùm: sauos punire tyr.) stupori & ἀναιδισία nattæ opponit acerrimos cruciatus quos tolerant ij, qui virtutem cognitam habuerunt, nec vsi sunt tamen. hos verò tantos esse ait, ut immanissimorum scelerum reis nullum possit optari maius tormentum pro pœna, quàm sit ille cruciatus. Augustinus libro De magistro, capite nono, Persius omnibus pœnis quas tyrannorum vel crudelitas excogitauit, vel cupiditas pendit, hanc vnã anteposit, qua cruciantur homines qui vitia que vitare non possunt coguntur agnoscere. Videtur Persius ad locum Platonis respexisse in Gorgia, vbi, ait in animis defunctorum tyrannorum vibices extare testes eorum scelerum: itaque Radamanthum in Orco cùm illorum videt τὰς σταμειαστηρωδίας ἰσχάας & οὐλῶν μεσάς, inde conie-

cturam facere de ipsorum sceleribus. alludit eodem Epictetus apud Arrianum lib. I I. capite XVIII.

Magne pater diuûm.) Lucilius , *pater optimus diuûm.* vide Lactantium libro quarto , capite tertio.

Haud aliaratione.) quam flagello conscientia, & metu qui eam necessario sequitur. Plautus:

Nihil est miserius quam animus hominis conscius. Petronius : *Dij deaq. quàm male est extra legem uiuentibus ! quicquid meruerunt semper expectant.* videtur Boëtius Persij hunc locum imitatus carmine VIII. libri III. consolationis suæ.

Quid dignum stolidis mentibus imprecer?

Opes honores ambiant:

Et cum falsa graui mole parauerint,

Tum vera cognoscant bona.

lege autem Iuuenalis satiram XIII.

Mouerit ingenium.) impulerit ad insigne aliquod flagitium aut scelus.

Feruenti tincta veneno.) tinctura vocatur venenum Latinis , Virgilio, Horatio, Boëtio, aliis: ita dixit Philo , *καρχασικὴν μιάσμασι διαφορὰν* , in libro de cherubim.

Virtutem videant , intabescantque relicta.) Virtutis amor à Deo inditus est mortalium omnium animis : qui etsi fraude hostis humani generis pene fuit extinctus : numquam tamen vitio tantum fuit , aut erit virium , vt probare se hominibus queat. inde est , quod inueniri paucissimi soleant , qui velint gratis esse mali : aut qui inter

scelera & iniurias bonitatis opinionem non affectent. quod si qui eo deprehendantur esse ingenio, nemo illos pro hominibus habet, sed omnes quasi feras abominantur. Istæ sunt bonæ mētis reliquæ, quæ illum in animis nostris cruciatum generant, quo nullum maiorem sentiri posse affirmat heic Persius. eadem poëtæ illius mens, qui apud Plutarchum exclamat, in libro De recta poëtarum interpretatione:

Αἱ αὖ τόδ' ἦδη θεῖον ἀνθρώποις κακόν,

ὅταν πρὸς εἶδ' ἢ τὰ γὰρ δὸν, χεῖνται δὲ μί.

testimonia huius rei cùm alia in literas relata, tum duo insignia? Tiberij, cuius assidua tormenta testatur epistola Tacito & Suetonio ex parte descripta: & Maximi tyranni. eius vocem refert Sidonius Apollinaris libro II. epist. XIII. *Felicem te Damocles, qui non vno longius prandio regni necessitatem toleravisti!*

Virtutem videant.) vt Medea apud Euripidem, & alios poëtæ. Horatius:

---video meliora probòque

Deterioraque sequor.---

intabescantque.) imitatur Ouidij versum de vera invidia in II. Metam.

Sed videt ingratos intabescitque videndo

Successus hominum.---

relieta:) integrum non est ad virtutem relictam semel remigrare, vt de Dionysio tyranno loquitur Cicero: quoties amori virtutis obstitit vis maior cupiditatum, & ille quem vocat Philo-

τ' αἰδητὸν ποταμόν.

Anne magis Siculi gemuerunt ara iuueni) maxima quæque tormenta præ flagello conscientia sunt leuia : hinc æstimari potest eius magnitudo. Perilli & Phalaridis itémq. Damoclis historia notissima sunt.

Purpureas subter ceruices terruit.) Damoclis : qui tricliniarî veste amictus pretiosissima accumbebat. principum autem cœnatoria præstantissimi coloris erant, putà purpurea aut hyacinthina, aut alius similis è nobilioribus. sed disertè testantur veteres, Damoclem hunc muricis Tyrij conchyliato indutu fuisse ditatum. caue aliter interpreteris heic τὸ *purpureas*.

intus palleat.) mira locutio : nam pallor intus esse non potest. sed vnum verbum duorum loco posuit : intus timeat, & foris palleat.

quod proxima nesciat vxor.) Iuuenalis :

--consciis & cui seruens

Æstuat occultis animus, sempèrque tacendis.

sed quod ait Persius de vxore propriè locum habet in adultero, cuius tormenta depingit Chrysostomus homilia XXI I. in priorem ad Corinthios.

Sæpe oculos memini tingebam paruus oliuo.) Nihil familiarius iuuentuti, quam vt peccata sua defendat exemplis : nam illa potissimum ætas licere sibi putat, quicquid alij sibi permiserint. quare id cauet studiosè Persius in hac satira, vt exempla aliorum iuuentuti ne noceant, quæ dabit operam philosophiæ. Porrò hi iuuenes exemplis corrumpi poterant vel vulgi, vel aliorum

rum sui ordinis ac conditionis. illi, absque vlla institutione liberali soluti agebant: propterea *discincti nate* appellatione eos denotauit Persius: horum pars maxima institutione quidem non carebant, sed philosophiæ tamen studiis non imbuebantur, more plerorúmque Romanorum: de his nunc agit Persius: negans eorum exemplo moueri debere iuuenes quos alloquitur: quia ne isti quidem sciant quid perdant, sicut de prioribus dictum est. ipsos verò virtutis pulcritudinem admirabilem non ignorare: neque excusari vlllo modo posse, si illam non deperierint. Quod autem hic doctor, qui ore Persij loquitur, vnum eorum ait se fuisse in iuuentute, qui temporis iacturam non magni æstimarét: eò videtur spectare, vt hac ratione maiorem consilio suo auctoritatem conciliet. Potest etiam simplicius exponi hic locus: vt discipulis suis iam, vt par est, grandioribus & prætextatis dicat hic Stoicus, non debere eos moribus iisdem vti, quibus quondam in grammaticorum & rhetorum scholis essent vsi: tunc enim ipsorum *solocordix* & negligentix in studiis, paratum ab ætate fuisse patrocinium, quando non caperet tenera ætas quantum esset damnus iactura temporis & literarum ac virtutis contemptus. nunc verò postquam philosophiam degustarint, cuius primum & præcipuum caput est, doctrina de fine, aliam ætatem alios mores postulare.

oculos tangebam paruus oliuo.) Ita scribendum est: *tangebam*, inquam, non *tingebam*, quod &

membranæ damnant, & vetus interpres, cuius sunt verba: *oculi oleo tacti perturbantur ad tempus.* accedit quod caput est, ratio ipsa: nam tingere oleo, hoc est linere superficiem ciliorum, adeò oculis non nocet, vt iuuet plurimum, firmetque aciem. quare scribit Dioscorides in secundo, *ὡπάλειμμα* valere ad *ὀφθαλμοχίαν*: non igitur *tingebam* legendum heic: sed *tangebam*, & de interioris oculi tactu accipiendum.

Grandia si nollem morituri verba Catonis Dicere.)

Genus exercitationis fuit veterum rhetorum, vt iuberent discipulos stilo complecti verba quæ probabile est dixisse aliquem ex historia notum virum, vel cùm moreretur, vel aliqua alia occasione, quæ sit item ex historia nota. Extant Græcorum *μέλειται*, item versus multi cum hac inscriptione, *τίνας ἀν εἶπε λόγους ὁ δεινὰ*. de huiusmodi exercitationibus loquitur heic Persius. *Dicere verba Catonis morituri*, est chriam componere hoc titulo, *τίνας ἀν εἶπε λόγους ὁ Κάτων τεθνηξόμενος*.

(non fano multum laudanda magistro.) & grammatici & rhetores cogebantur, vel si natura modesti essent, discipulorum compositiones laudare apud parentes: vt præposteræ illorum cupiditati satisfacerent. quam seruitutem illorum miseram in alia re notat eleganter Petronius initio Satyrici. *laudanda* igitur, non simpliciter *ἔπαινεσι* aut *μέλλει ἐπαινεῖν*: sed *ἂν χεὶρ αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης ἐπαινεῖν*: quæ habet necesse laudare, ne videlicet, vt ait Arbiter, *sine spe prædæ moriatur in scopulo*. sed hanc excusationem non admittit Stoicorum

rigor : quibus nulla potest necessitas imponi tanta , quæ à recti tramite deflectere eos cogat. propterea Persius ait , *non sano magistro* : illis enim præter sapientem vnum , omnes insani.

Quæ pater adductis sudans audiret amicis.) Tangit satirographus ambitionem patrum , qui filios suos sæpe declamare cogebant , & ad eos audiendos cum amicis corrogatis in ludum veniebant. meminit & Quintilianus libro II. cap. VII. & lib. X. cap. V.

sudans.) ἀζοριῶν. explicat Statius in epicedio patris sui :

Qualis eras , Latios quoties ego carmine patres

Mulcerem , felixque tui spectator adesses

Muneris ? heu quasi confusus gaudia fletu.

Vota piòsque metus inter , latúmque pudorem.

Iure : etenim id summum , quid dexter senio ferret Scire , erat in voto.) *Iure* , non significat rectè hoc factum à Persio : sed valet , conuenienter vitæ quam agebat , & fini quem ob oculos propositum habebat. In vita laus præcipua , finem rectum sibi proposuisse , quò referantur facta omnia dictaque : proxima huic laus , constantia , & vita ὁμολογουμένως τῷ περὶ κειμένου τέλει acta. nam qui summum bonum in voluptate ponebant , & postea quæuis pati pro virtute paratos se dicebant , non minus inconstantia notati sunt , quàm illi qui virtutem pro scopo sibi proponentes ad voluptatem interdum deflectebant. Persius igitur qui puer summum bonum non aliud agnoscebat præter ludum & iocum : iure serias curas

nugis suis postponerebat. Vides quã aptè dogma Stoicum seruet philosophus noster : nam qualem quisque finem sibi proposuisset, tales futuras cuiusque actiones docebant Stoici. Seneca epistola xcvi. *Omnia honestè fient, si honesto nos adixerimus, idque vnum in rebus humanis bonum iudicauerimus, quæque ex eo sunt. Ergo infigi debet persuasio ad totam pertinens vitam. Hoc est quod decretum voco. qualis hæc persuasio fuerit talia erunt quæ agentur, quæ cogitabuntur.* Propterea singulas actiones semper ad vltimum finem referri debere scitum est eius scholæ. Seneca epistola lxxi. *Consilium quemadmodum inueniatur ostendã. Quoties quid fugiendum sit, aut quid petendum voles scire, ad summũ bonum & propositũ totius vitæ respice: illi enim consentire debet quicquid agimus. Non disponet singula, nisi cui iam vitæ suæ summa proposita est.* & Marcus Imperator disertè negat aliam ad constantiam in actionibus præter hanc patere viam : ὧ μὲν εἰς κὶ ὁ αὐτὸς ἔστιν αἰὲν τὸ βίου σκοπὸς, οὗτος εἰς κὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλα τὰ βίου εἶναι οὐ δύναται. omitto similes locos M. Tullij, Senecæ ipsius, & Græcorum. *id summum erat in votis, hoc est, τέλος ἕρποναι παρὸν κείνῳ μοι τὸτο.*

Quid, dexter senio ferret.) puerilem lasciuiam describit ab aliquot lusionibus, quæ illi ætati erant familiares : prima est κωβεία, quem fuisse puerilem lusum celeberrimum Spartani Lyfandri dictum, & Dio Chrysofostomus in quarta de regno, & veteres alij testantur. eò spectat senionis & caniculæ mentio : nam vt quisque talis iactatis senionem miserat, vincebat : sin canem,

vincebatur : ideò senionem *ferre* dicit Persius, hoc est lucrum conciliare : at canem *radere*, id est, damno illato rem minuere. plura de lusu talorum olim ad Suetonij librum secundum notabamus. nimis verò perspicuus eorum error, qui post ista *dummosa canicula quantum*, τελείαν σιμῶν ponendam censuerunt : & verbum *raderet* cum sequentibus iunxerunt : quo nihil ἀποπώ-
τερον.

angusta collo non fallier orca.) Hæc secunda lusio puerilis: quæ & ipsa κωσείας erat species: nam talis aut taxillis peragebatur. Pomponius apud Priscianum libro iii. capite nono, vt quidem manu exarati distingunt: *Interim dum contemplor orcam taxillos perdididi.* est igitur *orca* idem ac *phimus* & *pyrgus*: quæ sunt talaris lusus voces, apud Græcos & Latinos. Fieri potest non alia heic lusionis species intelligatur, quàm ea de qua in precedentibus versibus: dubito tamen, nec sine causa. nam potest accipi heic locus de alia lusione quæ Græcis *τρόπα* dicebatur: cum vel talos vel nuces, vel id genus alia in foramen coniiiciebant. Pollux ita describit libro nono cap. vii. ἡ *τρόπα* καλουμένη παιδεία, γίγνεται μὲν ὡς τὸ πολὺ δι' ἀσραγάλων, οἷς ἀσθέντες σοχαίζονται βόθρου πινὸς εἰς ὑποδοχῆν ἢ τοιαύτης ῥίψης ἐξ ἐπιτηδῆς πεποιμημένου. πελάκις ἢ καὶ ἀκύλοις καὶ βαλαύοις ἀπὸ τῶν ἀσραγάλων οἱ ῥιπιδῶντες ἐχθῶντο. *angusta orca* dicit, ad differentiam veræ *orca*. ὄρχη Græci, Latini *orcam* vocabant vasa modicæ capacitatis, in quibus falsamenta seruabant. mox,

Manaque quod prima nondum defecerit orca,
 similia erant & illa *συνόβροχα κερύμια* in quibus
 nuces, amygdalas, & id genus alia habebant re-
 condita. Arrianus Dissertat. libro tertio capi-
 te IX.

Neu quis callidior buxum torquere flagello.) Turbo
 siue *βέμβηξ* Græcorum, lusio alia puerilis.

*Haut tibi inexpertum est curuos deprendere mo-
 res:*) Ego puer in malo proposito vitæ conue-
 nienter vivebam proposito meo : tu cur non
 non idem facis? nam ignorationem certè præ-
 texere non potes. *haut tibi inexpertum*, hoc est pe-
 ritus es, scis. quid autem? non dico bellè decla-
 mare, aut versus facere, sed philosophiam quæ
 docet quid virtus sit, quid vitium. *curui mores*
 qui ad rectæ rationis obrussam non sunt exacti.
 contra *κατορθώματα* Stoicis, rectè facta. Sic apud
 Senecam & Plinium *curua corrigere*, pro censo-
 rem agere : & apud Græcos *σολιά ή σπιδλά* op-
 ponuntur *κατορθώμασι*. iterum in V.

Apposita intortos ostendit regula mores.

*Quæque docet sapiens braccatis illita Medis Porti-
 cus.*) Ita distingunt membranæ, vt adissequentia
 vox *insomnis* pertineat. idque melius. duo enim
 epitheta eidem subiecto non solent Latini sine
 copula iungere, vt docet Seruius. porticus Stoi-
 ca alio nomine *Ποικίλη*, cuius appellationis caus-
 sam ostendit Persius : sed vberius Pausanias &
 Laërtius. Adhuc temporibus Arcadij & Hono-
 rij visebatur Athenis hæc porticus cum suis ta-
 bulis : sed Stoicos venerationem ei loco maio-

rem prope quàm superùm templis tribuentes non tulit Proconsul quidam Achaia. is locum deturbauit, & tabulas abstulit: eòq. facto Stoicorum supercilium non mediocriter retudit, vt ait Synesius. *braccatos Medos* qui putant dictos propter vsum togæ ποδήεις, velim discant quid inter *σαλῶ* & *αἰαξυείδης* aut *δυλάκοις*, (braccas ita vocant comici, & in Cyclope quoque Euripides:) intersit. puerilis est error.

insomnis quibus & detonsa iuuentus Inuigilat.) iuuenes qui in disciplinam Stoicis se dabant, habitum quoque assumebant sectæ conuenientem. ideò Marcus Antoninus scribit, se iuuenem pro stratis grabatulū & pellē habuisse, & cætera quoq. seruasse Græcanica instituta: eorum nempe qui à philosophis Stoicis instituebantur. περὶ Διογνήτη, inquit, τὸ σκίμπος καὶ δορῆς ἐπιστυμῆται, καὶ ὅτι τοιαῦτα ἔλλησικῆς ἀγωγῆς ἐχρῆμα. hanc ἑλλησικὴν ἀγωγὴν scholæ Stoicæ duabus notis heic describit Persius: à diligentia in studiis, & à tenuitate cultus. scis, inquit, illa quæ docentur in porticu, & quibus *iuuentus insomnis inuigilat*: id est, operam iam multam in studio philosophiæ posuisti sub Stoico magistro, imbutusque es eius disciplina. *λίσιπτη* cultus verbo declarauit, & *detonsa*: nam Stoici non alebant comam sed strictim tondebant: quod soliti facere frugi homines, & elegantiarum incuriosi, vt dicebamus ad Theophrastum. ita autem sine controuersia scribendus hic locus, vt rectè olim iudicauit ἄλλος ille *παδείας ἄωτος*, Hadrianus Turnebus: neque

aliter in antiquissimis membranis Puteani, Bon-
garsi, & nostris inuenimus.

filiquis & grandi pasta polenta.) tertia nota λίσ-
τους Ελληνικῆς ἀγωγῆς, victus tenuis: putà, polen-
ta aut secundus panis, & filiquæ leguminum,
quod pecoris immundi potius quàm hominum.
Lucas Euangelista, capite xv. de filio prodigo,
καὶ ἐπιθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν ὑπὸ τῷ κερσίπῳ ὧν ἡδίων
οἱ χοῖροι. & Plinius quoque ait, filiquas pabulum
esse pecudum gratissimum. Horatius extremam
frugalitatem ea voce expressit:

--- *uiuunt filiquis & pane secundo.*

quem sunt imitati & Persius heic, & Iuuenalis
in xi. --- *sed laudem filiquas occultus ganeo.*---

Prudentius quoque Cathemerinon hymno III.

Nos olevis coma, nos filiqua

Fæta legumine multimodo,

Pauerit innocuis epulis.

omnes hi duo procul filiquarum nomine le-
gumina intellexerunt, aut leguminum opercu-
la, quæ propriè ab incuruatione leui κερσίπα
Græcis, Latinis filiquæ dicuntur. in D. Lucæ ta-
men loco κερσίπα aliter accipit Theophylactus:
qui de fructu arboris filiquæ interpretatur:
quem fructum ξυλόφυλας auctor Glossarij nomi-
nat? quia dulcis est, vt etiam Plinius scribit lib.
xv. cap. xxiv. Arabs quoque *charnub* interpreta-
tus est: qua voce an filiquas leguminum Arabi-
ca lingua appellat, non facilè dixerim: illud scio,
arborem κερσίπον siue filiquam, descriptam à Ga-
leno & Dioscoridi libro primo capite CLIX. in

libris medicorum Arabum dici *charnub*. Itali & Galli Arabicam vocem retinent leuiter detortam: & litera *n* adempta, quam contra Arabes & Syri multis dictionibus solent adicere ad legitimas radicales.

(*Et grandi pasta polenta.*) quam Latini *polentam* vocant, Græci scriptores ἀρίτων appellatione designare solent, quia ex hordeo eam faciebant, vt etiam ex descriptione Pliniana apparet libri xviii. capite septimo. vulgò farinam hordei vertunt: sed inter polentam siue ἀρίτω & farinam hordei discrimen erat, quod ἀρίτω torrebantur, vt docet idem scriptor libro xxii. capite xxv. ex illo cognosces quàm appositè in descriptione Ελλωικῆς ἀρώγης polentæ meminerit: non quia panis Græcænicus fuerit polenta, vt quidam scribunt: Romæna enim & res est & dictio: sed quia polentam esitabant qui tenuiter viuebant: vt hi philosophi & plerique Græcorum. ait autem *grandi*, quia multo pane vescuntur, quibus solus panis cibus est. sic Iuuenalis,

-----*grandes fumabant pultribus olla.* vel hac voce commendat ἐυζήϊαν modicè viuientium. signum enim est valetudinis bonæ, grandem panis quadram posse comedere: quod non faciant delicatuli isti cum omnibus suis condimentis & gulæ scitamentis.

Et tibi quæ Samius diduxit litera ramos, Sargentem dextro monstrauit limite callem.) aliis verbis idipsum dicit, quod illo versu dixerat:

Haut tibi inexpertum curuos deprendere mores.

nam biuiū virtutis & vitiorum quod literæ Y figurat Pythagoras exprimere solitus, nō alio spectabat, quā vt iuuentus bona malāq. nosset: illa vt sectaretur, hęc vt fugeret. ea Pythagorę acroasis decantatissima est Græcis Latinisque scriptoribus, etiā poëtis. & illa ipsa litera Pythagorę dicta. Virgil. *Litera Pythagoræ discrimine secta bicorni.* idē ramos Samios dixit Persius: nam Samius est dictus ille sapiens: de quo lege Laërtium. *diduxit* scribendum, non *deduxit*. neque enim Latina oratio est *deducere ramos*, pro diuidere, & in duos findere. in v. verò, vbi iterum ad hęc acroasim Pythagoricam alludens ait,

Cūmq. iter ambiguum est, & vita nescius error

Deducit trepidas ramosa in compita mentes.

etsi rectiūs omnino scriberetur *diducit*: tamen vulgata lectio vtcumq. ferri potest: quam heic non patitur Latinitas.

Surgentem dextro monstrauit limite callem.) imitatur Virgilium:

Nam via virtutis dextram petit ardua callem.

vterque Pythagoricæ imagini de ramis literæ Y miscet doctrinam eodem spectantem de duplici via cuius auctor primus Hesiodus. deinde Prodicus eam fusiūs erat persecutus. eò alludit vox *callis*.

Stertis adhuc?) tu qui philosophiæ pridem operam das, cur philosophicè non viuis? non viuis autem qui somno indulges, & toto genere vitæ dissolutus es. hoc antea plurib. probatum. heic breuiter repetitur.

laxumque caput compage soluta Oscitat hesternum.) quem Græci ἔκλυτον, Latini dissolutum vna voce appellant, Persius describit pluribus verbis. solent scriptores virtuti τόγον tribuere ac robur: quia vt valentis hominis corpus est robustum, non valentis languidum, & παραλελυμένον: sic cuius animo inest virtus, is omnia vitæ officia implet facilè: contrà qui deprauatis sunt moribus, nec corpore nec animo valent ad præstanda quæ vsui sunt officia, ἔκλυτοι iure vocantur & dissoluti: quæ voces de intemperantibus præfertim & incontinentibus vsurpari solent: quia ex omnibus vitiis nullum est quod corpus æquè corrumpat, vt voluptatum vsus immodicus: putà Veneris & cibi potúsque nimietas. quare Persius dissolutum iis notis describit, quæ propriè homini temulento conueniant: *laxum caput: compago soluta: oscitare hesternum: male undique diffusa.* sic paullò pòst, *laxa labra.* Neruis quibus maximè continetur humanum corpus, & vt loquitur diuinus Paulus, πᾶν σῶμα πνευμαλογεῖται, inimicissimum est vinum. itaque temulentorum & ἀνοφύγων, fatales sunt morbi neruorum, paralytes, arthritides, alij. Etiam facundissimus Chrysostomus in eam ad Ephesios homilia XII. inter mala luxuriæ recenset μαλακίαν σώματος & ἔκλισην. Lege Basilij pulcerrimam homiliam κατ' ἐθυόντων.

compage soluta.) Epicrates, de Laide vetula loquens, τὰς ἀρμονίας τε διαχαλᾷ τὸ σῶμα.

oscitat hesternum.) exhalat crapulam veterem,

vt loquitur Seneca. Plato, *κραταιὰ ἐν τῷ πρωτῆ-
ραίῳ*. obseruant Græcorum critici crapulam pro-
priè dici temulentiam matutinam cum vespere
coquitur: pridianam verò siue hesternam, *οἰνοπο-
σίαν*. sed hanc legem scriptores optimi negli-
gunt.

Est aliquid quò tendis & in quod dirigit arcum?
Boni doctoris munus præstat hic Stoicus. disci-
pulum ignauitæ primum accusauit & obiurga-
uit: nunc fontem culpæ aperit & aptam mor-
bo facit medicinam. Decretum autem fuit cùm
aliorum philosophorum, tum imprimis Stoico-
rum, radicem omnium officiorum vitæ totius,
esse finis cognitionem, vt iam sæpius diximus:
κατορδόμενα à notitia finis proueniunt: sic pec-
cata ab eiusdem ignorance, aut parum firma
constitutione. Seneca epistola LXXI. *Ideo peccamus
quia de partibus vitæ omnes deliberamus, de tota nemo.
causam cur peccemus assignat, ignorancem
vltimi finis.* idem nunc & Persius docet: nam ita
accipienda eius interrogatio: quid mirum si dis-
solutè viuis? quod ante omnia faciendum tibi
fuerat, vt de summo bono decerneres, & finem
certum tibi proponeres, de eo necdum cogitasti.
Græci philosophi finem illum vltimum, non so-
lùm *τέλειον* & *τέλος* vocant, sed *σκοπὸν*, à sagittariis
vocem mutuati, vt docet Aristoteles primo Ni-
comacheorum: *Ἀρ' οὖν*, inquit, *καὶ πρὸς τὸ βίον ἢ
ζωῆς τὸ τέλος μεγάλῳ ἔχει ῥοπλῷ. καὶ καθάπερ τοξόται
σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον αὖ τι χαιρομένη τε βίοντος.* Græcam

diſtionem exprimit noſter cùm ait, *Eſt aliquid quò tendis?* εἴ τις πινὰ προθεῖς σοὶ τὸ βίον σκοπὸν; Ac finis quidem ille vltimus eſt ſcopus ad quem tota vita collineandum: ſingulæ verò actiões inſtar ſagittarum ſunt, quas eodem iacimus. ſubiicit Seneca modò allatis verbis: *Scire debet quid petat ille qui ſagittam vult mittere, & tunc dirigere, & moderari manu telum.* ſcopus eſt qui petitur: ſagittæ & tela ſunt actiões vitæ. Philo Iudæus, De confuſione linguarum: πλῆστον ἢ διζῶν ἕκαστος αὐτῶν σκοπὸν προθεδεικνύς, ἐπὶ τούτοις ὡς περὶ βέλη ταῦτ' εἰς προέξῃς ἀπ' αὐτοῦ ἀφίησι. idem in libro de ſacrificiis Cain & Abel: σκοπῶ μὲν τὸ κεφάλαιον, βέλεσι δ' ἔοικεν ἡ κατὰ σκευή. ita intellige ſequentia Perſij verba:

--- & in quod dirigit arcum?

aptius tamen & ſingula facta & dicta ſagittis aſſimilaueris, quàm arcui. Virgilius in culice non diſſimili loquendi genere dixit:

--- huc mittit & omnes

Dirigit huc ſenſus.---

ſic enim

habent antiquæ membranæ, vt teſtis eſt Iosephus Scaliger: & eſt ea lectio elegantiffima.

An paſſim ſequorū coruos teſtæque lutæque.) Vita ſine propoſito vaga eſt: inquit Seneca epiſtola xcvi. hanc vitam deſcribit heic Perſius: & eum qui ita viuit ſimilem illi eſſe dicit, qui coruos & id genus aues ſectetur, caperéque intendat, non arcus ſed teſtæ lutivæ iaculatione: quod quia per rerum naturam nec ſolet nec poteſt fieri, qui id tentant Græco prouerbio notati ſunt, τὰ πειλίμυρα δῶκε: quod in ſtultos & fruſtra laborantes dicti-

tabant. Senecę locus mirè hunc illustrabit, è lib: De vita beata. *Proponendum est primū quid sit quod petamus. mox: Quandiu quidem passim vagamur, non ducem secuti, sed fremitum, & clamorem dissonum in diuersa vocantium, conteritur vita inter errores: & statim: Nihil ergo magis præstandum est, quàm ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem, pergentes non quà eundum est, sed quà itur.*

An passim sequeris coruos.) sic, *passim sectari profutura*, apud Senecam in epistolis. aues autem quæ passim pascuntur veteres Latini *passales & pascales*, Græci *ρομαδνοῖς & εἰργίοις* dixerunt.

testaque lutoque.) his vtimur quoties non certo consilio ad capiendas aues prodiimus: sed temerè ac per lasciuiam aues obuias eo arrepto quod primū in manus venerit, petimus.

Securus quò pes ferat.) more eorum qui sine proposito vagantur, quærentes negotia: qui non quæ destinauerunt agunt, sed in quæ incurrerunt, ait Seneca De tranquillitate animæ.

atque ex tempore viuīs?) quod Græci dicunt *ἀποροχρόνως ἢ βίον*. *viuere ex tempore* heic, est viuere sine proposito, & ultimo fine, & vt loquitur Seneca, *aliud agendo viuere*. qui ita vitam instituunt, modò hoc probant, modò illud. Marcus Tullius in quinto Tusculanorum: *Nos in diem viuimus, & quodcunque nostros animos probabilitate percussit, id dicimus*. etsi diuersa res agitur apud Tullium & nostrum, tamen quid sit hoc loco *viuere ex tempore* optimè declarat ille locus. aliàs dicitur *viuere ex tempore*, de iis qui in quærendis

vitæ præfidiis, ultra præsentem diem cogitationes suas non extendunt: quod Barbarorum esse idem Cicero ait, in II. de oratore: *Si Barbarorum est, inquit, in diem viuere, nostra consilia sempiternum tempus spectare debent.* Gregorius Nazianzenus non Barbarorum sed verò brutorum eam vitam vocat in priore contra Iulianum: ζῶσαν, ait, βίον ἀλόγων τὸ πρὸς ἡμέραν ἢ τὸ παρ' αὐτὴν βιοτεύοντες. idem in quodam carmine: κακοῖσι γὰρ ἐν ποσὶ μουῶν ἄεισον. inde est apud Græcos conuitium inter grauissima, *homo in diem viuens*: Homerus ὀδυσ. φ.

Νήπιαι ἀρροῖσθαι ἐφημερία φρονέοντες.

Plutarchus in Galba: ἀηλώκεσαν οἱ πλείστοι ἢ λαβόντων τὰς δωρεὰς ἐφημεροὶ καὶ σατυρικοὶ τοῖς βίοις ἀνθρώπων. & Ptolemæus τὸν ἐφημεροβόιον coniungit pessimis quibusque. vt sunt præstigiatores ac deceptores. Tetrabibli libro tertio, capite περὶ ποιότητος ψυχῆς. Diogenes tamen cynicus ἡμεροβόιος vulgò appellatus est, non propter hanc causam: sed vt in præsentem horam poscens à quolibet & accipiens cibum, quod ex Satyro narrat Hieronymus. Aliquando apud Ciceronem vt in XIII. ad Atticum, ex tempore facere aliquid aut dicere non est ἀντοχὴ διάζην: sed conuenienter tempori: quia, vt ait idem eodem libro, *consilia temporum sunt, quæ in horas commutantur.*

Helleborum frustra cum iam cutis ægra tumebit, Poscentes videas:) Bono ordine procedit oratio: primò vitium ostendit, postea illius scaturiginem, nunc accedit ad curationem: sed prius hortatiunculam præmittit, vt sine mora faciant

morbo medicinam: ne fiat morbus temporis tractu irremediabilis, vt Meccænatis verbum vsurpem. Allegoricè autem tractata hæc exhortatio: nam loquitur vt de corporis medicina: sentit autem de animorum. occasio huic allegoriæ ex eo quod philosophi Græci ac Latini vitia dixerunt πάθη ac morbos: virtutem ὑγίειαν.

cum iam cutis ægra tumebit:) morbo iam contracto, qui paullatim generatur: sed heic intellige confirmatam longo vsu ἕξι κακίας. commune est omnibus morbis qui foras prodeunt, vt φλεμονῆ cutem intendant, ac tumorem excitent, paullò inferius,

---*surgit tacitè tibi lutea pellis.*

Hippocrates, οἰδέει τὸ σῶμα. ludibrium debebant medicorum filiis, qui tympaniten heic somniabant.

Et quid opus Cratæo magnos promittere montes?) auri nempe. obiter Saticicus stultitiam eorum ridet, qui neglecta cura valetudinis per omnem vitam, ægri postea, vbi mortis periculum admodum esset propius, nihil non medicis promittebant, & vt ait Seneca De breuitate vitæ, medicorum gentia tangebant: quasi esset in eorum potestate morari fata. etiam Epictetus apud Arrianum horum stultitiam carpit lib. III. cap. πῶς δὲ φέρει τὰς νόσους: ait inter cætera, τί κολακεύεις ἢ ἰατροῦ; τί λέγεις, εἰὰν θέλεις Κύριε, καλῶς ἔξω. τί παρήχεις ἀπὸ ἀφορμῶν τὰ ἐπάραι ὄφρου;

Discite ò miseri, & causas cognoscite rerum.) Iam declarat Stoicus hic, vnde petenda sint aduersus animi

animi morbos de quibus dixit certa remedia ad philosophiam nempe iuvenes suos reiicit, quæ magistra vitæ, morum formatrix, & ad vitam beatam tuta via ac certa. Neque verò contentus est noster doctor discipulis verbo indicasse philosophiæ nomen, & digitum solùm ad fontem intendisse: quin potius excellentes medicos imitatur, qui vt eò libentius salubribus suis consiliis obtemperantes ægrotos habeant, simul & medicamenta præscribunt, & cuiusque illorum naturam indicant: vt sciant illi quid inde habeant sperare. Simillimè & noster doctor, sic iuventutem suam ad philosophiam reiicit, vt simul vtilitatem ostendat quam ex eius cognitione sit perceptura. Hoc igitur vt paucis præstaret præcipuis quibusdam moralis doctrinæ capitibus in medium allatis, ad illius amorem cordatos iuvenes accendit. Habent igitur heic lectores, breuem quandam *σύνολον* vniuersæ philosophiæ ethicæ: éstque hic locus luculentus planè & illustris.

ὁ μισέρι.) ignorantia, præsertim eorum quæ ad vitam beatè agendam spectant malum vel maximum. Stoicum autem est scitum, præter vnum sapientem reliquos esse omnes miseros atque infelices.

ὁ καύσας γινώσκετε τῶν πραγμάτων:) Seneca naturalium libro sexto capite III. *Quanto satius est causas inquirere ἢ quidem toto in hoc intentum animo: neque enim quicquam illo inueniri dignius potest, cui se non tantùm commodes, sed impendat.* Sed Seneca de

caussis loquitur rerum naturalium in vniuersum : Persius de caussis eorum quæ homini eueniunt : quæ Stoici referebant ad legem fatorum. M. Antoninus libro x. ὁ, π αὐ σοι συμβαίνει, τὸ σοι ἀπ' αἰῶνος προεγετακευάζετο, καὶ ἡ ὀππλοκὴ τῶν αἰτίων σωκλωδοῖ, τίω τ' σὺν ὑπόστασιν ἐξ αἰδίου καὶ τίω τούτου σύμβασιν. item de caussis τῶν φευκτῶν καὶ ἀρετῶν, siue rerum expetendarum & vitandarum. Horatius:

--- vitatu quidque petita

Sit melius, caussas reddet tibi.

Iuuenalis doctè viuendi caussas dixit,

Et propter vitam viuendi perdere caussas.

has rerum caussas pluribus expressit Lucilius iis versibus quos profert Lactantius libro vi. capite v.

Quid sumus.) Stoici philosophi cùm vniuersam de moribus philosophiam ad duos referrent locos, Decreta & Præcepta, multis libris ac voluminibus vtramque docendi viam, & ὀσμῶν καὶ παρανεπικλῶ sunt persecuti. sed quoniam omnis hæc disciplina ad vsum spectat, in quo solo posita eius vtilitas, solebant Stoici suos mone-
nere, vt eorum quæ in scholis didicissent summa capita sic memoriæ infigerent, vt illa semper ad manum haberent, & ad omnem occasionem iis vterentur. hæc sunt ἀεὶ χεῖρα βουθήματα de quibus loquitur Epictetus apud Arrianum libro primo capite xxvii. & libro iii. capite x. neque alia sine Enchiridium ab illo est scriptum, quod & nomen testatur. Marcus Antoninus libro quarto : Βραχέα ἔστω καὶ σοι χειρῶν ἃ ἐν θυῶ ἀπαντήσονται ἀκρίσει πᾶ-

οὐκ ἔστιν ἄποκλύσει καὶ ἀποπέμψαι σε μὴ συζητῶν-
 τα ἐμείνοις ἐφ' ἃ ἐπαίεσθαι. Sunt, inquit, tibi ad ma-
 num præcepta breuia quidem, (idcirco κομματι-
 κοὺς λόγους philosophi appellant:) sed quæ ele-
 menta contineant vniuersæ doctrinæ, quæ si-
 mul ac occurrerint, totum perfundant animum,
 & æquum te dimittant ad omnia quæ euene-
 rint. idem paullo prius, medicos & chirurgos
 imitandos dixerat: & vt illi parata semper artis
 suæ instrumenta habent, ita in promptu esse ha-
 benda dogmata. ὡσπερ οἱ ἰατροὶ, inquit, ἀεὶ τὰ ὄρ-
 γανα καὶ σιδήρια πρὸς χεῖρα ἔχουσιν πρὸς τὰ αἰετιδία τῆς ὑ-
 σαπευμάτων οὕτω τὰ δόγματα σὺ ἑτοιμά ἔχε. idemque
 alibi ἐτοιμότητις vocat huiusmodi præcepta ad
 vsum semper parata. de his Seneca libro vii. De
 beneficiis, capite primo: *Egregiè hoc dicere Deme-
 trius Cynicus solet, plus prodesse si pauca præcepta sa-
 pientiæ teneas, sed illa in promptu tibi & in vsu sint,
 quàm si multa quidem didiceris, sed illa non habeas
 ad manum. postea: Hæc Demetrius noster viraque
 manu tenere proficientem iubet, nec vsque dimittere,
 immò affigere & partem sui facere, eoque quotidiana
 meditatione produci, vt sua sponte occurrant salutaria,
 & utique ac statim desiderata præsto sint. & epistola
 xciv. Subinde reducendus es ad memoriam: non enim
 reposita præcepta esse debent, sed in promptu. Hæc sunt
 illa summa ac præcipua moralis philosophiæ ca-
 pita, quæ paucis versibus indicata sunt heic ab
 hoc poëta Stoico: quid sit homo: in quam finem
 à Deo sit creatus: quis ordo sit rerum: vita hæc
 quàm breuis, quàm caduca: à quo accepta: quis*

modus diuitiis sit statuendus : quid fas optare : quis legitimus opum vsus : quantum patriæ ac tuis debeas : in qua mundi huius statione sis collocatus. his paucis capitibus contineri elementa vniuersæ doctrinæ moralis palàm est. Sed propius iam illa saltem vt in transcurso consideremus.

Quid sumus.) Iure prima omnium ponitur hæc *αὐτίς*, quæ idem iubet atque illa Pythicis oraculis adscripta vox, *NOSCE TE IPSVM*: quam vocem principium & consummationem sapientiæ cōtinere iure dixeris. *Simplicius* : τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ πρὸς θεοῦ παράγγελμα καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος πάσης ἐπὶ φιλοσοφίας καὶ ἐνζωΐας. inter Stoicos autem & cæteros philosophos conueniebat, ex cognitione nostri eliciendum esse finem illum cuius notitiam tantopere omnes quidem, sed tamen Stoici maximè commendabant. Cicero in v. de finibus : *Si simul atque ortus esset se quisque cognosceret, iudicareque posset quæ vis & totius esset nature & partium singularum, continuò videret quid esset hoc quod querimus, omnium rerum quas expetimus summū & vltimum, nec vllam re peccare posset.* libro autem iv. inter ea de quibus conueniebat Stoicis & Academicis hæc ponit Cicero : *Sequitur illud vt animaduertamus qui simus ipsi, vt nos quales oportet esse seruemus. sumus igitur HOMINES, ex animo constamus & corpore, quæ sunt cuiusdammodi: nõsque oportet, vt prima appetitio naturalis postulat hæc diligere, constitueréque ex his finem illum summi boni atque vltimi.* Ex eodem fonte etiam, officio-

rum notitiam deriuandam Stoici docebant. Seneca epistola xcv. *Quando omnia que præstanda sunt ac vitanda dicam, cum possim breuiter hanc formam humani officij tradere? Omne hoc quod vides, quo diuina atque humana conclusa sunt vnum est: membra sumus corporis magni. Natura nos cognatos edidit, cum ex iisdem & in eadem gigneret. Ex illius constitutione miserius est nocere quàm ladi, ex illius imperio parata sunt iuuantis manus. Iste versus & in pectore & in ore sit: Homo sum, humani nihil à me alienum puto.* Habes in secunda Dissertationum Arriani caput eximium, quo docetur quomodo inuenienda sint officia ex ipsis nominibus: Σκέψαι τίς εἶ, inquit, τὸ περὶ τὸν ἈΝΘΡΩΠΙΟΝ. τὸ το δ' ἔστιν οὐδὲν ἔχων κειώτερον παραίσιως. ἀλλὰ ταύτη τὰ ἄλλα ὑποτεταγμένα. studiosi cætera legant: pulcherrima enim sunt. Iam verò cum in dubio sit, præstantiæ maior sit hominis an vanitas, prorsus necessaria ad benè instituendam vitam, vtriusque accurata cognitio & assidua meditatio. Eò igitur Stoici sæpe nos vocant: vnum alterumve locum subiiciam vt studiosis præeam ad similibus observationem diligentem. Quid ergo est homo? Platoni φυτόν est οὐράνιον ἢ ἐγγειον. ἐν τῷ κτημάτων τῶ θεοῦ. sic enim ait in Phædro: sed nos porticum Stoicorum ne emigremus. Stoicorum est illud scitum: τὸν ἀνθρώπον οὐσιῶδες καὶ πῶς λογικῶς ζῶν, σώματι δ' ἡγεῖσθαι ὡς ἄργῶ: quod multis locis illustrat Simplicius in Enchiridium sapientissimi senis. Sūma hæc: esse hominis, idque adeò omne per quod homo censeatur, in animo & recta

ratione scitum esse : hanc esse illius essentiam, & illius τὸ παῖ : corpus verò & cætera omnia, pro instrumentis vitæ istius habenda. apud Arrianum libro II. in hunc modum disserit Epictetus. Omnia quidem animantium genera Dei esse opera : sed vnum hominem opus illius esse præcipuum, & cuius gratia cætera sint creata. illa Deum intra se non habere : hominem diuinæ naturæ particulam esse : & intra se illum circumferre. non debere igitur suæ nobilitatis obliuisci : sed quicquid dicat, faciátve, meminisse, Deum præsentem esse : non illum ex auro vel argento quem fortè gestabit : sed quem intus atque in animo suo quisque hominum circumfert. pessimè verò illos sibi consulere, qui impuris cogitationibus, & actionibus sordidis illum polluant. hæc ita ille : καὶ ἔστι θεῶν ἔργα καὶ τὰ ἄλλα ; ἔστιν. ἀλλ' οὐ θεωρητόματα, οὐδὲ μέρη θεῶν. σὺ δὲ θεωρητόματον εἶ. σὺ ὑπόπτωμα εἶ τῷ θεῷ ἔργος τὸ ἐν σεαυτῷ μέρες κείνου ; τί οὐκ ἀγνοεῖς σου πλὴν ἐυχρίσταν ; τί καὶ οἶδας πόθεν ἐλήλυθας ; οὐ θέλεις μεμνηῖσθαι ὅταν ἐδίης, τίς ἂν ἐδίης, καὶ τίνα πρέφεις ; ὅταν σωιοσίῃ χεῖρ τίς ὦν χεῖρ ; ὅταν ὁμιλήῃ ; ὅταν γυμνάξῃ ; ὅταν διδάξῃ ; καὶ οἶδας ὅτι θεὸν πρέφεις ; θεὸν γυμνάξεις ; θεὸν περιφέρεις, τάλας, ἀγνοεῖς ; δοκεῖς με λέγειν ἀργυροῦ τίνα ἢ χρυσοῦ ἔξωθεν ; εἰ σωιοσῶ φέρες αὐτὸν, καὶ μολυβίων καὶ αἰδάνη, ἀκαθάρτοις μὲν διανοήματι, ῥυπαραῖς δὲ περὶ ἔσει. dextrè accipe, quod naturæ diuinæ partē in homine vult esse : quem errorem Stoici errarunt cum plerisque veterum sapientum : cætera quàm diuina ? Sed rursus, *Quid est homo ?* Senecæ verba sunt ad Mar-

ciam : imbecillum corpus & fragile , nudum , suapte natura , in me aliena opis indigens , ad omnem fortunæ contumeliam proiectum . sed apud ipsum cætera legantur : est enim locus prolixior : cui & alij multorum scriptorum pulcherrimi possent adiungi , nisi breuitati esset consulendum . Spectat eodem sapientissimi Marci præceptum hoc : Cogita , inquit , continuo vniuersum æuum , & vniuersam rerum naturam : ac memento partes singulas (in his homo est) ad istam esse vt vnum è ficus granis : ad illud , vt terebræ conuersionem . τὸ ὅλου αἰῶνος , καὶ τῆ ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία , καὶ ὅτι πάντα τὰ κτλ μέρος , ὡς μὲ πρὸς οὐσίαν κείραμίν . ὡς δὲ πρὸς χρόνον τευταίνε πρὸςροφή . de corporis ac naturæ humanæ fragilitate verè ista : quid dicemus , si deprauationem animi spectemus ? hoc nempe quod Chrysostomus : μάθωμεν , ait , τίνες ἐσμίν , καὶ ἀρκεί τῶτα εἰς ταπεινοφροσύνης ἰσοδοσίον . & est ita omnino : neque fieri potest , ut superbia vel arrogantia tumeat , qui fuerit aliquando curæ , hoc seridò cogitare , QUID SVMVS . Cum fructu hæc & similia his quæ solius naturæ ductum secuti scriptores οἱ ἕξωθεν ἀποστέλλαντο , contulerint studiosi cum iis quæ meliori luce illustrati patres facundissimè disputant : Ioannes præsertim Chrysostomus , & Magnus Basilius cùm alibi , tum integris aliquot in Sex dierum opus homiliis .

aut quidnam victuri gignimur .) Cohæret cum præcedenti quæstio hæc : nam vt ait Marcus Imperator qui nescit quidnam victurus sit genitus ,

quid sit ipse ignorat. ὁ μὴ εἰδὼς, αἰτ, πρὸς ὃ, π πύθουκιν, ἔκ οἱ δ' ὅς τις ὄσιν. de hoc extant multorum veterum sapientum sententiæ præclaræ : nam voluptuarius gregem omittimus, & si quis alius hominis appellatione vixit indignus, reliqui à vero non procul aberrarunt : etsi alius alio propius feruit. Platonis sententiam habes in Gorgia & alibi. tergeminus Aristoteles ad duas res, intelligendum & agendum docuit homines esse natos : alij ad mundum contemplandum & imitandum : vt in II. De natura deorum M. Tullius. & de Pythagora atq. Anaxagora multi narrant. quidam generaliter, ad cognitionem rerum, vt Plutarchus in libello Περὶ τῆς λάθης βιώσεως. Stoici verò optimè ; ad contemplanda atque enarranda Dei opera hominem productum esse in hunc mundum. Arrianus libro primo, capite sexto : Τὸν ἀνθρώπον θεατικῶν εἰσηγαγὼν ὁ θεὸς αὐτῆς τε καὶ τῆς ἐργῶν ἑ αὐτῆς καὶ οὐ μόνον θεατικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητικῶν αὐτῶν. repetit idem & libro III. cap. XIV. Seneca Naturalium libro I I I. in præfatione : *Quid præcipuum in rebus humanis est ? animo omne vidisse*, (hoc est quod Arrianus libro tertio dicit τὴν πανήγειν ἰσορροπίατα ἀπελθεῖν) & *qua nulla est maior victoria, vitia domuisse*. paullò aliter idem Stoici dicere soliti : *hominem in adiutorium mutuum esse generatum* : quod scribit Seneca libro primo De ira, cap. v. Marcus Imperator libro VI. cætera animalia rationalium causa esse parata : vt semper in omnibus rebus, deteriora propter præstantiora : ratione verò prædita animalia, ad mutuam opem.

κατασκευάσει τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἕνεκεν, ὡς περ καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου, τὰ χεῖρω δὲ κρείττωνων ἕνεκεν, τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. & initio IX. atque in XI. idem repetit, ὅτι ἕνεκεν ἀλλήλων γέροντων. principio autem libri quinti, locus est elegantissimus, ex quo vsus præcepti intelligitur ad vitæ emendationem: verbi gratia, eorum qui, vt initio satiræ est huius dictum, altum mane dormiunt, & serò euigilant: ὄρθρου, inquit, ὅταν δυσόκτως ἐξεγείρη, πρὸ χειρὸν ἔσω, ὅτι ἐπὶ ἀνθρώπου ἔργον ἐγείρωμαι. τί οὐκ δυσκολαίνομαι εἰ πορεύομαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν ὧν ἔνεκα γέροντα, καὶ ὧν χεῖρον προσήμιαι εἰς τὸν κόσμον; eleganter Persius quid victurus, hoc est in vita acturus: quia viuere agere est, ait Plinius. in Consolatione Boëtij *astinum* vivit, pro facit quæ asini sunt.

ordo *Quis datus.*) Non malè interpreteris de ordine illo admirabili quo maioris minorisque mundi opifex suam illam πολυπύκιλον sapientiam, potentiam, providentiam, & quid non? in rerum conditu spectandam nobis exhibuit. pleni sunt omnium sapientum libri encomiis eius ordinis, καὶ δὲ ἐν τῷ κόσμῳ εὐκοσμίαι: quam tamen nemo mortalium percipiet vnquam ad plenum: sed aptius puto, vt capiamus de fato. nam ita passim *ordo*, aut *rerum ordo* est *fatum*: Seneca in libro *Quare bonis viris mala accidant: Causa pendet ex causa, priuata publica longus ordo rerum trahit.* Naturalium libro II. *Sic ordinem rerum fati æterna series rotat, cuius hæc primâ lex est, stare decreto. mox: in illo fati ordine quo patrimonium illi grande promittitur, hoc quoque protinus fatum est vt*

nauiget. vbi sati ordo est illa ὀμπλοκὴ τῶν αἰπίων, quam
Græci Stoici appellant vt Marcus libro x. eo lo-
co quem paulò antè attulimus. ipse Chrysi-
pūs σωτάξιη nominauit, hoc est ordinatam composi-
tionem in eius definitione quam habet A. Gellius
libro vi. cap. ii. hoc igitur modo auctoris nostri
verba interpretabimur. Disce ordo quis datus : hoc
est, disce factorum certa lege omnia fieri, cui vo-
lens lubensque acquiescit sapiens. Seneca epist.
cvii. Sic viuamus, sic loquamur : paratos nos inueniat
atque impigros fatum. Hic est magnus animus qui se
Deo tradidit. At contrà ille pusillus ac degener, qui
obluclatur, & de ordine mundi malè existimat, & e-
mendare mauult deos quàm se. hoc est quod Græci
dicunt συμπραεφκολουθεῖν τῆ διοικήσει τῆ θεοῦ. spectare &
approbare Dei ordinem in administratione omnium
rerum. Lege diatribam Epicteti apud Arrianum
quintâ libri iii. Possumus & alias interpretatio-
nes huius loci afferre : præbent enim multas an-
fas βιωφύων meditationum verba auctoris erudi-
tissimi. quid enim si referamus ad vitam futu-
ram? resurrectionem Stoici non plenè quidem,
aut certa fide, neque firmis satis rationibus per-
suasi, sed tamen vtcumque crediderunt, aut ve-
riùs somniarunt. Chrysippus in libris de prouid-
entia, cùm de innouatione mundi loqueretur
hæc intulit teste Firmiano : πάντων οὕτως ἔχοντος, δὴ-
λον ὡς οὐδὲν αἰδιώατον καὶ ἡμᾶς μὲ τὸ τελευτῆσαι πάλιν
πυρίδων πινῶν εἰλημυράων χρένου, εἰς ὃ νῦν ἔσμεν κηπα-
σῆσε θαι γῆμα.

aut metè quàm mollis flexus, & vnde.) aut quàm

breuis sit hæc vita, quàmque in propinquo mors illi immineat, & quidem ex causis sexcentis, *meta* est finis. *flectere metam*, vt Græci *καμπήν τινὲ νόστον*. vnde *καμπήν* ipsa meta dicitur. de spatiis vitæ solet hoc loquendi genus vsurpari: vnde *flexus ætatis* apud M. Tullium. *maturitas inflexa*, in panegyrico Plinij. *flexus* autem mollis dicitur heic qui citò & rapidè peragitur. vnde in quinta *rapida vita* dicitur. hoc igitur ait: discendum esse & semper cogitandum, quàm fluxa sit hæc vita. nihil est quod sæpius occurrat in sapientum scriptis & poëtarum, hoc præcepto: sed hi, vt passim Horatius, ad voluptates ferè hoc argumento nos hortantur: illi ad facta præclara, & vitam ex virtute agendam, aut ad diligentiam in studiis honestarum disciplinarum, vt diuinus senex: *ὁ μὲρ βίος βραχύς, ἢ δὲ τέχνη μακρά*. Marcus Imp. in iv. *τὸ ὄλον βραχὺς ὁ βίος, καρδιαντέον, τὸ παρὸν σὺ ἐυλογεῖσθαι καὶ δύνῃ*. Plinius secundus in epistola qua Silij Italici mortem deflet: post grauem querimoniam de breuitate vitæ: *sed tantò magis*, inquit, *hoc quicquid est temporis futilis & caduci, si non datur factis: (nam horum materia in aliena manu:)* nos certe studiis proferamus: & quatenus nobis denegatur diu viuere, relinquamus aliquid quo nos vixisse testemur. Seneca epistola xcix. *Respice celeritatem rapidissimi temporis: cogita breuitatem huius spatij, per quod citatissimi currimus.* idem libro iii. De ira. *Poterimus autem purgare mentem, adnitamur modo. Nec vlla res magis proderit quàm cogitatio mortalitatis. Quid tumultuamur & vitam*

*studioſi conturbamus. ? Stat ſuper caput ſatum & per-
euntes dies imputat, propiùſque ac propius accedit. Quin
potius vitam breuem colligis, placidámque & tibi &
ceteris præſtas? Quin potius amabilem te dum viuis om-
nibus: deſiderabilem cum exceſſeris, reddis? Verè Hie-
ronymus Cypriano: Nihil ita decipit humanum ge-
nus quàm quod dum ignorant ſpatia vite ſuæ, longio-
rem ſibi ſæculi huius poſſeſſionem repromittunt. Ad hunc
ſenſum pertinet & illud quod dicitur, Memento mortis
tuæ & non peccabis. idcirco dicebat regiſ pſaltes:
πλὴν ὀλιγόπτητα τῶν ἡμερῶν μου ἀάγγελόν μοι. verùm
ſcriptores ſacros omittimus: apud quos obuiæ
paſſim ſunt huiusmodi admonitiones: nec mi-
nus frequentes in Marci Antonini libris. Sed
ſunt Perſij codices in quibus quæ mollis flexus
ſcribitur, non quàm, hæc lectio ſi vera eſſet, flexus
metæ valeret idem ac finis vltimi adeptio, & quæ
eſſet qua via, quo genere vitæ ad illum finem
poſſet perueniri. probo verò editam lectionem,
quam & in membranis inuenimus.*

*& vnde.) obſcuriuſculè dictum: neque vno
modo eſt interpretari. vnde mors? nempe à na-
tura: quia lex naturæ eſt, vt quicquid naſcitur
& denaſcatur. Marcus eleganter libro quarto:
ὦ φύσις ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα. rursus
vnde mors? perſæpe vel tenuiſſima ex cauſ-
ſa quo argumento vtitur Seneca, vt aduerſus
maiora nos pericula confirmet, Naturalium lib.
VI. capite II. Vnguiculi nos, ait, & ne totius quidem
dolor, ſed aliqua à latere eius ſciſſura conficit: & ego
timeam terras trementes, quem craſſior ſaliua ſuffocat?*

Ego extimescam emotum sedibus suis mare, cum quosdam strangulauerit poris malè lapsa per fauces: affinia his sunt in tertio libro, capite xxvii. Vrbes constituit atas, hora dissoluit. Momento fit cinis: diu sylua. Magna tutela stant ac vigent omnia: citò ac repente dissiliunt. Quicquid ex hoc statu rerum natura flexerit, in exitium mortalium satis est.

Quis modus argento.) nempe quærendo. modus autem ex Stoicorum doctrina is est optimus ac legitimus, qui naturæ conueniat. Natura autem facilis est & pauco contenta: hominum verò cupiditas sine caret. vide ad extremum satiræ sextæ.

Quid fas optare.) Ad i ad superiorem satiram. *quid asper utile nummus habet.*) quæ utilitas sit opum. diuitiarum autem omnis utilitas est in vñ. quare is finis legitimus est eas paradi, non vt in arcam obruantur, sed vt partis vtaris. *asper* epithetum est perpetuū omnis rei signatæ, nam percussio & signi impressio aurum exasperant siue argumentum. Virgilius,

Cymbiâque argento perfectâ, atque aspera signis.

Iuuenalis,

Hic lauet argentum vasa aspera.-----

Claudianus,

Brontes innumeris exasperat ægida signis.

hæc asperitas maximè in recens signatis percipitur: nam postea quæ exstant deteruntur. vnde factū vt Græci qui asperos nūmos albere præ cæteris videbāt, *ἄσπερον* pro albo posuerint, cum illam vocē fecerunt vsu suam. quod præter Glossas

veteres confirmāt libri vulgari Græcorum idiotismo scripti. vbi etiam ἀσπρότης pro candore, & ἀσπρίζειν pro dealbare legas. & Nathan quoque Iustus in Aruch נִי־רַחֵם exponit לבן albus vel album. sed videtur sub Græcorum imperio species certa mōnetæ ita propriè fuisse dicta: nam inde apud Turcas illorum ἐσπέρτης, asprorum appellatio remansit. Glossæ, Διωάειρον λευκόν, asprum sic alios nummos à colore nigro vocarunt μελάσματω. In Aruch, עֲבֵט אַבִּימֶל מֶלַסְמָה melasma pecunia.

patriæ charisque propinquis Quantum largiri deceat.) Respicit vulgatissimam Platonis gnomen, ex epistola nona, quæ etiam apud M. Tullium, & alios multos legitur: non nobis natos esse nos, sed primò patriæ, deinde parentibus, postremò & nobis. Lucilius,

Commoda præterea patriæ sibi prima putare

Deinde parentum, tertia iam postremâque nostra, quem te Deus esse iussit.) Suprà:

Discite quid sumus:---

sed aliud

est: nam ibi natura hominis proponebatur inquirenda: heic personæ qualitas. ibi inquam φύσις πείει agebatur: heic τῶν ἡέσεως. Variè sumitur apud philosophos vox ἡέσις. Aristotelis interpretes solent dicere illa καὶ ἡέσιν differre, quæ aliter philosopho dicuntur diuersa esse τῶν λόγων, vel τῶν εἶναι, hoc est proprietate quadã, & vt Barbari locuti sunt, essendi modo. sæpe verò ἡέσις est relatio vnus ad alterum, cuiusmodi ἡέσεις circumscribuntur singulæ personæ. ita accipiunt Stoici, cùm docent, plerunque officia τῶν ἡέσεων

παρμετρείδης, hoc est, dirigi huiusmodi conditionibus ac qualitatibus quæ sunt in quoque hominum. propter has dicimur *ποιοί*, ut loquitur Aristoteles: puta, ciues, patres, filij. sic intelligendum in primo Marci Augusti, τὰ κτ' τὰς παρ τὸν συμβιωτικὴν χάσεις καὶ δίκοντα. hæc sunt officia quæ ex duobus extare scribit Seneca in secundo De beneficiis: quæ Epicteto apud Arrianum dicuntur lib. II. partim *φισικὰ*, partim *ἐπίδειτοι χάσεις*. ita accipe heic poëtæ verba: quem te Deus esse iubet: hoc est, *ποιὰς χάσεις σε ἐπιβάλε ἢ ἐπέδρασε, φισικὰς ἢ καὶ ἐπίδειτους*. nam idem vult omnino cum sapientissimo Epicteto: cuius sunt verba in Enchiridio capite XXVIII. τὰ κατὰ δίκοντα ὡς ἐπίπαν ἢ χάσεις παρμετρείται. πατὴρ ὄστιν ἢ ἀγαθρευέται, ἐπιμαλῆϊσται, παρμαχεῖν ἀπαύτων, ἀνέχεσθαι λυσιδρασιῶτος, πύοντος. Officia ut plurimum pro relationibus & qualitatibus personarum definiuntur. pater est? tacitè monetur filius ut curam eius habeat, cedat ei in omnibus, toleret conuiuantem, ferientem. lege totum caput, & eruditissimum interpretem Simplicium: qui prolixè & accuratè totam hanc *ἐπι χάσεων* materiam tractat. Ita autem describit, & vocis rationem explicat: *χάσις ἐστὶ σὺν ταῖς πινῶν παρὰς ἀλλήλα φισικὴ ἢ παραιρετικὴ, ἐμοίων ἢ ἀνομοίων, ἢ μὲν συναγωγὸς ἢ δὲ διασπικὴ μεμύσσις ἢ παρηρεσθῆς ἢ ἐν χάσει ὄντων. μέσις γὰρ ἢ χάσις ὄστι ἢ ἐχέτων πύω χάσιν. καὶ ἔχεται ἀλλήλων κτ' πύω χάσιν*. vix hæc satis commodè Latine dici possunt: postrema verò omnino haut possunt. sed hoc vult: *χάσιν* (Stoici etiam *συνέσεις* vocabant, ut in III. Marci.) quam nos relationem dicimus, esse mu-

tuam quorundam coordinationem à natura aut à voluntate: similibus, aut dissimilibus: illorum ut coniungantur: horum ut separentur: manente persona eorum inter quos est relatio. quippe relatio media est inter relatione iunctos: unde & *χέσις* dicta, per quam relati *ἔχοντα ἀλλήλων*, id est, inter se coniunguntur. Atque huc maxime pertinet illa diatriba Epicteti in secundo Arriani, qua viam ostendit officia inuestigandi ex ipsis nominibus. putà, ex eo quod *ΠΑΤΕΡ* dicaris, ex eo quod *ΜΑΡΙΤΥΣ*, quod *ΦΙΛΙΥΣ*, quod *ΚΙΥΙΣ*: & ita de cæteris nominibus. Et si autem relatio hæc non solum iungit, sed etiam disparat relatos: nam & hostis communem habet cum hoste relationem: actor cum reo; quæ dicitur *χέσις ἀνομοίων* Simplicio: tamen ab eo quod potius est ac melius, *χέσις* ponitur & *ἀντισυμπαθείας*, & pro benevolentia affectu, ac mutuo rerum vinculo. Gregorius Naz. in 11. de theologia: *τίς ἢ τῆς φύσεως ὀλικὴ καὶ πρὸς ἀλλήλα χέσις τοῖς ἡνωσῆσι καὶ τοῖς ἡνωμένοις, ἵνα τῷ φίλτρῳ σωθῆται*. Chrysostomus in eam ad Thessalonicenses homilia x. causam reddens cur Deus hunc ordinem in natura instituerit, ut patres liberos gignerent, nec per se quisque nasceretur. *εἰ γὰρ, ἰπ-quit, ἀπλῶς ἔμελλον οἱ ἄνθρωποι γίνεσθαι, οὐδεὶς αὖ πρὸς οὐδένα χέσις ἔσχεν· εἰ γὰρ νῦν πατέρων ὄντων καὶ παιδῶν καὶ ἐκγόων, πολλοὶ πολλῶν (malim παιδῶν vel πατέρων: ut ab vno ἀσπορίας exemplo omnia intelligantur:)* οὐ φροντίζοις, πολλῶ μᾶλλον τότε. manifestò χέσιν ponit pro affectu *χέσεως*, amore & benevolentia.

pro

pro arctissima coniunctione & affinitate solet ea vox usurpari. vt de vinculis animi ac corporis Olympiodorus in Platonis Phædonem : ὁ θανάτου ἢ πρὸς ἄλληλα θέστων σώματος τε καὶ ψυχῆς ὅτι διακοπτικός. sic ait Chrysostomus in eam ad Hebræos homilia xvi. dici Deum habitare in cœlis, non quasi loco aliquo includeretur, aut quasi terras sua præsentia destituisset : ἀλλὰ τῇ θέσιν καὶ τῇ οἰκειώσει πρὸς τοὺς ἀγγέλους. vbi θέσιν & οἰκειωσιν iunxit πρὸς ἐκ παλαιῶν. nam θετικῶς interpretatur Hesy chius οἰκειωτικῶς. ita Olympiodorus in Phædonem ait τὰς φιλοσοφίας ψυχῆς ἐπὶ θετικῶς συνήσθη τῷ σώματι καὶ τὴν ἡμίχρον θέσιν. qua de re vide ad sat. v. ~~nonnulli ad aliquid huiusmodi esse referunt illi Cælesti, qui in æthere Ecclesia Dei gratia super iugium mundum esse suspensa, prout inuenitur in θετικῶς καὶ οἰκειωτικῶς ἢ τὴν quod genus loquendi perhibetur patribus in eo quod penitus atque inordinatum, (quod quidem cum illorum scriptis conuenit) si uisum Deus produxerit, alibi adhibetur explicationes.~~ Obserua diuinam vocem, *Deus iussit* non *Dij*. nam ita passim Seneca, Marcus Antoninus & Arrianus, atque alij è Porticu doctores. qui etsi loquebantur cum vulgo, & sæpe deos deorumque nomina in ore habebant : in explicandis tamen suæ scholæ decretis, Deum vnum prodebat causam efficientem huius vniuersi: sicut notū est è M. Tullio, Seneca, I aër- tio in Zenone, atque aliis. Lege Lactantium lib. i. cap. v. iidem etiam Λόγον vocabant : de quo Athenagoras in Apologia.

humana qua parte locatus es in re. humana res est
 vniuersi humani generis societas: adhuc igitur
 τοῖς ἄλλοις loquitur. nam homo quatenus homo
 est habet ἄστυ & naturalem coniunctionē cum
 omnibus hominib. sed illud generale officium
 astringitur, postea aliis, vt dicam cum Stoicis, or-
 bibus minoribus: qui eò expressus intelligun-
 tur quo patent angustius, inde est quod priuatas
 charitates plures curant quàm publicam ciuita-
 tis aut regni vtilitatem: nam ad vniuersum mun-
 dum cogitationes suas referre, quàm pauci sunt
 quibus vel solùm in mentem vnquam venerit?
 Stoici verò corrigendi erroris huius gratia, vnde
 multa in vitam peccata manarent, soliti suos
 non tantùm ad vniuersa humana rei, vt heic
 Persius, contemplationem hortari: sed etiam ad
 totius rerum vniuersitatis, quippe omne hoc v-
 num esse, cuius pars imò membrum homines
 sunt: singulas autem ciuitates esse quasi totidem
 vniuersi domos. quicquid instituerent homi-
 nes, aut quicquid illis vsu veniret, in eius affi-
 matione oculos semper venire ad vniuersitatis
 considerationem erigi: ex qua cogitatione il-
 lum fructum perciperent, vt nihil agerent quod
 cuiquã mortalium noceret: nihil iniquo ferrent
 animo, quod magnus ille mūdi rector decreuis-
 set: certi, omnia sic ab eo administrari, quomo-
 do ad vniuersitatis salutem expediat: nihil porrò
 vniuerso mundo expedire, quod priuatim singu-
 lis non sit conducibile. Iure igitur Marcus An-
 toninus, libro tertio scribit, nihil adeò ad ma-

gnanimitatem valere, quàm si norimus casus vi-
tæ huius rectè æstimare: quod ita explicat ex su-
periore doctrina: ἐδὲν οὕτως μεγαλοφροσύνης ποιητικόν,
ὡς τὸ ἐλέγχειν ὁδῶν καὶ ἀληθείᾳ ἔχουσιν τὴν τῶ βίῃ ὑπεπι-
πτόντων διδάσκει. καὶ τὸ αἰεὶ οὕτως εἰς αὐτὰ ὄραϊν ὡς τε σωε-
πιβάλλειν, ὅπῃ πῖνι τῶ κόσμῳ ὅπῃ πῖνι τῶτο χρεῖαν
παρεχόμενον, πῖνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς τὸ ὄλον, πῖνα δὲ
ὡς πρὸς τὸ ἀνθρώπων, πελίτῳ ὄντι πόλεως τὴν ἀνωτάτης,
ἢς αἱ λοιπὴν πόλεις ὡσπερ οἰκίαι εἰσι. idem libro 111.
μὲνησιν ὅτι συγγενὲς πάντῳ τὸ λογικόν. καὶ ὅτι κἀκεῖ μὲν πᾶν-
των ἀνθρώπων καὶ πᾶν τῶ ἀνθρώπου φύσιν ὄσθι. heic tan-
tùm meminit coniunctionis quæ ratione præ-
dita inuicem astringit omnia. λογικῶν autem ap-
pellatione Deum atq. dæmonas simul cum ho-
minibus intelligunt. sæpius alibi idem nexum
& coniunctionem cum vniuerso mundo incul-
cat, vt initio secundi, δεῖ δὲ ἡδὴ ποτε αἰθετεῖται πῖνος
κόσμου μέγας εἶναι, καὶ πῖνος διοικουῦτος τὸν κόσμον ὑπὸ ῥῥαία ὑ-
πέσης. libro decimo, εἴτε ἄνθρωποι εἴτε φύσεις, πρὸς τὸν
κοῖδω ὅτι μέγας εἰμι τῶ ὄλου ὑπερ φύσεως διοικουμένου. ἔ-
πειτα ὅτι ἔχω πῖνος οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. deinde
subiicit fructum persuasionis huius, quod simus
pars, vniuersi duplicem: prior est, animus æquus
aduersus omnes casus. τὸ τε γὰρ μὲνησικῶς, αἰετ, καὶ ὅτι
μὲν μέγας εἰμὶ ἔδὲν δυσπρεσβήσω τὸν ὄλον ἅπαντομοῦν ὄν-
δὲν γὰρ βλαβερὸν τῶ ἄλλῳ ὅλον συμφέρες ἔδὲν ἔχει πῖ τὸ ὄλον
ὁ μὴ συμφέρον αὐτῶ. πασῶν μὲν φύσεων κοινῶν ἔχουσῶν τῶτο τὸ
δὲ τὸ κόσμῳ πρὸς τὴν ἡμέρας, τὸ μὴ δὲ ὑπερ πῖνος ἔξωθεν αἰτίας ἀ-
ναγκάζει βλαβερὸν πῖ αὐτῆ ἡμερῶν. posterior fructus
sequitur, amor proximi, & omnes iuuandi stu-
dium: καὶ ὅσον δὲ ἔχω πῖνος οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη

οὐδὲν περὶ ζῶ ἀκοινώητον. μάλλον δ' εὐχάσομαι τῶ ὁμοζυῶν,
καὶ πρὸς τὴ κοινῇ συμφέρον πᾶσαν ὀφελῶν ἔμαυτῷ ἀξίω, καὶ
ἀπὸ τὸναντίου ἀνάξω. Atque heic quidem partem,
id est μέρος vniuersitatis rerum esse hominem di-
cit Marcus: sed alibi corrigit eam locutionem:
& μέρος potius, id est membrum dicendum esse
ostendit: neque in eo parum esse momenti. lo-
cus est in libro VII. quem vide. Simillimè Sene-
ca epistola XC V. *Omne hoc quod vides, quo diuina
atque humana conclusa sunt, vnum est: membra su-
mus corporis magni. & cætera quæ superius attu-
limus. Similia sunt huic Stoicorum doctrinæ,
quæ docet excellentissimus philosophus Moses
Maimonis filius, libro tertio Doctoris dubio-
rum cap. IIII. neque verò ex ea solùm disputatio-
ne, sed & ex aliis locis, Stoicæ philosophiæ non
fuisse illum imperitum cognoscimus.*

locatus.) velut in statione positus, quam curare
debemus, nec deserere nisi iussu imperatoris dei.
vatiè Græci Stoici hoc expresserunt. vt plurimū
verbo τήθειται. quod verbi in eam rem positum
est apud Platonem in Apologia. Antoninus lib.
XI. οὐδέχῃ τὸ γυνῆ τῆ τῶ ὅλων φύσει εὐχαιρον, ἀνθρώπος
τεταλιμένος πρὸς τὸ γήθειται δι' ὅτι δὴ τὸ κοινῇ συμφέρον.
Arrianus lib. I. cap. IX. ἀνάχθε ἐνοικοῦντες ταύτῃ
χάρον εἰς τὸ ἐκείνος ὑμᾶς ἔταξεν. interdum verbis
aliis vsi: nam ab eadem mente sunt illa apud
Marcum Antoninum: σὺ κληροῦνται τοῖς περὶ μασι:
& σὺ κληροῦνται εἰς ἓν νῆμα: quibus & lex factorum si-
mul exprimitur.

Disce: nec inuideas quod multa fidelia putes In

loc. p.) Disce inquam istiusmodi & decreta & præcepta philosophiæ: neque eos imiteris qui summum bonum in diuitiis ponunt.

nec inuideas.) inuidia est dolor quod alius bono fruatur quo, inuidens caret. hoc vult poëta: noli putare ea bona quæ vulgò tanta contentione quærentur, esse vera bona. illa igitur ne optes, neque doleas si vberior copia horum bonorum alij sit potius quàm tibi.

quod multa fidelia putet In locuplete penu defenss pinguibus Vmbris.) Ex omnibus ciuibus Romanis qui literas didicerant, soli ferè erant oratores qui rem facerent: medici enim, Græci ferè erant. quare Stoicus hic discipulos suos alloquens, meritò à caussidicorum potissimum exemplo eos conatur diuertere: non quod professionem illam Stoici damnarent: sed quia illa congerendarum opum auiditas, aliena erat philosophiæ. *fidelis* vas vinarium est: caussidicis autem solitæ donari lagenæ vini, & salsamenta, atque eiusmodi tenuia munuscula. Iuuenalis:

Quod vocis pretium? siccus petasunculus & vas

Pelamydum: aut veteres Maurorum epimentia bulbi:

Aut vinum Tiberi denectum quinque lagenæ.

eiusmodi sunt munuscula quorū meminit heic Persius, fidelia vini, piper, pernæ, & orca mænæ. cuius cibi summa erat vilitas, vt ex Athenæo & Lucilij versibus apud Nonium, & secundo De finibus Ciceronis constat. itaque duo simul heic agit satiricus noster: nam & patronorum auaritiam in captandis donis contra legem Cinciam,

notat : & eorum illiberalitatem perstringit qui talibus muneribus illos donarent : de quo plura Iuuenalis illo loco satiræ VII.

Manaque quod prima nondum defecerit orca.) Orca est ὄρχη, qua similiter Græci ad balsamenta utebantur. Suidas : ὄρχη, κερύμια ἀγρία ὑποδεκτικὰ ταίχων δι' ὅτι αἰχρῶντα. ferè tamen balsamentorum vasa & Græci & veteres Latini, *ceramia* dixerunt. *prima orca*, vel verè prima, cùm plures datæ fuerint à clientibus : vel, pro parte prima ac superiore orcæ. idem vtriusque interpretationis est sensus : tantam eiusmodi munerum copiam solitos patronos accipere, vt orcas integras illatas per diu seruent.

Hic aliquis de gente hircosa centurionum Dicat.)

Hactenus hic doctor ita suos discipulos ad philosophiæ studia incitauit, tanquam apud omnes constaret de illius præstantia & ad beatam vitam necessitate : nunc memor Romæ se hæc dicere & iuuenibus Romanis, quorum aures eorum vocibus quotidie personabant, qui philosophiæ studium irridebant, & à morib. Romanis alienū dictitabant : ad istos orationem conuertit, & vitā ipsorum, ob illud ipsum quod philosophiam aspernentur vitiis omnib. esse obnoxiam probat : atque ita efficit, ne quid ponderis apud discipulos suos horum voces habeant. Primùm igitur vnum aliquem istorum inducit agrestium & opicorum, qui ad studia rei militaris, nō philosophiæ, Romanos se applicare debere iactitabant. hic totis nouem continuis versibus eos repre-

hendit ac ridet qui doctōrib. sapientiæ operam nauabant : deinde sequentibus duobus versibus ostenditur, hoc vulgi Romanorum, & plerorūque omnium esse iudicium, hanc de philosophia sententiam.

de gente hircosa centurionum.) de numero eorum qui cultus neglectu gloriam virorum fortium & militarium affectant. *centuriones* appellat, viros militares : *hircosam gentem* nominat, illuuiem eorum & *δυσχερείαν* notans : quoniam qui centurionatus tribunatus & alios militares locos ambiebant, ita Romæ vivebant. Iuuenalis satira x i v.

--- *vitem posce libello:*

Sed caput intactum buxo, narēsq; pilosas

Adnotet, & grandes miretur Lalius alas.

idem poëta alibi,

Hispida membra quidem, & dura per brachia setæ

Promittant atrocem animum.---

ex his apparet cur *hircosam gentem* istos appellet Persius : nam grandes alas hircus solet comitari : vt & omnis imbalnitiei & ἀλοισίης comes semper erat *δυσωδία*. neque restringi debet vox *hircosa* ad hirci fœtorem, verūm pro quouis alio odore tetro ex ea quam diximus causa *ψυκῶς* accipiendum. sic *χράσιονα* Græci dicunt, non eum solūm qui *χράσιον* id est hircum oleat : sed quemuis *δυσχερίν*, vt appellat Theophrastus in Characteribus : vbi plura de his scripsimus. Simillimè in quinta osiores philosophiæ vocat *varicosos centuriones*.

quod sapio satis est mihi : non ego curo Esse quod Arcefilas erumnosiq. Solones.) Hæ sunt voces vulgi Romæ: Sperne mores exoticos, & transmarinam sapientiam : ciue Romano nemo viuit in orbe melius. erumnos autem Solones, propter indefessa philosophantium studia & continuas vigilias : non propter exilium & alia mala quæ olim passus Solo.

Obstipo capite.) accuratè hic irrisor gestum exprimit hominis meditantis. *stipare* est *σεῖσεν*. propriè verbum est fullonum, qui pedum motitatione pannos condensant, & firmiores efficiunt, inde caput obstipum, cuius ceruix rigida est & obstipa, vt loquitur Suetonius in Tiberio. ita autem incedunt rigido atq. immoto collo, partim superbi homines, vt eo loco Tiberius : partim attoniti, vel qui toti sunt in alicuius rei contemplatione, vt heic notatur.

Et figentes lumine terram.) oculos demittere modestæ ac studiosæ iuuentutis signum. ita enim à pædagogis instituebantur. Plutarchus, τὰς παιδίας διδάσκεισιν οἱ παιδαγωγοὶ κεκυφῶτας ἐν τῷ ὁδοῦ περιπατεῖν. adeò quidem, vt ne ad salutandos quidem obuios caput illius surrigere liceret. Lucianus Amoribus, de ephebo cum cura educato loquēs: ἀπὸ τῆ πατρῴας ἐστίας ἐξέρχεται, κἀτω κεκυφῶς, καὶ μηδένα τῶ ἀπαντῶντων ἐξ ἐναντίου προσβλέπων. qui autem attentius aliquid cogitant, oculorum pupillas solent tenere immotas. Philo Iudæus, ἐν τῷ λογίζεσθαι ἢ σκοπεῖν τι πεπύγασιν αἱ κόραι βόκρον πηρα σιμωνῶσαι, fiunt enim similes *δησαπκοῖς*. proprium autem ec-

stasi, sopire sensus, & vsum eorum adimere. quia igitur oculos deiiciunt, & tenent immotos, ideò qui meditantur terram cernere dicuntur. Plato in Alcibiade poster. φαίνη γέ τι ἐσκυθρωπακέναι τὴν εἰς γῆν βλέπειν, ὡς πτωνούμενος. ergo etiam iste ait philosophos terram acriter intueri : nam hoc est *figere lumine terram*, Horatio, Persio, Statio, aliis. ἀπὸ τοῦ defixa humi lumina tenere : vel *figere in terram lumina*, ita enim loquuntur. Augustinus epistola c i x. *Oculi vestri etsi iaciuntur in aliquem, figantur in neminem.*

Murmura cùm secum & rabiosa silentia rodunt.) Solent multi inter meditandum cogitationem murmurare agitare, vt ait Quintilianus lib. x. cap. tertio. Aristænetus libro secundo de caussidico meditante, καὶ ἅπασα δὴ πού παρὲς ἑαυτὸν ψιθυρίζει. silentium autem familiare iis qui in studiis seriò versantur : ideò Aretæus De tardis morbis, cap. vi. depingens hominis studiosi vitam, non prætermisit hanc notam : τοῖς δὲ, ait, πικρῶν μὲν τῶν σκλήρους, ἀχροῖ καὶ ἐν νεότητι γεγραλέοι, καὶ ἅπ' ἐνόησι κωφοί. ita scribendum, non vt editum est κούφοι. ideo autem *rabiosa*, quia de plebe aliquis meditantem cernens, & eius gestus qui heic notantur, furiosum putabit : vt inter rabidi canis notas ponitur medicis, quod nullos latratus edat.

Atque exporrecto trutinantur verba labello.) ita fit murmur, labiorum motitatione. Aristænetus ibidem, ἡρέμα τῶν χεῖλε κινεῖ.

Aegroti veteris meditates somnia.) Sani homines sunt ἐνόητοι : turbato corporis statu, turban-

eur & somnia : quod & medicis inter signa morbi imminentis numeratur.

gigni De nihilo nihilum, in nihilum nil posse reverti.) physicorum axioma vulgatissimum. Marcus quoque Imperator libro IV. οὐδὲν ἐν τῷ μνηστῆρι ἔρχεται, ὡσπερ, μὴδ' εἰς τὸ ἐκ' οὐδ' ἀπ' ἔχεται.

Hoc est quod palles ?) Seneca epistola XLVIII. de puerilibus logicorum ineptis, *hoc est quod tristes docemus & pallidi ?* adeò quidem pallere soliti philosophi, vt ἐνεόχωτες, quasi non multum à mortuis differrent, vulgò dicerentur. Alciphron epistola tertia, ἤκουσα ἐνὸς τῶ ἐν τῇ Ποικίλῃ διατελούντων ἀνυποδίτων, καὶ ἐνεόχωτος σιγῆδιον ἀποφθηνγροῦδύς. apud Saresberiensem legitur *Hoc est cur palles,* minus eleganter & perperam.

cur quis non prandeat hoc est.) quod quia contra communem Romanorum consuetudinem, ideò notati qui facerent.

His populus ridet.) Ita rectè veteres. *ridet* pro arridet, assentitur, & plaudit : vnus est qui conuitium philosopho faciat : sed huius petulantiam omnes qui adstant voce gestuque comprobant.

multumque torosa iuuentus.) iuuentus militiæ dedita, & hircosa gens centurionum. nam de iisdem accipiendum.

Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.) ita vehementer irridet ac cachinnatur, vt totum corpus concutiat : & nasum in rugas contrahat. vnde *rugosa sanna* satira V.

Inspice nescio quid trepidat mihi pectus.) Nunc

respondet doctor Stoicus isti philosophiæ vituperatori. Summa responsionis est : qui alieno sunt animo à sapientiæ studio similes esse iis qui morbo laborant, & medicum respuunt. quare ut illi neglecta medici curatione intereunt : sic isti dum philosophiam, quæ animorum medicina est, aspernantur, in vitia præcipites ruunt, quæ ipsos malè tandem perdant. Hoc volunt nouemdecim qui sequuntur versus. Sed auctoris mentem obscurat comparationis quam diximus ommissa penitus pars altera: solam enim protasim posuit, apodosim reliquit auditori supplendam : quod quidem eo est facilius, quia morbi appellatio communis est corporis, animique vitiiis, ut antè dicebamus.

Et agris Faucibus exsuperat granis halitus.) ἐπιζή : vide mox. pro *exsuperat*, alij libri *exsudat* : plerique veteres *exuberat*. rectissimum est *exsuperat* : nam ructus è ventriculo sursum ascendunt : quod Græci dicunt ἀνδιδόδαι & ἀνάδοσιν.

inffus.) διατρεχθείς. malè alij libri *visus*. medicorum voces διατάθειν & συντάθειν : quod verbum à medicis acceptum eleganter aliò transfert Marcus Antoninus lib. III.

requiescere.) Seneca De ira lib. III. *Initia morborum quies curat.*

compositas venas.) καὶ φύσιν ἐχούσας. ita sæpe *compositum* dicitur quod conuenienter naturæ se habet. *currere* autem venas dixit, usum loquendi secutus vulgi etiam medicorum. arterias enim intelligit, quæ non currunt, sed σφύποισιν & pulsu

ἐπισημαίνοντι ac dant significationem bonæ malæ-
ve valetudinis.

De maiore domo modicè sit.) Duo peccat con-
tra valetudinem, quod balneis vtitur: quod vi-
num bibit. in vtroque genere ægrorum intem-
perantiam passim medici veteres accusant. &
Plutarchus periisse multos scribit, tantum pro-
pter lauationem intempestiuam, cum leuiter æ-
grotantes capere cibum non sustinerent illoti.
Locus est in Salubribus præceptis.

modicè sitiente lagena.) Ἐπιπικῶς μεγάλη, μετέρα.
parcè enim exquisita vina largiebantur. Iuvena-
lis in v.

Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.

Lenia loturo sibi Surrentina rogauit.) *Surrentina*
lenia sunt quæ potui fecit apta longa dies: nam
post annum demum xxv. incipiebat bibi vinum
Surrentinum: tunc autem inter præcipua cen-
sebatur, & conualescentibus accommodum.
Plinius & Græci medici.

Heus bone tu pallés.) Medici verba ad ægrum,
qui eius consilium & oblatam medicinam re-
spuit.

surgit tacitè tibi lutea pellis.) pallida cutis. lu-
teus color, pallidus, & albus passim confundun-
tur. apud Horatium, *luteus pallor.* & *albus pallor.*
& mox Persius *timor albus.* Homines autem è
morbo pallidos per iocum appellabant Græci
πρῆξις & τὸ χροσὸν ἄλβος, vt refert Eustathius: fa-
cta videlicet allusione ad prouerbum, quod de
insignis bonitatis viris vsurpabant: λεῖψανα enim

ἢ ἄλλοις ἄλλοις vocabant.

Iam pridem hunc sepeli : tu restas.) Tangit insolentiam iuuentutis deprauatæ, quæ bene momentibus ad eò gratiam non refert meritam : vt sæpe malum minitetur. Pistoclerus in Bacchidibus apud Plautum :

Omitte Lyde atque caue malo.

Iam cessit mihi ætas ex magisterio tuo.

Fiam, vt ego opinor Hercules, tu autem Linus.

Turgidus hic epulis.) Pœna luxuriæ & ganæ, morbi, ac mors sæpe præsens. eadem sententia apud Iuuenalem in prima : vbi videtur hunc locum imitatus.

Pœna tamen præsens cùm tu deponis amictus

Turgidus & crudum pavonem in balnea portas.

Hinc subitæ mortes atque intestata senectus.

Martialis libro XII.

Mullorum leporumque & suminis exitus hic est,

Sulfureusque color, carnificesque pedes.

atque albo ventre.) albus aut albidus color proprius otio marcentis & voluptatibus diffluentis. Dio Chrysostomus in IV. de regno. λευκὸς ἰδὲν, ἐν-
 τρυφεῖς, αἰδρίας ἔχοντες ἀπαιεῖς. in LXII. ἄσπετος ἔχοντες
 λευκός. Horatius :

--- pinguem vitis albūmque. ---

Sulpicia in fatira,

Non trabe sed tergo prolapsus, & ingluvie albus.

sic accipe illud Senecæ in principio De breuitate vitæ : *Quam multi continuis voluptatibus pallent?*

Gutturæ sulphureas lente exhalant mephstes.) vt modò,

--- agris.

Faucibus exsuperat grauis halitus.---

& sæpe apud Ioannem Chrysoftomum in *επισημοῦς* descriptione, *ἐπεύχεται δυσωδίας*, quam graueolentiam sulphureas mephites poëta vocat. Hieronymus aduersus Iouinianum: *pridianis epulis distendimur, & guttur nostrum meditatorium efficitur latrinarum*. planè id expressit, quod vult heic Persius. Seneca epistola xcv. *quam sædi atque pestilentes ructus sunt, quantum fastidium sui, exhalantibus erapulam veterem? Scias putrescere sumta, non concoqui.* idem Naturalium lib. v. *In nostris corporibus ex cibo fit inflatio, quæ non sine narium iniuria emittitur, & ventrem interdum cum sono exonerat, interdum secretius.*

Sed tremor inter vina subit.) læsis neruis, vt antè dicebamus. Seneca ibidem: *Quæ desiderantibus alimenta erant, onera sunt plenis. inde pallor & nervorum vino madentium tremor, & miserabilior ex cruditatibus, quàm ex fame macies. Inde incerti labantium pedes, & semper quasi in ebrietate titubatio.* lege totum locum, qui eximius & facundia Senecæ dignus.

calidumque triental *Excute è manibus.*) Secuti sumus lectionem codicis Puteani: quam etiam vetera scholia agnoscunt. alij libri *trientem* scribunt: quam scripturam cur huic prætulerint, causam non video. nam triens est vini mensura: quomodo sæpe occurrit apud Martialem. & apud Suetonium bibere sextantem: & similia passim. at hoc loco poculum ipsum necessario intelligendum. quare igitur *triental* non dicitur

poculum trientis capax? Simili forma quadrantal vas aliud appellarunt, etsi non ab eadem ratione: erat enim vas amplitudinis maximæ.

dentes crepuere reiecti.) exesit gingiuis. *crepuere* autem ob tremorem capitis, & laxa labra, vt subiicit, hoc est, ob corporis totius compagem solutam. perperam hæc referunt quidam ad signa mortis: nam adhuc sermo est de morbis & afflicta valetudine temulentorum. iidem cum ex medicorum libris Persium subtili *ασπιρσία* tentant illustrare, non aliud consequuntur, quam vt mentem auctoris non vidisse se palam faciant, quod volumus semel dictum: nam in singulis immorari & aliorum errores ostendere, per mores nostros & vitæ propositum nobis non licet. Sed in lineam redeamus.

vncta pulmentaria.) cibos illos & lautos delictos. sic in Pseudolo Plauti,

----*pulmento vtor magis vnctiusculo.*
apud Catonem, *vncta brassica. vncta patella*, fatira sequente: & alibi, *cænare sine vncto.* itemque,

Vngue puer caules.----

Hinc tuba, candela.) Morbum ex intemperantia natum sequitur mors: quam indicat descriptione funeris. describit autem *ὑστερον μεστερον ὀψιμεικώς*. nam tuba ad *ἐνφορεῖν* spectat. prius autem quam efferrentur humi deponerentur, lecto vbi animam egerant extracti, deinde lauabantur, vnguebantur, componebantur, lecto ferale aptabantur: tum autem collocati in vestibulo per aliquot dies complorabantur, naniam dicē-

tibus amicis & præficis cum iis ad quos funus pertinebat: postremò efferebantur. qui omnes funerum ritus itémque alij, toties iam obseruati, adeóque illustrati eruditissimorum hominum diligentia, vt in iis velle heic immorari, superuacuum sit ac plane φορτικῆς λογοδιάρροίας. Qui ante nos hunc poëtam tractarunt, si πολυαναγνωσίαν suam iudicij maturioris sale condiissent, honori suo melius cōsuluisent. quàm multa enim peccant? vt cùm tubam propriam funeri publico faciunt: cùm ex candelarum mentione funus acerbum heic describi coniectant: quo quid absurdius? nam poëta de viro loquitur, qui in vino & aliis voluptatibus diu se volutauerit, perpetuus philosophiæ osor & contemptor: non de infante aut püero vel adolescente: cuius peccata ætas meritò excusauerit. ipse Persius de quo hominum genere hæc sint accipienda, declarat manifestò versu illo, quem sermonis huius initio posuit:

Heic aliquis de gente hircosa centurionum.

an igitur virorum militarium acerba sunt funera? deinde illa distinctio cerei & funalis, etsi magnos viros auctores habet, falsò tamen adhibetur ad discrimen statuendum inter acerba funera & alia. loci Senecæ quos in eam rem afferunt, aliter accipi debent, neque in eam sententiam torquendi sunt. mortuis autem & dum in vestibulo positi erant, & cùm efferrentur ignis aderat: iidem in conditoriis etiam suas lucernas habuerunt, ac luminibus variè soliti hono-
rari:

tari: quos omnes ritus candelæ appellatione in-
nuit heic Persius. Iam quod illa verba,

----*tandemque beatulus alto*

Compositus lecto. ---- ad amorem
collocandi mortuos referunt, ne rudioribus im-
ponant cautio est. quid? *ἄριστολὴ νεκροῦ & παρόθεσις*
illis videtur idem esse? hoc nemo eis concesserit,
qui vel *ἀκροδιγῶς* Græcam & Romanam antiqui-
tatem degustarit. *ἄριστέλλειν* Græci, Latini *compo-
nere* mortuum dicebant, eum eius cadaver, pro-
be lotum, atq. vinctum linteis inuoluebāt, quod
ἐντυλίπειν tres Euangelistæ dixerunt, Artemido-
rus *ἐρησμένοις ῥάκεισιν ἐνλίπειν*, & corollas cæteraque
ornamenta illi adiiciebant, quibus vetus super-
stitio mortuos suos variè adornauit. ita compo-
siti atque ornati lecto ferali aptabantur: quod
heic poëta *componi in lecto* dixit. Ouidius in 1 x.
Metamorphoseon:

---*perream precor ipsa toroq̄ue*

Mortua componar.---

sæpè autem apud Græcos & Latinos verbis *ἄρι-
τέλλειν* & *componere* totus apparatus funebris &
funus vniuersum intelliguntur. Horatius, *om-
nes composui*. sed propriè *ἄριστέλλειν* & *componere*
id significāt quod diximus. quare Olympiodorus
in Phædonē Platonis, vbi explicat quid omnes
hi mores *σύμβολικῶς* denotarint, compositionem,
cum fasciis mortui inuoluebantur, ait desi-
gnare expeditam ad superos profectioem. *τῷ
εὐζώνοις ἀναδείν*, inquit, *σύμβολον τὸ ἄριστέλλεσθαι*. Se-
quebatur ἢ *παρόθεσις*, collocatio mortui, quæ

etiam hodie, etsi alio fine, plerisque est in vsu: adeò diuersus à superiore mos, vt nullum sit dubium multos fuisse compositos, qui non collocarentur ad planctum in atrio domus: vt de Acilio Scæuola videtur posse affirmari ex Valerij Maximi libro primo, capite nono: itémque de infantibus, & aliis quorum erant acerba funera: quæ festinatione exequiarum subtrahere oculis, à maioribus institutum ait in edicto suo Nero apud Tacitum libro XII I. non igitur ferendus error cum in loco Lyfiæ *αεπίθετον* vertunt componere. Latini poëtæ ponere & deponere ea notatione frequenter vsurpant: componere nemo vnquam. apud veterem interpretem *εξοπι* valet *αεπίθετον* isto loco.

alto lecto.) Ad librum II. Suetonij obseruabamus humiles lectos fuisse tenuiorum: cum ditiorum lecti sublimes essent, & in altum exaggerati. idem seruatum in funere.

crassisque lutatus amomis.) ita Græci *μύρον πικρὸν* solent commendare. pingue amomum Statius.

In portam rigidos calces extendit.) Tangit morem *αεπίθετος*, siue collocationis. Notabunt studiosi *ἀκρολογία*, cuius aliud exemplum non memini: nam *porta* Latinis est vrbis: heic verò est ianua domus. ad ostium enim domus admovebatur cadauer versis in portam pedibus. Mos est antiquissimus: quem è tenebris princeps eruit Iosephus Scaliger ~~in antiquitate~~, Notis suis ad Festum. multa etiam super hoc more Iustus Lipsius in Electis

ſuis eruditè obſeruauit. Homeri locus de Patroclo,

Κεῖται ἀγὰ πρὸς θυρῶν τετραμῦενος, ---

est *Ιλιάδ.* τ. ſiue libro xix. non in vii. vt quidam ſcribunt nō ſemel. Explicat hunc morem etiam Heſychius, afferens ex poëta neſcio quo verba iſta, *δὲ ἐκ θυρῶν.* ſic autem ille, *πάν νεκροῖς οὕτω φα- σὶν ἐδράζεσθαι ἔξω τῶν πύδων ἔχρητας πρὸς τὰς ἀλλοίους θύρας.* apud Platonem in xii. Legum *πρὸς θείων* iſtarum multa mentio: vbi interpretes eam vocem non intellexerunt. locum vnicum adſcribam, de legitimo ſpatio exponendi mortuos qui locus peſſimè ab eruditis hominibus eſt acceptus: quod & doctiſſimus vir Henricus Stephanus ex parte vidit. ſic ille: *τὰς δὲ πρὸς θείους πρὸς τείων μὲν μὴ μακρότερον χρόνον ἔνδον γήνεσθαι ἢ δηλοῦντος τὸν τὲ ἐπιτεθνεῶτα (ſcrib. οὐ τεθνεῶτα) καὶ ἢ ὄντος τεθνηκότα. εἴη δὲ ἀνθρώπων ὡς τ' ἀνθρώπων, μίτηρον ἔχουσι, περὶ τὰ πρὸς τὸ μνημα ἐκφορᾶ.* id eſt: *Quod ad mortuorum collocationes primum illud ſtatuendum eſt, ne longiore temporis ſpatio intus fiant, quàm quo declaratur verè eſſe ſit aliquis mortuus, annon. legitimum igitur ſpatium, vt ferè ſunt res humanae, fuerit, ſi tertio die ad monumentum mortuus efferatur.* Hanc legem ſancit Plato in *Rep.* à ſe iſtituta. Athenis verò numerum hunc variè fuiſſe obſeruatum ad Theophratum notare meminimus. cauſſam *πρὸς θείων* etiā Pollux eandē ſtatuit cum Platone: ſed fuit etiam alia: nam poſito corpori domeſtici & familiares lamentando leſſum faciebant. Aſconius in eam pro Milone: *perlatum eſt corpus Clodij ante primam*

noctis horam : infimæque plebis & seruorum maxima multitudo magno lætæ corpus in atrio domus positum circumsternit. Alludit huc Gregorius Nazianzenus in illa diuina oratione De amore pauperum, cùm scribit καὶ μύτης μέμνηται τῶν ὀδόντων, καὶ τὰ σπλάγχνα, κοπιεσάσεται, καὶ ἀνακαλεῖται λίαν ἐλθεινῶς, ἢ παρεδίδου θρῆνῆ καὶ δάσφ τεθνηκότα, τὸν ζῶντα. Caue confundas παρεδίδου morem cum alio, cuius antè mentionem fecimus : cùm cadauera humi ponebant. Artemidorus libro primo, οἱ ἀποθνήσκοντες χαμαὶ πίνονται. Valerius Maximus, Acilius Auiola à medicis & à domesticis mortuus creditus, cùm aliquandiu humi iacuisset, elatus, postquam ignis corpus eius corripuit, viuere se proclamauit. Olympiodorus in Platonis Phædonem eo more συμβολικῶς fuisse significatum scribit, animam defuncti cum vniuersitate rerum coalescere. τὸ ἐπὶ γῆς πίνειν σύμβολον τῆ ἀναμνήσεως ὅπως ἀνὰ τοῖς ὅλοις ἢ ψυχῇ συναφθεῖν.

at illum subiicere.) hoc est, patroni sui pheretronouiliberti subiicere, vt loquitur Virgilius. non debuit exponi aliter hic locus. cùm erant plures testamento manumissi, partim lectum gestabāt, partim ad latus procedebant, vel ambiebant : omnes capite induto, hoc est, pileati. Interdum viri nobilissimi etiam alieno lecto funebri humeros subiiciebant, vt in ea historia quam refert Valerius Maximus lib. iv. cap. i. de Scipionis Africani funere.

hesterni quirites.) vt heri atque hodie accidisse dicimus rem quæ non multò antè acciderit : sic hesternos quirites ἀπὸ λῶς vocat seruos libertate re-

cens donatos, cedit autem libertatis testamento relictae dies non mortis tempore, sed post aditam hereditatem.

Tange miser venas, & pone in pectore dextram.) Scopum superioris comparationis cum non esset satis assecutus contemtor hic philosophiae, aut dissimularet se assecutum: gnarus tamen eo sermone se peti: in philosophum vltro his verbis inuehitur, falso dici se aegrotum affirmans, qui optimè valeat.

venas.) arteriam manus ad pericarpium, ut fieri amat à medicis *συσμὸν* explorantibus.

pone in pectore dextram.) *πέσσειε τὴν στήθη πρὸς χεῖρα*, Iulianus in Misop. impone cordi manum, ut exploret qualis sit eius palpitationis.

Nil calet heic.) dextrè accipe, de calore adventitio contra naturam. quanquam medico arteriam tangenti, non tam calor morbi indicium facit, quam pulsus qualitas: item cum cordi manum imponit, modus palpitationis: quia tamen ferè coniunguntur motus *παρὰ φύσιν*, & calor immodicus aut frigus, ideò alterum pro altero posuit.

summosque pedes attinge manusque.) hoc quoque ex arte medicorum, è summarum manuum vel extremorum pedum calore aut frigore iudicium de valetudine facere.

visa est si fortè pecunia, s.) respondet philosophus, & quod supra *ἐν πνεύματι* dixit, planius nunc ostendit. Ait igitur, non posse illum pro sano haberi, qui avaritiae, libidini, luxuriae, metui, atq. irae, teterrimis animi morbis, sit obnoxius.

Quoniam autem sæpè affectus latent, cùm vel metus adest, vel illis occasio deest se exerendi: propterea hic philosophus, gnarus verè dictum obiecto moueri potentiam, velut in certamen hunc misophilosophum adducit, vt vires suas periclitetur. Age, inquit, si præsens lucrum se offerat, potes illud ita spernere vt eius cupiditate non mouearis? & quod ait in quinta,

In luto fixum potis es transcendere nummum?

quid si occasio se obtulerit libidinis exercendæ, potes ita virum te præbere, vt ne commouearis quidem?

Cor tibi rite salit?) Hippocrates diceret, πῶς ἢ καρδίας διασημαίνει τὸ ἄλμα; Cordis duplex motus, ἀπεργίετος & ἐκ περιαιρέσεως: ille valetudinis dat indicium: hic voluntatis & affectus. eum enim habent consensum phantasia atque intellectus cum corde, vt ad oblatam speciem boni vel mali motus cordis statim aperietur: atque vt ille ait, *motus cordis salum mentis indicat.* hic est animi morbus παλμώδης quem vocat Philo Iudæus. in lib. De abele & Caino: ὅταν, ait, ἦδη παρηβήσῃ ἢ ἢ παθῶν παλμώδης νόσος χαλάσῃ καὶ δάσῃ νευρίαις ὀπιγυριδῆς ἀρχταί τις γαλιῶν ἀγειν. & luculētius idem alibi, de cultu animi loquens: ὅταν δὲ παλμώδες ἐν θυγῆ παθῶς ὠμῶν γῆνται κινημοῖς ἢ γαργαλισμοῖς ἐξ ἠδονῆς ἢ ὀπιθυμίας, ἢ πάλιν δημῶς τε ἢ, πῶας ἐκ φόβου καὶ λήθης ἐμποιοῶ, προεῦτρεπιδέν τι σωτηρίῳ πεπαίνεται φαρμάκῳ. Itaque solent præstantes medici ex cordis motu, non solum corporis morbos, sed etiam animi perturbationes, & quas Philoni appellari

ostendimus ἢ Ἰωχῆς παλμώδεις νόσους, diuinare: quod à se factum sagaciter in Boëthi vxore testis Galenus. nota etiam Erasistrati medici similis solertia in coniiciendo cuius morbi æger esset Antiochus Seleuci regis filius. coniecturam autem fecit maximè ex motu salientis cordis. Iulianus, Misopogone in narratione eius historix: τὰ πάντα ὁρῶν ὁ ἰατρὸς θεωρεῖται τῷ σέρνῳ πλὴν χεῖρα· καὶ ἐπὶ δα δεινῶς ἢ καρδία, καὶ ἔξω ἴετο. τοιαῦτα ἅπαντα ἔπαθεν ἐκείνης παρούσης. ἐπεὶ δὲ ἀπῆλθεν, ἐπιόντων τῶν ἄλλων ἀτρέμας εἶχε, καὶ ὡς ὁμοίως τοῖς οὐδὲν πάροισι. Valerius Maximus libro v. cap. vii. in eadem narratione: *Intrante Stratonice & rursus abeunte, brachium adolescentis dissimulanter apprehendendo, modò vegetiore, modò languidiore pulsu venarum comperit.* Erasistratus, cuius morbi æger esset. idem & Plutarchus in Demetrio. Atque ad hanc nobilissimam historiã videtur allusum à Persio hisce verbis,

Cor tibi rite salit? ---

ex eadem

cognoscimus cur dixerit poëta, *visa est si forte pecunia: & subrisit molle puella: nam vt antè dicebamus, longè acrius præsentem quàm absentem obiecto affectus mouentur? vt heic verissimum sit illud Euripideum.*

Οὐ τὰυτὸν εἶδος φαίνεται τῶν περιστασιῶν

Πόρρωθεν ὄντων, ἔγγυθεν δ' ὀρωδύων.

Adeò autem non est vanus Persij ἔλεγχος virtutis aut vitij à micatione cordis, vt etiam veræ aut simulate pietatis coniecturam facere nos iubeat ὑπὸ τῶν σπληνιάτων τῆς καρδίας grauis scriptor Athanasius in Quæstionibus ad Antiochum: si tamen

venerandi eius patris aliquid ei libro inest, quem inter νοθεύοντας referendum esse nemo sanus iudicij dubitat.

positum est argente catino,) ad frugalitatis periculum faciendum prouocat. Veteres, vt sæpe dicebamus ad Athenæum, feruentibus cibis mirificè delectabantur. idèd *argentem catinum* dixit eo ipso vilitatem apparatus designans.

Durum olus.) puta, vrtica, vt in VI.

---*mibi festa luce coquatur*

Vrtica.---

& alia id genus olera cuiusmodi sunt in ea cœna quam describit Ammianus poëta isto venustissimo epigrammate:

Ὡς κῆπον τεθυκῶς, δεῖπνον παρέθηκεν Ἀπελλῆς,

Οἰόμενος βόσκην ἀντὶ φίλων πρεῖσασα.

Ἡν ῥαφανίς, σέεις ὠῶ, πῆλις, θρίδακες, πρέζα βολβοῖ,

Ὡκιμον, ἠδύοσμον, πύζανον ἀσπίστρος.

Δείσις δ' ἐν τόπων μὴ καὶ χόρτον περὶθῆ μοι,

Δειπνήτας δέμοις ἠκικερεχεῖς ἔφυζον.

Vt macerato horto sic nos accepit Apelles:

Pascere, credo, putans non homines sed oues.

Intybus heic, raphanus, siliquæ, porrum, blita, bulbi,

Ocimon & menca est, rutæque & asparagus.

Hincigitur vritus factum ne apponeret: edi

Agrestem, & fugio, vix madidamque fabam.

& populi cribro decussa farina.) ἀψτος οὐ λεπτῶ

κοσκίνω σιδήεις, vt sæpe loquitur Galenus. populi

cribrum quod Plinio dicitur farinarium: eo suc-

creta farina panem facit secundarium, vt quæ

cribro pollinario decussa fuerit, primarium ac

candidum.

Tentemus fauces.) Age, videamus quomodo placebit tibi hic victus.

tenero latet vlcus in ore Putre.) elegantissimè. nam qui plebeio pani & furfuraceo non assueuerunt, teneriore palato sunt, quàm vt sine eius exulceratione tali pane possint vesci, quod igitur euenturum sciunt si ederint, id iam euenisse ne edant caussantur.

quod haud deceat plebeia radere beta.) Arbiter :

Et pectus anas enouata pennis

Plebeium sapit. ---- idem,

-- non vsu plebeio trita voluptas. Martialis,

Imbue plebeias Clusinis pultribus ollas.

Alges cum excussit membris timor albus aristas.)

Alius morbus, timor. Alges, inquit, hoc est, algere te fingis, vt timorem dissimules. vel sis reuera argenti similis : dum pauenti tibi calor omnis ad cor intimum se recipit. ideo *φόβος ἀκρόβειος* dicitur poëtis. sequentibus versibus describit *φείκλω*, commune *πίδος* frigori & metui. *excussit* pro *erexit*, *ᾠρωσε*. nihil enim aliud horror quàm pilorum ex contractione cutis erectio, & *ἐξανάστασις*, vt loquitur philosophus. fortasse respexit ad hystrichem, cuius aculei missiles sunt, *aristas* posuit pro pilis, alludens ad Homerum qui dixit *λίαι φείπειν ἀσυχέεσσι*.

Nunc face supposita feruescit sanguis.) pro, vt face supposita. ira autem verè est feruor sanguinis. Iamblichus in *Protreptico* : τὸ ὄξύ τῆ ψυχῆς ὁ ἄρ θυμὸν καλοῦσιν λογισμοῦ καὶ φρονήσεως ἐσέρηται. ζῆ γὰρ ὁ θυμὸς ὡσπερ λέβης πνεὶ θαλάσσης.

Et ira Scintillant oculi.) Homerus,

ὄσσε δὲ οἱ πρὸς λαμπρόωντι ἰκτῶν,

& passim poëtae.

dicisq. facisq. quod ipse Non sani esse hominis, non sanus iures Orestes.) Expende, inquit, cætera dicta factaq. tua, & quidem non ad stateram philosophorum: quos soles irridere, tanquam nimis feueros & miseram vitam agentes: sed ad iudicium vel cuiusvis è plebe, quæ nihil habet cum philosophis cõmune. inuenies ne istorum quidem calculis tolerabiles esse tuos mores: nedum ut sit verum quod paullò antè dicebas:

Quod satis est sapio mihi.---

porrò Stoicis omnes insani, qui non sunt sapientes. non dissimile in Bacchidibus Plauti:

---hoc etiam ipsi culpabunt mali.

AD SATIRAM

QVARTAM.

NERONE principe, quanta fuerit bonorum ciuium indignatio, quantus mœror, cùm viderent perditissimum iuuenem imperio Ro. illudere, facile cuius æstimare est. Neque dubitandum præclara ingenia quæ illa tempestate non pauca effloruerunt, ægrè se continuisse, quominus ingenui doloris testimonia monumentis suis impressa ad posteros transmitterent: cuius rei vel vnus Annæi Lucani Pharsalia abundè fidem nobis fecerit. Vixit inter cæteros nobilioris ingenij viros eorum temporum & poëta noster, duorum summorum hominum Pati Thraseæ & ipse Lucani amicus ac familiaris. Hic cùm impatientissimè ferret, vt erat naturæ acris, & in amore virtutis ac vitiorum odio iuxta vehemens, sùsque deque omnia misceri Romæ: regentibus imperium iuuenibus deprauatissimis, & imprimis Nerone ipso: qui neque vsur Reip. vllum

habebat, neque rationem eius administrandi vlllo modo aut didicerat aut sciebat: non abstinent quin stili sui mucronem tam in Neronem ipsum stringeret, quàm in reliquos similis dementiæ iuvenes: qui totius *πολιτικῆς* imperiti gubernacula publicæ rei pro se quisque capessabant. Isti sunt aduersus quos satira hæc est scripta: cuius etsi præcipuus erat scopus, in Neronem inuehi, atque ipsum satirico sale defricare, quod Remp. suscepisset gubernandam, tanto oneri prorsus impar, quòdque esset illius vita libidine, aliisq. vitiis infamis: sic tamen poëta in hoc argumento indignationi suæ habenas laxauit, vt neque palàm, neque plenis velis in flagitiosissimum principem inueheretur, verùm tectè & longè mollius quàm vel natura ipsius ferebat, vel Neronis flagitia ac scelera merebantur. nos autem putamus tum scriptam esse hanc satiram, cùm nondum totus innotuerat Nero: cuius principium laude digna habuit multa. sed simulata, non vera fuit illa virtus: cum suis flagitiis ac sceleribus initio velamenta quæreret, vt narrant historici. Viris grauibus, quibus interior Neronis vita non erat incognita, verba dari non poterant: neq. vlla simulatione effici, quin suspectam eius indolem haberent. postea cepit paulatim manifesta fieri illius monstri immanitas. quo tempore, videtur hoc carmè fuisse compositum. ita enim meminit libidinum eius principis, quasi tum primò vitæ eius obscenæ opinio sinistra in vulgus emanasset: quemadmo-

dum suo loco est à nobis indicatum. Porro hypothesis & οἰκονομία satiræ totius ita habet. Statim in principio accusationis quam instituit summam proponens, Neronem obiurgat, quod Remp. gubernare aggrediretur, eius negotij atque adeo πολιτικῆς totius, penitus ignarus. Ignorantiam eo probat, quia quid iustum esset, quid iniustum, quid Reipub. utile, quid inutile cognitum non habeat: circa quæ πῶς πολιτικῶν variari, nemo potest ignorare. Aliud deinde argumentum adiicit, quòd nimirum, non ἂν πολιτικῆς solùm, sed in totum vniuersæ philosophiæ esset ἀμύητος: vnde fieret, vt de vita rectè instituenda ne cogitasset quidem: sed sola generis prerogativa & potentia fretus, voluptatibus sese dederet. Quoniam autem mimum egit Nero imperij sui initio, vt modò dicebamus, domesticis & intercutibus vitiis turpis, publicè καλὸς καὶ γαδρὸς: quo securitatem hanc ei adimat Persius, pluribus disputat, non posse fieri vt cuiusquam vitia lateant: cum ita sit naturæ comparatum, vt in aliena peccata omnes lubenter inquirent, suorum securi: quam sententiam vbi in genere multis versibus est persecutus: ad Neronem deinde iterum redit: & probrosam eius vitam hac ratione innotuisse significat: ne fucum igitur sibi aliisque amplius faceret: sed de vita emendanda seriò cogitaret. Sciebat verò Persius non defuturos in aula Neronis fædos assentatores, qui illi persuaderent, quod satis esset ipsum sapere sibi: neque aut philosophiæ aut virtutis studium vehemen-

tius illi necessarium. propterea à perniciosis istorum assentionibus Neronem conatur auertere, & vt ne aliis plus de se quàm sibi ipsi credat hortatur: intellecturum enim facile si sui periculum fecerit, quàm nudus sit ab omnibus virtutibus, & ab illis artibus imparatus, quarum notitiâ Reipublicæ bene ac feliciter administratur. Hic est totius carminis huius conspectus, ac series. Probè verò norat Persius, cùm ad hanc satiram scribendam se accingeret, quantam rem & quam periculosam moliretur. quamobrem consilio prudentissimo hoc argumentum Platonis imitatione sibi tractandum censuit: non solum nominibus inde petitis, sed etiam sententia propemodum yniuersa: vt si quis fortè Corycæus aut Cercops nomen ipsius deferret, probabili excusatione posset factum suum defendere: quasi exercendi tantùm stili causa petitum è libris summi philosophi argumentum, Latinis versibus tentasset complecti. Quare etiam ab omnibus illum videmus abstinuisse, quæ Neronis personam propriè erant denotatura. nihil enim heic inuenias de rapto nefaria fraude imperio, nihil de crudelissima Britannici cæde, nihil denique quod non & aliis multis iuuenibus probè quadrare posset, qui tempestate illa obsoletis legibus annariis, ad summas dignitates, ipsum etiam Consulatum, ex libidine principis prouehabantur. Hinc est, quod citimæ vetustatis interpretes, quorum notulæ ad nos peruenerunt, in exponenda hac satira Neronis mentionem

omnino nullam fecerunt: adeò non animadverterat contra illum principem hæc fuisse scripta. Extant verò inter Platonis dialogos duo de nomine Alcibiadis insigniti: alterum horum, posteriorem nempe Alcibiadem, imitabatur Persius satira secunda: alter qui Alcibiades prior dicitur, is est vnde satira hæc magnam partem est expressa.

REM *populi tractas.*) Tribus primis versibus, & personas indicat quas loquentes introducit in hoc carmine: & totius argumenti summam. est autem hæc, quod Alcibiades iuuenis, hoc est, imperitus, rem populi tractet. quanquam apud Platonē non dicitur Alcibiades tractare Remp. sed iamiam tractaturus, & *μάλα ἡμερῶν ἐλιγῶν*, vt ait Socrates. quare non dicit Socrates Alcibiadi *Rem populi tractas*, vt heic, sed *εὐὰ δαΐηον εἰς τὴν Ἀθηναίων δῆμον παρέρχης*: vbi primum ceperis rem populi Atheniensium tractare. accusatio autē ita concipitur ab eodem, *ὅτι ἀπίεις πρὸς τὰ πολιτικὰ πρὸν πειθευδύων*. quæ & Persij mens. *res populi* Iurisconsultis aliud longè quàm Resp. heic pro eodem: vt sæpe in aliis scriptoribus. quare & Marcus Tullius in libris de Rep. breuiter Remp. definierat esse rem populi, vt testatur Augustinus De ciuitate Dei, libro xix. cap. xxi. sic Græci dicunt *τὰ τῆς δῆμου πρῶματα*. vt *βυλεύει εὐδὲ πρὸς τὴν δῆμον πρῶμάτων*: quod quid significet explicat Socrates in hoc dialogo. etiam *τὰ πρῶματα* pro Rep. dixerunt: vt cùm ait Gregorius in epitaphio Cæsarij fratris, post mortuum Iulianum, *τοῖς χριστιανῶς ἐπαγγελῶν*

τὰ φάρμακα, Christianis remp. esse reditam.

barbatum hæc crede magistrum Dicere:) non solum quia barbam alebat Socrates, quod Græca comœdia testatur, ita vocat: sed quia Romani cum maiores laudabant soliti dicere, *casci barbati*, ut in IV. De finibus testis Cicero.

sorbitio tollit quem dira cicutæ.) Quidam codd. *dura*: minus rectè. cicutam probè tufam ac dilutam propinabant in calyce more medicamento- rum: idque πείν φάρμακον in Phædone Platonis dicitur. Socrates verò iussus à scelestissimis Atheniensibus non ἔπιε, sed ἐξέπιεν, ut ait Plato. qui parem animi constantiam non afferebant, ij non bibebant, sed sorbebant: ut aliquam temporis morulam lucrifacerent. inde est *sorbitio* ἀπλῶς pro cicutæ haustu. Cæcilius Hymnide:

Sine suam senectutem ducat: utiq. ad senium sorbitio. assentior enim Iosepho Scaligero, qui putat al- lufum ad Ceorum legem, quæ sexagenarios se- nes iubebat cicutam bibere. Sanè illa fabula Cæ- cilij tota Græca, ex Menædri Hymnide versa: cu- ius meminerunt Athenæus lib. vi. & Hesychius bis in βάνυλος & παρυσίς.

Quo fretus?) ὅτῳ πσεύων; ait Socrates ad Alci- biadem. hoc est, qua maximè arte confidens, ut Cicero Tusculanis.

dic hoc magni pupille Pericli.) dic Alcibiades qui nulla re adeò gloriari soles quàm tutela Pe- riclis. respexit ad ista Socratis, qui postquam va- ria recitasset, quibus fretus Alcibiades magnifi- cè adeò de se sentiebat: puta, genus, formam, opes:

cipes, addit, ξυμπαίτων ὃ ὄν εἶπον μείζω θ' εἰ σοι διώαμιν
 ὑπαρχειν Πεικλῆα ἢ Ξανδίππου, ὃν ὁ πατήρ ἐπίτροπον
 ἠετέλιπε σοί τε καὶ τῷ ἀδελφῷ.

*Scilicet ingenium & rerum prudentia velox, Ante
 pilos venit.*) Socrates Alcibiadi: Ὄϊου ἄργ. ἐπίστα-
 δαι καὶ πῶς ὄν τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀδίκαια. nempe ex opi-
 nione Alcibiadis hoc Socrates: qui è contrario
 alibi apud Platonem pronuntiat: *Beatum cui e-
 tiam in senectute contigerit, ut sapientiam verasque
 opiniones assequi possit: ut refert Cicero in v. De
 finibus. Gregorius quoque Naz. in Apologetico
 pro seipso, ἀγαπῆτὸν ὅτῳ καὶ εἰς βαδὺ γῆρας λόγος
 ἀφίκοιτο πολίτης.* Persius verò hoc versu aliquot pa-
 ginas complexus est, quibus disputat Socrates
 apud Platonem, Alcibiadem, qui tum erat anno-
 rum xx. neque per se inuenisse, neque ab alio di-
 didisse scientiam politicam: quæ heic appellatur
rerum prudentia. Platoni & Aristoteli πολιτικὴ δι-
 citur ἀπλῶς: & sæpe πολιτικὴ τέχνη, vel διώαμις vel
 ἐπισήμη. hæc virtus quia propriè conuenit magi-
 stratibus quos Græci & τὸν ἐν τέλει, & interdum
 τὸν ἐντελείς nominant, idè ἐντελείας vocabulo est
 designata. ita accipit Gregorius Naz. epitaphio
 in patrem, vbi ait ἐντελείαν esse τὴν ἀπὸ τῶν ἀρετῶν
 ἀρετῶν: positam ἐν περυσίαις, ἐν παρρησίαις, ἐν εἰδει
 παντὶ κυβερνήσεως. *Ingenium* hoc loco liberalium
 artium notitiam interpretor: nam propriè sum-
 tum, sanè ante pilos venit: est enim à natura.
 etiam eruditio sæpe in inuenibus pilos anteuer-
 tit: at prudentia non potest: colligitur enim ex
 longa singulorum casuum obseruatione, quibus

vita est obnoxia hominum, vel singulorum, quæ simpliciter appellatur prudentia: & est hæc vnicuique satis ad se regendum: vel multorum in vnam societatem adunatorum: quæ prudentia civilis, estque capescentibus Remp. necessaria. Aristoteles: νέος ἔμπειρος ἢ ὄσι' πλῆθος γὰρ χρόνου ποιήσει τὴν ἔμπειρίαν.

Ante pilos venit.) Æschylus in Septem-thebana de Lathene,

Γέροντα γόν νοῦν σάρκα δ' ἠβῶσαν φέρει.

Gregorius Nazianzenus in Apologetico in sententia simillima: πρὶν ἀποδέδωκε χρόνον τὴν παρ' αὐτῷ πείρα, καὶ τὸ τὰ παιδικὰ ψελλίζεσθαι. idem eruditissimus scriptor Basilium adhuc iuuenem vocat πολὺν τὴν σωῆσιν καὶ πρὸς τὴν πολιαν. in carmine autem de virginitate ita canit:

Καὶ πολὺν ἀνέτειλε νέος, καὶ γῆρας ἔλαφρον

Ἐδρακον, ἀπ' ἀρχαῖοιο πλὴν ἀναιδέων ἀδελφῶν.

dicenda tacendæque calles.) ab vno prudentiæ membro totam denotat: est enim prudentia habitus per quem vtilia eligimus, damnosa reii-cimus μὲν λόγου ἀληθοῦς inquit Aristoteles. Socrates sic: διάδοσις καθ' ἑμὲ κείνομεν πῖ φακτέον, καὶ πῖ οὐ φακτέον. nomine autem πῖ φακτῶν καὶ φακτέων, id est eorum quæ faciendæ sunt in ethica disciplina etiam τὰ λεκτὰ & οἱ λόγοι siue sermones intelliguntur. & meritò: sermone enim pleraque transigunt qui præfunt publicæ rei, & demagogi. quam ob causam multi veterū, vt ex Platone & Aristotele scimus, rhetoricam cum politica confuderunt, & partem illius fecerunt. aptissi-

mè verò heic posuit verbum *calles* : nam vt callus in corpore , sic prudentia in animo longo vsu paratur.

Ergo vbi commota fuerit plebecula bile.) totus locus ex illis Platonis expressus εἰ μέλλοντός σου ἵεναι ἐπὶ τὸ βῆμα λαβόμενος ἐρείμω , & quæ sequuntur. verùm ibi paullò aliter Socrates. prouocat enim Alcibiadem non ad seditionem tumultuantem plebem : sed ad comitia populi de publica re deliberantis : hoc est de bello aut pace, vel similibus. *plebecula* dixit de tumultuantibus & seditionem mouentibus loquens , verbo exprimens , quod pluribus Demosthenes : ὁ δῆμος , αἶτ , ὅσων ὄχλος ἀσυνμιλίωτατον πρᾶξιμα ἢ ἀπάντων καὶ ἀσυνετώτατον. eandem populi leuitatem ostendit Aristophanes similibus hypocorismis : *δημίδιον* & *χερύντιον* sæpe nominans.

Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ Maiestate manus ?) *fert animus* non ita heic accipiendum, vt initio *Metamorphos.*

In noua fert animus.-----

nam ibi significat *δρανοῦμαι* , ἰσχυρῶ : heic est fiduciam habes eam tui , vt hoc te posse præstare speres ? Ammianus libro xxvi. de Valentiniano seditionem compescente : *elata prospere dextra vt princeps fiducia plenus ausus increpare quosdam vt seditiosos & pertinaces. calidæ turbæ δῆμος διεμῶς ἦτοι σφόδρα παρορμῶ* , de omni vehementiore actione calere & feruere Græci Latinique auctores vsurpant.

fecisse silentia Maiestate manus.) Lucanus libro X ij

primo de Iulio Cæsare:

-----tumultum

Composuit vultu, dextrâque silentia iussit.

Oratorum hic mos erat, & aliorum qui populum alloquebantur, vt manu porrecta audientiam facerent: quod Græci dicunt ἡσυχάζειν & κατασιγάσειν τὸν λαὸν τῆ χειρὶ, vel κατασέλλειν. sic in Actibus Apostolorum D. Paulus verba facturus dicitur εὐκτεῖναι πλὴν χειρῶν. & κατασιεῖν τῆ χειρὶ. sic enim loquitur Lucas euangelista. in prima Herodiani prodit philosophus in theatrum, cùm agō Capitulinus celebraretur, τῷ τε τῆς χειρὸς νεύματι τὸν δῆμον κατασιγάσει. In Hadriano Xiphilini legas præcones populo silentium manu semper, nunquam voce, solitos imperare. Erat autem consuetudo oratorum cùm dextrâ porrigebant, vt duobus infimis conclusis digitis, cæteros eminentes porrigerent: quod testatum reliquit Apuleius libro II. Alius fuit mos silentium indicendi concrepatione digitorum. Hieronymus ad Rusticum monachum: cum mensa posita librorum exposuisset struem, adducto supercilio contractisque naribus, ac fronte rugata, duobus digitulis concrepabat, hoc signo ad audiendum discipulos prouocans. sic qui aliquid in aurem dicebant, vt rem silentio dignam esse indicarent, digitis concrepabant: teste eodem Hieronymo.

Hoc putà, non iustum est, illud malè, rectius istud.)
Ita membranæ Bongarsij, non puto. Priscianus libro XV. de terminatione aduerbiorum: ita solum a correptum habet: quamuis quidam puta quoque

aduerbium esse accipiant : idcòque Persum id corripiisse : vt, Hoc, puta, non i. &c.

Scis etenim iustum gemina suspendere lance Ancipitis libræ.) Hæc & quæ sequuntur vsque ad illa, *Quin tu igitur, εἰρωνικῶς* accipiēda. ita melius, quàm cum interrogatione legere, quam nulli veteres agnoscunt. his autem versibus verum politicum describit, vt arroganti iuueni ostenderet quantum ab eo abesset. fusè Socrates hæc tractat apud Platonem.

rectum discernis vbi inter Curua subit :) hoc idcò, quia virtus in medio consistit duorum vitiorum : vt sæpe obscura & difficilis sit eius agnitio : *ἐπιδηγῶσι δὲ οἱ ἄνθρωποι τὴν μέσων χάρας*, vt est apud summum philosophorū in secundo Nicomach. idcò soliti dicere Græci, vt ait Basilus in Asceticis, vitia & virtutes in eadem vicinia habitare. *ἀσχεσίας*, ait, *φασὶν ἢ ἑλλυῖες τὰς ἀρετὰς εἶναι τὴν ἀρετῶν.* alludit fortasse Basilus ad Galeni locum in libello De propriis cuiusque animi affectibus : vbi ait multa occurrere in vitæ actionibus *δυσδιόεσσα*, quia ἢ ἀπὸ τῆν γένεσιν τῆν ἀρετῶν. atque hoc cum in cæteris quoque virtutibus locum habeat, tamen in iustitia maximè spectari potest : cuius venatio atque inuestigatio magis sæpe obseptâ difficultatibus : vt apparet ex quinto Nicomacheorum, & prope infinitis legum voluminibus. hoc indicat pulcherrimè Persius, cum ait, *rectum inter curua subire.* Propterea pronuntiat Aristoteles politicam scientiam, cuius notitiam hic iuuenis sibi vindicat, difficilem admodum

esse : vt cuius subiectum multam habeat *διαφορὴν ἐπὶ πλάττω*. ita enim ait.

vel *cum fallit pede regula varo.*) cum regula ob necessarias exceptiones fit vara. verbi gratia: Depositedum redde, iuris regula est. sanus apud me ensem deposuit : insanus repetit. heic fallit regula. sexcenta sunt hoc genus. *pes varus* appellatur incuruus : heic *regula pede varo*, est regula quæ obliquari patitur, & incuruatur : quod cum per se vitiosum sit : tamen aliquando, vt diximus merum ius est : quare bene dictum, *summum ius, summa iniuria*. mirum quantopere hallucinentur, qui decempedas heic comminiscuntur. imò verò regula heic est norma, hoc est *νόμων* : vt solent sæpe hæc tria confundi, regula, norma, perpendiculum : quæ ratione tantum quadam inter se differunt : re sunt idem. non dissimile est apud Ausonium in acroasi Pythagorica de viro bono :

--- *angulus equis*

Partibus vt coeat, nihil vt deliret amussis.

Tum autem maximè,

--- *fallit pede regula varo,*

vel vt ait Iuuenalis, *fallit virium specie virtutis*, cum agitur de comparandis inter se officiis. nam vt eruditè docebāt Stoici, inueniendorum officiorum duplex est via : éstque interdum quæstio simplex, cum rem per se expendimus honesta sit an non. interdum implicita est quæstio propter vnã plurésue circumstantias. Laërtius in Zenone : *φοῖσι τὰ μὲν καθήκοντα εἶναι ἀνεπιτάσσας τὰ δὲ ἐπιτασσά.* atque hanc partem doctrinæ moralis

fusè ex Theophrasto, Panætio & aliis Græcis exequitur Cicero in III. De officiis. eidem in XVI. epistolarum ad Atticum, dicitur τὸ κ' ἄριστον καὶ δίκον, quod Laërtio ἄριστικόν.

Et potis es nigrum vitio præfigere theta.) hoc est discernere & damnare. cùm recensabant laterculos militum, nominibus eorum qui perierant, præfigebant Θ: hoc erat expungere. Rufinus in Hieronymum: Si quis accepto breuiculo, in quo militum nomina continentur, nitatur inspicere quanti ex militibus supersint, quanti in bella ceciderint, & requirens qui inspicere missus est, propriam notam, verbi causa vt dici solet, Θ ad vniuscuiusque defuncti nomen adscribat, & propria rursus nota superstitem signet: nunquid videtur is qui notam ad defuncti nomen apponit, & propria rursus nota superstitem signat, quod egerit aliquid, vt vel hic defuncti, vel ille viuentis causam acciperet? Etiam in antiquis lapidibus huius signi crebra extant vestigia. Sidonius Appollinaris vsus est pro nota critica qualis erat Græcorum τὸ X. quam literam deculpatis locis prænotabant, vt videre est in poetarum scholiis antiquis. Locus Sidonij est in hendecasyllabo ad Magnum Felicem,

Isti qui valet exarationi

Districtum bonus applicare theta.

non puto tamen Latinos criticos ea litera vsos: verùm imitantem hunc locum Persij, ita locutum esse Sidonium.

Quin tu igitur.) quando hæc quæ dixi nescis, cur gubernacula tractas Reipub. & laudem af-

fectas principis boni?

Summa nequicquam pelle decorus.) Bene hoc Neroni conuenit, qui principio imperij sui ita se gessit in administratione publicarum rerum, vt vulgò omnes laudaret. nota vox optimi principis de quinquennio Neronis: quasi regimine suo omnium bonorum principum laudes obruisset. quod referendum ad publicam illius vitam: nam vita priuata intra minus spatium omni probro ac dedecore fuit inquinata: matre etiam occisa, & incesto prius cognita, vt multi existimarunt. Sed nondum cùm hæc scribebantur in tam immania facinora eius natura proruperat: iam tamen signa palàm edebantur insignitæ nequitiae, vt postea dicemus. Vtrique igitur hæc conueniunt, Alcibiadi *καὶ τὸ ἅλόν*, qui forma excellabat, necessaria eruditione destitutus: & Neroni *καὶ πλεῖν διαύοισιν*, qui speciosa Reip. administratione, bonitatem simulabat cùm esset interiore vita fœdissimus.

Ante diem blando caudam iactare popello Desinis.) De Alcibiade ita cape: cur non mutas propositum, & prius quàm populi gratiam vanis artibus & populari iactatione colligere studeas, discis illa quæ nescire conuictus es, cùm sint politico omnino necessaria? *caudam iactare* id quod diximus significat: ductum à canibus. demagogum qualis fuit Alcibiades ita describit Sextus Empiricus: *ὁ δημαγωγῶν λόγῳ μὲν καὶ τῷ δοκεῖν ὑπὲρ τῆ κοινῆ συμφέροντος ὑπεργραίνεται πάντα πείθειν ταῖς δ' ἀλλοδαύαις ἀπ' οὐδενὸς ὑγιαῖς βροφῶν προείζεται, ἰσοικῶς δ' ἴτε.*

θυμῶς, αἱ μὲν γὰρ τὸ φιλίσηματος τοῖς παιδίοις διδούσιν, τὸ
 ἄλλον καταπίνοισι. *blando popello*, ait, hoc est qui tibi
 nunc blanditur, mox paratus mordere ac per-
 dere si quid offenderis. ij erant mores Athe-
 nienfium: populi natura sua mitis: sed adeò le-
 uis, vt facilè ad quoduis scelus impelleretur:
 quod testantur tot illustrium virorum indignif-
 simæ neces. Omnino hoc est quod tandem ait
 Alcibiadi Socrates: *Γύμνασσι περὶ τὸν ὦ μακάριε, ἢ
 μάτε ἂν δεῖ μάδοντα ἵνα ἐπὶ τὰ τὴ πόλεως, περὶ τὸν δὲ
 μὴ* (hoc est, *quin ante diem desinis?*) *ἵνα ἀλξιοφύ-
 ματα ἔχων ἴης, καὶ μηδὲν πάθης δεινόν.* At de Nerone
 sic accipe: cùm sis tibi conscius ignorantiaë tuæ,
 cur non desinis venditare te apud senatum ac
 populum, quasi optimus princeps esses: cùm
 non ex virtute & scientia procedant si quæ fa-
 cis bene: sed ex simulatione & popularis auræ
 affectatione. quin tu igitur desinis & differs ad-
 ministrationem rerum, donec sapientum præ-
 ceptis seriò institutus, rerum causas habeas no-
 tas, quidque differat vera virtus à simulata co-
 gnoscas: vt si quid bene nunc agis publicè, in eo
 confirmeris, & melius illud ipsum agas: si quid
 domi peccas, multa autem peccas, ea corrigas, &
 voluptatum amorem ponas. *caudā iactare popello*,
 publicè laudanda facere, & speciosis actionibus
 veditare se apud populum. huiusmodi facta Ne-
 ronis fuerunt multa. vt cùm iniens consulatum
 cum L. Antistio, iurantibus in acta principum
 magistratibus, in sua acta collegam Antistium
 iurare prohibuit. cùm agenti senatui gratias re-

spōdit cVM MERVERO. cūm ex Augusti præscripto imperaturū se promisit. quid cūm illam vocem nunquā satis laudatam ἀποθέγξατο? quādo admonitus de supplicio cuiusdā capite damnati, vt ex more subscriberet, dixit, QYAM VELLE M NESCIRE LITERAS. similia his apud Tacitum & Suetonium alia. hoc autem venustè dictum à Persio, *iacitare se populo*. vt apud Iuuenalem,

Ipsē lacernatā cūm se iacitaret amicā.

translatum à pauonibus, quando,

----*picta pandunt spectacula cauda.*

tunc enim creduntur iacitare se fœminis. Gregorius Nazianzenus:

Φασὶ τὰ ὀμνολογία ἔπι πεί κύνκλον ἐγείρη

Αὐχένα κυρτώσας χεῦσεν ἀσεβείης,

Κλάζειν θηλυτέρας φιλοπήσιον.

Estque *iacitare se* heic, quod Græci dicunt ὠρεῖζεσθαι, & καλλωπίζεσθαι: cūm si quid laude dignum facimus in oculis hominum id facimus, gloriolæ auidi, qua etiam cupidè nimis fruimur. paululum diuerso sensu ait Synesius Dionem sophistam in quibusdam iuuenilibus scriptis suis, *καπάζειν καὶ ὠρεῖζεσθαι καὶ δάσπρ ἢ τὰ ὠν πρὶαθροῦντα ἐαυτὸν, καὶ οἷον γαννύμενον ἐπὶ τῇ ἀγλαΐαις τῆς λόγου.*

Anticyras melior sorbere meracas.) aptior regi, quàm dignus regere: & qui debeas in disciplinam tradi magistro, qui seuera institutione animam tuam purget ab illis vitiis quibus nunc seruis turpiter. vide in imitatione Horatij.

Qua tibi summa boni est?) adeò alienus es ab

idonea cognitione ἢ πολιτικῶν : vt ne prima quidem virtutis elementa, & doctrinæ moralis prima præcepta nota habeas. quænam autem illa sunt; finis nempe notitia. inde auspiciatur vniuersa ethica disciplina : inde omnis recta institutio. hæc Persius : vbique similis sibi, vbique συνίζων ἀκριβῶς, vt ad primam satiram, & alibi iam toties antè obseruauimus.

vncta vixisse patella Semper, & assiduo curata cuticula sole.) si quæram ex te, quod sit tibi propositum vitæ ? & tu velis ingenuè respondere πᾶσις πλὴν ἀλήθειαν : nempe hoc fatebere : non aliud te spectare, neque alio dicta factaque tua referre : quàm vt per omne genus voluptates vitam traducas. hæc tibi summa boni, hic finis vltimus. cæterùm etsi dicuntur hæc sub Neronis persona, verbis tamen Neroni conuenientibus non dicuntur : sed satiricis ac Persio aptis. nam in persona Neronis respondentis si voluisset decorum seruare, rei ignominiam honestate verborum vetasset. neq. enim honesta deerant verba voluptatum patronis. hic autem est perpetuus mos Persij, quoties in satiris suis alium ex aduerso dicere facit : vt ad primam admonebamus.

vncta vixisse patella Semper.) Tangit gulæ intemperantiam & γαστριμαργίαν.

& assiduo curata cuticula sole.) tangit libidines & probrosam corporis curam, de qua mox plura dicturus.

Exspecta : haud aliud respondeat hæc anus.) Di-

etum εὐήδης venustate non vulgari: quam non capiunt illi qui tanta confidentia locum audent corrumpere. Atqui palàm est attendenti sic locum accipiendum esse, qua responsione audita iuuenis ἠδονικῶς, Socrates híc ita illum exciperet. Ego te falli aio dum ita vitam instituis, & scdam εἰπικουεῖςτων, sectam sequeris. nam, oro te, hæcine principe tanto digna vita? an abiectissimi cuiusvis ex ima plebe? certè huius potius quàm illius. sed nolo mihi credas, ipse consule quemcunque volueris, quamuis abiectum ac vilem: atque adèò expecta, ecce venit pannucia quædam mulier: ex hac si lubet sciscitare. non aliud respondebit, quàm quod tu mihi. Poterátne magis factum retundere insolētis iuuenis, quàm cùm illum assimilat aniculæ & pannucix olitrici? Tale illud apud poëtarum regem: γρηὶ καμνοῖ ἴσος, quod variè interpretantur grammatici. τὸ expecta est Græcorum ἔχ' ἀτρεμίας. hanc & similes dicendi formulas venustissimè scriptores magni vsurpant, ex communi vsu sermonis: nam ita multa dicimus in mutuis colloquiis: partim parandæ attentioni, partim εὐήδης, vnde dicitur apud rhetores morata oratio. plurima sunt huius generis in dialogis præsertim Platonis: quæ nota sunt peritis harum elegantiarum. illud ἔχ' ἀτρεμίας, quod est, expecta, planè ita positum notabamus in dissertatione prima Maximi Tyrij. nec multò aliter apud Dionem Chrysostomum in xxxviii. μὴ θυροβόσητε ἀλλ' ὑπομείνατε. sic Iuuenalis in x. postquam alium loquentem induxit,

vt heic Persius, subiicit: ---oro parumper

Attendas.-----

Syri simillime,

רָוִי לִי כַחךָ *expecta me paululum*: quomodo accipitur in libro Iobi. Seneca verò in simili loco, ipsum quo heic vsus noster verbum *expecta*, posuit De beneficiis libro, cap. XII. *Dicis me abesse ab eo qui opera pretium facit: immò totam operam bona fide perdere. Expecta: etiam hoc verius dices, simul ac te ad has latebras perduxero.*

I nunc: Dinomaches ego sum.) i nunc: & fortunæ bona quibus abundas ostenta: nam quantumuis nobilis, quantumuis diues habearis, tamen pannuciæ Baucidi similior es quàm verè nobili, verè diuiti.

Dinomaches ego sum.) ὁ Δεινομάχης υἱὸς, & ὁ Κλεινίου ἢ Δεινομάχης, Alcibiades apud Platonem. de genere Dinomachæ plura Plutarchus. at iustius Nero ego sum Agrippinæ filius: cui adoptionē debebat in domum imperatricem, cui etiam imperium.

suffla.) ironica συζώρησις. habes nempe quo gloriaris: ergo λαμπρὰ φύσα, ἢ πνίε μεγάλα, καταλαζονεύομενος τῶ ἀφανέστερων καὶ ὑποδεεστέρων. ita sæpe Græci: vnde est apud Plutarchum ἐμπνευματουῦ τὸ οἶμα in libello Περὶ τῶ ἀκούειν: elegantissimè verò pater ille Christianæ facundiæ Iohannes Chrysostomus in Matthæum, tumentem opibus vel dignitate hominem, ait esse similem φυσῶντι τὰς γνώσεις παιδίῳ καταγέλασθω. quod Persij mentem exprimit. alio sensu apud Plautum, *sufflate se alicui*, vt Casina:

Nescio quid se sufflauit uxori suæ.

& in Bacchidibus, *sufflatus*, pro παροξυθεός.

sum candidus.) erat Alcibiades præstanti forma, & ut ait Socrates κάλλιστός τε καὶ μέγιστος: mansitque ei sua pulchritudo per omnem ætatem auctore Plutarcho. quare etiam iudicio Apollinis Græcorum omnium formosissimus est habitus. Plinius lib. xxxiv. cap. vi. itaque ad eius formam sua opera exigebant statuarij: qui summam pulchritudinem exprimere volebant. auctores, Clemens Alexandrinus, Arnobius, Aristænetus, alij. non ita Nero: quod apparet ex nummis & Suetonio.

Dum ne deterius sapiat pannucia Baucis.) ego facilè tibi concedam ut de fortunæ bonis gloriaris, si ita sedet animo: dum ipse mihi concedas vicissim, bonis animi, quæ vera sunt & sola bona, non magis te esse instructum, quàm qui vel omnium minime. *Baucis* apud Callimachum in αἰπίοις, & alios poëtas Græcos, vnde sumferunt Latini, est nomen pauperculæ vetulæ, cuiusmodi sunt ἀρτοπόλιδες, λαχανοπόλιδες, & similes, quæ res exigui pretij in foro diuendunt. ita hoc loco accipiendum. *dum ne deterius* formula exceptionis in contractibus: ut apud Siculum Flaccum, & alibi.

Cum bene discincto cantauerit ocimaverna.) mulierculæ quas diximus solent inter se & cum obuiis quibusque certare maledictis & conuitiis: non enim sine re dicit Liber pater apud Aristophanem:

Ελαίσχ' ἐλέγχου' λοιδορεῖσθαι δ' οὐ γέπει

Ἀνδρῶν πονητῶν, ὡς περ ἀποπώλιδας.

quid turpius, quid persona alicuius honestatis indignius, quàm ita in foro conuitiis & malis dictis cum quoquam certare? quare Latinus hic Socrates vt in fibra abiectissimos deiiceret suum illum ferocem iuuenem, nō solùm aniculæ eum comparat, sed aniculæ pannuciæ, cuiusmodi sunt quæ panem aut olera vendunt in foro: & hoc amplius, aniculæ pannuciæ, conuiciatrici mira δεινότης ingeniosissimi poëtæ. *cantare ocima verna*, poëticè dictum pro, dicere atque ingerere seruulo opprobria, & ea quæ solent cantari cum ocima feruntur: hoc est maledicta. Plinius lib. XIX. cap. VII. *Nihil ocimo sæcundius: cum maledictis & probris ferendum præcipiunt, vt latius proueniat.* superstitio veterum: cui similes apud Plinium & auctores rei rusticæ multæ. neque magis mirabile quod vel cyminum vel ocimum maledicentes fererent: quàm quod sacra quædam maledictis & execratione celebrarent, vt ait Lactantius, libro primo, cap. XXI. Ocimum verò herbam, quam & βασιλειον Græci dixerunt, eaque appellatio in idiotismo nostro mansit, multi veterum sunt abominati: præcipuè Chrysippus de quo Plinius libro XIX. cap. XII. eadem tangit & Dioscorides & fusius Sotion apud Geoponicorum auctorem. herba est odoris acris, de qua etiam hodie mulierculæ similia blaterant iis quæ nugati veteres, de generatione scorpionum, & nescio quibus fabulis. Extitère memoria pa-

trum quidam eruditi medici, qui hanc herbam non ocimum sed ozimum vocandam contenderent *πυρρὸ τὸ ὄζεν*, propter odoris acrimoniam: quæ præceptio, etsi locum habere non potest, confutata auctoritate tot Græcorum & Latinorum scriptorum quot sunt qui eius plantæ meminerunt: præterea Græcorum Lexicis, quæ erroris suspicionem omnem amouent: videtur tamen non recens nata: nam in vetustissimis membranis Puteani pro *ocima* planè scriptum *ozima* offendimus. quomodo in libris medicorum qui ante renatas literas proximis seculis scripserunt, aut Arabum libros verterunt, scimus legi passim. *Ocimum* autem per *i* non per *y* hanc plantam nominant Græcorum & Latinorum codices: vt est à nobis studiosè obseruatum. quàm longè distent *ocymum* Catonis & aliorum ab hoc *ocimo*, non est huius loci explicare: tantùm dicam *ocimum* esse Dioscoridis & Plinij, quod in secundo libro Aboali principis describitur, nominaturque *bazarug* vel *badarog*, vt alij pronunciant. at quod vocant *garyophillatum ocimum*, in eodem Auisenæ libro *phelengefchmiki* dicitur: non vt habet Bellunensis *salamamilki*: neque item vt Serapionis interpres, *berengemisch*. duobus modis Arabes huius plantæ nomen efferebant, *phelengemischki*, & *pherengemischki*: quarum appellationum prior apud Auisenam restituenda posterior apud Serapionem. *l& r* in omnibus linguis. facilè inuicem commutantur. fuisse autem vtramque scripturam

Arabibus in usu disertè obseruat Arabs auctor qui medicum Lexicon scripsit, quod in illustrissimi Electoris Palatini Heidelbergensi bibliotheca seruatur. Is liber utilissimus fuerit ad corrigendas mendas illas quibus Arabica editio Auisenæ, & omnes Arabum interpretes passim scatent. nec pauca in eo genere nobis obseruata, cum superioribus mensibus beneficio Georgij Michaëlis Lingelshemij, viri nobilissimi, & virtute ac eruditione præstantissimi, illius libri usum ab optimo principe impetrassemus. Sed de his volente Deo aliàs.

Vt nemo in sese tentat descendere, nemo!) Ab hoc versu quæ deinceps sequuntur omnia vsque ad illa verba non longe à fine,

---ilia subter

Cacum vulnus habes,---

neque

commune quicquam habent cum dissertatione Socratis apud Platonem: neque propriè ad Alcibiadem aut ad Neronem spectant: etsi videntur illis hic & sequens versus optimè conuenire: sed diligentius intuenti in auctoris mentem, facile erit intelligere, debere hæc aliter accipi, quàm vulgò accipiantur ab interpretibus. Est igitur hoc loco digressio quædam ab instituta insolentis iuuenis increpatione: cuius digressionis scopus peti debet ab vltimis verbis illis, sic nouimus. nam ante ea verba desinit hæc ἀπὸ τοῦ προτέρου λόγου ἐμβολή, & iterum sermo cōuertitur ad Alcibiadem, siue potius Neronem. Causam præbuit huic excursui, quod modò

dixerat : Neronem per voluptates & fœdas libidines vitam exigere, neq. aliud curare. Atqui nōdum Nero omnem penitus pudorem abiecerat: nondum ad ἀπρωγομηδίου hominis nequitiam peruenerat : sed famæ publicæ erat adhuc illi aliquis respectus . itaque palàm Curios simulans clàm Bacchanalia viuens, hominib. se impositurum sperabat. Sed iam ad peiora eius ingenium vergebat : iámque ceperat in publicum spargi fama de eius petulantia ac libidinibus : quod quomodo acciderit , quibus gradibus ad consummatissimam improbitatem peruenerit , ordine describit Tacitus, neque tacent Suetonius ac Dio. quare cum illo ipso tempore scriberet ista Persius , postea quàm gulæ & infamibus voluptatibus deditum esse Neronem significauit: nunc vnde id didicerit, & quomodo res nondum publicè vulgata ipsi innotuerit, Neronem ipsum docet. Hæc igitur illum cōmunem locū tractat, quem veteres multi sapiētes attigerunt: cū dicerent, hoc innatum esse mortalibus vitium, vt in suis vitiis cæci, aliena libentissimè satagerent : cernerētque in illis mirūm quàm acutum. hæc est quæ Græcis dicitur πολυπραγμοσύνη: nam improbæ illius curiositatis finis vt plurimum, est vitia hominum & quicquid Lethæo flumine debebat obrui, rursari, subtilitèrque indagatum publicare. Quorsum autem hæc? dicat aliquis: & quid ad institutum sermonem? iam diximus ostendere Persium vnde illa acceperit quæ de Neronis gula & flagitiis modo

dixerat. nempe ex publica fama se illa habere :
quod quidem non obscure significat, cum re-
diens ad Neronem ait,

Vivitur hoc pacto : sic novimus.---

quid nosti Persi? dicat Nero. respondet,

---ilia subter

Nigrum vulnus habes.---

de quibus mox plura. Sed illud dubiò procul
magis spectabat Persius hac digressione : vt Ne-
roni adimeret spem latendi : persuaderetque illi,
unicam esse ad bonam famam munitam viam :
bene vivere, & nihil facere cuius te possit pu-
dere, si vulgò præter opinionem tuam inno-
tuerit.

Vt nemo in sese tentat descendere, nemo!) descen-
dere in sese, idem est cum præcepto Delphico,
Ἦν ὄθι σεαυτὸν. cuius præcepti difficultatem omnes
sapientes fatentur. causam verò acutam affert
B. Basilus, hanc : quod oculus mentis sit oculis
corporis similis : vt igitur horum actio in se non
reflectitur, ita neque illius : ex eo fieri quod ne-
que faciem oculis corporeis videmus : neque
propria peccata oculo mentis. Apponam eius
verba : τὸ ἔνπι χαλεπώτατόν ἔστιν ἑαυτὴν ἐπιγινώσκειν οὐ γὰρ
μόνον ὁ ὀφθαλμὸς τὰ ἐξω βλέπων, εἰς ἑαυτὸν οὐ κέχρηται
τῷ ὀφθαλμῷ. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἡμᾶν ὁ νοῦς ὁρᾷ τὸ ἀλλοτριον
ἀμαρτήματα βλέπων βραδύς ἔστι πρὸς τὴν τ' αἰκείων ἀμαρτη-
μάτων ἐπιγνώσκειν. Atque hoc argumento vtitur Pla-
to in hoc ipso dialogo vt probet, non posse ho-
minem aliter se nosse, quàm si oculos in eum
coniiciat, cui similis est homo : Deum nempe,

quæ prorsus diuina doctrina est. *Descendere in sese*, dixit, tanquam in Democriti puteum, vbi veritas latet obruta. sic nostra vitia in intimis penetralibus abdita atque infixas nos latēt. ita apud Senecam, *in deorum secreta descendere*, Natur. lib. VI. aliud est *recedere in sese* apud eundem & apud Græcos ἀναχωρεῖν εἰς ἑαυτὸν, vel ἐκχώρησιν.

Sed precedenti spectatur mantica tergo.) celeberrimus Æsopi apologus: cuius meminit Galenus & plurimi veterum: sed paullò aliter: nam Æsopus dixit, duas quemque manticas gestare: alteram antè pendere, alteram à tergo: in hanc sua peccata homines coniicere, in eam quæ oculis est exposita aliorum malefacta. Persius & quidam alij, non duas singulis, sed vnam à tergo peram tribuunt. redit eodem sensus. *Manticam* volunt à manu deductam vocem: est verò peregrina vox & propriè baltheum significat aut zonom: quæ veteribus instar peræ cuiusdam fuit. frequens in libris Arabum, & tam quod inde formarunt sibi verbum, quàm illud vnde est ipsum deductum. pro hippopera posuerunt Lucilius atque Horatius.

Quæseris, Nostin' Væctidi prædia?) Exemplis probat quod dixit: ostenditque adeò non solere vulgò homines de alienis vitiis tacere, vt contra nihil faciant libentius, quàm vt illa & proferant in lucem, & exaggerant quàm maximè possint. nam verbi gratiâ, inquit, si aliquem roges, Nosti illum? non multo inueniàs qui eum de quo quæris notis tibi designent quæ ad eius

honorem spectent : sed inhonestis & probrosis. adeò verum est quod ait scriptor insignis Longinus: φύσει, inquit, πάντα τὰ ἀνθρώπια ἢ πρὸ τοῦ χείρονος αἰεὶ μᾶλλον ἐπιγινώσκειται. Zeno Veronēsis, de liuore & inuidia : *notitiam viri non ex bonis gestis dictisque, sed ex minus probabilibus fieri volunt. quo malo quid nequius?* Similis apud Theophrastum hominis maledici descriptio. Lege Plutarchi commentarium Περὶ πολυπαραγωγικῆς. Atque huc pertinet illud egregiè dictum à Stoico Epicteto: esse unicuique & hominum & rerum humanarum anfas geminas quibus prehendi tractarique possint : alteram bonam, alteram malam : hac potius uti vulgum : illa sapientes. pro *Vetidi* membranae *Vetidi* : in xi. Iuuenalis *Ventidius* quidam nominatur, notus vulgò à censu : quod huic bene conuenit : sed ille luxuria præterea insignis : hic sordibus & *μυρολογία*. quare non potest esse idem, quod quidam existimarunt.

Dives arat Curibus quantum non miluus oberret.) illúmne ais qui in Sabinis agrorum vastissima latifundia possidet? *arare* Latinis, agros possidere: *pascere*, habere seruorum familiam. *oberret*, pro circumuolet. prouerbialis locutio. Iuuenalis :

---tot miluos intra tua prædia lassos.

Sic in municipali Gallorum iure volatus capi.

hunc diis iratis, geniòque sinistro.) natum nempe. *κεῖνον τὸν θεοσυγῆ κ̄ βαρυδαίμονα.* ita dictum, vt,

Ipsè Quirinali lituo.---

Ait autem *diis iratis* : quia auari homines sunt omnibus exosi : quod vel maximum est *δὲ ἡλᾶτον*

κακόν. genio autem sinistro, quia auarus ne sibi quidem est amicus: sed genium suum miserè defraudans vitam pro pœna habet. bene Laberius: *Auaro quid mali optes, nisi vt viuat diu?*

Qui quandoque iugum pertusa ad compita figit.)
 Ingeniosè auarum μικρολόγον & minutissimarum sordium hominem χασακμείζα. Ait adè esse tenacem, vt vix die festo opus intermittens, cum familia paullò liberalius epuletur. tunc quoque epulas illius esse pulstem & cepas, cum pauxillo aceto. quid igitur censes aliis diebus? obscura est diei festi notatio hoc versu comprehensa: quid enim est, *figere iugum ad compita*? clarum est cessationem ab opere intelligi. tum verò iugum suspenditur, & vt Græci dicunt πασάλω ἀνακρεμαίνονται: non figitur, quod est ἀναπέναι donarium. deinde cùm die festo τὰ ἐργαλεία suspenduntur, non ad compita ea reponere moris est, sed suo quæque loco, vbi seruari solent & haberi quando non occupantur. Neq. satisfacit mihi, quod hac locutione innuere voluit Compitaliorum solemnem cultoribus agrorum diem. quod etsi concedimus spectatum esse à poëta: nondum tamen intelligimus quid sit *figere iugum ad compita*. Sed tangit fortasse Persius ritum aliquem Compitaliorum, cuius ignoratione obscura nobis sunt ipsius verba. Quod enim quidam aiunt, morem fuisse vt iuga & similia agricolationis instrumenta in honorem deorum ruris ad compita suspenderentur: speciosum quidem est: sed κλισόρητον; non enim instrumenta vetera & inuti-

lia diis consecrare erat moris : sed ipsi potius artifices cùm senuerant, & ad exercendam artem suam iam facti erant inutiles, aut cùm professionem mutabant, artis suæ instrumenta deo eius præfidi dedicabant : de quo argumento liber est integer in Græcorum epigrammatū volumine. *Pertusa compita, vt in quinta, ramosa compita* πολὺ ῥῆμοι τελόδοι.

Seriola veterem metuens deradere limum.) Ita liber Puteani : alij, *veteris* : vt & Bongarsij. *limum* vocat picem. hac enim linebant dolia & serias. picationis modum describunt Columella libro XII. & alij. inde *serias relinere*, quod noster, *deradere limum*.

Ingemit, hoc bene sit.) ἀναισενάζων ἐπὶ τούτοις, φησὶν, ἰλέως ὁ θεὸς εἴη. Alibi dicebamus veteres ad cuiuscunque rei inchoationem numinis mentionem adhibuisse. ita ex illo more possunt ista exponi : vel hoc modo : τούτοις ὃ παῖδες ἡμῶν εὐφραίνώμεθα. τὸ hoc est sextus casus. Ovidius in IV. Fast.

Post modo glans nata est : bene erat iam glande reperta. εὐφραίνοντο δ' ἡδὲ ταῖς ἰοδαίσις βελγύοις. vide in imitatione Horatiana.

tunicatum cepe.) πολύλοπον κρόμμυον sic *replietas bulborum tunicas* dixit Statius in V. Siluarum. Ioānes Saresberiensis libro VIII. *Hic capra tunicatior, densatis pellibus & epitogiis, chlamydi penulam superducit, & quasi conglobatus in orbem, rotulari quam incedere magis idoneus est.*

& *farrata pueris plaudentibus olla.*) *emphasis*

est in illis, *pueris plaudentibus*: hoc est lætantibus, & pro magnis lautitiis habentibus, quod pultis ossa satiarentur, die saltem festo. atqui paupertatis extrema erat meta, pultis ossa loco ponis vesci. quid igitur isti diebus profestis?

Pannosam facem morientis sorbet aceri.) non bibit vinum, sed acetum, hoc est αἶνον πτυγίαν, vap-pam aut poscam. vel etiam verum acetum: sanè & Romani milites & alij pauperes aceto potabantur, vt obseruabamus ad Spartiani Pescen-nium. sed hic deparcus acetum bibit *moriens*, hoc est, iam deficiens & ipsa etiam vetustate corruptum: immo ne acetum quidem, sed *aceti facem*, istam quoque *pannosam*, id est, σκαρπὸν ὑπὸ παλαιότητος. & ista sunt verè Persiana, hoc est ἐμφατικώτατα.

At si vnctus cesses, & figas in cute solem.) Alterum exemplum λογοποιίας. prius erat de homine auarò: hoc de luxurioso: illud ad Neronem nullo modo pertinebat: isto mollities eius, ac luxus perstringitur, sed dissimulanter, & tanquam de alio loquendo, non de Nerone ad quem est sermo. Hoc igitur ait: si quis mollius cutem curare instituerit, vt qui pumice, vossellis ac psilothris corpus sibi totum leue reddunt: statim de his spargi famam, quod sint impudici ac molles & qui flore ætatis nefariè abutantur. hoc vult istis nouem versibus: sed poëta alioquin grauissimus, & verecundiæ virginalis, vt testantur de illo veteres, à morib. suis heic discessit. sic enim alienam impudicitiam castigat, vt sermonis li-

centia, etsi figuris obscurati, castas aures offendat meritò. Omnino satius erat verecundiam silentio vindicare. Sed nescio quomodo peruasit etiam sapientissimorum hominum mentes illa opinio, obscœnitatem obscœnitate aut liberiore saltem dictione esse castigandam. quod quàm à recta ratione alienum? & tamen summis viris ita olim placitum. quis sine rubore quæ de speculo Hostij scripsit Seneca legat, paullo qui sit *αἰδημονέσερος*? quid beatus Hieronymus, ille tantus castitatis & virginitatis buccinator? nōne & ipse aliquando in turpia turpiculè inuehitur? sanè quidem: neque id vno loco. Sed causam quæ viros graues compulit, vt ita sentirent, itaque scriberent, aperit Iohannes Chrysostomus, plenum illud omni virtute & sanctimonia pectus. Ait ille homilia quarta in epistolam ad Romanos, eos quorum est scopus flagitia hominum nequam atque impudicorum reprehendere, cogi necessariò fœditatem illorum denudare, & quasi ob oculos spectandam proponere: quia parum aliter profecturi sint. *αὐτὸν γὰρ*, inquit, *σημῶς εἶπες, οὐ δυνήσῃ καρδικέειν τὰ ἀκούοντος. ἐὰν δεβυλιθῆς καθάψαθαι σφοδρῶς, αὐτὸ κλυῖ ἐχει ἀπογομῶσαι σιφέερον τὸ λεγόμενον.* solet etiam in eam rem chirurgi exemplum afferre, qui vt tabo ac sanie manans vlcus sanet, non veretur sibi manus inquinare, atque in fœtidissimum pus immittere. *ὁ ἰατρός*, inquit, in priorem ad Corinthios, *σηπεδὸνα ἐμβάθειν βελόμβρος, οὐ σκοπεῖ πως καθαρῶς διατηρήσει τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὅπως αὐτὸν ἀπαλλάξει σηπεδόνος.*

quam sententiam totidem ferè verbis sæpe repetit, idèmq; in eam ad Thessalonicenses distinguendum monet, vtrum dicantur eiusmodi sermones, ἐξ οικείου πάθους, an ὑπὸ κηδεμονίας: ex loquentis affectu, an curandi voluntate.

si unctus esses, & figas in cute solem.) Suprà,

---- *& assiduo curata cuticula sole.*

Nemo est quin sciat inter corporis exercitationes, vtitatas apud gymnastas, esse insolationem, quæ in libris medicorum ἡλίωσις & ἡλιοχρεία dicitur. neque dubium, vituperatione caruisse istam insolationem, quæ ex medicorum præscripto fiebat, acquirēdæ corporis siccitati, vt ait Arnobius libro primo. Sic narrat in epistolis Plinius, solitum Spurinnam curandi corporis causa, in sole nudum ambulare. allusit ad hunc morem Marcus Tullius, scribens ad Atticum libro XII. epistola sexta: *pro isto asso sole quo tu abusus es in nostro pratulo, à te nitidum solem unctumque repetimus.* appellat: *solem unctum*, quo calefiebant uncti: quæ fuit ἐνεργασίη veterum: huic opponit *solem assum* quem Plato in Phædro ἡλιον καθαρόν appellat: etsi eo loci Plato soli puro non unctum solem opponit, verùm τὰς συμμιγείας σκιάς balnearum. sed fuit alia lasciuorum hominum insolatione, quando nudi ad solem expositi, operam dabant dropacistis, qui inhonestas partes corporis depilabāt. Hæc est cura cutis ad solem quam exagitat heic Persius, *figere in cute solem*, poetica figura, pro exhibere cutim ad solem, cum diuturniore mora, hoc enim significat *figere*. Sena-

ca De breuitate vitæ : Persequi singulos longum est, quorum aut laterunculi, aut pila, aut excoquendi in sole corporis cura consumfere vitam. taceo nunc insolationes apud chromatarios eorum qui colorem de industria sibi infuscabant.

Est prope te ignotus cubito qui tangat.) si turpiter viuas, reperietur aliquis, de quo minimè cogitabis, qui tacitus conuitium tibi faciat, & exosus mollietiam tuam te differat, tuâque facta διακρισις. cubito tangere ἀλκῶνι νύπτειν : sed heic figuratè accipiendum pro reprehendere, quamuis tacita cogitatione.

Et acce Despuat in mores.) qui abominans tuos mores hæc dicat de te quæ sequuntur. τὸ despuat, duorum verborum locum obtinet, v̄t passim καταπύειν, pro καταπύοντα βλασφημεῖν : quid autem iste dicet? nempe impudicum te esse, καὶ τὴν ἄεθρον πᾶσι τοῖς τυχοῦσι χαίρειν καὶ τὰ γυναικῶν παθεῖν. Suetonius cap. xxix.

arcanaque lumbi Runcantem.) τὸν ὄρρον ξυεγύδμον. in XIII. Athenæi.

Tu cum maxillis balanatum gausape pectas.) Duo probra obiicit : quod comam impensius curet, vnguentis etiam delibutam : & quod τὰ ὄρη τὴν αἰδῶν vulsa leuatâque habeat. Originem huius turpis consuetudinis grauissimus morum censor Dio Chrysostomus explicat in fine prioris Tarsicæ. Vetus res, & quæ à Græcis ad Romanos videtur transiisse. nam Iuuenalis in VIII. vulgò omnes Græcos leuigari solitos refina ostendit. neq. illius rei frequentior occurrit in Græ-

corum nequitiis mētio quàm ξυρήσεως, παραπλημού, δρωπαλισμού, πλώσεως ἢ πλοκοπίσεως ἢ κατακλισιρεύσεως, etiam illarum partium quæ heic tanguntur. sed Romanorum non minor insania, vt ex eorum scriptoribus apparet.

maxillis.) pectine. sic Græci ποῖτæ, κτένα ὀδοντωτώ. qui de barba accipiunt, & afferunt locum Iuuenalis,

Hispida barba quidem, &c.

plus quàm toto cœlo & via tota errant. nam Iuuenalis ibi loquitur de eo qui militaris viris famam affectans, barbam alebat, & totam exteriorem speciem horridam & verè masculam præ se ferebat. quid hoc ad delicatulum iuuenem de quo heic agitur? qui non minoris mollitiei in alenda, comenda, vnguentis linenda coma argumentum præbeat, quàm in cæterarum partium leuigatione?

balanatum gausape.) eleganter capitis comam appellat *gausape*: quod fuit genus vestis crassæ & villis hirtæ. quare etiã ad vsus balnearum translata sunt *gausapa*. *balanatum*, μειδών. Horatius in lautioris apparatus descriptione,

Pressa tuis balanus capillis

Iamdudum apud me est.

Quinque palestritæ.) Quamuis multam operam sumas, vt naturæ quæ te virum nasci voluit, illudas, omni te ratione nequissimè effeminans: semper tamen impressa tibi à natura viri signa manebunt: neq. vnquam perfecta eris fœmina, sed horrendus & similis portenti androgynus.

palæstrita.) Ἰρωπακισσὶ ἑρρωμώμεται καὶ τῆς ἑαυτῶν
τέχνης τὰ ὄψατα.

plantaria.) τὰς τείχας. hanc vocem & sequen-
tis versus primam mutuatus est à Persio Aufo-
nius epigrammate cxxiii.

Non tamen ista filix vlllo mansuescit aratro.) Ἐμῶς
οὐκ ἐμικίσεις· ἀλλὰ τὰ ἀνδρὸς σημεῖα αἰεὶ ἀναφύσει. Ait,
ista filix, nempe ea de qua sentit ἀλληροεικῶς:
nam filix vera aratro mansuescit, id est penitus
extirpata finit sevinci. Columella libro II. *perni-
tias filicis*, frequens extirpatio est, quæ vel aratro fieri
potest: quoniam intra biennium sæpius conuulsa mo-
riuntur, celerius etiam.

Cædimus inque vicem præbemus crura sagittis.)
huiusmodὶ λογοποίαις alij aliorum probra publi-
camus.

Viuitur hoc pacto.) quid faceres? nam si speres
te hoc vitium hominum posse emendare, vel au-
ctoritate tua impedire ne de te loquantur libe-
rè, frustra sis. quæ sunt enim hominibus adedò co-
gnata vitia corrigi nequeunt.

sic nouimus: ilia subter Cæcam vulnus habes:) Hac
igitur ratione interiorem tuam vitam cognoui-
mus: & flagitia tua, quæ iam in publicum erum-
pere incipiunt, quamuis diu à te dissimulata,
habemus nota: *vulnus cæcum subter ilia* appellat
libidinem & flagitia clam solita à Nerone com-
mitti.

sed lato balteus auro Prætegit.) sed flagitia quæ
patrantur à te quotidie propter potentiam tuam
abscondere te posse confidis: nemine audente

aut in illa inquirere, aut de iis loqui. Alludit Persius ad ictus quos acceperat noctu per urbem petulantissimè vagans, vt scribunt Suetonius ac Tacitus: hic verò etiam addit, vulneris cicatrices ore prætulisse. baltei veterum lati erant. Virgil. quem noster imitatur,

---lato quam circumplectitur auro

Baltens.---

ideò *πλακῶνες* Græcis

scriptoribus dicuntur : at *baltens lato auro*, duarum rerum symbolum heic est : potentia & diuitiarum : quæ duo sunt vitiorum magna tegumenta. Antiphanes:

Ο πλούτος ὅτι παραγάλυμα ἢ κακῶν.

vt *mauis*, da verba, & *decipe nervos Si potes.*)

Esto si ita vis : tu qui animo periculosissimè ægrotas, pro sano te iacta, & vendita : corruptissimis tamen moribus es : viuis turpissimè, & flagitiosissimè. i nunc & temperantia ac modestia laudem affecta. *decipe nervos* translatum ab iis, qui neruorum infirmitate laborantes, & morbis articularibus & cæteris ab eadem causa prouenientibus obnoxij : sanos tamen & *κρότωνος ὑγιείης* se fingunt, quo liberius & Baccho & Veneri feruiant.

Si potes.) quasi diceret, atqui non poteris : & dum aliis te verba dare putabis, dabis tibi : tandemque huius stultitia tuæ pœnas meritas dignas lues : quod etiam euenit.

Egregium cum me vicina dicat, Non credam?)

Dum adhuc latebant flagitia Neronis, omnes illum laudabant. Ipsos Senecam & Burrhum

mitius cum eo egisse non dubium, quò perditissimum iuuenem à publica infamia vindicarent, si possent. Iam assentationes ministrorum, & muliercularum quibuscum semper erat, corumpendo principi vel optimè nato satis erant. Quare non sine causa hæc pars addita Persio: vt ab alienis assentationibus ad suam ipsius conscientiam eum reuocaret.

Viso si palles improbe nummo.) quid aliorum allegas testimonia? quin te ipse potius exploras, & tuam ipsius conscientiam interrogas? scias nullo negotio, quantum te assentatores tui & parasiti fallant. nam verbi gratia, prædicabunt illi te, vt liberalem: at si te ipse consulas innatam tibi auaritiam deprehēdes. hoc Neroni non conuenit, quod sciam: fuit enim profusissimus & damnosissimus omnium nepotum. nam quæ de illius calumniis rapinisque narrat Suetonius capite xxxii. huic illius ætati non conueniunt: neque satis certa sunt φιλοχρηματίας argumenta: rapinas enim agebat, non amore pecuniæ, sed vt haberet quæ profunderet, & vnde suas sibi voluptates procuraret. Non igitur auarus Nero: neque hæc verba in eum competunt. Sed de industria factum à Persio, vt ab hypothese referret se ad thesim: ne facilè omnes intelligerent, Neronem esse aduersus quem hæc satira est scripta.

Si facis in p. quicquid tibi venit amarum:) si nullum est tam fœdum, tam obscœnum genus libidinis, quo te quotidie non inquines. *amarum*

dixit propter amantium amara, quia verè *πικρὸς*
ἔρωσ aiunt poëtæ: vel propter tristes casus, qui
 luxuriosis sæpè contingunt, eosque miserè per-
 dunt. nam vt Menander ait,

Μεγάλῳ πικρῶκερος ἡδὴνὴ τίκτει βλάβῳ

Ἐξ ἡδονῆς γὰ φέεται πὲ δυστυχίῳ.

Si Putcal multa cautus vibice flagellas.) Omnes
 vulgò de huius versus obscuritate queruntur:
 qui tamen videtur nobis non tam difficilis sen-
 tentiæ quàm ancipitis. neq. verò imprudentem
 Persium in hanc *ἀμφιβολίαν* putamus incidisse:
 verùm de industria ambiguum sensum posuisse:
 vt & de Nerone aptissimè posset intelligi, & de
 alio item quàm Nerone conuenienter exponi.
 duas igitur expositiones afferemus. Prior cum
 superioribus verbis concinit:

---vifo si palles improbe nummo.

quibus avaritiam notat illius quem alloquitur.
 Est genus hominum improbissimorum, qui vt
 avaritiæ suæ faciant satis, & prædia prædiis ad-
 iungant, aurum auro accumulent, ministerio
 abutuntur vel innocentium iudicum. miseris
 enim atque incautis hominibus lites concient,
 quarum ipsi sunt callentissimi. ita facilè per ca-
 lumniam superiores è iudiciis discedunt, & sim-
 plices homines bonis suis exuunt. huius etiam
 generis sunt sycophantæ, quadruplatores, litium
 redētores, & vno verbo, quicunq. ad explendam
 avaritiam, scientiam iuris referunt: atque vsum
 quem habent rerum forensium. qui versati sunt
 in lectione comicorum præsertim Græcorum,
 non

non ignorant quanta apud veteres hoc ingenio qui erant inuidia flagrarent : quod vel vnicus Theophrasti libellus aureolus quo morum notas exposuit, vbertim declarauerit. eum vide cap. Περὶ ἀπονοίας. De his accipere possumus hunc versum. *Puteal* est forum, & τὸ δριγυχέρον. *flagellare Puteal* ἐμπατικῶς dictum, pro frequenter adire forum, & in turba forensi assiduè versari. *flagellare* est arctare, premere : vt apud Martialem lib. II. *arca* dicitur *flagellare opes*, quas ægrè infertas continet. similes emphases optimis scriptoribus familiares sunt. Tertullianus de Pallio Christianos eo nomine laudat, quod non vt cæteri, *subsellia contendant*: id est, non flagellent *Puteal*, non ardeant studio litium : atque vt elegans verbum Marci Augusti vsurpem, ἐν ἔχριστιν ὠστικῶς περὶ τοῦ δριγυ. parem vim habent illa elegantissima loquendi genera, *forum aleatorium calfacere*, in epistola Augusti : *carcerem aestuare* in Apologetico Tertulliani, & id genus alia. Sed addit Persius *multa vibice*, ad maiorem declarationem improbitatis quam hic alienarum opum insidiator adhibebat. Adde quod vbi est turba hominum aliorum in alios incidentium, ibi rixa est, ibi verbera & vibices. τὸ *cautus* artis verbum est : proprium enim fori peritis & pragmaticis, cauere. Lucilius :

Iactare indu foro se omnes, decedere nusquam :

Vni se atque eidem studio omnes debere & arti :

Verba dare vt cautè possint, pugnare dolose.

quis erit tantus Marrucinus qui hanc interpre-

tationem improbare ausit? Veruntamen Neroni, ut diximus, hæc sententia nullo modo conuenit. Igitur qui Neroni uolent aptare, quod uideatur necessariò faciendum, ita exponant. *Si Puteal flagellas*, id est, si tanta est tua petulantia & lasciuiam, ut nocturnus præmiator grasseris, cum obuiis rixam contrahēs, & pudori matronarum illudens, nullum denique insolentiæ genus prætermittens. Hoc genere insignem primum se fecit Nero, cum foras erumperent illius probra, quemadmodum disertè scribit Dio. Tacitus quoque: *Q. Volusto, P. Scipione Coss. otium foris, fæda domi lasciuiam: qua Nero itinera urbis, & lupanaria & diuerticula, veste seruili in dissimulationem sui compositus pererrabat, comitantibus qui raperent ad uenditionem exposita, & obuiis vulnera inferrent aduersus ignaros, adeò, ut ipse quoque acciperet ictus & ore præferret.* eadem Suetonius capite xxvi. Existimo circa illa temporâ, aut non longe post scripsisse Persium istud carmen: ut valde mirer è tot interpretibus huius poëtæ nemini istius interpretationis hæctenus, quod sciam, uenisse in mentem. *Puteal flagellare multa ribice* est pererrare forum & obuios cædere petulanter ac lasciue. Tacitus *urbis itinera* nominat, Suetonius *vicos*, in quibus furere ita solitus Nero: sed ad maiorem inuidiam Puteal, siue forum satiricus nominauit. Seneca De beneficiis libro sexto: *Diuus Augustus filiam intra pudicitie maledictum impudicam relegauit, & flagitia principalis domus in publicum emisit: admissos gregatim adulteros, pererratam no-*

Etur nis comestationib. ciuitatem, forum ipsum ac Rostra, ex quibus pater legem de adulteriis tulerat, filia in supra placuisse. & Dio, ἡ τοῦ λιλία ἀσελ γάνησε κω οὐτως ὡς τε κὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ, κὲ ἐπ' αὐτῆ γε τῆ βήματος κὲ κωμέ- ζην νύκτωρ κὲ συμπνεῖν. τὸ cautus ad hanc sententiam appositissimū est: verbo enim significauit quod pluribus historici. Tacitus: Nero metuentior in posterum, milites sibi, & plerosque gladiatorum circumdedit, qui rixarum initia modica & quasi priuata senerent: si à laesis validius ageretur, arma inferebant.

Ne quicquam populo bibulas donaueris aures.) si tibi ipse vitiorum & flagitiorum conscius es, frustra assentatorum vocibus aures accommo- daueris, vt illis potius quàm tibi de te credas. bene bibulas aures, hoc est auidas laudationis: quia ἡ δισον ἀκρόαμα ἔπιμος, inquit ille. itaque laudati per adulationem & falsissimis onerati encomiis, sic illa excipimus, quantumuis ἀντιμαρτυροῦτος τῶ σωζέδωτος, quasi verissima. Seneca De tranquillitate animi: Non est quod nos magis aliena iudices adu- latione perire quàm nostra. Quis sibi dicere verum ausus est? Quis non inter laudantium blandientiumque positus greges plurimum tamen sibi ipse assentatus est? Itaque magnum oportet esse virum, quem ad- mirantium & laudantium voces assiduè perfo- nent, neq. corrumpant, iudiciūve peruertant. Verissimè Dio Chrysostomus in xxxv. μεγάλης διανοίας κὲ δυναμέως ἔσκε. δεῖν ὅταν θαυμάσωσιν ἕνα πη- λη, κὲ διαφέρην ἡγῶνται τ' ἄλλων· εἰ μέλλῃ σωφρονεῖν οὗτος ὁ ἀνὴρ, κὲ μινδὲν ἀνόητον πάθειν, μὴ δ' ἐπαίρεσθαι τῆς πολλῶν λόγους ὡσπερ περὶ οἷς. Propterea dicebat Plutarchus

in libro de discrimine adulatoris ab amico, adu-
latores tenere auribus prehenfos homines lau-
dari cupidos, itaque inhaerere, vt excuti non pos-
sint. ἢ φιλοτίμων, αἰτ, ὁ κόλαξ τὰ ὄτα κατέχων τοῖς ἐ-
παίνοις, ἢ παρρησιακῶς δουλοπρεπείας ὄσιν.

Respue quod non es :) reiice laudationes à for-
tunæ bonis, aut etiam corporis : non enim id es
tu : neque tuæ sunt illæ laudes. homo, vel melior
certè hominis pars, est animus : huius laus vera
ea est, quæ propriè homini conuenit. Seneca
epistola LXXX. *Si perpendere te voles, sepone pecu-
niam, domum, dignitatem : intus te ipse consule. Nunc
qualis sis aliis credis.* vel simpliciter : reiice laudes
quas præter rei veritatem in te assentatores cõ-
ferunt : vt cùm semidoctum vocant doctissimū,
tantum non deformem formosissimum.

tollat sua munera cerdo.) hortanti ad cognitio-
nem sui opportunum hoc præceptum : nam ex
diametro cum illo, Nosce te ipsum, pugnant ser-
mones assentatorum. laudes immeritas vocat
munera assentatoris : ipsum nominant *cerdonem* :
quia parasitum agere & per assentationem lau-
dare, proprium est abiecti hominis, & nullius
rei, vt etiam Aristoteles ac Theophrastus pro-
nuntiant. Hoc verò est quod Socrates Alcibia-
dem etiam & etiam admonet : videat ne sinat se
à populo corrumpi.

Tecum habita.) οἰκεῖν παρ' ἑαυτῶ, & οἰκεῖν ἑαυτὸν,
Philo πρὶ ἀπειρίας. Iuuenalis,

---te consule, dic tibi quis sis.

fic, habitare apud mentem suam, Augustinus in epi-

stolis. paullo aliter, εἰς ἑαυτὸν συννεύειν φεύγοντα ἀπὸ τῶν φισκῶν παθῶν, dixit Simplicius.

nohis quàm sit tibi curta supellex.) nosce quàm sis præfidiis necessariis ad vitam bene agendam, & administrandam Remp. destitutus. sic *philosophia supellestilem* dixit Cicero in v. de finibus, vel ita accipe: si tecum habitaueris, nosces quàm curta sit tibi supellex. nihil enim est aliud nosse seipsum, nisi nosse vitia sua, & πρὸς τὰ κατὰ ἀδυναμίαν. Quædam membr. *ut nohis*: non sine damno elegantia.

Z iij

AD SATIRAM QVINTAM.

RISTOPHANES grāmaticus, quid de Archilochi iam-
bis sentiret interrogatus :
Mihi, inquit, longissimus
quisq. optimus videtur. pos-
sumus & nos de hac Persij
satira idem pronuntiare : quæ
cæteras non magis numero versuū vincit, quàm
nitore & elegantia. caussa eius rei est : quod in
aliis satiris suscepto argumēto magis se astrinxit
poëta : vt qui prodesse tantum iis studeret, quo-
rum vitia & mores deprauatos susceperat philo-
sophica grauitate castigandos. sapientis autem
medici non est, dum vel secando vel vrendo cu-
rationem facit, studium elegantiaæ præ se ferre.
hæc verò satira & pulcherrimo præmio reli-
quis præstat : quo luculentissimis versibus facun-
dissimus poëta, Annæi Cornuti præceptoris sui
landes persequitur : & hoc amplius, asperitate
illa censoria atque irati magistri supercilio tristi
magnam partem caret : neque enim vitia homi-

num carpere *αενηγορηδύως* in hoc carmine instituit, quod est munus obiurgantis : sed vulgi mentem ignorantis quæ vera libertas sit, errore liberare : quæ sunt beneuoli doctoris partes. quamquam multa & in hac satira aduersus vitia acriter differuntur : sed aliud tamen est, ipsa vitia describere, naturamque eorum aperire, ac vitiosos obiurgare & increpationum acrimonia pudorem illis suffundere. Sunt igitur satiræ huius distinctæ partes duæ : priore amoris sui vel potius pietatis vehementiam erga præceptorem bene meritum Cornutum prolixè aperit : summam illius in se educando curam, fidem, ac beneuolentiã, suumque vicissim erga illum amorem commemorat : laudes denique ipsius & totius vitæ illius institutum ac tenorem subtextit : postremò iuuentutem hortatur ut tanto viro in disciplinam se dedat. Ita fit transitus ad secundam partem : cuius initio desidiã iuuenum molliter increpat : deinde ad libertatem illos hortatur. heic Stoicum paradoxum tractare instituit Persius : **OMNES PRÆTER SAPIENTEM SERVOS ESSE, NEMINEM LIBERVM** : in cuius sciti explicatione ac demonstratione tota deinceps satira occupatur : de quo plura inferius sumus dicturi.

AD ANNÆVM CORNVTVM, CUIVS FUIT AUDITOR.) Præferunt hunc titulum antiquæ membranæ & Bongarsij & Puteani. paullo aliter in aliis item vetustis codicibus. **AD MAGISTRVM SVVM CORNVTVM** : sed

ridiculo errore, qui tamen etiam in optimi clarissimique Pithæi editione remansit, pro MAGISTRVM SVVM scripserunt librarij MAGISTRVM EQVITVM. Hic est Annæus Cornutus Stoicus philosophus, quem à Nerone propter liberio rem de eius carminibus vocem multatum exilio referunt Dio, & Eusebius in Chronico. multa de hoc falsa & inepta Suidas, cui fidem habere caueant tirones. ex Persio discimus professum esse Romæ philosophiam Stoicam: & iuuentuti ad sapientiæ studium magisterio suo præiuisse. Multa eum in philosophicis scripsisse, coniiicimus ex Hieronymi ad Magnum oratorem epistola: putamus enim hūc esse Cornutum illum, ex quo multa Origenes in Stromateas suos transtulisse dicitur. Fuisse verò non solum philosophiæ cognitione clarum, sed & aliis studiis, historia arguit quam Dio narrat, de adhibito illo à Nerone in consilium super instituto carmine de rebus gestis Rom. nam Neronem ab omni philosophia fuisse alienum constat: neque verò causæ quicquam erat, cur de pangendis versibus Stoicus consuleretur: nisi etiam eruditionis laude & disciplinis humanioribus excultus fuisset Cornutus. quare Dio illum ait ἐπὶ ποιητικῆ ἐνδοκιμῆσαι τότε: non autem ἐπὶ φιλοσοφίᾳ. cum igitur in utroque genere excellerit Cornutus: quæstionis est, idémne hic an alius ab hoc diuersus fuerit Annæus ille Cornutus grammaticus, quem in Virgilium & alios poëtas commentarios edidisse, constat, & paullò

ante A. Gellij memoriam Romæ grammaticam esse profectum. de hoc igitur studiosi quærant amplius : nobis quidem non videtur.

Vatibus hic mos est , centum sibi postere voces .) Efficacissima ratio est declarandæ magnitudinis alicuius rei , cùm non posse eam declarari à nobis ingenuè fatemur. qua figura etiam mortalium facundissimus M. Tullius , ne de aliis dicam , interdum vsus est , vt in elegantissima ad Quintum Valerium epistola , quæ libri XIII. sexta est. Omnium verò primus fons ille ingeniorum Homerus huius rei exemplū aliis dedit , non vno loco. Homeri vestigia & Virgilius , & alij passim sunt secuti , ad eò familiariter , vt tanquam communem poëtarum morem hunc notet heic Persius. Nam quia cùm aliquid ex more facimus , non certo consilio id agimus , sed ἀλόγῳ solū consuetudine , & vt ita loquar , dicis tantum causa : ideò Persius eodem poëtarum more vsurus , ad declarandam ingentem vim sui in Cornutum amoris : his verbis prius cauendum putauit , ne existimaretur eodem cum cæteris poëtis animo , hoc est summis tantum labris , hoc dicere. Quare ita verba illius accipienda , quasi diceret : scio sole-re poëtas etiam in rebus nihili , vt cùm veterum aniles fabulas tractant ,) aut certè non ad eò magnis , (vt cùm Parthica scribunt adulantes Neroni aut Corbuloni) de infantia sua queri , quasi magnitudine subiecti obruantur , & centum linguas , centum voces sibi optare : ego verò de te scripturus Cornute , opto quidem mihi cen-

tum linguas totidémq. voces, recepto hoc poëtarū more: sed non quomodo illi, verūm ἐνδιαδέτως & planè ex meo sensu: vt qui imparè me sententiam exprimendis tuis in me summis meritis, & mutuo amori nostro, qui παντὸς λόγου πέφυκ. ingens est, eloquendo. ita expleri debet sententia, quam quatuor primis versibus inchoatam solūm posuit poëta: impeditus ne eam perficeret Cornuti interpellatione: cuius sermonem postea excipiens, sententiam quam heic inchoauerat, absoluit.

centum sibi postere voces.) tria ponit, voces, ora, linguas: quæ omnia significant rem eandem: imitatur Homerum, qui similiter posuit, ἑλώσας, σώματα, φωνή. Virgilius, linguas solūm & ora. sed numerus est à Virgilio: nam Homerus dixerat δέγ.

Fabula seu mæsto ponatur hianda tragædo.) siue tragædiam aliquam scribant, quam postea histrionibus tradituri sunt, acturis illam in scena μάλα ἐμπειρῶς. ideò ait mæsto & hianda. Et poëta qui ex historia fabulari tragædias componebāt, & histriones qui agebant, non veros affectus exhibebant, sed simulatos. *hiare* est cum vehementia tragico argumento conueniente pronuntiare: quod diligentissimè præstabatur ab histrionibus tragædiarum: qui propterea in primo Athenæi dicuntur ἐνδοσιᾶν, Tatiano δαμονᾶν. apud rhetoras, hiatus orationis vitium est, peccantis in dictionum συνθέσει, cum liberæ respirationis incommodo. inde factum, vt dithyrambicis

poëtis & tragicis qui ampullatis sæpe & sesquipedalibus verbis vsi, hiatus tribuatur quomodo & Græci χαινῶν de illis vsurpant.

Vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrū.) Obiter perstringit Persius eos poëtas qui vt Neronem laudarent & proceres alios Rom. Parthica scribebant, & res Romanas assentatoriè in maius extollebant. non est enim dubium multos eam viam adulandi Neroni institisse, & prosa & versu. nam & qui sub Traiano & Hadriano vixerunt, fecerunt idem: & admodum quidem ridiculè. vt apparet ex Luciano, qui illorum nonnullos carpit nominatim in libro De scribenda historia. de rebus Parthicis sub Nerone accuratè Tacitus. *Vulnera Parthi*, & actiuè & passiuè potest accipi: sed illud heic potius.

ducentis ab inguine telum.) Iaculandi modus apud varias gentes varius. Eustathius triplicem commemorat, *παρὰ μασθῶν*, à mamma: *παρὰ τὸ δὲξιὸν ὠτίον*, ab auricula dextra, hoc est à capite, & vt ait Euripides Hippolyto, *παρὰ χαιτῶν ξανθῶν παρ' ὤμων*, ab humero. adde alium modum ab inguine: quem morem Parthis tribuit hic Persius. Propertius lib. iv. Gallis,

Illi virgatis iaculantis ab inguine braccis.

Quorsum hæc?) Fingit Persius adfuisse sibi Cornutum satiram hanc scribere incipienti. ille igitur magistri iure vtitur, & discipulum qui videbatur moderati stili modum velle excedere, & *μεγάλα φουᾶν*, in ordinem cogit hac modesta reprehensione.

aut quantas robusti carminis offas Ingeris.) Bonorum poetarum carmina commendantur à subtilitate, facta translatione ab operibus Mineruæ: ideò deducta solent dici. Horatius,

Cùm lamentamur non apparere labores

Nostros & tenui deducta poemata filo.

Iuuenalis,

Sed vatem egregium cui non sit publica vena,

Qui nil expositum soleat deducere.---

contrà cùm aliena vituperabāt, aut sua extenuabant, *crasso filo composita* dicebant, vt M. Tullius suam pro Deiotaro: sic *laborata soloci filo cantilena* apud Symmachum. ab eadem mente, etsi diuersa translatione, Persius malum poetam & tumidum *offas carminis* ait *ingerere*, quod contrarium est τὸν *deducere*. translatum verbum è pistorum, vel cocorum operibus. *offa carminis robusti*, carmen non deductum, sed ampullatum, turgidum, atque inelaboratum. Iuuenalis in alia re eandem vocem satirico cachinno aptauit:

--- & patruo similes effunderet offas.

satira secunda. *offa* est ἐρδῶς, propriè pultis, vt indicat Plinij locus libro XVIII. cap. VIII. ita etiã vocantur illi globuli quibus aues altiles faciuntur.

Ingeris.) profers in publicum, & lectoribus tuis obiciis. at veræ offæ inseruntur non ingeruntur.

centeno gutture niti.) Quidam *gurgite*. omnes veteres *gutturē niti* pro habere, sultum esse. sic Græci suum ἐπίδεν variè vsurpant.

Grande locuturi.) κατάχρησις in voce grande. vide ad primam.

nebulae Helicone legunto.) Vide ad illud,

---*Heliconiadasque pallidamque Pirenen.*

leuia & quæ sola specie sunt magna, νεφέλαι Græci, Latini *nebulae* dicunt. quod propriè referendum ad ομίχλας, & quas νεφέλαι εὐδ' εἰς vocat D. Iuda in epistola sua. Aristoteles 1. Meteorolog. νεφέλαι ἀζόνους, alibi μήπω γίνεσθαι: quibus opponuntur οἱ γόνιμοι & πλωϊάδες.

Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestæ Feruebit.) Vt sæpè apud philosophum ἕνα τὸν οὐρανὸν ij dicuntur, qui scribebant cælum fuisse genitum, siue creatum. apud Theophrastum & Plautum αἰρεῖν τὰς πόλεις, *urbes capere*, illi qui urbium ἀλώσεις narrabat: ita heic, feruere illis dicitur olla Procnes aut Thyestæ, qui tragædias componunt vel de Tereo qui filium Ityn sibi appositum imprudens edit: vel de Atreo qui similibus epulis Thyestam fratrem paut. notæ sunt fabulæ. Plautus Rudente,

Scelestiorem cœnam cœnauit tuam,

Quam quæ Thyestæ quondam apposita est & Tereo.

sæpè insulso cœnanda Glyconi.) quam tragædiã

Glyco tragædus sit sæpius acturus. cœnare heic est agere fabulam cupiditate cœnæ, siue mercedis, vnde se ipse alat. Glyco tragædi alicuius nomen vocis absonæ, quem obiter satiricus irridet, Ex hoc loco discimus, fabulas quæ semel populo placuerant, sæpius reponi & ἀναδιδάσκου solitas: quod & scriptores alij Græci ac Latini testantur.

*Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino
Folle premis ventos.*) Solent præceptores discipulos ἐυφρεῖς laudando magis quàm obiurgando in officio continere. propterea Persius nihil veritos Cornutum heic inducere, ipsius laudes commemorantem. Laudat autem Persium Cornutus κατ' ἀφ' ἑσθ' ἔξ ἑσθ' πρῶτον. prius separans à malis poëtis & vitia commemorans, quibus caret: deinde virtutes recensens quibus sit ornatus. Quid tibi vis, inquit, cùm malos poëtis imitaris? nam tu non is es qui malis & ineptis poëtis debeas annumerari. tribus autem notis malum poëtam χαρακτηρίζει: prima est, quod folle anhelanti premit ventos, coquitur dum massa camino. id est quod ambitione tumidus, sicut folles concepto vento tumet: ab illa impellatur ad scribendum. expressus locus ex Horatio: de quo plura diximus in diatriba de imitatione Horatij.

nec clauso murmure rancus Nescio quid tecum græve cornicaris ineptè.) Altera nota poëtæ insulsi: quod famam captare solet singularis cuiusdam contentions atque assiduitatis in studiis: quæ vanitas ab eodem fomite ambitionis peruersæ manat. isto animo qui erant, solebant soli in publico cōspici, vultu tristi, & secum aliquid murmurantes. hæc enim omnia meditabundum hominem expriment, & qui in seria cogitatione aliqua sit defixus. non dissimilis infelicium oratorum insulitas ridetur ab Aristophane in Equitibus:

Ἀλλ' οἷός τ' ἔμοι πεπονημένοι δοκεῖς ἢ ὄψ' τὸ πλῆθος.

Εἴπου Διδύδιον εἶπας ἔω, κτ' ξένου μετοίκου,
 Τὴν νύκτα θρυλλῶν, καὶ λαθῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς σεαυτῶ,
 Ὑδωρ τε πίνων, καὶ πεικνὺς, τὸς φίλους πνίῶν,
 Ὡς δινάτος εἶναι λέγειν. ὦ μωρὲ ἢ ἀνοΐας!

cornicaris tecum clauso murmure. est quod dixit comicus, λαθεῖς ἐν ταῖς ὁδοῖς σεαυτῶ. cornicari est solum ambulare more cornicis. de qua Virgilius,

Et sola in sicca secum spatiatur arena.

de murmure meditantium dictum ad satiram III. graue est κτ' στυθροπίτητος: sed melius iungas, nescio quid graue, vt in satira prima, grande aliquid.

Nec stloppo tumidas intendis rumpere buccas.) Tertia nota: quod soleant imperiti poëta τὴν γνάστον φουσῶν, hoc est inflati esse. potest hoc vel ad mores referri: quia imperitissimus quisque & ἀφύστατος, plurimum sibi in literis tribuit: vel ad scripta, & illum quem paullò antè dicebamus hiatus carminis, & κομποφακελλορρημοσώλιω, vt diceret comicus. *stloppo* scriptum inuenimus non *scloppo* in omnibus antiquis membranis, non solum Persij, sed etiam Prisciani. vox est eleganter ficta ad exprimendum illum sonum, quem buccæ inflatæ, & ictu collisæ edunt. Glossæ veteres *stloppus ποιητικὸς*. apud Marcellum Empiricum capite xxviii. in carmine ad rosus, *Stolpus à caelo cecidit. scribe, stloppus.*

Verba toga sequeris.) sequitur laudatio κτ' θέσιν. prima laus, ἢ τῶν ὀνομάτων ἐκλογή. & est reuera prima vel primæ proxima oratoris aut poëtae laus, electio recta verborum. Tu, inquit, vteris verbis

in communi vsu positis, non ex vltima antiquitate repetitis, vt quidam inepti faciebant, sicut ad primam dicebamus. non etiam ampullatis & sesquipedalibus. *verba togæ* quibus vtuntur oratores in foro: vbi *καλλιπείως ἀγὼν ἐξιστάζεται.*

iunctura calidus acris.) altera laus: quod sit *ἐμπείρης τῆς καλῆς τῆς λόγου σωδείσεως.* electionem verborum proximè sequitur eorundem compositio recta: de quo tam multa præcipiunt rhetores. Seneca etiam epistola cxiiii. eos reprehendit, qui studio exasperandæ orationis in hac parte peccarent de industria: *nolunt, inquit, sine salebra esse iuncturam, virilem putant & fortem, quæ aurem inæqualitate percutiat.* contrarium huic vitium illorum, quorum compositio erat modulatio, vt ibidem scribit Seneca. inter vtramque est illa *iunctura acris*, quæ heic commendatur à Cornuto.

Ore teres modico.) Tertia laus ab elocutione concinna neque humili, neque inflata *teres* scriptissimus cum membranis Iacobi Bongarsij. quid sit *teres oratio* declarat M. Tullius iii. De oratore hoc modo. *Sed si habitum etiam orationis, & quasi colorem aliquem requiris, est plena quadam & tamen teres ac tenuis, & non sine neruis ac virib.* sed Persius suo more ad verba Horatij respexit, *ore rotundo loqui.* sic apud comicum *στρογγύλον σόμα,* & *στρογγύλα ῥήματα,* & passim apud rhetores *στρογγύλη λέξις,* siue *τὸ στρογγύλον τῆς λέξεως:* quod tamen non ita generaliter apud illos accipitur. Alij libri vulgò edunt *teris:* quod si cui placeat, repetendum erit
è versu

è versu præcedenti, *verba togæ*. erit autem ore *terere verba* idem ac loqui, verba vsurpare siue scribendo, siue loquendo. Horatius:

--quid nunc esses *vetus*, aut quid haberet

Quod legeret, tererétque virisim publicus vsus!

pallentes radere mores Doctus.) Quarta laus,

à genere scriptionis: sanctè enim viuere eum oportet, qui sit paratus in alium dicere: ac multò magis, qui satirica scriptione publicos mores hominum obiurgare instituat, vt fecit Persius. *doctus* & nomen esse potest pro *σοφός*, *δενός*: & participium pro *διδασκείας*: quod bene Cornuto quadrat: qui Persium τὰ ἰδιώματα docuerat. Satiræ proprium est, ridendo dicere verum: duo igitur ἰδιώματα scriptionis satiricæ: reprehendere, & ridere. quare Cornutus ab vtraque hac proprietate satirographum Persium denotauit. prior continetur his verbis. *radere*, reprehendere, vt in prima. *mores pallentes*, οὐχ ὕμεις. Sequitur altera proprietates, & ingenio culpam defigere ludo, quod quasi ridens ludensque vitia carpat. *defigere* est validè figere. heic est, nō leui nota aspergere, sed quæ hæreat, vt quæ probè sunt in terram defixa. videtur allusum ad obelos criticorum, & propria eius artis vocabula, *κυντρίβιν*, *σίλιν*, *compungere*, *confodere*, & similia. non malè etiam exponas, *defigere ingenio ludo*, salibus & acrioribus iocis ceu colaphis petere. sic in Persa Plautus:

---te hodie defigam in terram colaphis.

non probo vt referamus ad magicas defixiones, & *κρητὸν ἰσχυρῶς*. *ingeniuus ludus*, qui illiberali atque

obscæno opponitur: quales sunt αἱ ἐπονείδιστοι παι-
διαὶ τῆ βδελυγῆ apud Theophrastum.

Hinc trabe quæ dicas.) Confirmat Cornutus Persium in proposita studiorum ratione: quasi dicat: fac ut quæ dices scribésve, ab eadem mente orta se probent, ex qua priora tua scripta: eandem stili temperiem serua: idem argumen- tum vrge, & perge satiras scribere.

mensasque relinque Mycenis.) *mensas* nempe A-
trei. *Mycenis* omnes membranæ, non *Mycenas*
quod esset pro Mycenæas Μυκλαίαις. vel Myce-
nenses, vt apud Tullium.

Cum capite & pedibus.) Seneca ait manibus
in Thyesta:

Denudat artus dirus atque ossa amputat:

Tantum ora seruat, & datas fidei manus.

plebeiâque prandia noris.) omitte & argumenta
tragica, & omnem orationis vanum tumorem.

Non equidem hoc studeo.) Excusat se modestè
Persius apud præceptorem: dicitque iustam sibi
causam esse talis voti faciendi quale supra cœ-
perat facere: rem enim magnam esse quam velit,
si posset, eloqui: non leue aliquid, ac nugatoriū
vt ferè sunt illa quæ tumidè adeò vulgò poëtae
soliti sint trāctare.

bullatis vt mibi nugis Pagina turgescat.) *bullæ*
symbolum vanitatis. Varro, homo bullæ. αἰθρωπος
πομόλυξ, id est ματωότης. inde bullata, vana & μα-
τωότητος plena. *bullatæ nugæ* heic argumenta ina-
nia, quib. opponuntur apud Polybium & alios
Græcos πεισματικὰ scripta: inania inquam, siue

argumento siue scribendi genere. sic *crepantes adulationum bullas*, dixit Sidonius Apollinaris in septima libri primi. etiam Græci *πομφύλας* & *παφλάσματα* similes scriptiones vocant: vnde vocem composuit facetissimus comicus, *πομφύλο-παφλάσματα*. Sed in omnibus scriptis manu libris, quibusdam etiam editis, inuenimus constanter *pullatis*: quam lectionē & antiqua scholia agnoscunt. *pullatæ nugæ*, quæ pullatis & vilis popelli iudicio sint probandæ: nam *pullati* apud Plinium, Suetonium atque alios vocantur ὁ χρυσῖος ὄχλος. nec malè vetus interpret, quisquis ille fuit, de tragicis argumentis interpretatur ex iis quæ præcedunt: semper enim in tragædiis reges pullati, hoc est mæsti & aliquo ingenti casu tristes inducuntur. In veteri Bongarsij expositum inuenimus, *nigris mendaciis*.

dare pondus idonea fumo.) leuissima: cuius pondus non sit maius quàm fumi pondus. Græci Latiniq; leuia vocant fumum. locutio est ab Horatio.

Secreti loquimur.) aded cupiditate gloriæ ad hæc scribenda non impellimur, sicut isti aretalogi *κομπασαί*, vt te vnum spectem cùm hæc scribo: neque aliter tecum fabulari heic cupiam, quàm si vnâ essemus ac secreti loquentes pectorum arcana inuicem nobis aperiremus. Amici cùm de rebus suis liberè confabulari volunt, secretum petunt: ideò Persius secretum se loqui ait cum Cornuto, hoc significans, nihil ficti, nihil simulati se heic dicturum: sed omnia ἐξ ἀγρε

κέος νόου, vt ait Theocritus, & vt est apud tragicum, ἐξ ἄκρου μυελῶν ἴσχυς.

tibi nunc hortante Camæna Excutienda damus præcordia.) quasi dicat, cepit me impetus aperiendi tibi pectoris mei intima viscera. sed quia versu scribit, ideò ait, *hortante Camæna*: quomodo autem hoc carmine præbet amico pectus suum excutiendum? nam possumus quidem familiari descriptione declarare affectum nostrum: sed præbere explorandum animum ea ratione non possumus. referrem inter ἄλογα licentiæ poëticæ: nisi in promptu esset excusatio non vana: ita locutum poëtam, quia præsentem fingit Cornutum. item alia: quòd hac compellatione faciat potestatem Cornuto experiendi animum suum qua voluerit cumque ratione: sicut disertè mox sequitur.

quantaque nostræ Pars tua sit Cornute anima r.) quam non dimidia pars animæ nostræ tu sis, vt olim sapiens dixit: sed pars & melior & maior. sic Statius Metium Celerem vocat *animæ suæ partem meliorem*. Rutilius in Itinerario: *Victorinus enim nostræ pars maxima mentis*. & ita multi Latini. tractat pluribus hanc sententiam de se & Basilio loquens Gregorius Nazianzenus in illius epitaphio. idem alibi ad exprimendam coniunctionem voces illas vsurpat, *συζυγίαν ἔχουσαν*. contrà Simplicius amicitiam vtilitatem explicans, per hanc vnumquamque amicorum plures animas plura corpora habere ostendit.

pulsa, dignoscere cautus Qu.) postquam dixit se

facere potestatem Cornuto experiundi sui, nunc hortatur vt faciat. & rationē adiicit: potes enim, non mediocris laus est, quæ heic tribuitur Cornuto: scire illum discrimen facere inter amicum verum & falsum, siue adulatorem. quod quàm difficile sit, discere potest, si quis est qui nesciat, discat licet ex vtilissimo Plutarchi libello, quem de ea re composuit. *pulsa*, *χροῦε*, vel *ἀπίχροῦε*, vt fit in fictilibus: suprâ ad tertiam. item *δρακωδώνη*: quam vocem hoc sensu amat ponere beatus Chrysostomus.

Quid solidum crepet.) Ausonius in Pythagorica acroasi:

*Si solidum quodcunque subest: nec inania subitus
Indicet, admodus digitis pellentibus ictus.*

Et picta tectoria lingua.) Non videtur dubitandum quin hæc vera sit lectio: non possum tamen prætermittere, quod inueni in tribus antiquissimis codicibus: vbi summo consensu *pletectoria* scriptum pro *tectoria*. an sub mendo manifestario lateat aliquid cogitent docti.

His ego centenas ausim deponere voces.) *His*, ad ista, ad declarandum meum in te animum, & iudicium de te. variat lectio in optimis libris: nam hic præferunt alij: nulla sententiæ mutatione. *centenas*, si legas *his*, erit ad singula horum optare non dubitauerim centū voces. si scribebatur *hic* pro centum simpliciter positum, vt sæpe apud poëtas.

vt quantum mihi te sinuoso in pectore fixi.) Obserua dictionum vim *fixi*, non *reposui*. vt, *manee*

alta mente repositum : & sæpe poëta ἐν φρεσὶ καὶ ἰδέ-
σθαι. facilè moueri possunt, quæ posita sunt aut
recondita. at fixa, & quæ vi adacta, hærent. deinde,
sinuoso pectore, hoc est, in omnibus etiam in-
timis animi recessibus. sinus animo tribuit, vt
Græci κόλποις.

Voce traham pura.) in publicum proferam, &
palàm faciam. *trahere* pro dicere, vt *dare* sæpe.
da Tiryre nobis.

totùmque hoc verba resignent.) Lucilius:

----salutem fictis versibus Lucilius,

Quibus potest impertit, totùmque hoc studiosè &
sedulo. apud Nonium in *sedulo.*

sed non videtur perfecta esse sententia.

Quod latet arcana non enarrabile fibra.) *fibra ar-
cana*, intimi cordis recessus. iunge *latet non enar-
rabile*, mea nempe lingua: idè ad hoc enarran-
dum. ----centenas ausim deponere voces.

Cùm primum pauido custos mihi purpura cessit.)
Tanti sui in Cornutum affectus causam expo-
nit: vsum se illo præceptore, diligentissimo, fi-
delissimoque: & eo quidem tempore, quo ma-
ximè illi opus erat rectore: quando ex ephebis
egressus, sumta virili toga, ceperat vitæ suæ mo-
dum habere. hæc est illa ætas periculosa iuuen-
tuti: qua quidem aut virtutis aut vitij iter ingre-
ditur, quod ferè deinceps insistit. propterea Per-
sius vt magnitudinem beneficij in se à Cornuto
collati amplificet, periculum suum exaggerat,
multisque versibus lubricum eius ætatis de-
scribit.

Cum primum pauido custos mihi purpura cecidit.)
 quando primum posui purpuram, id est togam
 prætextam quæ puero mihi & in tenera illa æta-
 te versanti, pro custode fuit. Antiquissimum Ro.
 institutum fuit, ut pueri ad pubertatem vsque
 toga amicerentur purpurâ prætexta. cuius mo-
 ris originem simul & causam variè explicat Ma-
 crobius lib. i. Saturnal. cap. vi. Sed de causâ Per-
 sium sequamur: qui purpuram pueris attribu-
 tam ait, *custodem pauidis*: est enim illa ætas ob-
 noxia alienæ vi: maximè autem τῶν πρὸς μαρτυρίαν
 τῶν, quorum flagitia præcipuè timebantur, ut
 Græci Latinique passim testantur. idèd apponi
 solitus custos lateri puerorum pædagogus: cu-
 ius hoc primum officium, ut docet Quintilianus
 libri primi cap. ii. Horatius de suo patre:

---mi satis est, si

Dum custodis eges, vitam famamque tueri

Incolorem possim. ---

idèmq; alibi iure gloriatur, patrem suum sibi
 adfuisse custodem omnes circum doctores. hoc
 est, pro pædago sibi fuisse. eandem ob causam
 dabatur & custos alter, purpura nempe. Ea vestis
 sacra habebatur dicebaturque, ut apud Appianum,
 ἡ ἰσχυρὴ ἐδύς tribunorum plebis. quare qui purpu-
 ra utebantur, eo ipso nomine, venerabiles &
 sancti habebantur: ut si quis contumeliæ vel in-
 iuriæ causâ purpura insignitos attrectasset, non
 hominum tantum, sed & deorum iura violasse
 intelligeretur. hanc enim vim res habuit. Fabius
 declamatione cccxl. *Ego vobis allego etiam illud*

sacrum prætextarum, quo sacerdotes velantur, quo magistratus: quo infirmitatem pueritiæ sacram facimus, ac venerabilem. & alibi: expugnasti domum, & virginis prætextam scidisti, quoniam ut domus sua cuique sacra, sic virgini sua prætexta. hæc est quæ dicitur maiestas matronarum & maiestas pueritiæ, ut dicebamus ad Trebellij Pollionis Gallienos. quam eandem maiestatem alia ratione tribunis suis pop. Ro. conciliauit: nouo & inusitato honoris genere diis consecrando, cuius rei argumentum affert Plutarchus, quod si fortè tribunus in publico ambulans caderet & humum tangeret, expiari illum oportuit: quod in rebus tantùm sacris fieri solebat. locus Plutarchi ita scribendus Quæstionum Rom. capite LXXXI. τὸν δῆμαρχον τῆ πικρῆ ποιῶσιν ἰσθὲν καὶ ἄγιον, καὶ ἄζυλον ὅπου καὶ ἐν βασιλείῳ ἐν δημοσίῳ πέσει, νόμος ὅστι καὶ ταίρεται καὶ ἀγνίσεσθαι τὸ σῶμα, καὶ δάσπ μαιμακμένον. κακοπρεπές illud, purpura cecidit mihi, hoc est, me reliquit, siue relicta est à me. cecidit videlicet, ut iam annis maiori: vel etiam ut hosti: nam grandiusculis pueris inuisa purpura propter expectationem libertatis post sumtam virilem togam.

Bullaque succinctis Laribus donata pependit.) De bulla puerorum fusè ibidem Macrobius. & hanc & togam prætextam cum ponebant, diis appendebant, ut dicebamus ad satiram secundam. Laribus nempe, in quorum conspectu pueritiæ insignia moris erat ponere. succinctis autem id est, ἐυζώνοις, quia habitu peregrinantium erant Lares, pellibus amicti, cum cane comite.

Cum blandi comites.) cum assentatores, parafiti & similes iuuenum latera cingere solent, nudata à pædagogis, & magistris, qui erant comites ingrati & inuisi.

totaque impune Suburra Permisit sparsisse oculos iam candidus umbo.) cum toga libera & virilis assumta, dat potestatem, amori si ita lubeat, indulgendi: & toto illo infami Suburræ vico quaerendi Lesbiam aliquam vel Laidem. Propertius libro III.

Vt mihi prætexta pudor exuelatus amictu,

Et data libertas noscere amoris iter.

Plutarchus De audiendo: *καὶ δὲ ὅτι Ἡρόδοτος φησὶν ἅμα τῷ γῆτονι παικιδέσθαι πῶς αἰδῶ τὰς γυναικας, οὕτως ἐνιοὶ τῶν νέων ἅμα τῷ τὸ παιδικὸν ἱμάτιον ἀποδέσθαι συναποδέμφοι τὸ αἰδέσθαι καὶ φοβεῖσθαι, καὶ λύσαντες πῶς καταρηματίζουσιν αὐτὰν ὀρθολῶς, ἐυθὺς ἐμπύπλυνται τῆς ἀναγωγίας.* Toga virilis alba erat sine purpura. *umbo togæ*, est centrum plicarum in toga. sic enim lautiorum toga componebatur, vt corrugata in multa πλίσματα clypei speciem præberet: cuius centrum propriè appellatur *umbo*. sed de togæ umbonibus ac tabulatis accuratè disputamus in libris De re vestitaria. *Suburra* infamis Romæ vicus ob inhabitantes lupas. notum ex poëtis.

Cumque iter ambiguum est.) alludit ad Herculem Prodicium.

Et vitæ nescius error.) philosophiam vitæ magistram vocant Cicero, & Seneca. huius contrarium est *error vitæ nescius*. hoc est ignoratio eo-

rum quæ sunt necessaria ad vitam bene instituendam. Vitæ autem via quædam est, quò respexit Pythagoras. Basilius Magnus in primum psalmum rem fusè explicat : item in ea *ὅρι τὸ μὴ ἀρεγ-
σθῆναι τοῖς βιωτικοῖς.*

Diducit trepidas ramosa in compita mentes.) apud Seruium malè scriptum *Traducit*. Pars librorum *Deducit*: alij *Diducit*. quod rectius, vt dictum ad tertiam, *ramosa compita*, litera Pythagoræ, de qua satis ibidem.

Me tibi supposui.) in disciplinam dedi. *ὑπέταξα φέρων ὑπέβαλον*, vt loquitur Plutarchus in eadem re: etsi de grandioribus *περὶβάλλειν* dicunt Græci potius quàm *ὑποβάλλειν*. ridiculi sunt qui ad suppositionem partus putant allusum. præcipua discipuli laus, vt magistro obedientem se præbeat. hanc *ὑποπαύει* Cornuto se præstitisse hoc verbo significat: propius sit vero, allusum ad oua quæ supponuntur gallinis fouenda: vt *suscipere sinu* sit *ἑπιβάλλειν*. In veteri Bongarsij legitur,

Me tibi seposui:--- & apposita est interpretatio, *ad te segregavi,*

Socratico Cornute sinu.) suscipis me fouendum in sinu tuo. qui es Socraticus philosophus. etiam Stoici è Socratis schola, tanquam ex equo Troiano prodierunt: nam inter Socratis *γυμνασίου* & discipulos Antisthenes: huius Diogenes, præceptor Cratetis Thebani, quo vsus doctore Zenone. Adde quod, tota moralis doctrina, quam propriè Senecà aliique philosophi nomine intelligunt, à Socrate est. itaque omnes illæ *ἡ*

ἠθικῶν αἰρέσεων quas in præfatione Laërtius nominat, & item alia quarum Cicero ac cæteri meminerunt à Socrate & origine & commune nomen sunt nactæ. quare *Socraticus finis* est institutio in morali philosophia.

tunc fallere sollers *Apposita intortos extendit regulamores.*) tunc disciplina tua, qua me imbuiſti, direxit prauos mores meos, sensim atque ita vt asperitatem nouæ disciplinæ vix vllam sentirem. duo dicit Persius : correctam priorem vitam suam à Cornuto, postquam se illi in disciplinam dedit : & ita leuiter correptum se atque ab obliquis tramitibus in rectam viam fuisse ductum, vt repentina vitæ mutatione & nimio rigore disciplinæ non offenderetur. egregia laus Cornuti : est enim cum primis difficile atque arduum, præceptorem inuenire qui bene & cōmodè iuuentutem ab voluptatum studio ad amorem virtutis flectat, & sine tædio quò vult ducat. hæc docendi ratio est, quæ Persio heic dicitur, *regula fallere sollers* : quæ non ἀδρόως, sed ἐν προσαγωγῆς discentis animum inflecti : vt prius sentiat se emendatum quàm emendari : prius perductum se ad sanitatem gaudeat, quàm medicamenti amaritudine offendatur. *regula apposita, & intorti mores* ab arte fabrili sunt eleganter translata. sic passim Græci τῷ καλῶν τὰ σκολιὰ ἀπευθύνειν. vel τῇ προσαγωγῇ τὰ κακῶν τὰ διεστραμμένα εἰς εὐδύτητα μεταβάλλειν. *extendit* pro dixerit, correxit. translatum à perpendiculari funiculo : qui tum demum est rectus quando est intensus. contra

pro extendere corrigere dixerunt. Plinius de Milone lib. v i i. *malum tenenti nemo digitum corrigebat.* ita autem scripta lectio, non ostendit. τὸ *fallere solers*, etiam hoc modo est interpretari: tunc vitæ meæ prioris errorem correxit, institutio tua, & ea quam abs te accepi recti notitia: quæ eo difficilior est, quia sæpe,

In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.

mihî prior interpretatio quam & vetus sequitur, acutior videtur ac melior.

Et premitur ratione animus vincique laborat.) *Animus* heic, non est totus animus, sed pars tantum illius. Est in animo nostro pars ratione prædita, pars rationis expertis: hæc duplex est: nam aliud est *ἄλογον* quod prorsus ratione caret: ut ἡ *θρεπτικὴ δυνάμις*, & facultas vegetatiua, quæ maximè in somnis *ἐνεργεῖ*. aliud τὸ *ἄλογον μὲν, λόγου δὲ πῶς μετέχον*, ait philosophus. hinc illa pugna in animo continentis. inest ratio, quæ deterret à vitiis: inest & *ἄλλο τι πνεῦμα ἢ λόγον ἠεφυκότος*, inquit Aristoteles, ὃ μάχεται καὶ ἀντιτείνει τῷ λόγῳ. idem igitur heic *animus*, ac perturbatio & vitiū: ut cum aiunt vulgo Græci, τὸ πάθος τῷ λογισμῷ ὡπιζεν χεῖ. cum addit,

---vincique laborat.

hoc vult quod ex Aristotele modò dicebamus: partem illam animi rationis expertem parere tamen rationi esse aptam. diuersa autem notione vox *animus* heic repetenda: neque enim verè dixeris partem illam sequiorem laborare, aut omnino velle vinci: sed nec rationali parti hoc

conuenit : quæ vincere laborat , non vinci. verum animus in vniuersum consideratus is est, qui vinci illam sui partem cupit nactus meliorem institutionem , atque in eo laborat altera sui parte.

vincique laborat.) rectè laborat. est enim labor ingens , & certamen arduum quando vitia domare nitimur , vt ait Æschylus , *σπειρόντα θυμὸν ἰσχυαίνειν βίᾳ.* videtur Persius imitatus Plautinum illud in Trinummio :

Certum est ad frugem applicare animum : quamquam ibi animo

Labos grandis capitur. ---

Gregorius Nazianzenus :

*Παύματα δ' οἷα δοκῶσι πύθειν ψυχῶν πολεμοῦσιν
Σώματα , ἔχ' κόσμησιν ἀντικαθεζομένησιν ;*

Artificemque tuo ducit sub pollice vultum.) & ita animus meus tua disciplina totus immutatur, atque ex deprauato emendatus , è malo euadit probus. Iuuenalis in VII. imitatur hunc locum, & quasi ex professo illustrat :

*Exigite vt mores teneros cœu pollice ducat
Vt si quis cera vultum faceret.* ---

Stattius quoque in prima Achilleidos eandem similitudinem vberius tractauit. Ait enim de Thetide filium suum non ad virtutem, verum ad molliem instituentem,

*Incessum motumque docet , fandi que pudorem
Qualiter artificis videtur a pollice cera
Accipiunt formas ? ignemque manumque sequuntur
Talis erat diuæ natum mutantis imago.*

ex verbis Iuuenalis non sine ratione aliquis putet legendum in nostro, *ducit ceu pollice*. sed nihil mutandum: nam Iuuenalis ita molliuit, quod duriusculè dictum fuerat à Persio. translatio est à statuariis, qua & satira prima utitur. *pollice ducere* familiaris Claudiano phrasis. *animus ducere vultum* dicitur, quando bonis moribus informatur: quorum persæpe dat significationem vultus: vt modestiæ aut immodestiæ, iræ aut ἀοργησίας, spei bonæ, aut meticulosi ingenij. Sed cur ait Persius *artificem vultum*? videtur enim αὐτὸ ποταμῶν, vt vultum qui fingitur appellet artificem: immò artifex est pollex qui fingit nō opus quod fingitur. Vni, opinor, è tot interpretibus Britannico venit in mentem huius absurditatis. ait verò ille esse antiptosis accusatiui pro ablatiuo. parum rectè: nam antiptosis locum habere non potest, vbi ea admissa sensum peruertit. tolerabilius dixisset esse hypallagen. Nos existimamus vel *artificem vultum* παθητικῶς dictum, pro magna cura atque arte laboratum. sic *artifex nodus* apud Macrobiū libro 111. capite XIII. vel scripsisse Persium,

Artificisque tuo ducit s.--

ignoratio huius Latinitatis, *ducit vultum sub tuo artificis pollice*, corrumpit hunc locum. sic autem sæpissimè Cicero, & omnes veteres. in epistola ad L. Paullum Cos. *me consulem tuum studium adolescentis perspexisse*. M. Cato Ciceroni, *tuam virtutem cognitam in maximis rebus domi togati, armati foris*. Liuius, vt noster duorum euentus ostendit. alibi, *nostro duorum euentu*. ita Græci: Homerus,

• Δαήρ αὐτ' ἐμὸς ἔσκε κωμώπιδος.

Sophocles πῆμα δυσλῶου χαχέ. ita ergo, tuo artificis
 νύκτι. Idem erit sensus si legas,

Artifici que tuo d. s. p. v. --- sanè in supe-
 riore Statij loco non artificis, sed artificii legit Prif-
 cianus lib. vii.

Tecum etenim longos memini consumere soles.) Hoc
 versu & tribus sequentibus summam familiari-
 tatem describit, quæ illi fuerat cum præceptore
 suo Cornuto: apud quem videtur vixisse dum
 philosophiæ studiis imbueretur. Vetus scriptor
 vitæ Persij, *Cum esset annorum sedecim amicitia cœ-
 pit uti Annæi Cornuti, ita ut ab eo nusquam discede-
 ret: à quo introductus aliquatenus in philosophia est.*
 paullò post: *Vsus est apud Cornutum duorum con-
 niētū doctissimorum & sanctissimorum virorum. lon-
 gos consumere soles est, dies totos transigere.* sic
 ἡλίον vel ἡμέραν ἀνδρίσσειν Græci: & μακροὺς παρελλάτ-
 τειν ἡλίοις apud Nicephorum Gregoram. Calli-
 machus in epigrammate κατὰ δύν τ' ἡλίον: quod
 παροιμιακῶς Dio Chrysostomus vsurpat de eo qui
 frustra tempus terat.

Et tecum primas epulis decerpere noctes.) conui-
 uia paullò ante noctem, hoc est, post horam de-
 cimam à sobriis adibātur, & in primam noctem
 protrahebantur. *primas* itaque *noctes* siue vnam
 aut alteram horam noctis cibo sumendo impen-
 debant. longè erant alia quæ vocabant intempe-
 stiva conuiuia: quæ adpetere disertè vetantur
 studiorum liberalium sectatores, lege trium Au-
 gustorum in Codice Theodosiano.

Vnum opus & requiem pariter disponimus ambo) id est, sine vlla intermissione vnâ eramus: vnâ studebamus: vnâ cessabamus. vitæ vniuersæ duæ sunt partes, otium & negotium: *αὐτὴ καὶ χολή.* pro vnum, malim,

Vnâ opus & requiem pariter disponimus. - aliter tamen veteres. ita igitur accipe, vnum opus, & quietem eandem pariter disp. imitatus est istum Virg. versum:

Omnibus vna quies operum, labor omnibus idem.

Atque verecunda laxamus seria mensa.) iam dixit,

Et tecum primas epulis decerpere noctes.

cur repetit? quia vel præcipuum testimonium est arctæ amicitiae salis & mensæ communio. ἢ ἡ σωτηρία; ait verè Plutarchus, ὡς περ ἐπιτόνιον ὄσιν ἔξυνοίαι.

Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo Cōsentire dies.) Vt summam animi sui coniunctionem cum animo Cornuti magis exprimat hæc dicit Persius: non enim *πρὸς τὸ ῥητόν* & simpliciter hæc sunt accipienda, vt perineptè fecerunt quidam. Atqui non aliter capi locus debet, quàm si dicat Persius: ex omnibus caussis magnæ cuiusdam ac perfectæ amicitiae, ἢ *σωαρία* censetur quorundam iudicio maxima: quod si ita est, ab effectis colligere tutò possumus, occulta sideris alicuius potestate coaluisse hanc inter nos amicitiam tantam, adeóq. firmam. Quod amicitiae singularis causam è siderum consensu vulgò peterent, etiam Hebræorum *περιμακί* locu-

locutio testatur. nam cum aliquem alij esse amicissimum significare volunt, dicunt ἡμεῖς ἐστὶν φίλος ἑταίρου σου. Horatium autem imitatur Persius, ut alibi ostendimus.

Non equidem hoc dubites.) hoc est, credas, φαίης αὖ: quæ loquendi genera non usurpamus, cum vera res est de qua loquimur: sed cum simillima vero. at quidam interpretes ita interpretati sunt quasi credas dixisset Persius: & ex sententia Cornuti hæc Persium dicere adnotarunt: quo nihil falsius fingi potest. omnino absurdissimū est ita hæc accipere quasi potuerint Cornutus & Persius, qui ætatis diuersæ fuerunt, eundem horoscopum habere. nam quot seculis opus fuerit, ut fieret omnium siderum in idem punctum ἀποκρίσις?

Consentire dies.) Ita omnes codices, non deos, quod afferunt nonnulli. atqui confutat Persius statim:

Nostra vel equali suspendit tempora libra. quod heic dies ibi dixit tempora intelligit uniuersam vitam, cuius præcipuas partes sideribus alligant mathematici, genituram, ortum, coniugium, ἐπιδημία, aduersa aut læta, mortem. in his omnib. similibusque aliis consentire oportet eos quorum consentiunt dies vel tempora, ut heic loquitur Persius.

Nostra vel equali suspendit tempora Libra Parca tenax veri.) Plures sunt constellationes quæ inter se homines iungunt: sed duæ illæ præcipuæ quarum heic fit mentio. cum sub eodem Libræ

signo nascuntur, aut sub Geminis. id est, cum pariter sunt. vel ζυγιοι, vel διδυμοι: sic enim vocant Græci. ita dicuntur alij κριοι, ταυριοι, σκορπιωνοι, & similiter in cæteris.

scu nata fidelibus hora Diuidit in Geminos concordia fata duorum.) hora est horoscopus. etsi in genituris obseruandis, non hora solum spectari solita, sed dies quoque: imò & tertius dies æquè ac primus, vt ait alicubi Firmicus. aliter alij quos ridet Basilius sexta in Sex dies homilia. hora nota fidelibus, hypallage, pro qua nascuntur fideles amici. vel quæ οικειοί, siue ποιῶ συμπαθείας ἀπαισις ἔχῃ ἀδιαλύτοις, ἔχῃ ἀντιπρεΐσις, vt loquitur Ptolemæus. de Geminis Manilius:

Magnus erit Geminis amor & concordia duplex:

Magnus & in multos veniet successus amicos.

Saturnumque grauem nostro Ioue frangimus vna.) nostro, nobis propitio. est enim signum ἀγαθοποιόν, vt Saturnus maleficus. Apud Firmicum sæpe legas, Saturnum radiationibus Iouis mitigari. Ptolemæus Tetrabib. iv. Κρόνος καὶ Ἡλιος ἐπιλάθονται τοῖς ἀλλήλων ἰόποις ποιῶσι φιλίας διὰ σωτῆξεως, ἢ γωργίας, ἢ κληρονομίας. Frangere & temperare astrologorum voces, in eam rem vsitata, cum sinister affectus vnus sideris impeditur contraria vi alterius. Seneca De beneficiis libro iv. cap. xxiii. de sole & luna. Non dubium est quin hoc humani generis domicilium circuitus solis ac lune vicibus suis temperet: quin alterius calore alantur corpora, alligantis omnia hyemis tristitia frangatur. alludit Statius in Tiburtino Manlij:

----frangunt sic improba solem.

Frigora: Pisacumque domus non aestuat annum.

Nescio quod certe est quod me tibi temperat astrum.)

quia, ut diximus, plura sunt signa amicantia, Persius aliquot positis: vel hæc, inquit, signa hanc tantam inter nos amicitiam conciliarunt: vel certè aliquod aliud: nam omnino aliquod sidus est unde nostræ amborum voluntates, studiæque pendent, & inter se adeò amicè mutuò conspiciant.

quod me tibi temperat.) συκρινᾶ, συκολλᾶ, miscet. aliter hanc vocem accipi quam vulgò mathematici, & Horatius ipse quem imitatur.

Mille hominum species & rerum discolor usus.)

Hactenus de suo in Cornutum affectu & Cornuti in se meritis egit: nunc de singulari eiusdè virtute dicturus, & genere vitæ quo vniuersam iuuentutem Rom. partim demerebatur, partim demereri paratus erat, à dissimilium vel contrariorum comparatione laudationē eius instituit: est enim hic μέγιστος τόπος ἀξίσεως, ut ait philosophus. Commemorat igitur varia hominum studia: quæ omnia vel ad χηματιστικῶν avarorum vitam, vel ad ἀπολαυστικῶν voluptuariorum referuntur: ut ex horum vilitate, crescat laus Cornuti, cui vnicum erat vitæ propositum philosophari cùm sibi tum aliis: iuuentuti nempe Romanæ, quæ ad studia sapientiæ & Stoicæ disciplinæ cognitionem se vellet accingere. *species* sunt, proposita vitæ, artes vel scientiæ quas homines profitentur. Ptolemæus in quarto Tetra-

bibli *περὶ ξέων ποιότητος* vocat, vulgò Græci βίου ἀφορίας & ἐπιτηδεύματα, vel etiam ιδέας βίων, vt Gregorius Naz. in ea ad Iulianum ἐξισωτῶ. idem alibi αἰρέσεις nominat, cùm ait, αἰρέσεις βίων διάφοροι. rerum vsus discolor, artes diuersæ, ac scientiæ quæ circa res versantur : putà medicina, circa sanitatem : myrepica, circa confectioem vnguentorum : naupegica, circa nauium fabricas. sic apud Ciceronem, vsus reip. vel in rep. est notitia politicæ scientiæ. discolor igitur vsus rerum, διάφορος ἢ περὶ μαμάτων χεῖσις : hoc est, διάφοροι τέχαι περὶ τὰ περὶ μαματα καταγινόμεναι, ἢ μὴ ὧδε, ἢ δὲ ὧδε.

Velle suum cuique.) Hominum voluntas vna omnium est naturalis, eadémq. vniuersalis : velle esse, & ea omnia optare quæ ad conseruationem sui aliquis iudicat esse necessaria. hæc voluntas omnibus mortalibus est communis : at sunt aliæ voluntates minus latè fusæ, & huic generali subordinatæ, propriæ vnicuique mortaliū : nam alius hoc, alius illo mōdo vitam instituit : & præsidia vitæ variij variè sibi parant. hæc sunt quæ γνωμικὰ βεληήματα appellarunt : quæ non à natura hominis immediatè, sed à deliberatione & consilio proficiscerentur. Auctor Definitionum quæ Athanasio tribuuntur. ἔστιν ἕτερον βεληήμα φυσικόν, ὅσῳ λέγεται κοινὸν πᾶσιν ἀνθρώποις· τὸ το δὲ ὅτι τὸ φιλόζωνον. πάντες γὰρ οἱ ἀνθρώποι φιλοῦσι τὸ ζῶν καὶ τὸ ὄρεσθαι τὸ φῶς. ἰδοὺ καὶ τὸ κοινὸν βεληήμα. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτερα βεληήματα ἐν ἡμῖν, ὅσῳ καλοῦνται γνωμικὰ· ἄλλος μὲν γὰρ ἀνθρώπος βέλῃ ἰδιόζων, ἄλλος γεωργεῖν, καὶ ἄλλος μὲν πλέειν, ἄλλος δὲ ἀναπαύεσθαι, καὶ ἄλλος ὀδεύειν, ἄλλος γρηγορεῖν, καὶ

ἄλλος ἕσθουῶν, καὶ οἱ λοιποὶ ὁμοίως. de his etiam Gregorius Nicephorus libro nono: ἐφίε) πάντως ἄλλος ἄλλου καὶ πῶς τὸ ἐν αὐτῷ κειπκοῦ τὴ ψυχῆς ἕκαστος δυνάμιν καὶ δάσφ' αἰτίας πινὸς καὶ ῥίζης ὑποκλήμης τὴ κείθεν κινουμένης ὁμοίως καὶ ἀνδρόγως χειρουργούσης ἐς τὰς περὶ δέπης τὰςδε ἢ τὰςδε, ὁποῖας πολλὰς γῆ τε αὐτῆ καὶ οὐρανὸς ἐκείνος ποιεῖται.

nec voto vivitur vno.) Lucilius: *Quod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet.* refertur & hic eiusdem versus apud Nonium: *Summis niti naturæ operibus, at ego contra ut dissimilis siem.* fortean scripserat: *Similis ei esse summis niteris operibus: ac ego contra, ut dissimilis siem.*

Mercibus hic It. alis mutat sub sole recenti Rugosum piper.) duobus versibus eorum vitam describit, quibus finis ultimus sunt diuitiæ. alius, inquit, studio mercaturæ faciendæ ducitur. variis autem modis fit mercatura: heic eorum meminit, qui exportandis indigenis mercibus, & exoticis importandis quæstum faciunt.

sub sole recenti) Alexandrinæ: nam etsi scribit Plinius piper in Indos peti solitum, tamen Romani mercatores ex emporio, Alexandrino id petebant, & reliqua aromata, ac quæcunque ex oriente in Europam tempestate illa deferebantur Lege Arriani Periplum Erythræum: de toto illo genere mercium.

et pallentis grana cumini.) Cuminum sativum Æthiopicum intellige, & Ægyptium: de quibus Dioscorides & Plinius.

pallentis.) Plinius: *Omne cuminum pallentem bi-*

benibus gignit : ita certè ferunt Portij Latronis clari inter magistros dicendi adfectatores , similitudinem coloris studiis contracti imitatos.

Hic satur irriguo manule turgescere somno.) hæc voluptuariorum vita & ἡδονικῶν. satur ait, quia maximè à cibo somnus solet obrepere : tunc enim calor ab intima confugit, vt cibi coquantur : is calor sursum vapores mittit, & ἀναθυμιάσεις σωματώδεις in cerebrum : quibus primo aggruatur, deinde obruitur τὸ πρῶτον αἰσθητικόν : ita fit somnus, qui species est ἐπιλήψεως, inquit philosophus. *irriguus somnus ἐνεργητικῶς* : qui irrigat siue humectat. consentiunt in hoc medici omnes & philosophi : poëtæ etiam. Homerus,

Ενθα μνησέρεσιν ἐπὶ γλυκῶ ὕπνον ἔχουεν.

Lucretius libro IV.

Nunc quib. ille modis somnus per membra quietem Irriget.--- Sic Virgilius aliique.

translatum est à plantis : quæ irrigatæ crescunt : ita homines somno dediti solent turgescere & obesi ac præpingues fieri : saginat enim quies. somnus autem ἀκνησία τις.

Hic campo indulget.) Martio, vbi campestres exercitationes. Horatius, Suetonius libro II. cap. LXXXIII. libro VI. cap. X. alij. *indulgere* propriè est contrarium τῆς ὑργε. ea enim origo vocis. *indulgere* pro inurgere dixerunt inserto *d*, vt *indolescere* pro *inulescere* : vnde est *indoles* : deinde *l* pro *r*, posito. sunt enim in omnibus linguis eæ literæ facilè inuicem permutabiles. *urgete*, est feueri ἐξ ἰσοδιάκτου, qui pensum morosè exi-

git. *indulgere* est eius qui de summo iure aliquid remittit, vt ferè parentes liberis. sic dicitur princeps debitorum reliqua indulgere: quorum exigendi ius habuit. dicitur & de aliis, vt ferè Græcorum ἐπιβέπει. Glossarum magister exponit *σαλευνέσθαι*: quod est, genio indulgere, aut epulis: non simpliciter indulgere. hinc etiam obtinuit vt dicerent indulgere, pro multum studere alicui rei: vt *indulget campo*, hoc est, multus est in campo, & eo oblectatur. ineptè faciunt qui cum venia indulgentiam confundunt. è contrario enim, vbi est indulgentia, ibi veniæ nullus locus: quippe nullum peccatum eius cui indulgetur.

hunc alea decoquit:) ἐπιτείθει, rem familiarem illius absument. Symmachus libro ix. *senectus nihil decoquit firmitatis*. & libro iv. *Flandra monet a nequitiam decoquat larga purgatio*. vel, cogit decoquere fidem creditoribus, vnde dicti decoctores. non malè etiam retuleris ad corporis incommoda ex longo otio & cessatione exercitationis. sedentaria enim res est alea. *decoquit* igitur erit τύκει: quomodo capitur in istis antiqui scriptoris, apud Stobæum: σῶμα ἀργὴν τύκει, Ἰουλιὸν ἢ ἀμελετησίην.

ille in Venerem putret.) corpus continuo Veneris & aliarum voluptatum vsu effœminatum atque exhaustum ait putrere: hoc est, penitus corruptum esse: nam putredo est φθορά. sic Græci σίπεισαι & τήκειν vsurpant. Menander: ἰδίοντα καὶ λέγοντα Σίπεισαι ὑπὸ τῆς ἡδονῆς. Vetus auctor apud Stobæum: ὁ Διαγλῶς τὸς πολλοὺς ἔφασκε ζῶντας

ἢ ἑαυτοῖς σήπιν λουτροῖς τήγγοντες, καὶ φροδίσις τήκοντες.
 hic est qui appellatur ὕψος βίας : sicut ὕψος ὀφθαλμοῖς quod Horatius quem in hac voce Persius imitatur, *putres oculos* vertendo dixit.

(*sed cum lapidosa chiragra Fregerit articulos.*) Quis sit voluptatum fructus ostendit : luere nempe senes eorum pœnas quæ peccauerint iuvenes. obiter autem hæc inferuntur, sed non præter rem : etsi præter institutum sermonem. id enim tantum instituerat, diuersa hominum studia cōmemorare, ex quorum comparatione cresceret Cornuti laus. verum facit hoc quoque ad Cornuti laudem, quod recta institutione sua homines liberet à tantis malis, quæ vitam non ex virtute actam comitantur. quare mox iuuenésque senésque hortatur, vt petant à Cornuto *miseris viatica canis*, hoc est, certam rationem ita vitam instituendi, vt senes facti nulla propter prioris vitæ peccata perpetiantur incommoda.

(*lapidosa chiragra.*) melius *cheragra*, ob metrum. lapides qui in articulis concresecunt, Græci vocant & philosophi & medici *πώρις*. Horum tanta copia in affectis partib. aliquando generatur, vt prodigij similis res sit. Viuebat non procul Vrbe cum hæc scriberem, vetus quidam arthriticus, è cuius corpore (exibant autem ex omnib. partibus) plus vel exciderat, vel extractum fuerat lapidum, quam quantum ipse penderet.

(*veteris ramalis fagi.*) deest similitudinis particula, vt sæpe. comparat hominem pedibus manibúsq; captum morbo articulari, cum arbore

cui præ vetustate omnes rami exaruerint. concinna similitudo : nam homo similis arboris, sed inuersæ, vt docent philosophi : caput radici proportionè respondet : τὰ κῶλα, brachia & pedes ramos referunt. sed hæc alibi exactius. habent enim iocundissimam *ἡρώειαν*.

Tunc crassos transisse dies, lucemque palustrem.) periphrasis continetur hoc versu vitæ per voluptates actæ : quibus qui erant dediti balneorum excaldationibus plurimum utebantur, & reliquis *στυφιοπῶν* institutis, quæ corpus fluidum & languidum reddunt. *crassi dies* & *lux palustris* umbram denotant balneorum, & similium nequitiae ac mollitiei sedium. *crassus dies*, tempus in aëre crasso actum : qualis est aër vaporariorum, & omnium locorum quos sol radiis suis non illustrat. *lux palustris* propriè est impurus ille aër qui in locis palustribus videtur. *δυσπνεία* enim eiusmodi locis proprium à natura malum est. heic verò *lux palustris* opponitur soli puro quo fruuntur qui in illis voluptuosis locis non morantur. Plato in Phædro de Cupidine loquens, ἰφθίσηται δὲ πῖνα μαλθακὸν καὶ οὐ σέρεον διώκων, οὐδὲ ἐν ἡλίῳ καθαρῶ τετραμμένον, ἀλλὰ ὑπὸ συμμιγῆ σιγαῖ. ita passim Græci vitam in umbra actam mollibus & effæminatis exprobrant. Dio Chrysostonus in LXIX. ἐσκιατραφῆνός καὶ ἀπαλός, καὶ μάλιστα ἑσπῶς ἢ γυναιξίν.

Et sibi iam feri vitam ingenuè relictam.) graui pœnitentia afficiuntur ob vitam antea actam : sed ferò, τὸ *feri* nomen pro aduerbio *ἑλληνικῶς*. ὄλιμος

pro *ὄψε*, *παννύχτος* pro *παννυχτί*. Nō placet scriptura quam inuenimus in septimo Saresberienfis.

Et sibi iam miseri v.---

quomodo

etiam vetustissimum Bongarsij exemplar. nempe iam olim sciolus quidam correxerat: cū esset initio aliter scriptum.

Cultor enim es iuuenum.) *γεωργεῖς ἃ τὰ τῶν νέων ἦδη.*
ita exponendum docent sequentia.

purgatas inferis aures Fruge Cleanthea.) colis, inquit, iuuenum animos: atque vt peritus colonus primū à vitiorum sentibus eos purgas: deinde fruge inferis moralis philosophiæ Stoicorum. translatio elegantissima & plurimis scriptoribus, quod & Quintilianus admonet, vsurpata, à cultu agrorum ad cultum animi. M. Tullius, secunda Tusculana simillimè vt Persius: *cultura animi philosophiæ est: quæ extrahit vitia radicibus, & preparat animos ad satus accipiendos, eaque mandat his, & vt ita dicam, serit, quæ adulta fructus vberrimos ferant.* pro animo aures nominat: quia auditu doctrinæ percipiūtur: is enim sensus ad scientias plurimum confert. sic inferius.

Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.

B. Chrysofostomus in loco simili super euangelio Matthæi aures animo tribuit: vbi pluribus eam sententiam persequitur. Totius autem philosophiæ ethicæ fructus in duobus est positus, fuga vitij, amore virtutis, aut potius ex virtute vita: vtriusq. similiter mentionem faciunt Cicero & Persius. Obserua etiam apud vtrumque eandem *ἡθικῆς* disciplinæ: vt priusquàm virtus tradatur,

vitia eiiciantur. ideò negat Aristoteles eum qui vel aetate vel deprauatione morum esset τὸς πείθεσιν ἀκολουθητικὸς idoneum esse doctrinæ ethicæ discipulum, sed ματῦως ἀκούσεσθαι καὶ ἀνωφελῶς. Alludit ad hanc docendi viam Iohannes Chrysostomus in quarta ad populum Antiochenum homilia, διαρρήξωμεν, inquit, τὰς καρδίας, ἵνα εἴ τις πονηρὰ βωπιήν καὶ λογισμὸς δουλεύσῃ ὅστις ἐν ἡμῖν παρῳρῖζον αὐτὸν ἀνασάτωμεν, καὶ καθαρῶς τοῖς ἑὺσεβείαις πνεύματι παρῳρῶμεν τὰς ἀούρας. idem ordo in tradendis mysteriis seruabatur: solis enim κεκαθαρισμένοις τὰ ὦτα illa pandebant, vt ait Philo, & nos alibi pluribus exposuimus. ita ergo purgatos animos siue aures *inseris fruge Cleanthea*. variata per hypallagen locutio: non enim arua serimus in fruge, sed frugem in aruis. sic & auribus fruges id est disciplinæ inseruntur, non frugibus aures. sic loquitur Persium palàm imitans, Augustinus in epistola ad Dioscorum, *tot legisti dialogos, tot philosophorum altercationibus cor inseruisti*. ita Græci ἐμφυτεύειν ponunt, pro moribus imbuere, vt apud Plutarchum De amore diuitiarum. quod alibi παραπηγνύειν dixit. vt in libro de educatione puerorum: οἱ νόμιμοι ἑὺ διδασκάλων ἐπιμελεῖς τὰς ἑσπεδήκας καὶ παραμένεσι παραπηγνύουσι τοῖς νέοις, ἵν' ὄρεθὰ τέπων βλαστῶν ἦδη. traductum à surculis qui panguntur & in terram defiguntur. inde scientiæ dicuntur παραπίσματα, quæ constant multis obseruationibus simul congestis & adunatis. neque enim astronomorum tantum sunt παραπεγmata, vt videntur viri doctissimi existimare: sed & reliquas

scientias ita vocarunt. Sextus Empiricus de gramma-
 tica disputans : ἐκ ἡδέσσαν ᾗ οἱ θαυμάσιοι, θεωροῦσαν
 μὲ ὅτι ἐυμειροῦς ἀξίον λέγειν ἢ δώσει αὐτοῖς κωδοκονοῦν εἶναι
 τὸ παρὰ πηλμα. *ibidem* : ἀλλ' εἰσὶ πνεῖς οἱ πρὸς τὸ το γέ-
 λοίως ἀπαντῶντες καὶ λέγοντες, ὅτι ἐκ πλέονων ὅτι τὸ κωδο-
 κονοῦν παρὰ πηλμα. & sapius capite eodem. *sequente*
etiam, vbi agit de historia : ὡς τε εἰ καὶ αὐτοὶ ἐξομολο-
 γοῦνται ἀμείδοδόν τι εἶναι παρὰ πηλμα τὴν ἰσοείαν, καὶ ἡμεῖς
 ἐπιλογοῦμεθα, καὶ ἄλλως οὐδὲν τεχνικὸν πᾶν πρὸς τὴν
 γνώσιν αὐτῆς ἢ συστασιν παρὰ δεδωκεσιν, ῥητῶν καὶ κτ' τὸ ἰσο-
 εικὸν μέγας ἀσύστατον εἶναι τὸ γραμματικῶ. *frugem Clean-*
theam appellat poeta doctrinam ethicam siue
 virtutem. Philo Iudæus in allegoriis non frugi-
 bus sed areæ in quam fruges congeruntur virtu-
 tem assimilat : profectum in virtute, spicis : in-
 dolem aruo : vitia tribulis. ipsius verba adscri-
 bam : ἀρετὴν παρὰ βέλτικη τῆ ἀλω. συσκευόμικτη γδ ὡς ἐκ-
 ταῦδα ὁ καρπὸς, οὕτω καὶ ἐν τῇ τ' σοφοῦ ψυχῇ τὰ καλὰ.
 εἰς ἡσὶ ᾗ τὴν πρὸς κοπιῶν, ἐπιτὶ καὶ ἐκτέρον ἀτελες, ἐφ' ἐμῶν
 τῶ τέλοισ' παδίω ᾗ τὴν ἐυφύϊαν, ὅτι ἐυπαρὰ δεκτος ἀρετῶ-
 μάτων ὅσιν. ἔχασον δὲ τ' παδῶν τειβόλια εἶρηκε. sed hoc
 simile quo humanum ingenium agro compara-
 tur, nemo veterum vberius explicavit quàm do-
 ctor ipse doctorū in notissima parabola, & Hip-
 pocrates in Lege. *Cleantheam* dixit pro Stoica :
 quoniam Cleanthes Zenonis fuit discipulus in-
 ter τὸν κορυφαυτάτοις : immo & successor Zeno-
 nis.

petite hinc iuuenésque senésque Finem animo cer-
eum.) philosophiam de virtute & moribus : cu-
 ius princeps quæstio est de stabiliendo recto fine.

antè dictum satis.

miserisque viatica canis.) præsidia hinc petite aduersus ea mala quibus obnoxia dissolutorum misera senectus. hæc illis prioribus respondent,

Sed cum lapidosa cheragra, &c.

vt ibi monebamus. Est autem vox Aristotelis, vel vt Basilio placet Biantis, Η πτωδεία καλλιστον τῶ γήρα ἐφόδιον : quò videtur & Lucilius eo versu alluisse, *Prospiciendum in senectam nunc in adolescentia est.* alio sensu patres monebat olim Aristippus, pararent liberis eiusmodi viatica, quæ etiam è naufragio vnâ possent enatare : philosophiam significans. lege Laërtium, & Vitruuium in præfatione libri sexti. Menander :

Ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ ἀφιέρει τὴν οὐσίαν.

Cras hoc fiet : idem cras fiet.) procrastinatio malum fatale iuuentutis : quæ ne cogitat quidem in iactura temporis quantum damnum fiat. huius erroris sui illam Persius heic admonet. apparet autem ex Epicteti enchiridio, cap. LIX. & Dissert. Arriani lib. iv. cap. XII. itémque Senecæ libris, familiare in ore Stoicorum fuisse præceptum *Parce tempori* : de quo multa præclarè summus ille vir variis locis. Platonius quoque Nigrinus vt refert Lucianus solitus suis discipulis inculcare, Δεῖν ἀμέλλητον εἶναι τὰ πρὸς τὰ καλὰ ὀφειλόμενα. *ad capeffendas res honestas nulla procrastinatione esse vtendum.* Hesiodi pulcherrimus est ille versus,

Αἰεὶ δ' ἀμβολιστρὸς ἀνὴρ ἄτακτοι παλαίει.

Hic autem est dialogismus. *Cras hoc fiet*, ait piger adolescens. Ouidius :

Dicimus assiduè : Cras quoque fiet idem.

Petronius : quod hodie non est , cras erit. excipit

Persius, idem cras fiet. Ovidius :

Qui non est hodie cras minus aptus erit.

caussa est : quia mala illa dispositio quotidianis procrastinationibus alitur : donec tandem mutet in habitum. quod ubi accidit, animus occalluit, ægerrimèque medicinam admittit. Epictetus apud Arrianum: *κέينو πρὸ χειρὸν ἔσω σοι, ὅτι παρὰ τὸ σήμερον ἀμαρτιθῆν, εἰς τὰλλα χεῖρον ἀνάγκη σοι τὰ πρῶτα ἔχειν. πρῶτον μὲν τὸ χαλεπώτατον, ἔδος τὸ μὴ προσέχειν ἐγγίνεται. εἴτα ἔδος ὅτι ἀναβάλλεται τίμω προσοχῆ, αἰεὶ δ' εἰς ἄλλον καὶ ἄλλον χρόνον εἰώθει* (scribe, ἀπωθεῖν) *καρπιδέωμον τὸ εὐροεῖν, τὸ εὐχημονεῖν. Breuius atque expressius in Enchiridio : παρὰ μίαν ἡπταν καὶ ἔνδοσιν ἢ οὐ, ἀπόλλυ' προσκοπή ἢ σώζεται. ita lego, non ut est editum. sensus est : Semel victum esse & cessisse aut non, destruit quod perfectum est vel seruat.*

quid? quasi magnum Nempe diem donas.) Vox hæc ignavi. Inter multos ac graues errores qui latè per hominum mentes grassantur, non minimus ille est, cùm sæpe parua ducimus peccata & momenti nullius, quæ vel eo nomine maxima sunt, quia maximam pernitiem secum trahunt. sed erramus ferè in hoc, decepti illo σοφιστικῷ λόγῳ quem ait philosophus, εἰ ἕκαστον μικρὸν καὶ πάντα : quod in plerisque rebus aliter longe euenire. exitu tandem, qui stultorum est magister comperimur. idcirco dicebat pacificus Rex & verè diuinus in Prouerbiorum libro : pigrum hominem dum paululum dormit, paululum dormi-

tat, paululum conferit manus vt dormiat, inter-
 ea pauperem & rerum omnium fieri egenum.
 Hunc errorem, sicut heic Persius ostendit, iuue-
 nes errant, cùm admoniti vt vitia corrigant, stu-
 diâque virtutis & literarum suscipiant, diem ex
 die ducunt. nam quia dies vnus vitæ vel modi-
 cæ pars multesima est: ideò iacturam vnus diei
 pro nihilo pendunt. idem error etiam alia vitia
 in nobis fouet, dum singula peccata nostra con-
 temnimus, vt rem paruum, nec curamus emen-
 dare, & dicimus Οὐδὲν πικρὸν τὸτο. quid enim postea?
 quæ vox iuuentuti familiaris, quàm sit pernicio-
 sa velim discantex Iohanne Chrysostomo, ho-
 milia XII. in eam ad Rom. Παραχαλῶ, inquit, τὴν
 ἀρχὴν φυλατῆρά μιν, καὶ τὰ μικρὰ φύλακον κακῶν. τὰ γὰρ
 μεγάλα ἀπὸ πέτρων πέκτεται. ὁ γὰρ καθ' ἕκαστον ἀμαρτήματα
 μαθὼν λέγει ΟΥΔΕΝ ΠΑΡΑ ΤΟΤΤΟ, καὶ μι-
 κρὸν πάντα ἀπολεί. τὸτο γουὶ τὴν κακίαν εἰσήγαγε· τὸτο
 τὰς δούρας ἀνέωξε τῷ ληστῇ· τὸτο δὲ πλείως τὰ τεύχη κα-
 λέσθαι, ἵδὲ καθ' ἕκαστον λέγει ΟΥΔΕΝ ΠΑΡΑ ΤΟΤ-
 ΤΟ. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν σωματίων τὰ μέγιστα αἴρεται νοσήματα,
 ὅταν τὰ μικρὰ καταφρονῆται. idem præceptum apud
 eundem facundissimum doctorem & alibi repe-
 ritur. vt in VIII. super priore ad Corinthios. & in
 Matthæum sermone I. vbi de iis loquens qui
 elegantioris formæ calceis delectabantur: τὸ πάλ-
 των, inquit, αἶπον τῶν κακῶν τὸτο, ἵδὲ καὶ μικρὰ ταῦτα δε-
 κεῖν εἶναι τὰ ἀμαρτήματα καὶ διὰ τὸτο ἀμελεῖσθαι. sermo-
 ne verò in eundem Euangelistam LXXXVII. diui-
 nitus planè idem argumentum tractatur. pauca
 subiiciam ex interpretatione elegantissima A-

niani interpretis vetustissimi : *Mirabile quiddam, ait, atque inauditum dicere audeo : Solet mihi nunquam, non tanto studio magna videri peccata esse evitanda, quanto parva & vilia : illa enim ut auersemur ipsa peccati natura efficit : hæc autem, hæc ipsa re quia parua sunt, desides reddunt : & dum contemnantur, non potest ad expulsionem eorum animus generosè insurgere : vnde cito ex paruis maxima sunt negligentia nostra.* Gregorius Nazianzenus, exponens locum ex Euangelio Matthæi, capite XIX. τὸ κτ' μέγας ὑφελκόμην καὶ κλεπτόμην, ἀνεπαίδητον μὲν πρὸς τὸ πλεῖν ἔχει βλάβην, εἰς τὸ κερδαλέον δ' ἢ κακίας ἀπαντᾷ. Quamobrem Plutarchus inter alias certi profectus in studio virtutis notas, hanc ponit meritissimè : si quis voces illas repudiauerit, *Quid tum postea? & Nunc quidem ita : alias verò melius : sed singulas actiones suas diligenter attendat : & sua omnia delicta quantumuis minuta iniquo animo ferat, sibi que succenseat.* sed adscribam ipsa magni illius scriptoris verba : ἐν τοῖς πρὸς ἀρετὴν πράξεσιν ὁ μὴ πολλὰ συζωρῶν τῷ, ΤΙ ΓΑΡ ΤΟ ΠΑΡΑ ΤΟΥΤΟ; καὶ ΝΥΝ ΜΕΝ ΟΥΤΩΣ, ΑΓΘΙΣ ΔΕ ΒΕΛΤΙΟΝ, ἀλλὰ πρὸς ἀρετὴν ἕκαστω, καὶ εἰς τὸ μικρότατον ἢ κακία περὶ τῶν ἀμαρτημάτων ἐνδύσει συγγνώμην πείζηται, δυσαναρχῶν καὶ δυσκολαίων, δηλὸς ὅστιν ἦδεν τι καὶ δαρὲν κτώμενος ἑαυτῷ καὶ οὐδ' ὅπως αἰσίων ῥυπαίνεσθαι. Poteramus similia his ex Seneca, Dione Chrystomo & aliis sapientibus afferre quàm plurima : sed malumus petat ex ipsis auctoribus iuuentus studiosa.

Sed cū lux altera venit, Iā cras besternū consumsimus.)

Πάθος adiicit lectio quam inuenimus apud vnum Seruium in v. Æneidem:

Iam cras hesternum heu consumsimus.---

his & sequentibus verbis castigat Persius errorem illius ignaui qui diei vnus iacturam faciebat non nauci. Atqui, ait noster, cras istud quod petis tibi donari, totius vitæ pernitiem trahit. nullus enim finis: atque vt hodie dicitis, cras faciam: ita sequenti die, cras faciam, dices, & item tertia, ac deinceps per omne tuum æuum. hæc sententia Persij. eadem olim Epicuri mens cum præclarè diceret: ὁ παύτων βίος μάλιστα πνευπόλυται. & scriptor Satirici, quod hodie non est, cras non erit: sic vita truditur. Seneca De breuitate vitæ: Maximum viuendi impedimentum est, expectatio quæ pendet ex crastino. Perdis hodiernū: quod in manu fortunæ positum est disponis: quod in tua dimittis.

ecce aliud cras Egerit hos annos.) Pulcherrimè Iohannes Chrysofostomus in XIX. ad populum Antiochenum CRASTINA DIES, inquit, FINEM NULLVM HABET. Μή μοι λέγε ὅτι κτ' μικρὸν, μηδὲ εἰς πλὴν αἰεὶ ἀναβάλλου. ἢ ἄν αἰεὶ οὐδέποτε λαμβάνει τέλος. pulcherrimum est prouerbum, quod in eam rem vsurpant Iudæorum magistri: dicunt enim de eo qui dicere amat, Cras faciā: πρῆτην ἕξ ἡπρῆτην πρῶ πρῶ, hoc est qui protrudit horam hora protrudit eum. egerere heic est de totius vitæ summa paulatim absumere: vt qui condita in penu per partes promunt.

Et semper paulum erit ultra.) paullatim semper

per erit tibi ætas grandior, & propius ad metam accedes.

Nam quamvis prope te, quamvis temone sub vno Verr.) Ostendit procrastinatores istos qui persuadent sibi se aliquando virtuti operam daturus, interea tamen dilatione in diem crastinum semper vtuntur, nunquam ad illum diem esse peruerturos in quem suas spes ipsimet reiiciunt: ostendit autem allato simili, quod relinquit lectori aptandum ei de quo agitur. Sensus hic est: quemadmodum cum currit quatuor rotarum currus, posteriores rotæ etsi minimo intervallo seiunctæ à prioribus, nunquam tamen illas consequuntur: sic tu ὁ ἀμβολιερῆς, qui studia tua in crastinum semper differs diem, illum qui te studiis admouebit, assequeris nunquam diem, licet illi semper proximus. Hæc Persius: atque omnino ita est: procrastinatores, finem desidiæ suæ semper facturi sunt iamiam, nec faciunt unquam. De rotis idem ferè Symphosius in Ænigmatis,

Quattuor aequales currunt ex arte sorores,

Sic quasi certantes, cum sit labor omnibus vnus.

Et prope sunt pariter, nec se contingere possunt.

Nam quamvis prope te.) In hoc simili desidiosus procrastinator, diem agens hodiernum, respondet posteriori rotæ: dies crastinus rotæ priori: temoni vni, tenor totius vitæ.

Vertentem sese frustra sectabere canthum.) priorem rotam nunquã attinges. *canthus* οὐκ ἐπιδοχῆς pro rota, ea voce ante Persium vsus nemo. idè

notatus hic locus antiquis criticis. Quintilianus lib. 1. Barbarissimum pluribus modis accipimus: unum gente: quale si quis Afrum vel Hispanum Latina orationi nomen inferat. ut ferrum quo rota vinciuntur, dici solet canthus: quanquam eo tanquam recepto vitur Persus. Non agnoscit Quintilianus pro Græca hanc vocem: neque nos sanè apud vllum è veteribus Græcis id verbi meminimus legere. etsi grammatici Græci vtuntur, sed tanquam petito è vulgi sermone: Auctor Etymologici magni: ἐπίσσωτρα, οἱ ἐκ τῆς τῆ τροχῶν σιδήροι κύκλοι, οἱ ἐπὶ τῶν γυνυῶν κυλίονοι. τὰ κύκλα τῆ τῆ ἀφμάτος τροχῶν σίδηρα. τὰ ἐπάνω τῆ τροχῶν σίδηρα ἢ χαλκῶ, ἢ κινδοὶ καλοῦνται. eadem verba legas apud Suidam, Eustathium, & alios grammaticos. est tamen pura puta vox veteris Græciæ κινδός, ἐπὶ τῆ ὀφθαλμοῦ, aiunt idem grammatici, οἴονε κινδός τις ἂν, ἐπὶ τῆ κνήδεθρι συνεχῶς. oculi angulos medici vocant κινδοὺς, canthos: sed orbem totum ea voce designari placet nonnullis. Hesychius, κινδός ὁ τῆ ὀφθαλμοῦ κύκλος. ergo etiam cùm ferrum illud significatur, quo rotæ curuatura præmunitur ad compagem totam constringendam, vox Græca erit: nam & ille canthus orbis quidam est siue circulus. Hieronymus libro tertio in Ezechielem, circulos rotarum canthos ferrens appellavit, quibus lignorum rotunditas artatur & stringitur. in textu prophetæ est כַּיִסְוִיָּה quæ vox Hebræis totam rotam designat. alibi vetus interpres pro רֶשֶׁת ἐπίσσωτρον, posuit canthus. Martialis canthum assimilat puerili trocho, quem constat

404 AD PERSI SAT. V.
habuisse instar rotæ, illo versu :

Iste trochus pueris, at mihi canthus erit.

Diomedes libro III. *rotæ satis latus ac breuiatus canthus, radiatus luminibus in angustum modioli circumculum cohibetur.* videtur diuersa paululum notione hanc vocem vsurpare, ac scriptores superiores. canthis vtiebantur etiam in illis vehiculis siue plostris, quorum rotæ pro radiis tympana habebant. Probus in illud Virgilij,

Tardaque Eleusina matris voluentia plaustra : imperiti, inquit, ea plostra vocant : sunt enim vehicula, quorum rotæ non sunt radiata, sed tympana coherentia axi, & iuncta cantho ferreo. Meminit canthi etiã B. Augustinus in lib. De vera religione : eiusdem verba sunt in libro De principiis dialecticæ : *via dicitur à flexu, quia flexum velut incuruum vietum veteres dixerunt : vnde vietos quod cantho ambiantur rotarum ligna vocant.* legendum est, vnde *vitos*. nam Latini canthos etiam vitos dixerunt : quæ vox apud Marium Victorinum extat & alios. Glossæ : *ἄγρ. δὸς ἡγοροῦ, vrus.* scribe cum magno Scaligero, *vitus.* à via, vitus vt ostendit Augustinus : qui tamen inter vitum & canthum discrimen facit. Isidorus verò quamlibet facetus est, qui *centum* vocem deriuat à cantho, siue canto. nam vtroque modo scriptum inuenias.

Libertate opus est.) Hæc iam incipit Stoici paradoxo tractatio. estque aditus ad hanc disputationem satis præceps & abruptus. Possumus tamen hanc partem cum superiore connectere isto modo : cum hortaretur Persius iuuenes ad

studia philosophiæ, lentos & procrastinatores expertus, ante omnia vitium illud tollere conatur admonitionibusque suis efficere, ut sublata omni mora, accingere sese tam honesto incepto vellent. Est verò illa optima morbos curandi ratio, cum causæ ipsæ morbi adimuntur: quod noster hic facit. Quænam igitur causâ huius cessationis? quod assueti otio, & luxuriæ, ut vitæ genus mutarent, & deliciis bona fide renuntiarent, impetrare à se non poterant. Quamobrem peropportunè Persius ex superiore sermone in hunc delabitur: quo adolescentes minimè malos viam docet qua facilè & tutò perueniri eò possit quò volebat illos ducere, neque ipsi volebant duci. Ea via est: ut vindicent sese prius in libertatem, & miseram vitiorum seruitutem, quæ causâ erat harum morarum, statim abrumpant. Hæc est illa purgatio quam superius innuebat necessariam, prius quàm fruge Cleanthea iuuenum aures insererentur: eamque optimam esse docendi rationem ibi notabamus. Iam ergo habemus nexum huius disputationis, & illum quidem meo iudicio aptissimum. Porro Stoicum paradoxum quo de heic agitur, ea elegantia, ea arte explicatur à poëta: ut pronuntiare non verear, neque Horatij sermonem, (*πολλὸν γὰρ ἔστι*) sed nec Ciceronis diatribâ eiusdem argumenti comparari cum dissertatione hac Persij vlllo modo posse: neque illius è tot veteribus qui eundem locum in suis scriptis attigerunt, quicquam extare quod mereatur cum ista

parte huius satiræ componi, nedum anteponi. Paradoxum hoc est: ὅτι μόνος ὁ σοφὸς ἐλεύθερος· οἱ δὲ φαῦλοι δούλοι. Solum sapientem esse liberum: malos stultos. ita concipitur apud Laërtium: paullo aliter apud alios, καὶ ὅτι πᾶς ἀφρων δούλος. iam insipiens minus est quam malus. alibi sic, πάντες δὲ μωροὶ δούλοι. omnes stulti serui. ex illo altero Stoico paradoxo: quo præter unum sapientem cæteros omnes stultos atq. insanos pronuntiabāt. eandē ob causam prius membrum etiā sic extulerunt: ὅτι πᾶς ὁ ἀσεῖος ἐλεύθερος, vt apud Philonē. pro σοφὸς dixit ἀσεῖος: quoniam qui sapiens non est, ne commodus quidem est, aut mediocriter bonus, sed malus. nemo enim sapiens est ex parte, aut malus, vt Stoicorum fuit sententia. Duæ sunt huius enuntiati partes: prior de libertate sapientis: posterior de seruitute insipientis. vtramque ordine quo heic ponuntur separatim tractat Persius. Principio thesim ponit, & instituto suo accommodat: LIBERTATE OPVS ESSE. ac quoniam homonymia latet in voce libertas, quæ libertas illa sit quam dicat necessariam ad vitam bene instituendam, accuratè ostendit: errorem vulgi confutans, qui aliam libertatem nisi civilem & corpoream non agnoscebat. probat firmis rationibus, non hanc sed animi libertatem esse, quæ hoc nomine sit verè digna: tum autem vnde & quibus rationibus hæc sit parabilis, & quis demum censendus sit illam verè consecutus, luculentè demonstrat. ita pars prior absoluitur. postea subiicitur altera, quæ ab illo versu,

Liber ego: unde datum hoc sumis tot subdite rebus?
 initium habet. heic quæ & quam dura vitiorum
 seruitus sit, vbertim docetur. Profert exempla
 pigrorum, auarorum, luxuriosorum, ambitio-
 forum, ac postremò supersticiosorum: omnes
 isti quàm difficilibus seruiant dominis, & qui-
 dem pluribus simul, aperit noster hic doctor, at-
 que id tanta *εναργεία* & euidentiâ, vt non tam
 dicere videatur quàm ostendere. Ita Persius di-
 stinctè partem vtramque paradoxo istius tracta-
 uit: non mixtim & confusè, quod Cicero fecit
 & omnes alij quorum scripta habemus hodie.
 vnum excipio Philonem Iudæum: qui duobus
 libris separatim hoc scitum Stoicæ scholæ ex-
 plicauerat: sed ordine diuerso. nam prior eius
 liber de seruitute fuit malorum: posterior de li-
 bertate sapientis. qui solus ad nos peruenit:
 cùm prior ille, quod sciam, non extet. Porro non
 primi Stoici cùm de virtute ac vitio disputa-
 rent, libertatis & seruitutis voces à corporibus
 ad animos transtulerunt. ipsa enim rerum natu-
 ra & prioribus Zenone idem genus dicendi sug-
 gessit: & post Zenonem etiam aliis qui de Stoi-
 cis nihil cogitabant. Crates Thebanus Zeno-
 nis præceptor, de iis qui secundum virtutem
 viuunt:

Ἡδονῆ ἀπὸ δεσποσύνης εἰδούλωτοι καὶ ἀγαπήσει

Ἀθάλαστον βασιλείαν ἐλευθερίαν τ' ἀγαπήσει.

exhortis Gargetij doctoris vox illa profertur à
 Seneca: *philosophiæ seruias oportet, vt tibi contingat
 vna libertas.* iam verò in Noui fœderis libris

quàm sint crebræ huiusmodi locutiones nemo ignorat, non igitur primi aut soli Stoici hoc paradoxum protulerunt: sed acceptum ab aliis studiosius confirmarunt.

non hac ut quisque Velinâ Publicus emeruit.) non dico libertatem ciuilem, quam vbi aliquis natus est, de seruo fit libertus. Seneca Naturalium lib. III. de vera libertate. *Hæc res efficit non è iure Quiritium liberum, sed è iure naturæ.* pro liberti nomine, descriptionē illius posuit Persius ab effectis eius libertatis. manumissus in tribum adscribebatur, ut ciues Rom. fierent: hoc è valebat, ut commoda possent percipere, quæ ciuium Romanorum erant communia. maximum istorum erat frumentatio. ingens enim quot annis frumenti vis publica erogabatur, ad subleuandam pauperum ciuium tenuitatem. Ad huius commodi participationem non temerè & promiscuè omnes soliti admitti: sed illi tantùm qui Curatori, annonæ ciues se probassent, & tesseram ab eo accepissent. Iam verba Persij videamus:

Libertate, ait, opus est: non hoc ut quisq. Velinâ

Publicus emeruit:----

non hac, per

quam ut quisque seruus emeruit, id est, manumissus fuit, & quasi donatus rude, factusque ciuis Rom. nomine etiam donatus Romano, puta, Publicij: itémque vni tribuum adscriptus, puta Velinæ: ----*scabiosum tesserula far*

Possidet.-----

id est, accipiendi

à Curatore annonæ tesseram ius habet & publica annona viscendi. Deest relatiuum *qua* ante

illa, *vt quisque V.* nusquam enim in manu exaratis eam voculam inuenimus: quam etiam paucissimæ editiones veteres exhibent. Familiaris est Hebræorum linguæ & omnibus affinis, prouocabuli illius ellipsis: Græcæ aut Latinæ minus. Virgilius:

Est locus, Italiam Græç cognomine dicunt,

τὸ emeruit, propriè locum habet in militibus aut gladiatoribus, inde *emeriti* qui missionem consecuti sunt è militia aut ex arena. heic de manumissione serui dicitur. epexegetis est in his: *vt quisque meruit, Publius Velinâ.* Liberos & seruos Romæ, non vestis distinguebat, sed appellatio. alia namque horum, alia illorum erant nomina. idèd cum libertate nouum nomen assumebāt. Non semper autem qui manumittebantur ciues fiebant: erat enim imperfecta quædam libertas, vt Latinorum, & quondam etiã deditiorum: at ciues illi demum erant, qui plena libertati donati, & in aliquam tribum erant relati. idèd Persius ait, *Publius Velinâ.* hac locutione tribum indicabant, vt, *Oppius Veientina, Tomentina Anxius.* sic ferè Athenienses *Κεχθης τῶν Σίμων Θεόδοτος.* Eadem mens erit & sententia aliquando planior, si scribas,

---non hac, *vt quisque Velinam*

Publicus emeruit.---

pro simplici *meruit*, nactus est. sed nihil mutandum.

scabiosam far.) gurgulionibus exesum, corruptum. sic malis scabiem tribuit Iuuenalis,

Tu scabie fruere mali, quod in aggere rodit

Qui tegitur parma.----

alij libri, *scabrosum*, sicut apud Columellam & Palladium de plantis & fatis *scabrum* & *retorridum* sæpè vsurpantur. Statius, *non asperum far.* in primo Fastorum,

---seges scabræ rubiginis expers.

tesserula possidet.) tesseram vel à Curatore annonæ accipiebant: vel emebant ab aliis qui indidem habuerant. Sæpè autem heri suis liberis hoc ius emebant, vel emendum legebant, vt apparet ex libris Iuris ciuilibus Ro.

Hec steriles veri, quibus vna *Quiritem Vertigo facit.*) *Quiritem* pro liberum posuit. neque enim eos reprehendit qui manumissos pro ciuibus & iure *Quiritium* liberis haberent: sed qui pro liberis *ἀπλωῆς*, id est ea libertate quæ propriè mereatur id nomen. Libertas duplex est, animi & corporis: sed quantò animus præstantior corpore: tantùm præstat eius libertas libertate corporis. verùm vsus loquendi is est, vt ἐλευθερία aut libertatem cùm dicimus, ad corpus referamus: de hoc enim cura omnis & ferè sermo. ergo etiã bona ἀπλωῆς appellauimus τὰ σωματικὰ. pari, quod & Cicero ait, errore: quem heic iure satiricus exagitat: eos qui sic loquantur, sic sentiant, *steriles veri* appellans: id est à vero ac recto alienissimos. inter alios manumissionum ritus, fuit, quæ heic *vertigo* dicitur, Græcis ἀριδύνασις & ἀριπροφή: cùm manumittendus dextra prehensus, à domino in orbem rotabatur. inde *circumagi* pro libe-

rari. Seneca epistola VIII. *Philosophia seruias oportet, ut tibi contingat vera libertas. non differtur in diem qui se illi subiecit & tradidit. statim circumagitur. hoc enim ipsum philosophia seruire libertas est.* Præclare Chrysostomus sermone de Iosepho : ὅν ὁ ἴδιος πρόπος ἐκ ἐλευθερεῖ, τὸτον μνείει χάρτι καὶ μέλανα, καὶ ψάμματα ἐλευθερῶσαι οὐ δύνανται.

hic Dama est, non tresbis agaso.) quàm absurdè faciant qui libertate corporis veram libertatem parari putant, breui hypotyposi ob oculos ponit. viden' tu, ait, hunc seruulum Damam? hic nunc quidem non est vllius æris homo: primum agaso, id est, inter seruos abiectissimæ conditionis: nam etsi rectè Iuris auctõribus dicantur serui vnus omnes conditionis: erant tamen inter ipsos aliis alij lautiores, ut ait Cicero. neque eodem loco habebantur atriensis aut dispensator cum mulione aut agasone. hic igitur agaso est tresbis, id est, τριωβόλου vix ἀξίος: deinde vappa & lippus hoc est morib. corruptissimus, & quem nulla commendat virtus: etiam,

---in tenui sarragine mendax.

dolorum plenus, quos exercet in rebus minutis: quia non nisi minuta eius fidei creduntur. hic tamen Dama vbi semel manu fuerit missus, repente pro libero se iactabit impotentissimè, & liber ab omnibus credetur. Dama serui nomen. contractum ex Δημίτειος Δημῆς, Dama, ut à Μλωδω-εος Μλωῆς, Mena: à Θεόδωρος Θευδῆς, Theuda. agaso Græcum est, ἀγῶ, ἀγάζω, ἀγάζων. Latini minare dicunt, ut Festus, Iuris auctores, & Apuleius.

qui asinos minat, *asinarius*. ut qui equos, equarius, qui & equis. *trifsis* membranae nostrae, non *trifsis* ut illae quibus olim Iosephus Scaliger est usus.

in tenui farragine mendax.) in administratione peculij, vel si quid aliud eius fidei committitur. videtur alludere ad cibaria & diarij rationem. proprie farrago est non hominum sed quadrupedum pabulum, è genere tritici, ut in leguminibus vitia. in Glossis exponitur *χάσις*. sanè *χάσις*, siue ut alij scribebant *κεσίσις* non solum gramen significat, verum alia quoque pabula iumentorum, maximè farraginem, quae inter species tritici numeratur. Graeca vox Syriaca est putissima *ܫܪܓ* siue *ܫܪܓܐ* contundere *ܫܪܓܐ* triticum contusum. *χάσις* Graecis ut dicebamus, ad XI V. Athenæi. inde *χάσις* etsi paullum diuersa notione. inde etiam est *χάσις*, prorsus ratione eadem ac *τέλωσις* fit à *τέμνειν*. sed hæc alibi, si Deus volet, accuratè.

Vertit hunc dominus.) hunc ipsum Damam si liberum esse iusserit dominus, & de more circumegerit. *Vertere* pro manumittere acrimoniae Stoicæ verbum. Epictetus apud Arrianum libri I I. initio. ὅταν σρέψῃ τις ἐπὶ στρατηγῷ ἢ αὐτῷ δούλον, οὐδὲν ἐποίησε; ἐποίησε. τί; ἔσρεψε ἢ αὐτῷ δούλον ἐπὶ στρατηγῷ.

momento turbinis exit Marcus Dama.) pars membranarum *momento temporis* haut dubiè ex glossemate. de re subita Graeci *περριμακῶς* dicunt *στυπαίου ὑπὸ τριτοφί*. non dissimile apud Augustinum,

in verticem libertatis exilire. inter nomina seruilia quædam erant à quib. non abhorrebant liberi: alia quæ in hominem liberum non caderent. Dama iste seruus etiam liber factus nomen seruat: sic Mena ille Pompeij libertus de quo Horatius & Dio. honestissima enim illa nomina, vt antè ostendimus. Erat autem, quod sciunt omnes magna in omnibus ambitio: & vt poëta ait, *gaudebant prænomine molles auricula*: quam vanitatem irridet heic satiricus frèquenti illa prænominis *Marcus* repetitione. Mirè autem exprimit mores eorum, qui post longam seruitutem, libertatem & diuitias tandem simul nacti erant. semper enim isti iactatores, vani, & ob vitium illud otiosi, quod è re Latini insolentiam dixerunt. apud Aristotelem obseruabamus vocem νεόπλουτος pro insolēte, quia vt verè ait Seneca, *nihil est insolentius nouitio diuite*, pulchrè libertinorū mores istos expressit Plautus Perfa, scena *Qui sunt qui erunt*. sic ὀψιμαθῆ eundem vocarunt, eandem ob causam vt ostensum est ad Theophrastum. Basilii ὀψιπλουτον καὶ ἀπειρέκαλον prudenter iunxit Apud Græcos quoq. seruile nomen manumissi mutabant, vel certè syllabis augebant. vt Stephanus ille qui Philostephanus appellari voluit, in quem est epigramma non inficetum. lib. II. Græcorum epigr.

παρά ! Marco spond.) sunt verba recens manumissi: vel potius vilis parasiti qui illorum vni turpiter adulabatur. hoc melius.

Marco sub iudice p.) ἐπὶ δικαστῶ Μάρκου. id est,

δυναστος. Ovidius :

Iudice sub Tmololo certamen venit ad impar.

Sic alibi idem :

Sæpe ego correxi sub te censore libellos.

Obiter verò Persius indignationē suam prodit, quod pateret illa ætate iudicum ordo etiam libertis, solerētque ex iis in iudices legi.

Marcus dixit, ita est.) insignis adulatio cuius similia exempla legere est apud Theophrastum, cap. *ἄφι κολακείας.*

Hæc mera libertas.) conclusio præcedentium : qua colligit iste ex effectis quæ commemoravit, veram esse libertatem quam manumissi consequantur, & quam pilea donent : quod fuisse insigne manumissionis notum est.

hoc nobis pilea donant.) ita omnes scripti non hanc.

An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam Cui licet ut voluit?) Pergit iste id quod diximus probare : duplex probandi via, à posteriore, vel à priorē. hæc ut certior & demonstrationi veræ aptior, ita obscurior & operosior. illa planior, sed minus efficax. est autem præceptum rhetorum, validiora argumenta infirmiorib. subiicere. omnia hæc mirificè servata heic. præcessit probatio ab effectis : nam servus legitimam personam non habuit sistendi iudicio : qui sponsores, testes, iudices etiam sunt, profectò illi sunt liberi. sequitur probatio à priori, sanè Achillea : est enim à definitione libertatis. hanc definit, *libertas est facultas vivendi ut velis*, ita Stoici, *ἔστιν ἡ*

ἑλευθερία ἐξοσίας ἀποπελαγίας, vt apud Laërtium. propius ad verba istius accedit Epictetus apud Arrianum: ἐλεύθερός ἐστιν ὁ ζῶν ὡς βούλεται. Paullò aliter Dio Chrysostomus in xiv. Observabunt heic tirones syllogismum cum omnib. suis partibus, & quidem ex arte positus: quod vel apud Aristotelem aut Senecam ipsum aut alios philosophos veteres non sæpe occurrit. res enim est putidissimæ ostentationis, & prorsus nugatoria, si careat modo.

Mendosè colligis.) παραλογίση. ὁ σὸς συλλογισμὸς ἀσυλλόγιστός ἐστι. vel vt Stoici potius loquuntur, ὁ λόγος σὸν ἐστιν ἀσωμάκτος. paralogismum statim aperiet.

Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.) Stoicus hic, ὁ δεινα. vel, ego Stoicus, vt ἀνὴρ ὅδε, & hic pro ego apud dramaticos sæpe. etiam de Cornuto ad quem scribit potest accipi. *Acetum* pro acrimonia iudicij apud Horatium. Aufonius,

Scillite decies si cor purgeris aceto.

ait, *aurem lotus*, vt suprâ, *purgatas aures*. simul ad fabulam puto alludi, & veterum opinionem: eum cui draco aurem lambisset, adeo subtilem aurium sensum habiturum, vt etiam consilia deorum sit intellecturus, & voces auium percepturus. Logicæ peritiam commendat: de qua multum se Stoici iactabāt. ego pueros puto fuisse, præ diuino Aristotele: & eorum in hoc genere scripta ἔθλον καὶ φιλώαρον, præ Aristotelis Organo: quo opere omnia mortalium ingenia (diuina aut de rebus diuinis semper excipio:) longe superauit.

Hoc, reliquum accipio, licet illud & ut volo, tolle.)
 Respondet superiori syllogismo : & assumptionem illius se non admittere ait. minor propositio erat : *licet ut volo vivere.* hoc, inquit Persius falsum est : idemque mox demonstrabit, non posse eum qui non viuit ex virtute, viuere ut velit. cum dicit, *hoc reliquum accipio*, significat se maiorem propositionem admittere. de illa enim sola loquitur, non etiam de cōclusionē. Dio Chrysostomus in xiv. dissertationum suarum contra similem huic syllogismum disputans, maiorem propositionem oppugnat : probatque non eam esse libertatem viuere ut velis : sed viuere ut iubeat ratio recta. Est autem error in hac argumentatione, quem vocat philosophus *παρὰ τὴν ὁμιλουμένηαν* : qui paralogismi refelluntur negata consequentia. Dicendum enim est, inquit Aristoteles, *ὅτι ἐστὶ μὴ ὡς οὐ, ἐστὶ δὲ ὡς ναί.* In scholis dici solet, inesse quatuor terminos. rectè : nam vox ambigua instar habet duorum terminorum. Vera igitur solutio superioris paralogismi pendet à distinctione libertatis. Libertas enim, ut antè diximus, alia est animi, alia corporis, illa naturalis dicitur philosophis, Ciceroni, Senecæ, Philoni, aliis : cum naturæ conuenienter viuimus, animoque sumus composito *οἰκείως τῇ φύσει.* hanc nulla *ἀφίστασις*, casus nullus potest adimere : atque hæc vera libertas, quam qui habent liberi semper sunt. libertas corporis multiplex est : quemadmodum multæ sunt eius seruitutes quæ *ἐξουσίαν αὐτοπραγίας* illi adimunt : ut morbi

morbi, carcer, dominus. libertates ab istis vocat Philo ἐλευθερίας περιφραστικῆς, quasi per occasionem natas: verum has Stoici negant esse tanti, ut earum sit habenda ratio in æstimanda vera libertate aut felicitate. Sed cum inter species libertatis corporeæ ponant etiam Stoici libertatem ex iure Quiritium: fatendum illis erit, notionem istam valere superiorem syllogismum. rectè igitur illud Aristotelis vsurpaueris: ἐστὶ μὲν αἷς οὐ, ἐστὶ δὲ αἷς ναί.

Vindicta postquam meus à Prætoře recessi, Cur mihi n.) Libertus hic negatam sibi assumptionem probat argumentatione, cuius propositio maior est: Quisquis à prætoře manumissus est, ille habet libertatem faciendi quod vult. Sed & superiorem syllogismum corrigit idem. Posuerat, Liber est cui licet ut vult ducere vitam: nunc ita emendat propositionem illam: Liber est cui licet viuere ut vult, nisi quid leges impediant. Iustinianus Imperator: *Libertas ex qua etiam liberi vocantur, est naturalis facultas, quod cuique facere libet, nisi si quid vi aut iure prohibetur.*

Vindicta.) Græci Iurisconsulti, Βενδίκτα, ἢ ῥά-
βδος μὲν ἢς ὁ ἀρχὼν ἢ ὁ κρησίτωρ τὴν τῶ ἐλευθεριουμένου
κεφαλῶν ἔπιμον φάσκοντες. ΦΑΜΕΝ ΤΟΝ ΠΑ-
ΡΟΝΤΑ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΙΝΑΙ ΕΛΕΥΘΕ-
ΡΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΗΝ ΡΩΜΑΙΟΝ.

meus à prætoře recessi.) *meus*, id est liber. Priscianus trib. quatuorve locis ex Euripide affert, ἐγὼ δ' ἐμός εἰμι: sed videtur de alio genere libertatis intelligendū. ita autē Plautus in Menæchmis,

Id si adtulerit, dicam ut à me abeat liber quo volet :

Ne tum quando suus factus sit, à me argentum petat.
ita legimus locum illum, cum Iosepho Scaligero : non ut editum est, *sanus factus sit.*

Masuri rubrica.) non legum tantum principia & titulos rubrica notabant : sed omnium quæ scribebant ἐς χέλλος : Sidonius ad Ferreolum de suis epistolis : *iure vobis in hoc opere prima titulorum rubrica, prima sermonum officia dedicarentur.* Glossarum magister *rubricam* exponit δὴ μίλτου ἐπιγραφῶν : sed non purum minium, opinor, adhibebant : verum ceram miniatam, quæ Ciceroni *miniatula*, Vitruvio *cera ex milto*. in notarij βιβλιογραφία supellectile erat cera alba & cera miniatata : utriusque meminit Achilles Statius in Aratum, & κηρὸν μεμιλωμένον vocat. hac cera utebantur critici cum libros recensebant. & notas sibi familiares illis appingerent, quas παραπλάσματα dixerunt. Hesychius παραπλάσματα τὰ κηρία τὰ ἐπιπέδωμα τοῖς ζητήμασιν ἐν τοῖς βιβλίοις. & παραπλάσσειν librum ita recensere, quod vsitatius εἰζειν dicebant. Hesychius : παρερρυπωμένα βιβλία, οἷς κηροῖς παραπλάσσωμεν, πρὸς τὸ ζητῆσαι τινα. fortasse scripserat, παραπλάσσωμεν : sed & alterum feram lubens.

Disce: sed ira cadat naso rugosique fanna.) Responsum ad superiorem argumentationem vitatur παραρηγορία, & libertatem responsionis deprecatur.

ira cadat naso.) quia, ut ait Theocritus, βαρεῖα χελὴ ποτὶ ῥινὶ κέθηται. Lucilius :

Calpurni seuam legem Pisoni' repvendi,
 Eduxiqve animam in primoribus naribus.

Dum veteres auias tibi de pulmone reuello.) veteres
 auias possumus simpliciter accipere, falsas opi-
 niones, quas à maioribus accepisti, nutriculis
 putà & aliis aniculis. Plato in Theæteto, μὴ ἀ-
 γείωνε ἐπειδαι' πνα λῆεῖν σου ἀφαιρῶμαι. sed quia ait,
 ---de pulmone reuello,

malim intelligere per veteres auias opinionem
 nobilitatis, & arrogantiam ventosam, cuius se-
 des in pulmone. hac petitione opus habet se-
 quens disputatio, qua probabitur seruos esse
 omnes præter sapientem. nam huiusmodi ser-
 mones durissimè accipiebant Romani iuuenes,
 qui Codro nobiliores sibi videbantur, quod ma-
 iorum suorum imaginibus atria domorum suã-
 rum viderent completa. quare Epictetus apud
 Arrianum initio 1 v. scribit, hoc Stoicum para-
 doxum plagis solitum à proceribus Ro. excipi.
 Obstat huic interpretationi, quod is qui heic lo-
 quitur, libertus & ipse fuit:

Vindicta postquam meus à pratore recessi.

sed hoc nihil est: neque enim in eiusmodi fictis
 personis rigidè seruant auctores τὸν παγκτίεθ
 quem semel illi imposuerunt.

Non pratoris erat stultis dare tenuia rerum Offi-
 cia.) Refellit superiorem argumentationem.
 Sensus autem est. Quod confugis ad auctorida-
 tem Pratoris, erras. Prator quod suum erat, fe-
 cit: nexu illo iuris civilis te liberauit, quo in ser-
 uitate corporis tenebaris. Illud nego potuisse

Prætozem : efficere vt tu qui sapiens non es sed stultus , veram sapientiam consequeris. ea namque animi libertas est : quam sola philosophia potest conferre : hæc quippe est quæ virtutis atque omnium officiorum rationem docet : & vt omnia verbo complectatur , hæc est vitæ ars & magistra : hanc qui non tenet , liber nunquam erit. Potest hic locus etiam aliter exponi hoc modo. Cùm dixisset aduersarius ex manumissione libertatem sibi partam fuisse faciendi quicquid vellet , exceptis iis quæ contra leges essent. illi respondens Persius ait : eum qui verè liber sit futurus nõ ab illis solùm abstinere , quæ leges vetent sed omnino ab omnibus iis quæ rectæ rationi repugnant ? quamuis de illis nihil editum sit à Prætoze. Simillimè Dio Chryso- stomus in xiv. disputat : nõ statim libertũ esse dicendum eum , qui faciat quod vult , excepto si quid leges vetent : nam præter legibus vetita , multa esse alia quæ non putabit sibi licere verè liber : vt leno esse , aut vectigaliorum exactor , & similia his turpia & ἀνομιὰ iudicio omnium hominum. hoc est quod ait Seneca in ii. De ira, *angusta innocentia est , ad legem bonum esse.* M. Tullius Officiorum lib. i i i. *Aliter leges aliter philosophi tollunt astutias : leges quatenus tenere manu res possunt : philosophi quatenus ratione & intelligentia.* Scelera & grauiora peccata leges vindicant : parua quæ appellatione morum Latini scriptores sæpe intelligunt , censores notant , philosophi carpunt. hi verò etiam minutissima obiurgant,

nec ferunt : utique Stoici : quorum dogma est, peccata omnia esse æqualia, & sibi inuicem coherentia. Cùm igitur ab omni peccato abstinere debeat is, qui verè futurus est liber, iure Perseus normam iusti aut iniusti, honesti aut inhonesti negat à prætoris petendam : cuius est munus, leges exercere, mores corrigere.

Non Prætoris erat ---- *supple, sed philosophi.*

stultis.) iis quos manumittit : vel quibus leges ponit. vox Stoica : nam in hac secta stulti omnes præter sapientem : nec solùm *μαεσι*, sed etiam *μαυνοιδροι*.

tenuia rerum Officia.) Scelera & maiora flagitia vetant leges : *officia rerum*, id est, seruanda in rebus agendis, non docent leges nisi *παχυμερως*, & *σοιχερωδως*. philosophi verò accuratè explicant quæ boni viri sint officia, in omni re etiam minima : puta, victu, vestitu, incessu, aliisque etiam minutioribus. nulla enim est pars philosophiæ quæ latius pateat, aut *λεπτολογίαν* maiorem admitat, quàm locus de officiis. de his Seneca epistola xciv. *Tenues differentias habent, præcepta moralia, quas exigunt tempora, loca, personæ.*

atque usum rapidæ permittere vitæ.) Non erat prætoris liberum te pronuntiare, & tibi permittere facere quæ velles. hoc enim tam insigne beneficium, non prætoris vindicta confert : sed institutio recta apud philosophum. Ille postquã affectibus te liberavit, eumque effecerit, qui nihil velis, nihil optes, nihil metuas, nisi quod ra-

tio suaferit : ille, inquam meritò liberum te pronuntiabit , & vitæ tuæ arbitrium tibi permittet.

Sambucam citius caloni aptaueris alto.) Non posse fieri, vt Prætor artem vitæ tradat, & vera libertate quenquam donet, multis exemplis docet, probâtque : quorum hoc primum est : Sicut stultum fuerit à calone siue cacula militis alicuius, homine omnium rerum rudi atque imperito velle exigere, vt instrumenta musica scienter tractet, tanquam aliquis citharædus vel aulædus: sic ineptum est à Prætoꝛe artem vitæ aut veram libertatem expectare, quam nos harpam quasi ἀρπύων, propter aliquam veteris formæ similitudinem dicimus, Græci & Latini sambucam, voce Syriaca, est & genus machinæ poliorceticæ : nec malè de ea acceperis : nam illa machina maioris erat ponderis, quam vt eam homo vnus quantumuis validus posset baiulare. sed malo priorem interpretationem. *calonem* dixerunt militis famulum Græca voce : quia κάλα id est ligna hero procurabat & cætera necessaria. *alto*, id est stulto, vt ille πάροχος ἐκχευεγάπηχίς apud Theocritum. pro sambuca etiam ζαμβύκη dixerunt : & ita apud Hesychium & B. Chryso- stomum.

Stat contraratio.) Contrarationem est, vt medicus fabrilia tractet, aut faber τὰ ἰατρικά. idem in omnibus artibus : stultum est exigere à quocquam id quod non didicerit, non profiteatur. cur igitur speres rationem vitæ beatè degendæ à Prætoꝛe te accepturum ?

Et secretam garrat in aurem.) Pars librorum garrat : plerique garrat : cur autem secretam? quia hæc Stoica dogmata non solum ingrata vulgò, sed etiam periculosa apud proceres, ut modò ex Arriano ostendebamus. sic in VI.

--- paulum à turba seductior audi.

Ne liceat facere id quod quis vitiabit agendo.) ne liceat illi arti te immiscere quam nescias. Alludit ad prouerbiū *Ἐπειδὴ τὸν λόγον ἔρασαν εἰς εἶν τὴν ψυχήν.*

Publica lex hominum naturæque continet hoc fas.) sancitum & receptum est & naturæ lege & omnium gentium, ut ne ea quisquam aggrediatur quæ nescit. hoc & sequenti versu paullo aliter repetit quod duobus præcedentibus dixerat.

Vt teneat vetitos inscitia debilis actus.) ita φύσις. & naturæ gentium iure constitutum est, ut debilis inscitia cuiuscumque artis imperitus, & propterea impotens ad illam exercendam : nam imperitia ἀδυναμία quædam est : teneat vetitos, id est habeat pro vetitis ac sibi interdictis : actus nempe quos nescit : quod supplendum ex vi vocis inscitia. intelligit ignoratæ scientiæ τὸν ἀεὶ ἐν.

Diluis belleborum c.) redit ad exempla. nemo ferat quæ sunt medici agere eum qui non sit medicus.

certo puncto.) pro genere veratri quo utaris, pro genere morbi, pro anni tempore, pro viribus denique ægroti.

vetat hoc natura medendi.) Naturam dixit pro

arte. quia naturā ars imitatur, & adiuuat, neq. facit quicquā nisi quod ipsa si posset faceret. alioquin, non medendi natura, sed ipsa vniuersi natura & ratio vetat εὐταξίας fines migrare. ilicet enim perturbata omnia, si mederi morbis aggradiatur arator, aut arare medicus.

Ναυὸν σὶ ποσκατ σ.) Dio Chrysostomus in x. ὅς αὖ ἐπιχειρῆ πηδάλῳ χεῖρτα, οὐ ἐπιστάτωρ κυβερνᾷ, ὅτιν ὅπως οὐ αὐτὰρ γὰρ ἀναβέβηκε τὴν ναυὸν αὐτὸν τ' ἀπολέσει καὶ τὸν ἐμπλέοντα;

Luciferi rudis.) totius cœlestium θεοείας imperitus: quæ ex aliqua parte nauis gubernatori est necessaria. ne aratorem quidem penitus Luciferi rudem esse oportet, vt docent Hesiodus, Virgilius & alij rei rusticæ scriptores.

exclamat Melicerta.) ὁ πυχὸν, quiuis. sed ideò Melicertam posuit, qui vnus est è diis marinis: quia nauigantib. non occurrunt alij ferè quàm diis maris aut Tritones.

perisse frontem de rebus.) impudentissimè totam rerum naturam esse peruersam. frons ἢ αἰδώς. Theognis:

Αἰδὸς μὲν δ' ὄλωλεν, ἀναιδείη δ' καὶ ὕβρις

Νικόσσει δίκην γυνὶ καὶ πάσαν ἔχει.

derchus valet heic ex hominum societate & cōmerciis. Synesius, οἷχται τὸ δίκαιον ἐξ ἀνθρώπων.

tibi recto viuere talo Ars dedit.) More suo Persius, postquam docuit, vnde libertas vera non deberet neque expectari neq. peti, subiicit eius parandæ veram rationem: ea autem non est alia, nisi philosophia, quam vocat artem κατ' ἐξοχλήν.

ea enim est illa ars supra omnes artes quæ doceat vitam rectè beatèque degere. quare passim Ciceroni, Senecæ, aliis *ars vita* dicitur, & *lex vita*. vnum apponam Senecæ locum: *Philosophia nihil aliud est, quàm recta viuendi ratio, vel honestè viuendi scientia, vel ars rectè vita agenda. Non errabimus si dixerimus, philosophiam esse legem bene honestèque viuendi. Et qui dixit illam regulam vita suum nomen illi reddidit.* Epicteto ἐπισήμη τῶ βίου: vt in his è libro III. quæ operæ sit apponere. faciunt enim apprimè ad disputationem Persij. τί ἔστι τὸ ποιῶν ἀκώλυτον τὸν ἀνθρώπον καὶ αὐτῆξοῦσιον; πλοῦτος ἢ οὐ πτεῖ, οὐδ' ἰσχυρατεία, οὐδ' ἐπαρχία, οὐδὲ βασιλεία; ἀλλὰ δεῖ τι ἄλλο εὐρεθῆναι; τί οὖν ἔστι τὸ ἐν τῷ χεράφην ἀκώλυτον ποιῶν καὶ ἀπαρπατόδισον; ἢ ἐπισήμη τῶ χεράφην. τί δ' ἐν τῷ κιδναεῖζεν; ἢ ἐπισήμη τῶ κιδναεῖζεν. ἰκοῦν καὶ ἐν τῷ βιοῦν, ἢ ἐπισήμη τῶ βιοῦν. Summa est: Liberum esse illum, qui dicat, faciat quicquid libuerit sine vlllo impedimento. hanc facultatem non opibus, non dignitate aut potentia parari posse, nisi sola arte vitæ. quemadmodū facultas scribēdi quicquid libuerit, non paratur aliter quàm si artem scribendi addiscas: facultas lyram pulsandi, non aliter quàm si citharisticam artem discas. Ab eadem mente est illud M. Tullij in II. Tusculanarum: *philosophus in ratione vitæ peccans, hoc turpior est, quod in officio, cuius magister esse vult, labitur, artēque vitæ professus, delinquit in vita.* hinc etiam ἀτεχνον καὶ ἀπὸ τῆ βίον ἀνόητοι Plutarcho dicuntur in libello de tranquillitate animi, qui rationes bene viuendi ignorant. Cæte-

rùm totus hic locus vsque ad illa verba,

Hæc mea sunt teneo. ---

vel ἐρωτη-

ματικῶς legendus, vt nihil affirmet: vel accipien-

dum ἐξ ὑποθέσεως, vt sub conditione affirmet.

Continent autem hi nouem versus boni viri & sapientis χαρακτισμὸν. recto viuere talo, Græcis ἐρσοποδεῖν ἐν τῷ βίῳ. Callimachus idem prouerbiū aliter vsurpat, hymno in Dianam: τῶν δ' οὐδὲν ἐπι-
στυεῖν ὁρδὸν ἀβέση, communem omnium perniciē denotans.

Et veri speciem dignoscere calles.) rem quæ similitudinem veri habeat non sit vera. Et Bongarsij & Puteani vetera exemplaria omnia specimen, non speciem. vtrumque feras: sed melius speciem, Iohannes Saresberiensis libro VII. Deus species discernit à rebus:

Ne qua sub arato mendosum tinniat auro:
vnde & hypocrisis nomen accepit: videtur legisse in suis libris:

--- à vero speciem dignoscere calles.

& verum interpretatur res: speciem, falsam imaginem, qua videntur res esse quæ non sunt.

Ne qua sub arato mendosum tinniat auro.) Apud Priscianum variis locis ita semper distinctè: non vt in aliis libris, subarato. quod Græcorum est ὑπόχαλκον, sæpe apud Plutarchum. Themistius Euphrades oratione prima: εἴ τις χρυσίον ὑπόχαλκον, ἢ πορφύρεον ἐψευσομένῳ τὸ ἀδάς, ἢ λίθον ἐπιβουλεύσας (scribe, καθ' ἡμετέρας) εἰς τὴν ἀγορὰν ὑμῶν εἰσέλθῃ ὀργισθεῖτε καὶ ἐκ ἀπέχεσθε. in libris Iuris Græcorum, adulterinæ pecuniæ genera adnotabamus, πῆ

χρυσίδην, τὰ ἀργυρίδην, τὰ σπύγγα, τὰ καπτιμίαια.
 in *τιππιαι* est *κρυολογία* : in metallis enim propriè locum habet id verbi : etsi etiam de aliis dicitur.

Es modicus voti.) seruas illud *sophi*, Μὴδὲν ἄζαν.
modicus voti, vt apud Tacitum, *modicus originis*,
modicus pecuniæ.

pressus Lare.) viuis frugaliter, & in omnibus vitæ partibus ἀσκεῖς σωφροσύνην. vel refer ad modicas & angustas ædes. Sallustius : illos binas aut amplius domos continuare : nobis *lare* familiarem nusquam vllum esse.

dulcis amicis.) intelligit eam virtutem quam philosophus in medio collocat ἀνταθείας & ἀσεσθείας, & vocat *φιλιαν*.

Iam nunc adstringas, iam nunc granaria laxes.) Inceptum eorum demitor, qui lectionem hanc sollicitant tanta confidentia : quos refellunt omnes membranæ. iam diximus characterem sapientis heic proponi à Persio. supplendum igitur sic, is es tu qui iam nunc adstringas. &c. ita semper in pulcherrimo Theophrasti libello similis argumenti, τοιοῦτός ἔστιν οἶος. legitimus ὄπυμ vsus est in λήψει & δόσει vtrumque tangit noster philosophus.

Inq. luto fixum possis transcendere nummum.) & is es tu qui possis contemnere lucrum turpe & quod lutulet, vt ille ait. hinc *luteum lucrum* apud Augustinum in v. Confessionum. Græci quæ summo contentu digna esse volunt ostendere, comparant τοῖς ἐν τέλειαισι : vt alicubi Iulianus.

αιγοκερδης sic eleganter Horatius expressit. Lucilius paullò aliter: *Mordicus petere aurum è flamma expediat, è cæno cibum.*

Nec glutto sorbere saluam Mercurialem.) non solum *αιγοκερδης* non es: sed ne *φιλοκερδης* quidem: hæc diuersa sunt: sed quæ se mutuò ferè consequuntur. nam qui lucrum amant, non multum solliciti sunt. vnde illud adueniat, modò veniat. *glutto sorbere*, qui auidè gluttit. *gluttus*, est pars colli qua cibi transmittuntur. ficta vox per onomatopœiam: nam *glut* est imitatio soni, quem edit liquor per angustum tramitem means. vetus poëta de rustico ebrio:

Percutit & frangit vas vinum defluit: ansa

Stricta fuit: glut glut murmurat vnda sonans.

Glossæ, *Gluttus*, *βελχος*. Theocrito *βελχος*. *ὡς μέλει δὲ τοῦ τῶτο καὶ βελχίου ἄνωγο*. inde *gluttire*, quod de saliuâ solet dici. Augustinus De ciuitate Dei lib. XII. propter solas saliuas colatur Ianus deus, quibus partim glutiendis, partim expuendis sub cælo palati vtraque panditur ianua. Glossæ, *Gluttit* *ἐλάπτει*, *gluttit* *ὁ λίμβος*, saliuâ Mercurialis, cupiditas deuorandi lucri. vide ad VI.

Hæc mea sunt teneo c.) Concludit eum demum esse liberum cui superior sapientis descriptio conueniat. concludit autem sub conditione, cuius vtramque partem tractat.

prætoribus ac Ioue dextro.) non solum volente prætore: cui tuam libertatem paullò antè acceptam ferebas: sed ipso etiam Ioue, qui veræ libertatis est auctor certissimus: ideò Græcis

Ελευθεριος, Latinis Liberator dictus.

cum fueris nostra paullo ante farina.) cum esses paullo ante vitiosissimus. respicit illa,

---Dama hic non trestis agaso,

& quæ sequuntur. Prouerbiū Latinum ad notandam similitudinem, est eiusdem farinae, proprie locum habet in panibus. nostra dixit, modestiæ causa.

pelliculam veterem retines.) Membranæ, retinens. leuiter mutauit Græcum prouerbiū, τὴν αὐδ' Ἐραποδώδει τείχεα φυλάτεις: quo vsus Plato simillimè vt heic Persius, in Alcibiade priore. οἱ τὰ τὴ πύλαις ἀπέπιν ὀπχειροῦσιν, ἐπὶ τῷ αὐδ' Ἐραποδώδῃ, φαίνεν αὐαὶ γυναικες, τείχεα ἔχοντες ἐπὶ τῇ ψυχῇ, ὑπὸ ἀμοιβῆς, καὶ οὕτως ἀποθεβληκότες. Olympiodorus in commentariis sic notat: παροιμία ὅτι γυναικῶν ἐπὶ τῷ ἑλευθερομυθῶν δούλων καὶ ἀπερμύοντων ἐν τῇ δουλείᾳ, ὅτι ἔχεις τὴν αὐδ' Ἐραποδώδῃ τείχεα ἐν τῇ κεφαλῇ. ποτέστιν ἐπὶ τῷ δουλικῷ τείχεα ἔχεις. πάλαι γὰρ καὶ ποῖς ἰνόμασι διεκέρκιντο οἱ ἑλευθεροὶ καὶ δούλων καὶ τῶν ἀρετῶν. Γέται γὰρ καὶ Δάοι καὶ Φρύγες ἀνομάζοιτο, γυνὴ δὲ καὶ πάντα συνεχύθησαν. allusit Gregorius Naz. in Apologia: πρὸς ἀποδείξαι χάδον τὴν ἀρετῶν τείχεα. Sed Persius fortasse ad vernaionem anguium respexit qui vere nouo (interdum & autumnno teste philosopho) ponunt veterem pellem: quæ Græcis λεβνεῖς ac σίφαρ.

fronte politus.) minus rectè quidam veterum, polita. in III.

---nequicquam pelle decorus.

Astutam vapido seruas sub pectore vulpem.) dolosus es ac fraudulentus. sub pectore omnes vet.

non in pectore. paullo post,

---calido sub pectore bilis

Intumuit.---

apud Sares-

berientem legitur,

---astutam gerit sub pectore vulpem.

sed est *μνημονικὸν ἀμαρτίαια* in verbo, aut *ἐκούσιον ἀντίλαλμα*. Pro *vapido* alij libri *vastro*. verum amat Persius vocem *vapidus*, quam *ἀπλῶς* vsurpat pro malo. propriè de vino dicitur.

Que dederam supra repeto.) dederat illud, esto liberque ac sapiens. hoc nunc repetit: asserit istum neque liberum esse, neque sapientem. ergo seruus & stultus: quod ex vi. argumentationis reliquit colligendum. *repeto*. omnia exemplaria non *relego*. quod minus conuenit huic loco. Plautus diceret,

----*infecta dona facio*:

vt in Mostellaria.

funemque reduco.) puerilis apud Græcos lusionis genus per attractationem funiculorum, & intentionem. Aristoteles vocat *ἀπάτησιν ἀπαρτίων*. proprio nomine *ἐλκισμῶσα* apud Pollucem. eò aludit Persius: & non semel in alia sententia Terullianus: apud quem *contentionis funem ducere*, & *contentioso fune deducere* sapius legas. Apud M. Tullium in Hortensio, *calculus reducere* ab alio genere lusus, idem prorsus significat. Itaque tibi concedo, ait, quod in duodecim scriptis solemus, vt *calculus reducas*, si te alicuius dati pœnitet.

Nil tibi concessit ratio: digitum exere: peccas.)

Prolepsis est: poterat iste dicere: non sum perfectè sapiens: sapiens tamen. opponit decretum

Stoicæ scholæ : quæ pronuntiat, omnes qui non sunt sapientes esse stultos, nihil esse medium: peccata enim non distingui, sed esse æqualia. horum probationem apud Stoicos Senecam & Epictetum legere est, & apud M. Tullium ac Stobæum. *digitum exerere*, in exemplum ponitur minimæ actionis, & in quam non videatur boni aut mali ratio cadere. cadit tamen ex doctrina Stoicorum. Clemens Alexandrinus Pædagogii lib. II. cap. X. οὐδὲ τὸ δάκτυλον ὡς ἔτυχε σαλεύειν τῷ σφῶ ὁ λόγος ἐπιτρέπει ὡς ὁμολογοῦσιν οἱ Στωικοί. ex Chrysippo aut alio quodam Stoico describit Clemens. indidem & Persius: qui non solum doctrinam Stoicorum, sed & verba ipsa illius scholæ sæpissimè expressit. Epictetus Enchiridio, ἡ φιλοσοφία φησὶν, ὅτι οὐδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνειν εἰκὴ προσήκει. apud Arrianum lib. II. cap. XI. διὰ τί οὐ ζητῶμεν τὴν κηρόνα καὶ ἀνευείσομεν καὶ ἀνευρέντες λοιπὸν ἀπερὸ βλάπτειν χρώματα, εἴχα ἅπτε μισθὸν τὸ δάκτυλον ἐκτείνοντες; Zeno quidem apud Laërtium, & Stoicus item alius apud Stobæum in Physicis excerptis, ponit inter indifferentia, τὸ ἐκτείνειν τὸ δάκτυλον ἢ συσεῖλαι. & Chrysippus locutione proverbiali de re nihili solitus dicere, οὐδὲ τὸν δάκτυλον χυθῆκει προστείνειν χάριν τέτου, vt non semel legimus apud Plutarchum: Cicero vertit III. de finibus, Chrysippus ne digitum quidem eius causa porrigendum dicebat. sed tamen in hoc, in re inquam adeò parua sapientiæ suæ specimen editurum sapientem affirmabant: quod ἀνδρείως τὸν δάκτυλον ἐκτείνειν dicebat Chrysippus, vt ex Plutarcho cognoscimus

De contrarietatibus Stoicorum. Eadem sententia est illius effati Stoici, ὁ μωρὸς οὐδὲ φακίῳ χακῶς ἐπέειπε.

Nil tibi concessit ratio :) Sic omnes membræ: non *Ni tibi concessit r.*

quod ex verbis Clementis modò allatis reponerat Iustus Lipsius, meo iudicio, appositissimè: etsi vulgata ferri potest.

sed nullo thure litabis.) nulla argumentorum ratione obtinebis, καὶ ἀκριβήσεις. translatum à rebus sacris: nam qui accipiunt ut sonant verba, falluntur.

Hæreat in stultis brevis ut semuncia veri.) ut sapiens vlla ex parte sit, qui non totus sapit. Ratio Stoicorum: quia virtutes se mutuò consequuntur: ut qui vnam habeat omnes habere sit necesse. & contrà: qui vna careat, omnibus nudatum esse necessariò. Laërtius: τὰς ἀρετὰς λέγουσιν αὐτοκολουθεῖν ἀλλήλας, καὶ ἢ μίαν ἔχοντα πάσας ἔχειν. quæ verba habet Laërtius à Chrysippo, cuius locum plenius refert Plutarchus De contrar. St. & passim qui de ea philosophia scripserunt. hinc sequitur, nihil medium esse inter virtutem & vitium. Diogenes: ἀρέσκει αὐτοῖς μηδὲν μεταξὺ εἶναι ἀρετῆς καὶ κακίας. atq. hæc sententia Stoicorum etiam Peripat. nonnullis placuit: non omnibus: vide Alexandri Aphrodisei Quæstiones lib. iv. quæst. iii. & ix. ac xxii. Gregorius Nazianzenus in laudatione Basilij: ἄλλοι, inquit, ἄλλο τι χατορδοῦσιν. οἱ δὲ πινὰ τῆ ἀρετῆς εἰδῶν, ἔντων πλεόνων, ἀπεινὰ δὲ οὐδεὶς ἐπέλαθε πρὸς τὸ ἀκρότατον. quod Stoicæ doctrinæ
con-

contrarium est, sed nimis verum. *brevis semuncia,*
curta & cui aliquid deest.

Hæc miscere nefas.) quia sapiens quicquid facit,
ex omni virtute id facit : sic vt vna quidem præ-
cellat in singulis actionibus, sed accedant velut
succenturiatæ & reliquæ omnes. Plutarchus De
fortuna Alexandri, libro I. Στωϊκός ὄστι λόγος ὅτι
πάντ' ὁ αὖ δρᾷ ὁ σοφὸς καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἐνεργεῖ· καὶ μίαν
μὲν ὡς εἰκεν, ἢ ἀρετὴν προσηγορεύσει προεξέως ἰχθύος,
προεκαλεῖ δὲ καὶ τὰς ἄλλας, καὶ σωτύνει πρὸς τὸ τέλος. ma-
lim π. ὅ καὶ τὰς ἄλλας οἱ σωτύνειν π. τ. τ. eadem ex
Chrysippo fusius, in Contrariis Stoicis. ergo etiam
omnia vitia ad singula eorum facta concurrunt,
qui sapientes non sunt. quomodo igitur hæc mis-
ceantur?

*nec cum sis cætera fossor, Tres tantum ad numeros
satyri mouere Bathylli.*) neque obtinebis vt qui
reliqua tota vita pro insipiente ac stulto te ge-
ras : in quibusdam tamen actionibus sapiens di-
caris. *fossor*, imperitus, idiota. apud Strabonem
lib. II. & alibi σαπαρίας καὶ θραϊσίου δίκλου. Nicepho-
rus Gregoras, lib. III. de homine imperitissimo :
καὶ αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν, τὸ ἀπὸ σαπαρίας ὄψε ἢ ὡς εἰς ἀπαλ-
λαπτόρων ἀπολαμπόμβιος. sanè venustè. sic in septi-
ma historia, ὅσοι ἀγροῦ καὶ διέλλης ἀπύροισι. id est
fossores & imperiti. heic *fossor*, dicitur is qui non
est sapiens. *moueri ad numeros Bathylli*, Italicam
saltationem saltare æquè bene ac Bathyllus: qui
cum Pylade primus Romam intulit gesticulatio-
nem pantomimorum : qui Græcis scriptoribus
dicuntur νομίμως ὀρχεῖσθαι, vt in I. Athenæi. *SATYRIS*

Bathyllus, non qui saltat Satyrum, ut cū dicimus saltare Medeam, aut Canacem: quod Græcus epigrammatum poëta dixit καὶ ἰσοείαν ὀρχεῖσθαι Μυδείαν ἢ Κανάκην. sed qui non minus bene quàm satyrus aliquis saltat. nam ὀρχεῖσθαι proprium Satyrorum. *satyri* igitur, valet σαιτυεικοῦ, ἡρωῶ ὀρχηστικοῦ. ita exponebamus hunc locum prius quàm venisset in mentem, quod verissimum esse non dubitamus, pro *satyri* scribendum esse *satyrum*: de qua emendatione vide in imitatione Horatiana. Obseruemus verò locutionem, saltare ad tres numeros *Bathylli*, pro δὲς ἢ τρεῖς καλῶς ὀρχησθαι καὶ Βάθυλλον: duos aut tres staticulos ex arte facere, & perfectè. Latini solent pro ὀρχεῖσθαι dicere ad numerum moueri. Idem simile apud Ciceronem, tertio paradoxo, *histrio si paullo se mouit extra numerum, aut si versus pronuntiatus est syllaba una breuior, aut longior, exsibilatur, & exploditur: in vita quæ omni gestu moderatior, (vel modulatio) omni versu aptior esse debet, ut in syllaba te peccare dices?* inde orta illa locutio quæ numeros virtuti attribuit: ut apud Marcum Antoninum initio libri III. τὰς τὰ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν. *Stobæus* in *Physicis* excerptis: κατόρθωμα δὲ εἶναι λέγουσι καθήκον πάντας ἐπέχον τὰς ἀειδυοὺς, ἢ τέλειον καθήκον. *Cicero* vertit in III. *De officiis*: *Illud autem officium quod rectum iidem appellant, perfectum atque absolutum est, & ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* ait disertè *Tullius* ita loqui solitos esse *Stoicos*: ut *Persium* eò respexisse vero sit simillimum. *Seneca* epistola LXXI. *Idem esse dicebat*

Socrates veritatem & virtutem: quomodo illa non crescit, sic nec virtus quidem. habet numeros suos, plena est. idem epistola cxv. non potest quisquam nisi ab initio formatus, & tota ratione compositus omnes exequi numeros, vt sciat quando oporteat, & in quantum, & cum quo, & quemadmodum.

Liber ego. vnde datum hoc sumis, tot subdite rebus.) transit ad alteram paradoxii partem: & omnes stultos probat esse seruos, sumis verbum philosophicum. λαμβάνειν ἐκ εὐπειρίας τὰ λήματα eos dicebant Stoici qui propositionibus vt confessis utebantur, quas non probassent: quod Aristoteles λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ, id est, τὰ ζῆτα διου.

An dominum ignoras nisi quem vindicta relaxat?) an distinctionem hanc ignoras? Seruitus alia est corporis, alia animi. corporis domini sunt homines: animi vitium & affectus: illam soluit manumissio ritè peracta: hanc sola philosophia sine virtus. Philo: δουλεία ἢ μὲ ψυχῆς, ἢ τῶ σωματίων λέγεται. δεσπότης δὲ τῶ μὲ σωματίων ἀνθρώποι, ψυχῶν δὲ κατὰ τὴν πύξιν. quare apud theologos opus seruile est peccatum. Persius rem eandem aliter dicit, quam nos corporis seruitutem diximus, ille appellat exteriorem:

----nec quicquam extrinsecus intrat

Quod nervos agitet. ---- quam nos animi seruitutem: ille interiorem.

----sed si intus & in iecore agro

Nascuntur domini. ---

I puer, & strigiles Crispini ad balnea defer.) vtriusque seruitutis exempla proponit: & prius

quidem corporis.

Si increpuit, Cessas nugator.) vt apud Iuuenalem:

Vox domini sonat instantis virgæque tenentis

Ergo miser trepidas.---

seruitium acre.) fateris te esse seruum, & quidem δουλείαν δουλεύειν παύϊ ἰοχεθῆν, vt ille apud Dionē Chrysostomum. hoc verò id ipsum est, quod Epictetus apud Arrianum ait libro III. capite xxv. multa facere qui seruiunt cupiditatibus, quæ si faceret seruus iussu domini, de dura seruitute sua multum quiritaret. ἐξελέλυθεν, ait, νυκλός' ὅτι ὁ Γέτας οὐ πολλὰ ἐξελθῆν, ἀλλ' εἰ παρολιωαλέχετο κα' αὐτὰ πολλὰ αὐτῷ ἐπιφραγμούς, καὶ τὴν πικρὴν δουλείαν ὑποποφυσθίμους, ἐξήλθεν.

Te nihil impellit : nequicquam extrinsecus intras Quod nervos agitet.) iam de seruitute altera loquitur : cuius exemplū non aliunde petit quàm ab illo ipso qui cum disputabat. εἰρωνικῶς hæc dicuntur, sine interrogatione omnino legenda. Dices tu, illum cui herus imperat esse seruum : neque habere ἐξουσίαν αὐτοπραγίας : quia aliena voluntate & iussis impellatur ad ea facienda, quæ facit : te facere quæ velis ipse. Eleganter seruum comparat cum sigillaribus siue neurospastis, quæ per se ἀκίνητα, verticillis quibusdam ac nervis mouentur. imitatur verò Horatium, aut vterque potius Platonem primo legum, cuius verba : τὰ πάθη ὅν ἡμῖν οἷον νεύρα ἢ μύενδοί τινες εὐῶσαι ἀπὸ σίτε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλαις ἀνδράκοισιν, ἐναντία οὖσαι, ἐπ' ἀναντίας παρῆξαι. sed Persius potuit aliunde sumfisse hoc simile : nam Stoici plurimum illo vte-

bantur. Leges apud Marcum Antoninum in VII. *σχιλλίαει νευροσπασούμθρα*. Latini simpliciter modò *sigillaria*, modò *neurospasta* nominant. unde verbum *νευροσπασεῖν*: vt in XII. eiusdem, *τὰ νευροσπασουῶτά σε πᾶθῃ*. quo verbo totam Platonis sententiam expressit. *νευροσπασεῖσθαι* enim est in diuersa moueri alieno motu : vt in fine primi idem Marcus, *μηκέτι τὸ ἡγεμονικὸν ἐάσης δουλεύσαι. μηκέτι καὶ ὄρμηλὸ ἀκαινώητων νευροσπασηδύλαι*. vbi appellat vim non communitem, vim quæ vt heicit Perſius intrat extrinsecus, & neruos agitât. sic in fine III. ait ferarum & vitiosissimorum hominum esse proprium *τὸ νευροσπασεῖσθαι ὄρμητικῶς* : hoc est, *neurospastorū more impelli ad res agendas* : quasi dicat, non motu proprio sed alieno : dominorū nempe animi, crudelissimorū, cupiditatis, libidinis, metus. obseruent tirones hypallagen venustā in ea locutione : nam potius videtur fuisse dicendum, *ὄρμηλιν νευροσπαστικῶς*, vel certè *νευροσπασεῖσθαι καὶ ὄρμηλιν*, vt loquitur lib. VI. interpres vir profundæ eruditionis, locum illum non intellexit. sic autem dixit Marcus in VI. *ὄρμητικῶ νευροσπασεῖσθαι*. Θάνατος, ait, *ἀνάπαιλα ἀίδνητικῶς ἀντιτυπίαις καὶ ὄρμητικῶς νευροσπασεῖσθαι καὶ διανοητικῶς διεξόδου*. hoc est, *mors quies est pugnantium inter se sensuum, & in contraria agitationis ad res suscipiendas, & discrepantium mentis discursuū*. hoc enim vult sapiens Imperator, non quod dixit interpres. sic in VII. *ἐπὶσον πλὴν νευροσπασεῖσθαι* : *siste agitationem quæ te in varia trahit*. ita etiam Philo, Clemens Alexandrinus aliique scriptores locuti sunt : vt alibi prolixè ostendimus.

sed si intus & in iccore agro nascuntur domini.)
 si exteriorē dominum non habes, interiorē verò
 circumfers, non vnum sed plures, qua fronte li-
 berum te dices? hi sunt domini qui nascuntur,
 & neruos intus agitant. Marcus Antoninus ex-
 tremo lib. x. Μέμνησο ὅτι τὸ νευροσπισσοῦν ὄσιν ἐκείνο,
 τὸ ἐνδὸν ἐσκακρυμμένον· ἐκείνο ῥητορεία, ἐκείνο ζῶν, ἐκείνο,
 εἰ δὲ εἶπε ἱν' ἀνθρώπου. ait Marcus sanè quàm ἐμφατι-
 κώτατα, illud occultū quod intus nos mouet, id es-
 se ῥητορείαν, ζῶν ἀνθρώπου, hoc est, quod faciat nos
 hoc aut illud studiosè persequi: exempli caussa,
 eloquentiā: id esse per quod viuimus: quia ita
 viuimus vt illud est, quod nos impellit. libidino-
 sè si libido vrget: meticulosè, si metus: iracun-
 dè, si ira: denique hic velut alius homo quidam
 est, dominus illius intra quem habitat. hæc mens
 optimi imperatoris. qui sic alium hominem in-
 tra hominem collocat, vt Persius heic ait intus
 nasci dominos: idem est enim. Sapientes cūm
 vitia dominos vocant, figura illa vtuntur, quam
 Donatus appellat *σωματοποιίαν*: quando res inani-
 mis vt animata inducitur. sic in Euāgelio Mam-
 monas, id est, auaritia appellatur dominus: οὐ δὲ
 πλὴν οἰκείαν φύσιν, vt adnotat Chrysostomus: ἀλλὰ
 διὰ πλὴν τῶν ἐσποκλινομένων αὐτῷ ταλιμοείαν. & obser-
 uat doctè idem pater alibi, solere Christum ad
 maiorem euidentiā atq. doctrinæ efficaciam,
 figura hac vti, quam *ψόχωσιν* ipse appellat. sic ἐψύ-
 χωσε τὸ κρεῖν, inquit, Matthæi capite vi. sic alia.
 Hæc cum verissima sint: subiit sæpe mirari acu-
 men philosophorum, & quidem non plebeio-

rum, sed qui sine controuersia φέρουσιν τὰ θεωρήματα : quibus tritas in omnib. linguis locutiones hoc genus καὶ τὸ ῥητὸν placuit accipere. Pythagoreorum hæc fuit sententia : nascenti homini adnasci aliud animal, quod vocabant modò feram multorum capitum, modò mortalem quandam vitæ speciem : aliquando εἶναι σύμφυτον, litem homini innatam, alij naturam genitricem, siue primam : sicut sapientes Hebræorum appellarunt illud ipsum γα, siue γη γα, nostri theologi peccatum originis. Auctor carminis aurei,

Λυγρὴ γὰρ σιωπηλὸς εἰς βλάβησον ἀλυσθῆναι

Σύμφυτος. ὡς οὐ δεῖ παρὰ γένει, εἰκόντα ἢ φεύγειν.

Iamblichus sic interpretatur : ἐν ταῦτα τὸ διπλὸν τῆς ἀνθρώπινης φύσεως ἐπέδειξε, καὶ τὸ παρὰ φύσιν ἡμῖν ἀπὸ τῆς γένεσεως ΑΛΛΟΤΡΙΟΝ ΖΩΟΝ ὅπως οἱ μὲ πολυκέφαλον θεῖον, οἱ δὲ θνητὸν π ζώης εἶδος, ἄλλοι δὲ φύσιν ἡμεσοῦργον καλοῦσιν. item aliquanto post : ἢ ἐν ἡμῖν θεῖον ἀνθρώπον τὸ πολυκεφάλου θρέμματος ἐκκρατῆ ποιητέον. vbi vides duo intra hominem animantia constitui : vnum ferum, de quo iam diximus : alterum mite, quod ipse appellat diuinum hominem. proculdubio virtutem intelligens. nam vt vitia ita & virtutes animalia esse quidam crediderunt. Seneca epistola cxiii. *Desideras tibi scribi à me, quid sentiam de hac questione iactata apud nostros : An iustitia, an fortitudo, prudentia, ceteræque virtutes animalia sint.* Stobæus in Excerptis physicis, de Stoicis loquens: Βούλονται ἢ ἢ ἐν ἡμῖν ψυχῶ ζῶον εἶναι, ζῶον δὲ καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ μάλιστα τὸ ἡγεμονικὸν μέρος αὐτῆς ὃ δὴ καλεῖται διάνοια. διὸ καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ζῶον εἶναι.

ἐπειδὴ αὐτὴ διαίτεια ὄσιν κτ' ἢ πῶ οὐσίαν. Allusit horsum Philo Iudæus in eo libro qui inscribit, De conuentu ad primas disciplinas. ὁρᾷς ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ζώων ἀλόγων, (ταῦτα δ' εἰσὶν αἰδήσεις) πάλιν ἀπέρχεται διεύρηται. δε μοχ: οὐ μόνον ἐπὶ τοῖς ξυλίνοις καὶ γίνοις σωματικοῖς, οὐδ' ἐπ' ἀλόγοις ζώοις, ἢ αἰδήσεις, ἢ ἐυεργέτω ἐπαινεῖν διδασκόμεθα· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ νῷ ὅε κρείως ἀνθρώπος ὄσιν ἐν ἀνθρώπῳ, κρείπων ἐν χεῖρονι, ἀ-θάνατος ἐν θνητῷ. Non parum hæc illustrauerint quæ scribit ὁ θεότατος Paulus Apostolus variis locis de interiore atque exteriori homine. At longe alio sensu philosophus dixit in xxvii. sectione Probl. calorem in homine ceu aliud animal esse τὸ θερμὸν ἐν ἡμῖν ὡσπερ ζῶον, quem videntur imitati medici cū de mulierū matrice idem pronuntiarunt: esse illam, vt ait Aretæus, ὁμοίον π ζῶον ἐν ζώῳ, quasi animal in animali, vel potius, vt loquitur idem ζωῶδες π. sed ad Persiū redeamus: cuius locum imitatus est Claudianus in iv. Honorij Consulatu, vbi poëta facundissimus multis versibus mentem Persij expressit. Iuvat quædam conferre: Persius ait, *intus nasci dominos*: Claudianus sic:

*Si metuis, si parua cupis si duceris ira,
Seruitij patiære iugum: tolerabis iniquas
Interius leges.*

Boëtius metro II. lib. iv. De consolatione item ex Persio:

*Iam videbit intus arctas
Dominos ferre catenas.*

Ait Persius, *in iccore ego*: Claudianus:

At sibi cuncta petens, nil collatura cupido

Iniecur & tractus imos compulsa recessit.

Que velut immanes referat dum belluarictus

Expleri pasci que nequit: nunc verberare curas

Torquet auaritia, stimulis nunc flagrat amorum

Nunc gaudet, nunc mœsta dolet, satiat que vursus

Exoritur, casaque redit pollentius hydra.

quid tu impunitior exis?) quid causæ dices esse,

cur tua melior sit conditio, quam eius qui seruitutem corporalem alij seruit? Egregiè Seneca Naturalium lib. III. *Liber est qui seruitutem effugit sui. Hæc est assidua seruitus, & ineluctabilis, & per diem ac noctem aequaliter premens, sine interuallo, sine commeatu. Sibi seruire grauissima seruitus est: Boëtius: Extrema est seruitus, cum anima vitiiis dedita, rationis propriæ possessione ceciderint.*

Mane piger stertis:) Deinceps quam durum sit vitiorum seruitium, cum plura simul eundem miserè in diuersa trahunt, variis exemplis luculentissimè demonstrat. primum exemplum est illius qui duobus dominis, Pigrity & Auaritiæ seruit.

Surge inquit Auaritia.) Salomon Prouerbiorum capite XIII. *vt quidem vetus vertit: vult & non vult piger: anima autem operantium impugnabitur.* Pigrity proprium est, optare non laborare: idè Salomon idem capite XXI. *Desideria, inquit, occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus eius operari.*

Et quid agam? rogitas? saperdas aduche Ponto.) rem strue & ea sine nauiga atque mercaturam

exerce: illa munitissima est ad opes via. Seneca epistola cxix. *Iam ergo paraueram fiscos: circumspicibam in quod me mari negotiaturus immitterem, quod publicum agitarem, quas accerferem merces: propterea τὸς ἐμπορευώταις esse eosdem πλευστωτάτους* ostendit B. Gregorius Nazianzenus in Apologetico.

lubrica Coa.) vina Græca μαλακὰ simul & μαλακπικὰ vel λευπηγί. sic λευπηκὸν οἶνον leges apud Aristotelem & medicos.

Tolle recens primus piper è sitiente camelo.) Propera Alexandrinam vel ad alia orientis emporia, quò piper defertur camelis: nam Romam mari deferebant. Morem tangit mercatorum, qui in eo vel præcipuam lucri quod inhiant spem ponunt: si primi genus aliquod mercis possint importare. Lucilius:

Sicuti cùm ficus primus propola recentes

Attulit, & pretioingenti dat primitiu' paucos.

sitiens camelus, non simpliciter πολυδίψος: sed qui sitim diu tolerat: etiam ad quatrimum.

Verte aliquid.) exprimit satagentiam mercatorum, omnia spe aueritate lucri molientium. *vertere* vox agriculturæ. terra enim vertitur fodiendo, arando, occando, pastinando, aliis modis. vel dixit *verte* pro auerte, id est decipe, circumscribe. ideò sequitur, *iura*, id est peiera. simplex pro composito, ut apud Ciceronem in Verrem, *pecunie partem ad se vertere.*

iura.) pro peiera, ut diximus. nam minimo minus interest inter sæpe iurantem & peierantem,

verissimum enim est, quod Philo Iudæus ait, in libro De decem Legis præceptis: φύε) ἐν πολυοργίας ψευδορκία καὶ ἀσέβεια. qui saepe iurat, peierat & impius est.

(sed Iupiter audiet: *heheu*.) En miseram conditionem hominis quem in diuersa rapiunt pigritia, auaritia, & metus superum. τὸ *heheu* præcedentibus iungi debet non sequentibus.

Varo, regustatum digito terebrare salinum Contentus perages.) Omnia exemplaria simpliciter *Varo*: cum apud M. Tullium & alios hoc nomen scribatur *varro*. Lucilius,

Varronum ac rupicum scarrofa incondita rostra.

Nec pauci libri sunt, ubi scribitur *Baro*, quæ vox Barbara in antiquis legibus Francorum & Alemannorum, marem significat: hodie in Campania & aliis Gallia locis mulieres suos viros nominant *barones*. sed legant studiosi quæ de his vocibus *varro* & *baro* viri præstantissimi adnotarunt. Sensus est: O stulte si pietatem curas, permanebis adeò pauper, vt bene tecum agi existimaturus sis, si pulmentarij loco salem habeas: qui fuit victus pauperiorum tantum eius ætatis: quondam verò plebis Romanae, vt ex Varone obseruat Plinius lib. xxxi. cap. vi. & omnis comædia testis est. Sed mira sententiæ energia, vt vbiq; apud hunc poëtam, ad paupertatem summam exprimendum. *perages*, Græcum est *διάξεις*, pro *διάξεις ἄ βίον*. quandiu viues semper eris pauper. atque adeò spe etiam omni carebis fortunæ paullò saltem lautioris. id enim *conten-*

rus. digito salinum terebrare, est duobus digitis primoribus pauxillum salis delibare, sic vt vestigia impressa pareant digitorum. expressit ad verbum Græcorum prouerbium αλίαν τρυπᾶν. Apollonius in epistola ad Euphratem: πάντα φασί, δεινὸν ἔμπορον χάλων σείειν· ἐμοὶ δ' οἴη τίω' αλίαν τρυπᾶν ἐν Θέμειδος οἴκῳ. Plautus dicere solet *delingere salem*.

si viuere cum Ioue tendis.) εἰ ἀφίσσῃ σοι ὁ κτῆ Θεὸν βίος. Plautus Rudente.

Isto tu pauper es, cum nimis sanctè pius.

Iam pueris pellem succinctus & ænophorum aptas.)

Iam tibi auaritia persuasit vt sibi seruires: itaque succinctus ipse, res ad iter necessarias segestri inuolutas, puerorum tuorum humeris imponis, & simul ænophorum manibus illorum aptas, ocius ad nauem profecturus, vt illam conscendas Orientis emporia petiturus. *pellem* vocat proculdubio segestria, de quibus satis ad Suetonij librum I r. *pueris* autem legimus cum veteribus Bongarsij & nostris: primùm quia nemo se itineri accingere solitus, quamuis tenax & deparcus, quin pueros aut saltem vnum puerum ἀκόλουθον haberet, ad baiulanda γραματολόγια & cætera necessaria. deinde ita est in Horatij versu quem imitatur Persius:

Cum Tiburte via prætorem quinque sequuntur

Te pueri lasanum portantes ænophorúmque.

quare alteram lectionem *Iam puer is*, etsi iuuentam nobis in libro Puteani & aliis quibusdam editis non probamus.

qui trabe vasta Aegæum rapias.) rapide feces.

Horatius: --- *vt trabe Cypria*

Myrtoum pavidus nauta secet mare.

sic campum rapere, apud Statium. sic Græci suum
ἀρπάξεν.

folles Luxuria.) ingeniosa in corrupendis
hominum mentibus.

quò deinde insane ruis.) Propertius,

Quò ruis imprudens? -- Claudianus,

Quò vesane ruis? --- τὸ deinde

Græcum est εἴτα φρένας ἢ λὰὲ σὺ πῆ ἔρρεῖς ;

calido sub pectore mascula bilis Intumuit.) Bene
Luxuria masculum animum criminis loco obii-
cit militanti in suis castris iuueni : cui potius
conueniat molli atque effœminato esse animo.
itaque insanire illum pronuntiat, & μελαγχολᾶν :
is enim est bilis tumor quem illi obiicit.

quam non extinxerit vrna cicuta :) bilis atræ fer-
uorem, quo nunc ardet, vix extinxerit cicuta,
quamuis largiter potæ, frigus.

tibi torta cannabe fulto Cæna sit in transtro?) tū-
ne cum sis Veneris nepotulus, vt super rudente
sedens cœnes in nauium transtris? qui diuitias
construere optabant nauigationi operam pluri-
mum dabant : quod vitæ genus quàm asperum,
quàm miserum Luxuria heic ostendit. Anti-
phanes:

Δύσλωος ὅς τις ζῆ δαδιάπτον βίον*

Εν γῆ πένεσαι κρείπτον ἢ πλουτέοντα πλείν.

Fulcire est ἐρείδειν ἀσκῶνι Græcis scriptoribus, vt in
quarto Athenæi. *tibi fulto torta canabe*, vt apud
Lucilium *paluino fultus*, Propertius,

Et fulso pluma versicolore caput.

Iuuenalis, *fultrisque toro meliore recumbet.*
 Toros autem constituebant in transtris. Vale-
 rius Flaccus: *Insternunt tabulata toris.* magnæ mol-
 litiei argumētum erat cubare in interiore naui,
 non super transtra & tabulata, aut in stega. vide
 Regulās Pachomij cap. lxxvi. Theophrastus cap.
 περὶ ἀνθευσείας in Characteribus: καὶ τετραρχῶν τὰ
 τῶ κυβερνήτε σρώματα ἐπὶ τῶ κατὰσρώματος ὑποστέφνου-
 δαι. rectè olim sic emendauimus, cùm scriptum
 inuenissemus ὑπό. falsò prorsus atque ineptissi-
 mè. non enim sub consttrato nauis dormiebant,
 sed super. Auctor Satirici: *Hoc erat, quod placuerat*
tibi, vt super constratum nauis occuparem secretissi-
imum locum, ne nos patereris requiescere. de nauar-
 cho vtique & cæteris quibus nauis cura incum-
 bebat, ridiculum fuerit dubitare. Leo Imperator
 in Naumachicis: ὁ τῶ ναυάρχου ἦτοι ἢ κεντάρχου κρά-
 βatos ἐπὶ τῶ πρύμνης ἵδρυται. Plutarchus in Alcibia-
 de inter alia argumenta luxus illius commemo-
 rat, quod non more aliorum super nudis tabula-
 tis triremium cubaret, sed iis incisus fascias ten-
 deret in vsum lectorum. cerneret, inquit, ἐκπομάς
 κατὰσρώματων ἐν τῶ πείρεσιν, ὅπως μαλακώτερον ἔχα-
 θεύδοι, κειρίαις ἀλλὰ μὴ σαρῖσι ἢ σρώματων ἐπιβαλλο-
 μέων. Qui de superiore loco Theophrasti aliter
 sentiunt, vt nos carpant, ij non sententiam no-
 stram, sed ἀπὸ τῶ ἀλήθειαν reiiciunt. quibus nihil
 aliud nisi hoc volumus responsum, aut profe-
 rant si habent meliora, aut aliorum inuentis si-
 ne inuidia fruantur.

Veientanumque rubellum Exhalet vapida laesum pice sessilis obba?) poteris ne delicias quibus es innutritus mutare duro illo nautarum victu? *exbalare* heic pro fundere vel emittere vinum quod exhalat. quid autem exhalet oblique indicat, cum ait, *vinum vapida laesum pice*. ex quo intelligitur, vinum exhalare tetrum picis odorem. *Veientanum Rubellum*, & vitis *Rubella* ex Horatio, Plinio & Martiali sunt nota. *Obba* Nonio poculi genus: ἀκύριος. nam propriè dolium vel utrem significat vt heic *ὄββα ἀκύριος*. *sessilis obba*, vas est vinarium ei simile quod vocamus *barril*. sic lactucae sessiles, brassicae sessiles, & verruca sessilis in xxxvi. Plinij: cui opponit verrucas quae non extant solùm, sed eminent.

Quid petis? vt nummi quos hic quincunq̄ue modesto Nutrieras.) En vt fallit vitium, specie virtutis? Luxuria enim mancipium istud suum à turpi fœnore dehortatur, non secus ac si virtus ipsa loqueretur. quid petis, inquit? vis nempe maiore cum quæstu pecuniam tuam exercere. potes in Vrbe, in otio, qui nos pro centenis lucri facere quotannis: non sufficit hoc auaritiæ tuæ: & vndenos nummos pro centenis ad sortem cupis adiicere. *quincunx modestus*, vsura est mediocris quæ etiam iurisconsultis dicitur leuis, vt in leg. *Tutor*. §. 10. Dig. De administratione & periculo tutorum. meminerunt & alibi, vt leg. 17. Dig. De vsuris & fructib. *Nūmos nutrire* vt apud Horatium *nummos pascere*, hoc est augere. Boëtius Consolationis libro 11. *Ille nuptiis felix, orbis*

liberis, alieno censum nutrit heredi. sic nutrire frontis audaciam, apud Hieronymum, pro augere, ἐπι-
 τρέφειν. *alere annem* pro augere imbres Horatio,
 est verò imitatio Græcorum, qui ἄνθρωπον pro ἀν-
 ξάνθω sæpissimè vsurpant. quod verbum de fœ-
 neratore paullò aliter posuit Plutarc. in lib. De
 vitãdo fœnore. Sanè & ἰόκος est à verbo ἰκτείνω. cu-
 ius dictionis vim pulcherrimè & luculentissimè
 explicat B. Basilius καὶ τοιζόντων.

pergant auidos sudare deunces.) Duplex lectio
 huius loci in antiquissimis libris:

---- *pergant auidos sudare deunces,*
 quo modo Puteani cœdex habet: vel

---- *peragant auidò sudore deunces.*

potest ferri vtraque harum lectionum. sed quæ
 ex vtraque sunt mixtæ, omnes repudiandæ. *per-
 gere sudare*, pro sudare, vt *facere incipere* pro fa-
 cere, & similia multa. *sudare autem deunces* vsuras
 dixit vt apponeret quincuncib. vsuris quæ nul-
 lo labore proueniebant.

nostrum est Quod viuus.) ea demum pars vitæ
 tuæ quam mihi, id est, voluptatibus impendis,
 vera vita est. ita Luxuria: cui viuere bibere est,
 & edere atque ἠδοναδέν. quare eidem verba Se-
 neca etiam tribuit epistola cxxiii. *Vna felicitas
 est bona vita: facere omnia liberè, frui patrimonio: hoc
 est viuere, hoc est se mortalem esse meminisse. Fluunt
 dies & irreparabilis vita decurrit.* etiam Plutarchus:
 apud quem verba eorum qui iuuenes deprauant
 sunt hæc: Σὺ μὲν γέροντας πᾶς ὁ βίος ἔστι. Ἐμὲ δὲ οὐ πνεύ-
 ζῆν ἀεθόνει. non dissimilis sententiæ prouerbum
 illud

illud Græcorum fuit, quod vulgò sua ætate iactari solitum grauissime indignatur Chryso-
 stomus in Matthæum & alibi: *δίδου μοι τὴν σημε-
 ρον, καὶ λάμβανε τὴν αὔριον.* Da mihi hodiernum diem:
sume tibi crastinum. similibus vocibus perstre-
 pit poëtarum natio. His Sirenum venenatis cantib.
 opponenda sunt decreta sapientum: Aliud esse,
 viuere, aliud vitæ interesse: viuere, inquit, a-
 gere est, & *ἐνεργεῖν καὶ τὴν οἰκίαν ἀφ' ἑτῶν*: quod firmè
 demonstratur in Nicomacheis. qui igitur vitam
 non agunt in actionibus virtutis occupatam: hos
 Seneca nō viuere ait, sed esse: in lib. De breuitate
 vitæ. Actu enim non tempore metiri vitam de-
 bemus: vt idem scribit epist. xciiii. Non igitur
 viuunt isti, sed sunt: si tamen verè queunt dici
 esse. nam ne hoc quidē illis concesserint sapien-
 tes. Boëtius Consolationis lib. iv. eos qui ex vir-
 tute non viuunt ne esse quidem *ἀπλῶς* graui ar-
 gumento probat. *Qui mali sunt, inquit, eos malos
 esse non abnuo: sed eosdem esse purè atq. simpliciter nego.
 Nam vt cadauer hominem mortuū dixeris, simpliciter
 verè hominē appellare non possis: ita vitiosos malos quidē
 esse concesserim: sed esse absolutè, nequeam confiteri.* EST
 enim quod ordinem retinet seruâtq. naturam: quod verò
 ab hac deficit, ESSE etiam, quod in sui natura situm
 est, derelinquit. Laudat Porphyrius De abstinentia
 Democratis cuiusdam vocem verissimam: ho-
 mines qui in vitiis consenescant, non diu viue-
 re, sed longo tempore mori: *Τὸ κακῶς ζῆν, ait, καὶ
 μὴ φρονίμως, καὶ ὅσιος Δημοκράτης ἔλεγε οὐ κακῶς ζῆν
 εἶναι, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀποθνήσκειν.*

cinis & manes & fabula fiet.) Impia vox Epicureorum & similibus, qui post mortem superesse aliquid negabant, de quo sapientes dubitarunt nunquam: Aristoteles verò etiam demonstratione certissima animi immortalitatem in tertio probavit. sumsit ab Horatio, germano Epicureo. nam Persius sub Luxurię personā hęc loquitur. Sane de corpore non malè hęc dici possunt: & ita Chrysostomi verba accipienda scribētis in LXXVII. super Matthæo cū de mortuo loqueretur: οὐδὲν ὄρω πλὴν ὄστέων κὲ σπιτῶς κὲ ἀράχης. πάντα ἐκείνα γῆ· πάντα ἐκείνα μῦθος· πάντα ὄναρ κὲ σκιά, καὶ δίνημα ψιλὸν καὶ γραφή. Aliquando apud Græcos δράμα γίνεσθαι, id est, fabula fieri, de eo dicitur qui in summam calamitatem incidit: vt alicubi Gregorius Naz. loquitur.

hoc quod loquor inde est.) hoc ipsum temporis momentum quo hęc tibi dico, pars est decerpta inde, & quæ vbi perierit nunquam sit reditura. Plautus, *-loquens lacerat diem.*

Est verò graue dictum, & nimis verum: quod non vt à Luxuria pronunciatum accipere debemus: sed vt à Persio, hoc est doctissimo philosopho ac sapientissimo. Sic est omnino: per singula momenta vita nobis perit: sempërque ex quo viuere cepimus morimur, non repente & ἀπρόως, vt vulgus putat malè sanum. Tangit Persius vno verbo grauem è philosophia locum, quem tractauere multi sapientes. Seneca epist. xxiv. *Memini te illum locum aliquando tractasse, Non repente nos in mortem incidere, sed minutatim proce-*

dere : quotidie demitur aliqua pars vite , & tunc quoq. cum crescimus vita decrescit. mox, hunc ipsum quē agimus diem cum morte diuidimus , quemadmodum clepsydram non extremū stillicidiū exhaurit : sed quicquid ante defluxit : sic vltima hora qua esse desinimus , non sola mortem facit , sed sola consummat. tunc ad illam peruenimus : sed diu venimus. deinde : mors non vltima venit : sed qua rapit vltima mors est. Idem epistola cxx. Quotidie propius ab vltimo stamus . & illò vnde nobis cadendum , hora nos omnis impellit. ibidem. Erramus qui vltimum timemus diem : cum tantumdem in mortem singuli conferant. non ille gradus lassitudinem facit , in quo desicimus : sed ille proficitur. Ad mortem dies extremus peruenit , accedit omnis. carpit nos ille non corripit. Acutè multa in hanc sententiam vir non solùm pietate, sed etiam doctrina suspiciendus Augustinus toto capite x. libri xiii. De ciuitate Dei. pauca adscribam è multis. Quid aliud diebus , horis , momentisque singulis agitur , donec ea consummata mors que agebatur, impleatur : & incipiat iam tempus esse post mortem, quod cum vita detraberetur , erat in morte ? sed totum caput, quod pulcherrimum est , legant studiosi : ex quo causam intelligent cur quidem olim hominem appellauerint, *νεκρὸν αἰώνιον* vt refert Eustathius. ideò Manilius initio iv.

Nascentes morimur : finisque ab origine pendet.
quem versum à Manilio mutuatus fuit quisquis est, qui Camilli Aquilei tumulo hos versus inscripserat :

Nascentes morimur : finisque ab origine pendet.

Illā eadē vitā quæ inchoat hora rapit.

duplici in diuersum scinderis hamo.) διελκη. Gregorius Naz. διελκομαι ὑπὸ νόθου ἔν πνεύματος. Lege Dionem Chryostomū in iv. De regno: nam hoc argumentum nemo veterum tractauit vberius. quædam etiam in lxxv. eiusdem inuenias quæ sunt huius loci.

subeas alternis oportet.) nomen pro aduerbio. ἀμοιβαίως pro ἀμοιβαίως. sic sæpè Latini poetæ hoc nomine vtuntur. Seneca epist. xxxvii. *Humilis res est stultitia, abiecta, sordida, seruilis, multis affectib. & seuissimis subiecta. Hos tam graues dominos interdum alternis vicibus imperantes, interdum pariter, dimittit à te sapientia, quæ sola libertas est.*

Nec tu cū obstiteris semel, instantique negaris Parere imperio, Rupi, i.) Solent vitia etiam vitiosissimis interdum displicere: neque quisquam est ita perditus amore voluptatum, quin aliquādo fatias eum capiat. sæpèque vel in malis igniculi illi excitantur, quos à natura accepimus ad verum inquirendum, & quod rectum est amandum. ex his nascuntur ὄρμαι & impetus quidam ad præclaras actiones: quæ tum demum laudem merentur, quando à certo consilio manant, & decreto in animo fixo sic semper viuendi, neque vnquam exorbitandi. ita ex pluribus actionibus oritur διάθεσις, quam vsu firmatam sequitur ἕξις. habitus autem firma iam res est, & quæ non facillè mutari metuat. dispositio mutabilis est: ac multò magis ille primus impetus, qui etiā in vitiosis ebullit & ad honesta eos impellit.

Hoc ipsam est quod Persius heic docet; vbi prudenter vitiosos admonet, ne si quos fortè ad virtutem impetus sumserint, statim sibi persuadeant debellatum esse vitium illud, cui prius seruebant: *μία γὰρ χαλιδὸν ἔαρ οὐ ποιεῖ*, quod ait philosophus. vide Arrianum, Dissertationum libro secundo, capite XVIII. *instantique negaris*, vt in illo Iuuenalis:

----vox domini sonat instantis,----

attamen illi Cùm fugit à collo trahitur pars longa catenæ.) expressit prouerbum quod in idiotismo nostro frequens est: solemus enim dicere, Non esse liberatum qui catenam suam trahat. Seneca De vita beata: *Et qui ad virtutem tendit etiam se multum processit, opus est tamen aliqua fortuna indulgentia, adhuc inter humana luctati, dum nodum illum exoluit, & omne vinculum mortale. Quid ergo interest? quod alij alligati sunt, alij astricti, alij districti quoque. Hic qui ad superiora progressus est, & se altius extulit, laxam catenam trahit, nondum liber, iam tamen pro libero.*

Dane, cito, hoc credas in beo, f.) affert exemplum vitiosi pœnitentis: sed non bona fide: ideo statim relabitur in cœnum. Locum ex Menandro traductum admonet vetus interpres. In Terentij Eunucho quam constat è Menandro translata, & personarum nomina sunt mutata, & multa aliter disposita. Chærestatus Menandri, Terentio Phædria: Dauus, Parmeno. Locus est statim initio.

an siccis dedecus obstem Cognatis?) τῶς ἐμοῖς ἑυπρεπῶς

σάφροσιν ούσιν, ὄνειδος ἀπρίω; *sicci* Latini temperantes, quorum vita M. Tullio pro Quinto dicitur, *horrida atque arida*. contrarius est qui dicitur ὑγρὸς βίος.

rem patriam frangam.) *Lysiteles* ille sapiens adolescens in *Trinummo* Plauti :

----nam qui ab eo quod amat

Quàm exemplo suavis sagittatis percussus est, illico res foras

Labitur, liquitur. ---

dum Chrysidis vdas Ebrius ante fores extincta cum face canto.) *dum comessatum veniam ad limen ianux Chrysidis, & ibi de dura forte mea conquerar cum fuero exclusus.* Græci hoc vocant, ἀδειν τὸ παρακλασίδεον. *Plutarchus* Ἐρωτικῶ: ἔρχεται αὐτῆν ἢ Δία καὶ χέεται τίς οὐκ ὁ κωλύων ἔσται κομμάζειν ἐπὶ θυρῶν; ἀδειν τὸ παρακλασίδεον; qui ibant comessatum funalia ac faces gestabant : sed quas extinguiebant cum ad fores erat ventum. passim poëtæ & alij Græci ac Latini scriptores. Exemplum canticorum istiusmodi, quæ ante fores cantabant, habes venustissimum apud Plautum in *Curculione* extrema scena, cuius initium

Flos veteris vini. ----

Idem apud *Horatium* in oda x. libri i i i. *Carm.* in *Persa* Plauti *occentare ostium* hoc dicitur. Cur autem *Persius vdas* appellet fores, docent Græci poëtæ ac Latini, qui multiplicem iuvenum insaniam in suffundendis illis modò vino, modò aqua in cardinibus, modò lacrymis passim commemorant. nec malè referas ad lenarum anuum

potationes de quibus fusè Plautus ea quam diximus scena.

Euge puer sapias, diis depellentibus agnam, Percute.)

Davi sunt verba, Chærestратum in hac aduersum voluptatem pugna confirmantis: adhuc enim putat seriò pœnitere illum. itaq. orat eum, vt qui ex ingenti periculo euasisset, agnam diis auerruncis mactaret: vt facit Horatius ex alio genere periculi seruatus. Oda xvii. libri ii. malè autem in duas sententias hæc distrahuntur. nam *sapias* vt apud Horatium, pro si sapias. Ouidius,

Quod tibi miscuerit, sapias, bibat ipse iubeto.

sed censens plorabit Daue relicta?) Hæc Chærestратus non manens *εν παύσει*, sed priori affectui iterum cōcedens. turpi autem rei honesta causâ prætexitur: quod nolit Chrysidis doloris causam præbere. in quo falsa quædam species latet humanitatis.

Nugaris.) Nugas agis cùm dicis te velle priores dolores finire. nam ecce ad ingeniũ redis. vel sic: lepidus nugator es, cùm vis videri misericordia duci propter Chrysidis lacrymas, quin tu potius te miserare. ipse enim es qui ab amica vapulabis: tanta mollities animi tui.

solea puer obiurgabere rubra.) Terentianus Parmeno: --- *te vltro accusabis, & ei dabis*

Vltro supplicium. ---

Olim verò meretrices solitæ sic abuti stultorum iuuenum patientia, vt propter leues offensas non solùm colaphis eos cæderent & despuerēt, quod ait Chry-

softomus LXIV. in Matthæum homilia: sed etiam sandaliò illis caput commitigarent, vt ille ait in Terentiana Eunuchò. exemplum est ab Omphala: quam aliæ deinde sunt imitatæ, vt ex hoc loco atque aliis scriptoribus paret. vetus epigramma:

Cur tua scæmineo caduntur pectora focco

Infamique manu barbula vulsa cadit?

id verò quàm graue esset ei qui se liberum & virum meminisset, ostendit historia eius mulieris quam refert Plutarchus Quæstionum Græcarum capite XII. propter similem iniuriam à rege sibi factam, laqueo sibi gulam fregisse. simile apud Latinos, *sculponeis os batuere*, quod malè Fulgentius interpretatur: nam sculponæ rustici calceamenti genus: sed apud Græcos etiam puerilis castigationis genus fuit aureo sandaliò *εις πυγῶν πάειναι*, vt scribit Lucianus in Philopseude atque alibi. *solea obiurgare*, vt Suetonius *ferula obiurgare*. Menander vt puto *βλαυτῶν*. Hesy-chius, *βλαυτουῦ ὑποδέειν, ἢ πλῆσσειν σανδαλίῳ· οἱ δὲ ὑποδήματα*. Calceabantur delicatulæ modò aureis, siue *χρυσοπύσσις* calceamenti, modò rubris ac purpureis, modò *κεντητοῖς*, id est compunctis, modò etiam incis, aut etiam gemmatis focculis: de quibus alibi: neque enim heic locus.

Ne trepidare velis.) Familiare Horatio & Persio versum, varia notione. heic verò pro *ζυγομαχεῖν* accipitur & *ἀποδυσσετεῖν*. insultat enim Chærestrato Daus, quasi dicat: stulte, tu liberum te

putas? atqui feruus ac miser es, & futurus etiam es posthac semper, sine spe libertatis. quare assuesce iugo maturè, & ad omnem patientiam te para. Propertius libro II.

Ac veluti primo taurus detractat aratra,

Mox venit assueto mollis ad arua iugo:

Sic primo iuuenes trepidant in amore feroces

Dehinc domiti posthac aqua & iniqua ferunt.

plane eadem notione Propertius ac Persius id verbum posuerunt, vt sequentia euincunt. sic Seneca lib. III. De ira: sic laqueos fera dum iactat astringit: sic aues dum viscū trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt.

atq. artos rodere casses.) περιουσιῶδες à feris intra re-
tia captis. Affine est apud Græcos ἡ χαλινὸν ἐνδα-
κεῖν & Latinos frenum mordere, quod ductum ab
equis refractariis & nondum iugo assuetis. Æ-
schylus:

-- δακῶν ἢ σόμου ὡς νεοζυγῆς

Πῶλος, βιάζῃ καὶ πρὸς ἑωῖας μάχῃ.

Quidnam igitur faciam? ne nunc cum accersat &
ultero Supplicet, accedam?) Ad verbum ex Me-
nandro. Terentius:

Quid igitur faciam? non eam ne nunc quidem,

Cum accersor ultero? ----

Si totus & integer illinc Exieras, nec nunc.) Sunt
Daui verba consilium dantis Chærestrato, vt in
proposito animū obduret. totus & integer, & cor-
pore & animo: nā solemus dicere, animū nostrū
ibi esse, vbi id est quod amamus. vel non fracto
animo ex amoris affectu, sed ὅγῃ ac verè integer.

Hippocrates in non dissimili sententia in extremo epistolæ ad Dionysium, *φρονιμώτερον ἐν παντὶ τὸ ἀπαδέεσθαι, ἢ τε μὴ ἐπιλωμῶρον ἕω' ἐνοίης. nec nunc, ibis* videlicet. sed Puteani liber aliique *nunc nunc*, vt in tertia: *nunc nunc liber sis necne palàm facturus es.* altera lectio melior.

hic hic quem quærimus, hic est.) supple qui totus & integer exierit. hic igitur est ille liber quem quærimus. ita cōcluditur digressiuncula de Chæreltrato.

festuca.) vindicta prætoris, *χέσφος.* vnde *exfestucare* in legibus Alemannorum & Saxonum, & historiis eorum temporum: vt in epistola Henrici III. ad regem Celtarum, & in erudita eius vita.

Ius habet ille sui palpo quem ducit hiantem Cre-tata ambitio?) Iam transit ad aliud exemplum, hominis qui ambitioni seruit: cuius pulchram periphrasim posuit pro nudo nomine. Plato eos qui ad rempublicam accedebant (hi sunt Græcorum demagogi) appellat *κόλακας τῶ δήμου.* idem & Persius qui palponem vocat, id est, adulatorē, hominem ambitiosum: non vt cæcorum ducem: quod ineptissimum est: sed vt vulgò omnibus assentantem, vt solebant candidati prestantes: Iohannes Saresberienfis libro III. ex hoc loco. *Palpo qui adsentatoris vel adulatoris censetur nomine, quoniam eadem res multis notatur indicis: hominum mentes explorat, prætentat voluntatem, vt cui rei volueris sensus accommodet, vt gratiam illius cum qua agitur, fraudulenter surripiat.* Pro ducit in edi-

tione Pithœana est tollit: quod nimis placeat: nã proprium ambitioni ἐπιπέσει, & tumore inflare. Seneca Hercule furente:

*Illum populi fauor attonitum,
Fluctuque magis mobile vulgus
Aura tumidum tollit inani.*

sed aliter omnes libri quos vidimus. nec malè ducere eum dicitur ambitio, qui eius causa facit omnia. ac fortasse ad concursationes prensantium candidatorum respexit hac voce: vel ad amicos deductores candidatorum: qua de re lege libellum Quinti Ciceronis.

Vigila.) maximè propter officia salutationum, quas ante diluculum inchoabant. idè placebat, *euigila*: sed nihil muto. de labore & vigiliis candidatorum multa Cicero variis locis, & plura Quintus eius frater in lib. ei rei dicato. Marcus verò ad Atticum *militiã urbanam* propterea vocat vitam candidatorum.

cicer infere largè.) missilia intelligit, inter quæ & cicer frictum erat: de quo pridem Iosephus Scaliger ad Festum suum. Horatiana est imitatio.

Rixanti populo.) ita solitum fieri in collectione missilium: quod Suetonius variis locis & scriptores testantur. potest referri & ad factiones & coitiones veterum candidatorum.

nostra vt floralia possint Aprici meminisse senes.) Floralia edebant ædiles: de impudicitia illorum ludorum & origine, Ovidius in Maio, & Lactantius. sed heic intelliguntur omnes ludorum spe-

cies quos edebant magistratus popularem gratiam captantes. Apricatio senili ætati conueniētissima & gratissima, vt tangit Cicero De senectute. Aufonius Mosella :

*Tempus erit cum me studiis ignobilis otij
Mulcentem curas, senique aprica fouentem,
Materia commendet honos.---*

Solent senes in sole hiberno apricantes καὶ εἰληθερωότες circa meridiem calidiore, de nugis hoc genus garrere. vnde Græcorum prouerbium μεσιμεινός λῆσες, apud Nicephorum Gregoram. liquet ex eo cur dixerit *aprici senes*.

at cùm Herodis venère dies.) Teterrimum in extremo seruitutis genus tangit sub domina potentissima Superstitione: quàm misera, quàm dura horum ea seruitus sit, supra omnes alias seruitutes, docet Plutarchus, in libro quem de eo argumento scripsit: οἱ δούλοι, inquit, τῶν δεσποτῶν ἐπιλανθάνονται καὶ θυδόντες. & post pauca: τὸ τοῦ οὐ δίδωσιν εἰπεῖν ἢ δεισιδαιμονία. μόνη γὰρ οὐ σπένδεται πρὸς ὕπνον, οὐδὲ τῆ ψυχῆ, τότε γουῶ, δίδωσιν ἀναπνεῦσαι καὶ ἀναθαρρῆσαι. Si rei veritatem spectamus, quæcunque humanis ingeniis antiquorum gentilium ad numinis cultum excogitata sunt, superstitionis nomine censerī debent. Vnus enim DEVS OPT. MAX. vna religio quæ sacris voluminibus continetur, sed ignari veteres huius veritatis, aliter distinxerunt inter religionem & superstitionem. illam putarunt esse duorum patriorum more patrio cultum: hanc peregrinorum deorum, vel etiam suorum cultum, peregrinis nec consuetis riti-

bus. Quare inter præcepta veterum quibus de religione aliquid sanciebatur, primum semper illud erat, Θεοῦ πατρὸς ἡ νομιζομένων σέβου κτ' τὰ πάτρια. propterea Persius de superstitione heic agens, exempla ponit eorum hominum, qui Iudaicis aut Asiaticis, & Ægyptiacis ritibus Romæ vterentur. Iudaica religio Romæ peregrina censebatur, solis Iudæis urbem incolentibus permessa: Asiaticus Bellonæ, & Ægyptiacus Isis atque Osiridis cultus, decreto quidem senatus in urbem admissi pridem fuerant: sed nondum tamen viris græuibus ea sacra probabantur. Hinc igitur superstitionum exempla petit Persius, non ex religionis antiquitas Romæ receptæ ritibus: qui tamen vanitate, stultitia & τῷ γελῳίῳ, ne Ægyptiacis quidem concedebant, *Herodis dies*, sunt dies quos colit populus qui Herodi paret, siue paruit: Iudæi nempe. ita possumus generaliter accipere: Sed præstat angustius interpretari, de propria Iudæorum secta illorum qui ab Herode Magno, pridem vita defuncto, Herodiani sunt dicti. E variis Iudaicis sectis vna fuit istorum, vt scimus ex Euangeliis, Epiphanio, Tertulliano, Hieronymo. Hi nihil admodum differebant à Iudæis, maximè quidem à Pharisæis, quib. semper coniunguntur in sacra Euangelistarū historia: nisi quod Herodem pro Christo colebant: decepti interpretatione praua prophetiæ Iacobi Geneseos capite XLIX. tme mate decima. isti ergo & Hierosolymis, & alibi Herodis festum magna solemnitate colebant.

Dies Herodis appellat natalem diem Herodis, non quidem veræ *Ἡρώδης*, sed suscepti regni apud Iudæos: nam & illi dies vocabantur natales, vt dicebamus ad Spartianum. pleraque item alia festa sic nominabant: vt *Γενέσις σιτισμοῦ*, Natalem terræ motus Alexandrini: de quo vide Sozomenum libri vi. caput secundum. Si quis malit ad Herodem Agrippam qui viuente Persio regnum in Iudæa obtinebat, hæc referre, & de natali illius accipere, non de primi Herodis, haut valde contendam. puto tamen rationem falsam esse quæ viros eruditissimos ita coëgit sentire: quasi iam tum Herodianorum secta defecisset ac nomen: quod mihi non videtur: neque Epiphanium cum legas, ita opinor, sentias. adde quod, vt ita esset, accurationem eius rei cognitionem Persium non habuisse, nihil mirum. quare ab antiqui scholiastæ interpretatione non discedimus.

vnctaque fenestra Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ.) Modum ostendit quo dies Herodis ab Herodianis colebatur: festorum enim dierum, alij hilaritate atque epulis transiguntur: alij planctu, ieiuniis & varia imitatione tristitiæ. Vtriusq. generis exemplum heic ponitur è Iudaicis ritibus. Herodiani igitur diebus Herodis omnia lætitiæ signa edebant, vt fieri solebat in solennitatibus ad testimonium hilaritatis institutis. eò pertinent lucernæ accensæ, & epulæ lautæ quarum Persius heic meminit. Omnium pene gentium communis fuit ritus ad gaudij si-

gnificationem ignem accendere. neque occurrit quicquam frequentius apud veteres auctores, quam *λυγγοκαίαι* & accensarum facum mentio ob res siue publicè siue priuatim lætas. Lactantius libro v. capite secundo: *Maectant opimas & pingues hostias Deo quasi esurienti, profundunt vina tanquam sitienti, accendunt lumina velut in tenebris agentis.* & plura toto illo capite. nec solùm in templis lumina accendebant, sed etiam domi quisque suæ, eaque ianuis & fenestris appendebant. Iuuenalis in xii. apparatus diei festi describens, non quidem ex Iudaïca disciplina, sed ex ritu Romano.

Cuncta nitent, longos erexit ianuarum,

Et matutinis operitur festa lucernis.

plura de hoc ritu viri docti pridem obseruarunt: quæ petant ab illis tirones. Meminit & Tertullianus libro De idololatria: vbi Christianos reprehendit, qui ritum gentilem in ecclesiam Dei inueherent. *At nunc, ait, lucent tabernæ & ianue nostræ. Plures iam ethnicorum siue lucernis & laureis quam Christianorum.* non prætermisit hunc ritum Gregorius Naz. quo loco omnes pene mores recenset, quibus diem lætum celebrabant veteres pagani. adscribam eius verba, quia insignis est locus. sic ille in altera contra Iulianum. *Ἀσελφοί, αἰτ, πανηγυρίσων, μὴ φαιδρότητι σώματος, μηδὲ ἐδῆτος ἐξαλλαγῆς, καὶ ποικιλίας, μηδὲ κώμοις καὶ μέθαις, μηδὲ ἀνδρῶν σέφωρον ἀγχιαι, μηδὲ μύρων αἰσχύμωσις τραπέζας, μηδὲ πρῶτον καλλώπιστων, μὴ τῷ αἰδητῷ φωτὶ καταλαμπέσθωσαν αἱ οἰκίαι, μηδὲ σικωαλίαις καὶ κέρτοις πρῆπι-*

ἡδύωσσι οὕτως ἢ ἑλληνικῆς ἰερούλιας ἢ νίμος. totum diei festi apparatus heic habes : corporis lau-
 cra & vnctiones, vestis cultum, comestationem
 atque ebrietatem, flores ad coronamenta com-
 pitorum, vnguenta ad mensas, ianuarum orna-
 menta, lucernas domi accensas, postremò tri-
 pudia, & βαπτισμοῖς siue balationes vt B. Augusti-
 ni vocem vsurpem, fuliginem è lucernis appel-
 lat *nebulam*. Staius quarto Syluarum :

*Pande fores superùm, vitatàque templa Sabæis
 Nubibus, & pecudum fibris spirantibus imple.*

Portantes violas.) Græci scriptores celebratio-
 nem diei festi duabus vocibus designare solent,
 φωσὶ καὶ στεφανώμασι, luminibus & coronamentis.
 ita sæpe apud Dionem & alios historicos. στεφανώ-
 μαται innuit Persius his verbis. coronabant au-
 tem & aras & simulachra deorum, & fores tem-
 plorum, & ianuas domorum suas : quæ ideò
 Tertulliano dicuntur *laureata ac lucernata*. libro
 altero ad vxorem capite vi. sed præter laurum,
 flores etiam alios adhibebant, ac præcipuè vio-
 las. Iuuenalis :

---Lavibusque paternis

Thura dabo, atque omnes violæia&Tabo colores.

rubrùmque amplexa catinum Cauda natat thynni.)

Iam dicit de conuiujs quæ die Herodis Hero-
 diani exercebant. *cauda thynni* est οὐγγίον, quod
 nomen & genus salsamenti ex Athenæo & Pli-
 nio & alijs auctorib. satis notum. cùm ait *natat*,
 ostēdit ex iure solitum comedi. quod etiam cati-
 num innuit. nam in catino pulsem aut iurulenti
 ali-

aliquid Romani ponebant: Siouli affa; ut scribit Varro. amplitudo apppositi thunni declaratur cum emphasi, verbo *amplexa*: hoc est ab vtraque parte catini prominens multum. *rubrum catinum* ut apud poetas similia vasa passim, quia fictilia miniabantur: præsertim quæ mentis inferebantur.

tumet alba fidelia vino.) hæc pars altera ἰσχυροῦς, vinum: improprie de fidelia, *tumet* proprie plena est. nam & inania tument fictilia, & è stamno cœnophori, ac similia vasa. vtribus proprium, ut tunc solùm cùm pleni sunt tument.

Labra moues tacitus, recutitæque sabbata palles.) Hæc separanda à prioribus: nam de aliis ritibus agit Iudaicæ superstitionis, ut Romani loquebantur, qui non solis Herodianis, sed omnibus Iudæis erant communes. *Labra mouere*, eorum est qui murmure & humili susurro vota concipiebant, de quibus satira II. Horat. de eo qui Lauernæ preces faciebat:

Labra moues cupiens audiri:

ita possumus accipere, ut sit sensus: frequentas Iudæorum proseuchas & vnâ cum ipsis murmure vota tua ibi concipis. Plutarchus scribit solitos homines supersticiosos, εὐχεῶν τε καὶ προσευχῶν, καὶ ἑστὸν ἄνδρα πρὸς τὸν θεόν. quod adprimè huc facit. Sed fortasse respicit aliò: nam Iudæi religiosiores qui erant σιώνιοι & tristi vultu procedebant in publicum cum suis simbriis & phylacteriis, rerum diuinarum aliquid semper meditantibus.

~~Plutarchus~~ nam superstitiosus tribuit Plutarchus, τὸ ἐξαγορεύειν πῶς αἰμαρτίαι αὐτῶν καὶ πλημμελείαι. *pallere sabbata*, est σαββατισμοῖς ἀσχεῖν vt apud Plutarchum. qui scribit Iudæos sabbatis solutos ἐν ἀγνάμπτῳ καὶ ἀπέχεσθαι: hoc est in balnitio & neglectu cultus atque operis cessatione diei tristitiam insignire: quare etiam ieiunia sabbatis exercebant, vt Augustus apud Suetonium, & alij multi veterum testantur. quod non ita intelligendum, quasi omnia sabbata Iudæorum essent tristitia: id enim falsissimum est clarum ex literis sacris: & quædam sabbata hilariter transigi solita, docent Senecæ verba epistola x c v. *Accendere aliquem lucernam sabbatis prohibeamus: quoniam nec lumine dyegent, & ne homines quidem delectantur fuligine.* nam λυχνόχαια symbolum est læti diei. sed sabbatismi superstitiosorum longè diuersi: quare Plutarchus ponit inter exempla cruciatuum quos à se ipsis soliti homines superstitiosi exigere: vt cum luto se illinebant: cum proni humi procumbebant, cum simulacro dei alicuius tempore immenso assidebant, & similia his faciebant. Verba Plutarchi:

Ὁ βαρβαρὸν ἐξευρόντες Ἕλληνας καὶ
 (ita legendum: versus est Euripidis) πηλώσεις κα-
 ταβορβωώσεις, σαββατισμοῖς, ῥίψεις ἐπὶ πρῆστωπον αἰγῶν,
 περκαδίσσης, ἀλλοκότοις πρῆστωπύσσης. quod ait de luto
 tangit etiam inferius, atque sæpè superstitiosos
 ἐν πηλῷ γυμνοὺς καλινδείδου, in luto nudos voluta-
 ri. Propter tales sabbatismos ait Persius supersti-
 tiosos *sabbata pallere* & Iuuenalis metuentem

sabbata patrem. Qui hunc proferunt ex Luciano illa verba, τὸν ὄχλου καὶ λεπτοῖς ἐβδουμαίους τραγῳδοῖς, quibus argumentorum machinis tironibus Græcarum literarū persuadebant ἐβδουμαῖος idem esse ac sabbatarius? Sed nos eruditissimo viro & Græcæ linguæ peritissimo à quo acceperunt, facile ignoscimus. ipsi hanc viri docti ἀπεσεβίαν si animaduertissent, quomodo illi insultassent? nunc quo iudicio alienis scriptis vtantur pro suis palàm fecerunt.

Tunc nigri Lemures.) Alia commemorat deliræ superstitionis exempla. *Tunc*, id est, postquam peruasit & occupauit anile hoc vitium. *nigri lemures*, supple timentur. nec Plutarchus hunc omisit superstitionis hominum metum. Ait miseros illos neque interdium neque noctu quiete frui: per noctem enim offerre se illis horrendas & portentuosas imagines per quas quiescere illis non magis liceat, quàm si inter infelices ἐν ἀσεβῶν χώρῳ versarentur. εἰδῶλα illa φεικῶδη πλάσματα Plutarchi, sunt Persij, *nigri lemures*. Platonici σκιάδην φαντάσματα ita vocabant defunctorum vmbas, quas viuentibus apparere & molestas esse credebant. differentiam inter Manes, Lemures, Laram & Laruā, habes apud Apul. De deo Socratis. Platonici multa de his lemuribus philosophati sunt: docentes animas quasdā esse ita corporum amantes, & originis suæ primæ oblitæ, vt ne tum quidem cum morte seiunctæ essent à corpore, separari tamen ab illo possint.

hæc esse illa phasmata & monstra quæ in sepulchretis parent, & alibi etiam. Olympiodorus in Phædonem Platonis: ἐπὶ τῷ φιλοσοφῶντων ψυχῶν χωρίζεται μὲν τὸ σῶμα τῆ ψυχῆς, οὐ μὲν ἢ ψυχὴ τὸ σώματος ἀλλὰ σχετικῶς ἐπὶ συνήπται αὐτῶ κτ' πλὴν κίμωλον χέρον. ἐξ ὧν κτ' τὰ σκιῶδη φαντάσματα ἐπὶ τὸν τάφοις ἐνδλείπται. ὡς κτ' ὁ ποιητὴς λέγει ἐπὶ τῷ Πατρόκλη ψυχῆς. Οὐ πτότμον γρόωσα, λιποῦσ' ἀδ' εἴητα κτ' ἠέλω. Apuleius in *Apologia*: *At tibi duat Deus iste semper obuias species mortuorum, quicquid umbrarum est usquam, quicquid Lemurum, quicquid Manium, quicquid Larvarum oculis tuis oggerat: omnia noctium occurfacula, omnia bustorum formidamina, omnia sepulcrorum terriculamenta.* Lege Plinium epistola xxxvii. libri vii. Falsa autem esse ista Platoniorum *τερεπίσματα*, ecclesiæ patres nos docent. multa in hanc rem disputat Chrysostomus, vt alios taceā, sermone xxix. in Matthæum: vbi affirmat sapius verbis difertis aniles esse fabulas, & puerorum terriculamenta, quæ de istis lemuribus vulgò iactantur. cum animæ à corpore semel separate certis contineantur locis, vnde exeundi facultatem non habeant.

οὐόque pericula rupto.) Superstitiosi homines solebant de futuro solliciti astrologos de circo consulere, vates, sacerdotes & quotquot erant qui diuinationem futurorum pollicerentur. Inter alias species stultæ *μαντικῆς* erat illa quam heic tangit quæ ad ignem admoto ouo fiebat, de qua legēdus vetus interpret. Sed nos putamus etiam

de alio genere religionis posse hæc accipi: nam cum constet superstitiosos pro tristi augurio habuisse, si quid de mensa cecidisset, aut si euersum esset salinum: videtur similis religio fuisse ab iisdem posita etiam in ouis quæ comedebant, si casu aliquo irrumperentur, aut pertunderentur.

Hinc grandes galli.) *Hinc*, vt modò *Tunc*, posteaquam animus superstitione deprauatus est. tunc igitur adeuntur Matris Deum sacerdotes, & Isiaci. vtrumq. genus hominum propter maleficas superstitiones & obscœnitatem impurissimam apud bonos malè audiebat, vt videre est passim apud veteres. nec rarò obserues istos iungi, vt heic, & apud Seneca De beata vita cap. xxvii. *cum sistrum aliquis concutiens ex imperio mentitur, cum aliquis secandi lacertos suos artifex, brachia atque humeros suspensa manu cruentat. grandes galli, ob stultitiam & insulos mores: vt statim:*

-----*Pulsenius ingens.*

& *suprà,*

----*calone aptaueris alto.*

& similia multa.

Et cum sistro lusca sacerdos.) Vt cymbalum insigne erat sacerdotum matris Deum: sic Isiacorum sistrum. *lusca* accipio vt quod præcedit *grandes*, & refero ad mores, vt non semel lippus in superioribus. Iuuenalis:

Aut apud Isiacæ potius sacraria lenæ.

vetus interpres ad corporis vitium retulit. ne id quidem malè. Iuuenalis de sacerdote Cybeles,

-----crine senex phanaticus albo

Sacrorum antistes, rarum ac memorabile magni
Gutturis exemplum. -----

Incusère deos instantes corpora.) incutere proprie ἐνοσίχθων, quaterre arma ad terrorem. ita isti terrore suorum deorum infirmos animos implebant. Syri homines atque Ægyptij obnoxij erant vlceribus tetrīs, quæ vocata sunt Ægyptiaca ac Syriaca, inquit Aretæus libro De acutis morbis capite ix. vbi multa de illis, & de causis cur illæ potissimum gentes eo genere morbi laborarent. sed homines superstitiosi, naturalibus causis neglectis ab ira deæ Syriæ Syri, Isis Ægyptij sibi illa vlcera venisse persuadebant. eorum verò fatuitati egregiè illudebant vtriusque deæ sacerdotes, qui negligentibus sui imperij deas suas incutiebant. Plutarchus: πῶς Συρίαν ἰδοῦν οἱ θεοσιδαίμονες νομίζουσιν αὐτῶν μανίδα τις ἢ ἀφύσας φάγη τὰ ἀντικνήμια διεδήσειν, ἔλκεισι τὸ σῶμα πικρὰν αἰσιν, σπυγίαν τὸ ἦπαρ. plura de his viri eruditi ante nos obseruarunt, quæ ne actum agamus, missa facimus.

si non Prædictum ter mane caput gustaueris alli.)
Apud Plutarchum incutitur dea Syria iis qui vetitum aliquid comederint, vt mænides aut apuas, aut quemuis piscem: nam Syri piscib. abstinebant. hei, si iussum allium non edissent. vnde constat, eos qui peccata sua fassi erant, vt antè dicebamus, pro expiatione illorum in dies certos aut abstentos aliquo genere ciborum: aut iustos certo dierum numero mane aliquid esita-

re, puta caput allij. Nos alibi de allio nihil legere meminimus, quod heic faciat. Capas verò Iſiacis fuiſſe exoſas, & iis abſtinuiſſe auctor Plutarchus, De Iſide atque Oſiride: cui accedit Origenes contra Celfum.

Dixeris hæc inter varicoſos centuriones.) Epilogus partis illius ſatiræ huius, qua Stoicorum paradoxum tractatum eſt oſtendit Perſius non neſcire ſe quæ diſputauit de ſeruitute vitiorum, & libertate vnius ſapientis, parum imperito vulgo probari: ſed iudicium illorum qui hæc non probarent, quanti faciat, aut iuuentus facere debeat, eo ſignificat, quod ab omni eruditionis cultu ſint alieniſſimi. vt hoc tantùm indicafſe, qui & quales ſint huius ſententiæ auctores, hoc verò ſatis refelliſſe ſit. *centuriones* vocat homines agreſtes, & totius virtutis atque honeſtatis imperitos, cuiuſmodi ſunt militares vt plurimum, de quibus ſpecie prouerbij dicere ſolent Græci *πραῖωτικὰ ἔστιν ἀλογία*, *rationem non intelligit vt miles.* ita igitur accipe τὸ *varicoſos*, vt in III.

Heic aliquis de gente hircofa centurionum.

quæ epitheta ad animum à corpore ſunt translata, & de turpitudine vitiorum exponi debent.

Continuò craſſūm ridet Pulſennius ingens.) Variant ſcripti, *Pulſennius* & *Vulſennius*. heic nomen eſt *θεπιόν*: ſed ita videtur fuiſſe appellatus aliquis miles aſtutus *κερδαλέφρων*. *craſſūm ridet*: *πλατυὸν γέλωτα καταχέει τῶν τὰ ποιῶντα φιλοſοφουμένων*, aut vt ipſe diceret *ληθουμένων*. ſic etiam dixerunt

πλατῶ λῆσθαι ποιεῖν τί, de re quam contemnebant.
 ut apud Gregorium Naz. in Apologetico.

Et centum Græcos curto centusse licetur.) & ridens
 simul pronuntiat, se philosophum quem disse-
 rentem audierit, non assis facere unius, ne curti
 quidem. Sed contentum auget cū ait centum
 philosophos totidem assibus non emturū. nam
 quæ paullò sunt maioris pretij, singula emimus:
 quæ viliora aceruatim, ut pecudum pelles, & o-
 lerum fasciculos. *centusse curto*, ut apud Græcos
 de summa vilitate, *ἢ αὖ πεισίμῳ τῷ τετραμήρῳ*
χαλκῷ. Plutarchus aduersus Colotem in senten-
 tia non adeo dissimili. *τέτων οὐδὲν ἀπολείπειν οἱ τῶν*
Γαστέροι τ' ἀγαθὸν εἶναι βοῶντες, ἢ αὖ ὅτι πᾶς ἀρετῆς ὁμοῦ
πᾶσαι τετραμήρου χαλκοῦ πεισίμῳ.

AD SATIRAM SEXTAM.

N S I G N E M ex philosophia locum hæc Persij satira complectitur : de legitimo diuitiarum vsu. Magnum instrumentum vitæ bene ac commodè agendæ OPT. MAX. DEVS dedit hominibus, opes. Est enim proculdubio verissima philosophi sententia, qui pronuntiare non est veritus, ad numeros omnes virtutis explendos, non rarò etiam illarum requiri præsidium. Nihil morosi fuerunt illi sopheri, qui nullum penitus ad agendam ex virtute vitam momentum in diuitiis esse censuerunt. Sed vt istorum præcisus rigor, à recta ratione paullulum deerrabat : sic illorum insana prorsus sententia est, qui diuitias non tanquam vtilis ad virtutis actiones, sed tanquam rerum expetendarum extremum stuperent. Nunquam hic adeò pestilens, adeoque *em-
dituos* error hominum mentes inuasisset, si Stoicorum præcepto esset obtemperatum : & sensper

mortales de recte constituendo fine ac scopo ultimo suarum actionum fuissent quantum par erat, solliciti. Nunc quotus quisque est, qui de fine cuius gratia in hanc lucem sit editus, cogitet? qui discrimen teneat illius veri boni per se expetendi, & rerum earum quæ in tantum viles & optabiles sunt, in quantum extremo fini seruiunt? Hunc tantum errorem necessariò comitatur aliud æquè perniciosum malum, ignoratio illius virtutis, quam vocat Aristoteles τὴν ἑπὶ τὰ χεῖματα ἀρετὴν: quam B. Chrysostomus in Mathæum pronuntiat τέχνη εἶναι πατῶν ἢ τεχνῶν ἀνωτέραν, artem artium. Sapientissimè veteres Græci, ea quæ vulgò bona dicuntur, χεῖματα nuncuparunt: ὁ γὰρ πλοῦτος ἢ χησίων, inquit philosophus: id est, vt modò dicebamus, instrumentum vitæ huius sunt diuitiæ. Quamobrem vt hoc instrumento vtatur aliquis rectè, ne sit imparatus oportet ab ea virtute, quæ illius vsum docet. præclarè hoc philosophus, vt omnia: ἐκείτω ἄεῖσα χεῖται, ὁ ἔχων τὴν ἑπὶ ἕκαστον ἀρετὴν. καὶ πλούτῳ δὴ χησεται ἄεῖσα ὁ ἔχων τὴν ἑπὶ αὐτὸν ἀρετὴν. Porro diuitiarum vsus est, vt idem ait, δόςτε καὶ λήψτε, rectè dare, rectè accipere: quam virtutem Græci ελευθερίτητα dixerunt, & ελευθερίων qui illa esset præditus: Latini hos secuti liberalitatem virtutem, & liberalem nominarunt, cui ea inesset. De hac virtute scripta est Persio satira hæc vltima. qua quidem poëta philosophus & legitimum diuitiarum vsum ostendit: & in illos satiricè libertate inuehitur, qui præclara hac vir-

tute destituti, vitiis contrariis seruirent. Cum autem vni huic virtuti multa diuersa vitia opponantur, quæ ipsam in medio positam vtrinque cingunt: Persius de eo potissimum loquitur in hoc carmine, quod in dandi expendendive defectu est positum, & ἀνελευθέρια Græcis, Latinis illiberalitas dicitur. Est autem hæc satira earum vna, quas poëta ad amicos viros graues ac doctos instar epistolarum misit. itaque totum eius principium familiare literarum argumento constat. Scribit ad Cæsium Bassum poëtam lyricum sibi amicum: rogat an in Sabinos suos adhuc secesserit, quid rerum agat, & quo genere scribendi se exerceat. deinde ipse vicissim, vbi sit, quid agat vt fieri solet in epistolis ad familiares exponit: in ora Ligustica esse, & in virtutis studio quotidie proficientem, vitia paullatim exuere. duo nominatim vitia tanguntur: ambitio & cupiditas diuitiarum. sed prius quidem verbo solum perstringitur: ab altero quam sit alienus, & quam virtutis eius sit amicus de qua superius dictum est, multis versibus ostendit. Quoniam autem ex omnibus hominibus paucissimi sunt, vt verissimè ait poëta, ita morati: ideo reliqua satira, quæ maxima illius pars est, in redarguenda eorum stultitia versatur, qui vel vsum opum rectum ignorarent, vel parandarum certum modum. Hoc argumentum est & οἰκονομία hæc totius satiræ huius.

ADMOVIT iam bruma foco te Basse Sabino.)
 Romani viri docti qui tempora sua inter negotia & studia diuidebant, à Vulcanalibus cùm iam incipiunt noctes fieri productiores, circa Augusti finem lucubrare incipiebant, vt disertè scribit Plinius Secundus, epistola v. libri III. Idem multum secessu utebantur, non animi & valetudinis tantùm causa, per æstatem: sed etiam quouis tempore ad lucubrandum: poëtæ præfertim, & alij scriptores, qui memorabile aliquid vellent pangere: quod de se M. Tullius in epistolis ad Atticum & alibi sæpe testatur. Hac sine videntur soliti Roma exire Persius, & Cæsius Bassus & in agros secedere: quos habuerunt, hic quidem in Sabinis: Persius verò in ora Hetru-riæ, agro Lunensi.

Iámne lyra, & tetrico viuunt tibi pectine chordæ?)
 Hæc vetus lectio, non *Tetrico*. quæ tamen eodem redit. nam Tetricus mons Sabinorū. cuius gentis mores seueriores etiam tum fuerunt, quando reliquæ Italiæ solutior iam disciplina. ideò *rigidos Sabinos* poëtæ vocant, & de illorum virtute etiam Strabo loquitur. inde à Tetrico monte Sabinorū tetricos dicimus homines tristes & *στυγνῶν*, inquit Seruius. *pecten* igitur *Tetricus* siue *tetricus*, non sectam Stoicam, vt faceret quidam hariolantur, sed poëmatum Bassi τὸ στυγνόν, & seueritatem notat. vt mox, *pollice honesto*. videtur enim deorum laudes & hymnos eo genere versuum composuisse, vt iam dicemus. *viuunt* pro in opere occupantur: quia viuere est agere, atq.

ἀσπρῆν, vt ad quintam dicebamus. sic apud Aristophanem ζῆν, & in veteri Græcorum prouerbio ζῆν χῆρα, ζῆν φιλία.

Muse opifex numeris veterum primordia rerum.)
 Non extat, opinor, memoria, Cæsum Bassum in alio scribendi genere versatum esse quàm in lyrico: itaque potest hic versus cum sequente continuari, vt idem opus intelligatur: quo deorum laudes seuero potius carmine quàm dulci canens, simul veterum rerum primordia pandebat. neque aliter poterat in eo argumento versari, quin totius mythici temporis historiam persequeretur: adeò res erant affines θεογονία, & κοσμογονία. At Bassus ille cuius libros De origine vocabulorum laudat sæpius A. Gellius, quid ad nostrum hunc poëtam? cui nomen fuit Cæsius: non Gabio aut Gauio, vt illum alterum constanter vocant libri Gelliani.

Atque marè strepitum fidis intendisse Latina.) Bifariam hæc possunt accipi: nam si iungas cum superiore versu, referendum ad genus poëseos seuera potius quàm mollis, vt modò dicebamus, quo vsus hic Bassus. sed etiam separatim possumus accipere, vt ad aliud argumentum Basso tractatum referamus: heroum nempe & virorum fortium facta præclara. Lyricæ poëseos consuetæ hypotheses sunt, deorum laudes, heroum & hieronicarum ac cæterorum virorum fortium encomia. item iuuenum lasciuia, id est, ἔρωτις, & conuiuantium honesti ioci. Horatius:

Musa docet fidibus diuos puerósque deorum

*Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et iuuenum curas, & libera vina referre.*

Cæsius Bassus, vt ex Persio cognoscimus de his omnibus aliquid scripserat. de laudatione deorum iam diximus: heic verò tanguntur illius ordæ in laudes virorum fortium. Ερωπια attingit Persius, cùm ait,

Mox iuuenes agitare iocos. ---

at quæ vocantur Horatio *libera vina*, hoc est *συμποπικὰ ἀσπίσματα*, & laudes vitæ senilis otio & quieti redditæ pulcherrimè exprimit illis verbis: ad

--- & pollice honesto

Egregios lussisse senes. ---

Non multò aliter, si bene memini, Hadrianus Turnebus in suis Aduersariis alicubi hæc interpretatur.

mibi nunc Ligus ora Intepet.) Ἐπ' ἀλλ' ἀγῆ. ego nunc fruor tepore maris Ligustici commoti vehemētius, vt per hiemem solet. erat autem apud matrem Fuluiam Sisenniam: quæ Liguri cuidam aut Lunensi nupserat. Lunæ portus non erat Liguria ex descriptione Italiae quam sequuntur Strabo, Plinius & geographi alij: sed quia id primum Etruriæ oppidum, Persius illud finibus Liguriæ nunc ascribit. *Ligus ora* pro Ligustica, vt mox *iuuenes iocos*, id est iuueniles. de quo superior.

hibernatque meum mare.) mare Ligusticum, in cuius ora nunc sum agitur, vt solet fieri tempestate hiberna. tractum hoc à ratione physica. nam tepor maris quo se dicebat frui superiore

versu, tunc præcipuus cum maria agitantur. Cicero De natura deorum libro I I. *Maria agitata ventis ita tepescunt ut intelligi facile possit in tantis illis humoris inclusum esse calorem: nec enim ille externus & aduentitius habendus est tepor, sed ex animis maris partibus agitatione excitatus; quod nostris quoque corporis contingit, cum motu atque agitatione calefcunt.* huius *ἀλιεύς*, sic enim teporem illum vocant Græci, sæpe philosophus meminit in Naturalibus. quod autem hieme sit mare calidius, apud eundem & philosophos alios sæpe est legere. *hibernat mare ut Græci χειμάζεται ἢ δαλαοῦ.* Horatius:

Defendens pisces hiemat mare.

Ausonius:

Insanum quamuis hiemet mare.

paullò aliter apud Plinium, libro XVIII. *continuis dies hiemant.* & apud Sallustium, *aquis hiemantibus de quo multa Seneca epistola CXIV. sic vernare dicuntur quæ instar veris renident.*

Dant scopuli.) Lunæ promontorium de quo Ptolemæus.

& multa littus se valle recepat.) Videtur vallem appellare curvaturam lunati littoris, quod maria percurrunt.

Lunæ portum est operæ est cognoscere ciues.) quasi dicat, si cupis amplius cognoscere situm horum locorum, memineris Ennianæ descriptionis in Annalibus, quæ ita incipit. *Mendosissimæ sunt illæ editiones, ubi scriptum,*

Lunæ pretium est operæ cognoscere ciues.

quam scripturam excogitarunt imperiti, qui ignorabant vſitatiffimam etiam Liuiſ locutionem, eſt operæ pro eo quod vulgò dici ſolet, eſt operæ pretium: & fortaffe veniebat illis in mentem gemini verſus apud Iuuenalem.

Eſt operæ pretium penitus cognoscere toto

Quid faciant agitentque die. ---

poſtquam deſertuit eſſe Mæonides.) Helleniſmus, pro deſertuit ſe eſſe Mæoniden. vt apud poëtam *ſenſit delapſus*, & ſimilia paſſim. *deſertuit*, pro ſtertere ſiue ſomniare deſiit. Ennij ſomniũ iam omnibus notum, ex iis quæ Hadrianus Turnebus & Iosephus Scaliger obſeruarunt: qui etiam huic loco faciem clarã primi alluxerunt. ad eos ſtudioſi adeant.

Quintus Pauone ex Pythagoreo.) poſtquam è pauone Pythagoreo factus eſſet Q. Ennius. Aniles Pythagoræ nugæ: quas tamen Iulianus credidit qui ſe nominarat Alexandrum, ſi fides Sozomeno.

Hic ego ſecurus vulgi.) Iam quibus ſtudiis in hoc ſecefſu incumbat oſtendit. ita enim verba eius accipienda. Heic inquit, agimus nos, ſecuri vulgi, id eſt, parum ſolliciti quid de nobis vulgus iudicet. neque enim è iudicio vulgi pendemus quod proprium eſt ambitioſi & gloriæ cupidi, vt dicebamus initio primæ. Securitas hæc de qua Perſius ſentit, illa eſt quam conſiliat ſui ſtudioſis ſola virtus: cuius iſta eſt laus propria, quod animos omni perturbatione affectuum liberatos in ſecuro tranquillitatis partu ἀνωμάτω collocat.

locat. multa Seneca & alij philosophi: sed appositissimè ad hunc locū Chrysoſtomus in Matthæum homilia xxv. τίς ἔστιν, ait, ἡ ἰσχὺς τῆ ἀρετῆς; τὸ μὴ ἀσπαρθείας ζῆν· τὸ μὴ ἐνὶ τῆ δεινῶν ἐν χεῖρωτον εἶναι. & plura in hanc sententiam.

Et quid prepararet Auster infelix pecori.) narrat tantum se in studio virtutis profecisse, vt paratus sit ad congregiendum cum fortuna: ad opes quidem quod attinet. Atque ita ostendit quàm sit alienus à diuitiarum cupiditate, & avaritia. Auster pecori infelix dicitur, quia propter æstus grauissimè solent laborare pecudes: vnde morbi sæpe & pernities magnæ & gregum & armentorum.

Securus Et angulus ille Vicini nostro quia pinguior.) Iam aliud vitium à se amolitur, inuidiam: quæ ferè comes solet esse avaritiæ & πλεονεξίας. Lucilius: Nulli me inuidere, neque Strabonem fieri sapius deliciis me istorum.

etsi adeò omnes Ditescant orti peioribus.) non inuidia solùm caremus, inquit: sed ne iustæ quidem indignationis ac νειμεσιότητος sensum habemus: etsi videmus mandari honores & donari altas opes ignobilibus atque indignis. Menander homini κακώδῃ contrariam sententiam adtribuerat:

Ὀνον ἤμεθα κρεῖττον, ἢ τὸν χείρονας

Ὁρᾶν ἑαυτῷ ζῶντας ὀπιφανέστερον.

vsque recusam.) nunquam tamen adducar, vt dolorem ex ea re vllum capiam.

minui sensio.) Hesiodus:

Αἴψα γὰρ ἐγκακότητι βεσποὶ καταρυσέσονται.

Plautus,

Præ mærore aded miser æque ægritudine

Consenui. ----

hinc est quod senium

Latini poëta ponunt ἀπὸ κακότητος ἢ κακουχίας, sine squallore & illuie. Plautus:

Hæ res mihi diuidia & senio sunt.

Manilius:

Æternisq; senes curis. ----

Ait minus

quia homines senio incuruati, minores parent: vel pro macrum fieri: nam Horatius pro valde mæsto dixit macrum: pro gaudente opimum.

--- si me

Palmanegata macrum, donata reduxit opimum.

Et signum in vappida naso tetigisse lagenæ.) non

propterea minus liberaliter vtar opibus meis: neque mutatis moribus fiam auarus & μικρολόγος. duplex nota minutissimarum sordium est, quam heic recenset: prior, obsignare lagenas in quibus non vinum sit, sed vappa: id enim est vappida lagenæ. deinde, cum resignandæ sunt, tanto studio obseruare an salua & integra sint signa, vt naso contingat lagenas. Adiicienda hæc notis Theophrasteis, quo loco, μικρολόγων mores describuntur. simile illud ibi: τὰ ἡμίση ἢ ῥαφανίδων ἐποχράφειται: & apud M. Tullium, de matre: lagenas etiam inanes obsignare.

Discrepet his alius.) in v.

Mille hominum species. ----

& est transitus commodissimus ad reprehensionem aliorum.

geminos horoscope varo Producis genio.) adeò verum est, non omnibus probari vitæ genus quod ipsi sequimur: vt ne geminis quidem fratribus quorum idem horoscopus eadem constitutio cœli ac siderum, quando concepti siue nati sunt, inter se conueniat in ratione vitæ ac morum: Fusè de hac quæstione B. Augustinus in v. de ciuitate Dei. illustre exemplum in Commodo & Antonino geminis fratribus Marci imperatoris filiis, in quorum vita nihil quicquam simile: etsi pares fore ex astrorum cursu promittebant mathematici, vt scribit Lampridius. Causam verò huius discrepantiæ fato adscribunt iidem mathematici: de cuius vi & necessitate vberimè disputat Manilius initio quarti. *horoscopus* Dioni Cassio, τὸ μῦθον τὸ τῶν ἀστρῶν ὁμοιοπύῳ ὅτε τις εἰς φῶς ἐξῆι. *varo genio*, diuersa indole atque ingenio: quia ingenij dator & fictor, ac formator morum censebatur Genius, quem nascendo quisque esset consecutus. ideò Horatius,

Scit genius, natale comes qui temperat astrum.

Solis natalibus.) proponit exemplum præparati, à quo vitio dicebat modò se alienum. Ait autem, *solis natalibus*, vt ex eo coniiiciatur de sordibus vitæ quotidianæ. Similis *deivotis* sub fine huius satiræ,

---mibi festa luce coquatur

Vrtica.---

& in iv.

Qui quandoque ingum.---

Tingat olus siccum muria vaser.) Signatum verbum *tingat*. sic sæpè *tingere in aceto lactucam*, vel oleas apud Catonem, Celsum, alios. & Græci

H h ij

ξεωματίζειν ὄξει & χωνύειν vt apud Athenæum, & Theophrastum *ὑπὲρ μικρολογίας*. *Muria* duo significat: aquam falsam in qua aliquid fuit maceratum aut seruatum, vt *muria capparum* apud Cornelium Celsum libro iv. capite viii. interdum est genus liquaminis quod ex thunnorum sanie conficiebant, vt garum scombrorum, halec è vitio gari & quasi fæce. olera autem edebant pauperes è *muria*: quod & interdum medici præcipiebant: vt apud Celsum libro iv. capite xv. imperatur portulaca ex dura *muria* & quàm asperima. & sæpè apud alios. & de huiusmodi *muria* prædura & aspera loquitur Persius, quod declarauit voce *siccum*. nam quæ tali *muria* tinguntur, pene sicca remanent. Alioquin siccus cibus opponitur vncto: vnde xerophagiæ sunt appellatæ. inde prouerbialis locutio orta *κτ' ξηροῦ* accipere aliquod dictum: id est durè, & sine commodæ interpretationis, vt sic dicam, condimento. ita loquitur B. Athanasius: *ἰὰν κτ' ξηροῦ τὰς λέξεις ἐκλάσσωμι εἰς ἀδεύτους ἐννοίας ὑποπιπέσσωμεθα*. *vaffer*, heic pro valde perito talium sordium: amat Persius eam vocem.

muria in calice empta.) etiam hoc proprium tenacis, & sordidi: vt apud M. Tullium, *vinum emere de cupa*. de quo ad librum v. Suetonij. *muria* autem & similia in calice emere moris fuit, vt cognoscimus ex Plinio. sic apud Varronem, *multis calycem emere*, in satira quadam.

Ipse sacrum irrorans patina piper.) omnia emphatica: *ipse irroras*, non coquus, non aliquis

feruus mediaſtinus, aut proma conda, vel alia quæuis diobolaris ancilla: & *irroras*, infundit parcè & guttatim: vnde & *guttus* eſt appellatus. ſic Græci *ἡρέμα ἐπιψεκάζειν*. ſacrum autem piper, cui parcitur vt rei ſacræ. vide in imitatione Horatiana.

hic bona dente Grandia magnanimus peragit puer.) Exemplum prodigi: quod contrarium eſt vitium ſuperioris. *magnanimus puer*, id eſt qui magnificentiam putat eſſe veram magnanimitatem. alibi obſeruabamus ſolitas hæſce voces confundi, *μεγαλόψυχος* & *μεγαλοπρεπής*, & contra *μικρόψυχος* & *μικροπρεπής*. idem fuit apud Latinos. *puer* heic pro ſtulto non ætate ſed moribus: quia vt ait philoſophus, *διαφέρει οὐδὲν γίος τὴν ἡλικίαν, ἢ τὸ ἥθος νεαρός*. *peragit*, abſumit. Horatius *stringit*.

Præclaram ingrata ſtringit malus ingluuie rem.
alibi *oblimat*.

Rem patris oblimat.--- alluſit Perſius ad appellationē prodigi. Apud Plinium non ſemel obſeruabamus *conſicere cibum* & *peragere*, non ſimpliciter pro edere, abſumere: ſed pro penitus coquere vt libro ix. cap. lx. de ſtella maris piſce: *omnem cibum ſtatim peragit*. quod Ariſtoteles, *ὅ, τι αὐτὸ λάβει παραρρημα ἐξαιρουμένων διαφθόν ὄζει*.

vtar ego vtar.) quaſi dicat: atqui ſapientis eſt, vti opibus non abuti, quod prodigi faciunt.

Nec rhombos idēo libertis ponere lautus.) vtendum, inquam, opibus, non abutendum: ſicuti faciunt nepotes & ſtulti, qui dum lautī volunt haberi

etiam libertis suis rhombos apponunt. per *rhombos* intellige exquisitiores epulas. Horatius,

-----*fastidis omnia: præter*

Pauonem & rhombos. ----

per libertos

homines humiles & tenuis conditionis. Romanorum multi libertos suos honore mensæ non dignabantur: aut certè diuersa omnia illis apponebant: de quo extat elegans epistola Plinij Secundi libro primo. Qui vocem *lautus* sollicitabant, oro te quid cogitabant? *ponere lautus & follers nosse*, *ἐλλωσιμὸς* Persio familiarissimus.

Nec tamen follers turdorum nosse saliuam.) nec ideò ita cupediarius ero, vt turdos assiduè esitem quanti turdos atiles & cellarios facerent Romani, docet vox Pompei ad Lucullum, quam refert Plutarchus. propterea Persius liguritorem & *λίγρον* ita describit: qui probè norit quo sapore sint turdi: id est, qui illis sæpè vescatur & omnes saporum differētias si quæ obseruari solitæ in turdis, eruditè calleat. Auctor est Aristophanes in *Nebulis*, olim Athenis cùm disciplina erat astrictior, nefas fuisse iunioribus *ὀψοραγεῖν οὐδὲ κίχλιζειν*: vbi piscium & turdorum appellatione omnis delicatior victus intelligitur. *turdorum* omnes membranæ & vetus interpres, non *turdorum*, vt præcipit sanctio Varronis, in VIII. de lingua Latina. *salua* pro gustu & sapore frequens Latinis ex ratione physica: nam quando anima mouetur appetitu aliquid edendi, propter partium sympathiam statim salua in ore nascitur: tanquam supplente pro suâ virili natu-

ra defectum rei optatæ: quod etiam in aliis affectibus simili ratione potest obseruari.

Messe tenuis propria viue.) Esto liberalis κτ^η πτω^ς οὐσίαν, id est, pro modo tuarum opum. Est enim ἐλευθερίος inquit philosophus, ὁ κτ^η πτω^ς οὐσίαν διαπαντός, καὶ εἰς ἃ δει. *messis* est ἀφένος, siue annuus redditus. *viuere messe tenuis*, nihil quicquam de reddito reliquum facere: id enim est *tenuis*. totum enim semper includit illud de quo dicitur. ita autem exponendum esse, sequētia verba clamant: vult enim totum penitus consumi prouentum annum: quod tamen œconomiae rectæ præceptis repugnat: & illi Pauli Iurisconsulti: *Omnis pecunia siue peculio fragilis est*. Sed Persius abducere homines vult ab ea diffidentia, quæ illos impellit parere diuitias potius quàm partis vti.

Et granaria fas est, Emole.) quid cogitas, inquit, ô stulte, dum assiduè bona congeris in horrea & granaria? quin potius promis quæ seruas condita, & amicis pauperibus illa elargiris? δεινότης poetica? *emole granaria*, pro exhauri molendo ac quotidie liberaliter insumendo.

Quid metuas? occa: & seges altera in herba est.) Quæ est, ait hæc diffidentia? quis metus egestatis? vin' tu ponere stultum hunc metum, & hoc solùm curare, vt ociosus ne viuas: sed labores, & Spartam ornes quam es nactus: atque interea certa fruaris spe non defore laboranti quod futurum sit satis? O præceptum diuinum! quid enim potuit conuenientius mandatis DOMINI LESV? *occa* heic non secundum nominis pro-

prietatem accipiendum : sed ἀπλωρ pro labora.
herba est quam Cicero herbescētem viriditatem
ait emergere de semine occato. melius autem
Persius *seges in herba est*, quàm *messis in herba est*,
vt apud Virgilium.

Ast vocat officium.) Virtus ἐλευθερίως in duo-
bus posita est : vt opibus nostris & fruantur ipsi
& aliis largiamur. ad prius membrum pertinet
quod præcedit,

Messe tenus propria vine. ---

nam *viuere* accipiendum pro liberalius (sed in-
tra honestatis fines) genio indulgere. eum vsu
opum definiebat Persius καὶ πρὸ οὐσίαν. quemad-
modum & Iuuenalis :

Noscenda est mensura sui, spectandaque rebus

In summis minimisque : etiam cum piscis emetur :

Ne multum cupias, cum sit tibi gobio tantum

In loculis. --

hæc Iuuenalis castigans

gulæ vitium : cum contra Persius increpet for-
didam parcimoniam. sed vtriq. huic generi ho-
minum opus isto præcepto. Nunc verò Persius
de altero opum vsu loquitur : quem non definit
prouentu annuo, vt priorem : sed necessitate
amici egentis : cuius gratia etiam prædia vult
vendi, & rem partem imminui. *officium τὸ κερδι-
κόν* : heic pro occasione oblata bene faciendi καὶ
τῆ ἐνεργεσίῳ.

trabe rupta.) naufragum describit in freto Si-
culo iactatum, & qui ad Scyllam tandem fuerit
iectus, in exemplum egeni, cui necessariò dare
aliquid liberalis homo debeat. & hoc quoque

præceptum, quàm diuinum, quàm religioni nostræ consentaneum?

Brutia saxa Prendit amicus inops.) Videtur allusum ad Vlyssæm Homericum: sed Persius tanquam factum ponit, quod vix posse fieri, & ratio probat, & exemplum Vlyssis apud Homerum: nam ille saxa prendere cupiens malè multatur, *Τοῦ γὰρ πρὸς πέτρῃσι θρασυτάτων ἀπὸ χειρῶν*

Ρινοὶ ἀπέδρυφθέν· πέν δὲ μέγα κύμα κάλυψεν.

& Virgilius Palinurum periisse canit:

Prensantem uncis manibus capita aspera montis.

Ingentes de puppe dei.) Notissimus mos iam omnibus: nam cui eruditorum non dictus hic Hyllas ab annis aliquot meminit etiam Hippocrates, in epistola ad Damagetū. alludit & Gregorius Nazianzenus:

Νῦν ὃ ποντοπόρῳ ἐπιώετα, οὐ παροσίοις

Κάλλειον, οὐ πρὸς μὲν ἀνδρῶν λαμπούδῳ.

nunc & de cespite viuo Frange aliquid.) vinum cespitem opponit messi, id est, annuo prouentui, vt diximus.

Sed cœnam funeris hæres Negliget iratus.) Tangit quorundam auarorum dementiam, qui, vt ille ait apud Senecam, hæredi suo procurant & sibi negant omnia. Est sanè insitus bonis omnibus amor suæ posteritatis: sed plerique hominum hæredibus suis opes congerunt, non ipsorum amore. verùm quia aggesta copia bonorum gaudent. quidam etiam ob eam causam quæ heic notatur: quod ambitionem suam vltra mortem extendant. multi enim qui sordidè vixerant es-

ferri splendidè cupiebant. Ita notat Iuuenalis multos, fuisse in oppidis Italiae, qui viui togam nunquam induerent: in funere demum ea ornarentur. Eiusmodi est ambitio cuius heic Persius meminit: eorum qui verebantur ne parum magnificum sibi funus duceretur, nominatim verò cœnæ funeris mentionem facit: quia potissimū in circumpotationibus feralibus & epulis nouendialibus laudes defuncti recitari erat moris: quod Græcorum prouerbium testatur, de eo qui sit prorsus illaudabilis: Nihil inesse illi quo laudari queat, ne in cœna quidem funeris. Græci dicunt ἕκαστὸν ἐπιμνηστεύειν, οὐδὲ ἐν περιδείπνοις. quod interpretantur veteres ἐπὶ τῷ μνηστεύειν ἀξίαν. εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἐπιμνηστεύειν ἢ τελευτήσαντα ἐπιμνησθῆναι, εἰ καὶ φαυλὸς ἴστω. Porro cœnæ funebres erant variæ, vt iam & pueris notissimum est: neque vetat quicquam generaliter de omnibus accipere hunc locum, præcipuè tamen interpreter de cœna nouendiali: licet eam Marcus Tullius epulas dignitatis non funeris munus, vult dici. Locum vide in ea contra Vatinium.

Vrna Offa inodora dabit.) Omnes veteres *inodora*, sed nec altera lectio improba quam vetus interpres agnoscit *inhonora*. & arguantur sine ratione qui illam reuerti aiunt à sequentibus, nam ad honorem defuncti pertinebat quòd aromata & odores in urnam cum reliquiis coniciebantur. Herodianus de mortuo Seuero, τὴν κόνιν αὐτοῦ ἀρώμασιν εἰς κέλπυα ἀλαβάστρου ἐπέβαλον.

(*scu spirent cinnama surdum.*) sic Græci κερὸν πο-

nunt pro ἀδινῆς, & βελλαμμένον.

(*seu ceraso peccent castia.*) adulterata fuerint gummi è ceraso.

Tunc bona incolumis minus ?) Verba futuri hæredis, sumptus reprehendentis non penitus necessarios : vt qui si eius arbitrij res sit, nullas alias impensas probaturus sit, nisi vbi de incolumitate illius agatur, cui sit successurus. Aut ita cape : non debes nunc viuus bona impedere, sed ea seruare in apparatus funeris tui.

(*& Bestius vrget Doctores Graios.*) Ita vetustissimæ membranæ magno consensu, aliæ minus antiquæ *sed Bestius* : haut dubiè alterutrum scripsit Persius : sed non sine caussa Turnebo placita coniunctiua potius : apage quorundam emendationem : qui sua omnia pro oraculis Delphicis stupenda quadam confidentia iactitant. Proposuit Persius modò verba cuiusdam hereditæ, agrè ferentis hereditatem imminui, quam pridem totam spe deuorauerat. nunc alterius similiter designati heredis querelam profert: quasi diceret poëta, sunt etiam qui eo nomine cum philosophia exoptulent : quod qui illius præceptis sunt imbuti, liberalius vitã instituant, quàm vt heredes multum iuuent. *Bestius* cognomen Romanum apud Horatium & alios : heic nomen ἄπικόν turpilucripidi hominis, hæreditati alienæ inhiantis.

Ita fit postquam sapere vrbi. Cum pipere & palmis venit nostrum hoc maris expert F.) ait *Bestius* posteaquam vnâ cum cæteris mercibus trans-

marinis, Græcorum philosophia quæ nunc vulgo probatur, *maris expers*, id est, mollis & effeminata, venit admissaque est in urbem, ciues Romani qui antea erant agrestes, & omnium deliciarum rudes, pulce mera victitantes, illi verò ceperunt more Græcorum viuere & pulces suas vnctis cibus mutare. Sic hunc locum exponimus, variè iactatum ab interpretibus: qui omnes præter vnicum Turnebum, nihil dignum attulerint cui eorum ratio haberetur: adeo absurda & sæpe ridicula in hæc verba scripserunt. Turnebi vero interpretatio etsi acuta, ingeniosa & tanto viro digna: quia tamen palàm coacta est: viderit æquus lector nostram an illius potius sit probaturus. omnis difficultas in illis verbis, *nostrum hoc maris expers*: quæ Turnebus separat à præcedentibus exponitque: nostra disciplina cepit contemni vt cismarina, non vt Græcorum transmarina: non malo quidem, sed coacto, vt diximus sensu: adde quod sequens versus difficilem habebit cum istis cohæsiõnem. Nostra interpretatio satirico est conuenientissima. quis verò neget elegantissime dictum à Persio *sapere maris expers* pro ἀππειρος οὐδὲν ἔχουσα, & effeminata sapientia, ac parum mascula? talem volebant Romani videri disciplinam Græcorum. vmbra-tilẽ inquam, & viris Romanis parum dignam, atque adeo iis potius conueniens, in quibus eius partis per quã mares sumus nihil viueret, vt satira prima loquebatur. ideò Persius & satira III. & quinta o fores Græcarum literarum vocabat

centuriones hircosos & varicosos: quia isti solos se viros, solos mares putabant: deditos philosophiæ Græculos & ne viros quidem dicitabant. Si cui minus placeat hæc interpretatio, nihil vetat quominus *sapere nostrum maris experts* exponamus, sapientia quam vulgo docemur, transmarina, id est Græca. atque hæc simplicissima interpretatio est. ac mirari soleo neque huius expositionis neque superioris cuiquam è tot interpretibus in mentem quod sciam venisse. Vocabulum *expers* de numero illorum est, quæ contrarias significationes admittunt. quare vt apud Horatium *maris experts*, non male interpretes accipiunt pro οὐ τεδαλαπρωδρόν: sic hoc loco exponi potest δαλάτης πεπρωδρόν. probat hoc vetus Glossarum auctor, qui vtramq. notionem agnoscit, sic enim ille. *Experts ἀπειρος ἢ ἔμπειρος.* & fortasse non aliter Persius Horatij locum interpretabatur, vt alio loco diximus. sic multa composita varie acceperunt, vt obseruabamus ad librum secundum Suetonij. Ouidij notus versus apud Senecam: *Egelidum boream, egelidumque notū:* quo lusit poëta familiari sibi lasciuia ingenij in ancipiti notione eiusdem vocis, sic *enode* dicimus & quod nodosum, & quod nodis careat. *edurum* valde durum & contra. *exarmare* tam pro arma adimere, quam pro panoplia instruere historici ac poëtæ vsurpant. *exossare* quod Plauto est ossa adimere paullo post notione contraria vsurpat noster, vt mox dicemus. *infertum* & τὸ ἀσπορον & τὸ κατὰσπῆν. *infrastrum*, alias quod comminutum

est denotat, alios quod integrum. *impotens* dicitur & qui multum & qui nihil potest, vt & Seruius obseruat. omitto huius generis alia quam plurima.

Fœnifeca crasso vitiarunt vnguine pultes.) Opicos qui literas nesciunt Græci solent appellare *Ξεισῆς*, aut *σκαπαῖος*, vt in quinta Persij *fossor* accipitur. ita etiam heic *fœnifeca* veteres Romani dicuntur, tanquam *ἀρχαῖοί πνες*, & omnis eruditionis expertes. Fuisse veteres Romanos *pultiphagos* non minus quàm Pænos, nemo est qui sciat. *crassum vnguen* pro exquisitis deliciis, vt supra *crassa amoma*, id est, *eximia*. aliter autem locus hic accipiendus, quàm vt verba sonant: nam Romani cum luxuriæ assueuerunt, non vixere impensius pultes suas: verùm iis neglectis lautiores cibos expetuerunt.

Hæc cinere vltior metuas?) Has tu minas tui heredis metues cum eris mortuus? aut nunc viuus metuas, quod tibi defuncto minatur? Sed magis probem legi hæc sine interrogatione: vt concessio sit ironica ad irridendam eorum fatuitatem, qui viuunt miserè, suum assidue genium defraudantes, eo impulsæ metu, ne cœnam funeris iratus heres negligat. hoc sane, ait Persius, iure metuas: sed tunc cum eris cinere vltior: nunc vitali aura fruens, quid metuas? Notandum verò loquendi genus, *cinere vltior*, pro cum fueris fato functus. sic *ἄραιτέρω κόνεως vltra cineres* Græci pro à morte. Theophylactus epistola vltima: *Εἰ λύπης ἐδέλεις κρατεῖν ἀριτύλαι τῶ*

τάφοις. καὶ τῷ πένθει ἔχεις τὸ φάρμακον. καὶ τὰς μεγίστας τῶν ἀνθρώπων ἐν δαιμονίᾳ ἐπόψις φραγτέρω κόνεως νεκτημύας τὸ φύσημα. vbi deest negatio: quod sensus arguit manifestissime: nam & si verum est, quod ait alicubi B. Chrysostomus, vltra mortem produci ambitionem hominum: tamen non est ille sensus Theophylacti, qui dubio procul scripserat, οὐ νεκτημύας. sic apud Minutium Felicem post cinerem & fauillas. & in declamatione quadam veteris, trans hominem pœnam exigere, simile apud Florum libro secundo, vulnera vltra mortem patebant. quod Græci dicerent venustè, αἱ τῶν ξιφῶν καταφορεῖ ἐκ πολλῆς φρισιῆς ἔκτεινον. siue ἐκ πολλοῦ τῆς φριάντος τῶν βελημύας ἀνερωῦτο. nihil enim mutandū apud Florum, secus quam vitis doctis sit visum.

at tu meus heres) vbi alios reprehendit, quid ipse sentiat ostendit: quasi dicat: Alius hoc timeat ego? nullus timeo: atque adeo, vt tu, heres mi, scias vacuum me ab hoc metu, narro tibi si nescis, me editionem muneris in animo habere, ob lætum è Germania nuntium. scis quanti sumtus rem moliar: sed me nihil deterret impæ- læ magnitudo. quid tu igitur ad hæc?

Quisquis eris.) rectè. nam suos heredes non habebat Persius.

pauillum à turba seductior audi.) hoc ideo, quia vulgo philosophia laborabat inuidia atque odio. Sic in v. ---secretam garrit in aurem.

O bone num ignoras.) ὦ πᾶν ὄϊδ' ὃ σοι λέξω; mire pœta delectatur morata huiusmodi oratione.

missa est à Casare laurus.) Liberalem hominem

eum demum esse ait philosophus, qui paratus sit hilari animo sumptus facere, tam magnis quam paruis in rebus. ο ελευθέριος, inquit, η δώσει καὶ δαπανήσει εἰς ἅ δέῃ, καὶ ὅσα δέῃ ὁμοίως ἐν μικροῖς η̄ μεγάλοις. καὶ πάντα ἰσῶως. Quare Persius ad utrumque liberalitatis genus lectorem suum pulcherrima hac diatriba instituit. de impensis minoribus haecenus egit : nunc de liberalitate illa subiicit, quæ *magnificentia* propriè dicitur, quòd circa magna versatur. Romanos proceres ab hac virtute non esse imparatos, quo tempore hæc scribebat Persius, eo magis necessarium erat, quod sæpè ad maximas impensas inuiti adigebantur ab illis tyrannis quorum erant in potestate. ut fuerit illis vel eam solam ob causam vtilissimū, præceptis instrui quæ animum aduersus tales casus firmarent. nam aliter affici eiusmodi iactura opum suarum oportet, illum qui diuitiarum usum probe teneat, neq. ipsas pluris faciat quàm par sit : aliter eum qui de hac virtute nihil unquam cogitauerit, nihil didicerit : & qui

---- nulla exempla beati

Pauperis esse putat.----

Eò pertinet, quòd tot interpretib. non fuit animaduersum, disputatio hæc Persij, nam agens de munificencia, exemplum eiusmodi de industria profert, ex quo colligi poterat, hanc virtutem Romanis admodum vtilem futuram : ut si quid fortè simile imperaretur, præparatum animum aduersus huius generis casus haberent. Exemplum est hoc. Caius Caligula cùm triumphare cupe-

cuperet, de simulato hoste falsam, sed quam pro vera voluit haberi, victoriam reportauit. Igitur quasi Germanos longè latè que vicisset, laurea-
tas literas Romã ad senatum misit. vt sibi triumphus decerneretur. simul autem procuratoribus suis in hanc sententiam scripsit auctore Suetonio: Triumphum appararent, quàm minima summa: sed quantus alius nunquam fuisset: quando in omnium hominum bona ius haberent. etsi non addit Suetonius quomodo Caij procuratores data sibi licentia sint vsi: non tamen dubitandum, impune eos in quorumcunq. vellent fortunas eo prætextu impetum fecisse. Enimuerò quod tacuerunt & Suetonius & Dio præclare heic expressum est à Persio. nam illæ impensæ quarum heic mentionem fecit, exempla sunt sumptuũ qui fuere imperati occasione illa, ad cohonestandum Caligulæ triumphum.

missa est à Casare laurus.) Suetonius laureatarum Caij literarum meminit capite XLIV. sed non illæ sunt literæ de quibus heic Persius: verùm aliæ postea missæ.

Et aris frigidus excutitur cinis.) & cùm annuntiata erat victoria, & cùm ducebatur triumphus publicè priuatimque tota vrbe sacra fiebant: vt passim apud Dionem, Herodianum, aliósque historicos.

ac iam postibus arma.) locat Cæsonia: id est procuratores, vt modò vidimus. arma autem locabantur & spolia omne genus postibus affigenda, vt ne quid deesset ad fidem mimo qui agebatur

conciliandam.

iam lutea gausapa captis Eſſedaque.) Et gausapa teste Varrone vestes Gallorum, & esseda eorundem erant vehicula: apta igitur erant ornandis iis qui falsò crederentur Germani captiui: nam & illi ipsi ex Gallia erant coëmti, vt ait Suetonius, non veri Germani: adèò illis temporibus similes erant Galli & Germani, & specie corporis, & cultu: quod hæc historia euincit, præter tot alia veterum testimonia.

ingentésque locat Cæsonia Rhenos.) Cæsonia vxor Caij locabat, nimirum per procuratores. Rhenos pro Rhenanis hominibus vt supra *Ligur* pro Ligusticus: Πέρωνος σπατός, & similia: vbi pro deriuatio positum est primitiuum. Rhenanos autem vocat, quos Suetonius Gallos fuisse ait: *Conuersus ad curam triumphi, præter captiuos & transfugas barbaros, Galliarum quoque procerissimum quenque & vt ipse dicebat, ἀξιόπριμους, ac nonnullos ex principibus legit ac seposuit ad pompam.*

Dius igitur, genioque ducis, centum paria, ob res Egregie gestas induco.) Rectè doctissimus Turnebus, *centum paria* de paribus gladiatorum est interpretatus. quam eius sententiam eruditi viri postea iure firmarunt. sed quorsum priuatus centum paria hæc gladiatorum? In honorem principis victoris decerni solitæ primùm supplicationes, deinde triumphus, & ludi victoriæ: atque hæc omnia publicè de fisco principis, aut populi ærario. priuatos in eam rem vllum ἑαυτοῦ solitos conferre non legimus: nisi quod faciebant & ipsi

rem diuinam & pro sua quisque copia conuiuabantur ac genium suum placabant. Quamobrem hæc largitio quæ heic memoratur, non erat collatio quædam vſitata: ſed per vim ac metum expreſſa à procuratoribus Caij: qui id egerant iuſſu illius, vt quàm minima impenſa quàm magnificentiſſimè triumphum ipſius celebrandum curarent. Igitur ſicut ædiles & alij magiſtratus cùm ludos edebant, amicorum perſæpe opibus ſubleuabantur, aut ipſius principis, vt non rarò legimus in hiſtoria Auguſta: ita Caius neceſſaria ad ſui triumphum apparatus, à priuatis extorſit. *induco* libri omnes non *indico*: verba ſunt arene ac muneris *induco*, ac *produco* quod eſt vſitatus.

Va niſi conuiues:) nam quo magis vetare conatus fueris, eo maioribus ſumtibus hereditatem cui inhias exhauriam. ſic paulò poſt,

----- *nunc nunc impenſus vnge:*

qui locus hunc explicat.

oleum artrocæſque papello Largior.) Ne hæc quidem priuati hominis impenſa eſt, eo quidem titulo quo heic proponitur: nimirum ob victoriam imperatoris: nam eruditorum ſententiæ non accedo, qui referunt ad diuiſiones & epulas quæ teſtamento relinqui ſolitæ interdum, nos putamus cum præcedentibus eſſe iſta coniungenda, & eſſe aliud exemplum collationum quæ ciuibus fuerunt imperatæ à procuratoribus Caij ad celebrationem victoriæ illius. Cùm igitur moris eſſet, vt epulum ac viſ-

ceratio daretur populo à triumphantibus, frumentum etiam viritim diuideretur, cum oleo interdum ac nummis: vt de Iulio Cæsare scribit Suetonius libro primo, capite xxxviii. alij item de aliis. videntur Caij procuratores ditioribus imperasse, vt suis tribulib. ista largirentur. Glos-
sæ Stephanicæ: *Visceratio ἀπό τῶν πεισῶν.*

Non audeo, inquis.) Quàm vetustæ sint mendæ auctorum, & scriptis libris quàm non sit temerè credendum, hic locus arguit, vt alij sexcenti, quos apud diuersos scriptores ante multa secula corruptos obseruauimus. Heic igitur omnia exemplaria quæ aut vidimus, aut de quibus aliquid comperimus scribunt, *non audeo, inquit.* quæ inepta, & modis omnibus absurda scriptura ex eo orta est, quia præcedit *quis vetat? aude.* Legendum autem esse *non audeo inquis.* rectè iam olim monuit Turnebus.

Exossatus ager iuxta est.) Persij verba, quib. probat non esse cuiquã verendũ, ne sine herede moriatur: quod apud Romanos infamiæ genus esse censebatur. Atqui, ait Persius, si suspicatus fuero repudiaturos hereditatem meam heredes ad quos illa iure pertineat, aut quib. vltro eam delaturus fui: habeo alios fortasse agnatos, aut cognatos vel certè affines, qui me quamuis leniter, aliquo tamen contingant modo. si omnino superest nullus, tamen ne sic quidem heres defuturus mihi: nam vt vetus ait prouerbum, *Multi Manij Aricia.* ibo igitur Ariciam, & aliquem inde Manium petam, qui meam defuncti heredi-

tatem cernat. Hanc sententiam poëta *μυητικῶς* tractat ex hypothefi : quasi dicat : Age, fingamus ex omnibus meis bonis solum superesse prædiū suburbanum : nam huiusmodi agros etiam qui reliquas fortunas suas coguntur venum proferre, solent feruare : & tum diligentius colere, cum cætera sunt amiffa. idè ait *exoffatus ager iuxta est.* id est, cultus probe & purgatus ab lapidibus & saxis : quæ sunt ossa terræ, vt ait Ouidius in 1. Metamorphoseon : & *ἡ ὀσώδης* apud Menandrum rhetorem, *terra lapidosa.* vel accipe *exoffatus* contraria significatione, ad ossa redactus, exhaustus iugi prouentu, sine intermissione ac nouatione. Iuuenalis in octaua, de exhaustis prouinciis,

Ossa vides rerum vacuis exuclta medullis.

si igitur eo redactæ sint fortunæ meæ, & meorum sit superstes nemo, quid facto opus ? nimirum Ariciam ibo, vbi præsto est Manius.

proneptis Nulla manet patruī, sterilis matertera vixit.) Variam in membranis distinctionem inuenimus : nam multa vetusta exemplaria sic exhibent : *pr. N. manet, patruī sterilis m. v.* non malè : vt per patruī materteram quàm remotissima cognatio intelligatur.

accedo Bouillas Cluūmque ad Virbi.) Bouilla manuscripti, non *Bobilla* : quo tamen modo nonnullos scripsisse ex Nonio constat. falluntur qui eam scripturam tuentur quia Græci scribant *Βόια* . nam est vt *βόες, boues, ὄις, ovis,* & ita semper. *Bouillæ* autem & Aricia vicina admodum loca

erant in via Appia. sed aliquanto remotior ab Urbe Aricia vbi *clivus Virbi*, id est Nemus Aricinum, & Nemorensis Diana. vide Strabonem libro v.

præsto est mihi Manius heres Progenies terra ?) Ita distinguendum. posterius membrum pronuntiatur à legitimo herede, quicum disputat Persius. Ex hoc loco dicimus, quomodo accipienda vox Manij in veteri proverbio, *Multi Manij Ariciæ*: non defuerunt enim ex antiquis criticis qui in contrariam sententiam interpretarentur: nunquam deesse viros fortes ac nobiles Ariciæ. quæ expositio non poterit ei displicere qui meminertit sacerdotium Aricinæ Dianæ sola virtute potuisse parari & conseruari: cùm fas semper esset, si quis viribus cõfideret occiso illo qui possideret, id sibi vindicare. sed aliter exponendum esse docuit Atteius Capito, vt ait Festus: à quo facit hic locus Persij. itē Iuuenalis versus, *Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes.*

Quare ex me quis m. ?) Duo obiici poterant Persio Manium heredem designanti: quod nulla cognatione cum ipso iungeretur: quod obscurus esset atque ignobilis. hæc duo ita refellit. docet præter illa cognationis iura quæ vulgus hominum colit: aliam esse cognationem qua vniuersi homines sibi inuicem coniungantur. quippe omne humanum genus ab eadem origine & matre Terra esse ortos. vnde sequitur necessario, omnes homines, & cognatione inter se iungi, & ex æquo nobiles esse.

quis mihi quartus Sic pater.) quis fuerit abauus mihi.

adde etiam vnum.) quære ex me, quis atauus meus fuerit.

Vnum etiam.) tritauum.

terra est iam filius.) probat cognatum sibi Manium. Cognati dicuntur qui in vno tertio conueniunt, vt docet Masuri rubricæ. tritauus meus & Manius in vno conueniunt, Terræ nempe filij ambo: ergo inter se cognati: neque à me alienus est Manius. Terra heic primi parentis loco ponitur: quia vt scribit Seruius in III. Æneidem, quotiescunque deerant parentes redibatur in generalitatem. sic peregrinos quorum ignota origo, dicebant Neptuni filios: ex Thaletis nimirum sententia: qui & homines & omnia alia ex aqua procreata censebat. Sed vulgò receptior illa sententia, quam & philosophi quidam sunt amplexi vt Empedocles, natos homines primos è Terra: quare hominem ab humo dixerunt veteres Latini, conuenienter Hebræis, penes quos erat veritatis notitia. hinc igitur *Terræ filij* nuncupati, quorum genus ignorabatur. gemina ratione illos qui ex imis sordib. ad summas dignitates fuerant euecti *lumbricos* dictitarunt, quoniam in terra vermes generantur, id eoque *ἐντεγγυῖς* Græcis appellantur. Lege Hieronymum in x. Ecclesiastæ caput.

Et mihi vitu Manius hic generis prope maior auunculus exit.) ista ratione Manius mihi cognatus probatur esse: non ille quidem proximus: sed

tamen cognatus. Ita accipiendum heic *maior auunculus*. Festo & Iuris auctoribus est aui aut auia auunculus. at Suetonio est matris auunculus, libro I I. cap. VII. nam Iulia mater Atia, cui filius Octavius, soror Iulij Cæsaris: quem vocat Augusti maiorem auunculum. heic verò ἀπλω̄ς sicut dixi. *ritu generis*, pro ratione generis, si stemma spectemus. Non memini obseruare alibi similis Latinitatis exemplum.

Qui prior es, cur me inde cursu lampada poscas?) à Manio ad legitimum heredem redit, cui afferebat cognatio spem hereditatis Persianæ. Omitto Manium, inquit, sed tu mi heres, quem natura propiorem mihi fecit, quàm sit Manius, & ad quem lege naturali mea hereditas prius peruenitura est quàm ad illum, cur de hereditate mea viuentis, adhuc es sollicitus? nam id contra bonos mores esse iurisconsulti pronuntiant. Scimus vulgo aliter accipi illa, *qui prior es*: vt dicatur iste ætate maior eo cuius hereditatem petit. sed nihil præcedit vnde hoc eliciatur: neque semper verum est. Porro in agonibus λαμπάδου-
θεμίας, cum accensas tedas manibus tenentes currebant, posterior cursor facem poscebat priorem, non contra. quare ineptè exposueris, qui prior es in cursu. Lampadas autem tradebant non currentes, sed decurso spatio: sicut hereditatem non tradit qui viuit, sed qui vixit. à defuncto enim suscipitur: quod μεταλαμπάδου εἶναι, Græci dicunt eleganter. Clemens Stromate secundo ex Platone: ἐποικεύουσι τὴν ἀθανασίαν τὸ θῆναι

ἡμῶν, καὶ οἷονεὶ διαμονῆν ἴνα πῶσι πῦδαν μεταλαμπα-
 δευομένη. sic etiam Philo λαμπαδεύεσθαι pro tradi
 successivè : ut cùm ait elegantissimè de virtute,
 τὸ τ' ἀρετῆς φέγγος λαμπαδευόμενον ἑπαλλήλοις διαδοχαῖς
 ἰσόχρονον ἡμίσεται κόσμῳ. Pro in decursu scriptum
 erat vna voce, *indecursum* in Puteani exemplari.

Sum tibi Mercurius.) quo animo obueniens he-
 reditas suscipi à sapiente debeat, ostendit : nem-
 pe eodem animo, quo lucra insperata: quæ forte
 in viis inveniuntur. Sum inquit, *tibi Mercurius*, id
 est, mea hæreditas à te quanta quanta sit, existi-
 mari ἐρμαιῶν debet.

Vt ille pingitur.) cum marsupio. Suidam lege
 in Ερμῆς. Mercurium variè pinxit antiquitas : sed
 poëta solùm spectavit ad κερδῶου, siue præsidis
 lucri picturam. Gregorius Nazianzenus in fine
 prioris in Iulianum : πῶς ὁ Κερδῶος ἀνωτῆς αἰδέσσει-
 ται καὶ τὸ σακέλλιον περιβλήσεται; idem in altera :
 ἀν' ἴδω σου τ' Κερδῶον καὶ τ' λόγιον καὶ Ἴον Ἐγαρώνιον, συ-
 καλύπτω τὸν ὀφθαλμοῖς καὶ παρὰτρέχω σου τ' θεόν, αἰδοῖ
 τὸ θεάματος. σὺ δὲ μοι περισκύει τὸ σῦντονον τὸ λόγον
 καὶ τὸ σακέλλιον.

vin' tu gaudere relictis?) acriter dictum, & aptè
 increpanti : ut sæpe apud Senecam. Sulpitius ad
 Ciceronem. *Visne tu te Serui cohibere & meminisse
 te hominem esse natum?*

Deest aliquid summe.) quam animo concepe-
 ram, aut quam ipse acceperas à parentibus. sunt
 verba heredis avari & μεμελημένοιου. cui similis illa
 vox apud Theophrastum in caractere hominis
 ita morati : qui gratulanti sibi quod crumenam

inuenerit, Ego vero, ait, thesaurum nullum unquam inueni.

minui mihi, sed tibi totum est Quicquid id est.)
 Docta & ex iure prompta distinctio. Regula iuris est: rem illi perire cuius est, si dolus absit aut lata culpa. bona hereditatis ante mortem defuncti, sunt ipsius. quicquid igitur illo uiuo de bonis perit, ipsi perit non futuro heredi. quomodo enim aliquid amittat quisquam, quod non habet? hæc Persij argumentatio: quæ tamen in extraneis heredibus locum habet potius quàm in suis, aut iis quibus ex fidei commissio debetur hereditas.

ubi sit fuge quætere quod mihi quondam Legarat Tadius.) noli exigere à me rationem bonorum meorum: sicuti solet herus à dispensatore seruo.

neu dicta reponere paterna:) Ita melius, quàm opponere: etsi non reiicerem si exhiberent veteres. vide in imitatione Horatij, noli, inquit, tantum tibi tribuere, ut pro tua libidine mores meos fingas: sicut parentes faciunt: quorum hæc fere sunt ad filios voces: *Fœnoris* &c. Caue accipias aliter heic *dicta paterna*. neque enim de patre suo loquitur Persius: quod neque debuit, filius memoriæ patris studiosus: neque potuit: qui puer sexennis patrem Flaccum amisit. Eiusmodi autem paterna præcepta sunt quæ commemorat Iuuenalis in xiv. illo loco:

---iuuenes hortatur ut illam

Ire viam pergant. ---

ibidem etiam

sunt illi versus gemmei quibus prudenter disse-

rit patres qui liberis suis magni census amorem præcipiunt, simul illis ad omne scelus totas effundere habenas.

Fœnoris accedat merces :) Olim cùm relictam à me hereditatem administrabis, rem amplifica:& fœnoribus auge tuam sortem. fœnoris merces, ἀπὸ τοῦ fœnus, quod est merces mutuo datæ pecuniæ.

hinc exime sumtus :) hinc ex fœnore, non ex sorte. *sumtus* τὰ ἐπιτήδεια καὶ ἡμέραν, etiam apud Plautum : & Græcis ita αἱ δαπάναι pro προαί.

Quid reliquum ?) ostendit heic quam sit auiditas pecuniæ vitium δυσπίστον & insanabile. nam tot rationibus nihil mouetur iste auarus.

reliquum ?) cum indignatione magna hoc legendum.

nunc nunc.) quando video diuitias meas pluris à te fieri quàm vel amorem meum, vel etiam virtutis.

Vnge puer caudes.) ungere heic, Græcorum λιπαίνω, vt ἐλάω λιπαίνειν μάζαν, apud Synesium.

mibi festa luce cognatur Vt.) egone vt olere duro & salsamentis misere victitem, quo filius tuus partas seruatasque opes sudore meo & κακουχία abdomini ac veneri seruiens, dilapidet ? hoc placet mi heres ? *festa luce*, vt supra, *solis natalibus*.

Et fissa fumosum sinciput aure.) porcinum videlicet. recte autem *fumosum* scripta lectio. non autem *spumosum*. In Satirico Arbitri : *simul pannum de carnario detulit furca in quo faba erat ad usum reposita*, & *sincipitis* vetustissima particula mille plagis de-

lata, mox: Dum illa carnis etiam paullulum delibat, & coequale natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella. ex his satis constat, cur fumosum sinciput dicatur Persio.

*Vt tuus iste nepos olim satur anseris extis.) filius aut nepos nepotino more viuens. Non sine causa Romani prodigum & quem Græci asotum vocant, nepotem dixerunt: nam vt docet philosophus in I I I. Nicomacheorum, rarò sunt obnoxij ei vitio qui suo sibi labore opes parant. sunt enim experti paupertatis incommoda: & præterea vt scribit idem, natura ita est comparatum, vt opera sua amant omnes artifices, sicut patres liberos videmus ac poëtas carmina sua. Eandem ob causam sæpe & filij qui prioris paupertatis parentum fuere conscij, & sudoris participes, sunt frugi. at horum nepotes qui neque sudarunt ipsi in quærendis opibus quibus abundant, neque inopiam sunt experti, proni sunt ad luxuriam, & alia asotorum vitia, quæ propterea Romani *nepotatum* nuncuparunt & *nepotes* qui sic viuerent.*

Cum morosa vago singultiet ing. vena Patritia immiscet v.) vt cum ceperit fastidire plebeiam & vulgiuagam Venerem, pecuniæ vi irrumpat in thalamos nobilium virginum ac matronarum. non dicit hoc Persius ex doctrina Stoicorum, quibus peccata omnia paria: sed ex vulgi opinione quæ latum discrimen inter ista ponebat. B. Chryostomus homilia in Matthæum LXXVI.

ἡ πορνεία πῶς πλουτῶσα, ἐτέρε δὲ πινυμένη. πάλιν ἡ ἐνταῦθα

Da διαφορῆ. ideo confutat Cicero ut Stoicus in III. paradoxo. *Lapsa est, ait, alicuius libido in muliere ignota: dolor ad pauciores pertinet, quam si petulans fuisset in aliqua generosa ac nobili virgine: peccatum vero nihilominus.* Et multis versibus Horatius in altera libri primi satira de ea re tractat. idem in VII. secundi.

Te coniux aliena capit, meretricula Dauum.

Peccat vter nostrum cruce dignius?

vena morosa τὸ τὲ ἀνδρῶν μέρειν, muto. vagum ing. τὸ τῆς γυναικὸς & quam vocat Horatius concessam Venerem in quarta libri primi Satira. singultire. heic est fastidire copiam alicuius rei. nam inter causas varias singultus est hæc, si imprudens aliquis, aut audior quam par erat, maiorem buccæam deglutierit.

mibi trama figura sit reliqua: ast illi tremat omento popa venter.) egone ut me macerem ac fiam ossa ac pellis. iste nepos ventrem ingluvie promittat? *trama* heic quæ Prudentio *neruorum textura* Contra Manichæos:

---*ossa liquecant*

Mollia, neruorum pereat textura;

Tipula leuius est quod heic quidam disputant, ad picturam hæc esse referenda. illud verò quale sit nolo dicere, quòd carpere malunt quæ ad X. Athenæi de hoc loco scripsimus, quàm intelligere. Negare sustinent vestes habendo *νεύρας* amittere? quod ibi dicebamus. Sed subleuanda nobis eorum est imperitia qui Græcas literas non didicerunt. Tria ad pannorum textu-

ram desiderantur diuersa : stamen , substamen
 (vel vt passim scriptum inuenimus subtemen
 aut subtegmen,) & trama: sed staminis & tramae
 illud commune, quod filo constant magis retorto,
 ac proinde duriore : subtegmen filo molliore
 & parum torto. Seneca epistola XC. *Posidonius
 dum vult describere primum quemadmodum alia tor-
 queantur fila, alia ex molli solutoque ducantur : deinde
 quemadmodum tela suspensis ponderibus rectum stamen
 extentat : quemadmodum subtemen insertum quod du-
 ritiam vtrinque comprimentis tramae remolliat, spata
 coire cogantur, & iungi, textricum quoque artem à sa-
 pientibus dixit inuentam.* En tria illa quæ diximus:
 en diuersam nendi rationem : propterea apud
 Platonem artes nendi ponuntur vt heic diuersæ
 duæ : ἡ σημονονητικὴ, & ἡ κερκονητικὴ : illa quæ filum
 torquet ad firmitatem & duritiam maiorem:
 hæc quæ laxum filum trahit, & molle. Hierony-
 mus ad Demetriadem : *habeto lanam semper in ma-
 nibus : vel staminis pollice fila ducito, vel ad torquenda
 subtegmina in alucolis fusa vertantur.* legi malim ex
 Seneca : *vel subtegmminis pollice fila ded. vel ad torq.
 stamina in al.* ideo autem laxo hoc filo opus, vt
 spina fullonia in tractione villos excitet, quibus
 panni mollescunt. docet eleganter Plato, cuius
 verba necessario adscribam. Locus est in Politi-
 co : vbi postquam nendi vtramque artem ad
 vnum genus σπειτικὸν retulisset, species deinde
 quas diximus ita explicat. Τοῦ κατὰ ματος δὴ τὸ μὲν
 ἀπείρακτω ἔσραφεν, καὶ σπειρὸν νῆμα χυώμερον, σημοναὶ μὲν
 φασὶ τὸ νῆμα· τίω δὲ ἀπενδυώουσαι αὐτὸ τέχνησι εἶναι ση-

ριονικῶ. (lego σημνονητικῶ, vt μοχ, κερκονητικῶ)
 ὅσα δὲ γ' αὖ πῶ γνάψεως ὀκκῶ ἐμμέτρως πῶ μαλα-
 κότητα ἴχει, ταῦτα ἄρα κέρκω μὲρ τὰ νηδύντα, πῶ δὲ
 ὄπτετα μὲρ αὐτοῖς εἶναι τέχνω κερκονητικῶ. multa
 alibi ad lucem loci huius Platonis & aliorum
 scriptorum accuratè disputantur à nobis; nunc
 id solum volumus κέρκω esse, quod Senecæ *sub-
 temen* & villos pannorum è subtemine excitari
 fullonis opera. Quare in Euripidis versu, Τέλειω-
 νες ἐμβαλόντες οἶχον κέρκας, non aliud est κέρκας ἐν-
 βαλεῖν, quàm subteminis villos vsu, & vt M. Tul-
 lius loquitur, habendo amisisse. quod & locus
 Eupolidis significat, quem ibi attulimus. Latini
 vetusti defloccatas vestes eiusmodi *decores* dice-
 bant. villis porrò & subtemine absumto stamen
 restat & trama. quare Persius hoc loco etsi di-
 uerso locutionis genere vtitur atque Euripides,
 idem tamen dicit Euripidi. annon diuersa pene
 contraria sunt ἐμβαλεῖν in versu Euripidis, & *reli-
 quum* esse, siue superesse in Persij dicto: re tamen
 idem sunt, vt iam probauimus, subtemen eie-
 cisse vel amisisse, & solam tramam superesse.

(*ast illi tremat omento popa venter.*) popa Latinis
 nis est δύτης victimarius: qua notione legitur ap-
 pud Suetonium & alios: alij pro placentis & li-
 bis vsurparunt, quæ κόπωνά Græcis. Auctor Glos-
 sarum: popa πλακοῖς, κόπωνον. popa, δύτης. neutro
 modo heic accipit Persius: sed pro popinone, &
 guloso lurcone. poëtica enim licentia tribuit
 ventri, quod toti homini conueniebat.

(*Vende animam lucro, m.*) Sequitur iam coronis

pulcherrima satiræ huius, & disputationis contra auaros institutæ. Docet heic Persius hominis avari cupiditatem nulla auri copia, nulla opum vi posse expleri. quare frustra illos esse, qui ut avaris suis heredibus faciant satis, opes assiduè congerunt, congestis parcunt. nulli bono: quando satiari illorum *πλεονξίαν* non magis valeant, quam aliquid eorum efficere quæ maximè sunt impossibilia: cum id quoque sit, ut Græci dicunt τῶν εἰδυμένων ἐν. Hæc mens Persij. Est autem sententia è philosophiæ sacrario promta ut dicemus mox. Inducit verò cupidum heredem paterna dicta reponentem, quod paullò antè vetabat. Eiusdem sententiæ præceptum est istud apud Menandrum:

Τοῦ μὲν δολοῦ τὴν δόκῃσιν ἀφύσσον.

Τὰ δ' ἔργα τῆ πῦν δρεῶντος ἐνθά κερδανεῖς.

Vende animam lucro.) Redime omnes lucri faciendi occasiones, vel iactura animæ, id est vitæ. Græcorum est vulgatum dictum: *θυναίτε ἄνιον τὸ κέρδος.* adeò verum est, quod ait Seneca, minima esse quæ homines emunt vita. respicit Persius ad nauigantium pericula: nam ut nauiget sequentibus verbis imperat,

--- *atque excute follers*

Omne latus mundi. --- de mercatorum nauigationibus in remotissimas plagas dixit in quinta.

ne sit præstantior alter Cappadocas rigida pingues plausisse casta.) nullus esto tam turpis quæstus, qui tibi sordeat. mangonium igitur exerce: & effice.

effice ne sit paratior alter ad coëmenda mancipia, quæ à te probe curata & concinnata quàm plurimi vãnire possint in catasta, te plaudente, & adhortante vt motu corporis ac saltatione bonæ suæ habitudinis dent specimen mercatoribus emturiensibus. *Catasta* vox Romana, sed Græcæ vel potius Siculæ originis, vt aliæ non pauca, quæ ab istis ad Romanos corruptæ & semibarbaræ transierunt, reliquis Græcis omnino incognitæ. Sicularum linguam Græcam multis modis vitiatam fuisse, etiam illi norunt, qui solum Plautum attigere. à verbo *κατάστου* aut voce *κατάστου* facta est vox *catasta*. ita dixerunt pegma ligneum, in quo suos vanales collocabant cum illos vendebant, aut ad venditionem parabant. publicè mancipia fuisse in catasta vendi solita indicat locus Plinij libro xxxv. de Chryfogono Syllæ liberto. *Talem in catasta videre Chryfogonum Syllæ*. Sed erant etiam in ædibus catastæ, vt quas arcanas vocat Martialis epigrammate in Mamurram:

Inspexit molles pueros, oculisque comedit:

Non hos quos primæ prostituere casæ:

Sed quos arcana seruant tabulata catastæ.

Et quos non populus, nec mea turba videt.

quo ex loco discimus eximix formæ pueros quibus hedera non erat opus, non fuisse in publicum productos: sed domi apud mægones ipsos facile emtores inuenisse. ibi igitur catastam concēdebant, non in foro. etiam illud discimus lineam fuisse catastam è tabulatis constructam. quare

etiam *machinas* vocabant *catastas*. Q. Cicero De petitione consulatus, loquens de Catilina: *quo in magistratu amicam, quam palam domi haberet de machinis emit.* Cur imponerentur *catastæ* mancipia docet vetus scholiastes Persij: *apud antiquos venales gladiatores in catasta ponebantur, vt in eis possent omnia membra inspici.* solebant enim qui seruos emebant nudare illos, & diligenter essent ne omnia membra integra & valida perspicere. Suetonius libro II. *qui matres familias & adultas atate virgines denudarent atque perspicerent, tanquam Thoranio mangone vendente.* & libro IV. *illustriores feminas præter pedes suos transeuntes diligenter ac lente mercatorum more considerabat.* Seneca pater *Contrauersiarum* libro primo: *Nuda in littore stetit ad fastidium emtoris: omnes partes corporis & inspecta & contrectata sunt.* tangit & filius Seneca epistola LXXX. neq. hoc solùm, sed etiam saltare iubebant, vt ostendunt Menandri locus & Propertij, & aliis modis suæ agilitatis specimen dare. quare Martiali *eques de catasta* dicitur qui ibi fuerat venditus:

Nec de Cappadocis eques catastis.

vt mirari nemo debeat quod *machinam* ad torquendum paratã, quæ vulgò *equuleus* dicebatur, *catastã* etiam appellarint. in Martyrologiis sæpè legas in *catastam* martyres fuisse impositos. Prudentius de Romano martyre: *Emitto vocẽ de catasta celsior.* & sæpius alibi. nec solùm pro *equuleo* vsurpat: sed pro quouis *pegmate* lineo cui imponi solent qui variis suppliciis afficiuntur.

ita accipe *catastas igneas* in Peristephanon hymno primo, & similes locos in historiis martyrum. Scimus longe alia de hac voce haecenus prodita esse à magni nominis, viris: verum quæ ita ferè absurda sint, vt refutationis non egeant. Sed enim horum error longe tolerabilior illorum obstinata peruicacia, qui *catastos* nescio quos contra liquidissimam veritatem apud Vitruuium comminiscuntur. ὧν ἰατρειῶσαι ἢ ἀγροίαν, οὐδ' Ἀσκληπιῶδαι τὸ πρὸ γε νομίζω δεδέσθαι. quo igitur sensu dicatur Persio avarus mango, *seruos plaudere in catasta* iam ostendimus: nisi quis malit *plaudere* heic interpretari, palpo percutere, aut plana manu ferire: quod videntur fecisse mangones ad ostentandam εὐκλίαν & bene curatam cutem suorum mancipiorum: & confirmat hanc interpretationem vox *pingues*. sic autem legimus, antiqua seruata scriptura, quam critici imperiti iam olim loco eiecerunt, vt constat ex scholiastæ reliquiis, substituta voce *pauisse*: quam ferè scripti hodierni retinent: etsi in nonnullis *clausisse* inuenimus. quidam *paussisse* præferunt. quod etiam ab Hadriano Turnebo est adnotatum. has verò omnes lectiones commentitias esse non magis vereat affirmare, quàm de eo non dubito scripsisse Persium *plausisse*. mutarunt eam dictionem scioli, quibus mirum videbatur verbum *plaudere* cum quarto casu iungi. atqui etiam Statius Papinius sic locutus est non semel. in epithalamio Violantillæ:

Claræque gaudentes plauserunt limina cygni.

in epicedio patris, -non toties victorem Castora gyro
Nec fratrem cestu, virides plausere Therapna.
 atque ita vsurpari à poëtis multa verba contra
 vsum communem, ne tirones quidem ignorant:
 ne ad Græcorum exempla opus sit confugere.

*Rem duplica. Feci: iam triplex: iam mihi quartò,
 Iam decies redit in rugam.*) Naturam morbi de
 quo loquitur ingeniosè ob oculos ponit: nam
 vt temulenti sitim vinum, hydropici aqua irri-
 tat, non sedat: sic auari animum non explet quod
 partum est, sed ad maiora concupiscenda allicit.
 pene iisdem verbis sententiam eandem expressit
 Basiliius in homilia ad diuites: πολλῶν, αἰ, ὑμᾶς ἐν-
 δεῖς ποιεῖ τὸ ἑπιθυμίας ἀκόρετον. τοῖς δέκα ταλαύτοις,
 δέκα ἔτερα προσιδέναι σπουδαζέσ. ἐπιδαὶ δὲ εἴκοσι χθόντι
 ἄλλα τοσαῦτα ἐπιζητεῖς· καὶ αἰ σοι τὸ προσιδέμενον οὐχὲ
 τίω ὀρυμῶ ἴσησιν, ἀλλ' ἀναφλέγει τίω ὀρεξίν. & multa in
 eandem sententiam ibi facundissimus ille pater.
 Simile item illud Galeni De curatione morbo-
 rum animi, αἰ ποδοῦσι τ' ἑμπερθεῖν οἱ ἀπληστοὶ ὡστε
 καὶ διπλάσιον ἔχωσι, τετραπλάσιον προσκλήσασθαι σπυδου-
 σι· καὶ τετραπλάσιον ἔχωσι τετραπλάσιων ἐπιόντι. Sim-
 plicius in Epicteti Enchiridium eleganter: αὐ
 δέκα κτησώμεθα, εἴκοσι βουλόμεθα· καὶ εἴκοσι, τετραπέ-
 κοντα, καὶ ἐφοξῆς· καὶ πρῶτα οὐδὲν ἑῖς τὸ ἀχαρὲς ἢ ἀπλη-
 στίας ὠδήσας, καὶ ἡ ὅσον ἐκβάσσει φύσις εἰς ἀοεισίαν ἐπι-
 πτεῖ. *rem duplica*, vt apud Iuvenalem, *patrimonia con-
 duplicare*. at *redire in rugam*, pro multiplicari &
 πλασάσασθαι elegātissimè tractum à vestibus,
 quarum est proprium rugare. contrà apud Iu-
 venalem in simillima sententia summa dicitur

rugam trahere. quæ nondum tendit neque explet marsupium : sed adhuc hians & laxum est os illius. ita melius, quàm vt alij interpretantur.

Depinge vbi sistam.) Hæc scripta lectio oranium quos vidimus librorum. in editione P. Pithœi est *depunge.* quod perplacet. translatum à libræ scapo vbi punctis notatæ sunt ponderum mensuræ. vt certo *compescere puncto Nescius examen. depungere* est κέντρῳ περιγράφειν quomodo loquitur Plutarchus in gemina sententia, De amore diuitiarum. τοῖς γενουῶ ἔχουσιν ὁ τὸ φύσιος πλοῦτος ὡκεται, καὶ τὸ τέρμα πάρεστι τὸ χρείας κατὰ τὸ κέντρῳ καὶ διασήματα περιγραφόμενον. Heic igitur Persius auarum heredem vrget, doceat se vbi sistat, id est, quem pecuniæ modum consecutus, cupiditatem ipsius sit expleturus : quod cum sequenti versu fieri nunquam posse significet : nimirum id voluit paucis ostendere, quod multis philosophi disputant : auaros finem consequi nunquam. οὐδὲ μὲν γὰρ εἰς τὸ πρὸς ὅσον φορεῖς ἴσονται, inquit verè Basilus. Præclarè Seneca epistola xvi. *Naturalia desideria finita sunt : ex falsa opinione nascentia vbi desinant non habent. Nullus enim terminus falso est. Via eunti aliquid extremum est : error immensus.* & in xxxix. *Necesse est in immensum exeat cupiditas quæ naturalem modum transiit. illa enim habet suum finem : inania & ex libidine orta, sine termino sunt. necessaria motitur vtilitas : superuacua quò redigis ? hoc est quod Græci sapientes dicunt : τὸ πάθος ὁρῶν ἴκε οἱ δειν.* quam sententiam lactea illa dicendi vbertate tot locis beatus Chrysostomus fuisse tractauit : in eam verò

ad Corinthios, homilia xxiv. luce claritus paradoxum illud in specie demonstrat, Nihil esse quod nos adeo ad mendicitatem redigat, ut studium diuitiarum. Græcè melius: Οὐδὲν οὕτω πωροποιὸν ὡς φιλαργυεῖα, καὶ ἐν πλούτῳ, καὶ ἐν πενίᾳ φανῆ. At philosophus in primo Politicorum totam hanc questionem subtilissime ut omnia, & sapientissime definit. Solonem reprehendit, cuius extat notissimus versus:

Πλούτε δὲ οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κείτῃ.
 non enim sine carere diuitias: sed ita distinguendum esse: ἢ κτητικῆς, hoc artis illius quæ rem familiarem amplificare docet, duas esse species: alteram secundum naturam, quam vocat οἰκονομικῶς: & ait esse artem comparandi necessariã ad vitam instrumenta. atque hanc certum finem habere, eo argumento euincit: quia nulla est ars cuius infinita sint instrumēta. ergo etiam legitimæ κτητικῆς finem esse ἀντάρκειαν πρὸς ἀγαθὸν ζῶν. quod ita σοικώτερον Seneca epistola ii. Quis sit diuitiarum modus quæris? Primus habere quod necesse est proximus quod sat est. Altera τῆς κτητικῆς species dicitur Aristoteli ἢ χρηματιστικῆ, non à natura ducens originem: sed ab hominum cupiditate. hanc ait ille τέλος quidem habere siue finem: at terminum siue ἄρας non habere: ἄπειρος γάρ, inquit, οὗτος ὁ πλοῦτος ἀπὸ τούτης ἢ χρηματιστικῆς.

Inuentus Chryssippe tui finitor acerui.) Iam docuimus quomodo hæc sint accipienda: nam falli etiam eruditissimos viros qui hunc locum ante nos attigerunt nemo poterit dubitare qui no-

stram cum illorum expositionibus contulerit. Omnes in eo peccarunt, quod specie proverbij hoc dici non animaduertent. atqui ita omnino exponendum, si Persij mentem curamus assequi. rogauerat auarum indicaret sibi certum suæ cupiditatis finem. sed nullam poterat finem auarus ostendere: nullus enim auaritiæ terminus, vt antea probauimus. quare etiam Iuuenalis postquam dixit non posse auari gremium expleri, ne siquidem bis terte aut etiam sæpius equestri censu illum donaueris: pulcherrimam illam suam satiram ita concludit.

Nec Cræsi fortuna vnquam nec Persica regna,

Sufficiens animo nec diuitiæ Narcissi,

Indulsi Caesar cui Claudius omnia, cuius

Paruit imperiis, vxorem occidere iussus.

non lac lacti similius, quam sunt fines duarum istarum satirarum: huius inquam Persij, & illius xi v. apud Iuuenalem. sed το ἀδύνατον quod pluribus versibus Iuuenalis est persecutus, isto vnico Persius expressit. verùm breuitas elegantissima illius subleuanda est interpretatione: atque ita capienda eius verba, vt si diceret: Doce me finem tuæ auaritiæ. atqui modum imponere tuæ πλεονεξίας non magis potes tu quam olim potuit Chrysiippus finem sortis inuenire, & vbi resistendum esset definire. Simillimæ βραχυλογίας exempla apud optimos scriptores plurima. Tale illud est apud Horatium in epistola ad Augustum: vbi cum vellet significare summam rei absurditatem,

---non est, ait, quod multa loquamur:

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

nam similiter suppleri debet is locus: si hoc (de quo dixit) verum atque æquum est: etiam illud verum est, neque nucleum oleæ neque nucis ligneum putamen esse durum, quod quia palam absurdum est: sequitur etiam illud esse absurdum de quo ibi est sermo. ita heic: impossibilitatem (vtamur hac voce) finiendæ avaritiæ probat tacitè comparans cum alia re quam constabat eruditis finiri non posse: nihil enim tempestate illa doctrina Stoicorum vulgatius. Quod autem finis non possit inueniri soritis, quem vocat Persius *aceruum*, Cicero & Iurisperiti, *cauillationem acerualem*, declarat M. Tullius in Academicis quæstionibus: vbi sic loquitur qui ἀκαταληξίαν tuetur: *Venit ad soritas, lubricum sane & periculosum locum: quod ut modo dicebas esse vitiosum interrogandi genus. Quid ergo istius vitii num nostra culpa est? Rerum naturam nullam nobis dedit cognitionem finium, vt alla in re statuere possimus Quatenus: nec hoc in aceruo tritici solum vnde nomen est: sed vlla omnino in re minutatim interroganti, diues, pauper: clarus, obscurus sit: multa, pauca: magna, parua: longa, breuia: lata, angusta: quanto aut addito aut demto, certum quod respondeamus non habemus. Vides disertè affirmari naturam non dedisse cognitionem finium quibus sisti possit progressus ἢ ποσότητις ἀπείρου. si negat ipsa natura, vt ait Cicero, quis amplius dubitet, rem omnino inueniri non posse? optimo igitur iure Persius, inter ἀδυσίατα id retulit.*

propterea & Stoici soritem inter ἀπτεσθαι quæ non possunt solui referebant. sic apud Sextum Empiricum Contra mathematicos libro primo profertur σπρειτικὰ ὑποεῖα, quæ solutionem nullam admittit. cui similes aliæ apud eundem, item apud Galenum, & Aristotelis interpretes. in quæ autem absurda incidere qui interrogatēmittere non scirent, ostendit Sextus idem contra Physicos cap. de motu. Ait verò Persius tui Chrysippe acerui: quia multum in eo Chrysippus sudauerat, ut finitorem acerui inueniret: sed frustra, quare spe inueniendi quod quærebat deiectus, καὶ δευτέρῳ πηρα πλουῶν, quod aiunt, excogitauerat quem vocabat ἢ ἠσυχάζοντα λόγον: cū interrogatus sustinebat se, priusquam ad finem interrogans perueniret. Sextus Empiricus Hypotyposeon libro II. capite quo aduersus dialecticos disputat: οἱ ἄρ' ἢ Χρύσιππον δογματικοὶ ἐν τῇ συμποσίσει ἢ σπρείτε, περιόντος τῆ λόγου φασὶν δεῖν ἴσαδι καὶ ἐπέχειν, ἢ κα μὴ ἐπιπέσωσιν εἰς ἀτοπίαν: hoc vero erat, non aceruum finire, sed ignorantiam suam profiteri. quare multum & Carneades & alij philosophi Chrysippi illud inuentum riserunt. Cicero ibidem: placet Chrysippo, cū gradatim interrogetur, verbi causa, tria pauca sint ante multa: aliquando priusquam ad multa perueniat, quiescere: id est quod ab his dicitur ἠσυχάζειν. Per me vel stertas licet inquit Carneades, non modo quiescas, sed quid proficis? Sequitur enim qui te ex summo excitet, & eodem modo interroget. locum integrum vide: vbi etiam testatur Cicero διαρρήδην, istiusmodi sophismata ne à Chrysippo quidem

fuisse dissoluta. tanta imperitia acutuli illi Stoici
 veræ Logicæ laborabant: quos tamen ea etiam
 laude volunt quidam senseri sanè quam absur-
 dè: cum vniuersa Stoicorum Logica nihil sit
 inertius, nihil ineptius, nihil *παιδαρειωδέτερον*.
 Chrysippum verò multa de sorite scripsisse, ar-
 guunt librorum indices apud Laërtium, multi
 & varij: sed qui præcipuè ad sophisma acerui
 pertinerent, sunt hi: Περὶ τῶν πρὸς τὰς φωναί σω-
 ρεπτῶν (melius, σωρευτικῶν) λόγων γ. & Περὶ τοῦ μεγ-
 μικρὸν λόγου, πρὸς Σηπαζόρην, β. et si longo inter-
 uallo separantur hi tituli in Laërtiano indice:
 sunt tamen de eodem argumento: nam ἡ σωρευτι-
 κὴ ἐρώτησις dicebatur Stoicis etiam ἡ μεγ-
 μικρὸν ἐρώτησις. quod alibi clarè docebimus: vbi etiam
 eorum supinum errorè castigabimus, qui Stoi-
 corum soritem inter argumentationum legiti-
 mas species referunt, quæ absurda sententia mul-
 tos hodiè sectatores habet: etiam illorum qui
 in ea arte præ cæteris sapere volunt videri. Sed
 hæc, vt diximus, alibi fusè ac clarè demonstra-
 bimus: faueat modò conatibus nostris D O M I-
 N V S I E S V S, vera lux, vera σοφία: aut potius
 ἀμύφως, καὶ αὐτοσοφία.

FINIS.

P E R S I A N A
H O R A T I I
I M I T A T I O .

N E M O qui vel summam humanitatis studia attigit, Persij Saturas legit, quin statim imitationis Horatianæ aliqua saltem vestigia deprehendat: tam multa enim illius tam paucis numero versibus expressit, ut fungum esse oporteat, cuius animum, simul ac in hunc librum oculos coniecit, eius rei aliqua non percutiat suspicio. Et tamen ea arte eo iudicio in hac parte usus est poeta ingeniosissimus, ut qui admodum multa non sua usurpat, suos tamen ubique sit, nec alieni beneficii ferè quicquam, verum propria omnia habere videatur. *καὶ γὰρ παρ' ἄλλου λάβη π' ἰδίως αὐτὰ χεῖρας ἴδιον τὸ ληθρὲν ποιεῖ:* quod olim eruditissimi critici de Thucydide Homerum imitante pronuntiarunt. Quare e- quidem facillè ignosco tot commentatoribus quos palàm est ita negligentè in hoc negotio

esse versatos, ut loca non pauca perperam acceperint, quædam, sed illustria, non animaduertent esse corrupta vnicam ob causam hanc: quod Persium cum Horatio diligenter contendere, suarum partium esse animum nunquam induxerint. Nos verò quam illis tribuimus veniam, ne ab aliis petere ipsi opus haberemus: quæcunque in eo genere obseruatione digna deprehenderamus, omnia studiosè collegimus, atque in vnum veluti communem locum huc coniecimus. Speramus non ingratum fore tiro-nibus, quorum studiis prodesse optamus, nostrum istud consilium: cum præsertim imitationis artem, sine qua pene infructuosa veterum lectio fuerit, nullius magistri præcepta æquè bene ipsos doctrina sint, atque hoc pulcherrimum tanti viri exemplum. Si extarent Lucilij Satiræ, nõ dubito etiam in illis reperiri quædam posse, quibus noster sua fecerit auctiora & luculentiora: sed illa, opinor, forent non multa: quantum quidem ex reliquiis eius poëtæ licet coniecere. horridior enim & incultior Lucilius fuit, quàm ut aliquid facile ex ipsius lutulentis carminibus tolleret Persius, atque in rem suam verteret. Venusinum verò Flaccum sic in deliciis habuit, miratúsque est hic Flaccus, ut totum memoria tenuisse existimem. quod quidem ita esse, neminem puto dubitaturum, qui obseruauerit quàm sæpè, quàm feliciter, & sententias & dictiones eius vsurpet. apparet commentanti Persio verba versúsque Horatianarum Satirarum non ab-

xiè, sed vltro sub acumen stili venisse: vt videatur magis non repudiasse, quæ sibi comiter sua memoria suggererat: quàm de industria quæsiuisset. Neque enim debemus eius infelicitatis tantum virum damnare, vt putemus aliquem ipsum ex affectata Horatij imitatione, aucupatum esse gloriam. iniquum, ridiculum & stultum sit tam ineptæ ambitionis nobilissimum iuuenem ac sapientissimum, velle insimulare: qui contra summo iudicio virtutes Horatij sic imitatus est, vt næuos & ἀποτυχίας eiusdem cautus vitarit sedulo. quod cum alibi pluribus demonstratum sit à nobis, misso hoc sermone quod instituimus iam aggrediemur.

IN PROLOGO.

IMitatio pluribus modis fit. nam vt orationis virtutes aliæ dicuntur rhetoribus *ῥητορικὴ*, aliæ *λεκτικὴ*: ita etiam imitatio est alia rerum, alia elocutionis, cum aut verba alicuius vsurpamus, aut figuras exprimimus, aut sententias æmulamur. rursus imitatio quædam manifestior, quædam occultior. omnium apertissima illa est, cum & sententia manet eadem, & verba quoque nonnulla: nam si nihil in verbis fuerit mutatum, non simplex imitatio ea dicenda, sed *ἑμὴν μίμνησις*, aut potius *μετέθεσις* quomodo loquitur Demetrius Phalereus, siue vsurpatio: vt cum Ennij versum sermone suo Persius accommodauit in sexta. minus manifesta est, cum ser-

uata sententia non seruantur verba, sed mutantur omnia. interdum verba retinentur, sed in aliam sententiam traducta: quod ipsum variis fieri solet modis. Omnium horum exempla, in Horatij imitatione Persius nobis exhibet. vt suis locis dicturi sumus. Nos verò ne illa quidem prætermittēda censuimus, in quibus videtur Persius, non tam consilio & studio imitandi, quàm casu & *ἑυρεμῶσιν* aut idem verbum similiter v-
surpasse, aut versum quodam modo similem fecisse alicui Horatiano. nam etsi nihil fortasse cogitans in illa incidit: nihilo tamē minus caussa cur in illa potissimum incideret, erat quod Horatij & verba & numeri etiam aliud agenti in mentem veniebant & sub stili acumen. In hoc verò carmine cū negat Persius se poëtam esse, & *semipaganum* nominat, ingenioso verbo expressit adfatim, quod dixerat Horatius non solum pluribus verbis, sed etiam versibus: vt cū poëtam se negat in tertia libri primi:

*Primum ego me illorum, dederim quibus esse poetas,
Excerptam numero: neque enim concludere versum
Dixeris esse satis: neq. si quis scribat vti nos
Sermoni propiora putes hunc esse poëtam.*

& cū ait in vi. libri ii.

*Quid prius illustrem Satiris Musaque pedestri?
eadem prorsus ratio est cur Persius semipaganum
se appellet, & cur Satiras suas Horatius modò
pedestrem Musam, modò Sermones: vt in quarta
primi Epistolarum,*

Albi nostrorum Sermonum candidè iudex.

IN PRIMA.

2 *Q*uis leget hæc?) Prima parte satiræ huius ostendit Persius pluribus versibus, id consilium sibi probari in scribendo, quod paucioribus verbis datur ab Horatio satira vltima libri 1.

--neque te vt miretur turba labores,

Contentus paucis lectoribus.---

3 *turpe & miserabile.*) videtur alludere ad ista Horatii 1. Sat. IV.

--beatus Fannius, vltro

Delatis capsis, & imagine, cum mea nemo

Scripta legat.---

hæc est *ἐκ τῆς ἐναγίου μίμνης.*

12 *Quid faciam?*) Horatius in simili deliberatione initio 11. Satir.

Quid faciam, præscribe: quiescas.

ex hac collatione intelligitur acere & vehemens Persij ingenium: nam sic petiit consilium, vt eius dandi potestatem non faciat: sed statim vt datum repudiet, quod non dubitabat datum iri, quod igitur lectori supplendum reliquit, apud Horatium habemus expressum, *quiescas.*

13 *Scribimus inclusi, numeros ille hic pede liber.*) affinis versus illi Horatiano,

Scribimus indocti doctique poemata passim.

etsi nec sententia eadem prorsus nec verba.

20 *Ingentes trepidare Titos.*) *ingentes Titi* ita dictum à Persio, vt Horatio, *celsi Rhamnes.* in Arte:

Celsi prætereunt austeræ poemata Rhamnes.

doctè vt omnia notauit hoc iam olim Hadria-

nus Turnebus in suis Aduersariis.

21 *tremulo scalpuntur ubi intima versu.*) Horatius Carminum libro IV. oda XIII.

Et cantu tremulo pota Cupidinem

Lentum sollicitas.--- falluntur eruditi viri

qui *tremulum cantum* interpretantur anilem: lasciuia enim vox illa significationem habet. cuius interpretationis & fundum habemus hic Persium, & testem quoque veterem interpretem. Terentianus Maurus de Galliambis versu:

Nomenque Galliambis memoratur hinc datum,

Tremulos quod esse Gallis habiles putant modos.

sic κλαδαιὸν Græci pro lasciuo ac molli: vnde κλαδαιὸν ὄψεις, & κλαδαιὸν ἄφιβλέπειν apud Clementem Alexandrinum de Veneris pusionibus. κλαδαιὸς autē idem ac tremulus. Helychius: κλαδαιέμματοι, εὐσεισοὶ τὰ ὄμματα.

23 *quibus & dicas cure perditus, obe.*) Horatius Satirarum libri II. quinta:

Importunus amat laudari? donec obe iam

Ad cælum manibus sublatis dixerit, vrge, &

Crescentem tumidis infla sermonibus virem.

vsu tritum apud Latinos *obe dicere* pro satis est. sed Persius cum ei qui immōdica laudatione offendatur id loquendi genus tribuit, Horatij locum sine dubio ante oculos habuit. quare alias interpretationes comminisci interpretes non debuerant.

26 *En pallor seniumque.*) in epistola ad Lollium libro primo:

---inhumana senium depone Camene.

28 *at pulchrum est digito m.*) Horatius:

--*at suave est magno tollere acerno.*

29 *Ten' circulatorum centum dictata fuisse Pro nihilo pendas?*) in fine libri I. Satirarum.

---*an tua demens*

Vilibur in ludis dictari carmina malis?

30 *ecce inter pocula quærunt Romulida saturi quid dia poemata narrent.*) in epistola ad Augustum:

----*pueri patresque seueri*

Frante comas vincti cenant & carmina dictant.
vel vt habent alij libri, *dicunt.* quod propius accedit ad Persij sententiam.

35 *senero supplantat verba palato.*) Horatius de affectata balbutie,

---*balba feris annoso verba palato.*

satira III. libri II. *supplantare luctantium est verbum: ferire, cestibus pugnantium.*

40 *rides, ait, & nimis vnc.*) Horat. epist. XIX. lib. I.

---*rides, ait, & Iouis aur.*

42 *& credo digna locutus.*) ad Pisones:

---*speramus carmine fingi*

Posse linenda cedro, & leui seruanda cupresso.

53 *calidum scis ponere sumen.*) ibidem, de malorum poetarum artibus:

---*vinctum qui rectè ponere possit.*

54 *Scis comitem horridulum trita donare lucerna.*) adhuc de iisdem primi epistolarum, XIX.

Non ego ventosa plebis suffragia venor

Impensis cenarum, & trita munere vestis.

56 *nugaris cum tibi c.*) Errant qui huc afferunt illa Horatij ex epistola ad Lollium lib. I.

--- interdum nugaris rure paterno.

nam Horatius de eo loquitur, qui belli simulacra rure exercebat, quod quid habet commune cum sententia huius loci? quanquam iidem etiam illo Flacci loco *nugaris* exponunt poetaris: sed quàm absurdè pueri omnes intelligent, quos antecedentia & sequentia legere non piguerit.

61 *Vos ò patricius sanguis*) in Arte: -- vos ò
Pompilius sanguis carmen reprehendite.

64 *ut per leue seueros Effundat iunctura vngues.*) Horat. satira vi. lib. ii. in alia re, &, sententia contraria: *ne quid valeat per leue morari.*

65 *scit tendere versum:*) alia notione idem verbum positum est initio secundi libri Satirarum.
*Sunt quibus in satira videar nimis acer, & ultra
Legem tendere opus.*

67 *in prandia regum.*) Horat. dixit. *epulas regum.*
ii. Sat. secund.

70 *nec ponere lucum Artifices.*) in Arte, quia ponere totum *Nesciet.* sed potius illum versum spectauit, ex Oda viii. lib. iv. Carm. *Sollers nunc hominem ponere nunc deum.* nec displicet quod eruditi quidam obseruant. *lucum ponere* cum dixit Persius respexisse ad illa in Arte: *cum lucus & ara Dianæ describitur.* locum integrum considera.

85 *Fur es ait Pedio. Pedius quid?*) ostendimus oratoris non rei nomen heic esse τὸ *Pedius.* Horat. in vltima lib. pr. Satir. *Cum Pedius caussas exsudet Poplicola.*

86 *doctus posuisse figuras.*) ita legendum esse ad-

monuimus. Horat. ibidem : *doctus cantare Catullum.*

88 *cum fractate in trabe pictum Ex humero portes.*) in Arte : -- *si fractis enutat exspes Nauibus ære dato qui pingitur.*

89 *Men' moueat qui.*) Hor. ibidem : *Men' moueat cimex Pantilius.*

91 *Plorabit qui me uolet incuruasse querela.*) in Arte : -- *si vis me flere dolendum est primum ipsi tibi.* at *curuare* pro *flectere* & *κινεῖν ἔλεον* posuit Horatius ode ad Lycen. lib. III. Carminum.

93 *Berecynthus Attin. Et quic.*) Satirici poëtae aliena carmina propriis scriptis inserunt, duplici ex causa: vel quasi ad ornatum per speciem *παρωδίας* : de quo ad satiram sextam : vel *διδασκτικῶς* : modò cum laude auctoris versuum qui afferuntur : modò ad suggillationem illius. sic Persius isto loco Neronis *κακουργίαν ἢ μουσικῆς* & ineptias ac stultitiam omnibus ridendam propinat allatis illius versibus. sic etiam Horatius ut Bibaculum obiter irrideret versum eius suo Ulyssi inseruit Satirarum libro II. *Furius hibernas cana niue conspuet Alpes.* eadem licentia usum auctorem primum huius carminis Lucilium ex reliquiis possumus coniecere. Atque in hoc ut in aliis non paucis veterem Græcorum comœdiam secuta est Latina satira. quàm multa enim Eutipidis, ut alias taceam, habes apud Aristophanem? Simpliciter docendi causa ex Ennio in quarta primi Satirarum afferuntur hæc Horatio :

--postquam discordia tetra

Belli ferratos posteis, portasque refregit.

103 *si t. vera vlla paterni Viueret in nobis.*) honestius in sententia parum honesta idem dixit Horatius in xv. Epodon: *si quid in Flacco viri est.*

106 *Nec pluteum cadit nec demorsos sapit vngues.*) in x. pr. Sat. --in versu faciendo

Sape caput scaberet viuos & roderet vngues.

108 *vide sis ne maiorum tibi forte Limina frigescant.*) in prima lib. ii. Satirarum:

--metuo maiorum ne quis amicus

Frigore te feriat.

ambo de re eadem loquuntur.

111 *omnes bene mira eritis res.*) acrostichum non dissimilis securitatis atque illud Horatij, Satira tertia libri primi: *cum dicas esse pares res.* Sed Persianæ negligentiae rationem certam in Commentario attulimus: neque enim is fuit Persius quem sine caussa male tornati versus iuuarent: eam nos caussam aperuimus.

112 *Hoc iuuat?*) Legendum cum interrogatione admonuimus: vt in prima Satira Horatij:

---hoc iuuat? horum Semper ego opta.

ib. *heic, inquis veto quisquam faxit oletum extra Meite.*) in viii. primi Satir.

---in me veniat mictum atque cacatum Iulius.

in Arte:

---vtrum Minxerit in patrios cineres.

de omni contumelia παρρησιανῶς vsurpari solitum apparet.

114 *Secuit Lucilius urbem, Te Lupe, te Muti.*) Tractauit eundem locum fusius Horat. in prima li-

bri II. Sat. studiosi loca inter se comparent : nam sententia & ὁ πᾶς τῆ λόγου σκοπὸς idem.

116 *Ridenti Flaccus amico.*) respexit illud, *ridentem dicere, verum Quid vetat?*

118 *excusso populum suspendere naso.*) in VI. primi Sat. *naso suspendis adunco Ignotos.* in VIII. secundi. *suspendens omnia naso.*

123 *Audaci quicumque afflate Cratino.*) Observabamus translationem esse à pratis: quibus Græci docta & florida veterum scripta sæpe assimilant. Hæc ἔννοια ab Horatio est, qui *thyma* appellat opera antiquorum auctorum. in epistola ad Iulium Florum: *Quæ circumvolitas agilis thyma?* Si quis malit ad Pythiam referre, & alios qui numinis afflatu oracula fundebant, non repugnē. vtriusque ἐπιπνοίας modum, & illius quæ à numine in Pythiam manans vatem ipsam reddebat: & eius quæ adflantur qui priorum libros diurna nocturnaque manu versant, describit eleganter Dionysius Longinus de imitatione disserens: πολλοὶ ἀλλοτρίῳ θεοφοροῦντι πνεύματι, τὸ αὐτὸν στέγον ὄν καὶ πῶς Πυθίαν λόγος ἔχει τείποδι πλησιάζουσιν, ἔνθα ῥή-
μα ὅστι γῆς, ἀναπνεῖν ὡς φασὶν ἀτμὸν ἔνθεν αὐτὸθεν ἐ-
κίμονα τῆς δαιμονίου καὶ δισυαυδῶν δυνάμεως παραπίπτει
ρησιμωδεῖν καὶ ἐπιπνοίαν. οὕτως ὑπὸ τῆ ἄρχαίων με-
γαλοφυίας εἰς τὰς τῆ ζηλουῦτων οὐκείους Ἰουδαίαι, ὡς ἀπὸ
ἱερῶν σοφῶν ἀπὸ ῥητορῶν πινεσ φέρον, ὑφ' ὧν ἐπιπνεύουσι
καὶ εἰ μὴ λίαν φοιβεαστικοὶ τῶ ἑτέρων σικωνδοιστοῦσι μελέδαι.
de Eupolide Cratino & Aristophane Horatius initio Satiræ IV. libri primi. confer cum istis il-
lum locum.

125 *Inde vaporata lector mihi ferueat aure.*) attentionem & cupiditatem lectoris verbo *ferueat* significauit, non multo aliter atq. Horatius verbo *insudet*, in quarta primi Satir. *Queis manus insudet vulgi, Hermogenisque Tigelli.* atque ibi Horatius de suis scriptis loquitur, vt heic Persius.

133 *Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.*) in III. primi Satir. de Stoico sapiente:

---vellunt tibi barbam *Lasciuui pueri.*

134 *His mane edictum post prandia Callirhoen do.]* simplex pro composito: *do* pro mando. & mando accipe vt in illo Horatij, quem non dubito fuisse Persio in mentem cum hunc faciebat:

---*forum Putcalque Libonis Mandabo siccis.*

epistola XIX. libri primi. videtur etiam illum verbum respexisse VI. libri eiusdem:

Gnauius mane forum & vespertinus pete tectum.

item istum, similiter in fine positum satiræ X. libri primi.

---*Demetri teque Tigelli*

Discipularum inter iubco plorare cathedras.

IN SECVNDA.

1 **H** *Vne Macrine diem numera meliore lapillo.)* Horatius oda XXVI. primi Carm.

Crassa ne careat pulchra dies nota.

3 *non tu prece poscis emaci.)* Horatius de se in XXIX. tertij Carminum:

Non est meum, si mugiat Africis

Malus procellis, ad miseræ preces

Decurrere, & votis pacisci.

votis pacisci, & prece poscere emaci idem sunt.

5 *At bona pars procerum t.)* in prima Satira libri primi.

At bona pars hominum decepta cupidine falso.

8 *Hæc clare, & vt audiat hospes: Illa sibi introrsum & sub lingua immurmurat.)* in xvi. primi epistolarum:

Iam pater clare, clare cum dixit, Apollo:

Labra mouet metuens audiri: pulchra Lauerna

Da mihi fallere.

Græcum est hospes pro quouis cuius nomen tacetur, vt illis ξένος. Horatius ode quinta lib. ii.

Mirè sagaces falleret hospites.

10 *ô si Sub raistro crepet argenti mihi seria d.)* in sexta secundi Satir.

O si urnam argenti Fors quâ mihi monstræt.

10 *dextro Hercule.)* ibidem:

--- diues amico Hercule.

14 *Nerio iam tertia ducitur vxor.)* Nerius vt apud Horatiū, *Scribe decem Nerio.*

17 *minimum est quod scire laboro.)* dictum est vides vt apud Horatiū in prima Satira, *non longa est fabula.* simile in secunda epistola primi, *nisi quid te detinet audi.*

22 *pro Iuppiter ô bone clamet.)* in secunda primi Satir.

--- maxime, quis non

Iuppiter exclamet simul atque audiuit.

27 *Triste iaces lucis euitandumque bidental.)* in Arte.

--- an triste bidental

Mouerit incestus.

59 *Ast ego nutrici non mando vota.*) in quarta epistola primi :

Quid vocat dulci nutricula maius alumno.

41 *Poscis opem neruis, c.*) Tangit & Horatius eorum stultitiam, qui sua sibi vota destruebant contrariis vitiis in tertia Satira libri I. r. sed aliis vtitur exemplis.

46 *quo, pessime, pacto?*) in VII. Satira lib. II. *quo pacto pessime?*

54 *letari prae trepidum cor.*) qui aliter hæc scribebant, non meminerant simillimum venustatum apud Horatium, cuius lepores vbique sectatur noster in nona satira libri primi : *meum iecur vrere bilis*, in septima epistola primi : *non sanè credere Mena.*

61 *O curua in terras anima, caelestium inanes!*) Satira II. libri sexti.

---- *quin corpus onustum*

Hesternis vitis animum quoque prae grauat vna,

Atque affigit humo diuina particulam aure.

72 *lippa propago*) Satira prima : *Crispini serinia lippi.*

73 *Compositum ius fasque animi.*) animi scribendum non animo : sic apud Flaccum, in secundi tertia Satira. *Rectum animi seruas?*

75 *Hæc cedo vt admoueam templis, & farre litabo.*) oda XXIII. Carm. III.

Immunis aram si tetigit manus,

Non sumptuosa blandior hostia,

Mollibit auersos Penateis.

Farre pio & saliente mica.

sine caussa tantum laborant Flacci interpretes in huius loci sententia explicanda. *immunis manus* sine dubio est, vacua munere. at qui accipiunt pro *immunis* ἀπλῶς positum pro ἀδῶς. sequens versus sententiam Platonice continet, sumtuosas victimas non esse *ἑγεμνίαν* deorum, sed *κολακείαν*. ita igitur accipe: manus vacua, non autem illius qui ut diis blandiatur sumtuosas eorum aris hostias admouet, sacra Penatibus faciens, litabit farre, aut alio quamlibet tenui munusculo, quod ab animo pio proficiatur.

IN TERTIA.

5. **S**iccas insana canicula messes?) Satira vi. primi: --fugio rabiosi tempora signi.
epistola x. primi.

Leniat & rabiem canis.

alibi:

*Iam Procyon furit,
Et stella vesani Leonis.*

oda xxix. iii. Carm.

6. & patula pecus omne sub vltimo est.) Horat. ibidem:
*Iam pastor umbras cum grege languido,
Riuumque fessus quarit.*

7. Ocyus adsit Huc aliquis. nemon?) in septima libri ii. Satir.

-- nemon' oleum feret ocyus?

8 *turgescit vitrea bilis.*) Horat.

Iussit quod splendida bilis.

12 *Tunc queritur crassus calamo quod pendeat humor.*)

Satira III. libri VI.

Culpantur frustra calami.

16 *at cur non potius teneroque e. & mox: effluvis amens. Contemnere.*) Non est negligendum veteris critici iudicium qui pronuntiat Persium isto loco parum tempestiue laborasse, vt exprimeret illa Horatij ex eadem fatira :

Invidiam placare paras virtute relicta?

Contemnere miser.

quid videretur nobis de imitatione Persij Horatiana superius indicauimus : quoniam tamen *αὐθροπον φώτα ἀναμόρτητον εἶναι τέλειος ὄσιν ἀδύατον* : inficias ire nolim Persium locis aliquot sic Venulinum satiricū sequi vt non assequatur : atque adeo videri posse interdum verba illius ad propositum alienum accommodatiora quàm ad institutum ab ipso sermonem : quam *κακοζήλιαν* (dicamus enim verum nomen) vix est vt penitus vitent *οἱ ἀλλοτρίω θεοφοροῦμεν πνεύματι*, vt ait Longinus : præsertim illi qui ad vnus imitationem totos se comparauerint, quod propemodum videtur fecisse Persius, verùm in tam bona forma vnus aut alter facile veniam merentur.

17 *Et similis regum pueris.*) Oda XVIII. libri II.

Carminum : -- *aqua tellus*

Pauperi recluditur,

Regumque pueris.

23 *Vdam & molle lutum es.*) Horatius ad Iu.

lium Florum :

--argilla quiduis imitaberis vda.

24 *sed rure paterno Est tibi far modicum.*) in epistola ad Lollium :

--interdum nugaris rure paterno.

25 *purum & sine labe salinum.*) Satira III. lib. I.

--modo sit mihi mensa tripes &

Concha salis puri.---

sed quia ait

Perfius, *rure paterno Est tibi*, pertinent huc ista è carmine ad Grosphum libro II.

Vivitur parvo bene, cui paternum

Splendet in mensa tenui salinum.

26 *secura patella.*) epithetum est Horatianum, in VII. satira libri II. *laudas securum olus.*

36 *cum dira libido Moverit ingenium.*) Satira sec. I.

--simul ac venas inflavit tetra libido.

48 *Iure:*) absurdum iure videatur: nec causam attulimus veram. sed discipuli mentem quis melius quàm magister nobis aperiat? sic ille satira eadem :

--quanto constantior idem

In vitis, tanto lenius miser.--

lege totam Davi disputationem.

55 *filiquis & grandi pasta polenta.*) epistola I. libri II. --vivit filiquis & pane secundo.

60 *Est aliquid quò tendis & in quod dirigis arcum.*) Horat. oda XVI. libri II.

Quid brevis fortes iaculamur auro

Multa?---

eadem est translatio.

sed Horatius de singulis actionib. siue *ἐπιτομή τῶν ἀποφωτιστικῶν* loquitur: noster de fine omnium ultimo.

70 *patrie carisque propinquis Quantum largiri de-*

ceat.) Satira prima:

-- reddarnatis carisque propinquis.

73 quod multa fidelia putet in locuplete sinu.) caue accipias τὸ putet in propria notione: heic nullam vim habet aliam, nisi vt rei copiam denotet: vt apud Horatium τὸ putrescere, satira tertia libri II.

--- cui stragula vestis

Blattarum & tinearum epula, putrescat in arca.

78 quod sapio satis est mihi.) Satira VI. libri II.

Mancipium frugi quod sit satis.

80 Obstipo capite, & figentes lumine terram.) in quinta secundi Sat.

Stes capite obstipo, multum s.

83 Aegroti veteris meditantés somnia.) in Arte:

---- velut agri somnia vana.

Fingentur species. ----

85 cur quis non prandeat, hoc est.) Horatius: impransi correptus voce magistri.

96 ne sis mihi tutor. lampridem hunc sepeli: tu restas.) diuersos locos imitatione vna coniunxit: in tertia secundi Satirarum: ne sis patruus mihi. in nona primi:

Omnes composui felices: nunc ego resto.

Confice. --

postrema verba eorum

errorem confutant, qui apud Persium mollius volunt accipi illas voces, tu restas.

97 Turgidus hic epulis atque albo ventre l.) satira II. libri II. -- pinguem vitis albúmque.

oda secunda libri II. Carminum:

---- & aquosus albo

Corpore languor.

quibus in locis an sit allusum à doctissimis poë-
tis ad hydropem λευκοφλεγματίαν siue ἀνασπακίδιον
medicis pertractandum accuratius relinquimus:

104 *crassisque lutatus amomis.*) in Arte:

Et crassum unguentum.---

108 *Nil calet heic.*) aspexit ista, sed concinna-
uit aliter:

*Quisquis luxuria tristive superstitione,
Aut alio mentis morbo calet.---*

fatira tertia libri II. Satir.

114 *os radere.*) sat. II. lib. II. *tergêve palatum.*

IN QUARTA.

8 **H**OC puto, non iustum est, illud malè, rectius
istud.) Satira IV. libri primi:

---rectius hoc est:

*Hoc faciens viuam melius: sic dulcis amicis
Occurram.---*

13 *summa nequicquam pelle decorus.*) epist. XVI.
libri primi:

Introrsum turpem, speciosum pelle decora.

& fatira I. libri II. de Lucilio:

*Detrahere & pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis.---*

19 *suffla.*) videtur alludere ad apologum inflan-
tis sese ranæ, quem narrat Horat. sat. III. lib. I.

22 *Vt nemo in sese tentat descendere, n.*) in prima
fatira: *---nemoni vt auarus Se probe?*

25 *Sed precedenti spectatur mantica tergo.*) in ter-
tia libri secundi Satir.

Respicere ignota discet pendente tergo.

29 *Hoc bene sit.*) *hoc est sextus casus.* Horat. *satira secunda libri secundi.*

---bene erat non piscibus vrbe petitis,

Sed pullo atque hado.

30 *Pannosam facem morientis sorbet aceti.*) *mire auxit notam deparci quam apud magistrum legerat satira III. libri II.*

Qui Veientanum festis potare diebus

Campana solitus trulla, vappamque profestis. avarus ille Horatij genio quoties vellet indulgere, villo plebeio, cuiusmodi erat Veientanum, se oblectabat: quotidie vino fugiente erat contentus. Hoc parum Persio visum: qui cum festis diebus non semicorrupto, sed plane corrupto avarum potat, hoc significat, diebus profestis canina illius prandia fuisse, ex pane & aqua.

33 *Est prope te ignotus cubito qui tangat,* & a.) *Satira v. libri II.*

---aliquis cubito stantem prope tangens

Inquiet, vt p.

40 *Non tamen ista filix vlllo mansuescit aratro.*) *traxit aliorsum vocem filix: quam meminerat venusta metaphora positam in hoc versu è satira III. libri primi:*

Neglectis vrenda filix innascitur agris.

41 *Cedimus inque vicem prabemus crura sagittis.*) *Notissimus Horatij versus:*

Cedimur, & totidem plagis consumimus hostem.

42 *Viuitur hoc pacto.*) *Sat. vltima libri sec.*

Hæc est conditio viuendi. ---

confer integrum locum.

44 *vt maus, da verba.*) ex illis Horatij,
Ve maus, imitare. --- vide locum

in iv. satira lib. i.

ib. *decipere nervos.*) epist. xvi. libri primi:

---- *occultam febrem sub tempus edendi*

Dissimules. ---- vbi eadem tractatur

sententia.

45 *egregium cum me vicina dicat.*) ibidem:

--- *sic te populus sanum recteque valentem*

Dicitur. ---- idem in v. secundi Sat.

Egregie factum laudet vicina. ----

& in primo Epistolarum:

Sed videt hunc omnis domus & vicina tota.

49 *Nequicquam populo bibulas donaueris aures.*)

ibidem:

Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas.

sed $\tau\theta$ *bibulas* alio spectat: nam in ii. Carminum
 oda xiii. dixit Flaccus:

Densum humeris bibit aure vulgus.

51 *Tecum habita.*) Diuerso sensu Horatius in
 septima i. libri Sat.

Non horam tecum esse potes.

IN QUINTA.

Videtur Persius Horatiū in cæteris quidem
 satiris studiosè imitatus: in hac verò etiam
 æmulatus, & in certamen eruditi carminis cum
 illo descendere ausus. Stoicum enim parado-
 xum, quod singulari venustate tractauerat Ho-

ratius sermone VII. libri secundi Satiarum, alia
 via ac ratione diuersa explicare est aggressus. Et si
 autem eximium est vtriusque carmen: non ta-
 men puto eruditorum quenquam negaturum,
 tantum inter hanc Persij satiram & illam Hor-
 tij esse discriminis, quantum differre solent are-
 talogi alicuius declamationes de virtute & vi-
 tiis, à philosophorum diatribis de thesi propo-
 sita accuratè differentium. Omnino de vtriusque
 horum ingenio non possumus aliùde melius iu-
 dicare. quam ex cōparatione istarū duarum sati-
 rarū. ambo cū virtutis amorem profiterentur,
 & philosophus præsertim Stoicis operam nauas-
 sent; simili genere carminis mores hominum
 carpere atque emendare instituerunt: sed ille
 quidem natura irrisor atque dicax, conuenien-
 tem ingenio personam in hac satira induxit, cu-
 ius sales & vrbانيتatem potius laudes, quàm e-
 ruditionem magni facias. Dauus nimirum est,
 qui libertate Decembri vtitur, eaque occasione
 herum de suis vitiis, & animi seruitute qua erat
 astrictus, admonet. Persius verò magis docere
 aptus quàm ridere, totus seuerus, totus grauis de
 re philosophica disputaturus, personam assumit
 philosophicam: cuius partes sic tuetur, & per-
 fecti Stoici omnes numeros ita implet, vt ne Ze-
 no quidem illam Spartam melius fuisse ornaturus
 videatur. Sed ad institutum nostrum redeam-
 mus: nam etiam hæc satira, maximè autem po-
 sterior illius pars, auri Horatiani ramentis non
 paucis est aspersa.

3 *Vatibus hic mos est.*) Horatius,

Regibus hic mos est. ---

4 *Vulnere seu Parthi duc.*) satira prima libri II.
Aut labentis equo describet vulnera Parthi.

10 *Tu neque anhelanti coquitur dum massa camino,*
Folle premis ventos :) Non dubium expressam sententiam ex istis Horatij sat. IV. libri I.

Arque tu conclusas hircinis follibus auras

Vsque laboranteis, dum ferrum molliat ignis,

Vt maus imitare. ---

& Horatius

& Persius malum poëtam, sed opinione sui inflatum, hac allegoria irrident. elationem animi ponebant, vt antè diximus, in pulmone : quem vterque poëta follis appellatione intelligit. eodem simili sed alio fine vtitur Hippocrates in libro de corde, respirationis instrumenta describens. Non simpliciter autem dicit Horatius poëtam arrogantem folles fabrorum ferrariorum imitari : sed *folles laborantes dum ferrum molliat ignis.* optime : nam cum cessat faber non turgent folles, neque vento inflati sunt : vt appareat non solum imitandi studio, sed etiam necessariò esse illa à Persio adiecta :

--- *anhelanti coquitur dum massa camino.*

Iuuenalis totam sententiam verbo sic expressit, de caussidicis canens in VII.

Tunc immensa caui spirant mendacia folles :

nam *cauos folles* intellige inflatos, quando sunt
αἱ φύσαι αὐτὰ αὐτῶν πλοχευέται : quod accidit illis quando opus vrget faber.

14 *iunctura callidus acri.*) In Arte :

M m

-- notum si callida verbum

Reddiderit iunctura nouum.---

quam sententiam quominus Persij verbis aptemus nihil vetat.

20 dare pondus idonea fumo.) Sic, nugis addere pondus, in epistola XIX. libri primi: & in XVI.

-- fons riuo dare nomen idoneus.

45 amborum fœdere certo Consentire dies.) quod Persius ad præceptorem Cornutum, Horatius antè scripserat ad Mæcenatem suum, libri sec. Carm. oda XVII.

Vtrumque nostrum incredibili modo

Consentit astrum.---

50 Saturnumque grauem nostro Ioue frangimus vna.) Subiungit Horatius: -- te Iouis impio

Tutela Saturno, refulgens

Eripuit.---

51 Nescio quod certe est, quod me tibi temperat astrum.) in epistola ad Iulium Florum:

Scit genius, natale comes qui temperat astrum.

52 Mille hominum species, & rerum discolor usus. Velle suum cuique est, nec voto vinitur vno.) Horum versuum alter superfluus & sine causa additus. non enim bis idem dicit, quod in Æschylo comicus reprehendit: sed ter quaterve: non ita Horatius: qui posteaquam vniuersalem thesim posuit, Quot capitum viuunt, totidem studiorum Millia: statim ad particularia exempla transit.

54 Mercibus hic Italis mutat sub Sole recenti.) Satira quarta libri primi.

Hic mutat merces surgente à Sole, ad eum quò

Vesperina tepet regio.

58 *ille In Venerem putret.*) Flaccus ode xxxvi.
primi Carminum:

*Omneis in Damalin putreis
Deponent oculos.*

63 *Cultor enim es iuuenum: purgatas inferis aureis F.*)
epistola prima:

Est mihi purgatam crebro qui perfonet aurem.

paullo post:

Cultura patientem commodet aurem.

66 *quasi magnum Nempe diem donas.*) Satira iv:
libri primi: ---- *sæpe ducentos*

Vt magnum versus dictabar.

71 *Vappa & lippus.*) Amat Horatius his voci-
bus animi vitia significare, vt Satira prima &
alibi. *Dama* seruile nomen Horatio & Persio:
nam apud alios aliter, si bene nomen memini.
Iam quod *Marcus* prænomen toties heic repeti-
tur, causam docet idem Flaccus in quinta lib. ii.

---- *gaudent prænomine molles*

Auricula.

82 *Hæc mera libertas.*) epistola xviii. libri primi:
Dum vult libertas meradici.

86 *Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.*) hoc est,
Stoicus hic mordax. sic *Mordacem* Cynicum Ho-
rat. epist. xvii. libri primi. sæpe enim quod Ho-
ratius verbo indicauit, vberius expressum à no-
stro: vel contra.

100 *Diluis Helleborum: certo compescere puncto Nes-
cius examen.*) in epistola ad Augustum libro ii.

---- *abrotonum ægro*

Non audet nisi qui didicit dare.

102 *Nauem si poscat sibi peronatus ar.) ibidem :*

Nauem agere ignarus nauis timet.

103 *exclamet Melicerta perisse Frontem de rebus.) ibidem :*

---clament periisse pudorem

Cuncti pene patres.

104 *Tibi recto viuere talo.) ibidem :*

Securus cadat, an recto stet fabula talo.

108 *Illā prius creta mox hac carbone notasti.) Satira tertia libri secundi:*

----creta, an carbone notandi?

110 *Iam nunc astringas iam nunc granaria laxes.) Similis versus in eiusdem argumenti satira :*

Qui iam contento, iam laxo fune laborat.

111 *Inque luto fixum possis transcendere nummum.) in epistola ad Quinctium libro primo :*

In triuis fixum cum se dimittit ob assem.

113 *Hac mea sunt cum vere dixeris.) Simillime Horatius, postquam virum bonum pluribus versibus ut heic, descripsisset, subiicit:*

---potesne

Ex his ut proprium quid noscere.

117 *Astutam vapidō seruās sub pectore vulpem.) in Arte:*

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.

121 *Hereat in stultis breuis ut semuncia recti.) Satira tertia libri primi :*

---excidi

Cetera item nequeunt stultis harentia.

123 *Tres tantum ad numeros Satyri moueare Bathilli.)*

Legendum est *Satyrum*, vt *saltare Bacchum*, *saltare Clytemnestram*, & similia passim alij, sic dixit Horatius *moueri Satyrum & Cyclopem*. in epistola ad Iulium Florum libro secundo :

---vt qui

Nunc *Satyrum nunc agrestem Cyclopa mouetur*. pantomimorum ὄρχησις & λυγισμὸς Latini dixerunt *motus & moueri* pro ὄρχηϊδαί. nullum verò dubium esse debet quin Horatianam elegantiam retinuerit Persius imitans illius locum. vt valde mirer nemini ante nos, quod sciamus, huius venisse in mentem.

126 *I puer, & strig.*) in fine primi Sat. dissimile imperium non dissimili mandatur versu :

I puer, atque meo citus hæc subscribe libello.

128 *nec quicquam extrinsecus intrat Quod nervos agit.*) Satira septima libri secundi :

Duceris vt neruis alienis mobile lignum,

vocem *alienis* expressit duabus, *extrinsecus intrat.*

130 *quî tu impunitior exis?*) ibidem :

Tergo plector enim : quî tu impunitior?

135 *lubrica Coa.*) exposuimus mollia & λειαντικῆ. quæ attributa scimus legi sæpe apud medicos de quibusdam vinis. fortasse tamen non male referas ad vasa ipsa quibus Coa vina continerentur. Fictilibus enim vasis vina Græca in Italiam deferrebantur. testæ Græcæ vinariæ meminit Horatius oda xx. libri primi. eo autem libentius ita vocem *lubrica* interpreter. quia Horatius coniunctim vini Coi & lubricorum conchyliorum meminit, satira quarta libri ii. non quo illum

locum imitatus sit Persius: sed quia videtur ex assidua Flacci lectione Coi vini simul & epitheti illius in memoriam ipsi venisse.

136 *Tolle recens primus piper.*) eadem sententia illius, -- *caue ne portus occupet alter.* epistola sexta primi.

140 *Iam pueris pellem succinetus & cenophorū aptas.*) Satira septima libri primi:

-- *quinque sequuntur*

Te pueri lasanum portantes cenophorumque.

145 *quam non extinxerit vrna cicuta.*) in epistola ad Florum libro secundo:

Quæ poterunt vnquam satis expurgare cicuta?

149 *nummi quos heic quincunce modesto Nutrieras.*) in epistola ad Lollium libro primo:

-- *nummos alienos pascet.*

152 *cinis, & manes & fabula fies.*) oda iv. libri primi Carminum:

Iam te premet nox fabulaque manes.

153 *Viue memor leti.*) Satira sexta libri secundi:

Viue memor quam sis cui breuis.

ib. *hoc quod loquor, inde est.*) in choriambico carmine ad Leuconen libro primo:

-- *dum loquimur, fugerit inuidia*

Actas.

156 *alternus oberres.*) qui inter vitia fluctuat, modo hoc probans modo illud, *fugitiuus & erro* nuncupatur Flacco satira libri primi septima.

161 *Daue, cito hoc credas iubeo, f.*) Quia Menandri hunc locum à Terentio expressum suis Sati- ris, & Horatius & Persius inseruerunt, non sine

voluptate studiosi horum trium eximiorum
poëtarum verba inter se contenderint. apud Ho-
ratiū personarum nomina non ponuntur: Per-
sius quæ apud Menandrum inuenit retinuit: Te-
rentius vt fieri solet à comicis nomina mutauit,
cum Menandri fabulas pene ad verbum ver-
teret. omnes hoc seruarunt vt amator iuuenis
non mōitu cuiusquam, sed ex indignatione,
quod esset exclusus, cum bona mente redire in
gratiam meditetur. itaque non Dauus Chære-
stratum, aut Parmeno Phædriam compellat,
sed vice versa. Horatiū satira tertia libri II.

---- amator

Exclusus qui distat, agit vbi secum, eat annon.
ib. *finire dolores Præteritos mediator.*) sententia est
Menandri, verba Horatij:

---- an potius mediter finire dolores?

Terentius:

---- an potius ita me comparem,

Non perpeti meretricum contumelias?

164 *an rem patriam rumore sinistro Limen ad obscœ-*
num frangam.) in simili sententia verbum *infrin-*
gere posuit Horatiū, etsi diuersa notione: ode
XI. Epodon.

Ad non amicos heu mihi posteris, & heu,

Limina dura, quibus

Lumbos & infregi latus.

165 *dum Chrysidis vdas Ebrius ante fores extincta*
cum face canto.) & hanc & quæ præcedit vocē *dede-*
cus mutuatus est è sermone quarto libri primis

Ebrius & magnum quod dedecus ambulet ante

Noctem cum facibus.

167 *Euge puer, sapias, d.) τὸ sapias insertum δὴ μίονν* sine coniunctione Horatianæ est venustatis: vt in choriambico ad Leuconoem: *sapias vina liques.* hoc est si sapias, vt rectè Priscianus. *ib. dij depellentibus agnam Percute.) diis depellentes* sunt *δὴ ἀπὸ τῶν ποταμῶν.* qui ab aliquo periculo seruati fuerant soliti diis auerruncis agnam mactare, cuius rei exempla apud Latinos poëtas extant, Plautum, Horatium. Græcorum quoque fuisse eandem consuetudinem ex hoc loco intelligimus: quia non dubitandum est, è Menandro tractum esse quod heic legitur apud Persium. quare frustra quæsitum à nonnullis, cur agnam heic nominarit Persius, potius quàm vt Horatius porcum. sic ille satira tertia libri secundi:

*Non est periurus neque sordidus imolet agnis
Hic porcum Laribus.*

atqui præter causam sacrificij, quæ eadem est: ob superatum animi morbum: cætera omnia diuersa. neque enim iidem sunt dii depellentes & Lares: & ritus Romanos ac Græcos discrepasse in multis nemo ignorat.

172 *ne nunc cum accersat & vltro Supplices accedam?)*
Horatius:

--- nec nunc cum me vocet vltro

Accedam?

174 *hic hic quem querimus hic est.)* omnino alium Horatij locum respexit ex epistola ad Scæuam libro primo: vbi disputatio non dissimilis ita clauditur:

--atqui *Heic est aut nusquam quod querimus.*
 sed apud Persium non necesse est scribere *heic.*
 imò alterum est rectum : in omnibus Persij imi-
 tationibus paret semper aliqua mutatio. est &
 locus alter in Horatij Dauo conferendus cum
 isto : quem propterea ascribemus :

Poscit te mulier, vexat, foribusq. repulsum

Persundit gelida : rursus vocat : eripe turpi

Colla iugo, liber, liber sum, dic age.

175 *lictor quam iactat ineptus.*) eodem loco epi-
 stola ad Scæuam simile huic ἀπόστολον legitur :

--refer & sine viuat ineptus.

177 *ciceringere large Rixanti populo.*) Satira tertia
 libri secundi :

In cicere atq. faba bona tu perdásq. lupinis:

184 *Labra moues tacitus.*) Horatius,

Labra moues cupiens audiri,

ib. *recutitâq. sabbata palles.*) formidas, & colis
 cessatione ab omni opere. iam Horatij tempore
 non deerant qui sabbata cum Iudæis obserua-
 rent, vt in sat. ix. primi :

--meliori tempore dicam : hodie tricesima sabbata.

185 *Tunc nigre lemures, ou.*) in epistola ad Flo-
 rum libro II.

--sagas

Nocturnos lemures, portentâq. Theffala rides?

191 *Et centum Græcos curto centusse licetur.*) Hora-
 tius dixerat de Læuino quodam : *vnus assis, Non
 vnquam pretio pluris licuisse.* Persius ita imitatus
 est, vt pondus grande sententiæ adiiceret ad si-
 gnificationem contemptus : quod in Commen-
 tario expositum est à nobis.

IN SEXTA.

7 **H**ibernatque meum mare.) Horatius in O-
fello libri II. Satir.

-- atrum

Defendens pisces hiemat mare.

9 *Lunai portum est opera cognoscere eius.*) vide ad
primam, versu xcviII. gemina huic, apud Plautū
vsurpatio alieni carminis initio Pœnuli : vbi ver-
sum ex Achille Aristarchi aptat sermoni suo.

10 *postquam destertuit esse Meonides, Quintus pa-
none ex Pythagoreo.*) In voce *destertuit* satiricus ca-
chinnus latet : verbo enim id significare voluit,
quod pluribus dixit Horatius de eodem Ennio,

--- *leuiter curare videtur*

Quo promissa cadant & somnia Pythagorea.

13 *angulus ille Vicini, nostro quia pinguior.*) alludit
ad malè sanorum vota: cuiusmodi illud apud Ho-
ratium satira sexta libri secundi:

-- *ô si angulus ille*

Proximus accedat, qui nunc denormat agellum.

ab eadem enim auaritiæ radice illa quoque inui-
dia proficitur, de qua heic Persius.

15 *Ditescant orti peiorib.*) in epistola ad Numi-
cium lib. I.

--- *indignum quod sit peioribus ortus.*

ib. *vsque recusem.*) in Dauo:

-- *vsque recuses.*

16 *cœnare sine vnctō.*) in Arte:

--- *vnctum qui recte ponere possit.*

18 *Discrepet his alius.*) Satira sexta libri primi:

--longè mea discrepat istis

Et vox & ratio. & ita sæpius alibi.

ib. *geminos horoscope varo Producis genio:*) eadem sententia in prima satira libri secundi, sed aliter tractata & sub exemplo:

Castor gaudet equis, auo prognatus eodem

Pugnis.

20 *muria vaser in calice emta.*) τὸ vaser, pura puta Horatij vox: vt illo loco quartæ satiræ libro 11.

Surrentina vaser qui miscet fece

Falerna Vina.

21 *Ipsè sacrum irrorans patina piper.*) Auaro opes suæ sacræ sunt: hoc est sic ab illis abstinet tanquàm à sacro. Horatiana ἔρυνα. satira prima libri primi:

--congestis vndique saccis

Indormis inbians, & tanquam parcere sacris

Cogeris. in tertia libri secundi:

Qui nummos aurumque recondit nescius vti

Compositis, metuensque velut contingere sacrum.

in verbis Persij, τὸ ipse non esse otiosum ostendimus: nunc dicimus illud quoque ab Horatio tractum in secunda satira libri secundi:

--cornu ipse bilibri

Caulibus instillat.

22 *vtar ego vtar.*) in vltima epistola:

Vtar, & ex modico quantum res poscet aceruo

Tollam.

23 *Nec rhombos ideo libertis ponere lautus.*) ita expressit quod ibidem Flaccus aliquanto planius:

--& tamen idem

*Scire volam, quantum simplex hilarisque nepoti
Discrepet, & quantum discordet parcus auaro.*

hæc Persij mentem aperiunt.

26 *occa.*) vniuersum aruorum cultum hac voce significauit: vt in eadem Horatius:

---- villicus Orbi

Cum segetes occat.

33 *Sed cœnam funeris heres Negliget iratus.*) ibidem Horatius:

--- nec metuam quid de me iudicet heres.

Quod non plura datis inuenerit:

sequitur, apud Persium, paullò post:

Hæc cinere vltior metuas?

34 *quod rem curtaueris.*) ibidem: *Quantulum enim summa curtabit quisque dierum.* item oda xxiv. libri tertij Carminum:

Curta nescio quid semper abest rei.

35 *seu spirent cinnama surdum.*) duriuscula translatio, ab auditu sensu, ad sensum olfactus. sed Persium autoritas magistri tuetur, qui etiam durius, vt mihi videtur *exsurdare* verbum de gustu posuit, in octaua secundi Satir.

Feruida quod subtile exsurdant vina palatum.

hoc est, offendunt, siue parum grata accidunt: vt aspera vox clamantis aures audientium lædit atque exsurdat. etiam Græcis ἐκκοφῆν pro βλάπην.

39 *postquam sapere vrbi Cum cicere & palmis venit nostrum hoc maris experts.*) Etiam atq. etiam acutum lectorem & emunctæ naris monemus, cogitet de eo quod in Commētario dicebamus: nū Persius apud Horat. verba illa in Fundanio, *Alcom*

Chium maris experts, aliter acceperit quàm vulgò exponantur. hoc est, pro mari condito, vel mari aduecto. constat veteres criticos variè accepisse illum locum: & videtur Glossarum magister cùm diuersas notiones vocis *experts* affert, eum potissimum locum spectasse, neque alienum ab Horatij ingenio vt figurā *καλυπτεται* in illa voce vsurpauit. Sin vulgari notione Flaccus id verbi capi voluit, referemus locum Persij ad genus illud imitationis, cùm verba retinentur, sed diuersa notione: cuiusmodi non pauca possunt obseruari: vel quod proximè notabamus de nomine *surdum*.

44 *O bone, num si ignoras?*) in Damasippo lib. II. Satir. ---- *ô bone ne te*

Frustrêre.

62 *Sum tibi Mercurius.*) Horatius ibidem:

Reiecta præda, quam præsens Mercurius fert.

66 *neu dicta repone paterna.*) quæ Flaccus Venusinus *dictata*, noster *dicta* nominat. *hæc recinunt iuuenes dictata.* in prima epist.

68 *impensus vnge Vnge puer caules.*) Horatius in simili disputatione, satira III. libri sec.

Vngere si caules oleo meliore, caputq.

Ceperis. ---

73 *Patritiæ im. v.*) idem verbum eadem notione extat apud Horatium, & satira sec. libri I. & in septima libri sec.

78 *Rem duplica: feci: iã triplex: iam mihi quarto Iam decies redit in iugã.*) eandẽ sententiam aliis verbis tractat Musa Venusina epist. VII. libri prioris:

*Mille talenta rotundentur : totidem altera : porro
Tertia succedant, & quæ pars quadret aceruum.*

Hæc ferè loca sunt in hac præstantissimorum
poëtarum biga, quæ inter se comparanda me-
moriæ entheca nobis suggererat. plura istis for-
tasse digna observatu animaduertent alij, nobis
ille potius animum incessit metus, ne in hoc
negotio diligentiores quam par erat, fastidiosus
& ἀψυκόποις lectoribus videamur fuisse. solidè do-
ctos & candidos æstimatores non negaturos cõ-
fidimus, huiusmodi siue μνημάτων siue ξυνομητιω-
μάτων observationem, & ad intelligentiam ipso-
rum poëtarum plurimum conferre: & hoc am-
plius ad rectè instituendam veterum imitatio-
nem, non mediocriter conducere.

Τὰς ὅτι πᾶσι δοῦσα καὶ χάρις.

AVCTORVM QVI IN HOC COMMENTARIO

LIBRO LAVDANTVR, ILLV-
strantur, aut emendantur,

INDEX.

A

	Chilles Sta- tius, 418	292.298.434.437 illustratur, 437.438
	Ælianus.40	Apollonius Tyanæus,444
	Æschylus,26	Appianus, 375
156.457		Apuleius, 468
Alcaus, 8		Arabicum lexicon, 337
Alciphron, 298		Archytus, 25
Ammianus Marcellinus, 193.323		Areæus, 76.297.440 emendatur, 76
Ammianus poëta, 312		Aristanctus, 292
Annianus, 400		Aristeas, 167
Antidamus, 214		Aristides, 18.31.102.213
Antipater, 29		Aristophanes, 58.151.335 eius scholiastes, 156.158
Antiphanes, 26.445		Aristoteles, 18.24.95.129 171.195.250.268.286 322.325.380.396.439 474.496.518
M. Antoninus Imp.36.71 79.90.127.577.180 224.225.260.263.274 275.279.284.287.291		

INDEX

Arrianus, 60. 99. 163.
272. 277. 278. 280. 281
287. 412. 415. 419. 425
431. 436. *emendatur*,
398.

Artemidorus, 305

Asconius, 307

B. Athanasius, 31. 87. 311
484.

Athanasio falso scriptæ

Quæstiones, 311

item definitiones. 388

Athenæus, 110. 218. 433

445.

B. Augustinus, 52. 84. 146

253. 297. 356. 395. 404

428. 451.

Auisena, 265. *emendatur*,

336

Ausonius, 6. 7. 46. 67.

143. 152. 169. 251. 326

373. 415. 460. 479. *il-*

lustratur, 202. 203

B

B. Alfano, 117

S. Basilii, 180. 325

339. 516

Boëtius, 47. 72. 254. 281

440. 449

C

Cæcilius, 320

Calius Aurelianus,

101

Callimachus, 426

Calphurnius, 143. 151

Cassiodorus, 76

Catullus, 16. 41. 52. 141.

208

Cedrenus, 7. 23

Chrysippus, 150. 282. 431

Christodorus, 29

Claudianus, 5. 6. 82. 83. 84

204. 285. 440

Clemens Alexandrinus,

79. 163. 178. 179. 206

431. 504. 528

Codex Theodos. 44. 383

Columella, 349

Concilium Trullense, 117

Cornelius Tac. 55. 354. 355

Crates, 407

B. Cyprianus, 84. 105

D

Demetrius Phalereus,

128. 525

Demosthenes, 323

Digesta

AVCTORVM.

<i>Digesta,</i>	447	<i>Etymologicum,</i>	403
<i>Diogenes Laërtius,</i>	90.94	<i>S. Euangelia,</i>	215.251.264
	147.207.326.432		305.324.407
<i>illustratur,</i>	522	<i>Eubulus,</i>	121
<i>Diomedes grammaticus e-</i>		<i>Eunapius,</i>	6
<i>mendatur,</i>	103	<i>Euripides,</i>	142.143.186
<i>Dion Cassius,</i>	40.355.360		311.363
483		<i>Eusebius,</i>	60.360
<i>Dion Chrysostomus,</i>	46.75	<i>Eustathius,</i>	79.363. illu-
	78.91.93.97.140.	<i>stratur,</i>	511
	146.155.183.201.220		
	221.226.237.301.355		
	383. emendatur, 253		
<i>Dionysius Halic.</i>	118.126		
	129.157.158. emendatur		
	17.28		
<i>Dionysius Longinus,</i>	56.		
	138.141.533.		
<i>Dioscorides,</i>	63.258		

F

<i>Fabius Quintilianus,</i>	19.24.56.59.64.
	77.99.112.113.118.122
	125.128.129.136.145.
	159.375.403
<i>Florus illustratur,</i>	495

E

<i>Ennius,</i>	70
<i>Epicrates,</i>	267
<i>Epicurus,</i>	63.67.401
<i>Epigrammata Græca,</i>	53
	235
<i>Epigrammata Latina,</i>	64
	428.456.
<i>Epictetus,</i>	48.71.241.431
<i>emendatur,</i>	389

G

<i>Alenus,</i>	69.91.93.
	104.325
<i>Geminus,</i>	132
<i>Genesis,</i>	461
<i>Glossæ ver.</i>	60.62.264
	403.418.428.511
<i>B. Gregorius Naz.</i>	22.37
	70.79.109.140.198
	244.271.288.308.321

N n

INDEX

322.330.381.400.432 520.528.537.545.556
 463.489.505 557
Gregorius Nyssenus, 120
 165.223.247

H

H *Erodian*^o 224.490
Hesiodus, 8.9.102.
 397.482
eius scholiastes, 103
Hesychius, 45.202.307
 456.528
illustratur, 418
Hierocles, 170.226
B. Hieronymus, 64.80.81
 103.127.172.271.284
 302.324.327.403
emendatur, 510
Hippocrates, 40.50.157
 310.458
Homerus, 41.92.135.153
 202.232.238.271.307
 383.390.489.514
Horatius, 4.7.36.52.53
 89.149.166.168.255
 264.274.301.348
 369.375.444.445.
 477.479.482.483
 485.486.493.509
illustratur, 175.221.233

I

I *Amblichus*, 244.252
 439
Inscriptiones veteres, 451
Iobus, 333
Iohannes Cassianus, 43
B. Iohannes Chrysostomus,
 24.25.35.44.47.70
 153.198.199.201.202
 238.248.252.279.289
 333.345.395.399.401
 411.438.449.450.
 474.488.508.518
emendatur, 288
Iohannes Saresberiensis,
 27.71.148.153.215.241
 343.426.430.458
Isaias proph. 238
Isidorus notatur, 404
Iulianus, 167.178.311
Iulius Pollux, 161
Iurisconsulti Græci, 417
 426
Iustinianus, 417
Iuuenalis, 8.26.35.42.53
 61.81.86.127.128.182
 184.185.235.244.251

AVCTORVM.

256.265.274.285.293 *Marcellus empiric.* 87.100
 295.300.301.330.356 *Martialis*, 83.119.168.223
 381. 436. 446. 463 231. 301. 373. 403. 513
 464. 469. 480. 488 *Martyrologia illustrantur*,
 506 514

L

L *Aberius*, 26.226
Lactantius Firm. 17
 89.120.157.202.215
 221.225.463

T. Linius, 17

B. Lucanus, 50.324

B. Lucas,

Lucianus, 51.88.98.140

226.397

Lucilius, 7.73. 78. 238

243.286.353.374.419

428.442.443.467.

481

emendatur, 200

Lucretius, 120.390

Luithprandus, 231

M

M *Acrobius*, 23.375
 382

Mamilius, 19.22.25.27

52.451.482

Maximus Tyrius. 170

Menander, 251.352.391

396.481.512

Minutius Felix, 495

Mosis Genesis, 461

Mosis Ben Maimon, 292

N

N *Athan Iustus*, 286

Nero Imp. 136

Nicephorus Gregoras, 383

389.433

Nicetas Choniates, 51

Nicetas in Greg. Naz. 37

Nomus. 105.141

O

O *Lympiódorus*, 289

305. 308. 429

468

Origenes, 28.157

Quintus, 7.61.139.154

200.211.255.343.398

410.414.455.493

N n ij

INDEX

P

- 390.485.513
Plinius Secundus, I. 497
 62.283.380.
Plutarchus, 16.18.63.66
 67.122.130.146.148
 151.179.194.224.239
 242.244.248.271.
 296.395.400.425.
 446.448.454.460
 465.470.472.517
emendatur, 16.376.377.
 433.466
Polemon, 64
Pollianus poeta illustratus,
 14.15
Polybius, 15
Pomponius, 261
Porphyrus, 21.23.226
 449
Priscianus, 3.24.417
Probus, 403
Proclus, 76.171
Propertius, 9.86.181.184
 187.377.446.457
Prudentius, 75.264.509
Ptolemaeus, 51.271.386
- R
- R** *Abbini Hebraeorum*
 51.53.127.133.221
- D. Paulus illustratur*,
 440
Paulus Aegineta, 68
Paulus Aquilegiensis, 7
Petronius, 7.20.56.82.98
 120.143.183.201.216
 254.258.313.446.507
Philo Iudaeus, 17.55.143
 157.186.205.210.223
 249.250.251.252.269
 296.310.396.435.440
 505
Philostratus, 22.98.126
 443
Pindarus, 17.96
illustratur, 27
Plato, 18.24.62.75.150
 171.205.208.222.
 268.277.297.319.
 320.321.322.323.329
 393.419.429.436.
emendatur, 307.511
illustratur, 305.308
Plautus, 5.25.60.99.102
 183.205.239.254.301
 303.334.369.381.430
 444.453.482
emendatur, 307.418
Plinius, 53.96.109.335

AVCTORVM.

385. 401. 439	<i>Simplicius in Epictetum,</i>
<i>Rutilius,</i> 372	22.106.211.276.277
	287.357.516
S	<i>Socrates,</i> 7
S <i>Alomon Rex,</i> 35. 441	<i>Sophocles,</i> 383
<i>Salustius,</i> 427	<i>Stattus,</i> 6.12.13.19.111.
<i>Senecapater.</i> 514	126.136.259.381.386.
<i>Seneca,</i> 7.15. 62. 67. 76.	464 515
84. 94. 103. 120. 121.	<i>Vetus interpres notatur,</i> 13
129.140.163.178.180	<i>Stobaeus,</i> 391. 431. 434.
181. 189. 202. 204.	439
211.224.231.239.243	<i>Strabo,</i> 13.208.433
260. 268. 269. 270	<i>Suetonius Tranus,</i> 498.
271.265.277.281.283	514
284.292.301.302.330	<i>Suidas,</i> 294
347.354.356.386.401	<i>Sulpitia,</i> 301
407. 411. 420. 421.	<i>Symmachus,</i> 175.391
425. 435. 439. 441.	<i>Symphosius,</i> 402
442.448. 450. 452.	<i>Synesius,</i> 19.60. 61. 92.
453. 457. 466. 469	330.424.507
510.517.518	<i>Syrus interpres Bibl.</i> 50
<i>Serapio emendatur,</i> 336	T
<i>Serenus Sam.</i> 53	T <i>erentius,</i> 152.455
<i>Seruius,</i> 16.197.401	457.551.239
<i>Sextus Empiricus,</i> 328	<i>Terentius Varro,</i> 45. 115
396.521	121.
<i>Sidonius Apollinaris,</i> 43	<i>Tertullianus,</i> 181.197.463
73.80.84.91.108.129	<i>Theano,</i> 239.240
144.147.160.246.255	<i>Themistius Euphrades,</i>
327.371.418	426
<i>Simocatus,</i> 17.494	<i>Theocritus,</i> 15.25.418.428

INDEX AVCTORVM.

<i>Theodoretus,</i>	129	<i>Valerius Maximus,</i>	308
<i>Theodoritus,</i>	116	<i>Virgilius,</i>	16.85.86.97
<i>Theognis,</i>	424		115.135.102.210.224
<i>Theophrastus,</i>	106.370		251.266.283.350
	427.482.484		384.409
<i>illustratur,</i>	446	<i>Vita Hieronymi,</i>	87
<i>Tibullus,</i>	86.243	<i>Vita Persij,</i>	174.383
<i>Timotheus.</i>	206	<i>Vitruuius,</i>	43.45.88.104
<i>M. Tullius Cicero,</i>	5.14.41	<i>Vlpianus,</i>	19
	58.89.92.99.180.		
	210.343.253.270.271		X
	276.321.327.346		
	368.382.394.420	X <i>Iphelinus,</i>	324
	425.430.431.434		Z
	479.509.520.521		
<i>Q. Tullius Cicero,</i>	514		

V

Z *Eno Stoicus,* 431
Zeno Veronenfis, 341

V *alerius Flaccus,*
 209.446

FINIS.

RERVM ET VERBORVM

MEMORABILIVM

INDEX.

A

- A**clamatio-
nes rectè, be-
ne. & vnde. 65
aceri facem
bibere. 344
acetum pro acrimonia. 415
αἴχρος παρδείαν. 17
ἀχρόσοφος. *ibid.*
actiones humanæ instar te-
lorum ad scopum diri-
guntur. 269
ἀδύλαρο. 533. *ἀφλάτος.* 157
Ædilium munus. 164
Ægyptiorum superstite.
470.
ægroti in Æsculapij vel A-
pollinis tēplo incuba-
re soliti. 9. eorum in-
temperantia. 300
affectibus voces aptari de-
bent. 12
Aganipe fons. 8
ἀγασο. 411
ager exollatus. 501
- albus color proprius otio
marcētis ac voluptatib.
diffluentis. 301
Alcibiades formosissimus
Græcorum. 334
Alexius Imp. 51
ἀλφίτα. 265
ambitio quorundam ultra
mortem extenditur. 489
490
amicitiæ causa quædam
συναστία. 384. 385
anguis symbolum loci cō-
secrati. 151. vere vel au-
tumno ponit pellē. 429
ἀνελαιρε quid. 57. 58
ἀνίμα μοῦ παρς μελιόρ. 372
animi duæ partes. 2. 380
381. aduersus eius mor-
bos vnde petenda reme-
dia. 272. 273
in animo aquam intercu-
tem habere. 73
animus *κοιλίας* appellatio-
ne denotatur 70. 71. quo
modo vultū dicatur du-
cere. 382. *ἀνίμος φερς.* 323

INDEX

Annaeus Cornutus. 360
 annona publica vescendi
 qui ius haberent. 408
 antitheta. 125
 anulis manus ornare viri

60.61.

ἀπορχαθὴ καὶ ἔγκριστος
 poetarum Ro. 18

ἀποσιώματα. 48

apricatio & aprici senes.
 460.

apualiculus. 100

argillæ & adolescentiæ
 comparatio. 241.243

aricia 501.502

Aristophanes senex. 158

ars rei familiaris augendæ
 duplex. 518

Arthriticorum lapides. 392

artifex vultus, nodus, &c.
 382.383

asini auriculas manu imi-
 tari. 104

aspor. 285.286

Atheniensium leuitas. 329

atramenti vitia duo. 236

auari miseria. 341. & seqq.
 malitia. 352. dementia.

489. 490. cupiditas. 512.

auaritiæ vilissimæ notæ.

482. eius nullus terminus.

516. & seqq.

aves quæ vocem humanam
 imitantur. 21.22

avia veteres. 419

auribus escas colligere. 70

auriculas mouere. 104

aurum ouatum. 211

Auster pecori infelix. 481
 aumculus maior. 504

B

B Accam concha radere.
 218.

balbuties. 83

barbam alicui vellere. 167
 194.

baro. 443

bathylli ad numeros mo-
 ueri. 433

baucis. 334

bestius. 491

bidental. 192.193

bonorum tria genera. 90
 246.

bouilla. 501.502

bullam vanitatis signum. 370

bullire. 252.253

C

C Aballus. 6.7.
 Cæpæ Iliacis exosæ

471.

calamitatis vtilitas. 25.26

calcei Romanorum pro-
 prij. 161

calculo albo signare. 175

calculus reducere. 430

calere & feruere. 323

C. Caligulæ triumphus fi-
 ctus. 497

calfacere forum. 353

calo. 422

caluus, conuivium. 100

RERVM ET VERBORVM.

<i>canem vadere.</i>	261	<i>ciconia.</i>	102.103
<i>cantare ocima.</i>	335	<i>cicutam bibere.</i>	320
<i>canibus.</i>	402.403.404	<i>cingere vltior.</i>	494.495
<i>caprifici natura.</i>	74	<i>circumagere pro liberare.</i>	410.411
<i>caput obstipum.</i>	296	<i>cithæron.9.mons vnde ap-</i>	
<i>carcerem astuare.</i>	353	<i>pellatus.</i>	
<i>carmen ἀερόδιον. 3. ἀν-</i>		<i>κλαδυσ.</i>	528
<i>θηματικόν. ib. carmen ad</i>		<i>Cleantes.</i>	396
<i>facta vatum afferre.</i>	18	<i>κλήρον εὐκληρεῖν.</i>	15.16
<i>Carneades cum Zenone</i>		<i>cæna funebris.</i>	490
<i>disputaturus elleboro pur-</i>		<i>cognati.</i>	503
<i>gari solitus.</i>	96	<i>colluere.</i>	63.64
<i>caſci barbari.</i>	320	<i>color luteus, albus & palli-</i>	
<i>caſtigare.</i>	44.45	<i>duſ ſæpe confunduntur.</i>	300.
<i>cataſta.</i>	513.514.515	<i>columbæ Veneri ſacræ.237</i>	
<i>caudam iactare popello.</i>	328	<i>coma vnguentis delibuta.</i>	347
<i>cauere.</i>	353.354.355	<i>compoſitus.</i>	299
<i>cauſidicis quæ munera da-</i>		<i>conſcientiæ flagella omni-</i>	
<i>ri ſolita.</i>	293.294	<i>bus aliis maiora.</i>	256
<i>cedria vel cedrium.</i>	87	<i>conuiuia qua hora fieri ſo-</i>	
<i>centuſſe curio emere.</i>	472	<i>lita.</i>	383
<i>Ceorum lex de ſenib.</i>	320	<i>in conuiujs confabulandi</i>	
<i>cera ex milto.</i>	418	<i>mos.</i>	81
<i>ceramia ſalfamentorum</i>		<i>ex cordis motu corporis</i>	
<i>vaſa.</i>	294	<i>morbi, & animi pertur-</i>	
<i>κεράπιον.</i>	264	<i>bationes cognoscuntur.</i>	310.311
<i>ceruicæ laxa legere.</i>	140	<i>cornuus.</i>	91.92
<i>ceſtus.</i>	45	<i>cornitari.</i>	367
<i>charnub.</i>	264	<i>coronandi doctorum ſta-</i>	
<i>χειρῆιος, χειρῆος, χειρῆιος.</i>	15	<i>tuas inſtitutum.</i>	14
<i>χρηία μείς.</i>	15	<i>corporis aliqua labe inſi-</i>	
<i>Chryſippi ſorites. 521. libri</i>		<i>gnes irridere neſas.</i>	162
<i>de eo arg.</i>	522	<i>cortex pinguis.</i>	138
<i>cibi feruentes veterib. gra-</i>		<i>corui.</i>	22.23
<i>ti.</i>	312		
<i>cicer frictum inter miſſilia.</i>			
459.			

INDEX

coruos luti aut testæ iacu- latione sectari.	269	328.329	<i>depungere.</i>	517
crapula.	268		<i>descendere in se se.</i>	339.340
<i>κράσις.</i>	412		in Deo orando vulgi erro- res.170.171. 172.173.177	
Cratinus poëta.	156		178. de eo orando Græ- corum præceptum.	206
<i>χρῶνς</i> nomē cui fonti pri- mo tributum.	6		Deum bene orare propria philosophi laus.	170
crepidæ Græcorū proprie. 161			Deum vnum philosophos agnouisse.	289
cribrum populi.	312		Deus esset annon, veteres philosophi in physicis tractabant, erga deos of- ficia in ethera.	169
<i>κρόκη.</i>	511		deos priusquam adirēt ve- teres lauari soliti.186, eos non esse orandos quidā philosophi asserbant, <i>deorum aures mercede emere.</i>	195. diis bona ducere. 216
erocotta.	21		auream barbam appo- nere.	212.213
<i>κροτισμετρίη.</i>	44		dij curationes in somnis indicare crediti.	212.213
crura præbere clam tra- hentibus.	194		dij pellentes.	552
eumini natura.	389.390		Dianæ Aricinæ sacerdotiū sola virtute parari soli- tum.	502
Cunina dea.	202		dicendi tenerum genus in foro vsurpatum.	122.123
cupiditatis nullus finis. 517 & seqq.			dies crastina nullum finem habet.	401
currus rotarum & procta- stinatoris comparatio. 402			<i>digito monstrari.</i>	79.80
<i>curva corrigere.</i>	262		<i>digitum exereere.</i>	431
<i>cuta perditus.</i>	73		digitus infamis.	201
cymbalum.	469		dispositionis & habitus discrimen.	452.453
Cynici philosophi. 165.166				
<i>κύνια.</i>	61			

D

D ama.	411.547			
declamantes cantare soliti.	68			
<i>decoctores.</i>	391			
<i>decoquere.</i>	159.160			
<i>decatos.</i>	511			
<i>desigere.</i>	369			
Demagogi descriptio.				

RERVM ET VERBORVM.

<i>dissolutus.</i>	267	<i>ergenna.</i>	193
<i>diuite nouitio nihil info-</i>		<i>ἐργασιον.</i>	183
<i>lenti.</i>	413	<i>error vita nescius.</i>	377. 378
<i>diuitum scripta laudari so-</i>		<i>eruditio Græcis cur non scia</i>	
<i>lita.</i>	96.97	<i>dicta.</i>	244
<i>diuitiæ vitæ instrumentum</i>		<i>esseda.</i>	380
<i>473. 474. earum vsus.</i>		<i>est opera.</i>	498
<i>474. 487. 488. auaro sa-</i>		<i>examen.</i>	43. 44
<i>cræ. 555. inanes. 37. iis</i>		<i>examare.</i>	493
<i>prodigi abutantur. 485</i>		<i>exfastucare.</i>	458
<i>486</i>		<i>exhalare.</i>	447
<i>dolosus nummus.</i>	27	<i>exire.</i>	89. 90
<i>domus laureatæ ac lucer-</i>		<i>ἐξουχία.</i>	108
<i>nata.</i>	464	<i>ἐξορρηχθαι.</i>	31
<i>de dracono qui aurem ali-</i>		<i>exossare.</i>	493
<i>cui lambisset veterum</i>		<i>expers.</i>	493
<i>opinio.</i>	415	<i>expiandi genera.</i>	201

E

E <i>Brietatis mala.</i>	302. 303
<i>ebullire.</i>	181
<i>ἐχει ἀρτέμας.</i>	332
<i>edurus.</i>	493
<i>egerere.</i>	401
<i>elegidia.</i>	97
<i>eliquare.</i>	84
<i>elleboro purgari solebant</i>	
<i>studiosi.</i>	96
<i>eloquentia omnis habet a-</i>	
<i>liquid commune.</i>	56
<i>elumbis.</i>	69
<i>emereri.</i>	409
<i>Ennij somnium.</i>	9. 10
<i>euodis.</i>	493
<i>ἐντελεία.</i>	321
<i>eques de catasba.</i>	514
<i>equulaus.</i>	514

F

F <i>Abularum vsus in poësi</i>	
	18
<i>farrago.</i>	412
<i>fata scribunda aduocare.</i>	
	199
<i>fatum.</i>	281. 282
<i>ferire.</i>	520
<i>fermenti natura.</i>	74. 75. in
<i>fermento esse quid.</i>	ibid.
<i>festi diei apparatus.</i>	462
	463. 464
<i>festuca.</i>	458
<i>fibræ.</i>	90. 91
<i>fidelia.</i>	293. viridi limo, non
<i>cocta.</i>	242

INDEX

<i>figere lumine terræ.</i>	296.297	da.88.89.92.94. veræ æ
finis in philosophia morali		falsæ discrimen. 88.89
initio constitui debet.	92	gloriæ auidi ad rectam ra-
93.94. ex eo actiones iu-		tionem facta sua non
dicantur.	259.260. eius	exigunt. 45.46
cognitio officiorum om-		gloriam sectantium mise-
nium radix.	268	ria. 71
<i>fistula.</i>	236	<i>gluttus.</i>
flagellare opes.	353	glyco. 365
<i>flectere metam.</i>	283	Gorgiæ imitatores in ver-
flores miraculo erumpētes		su, ab eius æmulis in so-
è terra.	86	luta oratione quomodo
Florus poëta.	15	differant. 130
<i>foenisecæ.</i>	494	Græci φιλοκαλῆς studiosi.
<i>follis</i> pro pulmone.	545	161.
fores vdæ à Persio.	454	ἡσίσις. 412
<i>fossor.</i>	433	Greg. Thaumaturgus. 165
<i>frangere.</i>	64.386.387	<i>guttus.</i>
<i>frenum mordeve.</i>	457	485
<i>fruges</i> pro cultura animi		H
	395.396.	H abitare apud mentem
<i>fulcire.</i>	119.120.445	(<i>μῆ</i> , & <i>secum</i> . 356.357
<i>fulguritus.</i>	192	habitus & dispositionis dif-
in fulmine icctis mos vete-		crimen. 452.453
rum.	190.191	hedera saxa discit. 76
<i>funem ducere.</i>	430	Helicō mons vnde dictus. 9
funus præclarum.	182.183	Hercules à rei faciendæ
funus acerbum.	304.306	studiosis cultus. 183
funeris descriptio.	303.304	Herodianorum secta. 461
		462
G		Herodis dies. 461.462
G <i>Asape.</i>	348.498	<i>hiare.</i>
Genius.	341.483	362
<i>genium curare</i> , <i>genium de-</i>		<i>hiemare.</i>
<i>fraudare.</i>	176	479
<i>ἡέας.</i>	412	<i>hieram facere.</i>
gloria quomodo expeten-		16
		ἱμάτιον τετραγώνον. 161
		Hippocrene fons. 8. cur di-
		catur fons caballinus. 7.8
		<i>hircosus.</i>
		295

RERVM ET VERBORVM.

homo opus Dei præcipuū.	de.	115.116
276. ad quid natus. 280	illiberalitas.	475
pars vel membrum vni-	imitationis vtilitas.	524
uersi .290.291. eius con-	eius genera.	525.526
iunctionis fructus. 291	impellere.	184
arbori similis. 392. 393	inane & solidum.	36.37
interior & exterior. 437	inconcinens.	249.250
& seqq. homo ab humo.	incoquere.	224
503. hominis definitio-	incudere.	209
nes variæ. 277. & seqq.	inducere.	499
homini nascenti aliud	indulgere.	390.391
animal adnasci. 439	infans quando veterib. pro	
homo in diem viuens. 271	vitali fœtu habitus. 196	
homines natura ad male-	197. quinto die lustraba-	
dicendum proclives. 340	tur. 197. à quibus. 199	
341. senio minores vidē-	200. pro iis vota fieri so-	
tur. 482. primò è terra	lira. 292	
nati. 503. eorum volun-	infractus.	493.494
tates. 388. studia diuersa.	infringere.	551
387. 388. vota stulta. 205	ingenium qua ratione pau-	
206. & seqq. mores in-	pertas largiatur, vel res	
ter se non conueniunt.	aduersæ minuant. 24.25	
483. curæ vanæ. 34. &	insertus.	493
seqq.	insolatio.	346
humanæ vitæ duæ partes.	institutio praua quantum	
384. humanæ res. 290.	oblit.	111
291.	intemperans. 249.250. sub-	
horoscopus. 483	merso similis qui nun-	
hostes. 535	quam emergit. 252	
hyacinthinus color. 82	intemperantiæ mala. 300	
Hyæna Indica. 21	& seqq.	
hydrops φιλολέγων.	inuidia. 293	
	ira. 313. fortitudinis cos. 26	
	iracundos mollis educatio	
	efficit. 239.240	
	irati eadem sæpius repe-	
	tunt. 242	
	Iudæorū mos amaris vel-	

I

Iaculandi modi & spe-
cies. 363
ignem transfiliendi mos vn-

INDEX

- tendi cum Pascha celebra-
rent. 146. in sabbatis su-
perstitio. 466
iudex sui quisq. esse debet.
46. 47. 48
iudicium innocentium mi-
nisterio abutuntur im-
probi. 352
iudicum ordo etiam liber-
tus concessus. 414
jugum ad compita figere.
342. 343
Iunonis mensa. 197
iurans sæpe peierat & im-
pius est. 342. 343
iuuenis. 249. vasi fictili si-
milis. 241. 243. ob gene-
ris splendorem aut di-
uitias ferociēs. 244. 245
iuuenum molliculorum de-
licia. 238
iuuentus adhuc tenera dis-
ciplinis capiendis habi-
lior. 243. exemplis sua
peccata defendit. 256
deprauata insolentia.
301. delicatae mores. 233
234. pertinacia. 240. ma-
lum fatale procrastina-
tio. 397. & seqq.
- L
- L** Abramouere. 465
Lacrime omnis gra-
uoris commotionis co-
mites. 210
lagenam obfigurare. 482
- lallare.* 246
lambere verb. 14
λαμπαδύεσσι. 507
λαμπαδύεσσι agones.
506
lares. 552
lauandi antequam dij ad-
irentur varia genera. 186
lecti citrei, lucubratorij. 97
98
lectus altus, humilis. 306
è lecto surgentes purificari
consueti. 187
de lemurius Platonico-
rum opinio. 467. 468
libationes in patella. 222
245.
liber solus sapiens. 406. li-
bero non omnia licent.
420
liber totus à primis eius
vocibus designatur. 137
liberalis quis dicendus.
495. 496
liberalitas. 474
libertas duplex. 409. 410
416. eius definitio. 414
415. 417
libertas humana quæ sit.
406. & seqq. 416. 421
422. eius paranda ratio.
424. 425
libertos suos omnes Ro-
mani mensæ honore nõ
dignabantur. 486
*libram percutere, vel percur-
rere.* 44. 45
librare. 127

RERVM ET VERBORVM.

Licinius Stolo.	203	mancipia cur in catasta po-	
linguam exertare ad alicu-		ni solita.	514
ius contumeliam. 104. 105		<i>Manius.</i>	502
literæ à plerisque magna-		<i>mantica.</i>	340
tum inter pocula lau-		manumissi in tribum ad-	
dantur.	81	scribi soliti. 408. non	
<i>lucrum luteum.</i>	427	semper ciues facti. 409	
ludimagistri veteres disci-		nomen mutare soliti.	
pulis suis etiam nobilif-		409 413.	
simi cuiusque suorum æ-		<i>manus immunit.</i>	537
qualium scripta lege-		manu silentium imperare.	
bant.	80	324.	
<i>ludus ingenuus.</i>	369	Marcus prænomen hone-	
lumbi Veneris & roboris		stissimum.	66
sedes.	68.69	<i>mare hibernat.</i> 479. maris	
lumbrici.	503	tepor vnde. 478. 479	
Lunæ portus.	478	<i>maris experts.</i> 492. 493. 557.	
lustralis solennitas.	198	meditantes cur terram cer-	
lustrationis ritus. 200. 201		nere dicantur.	297
lustricus infantium dies.		membrana pueri in scribē-	
197. 198. 199. 200		do vsi.	235
lutum. 243. in expiationi-		mēs recta in magnis opib.	
bus.	201	vix seruari potest.	222
<i>lux palustris.</i>	393	mentem bonam optare. 181	
		<i>mephites sulphurea.</i>	302
		merces bonæ singulæ emū-	
		tur, viliores aceruatim.	
		472.	
M <i>Achina.</i>	514.	<i>Mercurialis salina.</i>	428
magnanimi viri cer-		Mercurius lucri præses.	
ta nota.	155	507. ἀργαίος dictus. 183	
<i>Magnificentia.</i>	496	curci Ægyptij sacra XIX.	
magniloquentia apex fa-		die mensis primi insti-	
cultatis dicendi. 56. quo-		tuerunt.	146
modo vera paretur.	57	meretrices quomodo inue-	
maiestas matronarum &		num stultorum patien-	
pueritiæ.	376	tia sint abusæ. 455. 456	
malus stultus.	406	<i>messe tenuis vsuers.</i>	487
<i>mamma.</i>	240		

INDEX

- μετ' φωνῆς εὐχο.* 180
μετ' ὀψαμπαδευ εὐχ. 506
 miniatula. 418
 mores ex actione & voce
 pellucet. 59
 mortuorum sepeliēdorum
 ritus 303. & seqq. ad o-
 stium collocationis ri-
 tus. 306. 307. eius collo-
 cationis causā. 307. 308
 mortuum componere. 305.
 306
motus & moueri. 549
Μυσῶν ἔργα χαλιδύ. 19
 muria. 484
- N
- de N* Areloqui. 83
nafo suspendere. 152
natta. 248. 249. *nattadiscin-*
ctus. 257
 natali die munera mitti
 solita. 174
 in naui ubi dormi cubarēt
 vereres. 446
 negotia hora quinta curari
 solita. 231. 232
 nendi artes. 510
νεοπλουτος. 413
nepotatus. 508
 Neptuni filij peregrini di-
 cti. 503
 Neronis flagitia. 354
nervos decipere. 350
νευρασειν. 437
νευραδου. 206
 nominalia. 198
- in nominis electione quod
 puero imponeretur ve-
 terum superstitio. 198
 nona hora corpori curan-
 do accommoda. 167
Nonaria meretrix. 167
 nosce teipsum. 276. 357
 nox polluere credita. 187
 nucibus ludere. 51. nuces
 relinquere. *ibid.*
nucleus ostrea. 218
nuga bullata, vel *pullata*.
 370. 371
 numinis mentio in operis
 inchoatione. 343
 nutricum pro pueris vota.
 204.
nutrire, pro, augere. 447
 448
- O
- O* *Bba.* 447
 obscœnitate cur viri
 graues obscœnitatem
 reprehendentes sint vsi.
 344. 345. 346.
obstipum caput. 290
occare. 487. 488. 556
occantare osium. 454
ocimum. 335. 336
 oculis epulas dare. 70. o-
 culos demittere modestiæ
 signum. 296
 oculo vno cur melius quis
 videat. 108. 109
offa. 364
 officij inueniendi via du-
 plex

RERVM ET VERBORVM.

plex.	326	pascuales oues.	270
ἀθεῖς dicere.	72.528.	τὸ πάθος ὄρεσιν ἐκ οἰσθῶν.	517
oletare.	150	patruus.	52
oletum facere.	150	paupertas artium magistra	25 26.
oleum in vnguentis.	217.		
218		peccata æqualia iuxta Stoi-	
orare solus sapiens nouit.		cos. 421. 431. aliena om-	
205		des acutissime vident.	
oratio talis quales mores		338. 339. grauiora leges	
144. oratio teres.	368	vindicant, leuiores cen-	
eius maxima vitia.	56. 57	sures notant, &c. 420.	
362. 363. eius magnitudo.		421.	
137. oratio simplex.	177	peccatum opus seruile.	435.
in ea figuræ & sententiæ		eius causa.	268
non sunt affectandæ.	125	πέπτον τετρίκωσ.	476
& seqq. grandem non		πέπτος συνουσιον.	374
efficiunt verba sonantia		pecuniæ parcimonia specie	
& periodi longiores.	57.	honestæ, & turpis.	271
oratoris laudes præcipuæ.		Pedius Blæsus.	124. 125
367. 368. 369		Pegasus.	7
ορεα,	261. 262. 294	peragere cibum.	485
ordo rerum.	281. 282.	περιστέλλειν	305
ouo futura prædicere.	468.	perulus.	218
469.		pes varus.	326
		phalera.	247. 248
		philosophia omnia viri bo-	
		ni officia explicat.	421.
		vitæ lex. 377. 425. Roma-	
		nis inuisa. 164. remedia	
		præstat aduersus animi	
		morbos 272. 273. eam	
		qui respuit ægroto simi-	
		lis qui medicum respuit.	
		299	
		philosophia moralis à So-	
		crate. 378. 379. eius duo	
		loci. 274. & seqq. fructus	
		394. principium finem	

INDEX

constituere.	92. 93.	vitia.	55. 56. 118.
Picumnus deus.	197	poëticae facultatis eos est	
pietas vera generosa.	225	ira 26 ad eius studiū mul	
pigritiae malum.	441	ti tanquam in portum	
pileum insigne manumif-		confugiebant.	20
sionis.	414	<i>polenta.</i>	265
Pilumnus deus.	197	politica scientia.	321. 325
<i>pinfare & pinsere.</i>	103. 104.	<i>pollice dicere.</i>	381. 382
Pirene fons.	12. 13.	Polydamas.	41. 42
<i>pisare & pisere.</i>	103. 104	<i>pora.</i>	511
<i>planguncula.</i>	221	<i>populi res.</i>	319
<i>πλάσμα.</i>	63	porticus Stoicorum.	262
Platonicorum de lemuri-		263.	
bus opinio.	467. 468.	<i>πέλγειον & πούλιπον.</i>	62
<i>πλάττειν φωνή.</i>	63	precipiendi via duplex.	221
<i>plaudere cum accusatiuo.</i>		praemia cum ambo antago-	
515. 516.		nista e certamine pares	
poësis rhythmica.	133. 134	redirent, cui cederēt. 16.	
poësis veratio ebria.	95. 96.	<i>pratecta.</i>	375. 376
poësis Hebraeorum duplex		prandere qua hora Roma-	
133.		ni soliti.	231. 232.
poëseos lyricae hypotheses		preces quomodo faciendae	
consuetae.	477. 478.	177. 178.	
poëta semipaganus.	17. 18.	procrastinator desidia suae	
mali notae.	366. 367	finem nunquam facit.	
poëtae quando & quomo-		397. 402	
do prooemio utantur. 1.		<i>prodiro.</i>	11
quo tempore maximo		<i>producere.</i>	499.
in honore. 4. 5. famelici		pronuntiationis vitia. 63.	
aibus similes quae vocē		64. 84. 85.	
humanam imitantur. 20.		<i>προσπαραχώνουδου.</i>	158
21. auditores corroga-		proverbia, aut proverbia-	
bant. 98. 99. eorum su-		les locutiones: <i>lassus tan-</i>	
perstitio de Hippocrene		<i>quam caballus in cliuo.</i> 7	
& Aganippe fontib.		<i>omnia sui, nihil expedit.</i> 36	
&c. 8. 9. eorum mos in		<i>vel pauci, vel nemo.</i> 39. 40	
rei alicuius magnitudi-		<i>ἐν ὄνυχῳ ὁ πηλὸς γίνεται.</i>	
ne declaranda. 361. eorū		108. <i>ἐν πηνύσει γελᾷν.</i> 120	

RERVM ET VERBORVM.

natare sine cortice. 139. in
 udo esse 145. ciborum frigi-
 dorum forum. 147. Regnum
 filii similis. 337. τεῖχα ἀν-
 δεσποδῶδν φυλάττειν .
 429. farina eiusdem. 429
 ἀλίαν τρυπῶν. 444. da
 mihi hodiernū diem, sume
 tibi crastinum. 449. qui
 protrudit horam, hora eum
 protrudit. 401. δεῖμα γί-
 νεσθαι. 450. liberatus nō est
 qui catenam trahit. 453
 μεσημβείνος λήρος. 460.
 σραπωτικὸν ἔστιν ἀλογία.
 471. ζῆν χύτρα, ζῆν φιλία.
 477. κτὶ ἐνεοῦ. 484. καὶ
 ἀν' ἐπιανεδείης, ἔδ' ἐν ὄρι-
 δεῖπνοις. 490. multi Manij
 Aricia. 500. 502.
 ἄνιον τὸ κέρδος. 512
 prudentia quomodo acqui-
 ratur. 321. 322. 323. quid
 sit. 322
 psittaci Ascephæ. 22
 puerorum lusus. 260. 261.
 262.
 pullatus. 371
 pulmonis vsus ac natura.
 58. clationis sedes. 419
 545
 pulpa. 216
 puluinum ascendere. 62
 puluis scholasticus. 164
 pumicis vsus. 235
 pupæ. 220. 221
 purpura vestis sacra. 375.

376.
 purpurea toga. 375
 pusal flagellare. 353. 354

Q

Q Vadruptatores, 352
 Quæstio inanis. 2
 quisrites hesterni. 308
 309.

R

R Amus pro familia so-
 bole. 240. 247
 rancor. 82 83
 recedere in sese. 340
 recitationum institutio v-
 tilis in vanam ostenta-
 tionem versa. 65
 recitabant sedentes apud
 veteres, dicebant stantes
 62.
 recitatorum cura ut vox
 auditoribus placeret. 63.
 64. eorum artes vanissi-
 mæ. 98. 99. mollities. 140
 recitaturi toti prodire so-
 liti &c. 59. 60. ut audi-
 torum magnus esset cō-
 cursus multum labora-
 bant. *ibid.* pallidi. 61
 recoquere. 224
 regula, norma, perpendi-
 culum. 326
 regula fallere follers. 379. 380
 religio & superstitio. 460
 461
 rerum nomine quid intelli-
 gat Persius. 35. 36

INDEX

resurrectionē Stoici qua-	<i>sal purum.</i>	248
renus crediderunt. 282.	<i>salem delingere.</i>	444
<i>Rhamnes celsi.</i>	<i>salinum digito terabrare.</i>	443
<i>Rheni.</i>	444	
⁂hetorum vitia in iuuentu-	<i>salua in lustrationibus.</i>	
te instituenda. 111. 112	200.201	
113. de argumentorum	<i>salua pro gustu.</i>	486
collocatione præceptū.	<i>saltare ad tres numeros Ba-</i>	
414.	<i>thylli.</i>	434
<i>rhombus.</i>	<i>sambuca.</i>	422
486.	<i>sanna, eiusque species.</i>	102
rhythmī vsus in oratione.	106	
132 133.	<i>sanna rugosa.</i>	298
rhythmici versus. 132.134	<i>sapiens nihil suscipit opi-</i>	
135.	<i>nioni seruiens. 78. solus</i>	
<i>ridere, pro, arridere.</i>	<i>scit orare. 170. in dictio-</i>	
298	<i>ne interdum consulto</i>	
<i>Roma turbida.</i>	<i>peccat. 150. ex omni vir-</i>	
43	<i>tute facit. 433. solus li-</i>	
Romani scripturi intra cu-	<i>ber. 359. 406. non est qui</i>	
bicula sua in lectis se	<i>non totus sapit.</i>	432
continebant. 55. Titi	<i>sapientia maris expert.</i>	492
prænomine denotantur.	493.	
66.	<i>Sardonyches in anulis.</i>	60
<i>rubrica.</i>	<i>sarrago vnde.</i>	121
418	<i>satiræ obiectum. 110. peri-</i>	
<i>rugam trahere.</i>	<i>phrasī. 155. proprium ri-</i>	
516.517	<i>dendo verum dicere. 369</i>	
<i>rumperē buccas.</i>	<i>satirarum scriptores in vi-</i>	
246	<i>tiis obiurgandis elegan-</i>	
<i>rus saturum.</i>	<i>tiam refugiunt.</i>	149
113	<i>Satirici sæpe ex abrupto or-</i>	
	<i>duantur. 230. cur aliena</i>	
	<i>carmina suis scriptis in-</i>	
	<i>serant. 531. eorum mos in</i>	
	<i>carpendis vitiis.</i>	114
	<i>Satyrus Bathyllus. 433. 434.</i>	
	<i>scabiosus.</i>	185.

S

S <i>Abbata pallere.</i>	466
S abinorum mores rigi-	
di.	476
sacrificia veterum. 208. cur	
offerantur.	220
sacra habere omnium artiū	
communē.	18.19
<i>sacrum.</i>	220
sal pauperrimorum victus.	
443.	

RERVM ET VERBORVM.

<i>scapum percurrere.</i>	44.45.	<i>sitiens camelus.</i>	442
<i>scis in officiorum ratio- ne.</i>	280. & seqq.	<i>Socraticus finis.</i>	378. 379
<i>scis in versibus.</i>	132	<i>sol, unctus & assus.</i>	346.
<i>scientia fermēto & capri- co similis.</i>	74. 75	<i>solem in cute figere.</i>	346
<i>scribentibus quis locus ap- prus.</i>	55	<i>soles longos consumere.</i>	383
<i>scriptiois finis lectio.</i>	38	<i>solen obinergare.</i>	450
<i>sculpones os batuere.</i>	456	<i>solidum & mane.</i>	36. 37
<i>συβρανος.</i>	50	<i>somnia immittere.</i>	213
<i>sedes celsa.</i>	62	<i>somnus irriguus.</i>	390
<i>seges in herba.</i>	488	<i>sonare vitium.</i>	262
<i>semipaganus.</i>	17	<i>sortis nullus finis.</i>	519. 520
<i>semuncia brevis.</i>	433	521	
<i>senex.</i>	158	<i>spes pro pueritia aut iuuen- tute.</i>	202
<i>senionem ferre.</i>	261	<i>splen sedes risus.</i>	53
<i>senium. 78. pro squallore & illuie.</i>	482	<i>spumofus.</i>	138
<i>sepia.</i>	235. 236	<i>Staius vel Stagenus.</i>	189
<i>serenitas.</i>	67	<i>stamen,</i>	510
<i>serui apud Romanos à libe- ris nomine tantum di- stincti. 409. non omnes eiusdē conditionis. 411. quomodo vendi soliti. 514</i>		<i>stipare.</i>	296
<i>seruitus animi vel corporis 435.</i>		<i>stloppus.</i>	367
<i>seruitus extrema.</i>	441	<i>Stoici philosophi. 165. 166</i>	
<i>silentium studentibus fa- miliare. 297. silentii in- dicendi modus.</i>	324	<i>sapientes omnes auste- ros esse volunt.</i>	147
<i>siliquæ.</i>	264. 265	<i>Deum vnum esse agnos- cebant. 289. eorum de rebus humanis doctrina 290. omnes præter sa- pientes putant insanos. 314.</i>	
<i>singultire, pro fastidire.</i>	509	<i>Stoicorum cultus. 263. vi- ctus tenuis. 264. de iu- dicio sui præcepta. 46. de fine.</i>	260
<i>sinsu suscipere.</i>	378	<i>stringere.</i>	218. 219
<i>de Sirio vulgi error.</i>	232	<i>subsellia consundera.</i>	353
<i>sistrum.</i>	469	<i>subregmen.</i>	510
		<i>suburra.</i>	317
		<i>sudare æuences.</i>	448
		<i>sufflare.</i>	333. 334

INDEX

sulfur, fulmen, fulgur.	190.	Titus prænomen honestif- simum.	66
191.		<i>toxos.</i>	448
<i>sumen calidum.</i>	198	toga Romanæ gravitati propria, à multis negle- cta.	161
superborum incessus.	163	toga purpura prætexta.	375
superstitio & religio.	460.	toga virilis.	376.377
461. superstitio meticu- losa.	225	togæ umbo.	377
superstitiosi.	176. 177. co- rum sabbatismi.	tragacantha herba.	63
467. diuinationes stultę.		<i>trama.</i>	509.510
468.469.		Tribuni sacrosancti.	376
<i>supinare, supinus.</i>	163	<i>triental.</i>	302.303
<i>supplantare.</i>	529	triumphantes epulum & viscerationem populo dare soliti.	499.500
Syrorum superstitio.	470	<i>tyōna.</i>	261
piscibus abstinebant. <i>ib.</i>		<i>tyossali</i> qui dicantur.	128

T

TAbulæ ad misericor-
diam commouendam
factæ. 128

talaris lusus. 261

temperare & frangere. 386.
387.

ex tempore facere. 271

temulentorum mala. 302
303

terra filij. 503

terram leuem & grauem
defunctis optate. 85

reticita & vultus tristitia.
50

reticus mons. 476

Thaletis de rerum omniũ
origine sententia. 503

theta nigrum præfigere. 327

thymni cauda. 464.465

tingere. 483.484

tyōna. 261

tyossali qui dicantur. 128

tucetum. 207

umere. 465

turbius. 43

turdos magnificiebāt Ro-
mani. 486

tutor, pro censore. 52

V

Vallis. 479

vapida lagena. 482

varus pes. 326

vasis fictilis vitia. 241.242

venæ quomodo dicantur
currere. 299.300

venosus liber. 119

vetetrum. 95.96

verborũ recta electio ora-
toris laus præcipua. 367

veritas amara, & dulcis. 146

RERVM ET VERBORVM.

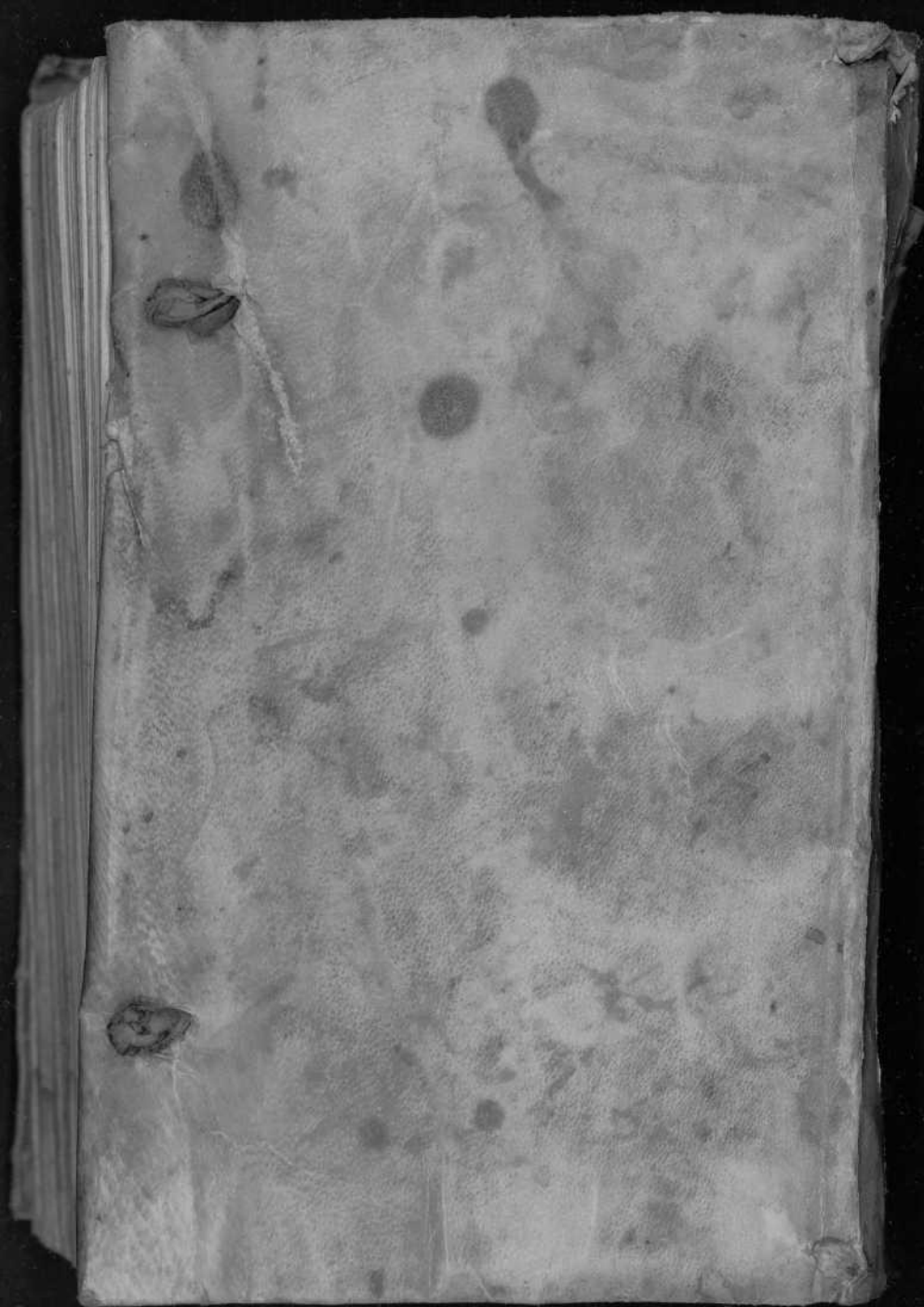
<i>veritatis auram colligere.</i>	157	nota.	400
<i>vernare</i>	479	virtutes & vitia animalia	
versus tremulus.	69	credita.	419
versus rhythmici. 130. 131		vita vaga.	269
& seqq.		vita actu non tempore me-	
Virgilii mos in versib. suis		titur.	449
scribendis & corrigendis.	159	vita casus recte æstimare,	
<i>vertere.</i>	412. 442	ad magnanimitatem	
vertigo manumissi.	410	multum valet.	295
vestis accubitoria.	81. 82	vitium eiciendum, priusquam	
404.		virtus tradatur,	
vindicta.	417	394. 395	
vinum neruis inimicum.		vitium nunquam potest se	
267		probare hominibus. 254	
vinum Coum 549 550. Surrentinum.	300	255.	
vina Græca fictilibus vasis		vitio stupere.	250. 251
in Italiam deferebantur.	549	vivere est agere. 476. 477.	
virbi clius.	502	<i>vivere recto talo.</i> 425. 426. in	
virgulta disiciunt laxa. 76		publico 180. <i>ex tempore.</i>	
virtus & vitium in eadem		270 271.	
vicinia.	325	ulcera Syriaca & Ægypti-	
virtutis studiosus sibi non		ca.	470
aliis placere debet. 47		umbo togæ.	377
48		<i>uncta pulmentaria.</i>	303
virtutis dimidium ei perit,		ungue leuitatem operis	
qui seruus fit. 24		explorare.	108
virtutis & vitii nullum me-		unguetum pretiosissimum	
dium iuxta Stoicos. 432		è casta nigra.	217
virtuti numeri cur attributi.	414. 435.	vocabula grandis soni. 120	
virtutē qui cognitam habuerunt,		vocem arte corrigere. 63	
nec tamen vsi sunt, eorum acerrimi		vocis teneræ Romæ ingens amor.	267
cruciatus. 253. 254		voluptas non merces virtutis	
in virtute certi profectus		sed accessio. 94	
		voluptatis fructus. 391. 392	
		voluptatum vsus maxime	
		corpus corrumpit. 267.	
		vota impia. 182. 183. super-	

INDEX RERVM ET VERB.

uacua & pernitiola	196		
votorum duo genera.		X	
172.			
Votis pacisci & prece pos- cere emaci.	535	X	Erophagiz. 484
Vrinam reddere in loco sa- cro summa impietas. 151.		Z	
vulnus caecum.	349	Z	Onæ vsus indicium emendatæ vitæ. 248
vultus tristitia & retrici- tas.	30		

FINIS.

Signt^m Top.^m

Est. 67

Tab. 1

Nim. 14

SAVIATUM

2782

A-1666